

ОЛЕКСАНДРІВСЬКИЙ МЕРИДІАН:

люди,
події,
час

ОЛЕКСАНДР

ЛЮДИ,
ПОДІЇ,
ЧАС

М

БОРИС КУЗИК
ВАСИЛЬ БІЛОШАПКА

РІВСОБ'ЄЖИ ПЕРШІАН!

ББК 63.3(4УКР-4КІР)я2
К89

Ілюстрована книга-календар роз-
повідає про історію й сьогодення
Олександрівського району Кіровоград-
ської області, про відомих людей, які
народилися, жили чи бували тут.
Розрахована на широке коло читачів.

Автори висловлюють щиру подяку
за допомогу в підготовці книги Кате-
рині Заваді, Віктору Кірману, Миколі
Коломійцю, Ігорю Коркоцу, Олексан-
дру Кравченку, Володимиру Кузику,
Івану Петренку, Володимиру Сошину,
В'ячеславу Шкодї та ін.

Автори *Борис Кузик,*
Василь Білошапка

Художнє оформлення, макет
Петра Буркута

Керівник творчої групи
Ніна Прибега

ISBN 966-577-176-0

© Видавництво "Мистецтво", 2003
© Б. М. Кузик, В. В. Білошапка,
текст, упорядкування, 2003
© П. М. Буркут, художнє
оформлення, макет, 2003
© А. Л. Прибега, верстка, 2003

У 2001 та 2002 роках читачі отримали наші книги "Олександрівка. Погляд крізь віки" та "У плінні часу. Енциклопедія Олександрівщини". Видання привернули увагу не тільки мешканців Олександрівського району Кіровоградської області, а й земляків по всій Україні та за її межами. Ці книги потрапили до шкільних бібліотек, до всіх бібліотек системи культури Олександрівського району, найбільших бібліотек Кіровоградщини й України. Вони знайшли читачів у Росії, США, Австрії, Латвії, Білорусі, Казахстані, Швеції, Грузії, Ізраїлі, Італії, Німеччині. Про видання позитивно відгукнулися

вали або побували на цій землі, та свята. Намагались подати також інформацію з історії, географії, етнографії краю. Ми прагнули познайомити читачів з невеликими художніми та музичними творами олександрівців, показати, якою побачили й запам'ятали землю Олександрівщини мандрівники, письменники, вчені, воєначальники. Тож серед авторів статей ви знайдете як імена відомих людей, так і прізвища краєзнавців, які багато років досліджували край. Відшукаєте у книзі й відомості з історії календарів, коротку хронологічну таблицю подій на Олександрівщині та багато іншого матеріалу. Певні, що знадобляться людям відомості про сезонні роботи в саду, на городі, на пасіці, про час збирання лікарських трав, календар рибалки тощо. Видання містить інформацію про народні звичаї, прикмети, характерні для того

преса та електронні мас-медіа. Завдяки українській редакції радіо "Свобода" про наші зусилля дізналися й українці за кордоном. Переважна більшість читачів схвально зустрівала видання, що нам було дуже приємно. Чимало наших читачів внесли пропозиції про зміни і доповнення книг. Ми щиро вдячні всім за високу оцінку нашої скромної праці, за увагу до наших зусиль на ниві краєзнавства. Тому ми не могли не продовжити роботу над краєзнавчою тематикою і вирішили, що час Олександрівщині мати свій календар.

Так з'явилась ця книга. У ній, як і належить у подібних виданнях, матеріал розміщено за календарним принципом. На сторінках видання ми прагнули відобразити найважливіші події в історії краю, дати, пов'язані з життям і діяльністю уродженців Олександрівщини, людей, які прожи-

чи іншого дня року. Хоч слід пам'ятати народну мудрість: "Прикметі вір, але перевір!"

Як і попередні наші книги, це видання містить чимало ілюстративного матеріалу.

Хочемо наголосити, що, можливо, якісь події чи люди випали з нашого поля зору. Таке трапилось не через наше небажання. Осмислити й охопити все, мабуть, не під силу нікому.

Віримо, що це наше видання спонукає когось до власних краєзнавчих досліджень, комусь відкриє очі на невідомі або маловідомі сторінки минулого і сучасного Олександрівщини, а хтось подивиться іншими очима на давню землю на берегах Тясмину, Інгулу й Інгульця.

*З щирою повагою і любов'ю
Борис Кузик, Василь Білошапка*

ОЛЕКСАНДРІВКА — ТИ МОЯ МРІЯ

(Вальс)

Через сніги, і дощі, і спеку
Йду я до тебе завжди!
Ти — і навчання моє, і робота,
Перші солодкі плоди...
Ти — допомога у щасті і горі,
Вічна сила життя...
Ти — і сьогоднішній шлях мій і доля,
Минуле і майбуття!

Приспів:

Віра, любов і надія
Серцю проміння дає!
Олександрівка — ти моя мрія,
Перше кохання моє!

Через сніги, і дощі, і спеку
Йду я до тебе завжди!
Давні щасливі часи і турботи —
Все залишає сліди.
Друзі — сусіди у щасті і горі
Сили дають для життя...
Друзі мої — вчителі і опора,
Минуле і майбуття!

Приспів:

Віра, любов і надія
Серцю проміння дає!
Олександрівка — ти моя мрія,
Перше кохання моє!

На зорі людського життя, коли пер-
вісна людина почала набиратися
свідомості, вона відчула потребу лічи-
ти і вимірювати час. Перше, що впало
їй в око, — це постійність чергування
світла і темряви. Так з'явився перший
природний вимір часу — день. Люди
на початку своєї історії лічили час
на дні.

Згодом люди почали спостерігати
ще більше і помітили, що опівдні тінь
від дерев і скель точно відповідає
височині сонцестояння. Так зародився
перший астрономічний прилад — гно-
мон — сонячний годинник.

Спостерігаючи за Місяцем, люди
помітили зміну його фаз і вирахували,
коли вони з'являються. Так виник
новий вимір часу — місяць.

Вивчаючи небо далі, наші предки
спостерігали за світилами, які мандру-
вали якимись дивними шляхами. На
відміну від інших, скупчених у постійні
сузір'я, ці світила проходили між
сузір'ями, через що їх назвали ман-
дрівниками, або планетами. На той
час було відомо сім подібних об'єк-
тів, а саме: Меркурій, Венера, Марс,
Юпітер, Сатурн, Місяць і Сонце. Чис-
ло сім наші пращури вважали магіч-
ним. У різних народів планети були
присвячені різним божествам, а сім
днів підряд були присвячені сімом
планетам. Так з'явився тиждень.

Дні тижня в англійській, німецькій,
італійській та французькій мовах ма-
ють подібні назви. Приміром, середа
італійською мовою — "мартреді",
французькою — "меркреді" — на честь
планети Меркурій. Неділю назвали
днем сонця ("зонтаг"), понеділок
одержав назву на честь Місяця ("лен-

дні", або "монтаг", де частина "лен" чи
"мон" означає назву Місяця).
Коли рік було поділено на місяці,
кожен місяць назвали за іменем бога.
Ці назви й досі залишилися майже
по всій Європі. Наприклад, март —
на честь бога війни Марса.
В основі усіх календарних систем,
створених людством, лежить хроно-
логія. На різних етапах свого розвитку
народи відчували потребу у створенні
літочислення. Виникли різні системи
і принципи підрахунку часу. Більшість
народів брали за основу міфічні
та релігійні уявлення.
Час, з якого запроваджується літо-
числення, називається ерою. У бага-
тьох народів поширення набули ери,
пов'язані з часом правління тих чи
інших династій: у Єгипті — династії
фараонів, у Китаї та Японії — династії
імператорів, у Західній Європі, особли-
во в Італії, — династії римських імпе-
раторів. У Римі був поширений кален-
дар від заснування Вічного міста
(753 р. до н. е.). У римських провінціях
літочислення вели від року приєднан-
ня до імперії. Давні греки орієнтували-
ся за чотирилітніми циклами між
Олімпійськими іграми. Різдво Христо-
ве за цим календарем припадає
на третій рік 193-ї Олімпіади.
На Русі літочислення вели від
створення світу. Різниця між ниніш-
нім календарем, що веде відлік від
Різдва Христового, і календарем від
створення світу становить 5508 років.
Наприклад, 2003 рік від Різдва
Христового відповідає 7511 року від
створення світу. У давньоруських
літописах дати подано від створення
світу. Таке літочислення запровадив
князь Володимир після прийняття у
988 році християнства. На Русі було
запроваджено візантійську еру від
створення світу, яка існувала понад
700 років. Лише в 7208 році від ство-

рення світу указом Петра I було вве-
дено еру від Різдва Христового,
а 7208 рік замінено на 1700 рік від
Різдва Христового. У зв'язку з пере-
ходом на еру від Різдва Христового
початком року вирішено вважати не
1 вересня, як у календарях візантійсь-
кої ери від створення світу, а 1 січня.
Іудеї теж ведуть відлік часу від ство-
рення світу. Різдво Христове припадає
на 3761 рік іудейського календаря.
Народи Сходу, які сповідують іслам,
починають літочислення з так званої
хіджри — моменту переселення Мухам-
меда (Магомета) та його прихильників
з Мекки в Медину. За сучасним кален-
дарем ця подія припадає на 15 липня
622 р.
Буддизм веде літочислення від дня

Буддизм веде літочислення від дня

тинського слова *calendarium*, буквально — боргова книжка. У Давньому Римі боржники платили відсотки в день календ — перших днів місяця, що припадали на час, близький до нового Місяця.

Один з найдавніших календарів є на могилі єгипетського фараона Рамзеса IV (XIII ст. до н. е.) у м. Фівах. Це знаки зоряного неба, що його видно у місті, години сходу зір на кожні 15 днів.

Саме давні єгиптяни навчилися поділяти рік на 365 днів, але астрономічний рік перевищує цю цифру. Щоб уникнути помилки, вони додавали до кожного четвертого року одну добу, і цей рік уже мав 366 днів. Такий рік назвали високосним.

Від єгиптян навчилися рахувати римляни. Такий календар з незначними змінами прийняв у 46 р. до н. е.

Юлій Цезар. Цей календар назвали юліанським. За початок року прийняли перший день січня.

Встановлення нової ери (від Різдва Христового) пов'язане з іменем римського ченця Діонісія Малого.

смерті свого засновника Будди.

Японці донині живуть за календарем, що ведеться від часу вступу на престол імператора Джемму-Тенно (660 рік до Різдва Христового).

У середньовіччі в Західній Європі введено обов'язковий відлік часу від вступу на трон правителя (короля) чи папи.

У наш час нараховується понад тисячу ер.

Хронологія тісно пов'язана з календарем — системою відліку великих проміжків часу, пов'язаних з видимою періодичністю руху небесних тіл. Є календарі, в основу яких покладено рух Сонця, Місяця, Юпітера, Сатурна тощо.

Слово календар походить від ла-

новий календар, згодом названий григоріанським. У книзі подано таблицю, за якою можна зробити перерахунок дат з юліанського календаря на григоріанський. Зазначимо, що частина населення Олександрівщини

(католики) користувалася

григоріанським календарем

з 1586 р., після його запровадження

у Польщі. Для населення України

григоріанський календар було запроваджено у 1918 р. Про це ви детально

ще дізнаєтеся на сторінках цієї книги.

Становлення українського народ-

ного календаря відбувалося протягом

тривалого часу. Вирощуючи культурні

злаки, випасаючи худобу тощо, селя-

нин фіксував усі атмосферні зміни

з огляду позитивних чи негативних

впливів на результати його праці.

Оскільки головним заняттям україн-

ців ще з прадавніх часів було хлібо-

робство, народний календар україн-

ців з повним правом можна назвати

хліборобським, або аграрним.

Споконвічна хліборобська праця

спричинила появу самобутнього

розуміння явищ навколишньої приро-

ди. Плекання зернових злаків вимага-

ло різноманітних знань про атмосфер-

ні опади, клімат, стан ґрунту, про рос-

лини тощо. Тому було дуже важливо

усю суму енциклопедичної народної

мудрості звести до певної системи,

яка б мала практичну користь. Це зав-

дання й виконував аграрний календар,

який формувався поступово, в міру

емпіричного осягнення селянином нав-

колишнього середовища, пізнання

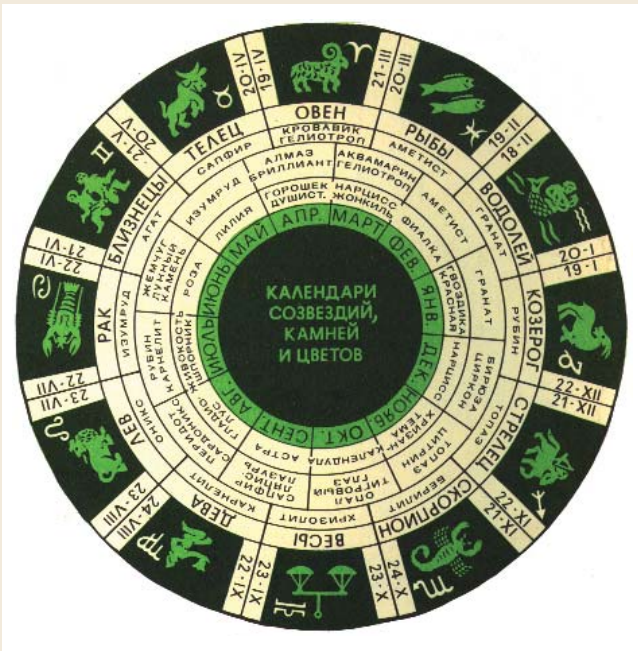
предмета праці. Він і став неписаним

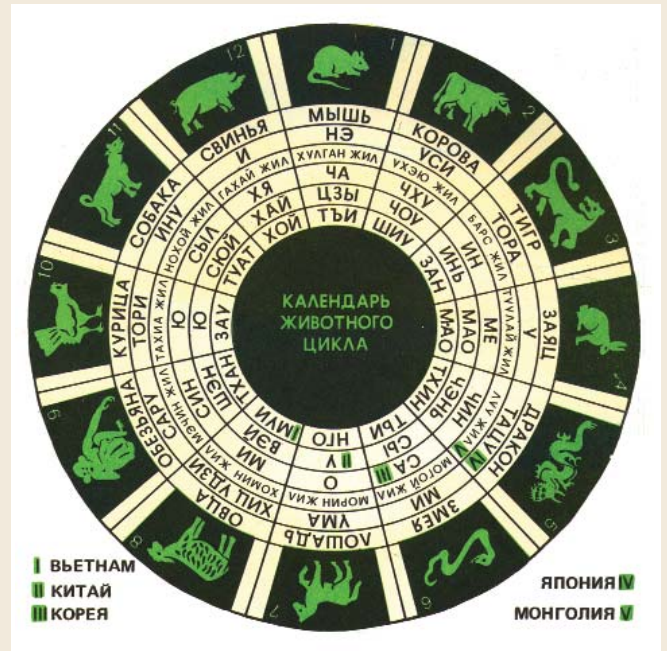
Промальовка посуду IV ст. до н. е.
з календарними знаками

У багатьох країнах користуються календарями каменів та квітів, що позначають той чи інший місяць

У країнах Сходу, особливо в Азії, набув поширення календар 12-річного циклу

знаки. Подібну посудину з позначеннями 12 місяців та чотирьох сонячних фаз (пір року) знайшли археологи на річці Тясмин у районі Сміли.

Календарем користувалися носії черняхівської культури, яких ідентифікують з давніми слов'янами (антами). При розкопках їхніх поселень знайдено посуд з календарними

знаками.

Отже, календарем на території нинішньої Олександрівщини користуються не менше двох з половиною тисяч років. Існує припущення, що календар знали ще трипільці. Про це свідчать поодинокі знахідки олександрівського краєзнавця Івана Петренка предметів трипільської культури.

СІЧЕНЬ

ЯНВАРЬ
JANUARY

Дзвенять у відрах крижані кружальця,
Село в снігах, і стежка ані руш.
Старенька груша дихає на пальці,
Їй, певно, сняться повні жмені груш.

Ліна Костенко

СІЧЕНЬ

Року — початок, зимі — середина, — так говорять у народі про січень. Ймовірно, що українська назва місяця походить від слова "сікти" — рубати ліс. Наші предки вирубували ліс саме взимку, щоб підготувати площу для посівів.

Білоруси називають місяць "студзнем", болгари — "великий січко". А ще його називають "сніговиком", "тріскуном", "вогневиком" та "просинцем", бо небо в цей час дедалі більше синіє.

Російська назва місяця — "январь". "Януаріус" уперше з'явився у римському календарі близько 690 р. до н. е., коли диктатор Риму Нума Помпілій

здійснив першу календарну реформу і збільшив кількість календарних днів у році до 355, а місяців — до 12.

"Януаріус" присвятили богові часу

Янусу, тому самому, якого зображували з двома обличчями: повернутим уперед (бог бачить майбутнє) і назад

(бог оглядає минуле). Вважалося, що

Янус не тільки бог часу, а й усіх початків, витоків рік, виходів і входів, покровитель мандрівників і мореплавців.

Він сприяє і лиху, і щастю, і справедливості. Саме слово Янус походить від латинського "janua" — двері.

На зображеннях Янус тримає в руці ключі. Як бог світла, він відкриває

ключем небесні ворота і впускає на землю день. І справді, у січні день

починає збільшуватись. День повніє за числами місяця. На цілу годину

приріст — чи не диво це для сріблястої зими! Милуйтеся, вишивальниці,

малюнками діда-мороза. Багатий він на вигадки, щедрий на зимові картини. І мости без сокири буде, і картини

без пензлика малює.

Січень на Олександрівщині — найхолодніший місяць року. Середньомісячна температура повітря у січні в

Олександрівці становить —6,6 градуса. Мінімальна середньомісячна температура повітря (—8,3 градуса)

спостерігалася у 1977 та 1979 рр.

Максимальну середньомісячну температуру повітря (—1,9 градуса) зафіксовано у 1983 р. Дуже холодним був січень 1976 р., коли стовпчик термометра опускався до —23,5 градуса.

21 січня 1995 р. спостерігалася температура повітря 23 градуси нижче нуля, а 24 січня 1996 р. — мінус

21 градус. В окремі роки під впливом теплих повітряних мас у січні наставала справжня весна. В один із січневих днів 1979 р. повітря прогрілося до 11 градусів тепла.

За багаторічними спостереженнями, середньомісячна кількість опадів в Олександрівці становить 28 мм. Оподи бувають переважно у вигляді снігу, хоча під час відлиг може й задощити.

Максимальну середньомісячну кількість опадів (134 мм) зафіксува-

но у 1966 р., мінімальну (10 мм) — у 1946 р.

У народі примітили особливості погоди січня і намагалися за ними прогнозувати майбутнє. Казали:

"Зима сніжна — бути врожаю" або

"Коли в січні березень, бійся в березні січня". Є й такі прикмети: "У січні зима з морозом погода — буде в

полі урода", "Мряка в січні — мокра весна", "Як у січні тріщать морози,

то влітку буде багато хліба", "Якщо січень холодний, то липень буде

сухим і спекотним".

У ЧЕГОМІСЬ МІСЯЦІ

1920 — частини Червоної Армії визволили Олександрівку від білогвардійців

1944 — радянські війська визволили Олександрівський район від німецько-фашистських загарбників

1963 — у селі Цвітному введено в експлуатацію нове приміщення лікарні

ГОПОДНИК

Якщо, згідно з оригінальним посібником Карела Чапека, у січні садівник переважно спостерігає за погодою, то овочівник-любитель вирощує на вікнах, у кімнаті, в теплиці цибулю на перо, салат, кріп, зелень петрушки, селеру. В січні городник вирішує, що вирощувати, і складає план розміщення культур. Можна перевірити якість насіннєвого матеріалу, вивезти і скласти гній у бурти, зайнятися ремонтом теплиць.

СІЧЕНЬ

САДИВНИК

Січень — найнебезпечніший місяць для садів. Холод може пошкодити дерева. У січні перебирають яблука, що зберігаються, вентилують підвали і сховища. У цьому місяці продовжують підсипати сніг до саджанців дерев і при необхідності затримують його в саду за допомогою щитів із хмизу та інших матеріалів.

Щити ставлять так, щоб захистити саджанці від панівних узимку вітрів.

Насіння яблуні та груші для весняного висіву в домашній розсадник замочують у середині місяця протягом одного-двох днів, потім перемішують з вологим піском чи тирсою в поліетиленових торбинках або іншій тарі і ставлять у прохолодне місце до весни, тобто роблять стратифікацію. Часто при стратифікації насіння

яблуні, груші, кісточки вишні й сливи загниваються, пліснявіють. Щоб не допустити цього, після намочування його з субстратом для дезінфекції потрібно потримати 1—2 години в 0,2-процентному розчині марганцевокислого калію. У січні закупають усе необхідне для наступного сезону: добрива, отрутохімікати, інвентар, матеріали (плівку, шпагат тощо). Дбайливі господарі, навідуючись до саду, обов'язково залишають корм для птахів. Особливо ласують пернаті насінням кавунів, соняшника, огірків, бузини. Синички люблять сало, але ні в якому разі не можна давати їм солоне. Для птахів у зимовий час потрібно виставляти го-

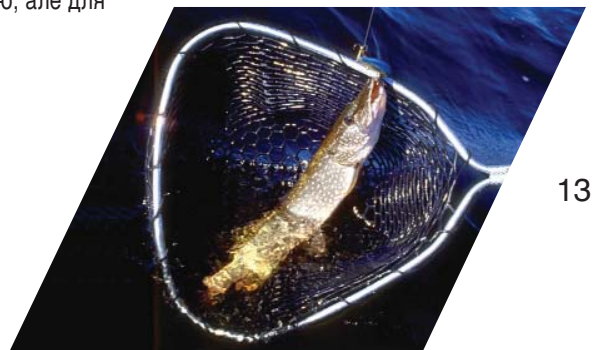
ЛАСУННИК

Якщо бджолині сім'ї сильні і добре забезпечені високоякісними кормами (по 2—2,5 кг меду на вулик), то догляд за ними полягає у дотриманні відповідної температури й вологості повітря у зимівниках та забезпеченні їх спокою. Однак потрібно постійно стежити за ходом зимівлі сімей. Узимку стан кожної бджолиної сім'ї визначають за загальним шумом. У першу половину зими до бджіл навідується щонайменше 2—3 рази на місяць, у другу половину (лютий —

березень) — щотижня, а надалі — двічі на тиждень. Необхідно також заспокоїти сім'ї, якщо вони шумлять навіть періодично, бо життєдіяльність бджіл узимку зменшується.

РИБАЦТВО

Більшість риби залишається у глибоких ямах в малоактивному або заціпенілому стані. У стоячих водоймищах з товстим льодовим покривом нагромаджується сірководень, вуглекислота, і риба починає гинути. Пробивши ополонку, можна врятувати її від загибелі. В ополонках риболовля буває вдалою, але для цього потрібен досвід.

1 СІЧНЯ

19 грудня за ст. ст.

Народився Герой Радянського Союзу Іван Хрисанфович Календюк (1922), який довгий час жив у смт Олександрівці.

Помер і похований у смт Олександрівці в 1995 р.

Народився у с. Івангороді майстер спорту, чемпіон світу з гирьового спорту серед ветеранів (2002) Олег Йосипович Борисенко (1944)

Гвардії старший сержант Календюк, діючи у складі розвідгрупи, 21.03.1944 р. біля с. Козової Тернопільського району Тернопільської області розгромив зі своїм екіпажем ворожу колону, що складалася з 45 підвід, під прикриттям бронетранспортерів і гармат, знищив 60 німецьких солдатів і офіцерів, захопив автомашину і два бронетранспортери з гарматами. Особисто знищив 18 німецьких солдатів і чотирьох захопив у полон.

І. Х. Календюк

Народилася директор Олександрівської загальноосвітньої школи № 2 Надія Петрівна Тищенко (1947)

Народилася лауреат премії Бориса Кузика, вчитель Олександрівської загальноосвітньої школи № 3 Валентина Павлівна Терещенко (1957)
Новорічне свято

24.03.1944 р. під сильним артилерійським вогнем та безперервним бомбардуванням з повітря першим уплав форсував Дністер і на правому березі знищив ворожі обслуги двох ручних кулеметів. Своім героїчним вчинком Календюк забезпечив переправу без втрат особового складу розвідників через Дністер у районі міста Заліщики.

З подання про присвоєння звання Героя Радянського Союзу І. Х. Календюку

Красвид смт Олександрівки

О. Й. Борисенко

1 СІЧНЯ

19 грудня за ст. ст.

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Мученика Воніфатія (290). Преподобного Іллі Муромця, Печерського, у Ближніх печерах (бл. 1188). Мучеників Іллі, Прота та Ариса, єгиптян (308). Мучеників Полієвкта і Тимофія диякона (IV). Святителя Воніфатія Милостивого, єпископа Ферентійського (VI). Святителя Григорія, єпископа Омритського (бл. 552).

Н. П. Тищенко

Н. П. Тищенко народилася у с. Копенковатій Новоархангельського району Кіровоградської області у сім'ї робітника. У 1971 р. закінчила фізико-математичний факультет Кіровоградського педагогічного інституту ім. О. С. Пушкіна. Працювала вчителем, заступником директора з навчально-виховної роботи (з 1988 р.)

в Олександрівській школі-інтернаті.

Після об'єднання Олександрівської школи-інтернату з Олександрівською школою № 2 залишилася працювати завучем. У 1997 р. очолила Олександрівську школу № 2. Усі сили й професійне вміння Н. П. Тищенко віддає підростаючому поколінню, дбаючи про вдосконалення навчально-виховного процесу у школі, зміцнення матеріальної бази одинадцятирічки. Її сумлінну працю відзначено почесними грамотами Міністерства освіти та управління освіти облдержадміністрації.

В. П. Терещенко

В. П. Терещенко народилася у с. Галаганівці Чигиринського району Черкаської області, де й закінчила восьмирічну школу. Навчалася в Олександрійському педагогічному училищі та Кіровоградському педагогічному інституті ім. О. С. Пушкіна, які закінчила відповідно в 1976 та 1982 роках.

У 1976 — 1978 рр. працювала вчителем початкових класів в Іванковецькій середній школі Знам'янського району.

З 1978 р. В. П. Терещенко — вчитель початкових класів Олександрівської загальноосвітньої школи № 3, відмінник освіти України, вчитель вищої категорії, вчитель-методист. Очолює школу передового педагогічного досвіду. Працює над проблемою програмного контролю та організації навчальної діяльності у процесі диференціації навчання.

НАРОДНІ ПІРІКМЕТТИ

Якщо на Новий рік тепло і падає сніг, то літо буде теплим і дощовим, якщо туман — до врожаю, вдень ясно — хліб буде, сильний мороз і маленький сніжок — до врожаю хлібів, якщо тепло і немає снігу — до неврожаю.

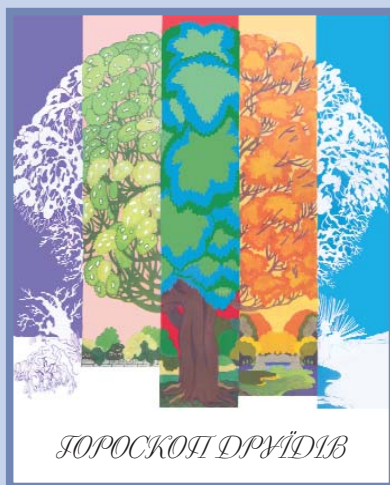

2 СІЧНЯ

20 грудня за ст. ст.

Померла народний депутат України
Віра Семенівна Красовська (1997).
Народилася у с. Федварі (нині — Під-
лісне) в 1913 р.

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Священномученика Ігнатія Богоносця (107).
Праведного Іоанна Кронштадтського (1908). Пре-
подобного Ігнатія, архімандрита Печерського,
в Дальніх печерах (1435). Святителя Філогонія,
єпископа Антіохійського (323). Святителя Даниї-
ла, архієпископа Сербського (1338). Новодворської
і Ленківської (Новгород-Сіверської), що імену-
ється "Спасителька потопаючих", ікон Божої
Матері.

Друїди (замкнена каста жерців — спадкоємців традиційних вірувань і обрядів
стародавніх кельтів) вбачали зв'язок між людськими характерами й деревами,
стверджуючи, що людина, як і дерево, має і позитивні, і негативні риси.
Кожен знак (дерево) має два періоди: у першому і другому півріччях року.

ЛІХНЯ

(02.01 — 11.01; 05.07 — 14.07)

Красива скоріше холодною, суво-
рою красою. Капризує, не завжди
легка у спілкуванні та спільному жит-
ті. Майже не піддається сторонньому

впливу. Дуже горда, наполеглива.
Розумна, має аналітичні здібності,
наукові нахили, але не завжди
досягає успіху. Благородна. У будь-
якій ситуації не втрачає надії й віри.
Не зважає на дрібниці.

СІЧЕНЬ

Вже так далеко від осені,
Але й до весни не ближче.
Гордовиті красуні сосни
Лиш гойднуться, як вітер засвище.

Галина Голдасевич

3 СІЧНЯ

21 грудня за ст. ст.

У газеті "Правда" за 10 січня 1944 р. олександрівці, які громили ворога на різних фронтах Великої Вітчизняної війни, знайшли довгоочікуване повідомлення:

"Від Радянського Інформбюро.

Оперативне зведення за 9 січня.

Війська 2-го Українського фронту продовжували наступ і оволоділи районним центром Кіровоградської області Олександрівкою, а також з боями зайняли Зам'ятницю, Медведівку, Мельники, Голоківку, Янівку, Івангород, Бовтишку, Голикове, Сразівку, Кримки, Ново-Павлівку, Іванівку, Карлівку, Аннинську та залізничну станцію Фундукліївка". Радості не було меж!

Про визволення Олександрівщини від німецько-фашистських загарбників розповідає учасник боїв за Олександрівку, почесний житель селища Устим Пилипович Володько:

"4-та гвардійська армія 2-го Українського фронту в ніч на 6 жовтня форсувала Дніпро з селища Градизька Полтавської області на село Таборище в напрямі на Новогеоргіївськ і 12 грудня визволила Чигирин. Точилися жорстокі бої. Німці не могли змиритися, що Червона Армія пододала рубіж Дніпра.

На кінець дня 15 грудня 1943 р. ми вийшли на рубіж сіл Зам'ятниці, Новоселиці, Красносілля і перейшли до оборони. У смузі 50 км на території Олександрівського району розташувалося п'ять дивізій, серед яких 69-та гвардійська стрілецька, 5-та повітрянодесантна гвардійська та 375-та стрілецька. У цій колотнечі був і я.

Ішли бої місцевого значення, як повідомляло Радінформбюро. Я можу стверджувати, що дивізії за час до 7 січня 1944 р. змінювали місце розташування 3—4 рази. Спочатку 69-та

Тимовівку. 10 січня ми були в смузі Красносілки — Баландин. Починалась підготовка до Корсунь-Шевченківської операції.

До війни я не знав, що є Олександрівка, не думав, що доведеться тут жити, радіти дітям і онукам".

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Мучениці Юліанії і з нею 500 мужів і 130 жон, що постраждали в Нікомідії (304).
Кончина святителя Петра, митрополита Московського і всієї Русі, чудотворця (1326).
Благовірної княгині Юліанії В'яземської (1406). Кончина блаженного Прокопія, Христа ради юродивого, В'ятського (1627). Мученика Фемістокля (251).

гвардійська дивізія була в районі Новоселиці, потім просунулась до Матвіївки — Любомирки, далі до Настиного, Вищих Верещаків. Дуже багато наших воїнів загинуло під Любомиркою, Настиним, Соснівкою.

Красносілля та Цвітне було визволено раніше. Поруч з нами, 69-ю гвардійською стрілецькою дивізією, були 5-та повітрянодесантна та 375-та стрілецька дивізії. Пам'ятаю, як однієї ночі ми відходили з-під Настиного і забирали з собою поранених, яких доставляли в Бурякове до санчастини.

7 січня 1944 р., на Різдво, німці залишили бойову охорону, яку виявила наша розвідка. Радянські воїни швидко зім'яли її, і наша дивізія пішла вперед, вийшовши на рубіж Перші Бірки — Олександрівка 8 січня вранці.

Далі була дорога на Юрчиху через ворота цукрозаводу. Розвиднялось, коли ми були біля відстійників за Олександрівкою.

9 січня 1944 р. визволено Кам'янку, Тимовівку. 10 січня ми були в смузі Красносілки — Баландин. Починалась підготовка до Корсунь-Шевченківської операції.

До війни я не знав, що є Олександрівка, не думав, що доведеться тут жити, радіти дітям і онукам".

НАПОДНІ ПИРИКМЄТИ

На Петра напівкорма худоба мала з'їсти не більше половини припасеного корму. Залишалася менша його частина — слід стати ощадливішим, а як більша — розщедритися, бо о цій порі починається розтелення худоби, а молоко у них — на язиці. Цього дня, перевіряючи запаси, неодмінно перелопачували зерно в коморі. Подихає воно зимовим повітрям і матиме кращу схожість.

4 СІЧНЯ

22 грудня за ст. ст.

Народився лауреат премії Бориса Кузика, вчитель хімії Олександрівської загальноосвітньої школи № 1 Іван Дмитрович Корнута (1959)

Розукрупнено райони Кіровоградської області (1965). Від Олександрівського району від'єднано територію Знам'янського району

І. Д. Корнута народився в с. Яківці Тлумацького району Івано-Франківської області. Хімічний факультет Чернівецького університету дав йому ґрунтовні знання, а педагогічного досвіду набував, працюючи вчителем у Кіровоградських середніх школах № 3 та № 15, Родниківській

І. Д. Корнута

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Великомучениці Анастасії (бл. 304). Мучеників Хрисогона, Феодотії, Свода та інших (бл. 304).

середній школі, заступником директора з навчальної роботи Новоосотської восьмирічної школи. З 1985 р. — учитель хімії Олександрівської школи № 1. Вчитель вищої категорії, лауреат обласного конкурсу "Вчитель року-2002".

ЩЕДРИК, БЕДРИК

Добрий вечір тобі,
Пане господарю.
Радуйся! Ой радуйся, земле,
Син Божий народився!
Застилайте столи
Та все килимами.
Радуйся...
Та кладіть калачі
З ярої пшениці.
Радуйся...
Бо прийдуть до тебе
Три празники в гості.
Радуйся...
А перший же празник —
То Різдво Христове.
Радуйся...
А другий же празник —
То свято Василя.
Радуйся...
А третій же празник —
Свято Водохрещця.
Радуйся...

ЩЕДРИК, ЩЕДРИК, ЩЕДРИВОЧКА

Щедрик, щедрик, щедрівочка,
Прилетіла ластівочка,
Стала собі щебетати,
Господаря викликати:
"Вийди, вийди, господарю,
Подивися на кошару,
Там овечки покотились,
А ягнички народились.
В тебе товар весь хороший,
Будеш мати мірку грошей.
Хоч не гроші, то половина —
В тебе жінка чорноброва".
Щедрик, щедрик, щедрівочка,
Прилетіла ластівочка.

ЩЕДРИВОЧКИ

Добрий вечір вам! Дайте дохід нам!
Як не дасте доходу —
Перевернем хату на воду!
Та не ламайте! Та по цілому давайте!

Щедрівочка щедрувала, до віконця припадала:
— Що ти, тітко, напекла? Неси нам до вікна!
І вареник, і пиріг неси нам на поріг! —
Поки тітка донесла, руки, ноги попекла.

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

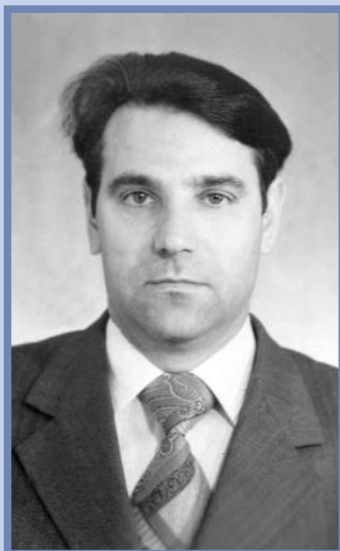
На Анастасію колись вшанували рід-плем'я, матір. Варили кашу для вагітних, аби щасливо виношували діток. Настя на помості запросить три свята в гості: Різдво, староноворічного Василя та Водохрещі.

5 СІЧНЯ

23 ГРУДНЯ ЗА СТ. СТ.

Народився заслужений працівник освіти України Михайло Васильович Орлик (1940), який проживає в смт Олександрівці

М. В. Орлик

ЦЕРКОВНІ СВЯТЛА

Десяти мучеників Критських (III).
Кончина святого Феоктиста, архієпископа Новгородського (1310). Преподобного Нифонта, єпископа Кіпрського (IV).
Преподобного Павла, єпископа Неокесарійського (IV).

Трудову діяльність Михайло Орлик розпочинав хліборобом. Майже п'ять років він працював у рідному Кам'янському районі Черкаської області причіплювачем і трактористом. Та юнака вабила школа, спілкування з дітьми. Тож він опанував у Черкаському педагогічному інституті професію вчителя хімії та біології.

Як добрий учитель і вмілий керівник освітянської галузі, Михайло Орлик розкрився в Олександрівському районі. У школах Родниківки, Івангорода, Красносілля він зростає як фахівець, формується як керівник.

Йому ще не виповнилось і сорока,

коли довірили очолити районний відділ освіти. Майже двадцять років обіймав цю посаду Михайло Орлик.

Працював, як кажуть, не за страх, а за совість. Під його керівництвом освітяни району вийшли на провідні позиції на Кіровоградщині. Михайло Орлик активно впроваджував у школах Олександрівщини передовий педагогічний досвід, турбувався про матеріально-технічну базу шкіл, спорудження нових закладів освіти, про забезпечення галузі кваліфікованими кадрами.

Авторитет Михайла Орлика серед освітян району й області незаперечний. Його неодноразово обирали депутатом районної ради, членом президії обкому профспілки працівників освіти, членом колегії обласного управління народної освіти. До Олександрівського району часто приїздили за педагогічним досвідом.

За активну роботу та успіхи у справі навчання і виховання підростаючого покоління Михайла Орлика нагороджено значками "Відмінник народної освіти УРСР", "Відмінник освіти СРСР", медаллю А. С. Макаренка. У 1985 р. він був учасником Виставки досягнень народного господарства УРСР, а в 1992 р. Указом Президента України Леоніда Кравчука Михайлу Орлику присвоєно звання заслуженого працівника освіти України.

ІЗВЕЩИНІМ ПЯДКОМ

"Влаштувати лікарню на 10 ліжок у нашому повіті обіцявся землевласник с. Ставидли і пожертвувати 1500 р., внаслідок чого і вирішили влаштувати в цьому селі лікарський пункт, де повинен жити і лікар" ("Киевлянин", № 279, 24 грудня 1888 р.).

6 СІЧНЯ

24 грудня за ст. ст.

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Народився у с. Красносілці заслужений агроном України Юрій Кирилович Коваленко (1926)

Навечір'я Різдва Христового (Святий вечір). Преподобномучениці Євгенії і з нею мучеників Прота, Іакінфа і Клавдії (бл. 262). Преподобного Миколи, ченця (IX).

У жовтні 1943 р., ще до визволення Красносілки від окупантів, кілька сільських юнаків пішли на схід, назустріч Червоній Армії, що наступала. Серед них був і Юрій Коваленко. Після короткотермінової підготовки його відправили в 41-й штурмовий окремих полк резерву Головного командування. Тож Юрію Коваленку довелося у складі полку визволяти Єлизаветградку, Підлісне, Липівку, Могилів Курінь, Ясинуватку та рідну Красносілку.

Наприкінці лютого у запеклому бою за визволення Златополя від окупантів Юрія Коваленка було тяжко поранено, довгий час йому довелося лікуватися.

Тільки у липні 1944 р. повернувся Юрій Коваленко у рідне село. Йому, інвалідові, запропонували очолити сільське споживче товариство.

У березні 1946 р. односельці обрали Ю. К. Коваленка головою сільської ради. У 22 роки, у вересні 1948 р., він став головою колгоспу "Червоний промінь". Його головування у Красносілці тривало чверть століття і зали-

шилось в історії села як період найбільшого розквіту господарства.

"Коли господарство зміцніло економічно, — розповідав Юрій Коваленко, — тоді почали капітальне будівництво: спочатку відновили роботу цегельного заводу, потім побудували школу-десятирічку, млин, приміщення майстерень, Будинок культури, контору колгоспу, гаражі, дитячі ясла, проклали шосейну дорогу, електрифікували і радіофікували Красносілку".

Пізніше Юрію Кириловичу довелося працювати й на інших посадах, зокрема начальником Олександрівського районного управління сільського господарства (1973—1976).

І скрізь він виявляв непересічний талант організатора, принциповість у вирішенні складних питань.

Багаторічну плідну працю Ю. К. Коваленка відзначено двома орденами Леніна, орденом "Знак Пошани", багатьма медалями. Йому присвоєно звання заслуженого агронома України.

Ю. К. Коваленко

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

Святий вечір, за повір'ям, — спільна вечерець всього роду. На ній присутні душі усіх померлих родичів, тому їсти треба мовчки. Колись увесь цей день нічого не робили, не ходили в гості, постували. Тільки ввечері, напившись святої води, смакували пісними стравами і кутюю з медовою ситою. Кутю готували з пшеничного або ячмінного зерна. Після її приготування, вийнявши горщик з печі, дивилися: якщо зерно піднялося через вінчик — на добробут, запало — на лихо. Готували дванадцять пісних страв. Господар насмикував у стодолі сіна, вимощував ним покуть. Там ставили снопа-дідуха для задобрування прийдешнього щедрого врожаю, дякували Господу за те, що посприяв виростити хліб,

спромогтися аж на 12 страв, та ще й особливо призначених для Різдва. Деякі господарі стріляли з рушниць у небо, як тільки подадуть на стіл кутю. Робили це на знак її привітання. Першу ложку куті кидали на стелю над столом, а на розпорошених по стелі зернах і маку ворожили про майбутній врожай. Після вечері старші діти розносили частину страви дідові й бабусі, а також бідним родичам. Ось звідки з'явився звичай носити ввечерю хрещеним.

На кутю зоряне небо — кури добре нестимуться і вродить горох. Місячна ніч — буде врожай на баштані.

Ожеледь на деревах — вродять горіхи

й садовина.

Іній або сніг — на мокре літо й дорід зернових.

Якщо після вечері у вікно видно чисте й зоряне небо, буде сухе й урожайне літо, і навпаки.

Сніг іде — на врожай яблук.

7 СІЧНЯ

25 ГРУДНЯ ЗА СТ. СТ.

Народився у смт Єлизаветградці один з керівників підпільного і партизанського руху в Україні, генерал-майор Михайло Михайлович Скирда (1905). Помер у 1979 р.
Народилася у с. Новій Осоті Герой Соціалістичної Праці Марія Григорівна Лагно (1926)

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

РІЗДВО ХРИСТОВЕ

На заході ще гриміла канонада,
а біля хати Марії Лагно зібралися жінки і повели невеселу розмову про хліб.
Багато його потрібно фронту, а орати та сіяти нічим. Вирішили впрягати корів і орати спраглу землю.
Як могли, орали тими корівками.
Недоїдали, щоб більше зерна посіяти.
Бо де ж того насіння взяти? І врожай збирали за допомогою серпів та кіс.
А потім копали цукрові буряки. Теж вручну — копаницями. До самих морозів.

Тямущу дівчину Марію Лагно обрали ланковою буряківничої ланки.
Так у буденних справах, у турботах про врожай і пройшло все життя М. Г. Лагно. Земля віддячувала працюючим

людям ваговитими коренями.

По 400 ц з гектара і більше цукрових буряків збирала буряківнича ланка М. Г. Лагно.

А ще були у неї турботи депутатські. Односельці обирали її депутатом Староосотської сільської ради, а згодом і Кіровоградської обласної ради.

Навесні 1971 р. за сумлінну працю М. Г. Лагно присвоєно звання Героя Соціалістичної Праці.

НАРОДНІ ПІРІКМЕТТИ

З початком Різдва вже можна було споживати скоромину. До цього свята в кожному господарстві кололи свиней, щоб приготувати різноманітні м'ясні страви. До обіду намагалися не відвідувати сусідів. Особливо жінок. Якщо жінка або дівчина першою заходила в хату, то "неодмінно приносила лихо", а тому, закріпивши "небажаних гостей", замикали двері.
Коли ж оселю до обіду навідував хлопець або чоловік, то його намагалися погостувати. Найпочеснішими гостями були колядники зі зіркою, яку носив старший парубок — береза. Його вдягали як козу (у вивернутий кожух, із солом'яними рогами), на шийку чіпляли дзвіночок, не обходилася коза й без хвостика. Перш ніж

М. Г. Лагно

починати колядку, слід спитати на це дозволу в господаря.

Не дивниця, що на Різдво метелиця.

Сніг на Різдво — на урожайний рік.
На Різдво день теплий — хліб буде темний і густий.

На Різдво хуртовина — бджоли добре роїтимуться.

На Різдво іній — врожай на хліб.
Який день Різдва, такий буде і на Петра; як по Різдві, так і по Петрі.

Щоб уродили коноплі, жінкам неможливо спати всю ніч.

Якщо на Різдво буде багато бурячок під стріхою, то вродить ярина, особливо ячмінь.

Тепле Різдво — на холодну весну.

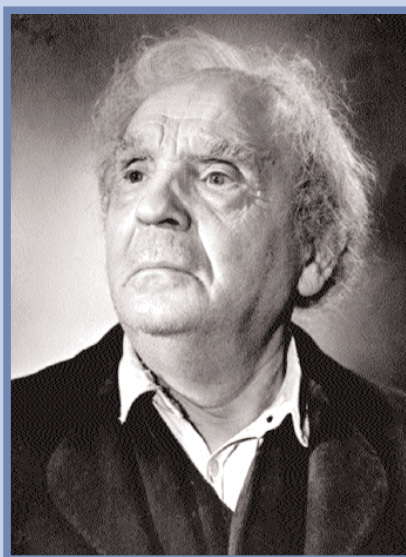

8 СІЧНЯ

26 грудня за ст. ст.

Г. П. Юра під час служби в армії 1907 р.

Г. П. Юра у ролі Стьопочки у виставі І. Карпенка-Карого "Житєйське море". 1948 р.

ЦЕРКОВНІ СВЯТЯ

Собор Пресвятої Богородиці. Праведного Іосифа Обручника, Давида царя та Якова, брата Господнього. Священномученика Євфимія, єпископа Сардійського (бл. 840). Преподобного Костянтина Сінадського (VIII). Преподобного Євареста (825). Ікон Божої Матері Віленської Остробрамської "Трьох радостей", "Милостива", Барлівської "Блаженне чрево" (1392).

Народився у с. Федвар, нині — Підлісне український актор, народний артист СРСР Гнат Петрович Юра (1888). Помер у 1966 р.

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

Від Різдва до Хрещення полювати на звірів і птахів не можна — гріх.

З мисливцем може трапитись нещастя.

В акторській сім'ї Гнат Петрович Юра був найталановитішим. На ниві українського театру трудилися два його брати — Терентій і Олександр та сестра Тетяна. Батько Юрів Петро Мусійович, бідний селянин, прищепив своїм дітям любов до фольклору, народної пісні, Шевченкового слова.

Гнат Петрович опановував театральне мистецтво не в інститутських аудиторіях, а на підмостках сцени у таких корифеїв, як М. Кропивницький, М. Садовський, М. Заньковецька, котра й благословила талановитого юнака на служіння мистецтву.

Сорок років він ніс у народ українську театральну культуру. Почав професійну кар'єру в організованому в Єлисаветграді любительському театральному гуртку, а закінчив у столичному академічному театрі ім. Івана Франка. За своє сценічне життя Гнат Петрович зіграв близько

ста ролей, майже сто разів перевтілювався в Залізняка ("Гайдамаки" Т. Шевченка), Герасима Калитку, Терешка Сурму, Мартина Борулю ("Сто тисяч", "Суєта", "Мартин Боруля"

І. Карпенка-Карого), гоголівського Хлестакова, Мусія Копистку ("97" М. Куліша), Швейка Я. Гашека. "Святом мистецтва" називала преса його вистави.

Пристрасна, невтомна людина, Гнат Петрович Юра здійснив двісті постановок вистав на сцені українського театру.

9 СІЧНЯ

27 ГРУДНЯ ЗА СТ. СТ.

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Апостола первомученика і архidiaкoна Стефана (34). Преподобного Феодора Начертаного, Сповідника (бл. 840). Святителя Феодора, архієпископа Константинопольського (бл. 686).

Народився у с. Івангороді Герой Соціалістичної Праці, заслужений працівник сільського господарства України Василь Мусійович Гуртовий (1927)

У 1952 р. В. М. Гуртовий закінчив Білоцерківський сільськогосподарський технікум. Спочатку працював у радгоспі Капітанівського цукрокомбінату, а з 1959 по 1966 рік — керуючим Новороманівським відділком Сабліно-Знам'янського цукрокомбінату. Тут він себе зарекомендував здібним, енергійним господарем,

В. М. Гуртовий (другий зліва у верхньому ряду) з космонавтами В. І. Поповим та В. В. Рюміним (верхній ряд у центрі). 26 серпня 1981 р.

згуртував навколо себе працівників радгоспу.

У 1966 р. Василя Мусійовича обрали головою колгоспу ім. Леніна Знам'янського району Кіровоградської області. До приходу нового голови господарство мало низькі врожаї, не мало грошей, щоб збудувати нові тваринницькі приміщення, благоустроїти село. Та Василь Мусійович Гуртовий все зумів змінити на краще. Землі села Суботців почали давати з гектара по 350 ц цукрових буряків, пшениці — 45 — 50, кукурудзи — 70 — 80. З'явилися свинофабрика, великий молочний комплекс.

Середньорічні надої молока на корову досягли майже 4000 кг. Гордістю став садово-городній комплекс, де колгоспний сад займає 530 га. Півобласті забезпечували фруктами Суботці! Колгосп став мільйонером.

Коли проїжджаєш через село Суботці, то ніколи не скажеш, що це звичайнісіньке село. Центр забудовано двоповерховими будинками, є автобусна станція, магазини. Все це та багато іншого стало пам'ятником за життя В. М. Гуртовому, якого, крім звання Героя Соціалістичної Праці та заслуженого працівника сільського господарства України, нагороджено двома орденами Леніна, Дружби Народів, Жовтневої Революції, Вітчизняної війни II ступеня, багатьма медалями. Він автор книги "Колгоспні тваринницькі комплекси", де відобразив свій багатий досвід роботи.

НАРОДНІ ПІРІКМЕСИ

Вважалося, що цього дня Степан кілки теше. Ставили 12 кілків, а ще краще — жердин, робили сідала для курей, які вже мали починати нестися.

На Степана не працювали. Можна було робити тільки найнеобхіднішу хатню роботу. Особливо заборонялося прясти — спрядеш собі лиху долю. Гуляли жінки, особливо дівчата, котрі змивали-зганяли із себе смуток, виливали у "чашу пагубну" воду й вихлюпували на середину сідала: нехай буде щедрою доля, як щедряться на яйця кури в передчутті весни.

10 СІЧНЯ

28 грудня за ст. ст.

Утворено Кіровоградську область (1939), до складу якої ввійшли Олександрівський і Єлизаветградківський райони

КИРОВОГРАДИЩИНА. ЦИФРИ І ФАКТИ

Кіровоградщина розташована у межиріччі Дніпра й Південного Бугу, в південній частині Придніпровської височини. У Добровеличківському районі біля Козацької криниці розташовано географічний центр України.

На сучасній території області розвивалась трипільська культура починаючи з IV—III тис. до н. е.

Виявлено поселення скіфів, сарматів, черняхівської, черноліської та інших культур. Північні землі області входили до складу Київської Русі. Край перебував під владою Литви, Польщі, Кримського ханства, Росії. Землі входили до Вольностей Війська Запорозького.

Територія області становить 24,6 тис. кв. км (4,1% загальної території України), населення (на 5 грудня 2001 р., за переписом) — 1133,1 тис. чоловік (2,3% населення України), в тому числі чоловіків — 520,8 тис. чоловік, жінок — 612,3 тис. На 1000 чоловіків припадає 1176 жінок. Міське населення складає 60,2% проти 68% по Україні. В області проживають представники 98 національностей, переважають українці (90,1%).

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

Здавна вважався днем сім'янина. Наші пращури замислювалися над тим, яке щастя вони приносять своїй родині, робили сповідь перед власною совістю.

області має понад 340 родовищ корисних копалин, з яких 107 розробляються. Це бурі вугілля, залізна руда, уран, нерудні корисні копалини. В області залягають вольфрам, мідь, молібден, апатити, золото, срібло, вісмут, олово, свинець, берилій, сурма, тантал, ніобій, графіт, горючі сланці. Існує ймовірність відкриття платини, алмазів, міді, хрому та рідкісних металів. Є родовища радонових та мінеральних вод (дають близько 150 тис. куб. м на рік).

В області помірно континентальний клімат, є родючі чорноземи. Кіровоградщина розташована у лісостеповій і степовій природних зонах. Лісами вкрито 111 тис. га землі.

Кіровоградська область разом з Дніпропетровською і Запорізькою областями входить до Придніпровського економічного регіону і за структурою економіки є аграрно-індустріальною.

У структурі валового випуску продукції займають: сільське господарство — 37%, промисловість — 21%, будівництво — 6%, торгівля і громадське харчування — 4%, інші галузі матеріального і нематеріального виробництва — 22%.

Транспортна мережа області складається з 941 км залізниць і 690 км автомобільних доріг.

Товари з Кіровоградщини експортуються до двадцяти країн світу. Найважливіші торговельні партнери — Росія, Білорусь, Німеччина, Нідерланди, Франція та інші.

Область налічує 21 адміністративний район, 12 міст, з яких 4 обласного підпорядкування, 26 селищ міського типу, 1021 сільський населений пункт. Адміністративний центр області — місто Кіровоград з населенням 262,5 тис. чоловік (на 5 грудня 2001 р., за переписом). Відстань від Києва — близько 400 км.

Мінерально-сировинний потенціал

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Мучеників 2000 Нікомідійських (302). Преподобного Ігнатія Ломського, Ярославського (1591). Апостола від 70 Никанора (34).

11 СІЧНЯ

29 ГРУДНЯ ЗА СТ. СТ.

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Мучеників 14 000 немовлят Віфлеємських, убитих Іродом (I). Преподобного Маркела, ігумена (485). Преподобного Марка Гробокопателя, Феофіла та Іоанна Печерських, у Ближніх печерах (XI—XII). Преподобного Феофіла Омуцького (XV). Преподобного Фадея Сповідника (818). Преподобного Лаврентія Чернігівського (1950).

АСИРОЛОГІЯ

І ВРОЖАМ

Ще древні помітили, що Місяць і зорі впливають не лише на життя людей, а й на рослини. Особливо активний у цьому наш найближчий сусід Місяць.

На новому Місяці краще нічого не сіяти й не садити. На зростаючому (від нового до повного) садять усе, що росте над землею і вгору, на повному — зелень, пряні рослини, трави, а в період від повного до нового Місяця — усе, що росте під землею.

Перед новим Місяцем треба: садити картоплю, обрізати дерева, виноградну лозу. У дні нового Місяця: прополювати, нищити бур'яни (за

умови, що Місяць перебуває у сузір'ї Скорпіона чи Риб), рубати ліс, видаляти засохлі гілки у плодових дерев.

Між повним та новим Місяцем треба: садити коренеплоди — ріпу, моркву, брукву, буряки, редис, чорну редьку, а також спаржу, озимину. Картоплю для їжі треба садити через декілька днів після нового Місяця.

Збирати овочі, що ростуть тривалий час, краще, коли Місяць в останній чверті, — тоді вони довше зберігаються.

ШУКАВ ФРАНЦУЗ ХЛІБ

В ОЛЕКСАНДРІВЦІ

Частина наших земляків нині шукає щастя в США, Канаді, Німеччині, Ізраїлі та інших країнах світу. Межею мрій декого є бажання влаштуватись на роботу в одній з країн Заходу...

Але були часи, коли до нас іздили в пошуках засобів для життя. Станом на першу половину 1859 р. у відомостях про іноземців, які проживали у Чигиринському повіті, зазначено, що в містечку Олександрівці мешкав французький підданий Бантист Каале, 44 років, машиніст цукрозаводу. Він прибув у Росію для пошуків засобів для життя.

З ІСТОРІЇ

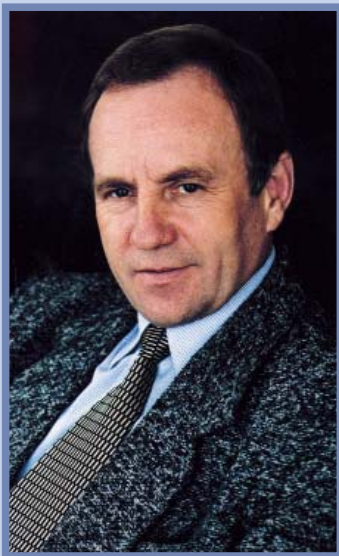
КІНЕМАТОГРАФА

Перший кінотеатр у містечку Олександрівці з'явився на початку XX ст. Як свідчить документ, що зберігається в Державному архіві Київської області, в 1916 р. "кінематограф у містечку Олександрівці переноситься у спеціально пристосоване приміщення".

Як згадують старожили села Красносілки, на початку XX ст. для селян та їхніх дітей великим святом був показ у церковнопарафіяльній школі "туманних картин" релігійного змісту за допомогою "чарівного" (проекційного) ліхтаря.

12 СІЧНЯ

30 грудня за ст. ст.

Г. М. Кузик

Народився у смт Олександрівці начальник управління зовнішньоекономічної діяльності Конструкторського бюро машинобудування (м. Коломна Московської області) Георгій Миколайович Кузик (1950)
День українського політв'язня

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Святителя Макарія, митрополита Московського (1563). Мучениці Онисії (285—305). Священномученика Зотика пресвітера (IV). Апостола від 70 Тимона (I). Мученика Філарета Нікомідійського (311). Преподобної Феодори Кесарійської (VIII). Преподобної Феодори Царградської (940).

Річка Бовтиш (Бовтишка)

БОВТИШКА —

НАЗВА ПРАДАВНЯ

Старожили села Бовтишки, коли у них запитують, звідки походить назва села, мають своє пояснення. Пройжджаючи возами місцевістю, де знаходиться нині Бовтишка, селянам доводилось перетинати річку, а ноги їхні звисали у воду. Тому річка дістала назву Бовтиш (Бовтишка), а від неї з'явилась і назва села.

Топонім Бовтишка має слов'янське походження і споріднений з українським "бовт" і російським "болтень" (знаряддя для полохання риби, мішалка для мулярів або чинбарів), з російським "болтать" і українським "бовтати" (приводити в рух рідину), з польським "болтушнік" (чинбар, маслоробна діжка).

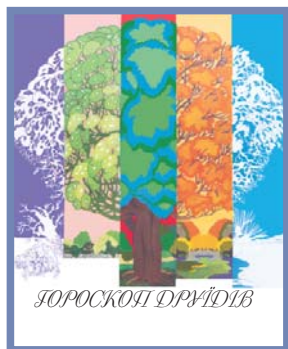
У деяких дореволюційних виданнях річку, що тече через с. Бовтишку, називають Болтушкою.

Назва Бовтиський ліс згадується у повідомленні московського прикор-

донного старости, який у 1571 році робив роз'їзди для переслідування татар і записав, що річка Інгул починається біля Болтовського лісу.

На карті французького інженера Гійома Левассера де Боплана, який у 1632—1639 рр. зробив зйомку великої частини України, позначено Баудіс ляс (Бовтиський ліс) та Баудіка доліна (річка Бовтиш).

Отже, назві Бовтишка не менше півтисячоліття. Загальновідомо, що назви річок — одні з найдавніших топонімів. Їх назви, постійно трансформуючись, можуть зберігатись віками, тисячоліттями.

ГОРОСКОСИ ДРВІДІВ

В'ЯЗ (12.01—24.01; 15.07— 25.07)

Великий, стрункий, красивий. Невибгливий, не полюбляє ускладнювати собі життя. Повільний. Схильний до моралізування. Болісніше за інших переживає невдачі. Відповідальний. Полюбляє керувати. Вміє бути відданим. Має тверезий, практичний розум та вмілі руки, володіє почуттям гумору.

13 СІЧНЯ

31 ГРУДНЯ ЗА СТ. СТ.

Л. М. Мацієвич під час першого Всеросійського свята повітроплавання. 1910 р.

Народився у містечку, нині смт Олександрівка, вітчизняний корабельний інженер, льотчик, громадський діяч Левко Макарович Мацієвич (1877)

Народилася відмінник народної освіти України Любов Іванівна Соколенко (1921), яка майже 30 років працювала вчителем молодших класів в Олександрівській середній школі № 1

Народився почесний житель смт Олександрівки Василь Федорович Пустовий (1924), який визволяв населений пункт від німецько-фашистських загарбників

Л. І. Соколенко

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Преподобної Меланії Римлянки (439).
Святителя Петра (Могили), митрополита Київського (1647).

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

На Щедрий вечір, Меланки, неодмінно готували холодець зі свинини, голови розбирали по кісточках, уночі на них гадали. Готували страви з потрухів, по них гадали на майбутній урожай. Відбувалися традиційні гуляння від хати до хати за багатими столами. Якщо звечора й до півночі щедрували дівчата, то зранку парубки починали водити Меланку (перевдягнено в жіночий одяг парубка). Посипали збіжжям, найперше — житом. Підлітки намагалися якомога раніше засіяти у хрещених батьків, отримати

найщедріші дарунки й обмолотити символічні сніпки — удванадцяттеро менші за дідуха.

Якщо на Меланку світить сонце і стоїть відлига, то й літо буде теплим.

Якщо вночі вітер дме з півдня — рік буде жарким та сприятливим, зі сходу — гарним на врожай фруктів.

14 СІЧНЯ

1 СІЧНЯ ЗА СТ. СТ.

А. М. Шаланський

Народився колишній народний депутат України Анатолій Миколайович Шаланський (1953), який довгий час жив у смт Олександрівці

Народилася у с. Новій Осоті лауреат премії Бориса Кузика, вчитель початкових класів Олександрівської загальноосвітньої школи № 1 Тетяна Вікторівна Ковтун (1961)

Народилася у смт Олександрівці лауреат премії Бориса Кузика, директор Олександрівської загальноосвітньої школи № 3 Людмила Іванівна Литвин (1970)

Народився український письменник-мемуарист, діяч Холодноярської повстанської республіки Юрій Горліс-Горський (Городянин-Лісовський) (1900), який побував в Олександрівському районі й описав події часів громадянської війни. Помер у 1946 р.

Новорічне свято за старим стилем

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Обрізання Господнє. Святителя Василя Великого, архієпископа Кесарії Каппадокійської (379). Мученика Василя Анкірського (бл. 362). Святої Емілії, матері святителя Василя Великого (IV).

СТЕЖКАМИ ХОЛОДНОГО

ЯРУ

[...] Вернувся господар і приніс невеселі новини. До сусіднього села з протилежної сторони прийшла сьогодні більшовицька піхота з артилерією.

У Бондуровій червоні залишилися ночувати. Це ми, зрештою, і передбачали.

До самих Ставидел прибув під вечір помічник начальника повітової міліції Сендер з відділом міліціонерів. Витягнули з місцевої лікарні п'ятьох наших хлопців — двох тифозних і трьох важкопоранених, що під виглядом приватних осіб лікувалися у цій лікарні. Познущалися над ними, порубали шаблями на повір'ї. Арештували лікаря та фельдшерку.

Почали проводити арешти в селі.

У Ставидлах було досить озброєних хлопців, що брали участь у повстаннях. Вони легко могли б справитися з цим відділом міліції, та... в поближких селах стояли червоні частини. Завтра село було б знищене. І тому хлопці, захопивши зброю, подалися городами до лісу.

Сендера, що був одночасно й неофіційним уповноваженим кам'янської чека по боротьбі з повстанчим рухом, як і роз'їджаючих із ним міліціонерів, знали ми добре. Це був колишній каторжанин, злодій з Одеси, фахівець по обкраданню церков. Його відділ складався переважно з конокрадів, що втекли від самосуду селян.

Ця "братія" під кличем боротьби з "бандитизмом" грабувала і вбивала, насилувала жінок, палила хати. Правою рукою Сендера був здо-

ровенний конокрад із Бондурової — Сірий, якого Сендер врятував від смерти під дрючками селян, що ввіймали його з парюю крадених коней.

Чека й повітова влада були цим відділом дуже задоволені, бо хлопці були відважні...

З роману Юрія Горліса-Горського "Холодний Яр"

14 СІЧНЯ

1 СІЧНЯ ЗА СТ. СТ.

Т. В. Ковтун

Л. І. Литвин

Т. В. Ковтун знайшла своє покликання ще в школі. Вона вирішила для себе раз і назавжди, що ніколи не покине храму знань. Закінчивши вісім класів Олександрівської середньої школи № 1, вона вступає до Олександрівського педагогічного училища ім. В. О. Сухомлинського. Закінчивши його з відзнакою, переступила поріг рідної школи як учитель. Працюючи учителем у початкових класах, відчула, що повинна здобути й вищу освіту. Саме ті знання, яких їй не вистачало, дав Кіровоградський педагогічний інститут ім. О. С. Пушкіна.

Високий професіоналізм педагога Т. В. Ковтун було відзначено премією Бориса Кузика.

Л. І. Литвин у 1985 р. закінчила Олександрівську восьмирічну школу № 3, а в 1987 р. — Олександрівську середню школу № 1. Педагогічну діяльність розпочала в 1987 р. в Олександрівській середній школі № 1. У 1989—1994 рр. навчалася в Кіровоградському державному педагогічному університеті ім. В. Винниченка за спеціальністю вчитель історії й народознавства. У 1995 — 2001 рр. працювала заступником директора з виховної роботи Олександрівської загальноосвітньої школи № 2. З 2001 р. — директором Олександрівської загальноосвітньої школи № 3. За 2002 р. під її керівництвом та за підтримки колишнього учня Б. М. Кузика було відкрито музей учителя, відновлено роботу кімнати бойової слави, обладнано кабінет обслуговуючої праці, бібліотеку, кабінет української мови. За нові підходи до управління та організації навчально-виховного процесу в школі Л. І. Литвин стала лауреатом премії Бориса Кузика.

НАРОДНІ ПІРІКМЕТІ

Василь — покровитель свиней. У цей день колись варили свинячі ніжки, щоб високі були стіжки. Гадали на них. Підлітки засівали збіжжям оселі, це були тільки хлопчики, бо дівчатка своє відщедрували. Дівчата-виданниці розгадували сни минулої ночі, ворожили.

Василь веселий та щасливий — рік не журливий.

Як спразнуєм Василя, така й доля твоя.

На Василя боялися, аби відьми не викрали місяця, бо то дуже погане знамення.

Якщо на Василів вечір зірок на небі рясно, то чекайте ягідного літа.

15 СІЧНЯ

2 січня за ст. ст.

Народився почесний житель смт Олександрівки Василь Якимович Куценко (1921), який визволяв населений пункт від німецько-фашистських загарбників
У Єлизаветградці створено машинно-тракторне товариство "Незаможник" (1928)

В. Я. Куценко

ЦЕРКОВНІ СВЯТЯ

Святителя Сильвестра, папи Римського (335). Кончина (1833), друге обретіння мощей (1991) преподобного Серафима, Саровського чудотворця. Преподобного Сильвестра Печерського, у Ближніх печерах (XII). Праведної Юліанії Лазаревської, Муромської (1604). Священномученика Феогена, єпископа Парійського (бл. 320)

А ВІАДА НЕ ДОЗВОЛИМА

За матеріалами першого всеросійського перепису населення 1897 р., на межі XIX і XX ст. переважну частину населення містечка Олександрівки становили євреї (близько 74 відсотків).

Єврейська громада Олександрівки була активною в економічному та культурному житті. В 1911 р. громада звернулася до влади з проханням відкрити в містечку єврейське літературне товариство. Та зробити це громаді не дозволили. Чигиринський

повітовий справник у рапорті київському губернатору написав: "Підозрюючи, що створюване товариство переслідує політичну мету і загрожує громадській безпеці, не дозволити збори по організації товариства". Документ про це зберігається у фондах Державного архіву Київської області.

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

У цей день колись пекли курник — пиріг з куркою.

Мокрий сніг на полях віщує мокрий рік.

16 СІЧНЯ

3 СІЧНЯ ЗА СТ. СТ.

П. В. Єрух

Народився у с. Вищих Верещаках радянський військовий діяч, генерал-майор Петро Васильович Єрух (1902). Помер у 1986 р.
Народилася у смт Олександрівці лауреат премії Бориса Кузика, вчитель Олександрівської загальноосвітньої школи № 3 Любов Олексіївна Чернишенко (1960)

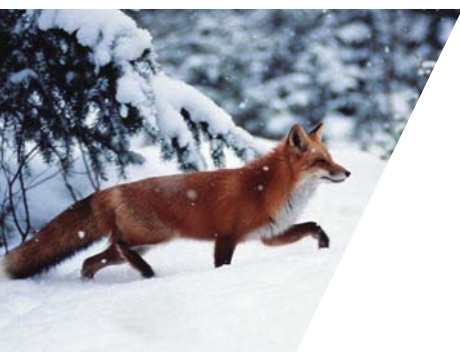
ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Пророка Малахії (400 р. до Р. Х).
Мученика Гордія (IV).

Л. О. Чернишенко

Л. О. Чернишенко закінчила Кіровоградський педагогічний інститут ім. О. С. Пушкіна. З 1980 р. працює вчителем української, російської мов та зарубіжної літератури в Олександрівській загальноосвітній школі № 3. Вчитель першої категорії. У процесі навчання намагається розвивати творчі здібності учнів, виховувати любов до художнього слова та народних звичаїв. Її працю відзначено грамотою Міністерства освіти України та премією Бориса Кузика. Л. О. Чернишенко очолює профспілковий комітет школи, є режисером команди КВК "Єгорушки".

17 СІЧНЯ

4 СІЧНЯ ЗА СТ. СТ.

В. М. Ключенко

Народився у с. Сентовому (нині — Родниківка) поет Василь Миколайович Ключенко (1936). Трагічно загинув у 1997 р.

Народилася у с. Вищих Верещаках українська поетеса Лідія Григорівна Доценко (1944)

Народилася у с. Соснівці лауреат премії Бориса Кузика, директор Підлісненської загальноосвітньої школи Наталя Володимирівна Чабан (1969)

ЦЕРКОВНІ СВЯТЯ

Собор 70 апостолів. Преподобного Феоктиста, ігумена Кукума Сікелійського (800). Святителя Євстафія I, архієпископа Сербського (бл. 1285). Преподобного Ахілі, диякона Печерського, у Дальніх печерах (XIV). Преподобномученика Зосими і мученика Афанасія (III—IV).

Л. Г. Доценко

ІЗ ЦИКЛУ

"ДУХ СВОБОДИ"

Із незапам'ятних часів
Дійшли до нас три ніжні слова,
То мрія прадідів, батьків:
Свобода, Батьківщина, мова.
Та мій український народ
Не міг Свободу, мову мати,
Бо всіх радянський огород
Зумів давно перемішати.
Народ мій розтягли
До Казахстану і Сибіру,
Забрали все, ну що могли,
Загнали в Соловки, розділи.
Уже Свобода на землі,
Хоч дорога за це все плата.
Тепер є все, щоб ми могли
Країну нову будувати!

Василь Ключенко

РОДИНА

Я не знаю, щербет как цветет
И как райские птички летают,
И не ведаю, счастлив ли тот,
От земли кто родной уезжает.
Я притронусь к воде ручейка,
Из которой Ингул прорастает,
И почувствует силу рука,
И блаженства предел наступает.
Меня родина страстно влечет,
И чем больше прожил, тем сильнее.
Брошу город, квартиру, почет,
Убегу на природу, где ели.

Василь Ключенко

НЕ СТАЛОСЯ ДИВА

Не сталося дива.
А дива так і не сталося.
Хтось зорі украв
І небо засіяв просом,
І ниточка болю
Снується, як і снувалась.
А доля і досі
Надію на диво носить.

Лідія Доценко

17 СІЧНЯ

4 СІЧНЯ ЗА СТ. СТ.

В МОЇМ СЕЛІ

Цвітуть, як і колись, в моїм селі
Рожево-білопelinні картоплі.
В огудині попискують курчата.
Іде з сапою по городу мати.
Хустиночка така ж, як і колись.
Легеньке плаття трохи полиняло.
Літа в літа березкою сплелись,
А клопотів ніяк не менше стало.
Там знову підрастає лобода,
Там на капусту впала попелиця,
А там рівчак залишила вода,

А в загорожі відірвалася глиця.
А чоловіка все нема й нема.
Війна взяла, а повернуть забула...
Хоч звикла вже, що всюди
й скрізь сама,
Та й не одну біда ця не минула.
...А бджоли над городами гудуть.
По "Маяку" транзистор сповіщає,
Що космонавти на посадку йдуть.
А матінка картоплю підгортає...

Лідія Доценко

Н. В. Чабан

Н. В. Чабан після закінчення Соснівської восьмирічної школи продовжила здобувати освіту в Жовтоводському педагогічному училищі. Після його закінчення у 1988 р. її було направлено на роботу в Підлісненську школу. Працюючи вихователем групи подовженого дня, вона заочно навчалася у Мелітопольському педагогічному інституті. У 1995—1997 рр. Н. В. Чабан обіймала посаду заступника директора Підлісненської загальноосвітньої школи, з 1997 р. — директора цієї школи. Н. В. Чабан намагалася продовжити роботу, розпочату її попередника-

ми, основну мету вбачаючи у вихованні всебічно розвиненої і фізично та морально здорової особистості. На честь воїнів, які не повернулися з фронтів доріг, у школі було створено "Галерею рушників", кабінет художньої праці для учнів початкових класів, "Стежину казки". Як учитель біології, Н. В. Чабан проводить зі своїми вихованцями науково-дослідницьку роботу, що стала підґрунтям для створення шкільного лісництва. Лісництво переросло в районний еколого-натуралістичний центр "Екос", плідну діяльність якого помічено не лише в районі, а й у республіці.

НАРОДНІ ПІРІКМЄТТЯ

Зосим — покровитель бджіл.
У цей день навідувалися до вуликів перевірити, чи не гудуть бджоли, чи не затепло, чи не заходно їм, виганяли з села темні сили.

18 СІЧНЯ

5 січня за ст. ст.

Помер український актор, режисер, народний артист СРСР Гнат Петрович Юра (1966), який народився в с. Федварі (нині — Підлісне) (1888)

Народилася у с. Новій Осоті лауреат премії Бориса Кузика, вчителька Олександрівської загальноосвітньої школи № 2 Надія Іванівна Воропай (1959)

Н. І. Воропай закінчила спочатку Олександрівську восьмирічну школу № 4, де на той час директором був І. К. Сухина, а потім продовжила навчання в Олександрівській середній школі № 1, де класним керівником була Т. О. Охрімець.

У 1977 р. вступила до Кіровоградського педагогічного інституту ім. О. С. Пушкіна на відділення ро-

Н. І. Воропай

Народився у с. Вищих Верещаках лауреат премії Бориса Кузика, директор Соснівської загальноосвітньої школи Анатолій Олександрович Лушпай (1967) Розпочато газифікацію села Красносілки (1991)

сійської мови та літератури, який закінчила в 1982 р.

В Олександрівській школі № 2 працює з 1986 р. на посаді вчителя зарубіжної літератури та російської мови, має вищу категорію. Загальний педагогічний стаж — 24 роки. Працює у творчій групі вчителів при відділі освіти райдержадміністрації, проводить семінари для вчителів району. Досягнення на педагогічній ниві оцінено премією Бориса Кузика.

у звичайні українські літери, виводить на білому папері: "Прем'єра"... І знову потім, знесилений, у Гната Юру вскакує...

Не інакше... Бо коли б йому, духові тому, виходу не було, рвонув би він хазяїна свого, Гната Юру, по черевній білій лінії, і мали б ми з головного режисера Державного драматичного театру імені Івана Франка самі вишкарки.

Отакий Гнат Юра...

***

А звідки Гнат Юра взявся?

Гнат Юра народився...

Народився він у селі Федварі Олександрійського повіту на Херсонщині, 1887 року... Народився, як кажуть, од батьків.

Батьки в його були селяни, самі на себе працювали, самі їли... Найманої праці не експлуатували й самі народжували дітей. Урожай на дітей у їх був вищий од середнього, не вважаючи на

те, що система хліборобства була в їх трипільна з обов'язковою толокою.

Коли мати ходила з Гнатком, то все було на однім місці не всидить: то на покуті сяде, то до печі підійде, то на піл ісхилиться, то на лежанці ляже...

А батько було подивляється та й скажуть:

— Що то ти, старенька, мізансцени плутаєш?

— Та щось воно дуже вже неспокійне; все б'ється, все вовтузиться!..

— Іч ти! — батько було промовить. — І що б воно значило?

А то Гнат Петрович ще в череві матернім хвилювався, що мати його

ГНАТ ЮРА

Юри Гната не бачили ніколи?

Отакуний. Худенький, маленький, а волосся довге, покришкою...

Отак як подивишся на нього — руками розводиш: у чім там, царице небесна, талант держиться? Де там він міститься? Ну ніяк не ймеш віри, щоб у такому манісінькому тілі та сидів отакений великий дух. Місця мало!

І ото, очевидно, коли вже йому, духові тому, там дуже сутужно робиться, тоді він з його вскакує, вскакує у макети, розсипається по мізансценах, ходором ходить по масових сценах, бризками бризкає на ансамбль, а потім стрибає на афішу і, перекутившись

18 СІЧНЯ

5 СІЧНЯ ЗА СТ. СТ.

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Навечір'я Богоявлення (Хрещенський свят-вечір). Священномученика Феопемпта, єпископа Нікомідійського, і мученика Феони-волхва (303). Преподобної Сінклітики Олександрійської (бл. 350). Пророка Михея (IX ст. до Р. Х.). Преподобної Аполлінарії (бл. 470). Преподобного Фостирія і Мини (VI). Преподобного Григорія Акрітського (бл. 820).

А. О. Лушпай

У 1984 р. після закінчення Вищерещаківської середньої школи А. О. Лушпай став студентом історичного факультету Кіровоградського педагогічного інституту ім. О. С. Пушкіна. Навчання перервала військова служба, яку проходив в Угорщині. У 1991 р. після закінчення вузу його було направлено на роботу у Соснівську школу. З 1994 р. — директор цієї школи. Сумлінну працю відзначено премією Бориса Кузика.

мізансцен як слід не вивчила...

...Народився нарешті...

Подивились на обличчя —

хлопець...

І зразу ж як узяв тон — три місяці вікна у хаті бряжчали. І через кожух

кумі передавали, і йорданською водою бризкали — нічого не бере...

з тону не спадає... І тільки під час антрактів, коли, було, до матеріної

пазухи прикипить, замовкає, тільки сопе, тяжко дихає, прицмокує і пильно в матір удивляється, хапаючи її

за "перуку" й нервово смикаючи...

Так, ніби хоче сказати:

— Не так, не так! Більш на лоба!

А мати було подивиться, перекладе з лівої до правої й подумає сумно:

"І що з його буде?"

***

І став Гнат Юра рости...

Три роки Гнатові Юрі... П'ять років

Гнатові Юрі...

Вийде було батько за клуню:

— Гнатко, а йди-но сюди! Що то ти, шеймин хлопець, понаробляв?

— То, тату, макети!

— Ой, дивись мені, щоб я тобі не намакетив!

А Гнатко палицю між ноги, дубця в руки — й вистрибом поміж соняшниками:

— Н-но-но!..

Похитає головою батько:

— Генерал буде...

***

Не вийшов Гнат Петрович на генерала: не пощастило йому...

Остап Вишня

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

Хрещенський святий вечір відомий голодною кутею. Голодною, бо назавтра не можна було щось брати до рота, поки не освятять воду в ставу або річці. Опівночі брали воду з водоймища і довго зберігали її, вважаючи цілющою. Збирали хрещенський сніг для вибілювання полотна. Цим снігом лікували запаморочення, судоми, набряки на ногах. Селяни виставляли на ніч різне збіжжя в полумисках, щоб уранці на Богоявлення визначити, яких зернових культур більше висівати цього року.

У ніч на Водохреща багато інею — рік буде врожайним. Якщо у хрещенську ніч небо в зорях — плодитимуться віви, якщо темно — гарно вродить гречка.

19 СІЧНЯ

6 СІЧНЯ ЗА СТ. СТ.

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Святе Богоявлення. Хрещення Господа Бога і Спаса нашого Ісуса Христа.

31 грудня, 23-тя година 59 хвилин 46 секунд — поява християнства. Ще цікавішою буде картина, коли порівняти всю історію розвитку Землі до однієї доби (зберігаючи відносні масштаби геологічних періодів).

На початку доби, опівночі, утворилася наша планета. Через 12 годин, опівдні, на дні прадавнього океану вже ворушилися перші грудочки живого білка.

На 16-ту годину 48 хвилин з найпростіших білкових тіл розвинулися черв'яки, раки, молюски, губки і водорості. Згодом з'явилися риби.

О 21-й годині 36 хвилин закінчилася палеозойська ера, настало царство динозаврів. За сорок хвилин до кінця доби всі ящери вимерли, і на Землі почали з'являтися ссавці.

Тільки о 23-й годині 59 хвилин 56 секунд з'явилася нарешті людина.

Але історична епоха — час, коли людське суспільство еволюціонувало від дикунства до цивілізації, — тривала всього чверть секунди.

Тепер спробуймо уявити собі тривалість одного людського життя. Вона така мізерна, що навіть важко назвати цю цифру — якісь мільйонні частки секунди.

Тож цінуймо життя, намагаймося його прожити так, щоб залишити добрий слід на землі.

На Богоявлення лапатай сніг — до врожаю, ясний день — до неврожаю.

Хрещення під повний місяць — бути великій воді, в обід захмарило — на врожай.

ЛЮДСЬКЕ ЖИТТЯ — ЛИШЕ НЕБОГМАЛІЙША МІЛІАРД

МІЖ МИНУЛИМ

І МАЙБУТНЬОМ

Наука встановила, що Земля існує мільярди років, людина — лише кілька сот тисячоліть...

Щоб уявити собі це наочно, можна прийняти всю історію планети за рік (існування Землі — 12 місяців, один день — 12,6 мільйона років, 1 година — 525 років). Вийде досить цікава картина.

Отже, Земля виникла 1 січня.

У цей час Всесвіту вже було 3 роки.

28 березня — поява бактерій.

12 грудня — розквіт динозаврів.

26 грудня — зникнення динозаврів.

31 грудня, 1-ша година — поява спільного предка людини та інших приматів.

31 грудня, 17—20-та години — поява австралопітека Люсі.

31 грудня, 23—24-та години — поява неандертальців.

по воду. Вважалося, що водою, принесеною жінкою на святки, причащаються біси. Випікали печива-хрести, приладнували їх повсюди як обереги добра. Дівчата причаровували коханих. На Богоявлення влаштовували жіночий вечір. Вечорової пори дівчата пряли так старанно, щоб жодна стара баба не могла дорікнути за невдалу працю.

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

На Богоявлення святити воду в річках та ставках. Звідси народна назва свята — Водохреще. В освячену воду дівчата клали корали та калину й умивалися, щоб рум'янилися щоки. Цією водою господарі освячували худобу, будівлі, навіть збіжжя. Тільки після свята жінки знову починали ходити

20 СІЧНЯ

7 СІЧНЯ ЗА СТ. СТ.

Народився у с. Івангороді Герой Радянського Союзу Віктор Дмитрович Корнер (1912)

Народився у с. Ставидлах український прозаїк Микола Олександрович Григорів (Григор'єв) (1924)

Народився народний майстер художньої обробки і різьблення дерева Іван Олександрович Кривенко (1950), який проживає у с. Бірках День Автономної Республіки Крим

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Собор Предтечі і Хрестителя Господнього Іоанна.

ІІІ ПІ ДНІ СЕРПНЯ

Бій за місто Фугдин і Фугдинський укріплений район, розташований лише за 68 кілометрів від Хабаровська, став для моряків першою реальною перевіркою вміння вести сучасний бій у найтіснішій взаємодії з наземною піхотою.

Стрілецький батальйон, рота автоматників і взвод розвідників швидко освоїлися на моніторі, де кожна служба діяла чітко і злагоджено, підкоряючись морській дисципліні. Власне, цьому нічого було дивуватись: командир "Сунь Ят-сена" — одного з найсильніших бойових кораблів Амурської флотилії — на моніторі з березня 1939 року, спершу — старший помічник, а з жовтня того ж року — командир. І хоч з першого ж дня війни з японцями Віктор Дмитрович Корнер призначений командиром дозорно-розвідувального загону флотилії, до якого увійшли також загони бронекатерів і катерних тральщиків, в авангарді завжди йшов монітор "Сунь Ят-сен".

Ось і зараз він має завдання: спільно з приданою дозорно-розвідувальному загону піхотою пристати до північної околиці Фугдина і силами десанту вклинитися поміж двох вузлів опору, розрізавши ворожу оборону навпіл, як пиріг.

Але ж слід виявити вогневі гнізда японців. Як цього домоглись? Корнер наказує бронекатерам розвернутись і пройти вздовж берега. Виявивши цілі, відкрити по них вогонь.

Розгорілась дуель. А тим часом спостерігачі засікли місце розташування ворожих батарей, і вогонь на них перенесла артилерія головного калібру.

Наші заходять з тилу, з суші. Уважно стежить за берегом капітан третього рангу. Коли піхоті стає стужно, Корнер посилає їй на допомогу корабельний десант. Загін старшин і матросів очолює лейтенант Ахполов. Він же в другій половині дня йде знову на берег, щоб керувати звідти артилерійською розвідкою. З першого ж залпу корабельних гармат злетіли у повітря доти і казарми самураїв.

Бій за Фугдин тривав три доби.

Наші війська прорвали другу лінію укріплень на Сунгарі.

Після Фугдинської операції монітор з 800 піхотинцями на борту, з усіма видами озброєння, боезапасом і продовольством брав участь у взятті міста Дзямуся та населених пунктів Аоці і Хунхедао. Тільки 15 серпня дозорно-розвідувальний загін капітана третього рангу Корнера полонив 686 японських солдатів і офіцерів, захопив багато зброї, боеприпасів, техніки. А наступного дня, продовжуючи наступ угору на Сунгарі, загін у районі Хунхедао розбив ущент японську піхоту "Дивізію південних морів", котра відступала.

На світанку 17 серпня загін капітана Корнера увірвався на Саньчинський рейд і поставив вогневі загрози на вірогідних шляхах відступу японських військ. Гарнізон капітулював.

— Товаришу командир! Даю координати артилерійського доту на березі.

Вдячно поглянувши на спостерігача, Віктор Дмитрович кидає:

— Перша башта, як мене чуєте?

Гармату — на пряме наведення!..

Після двох влучних попадань гарматної обслуги старшини Крючкова дот припинив своє існування. З другою батареєю розправились комендори старшини Дубровіна.

Розвідники знову доповідають про скупчення ворога, цього разу у кам'яному приміщенні млина. І знову вже вкотре відзначаються моряки-артилеристи. Їх вогонь збігається з танковою атакою. Наші заходять з тилу, з суші.

Уважно стежить за берегом капітан третього рангу. Коли піхоті стає стужно, Корнер посилає їй на допомогу корабельний десант. Загін старшин і матросів очолює лейтенант Ахполов. Він же в другій половині дня йде знову на берег, щоб керувати звідти артилерійською розвідкою. З першого ж залпу корабельних гармат злетіли у повітря доти і казарми самураїв.

Бій за Фугдин тривав три доби.

Наші війська прорвали другу лінію укріплень на Сунгарі.

Після Фугдинської операції монітор з 800 піхотинцями на борту, з усіма видами озброєння, боезапасом і продовольством брав участь у взятті міста Дзямуся та населених пунктів Аоці і Хунхедао. Тільки 15 серпня дозорно-розвідувальний загін капітана третього рангу Корнера полонив 686 японських солдатів і офіцерів, захопив багато зброї, боеприпасів, техніки. А наступного дня, продовжуючи наступ угору на Сунгарі, загін у районі Хунхедао розбив ущент японську піхоту "Дивізію південних морів", котра відступала.

На світанку 17 серпня загін капітана Корнера увірвався на Саньчинський рейд і поставив вогневі загрози на вірогідних шляхах відступу японських військ. Гарнізон капітулював.

Саме завдяки взяттю Саньчина відкрився шлях на Харбін.

Три дні серпня 45-го стали найпам'ятнішими в бойових біографіях капітана Корнера і його монітора.

Командир удостоївся Золотої Зірки Героя, а монітор — звання гвардійського.

Володимир Чабаненко

НАРОДНІ ПІРАКМЕНТІ

Хліб-сіль, що шанувалися на покутті, давали домашнім тваринам. Так само й сіно. "Хто не працює після Предтечі, того б'ють у плечі". Після свята жінки бралися за прядіння та шиття.

Іван Предтеча забрав зиму на плечі.

Іван-бразник: запивали зло, щоб сліду не було.

21 СІЧНЯ

8 січня за ст. ст.

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

*ГОРОСКОП
ЗАВДНЯМ
(ВОДОЛІЯ І АІ6ННІ)*

*ВОДОЛІЯ
(21.01—18.02)*

Преподобного Георгія Хозевита (VII) і Єм-
мільяна Сповідника (IX). Преподобної Домніки
(бл. 474). Преподобного Григорія, чудотворця
Печерського, в Ближніх печерах (1093). Пре-
подобного Григорія, затворника Печерського,
в Дальніх печерах (XIII—XIV). Священномуче-
ника Ісидора пресвітера і з ним 72, які по-
страждали в Юр'єві-Ліфляндському (1472).
Преподобного Паїсія Углицького (1504).
Священномученика Картерія, пресвітера Кеса-
рії Каппадокійської (304). Мучеників Феофіла
диякона та Єладія (IV). Мучеників Юліана,
Келсія, Антонія, Анастасія, мучениць
Василиси й Маріоніли, семи отроків і 20-ти
воїнів (313). Преподобного Іллі Єгипетського (IV).

Знак повітря. Під захистом Сатур-
на та Урана. Натура вразлива. Харак-
тер емоційний, суперечливий.

З одного боку — мрійливість, з іншо-
го — енергія творення, активність,
працелюбність. Йому притаманна
стриманість. Нестійкий, іноді має
періоди невпевненості в собі, але
вони швидко можуть змінитися споко-
єм та ентузіазмом. Народжені під
знаком Водолія вносять нотку людя-
ності в будь-яку справу. Як працівник
Водолій високосвідомий, дисципліно-
ваний, відповідальний. Водолій уміє
пояснити підлеглим завдання,
донести до них нюанси. Здатний зна-
ходити оптимальний шлях реаліза-
ції власних ідей, з успіхом оволодіває
будь-яким фахом. Він — знак досяг-
нень. Йому слід уникати рутинної,
монотонної роботи, краще займатися
громадською діяльністю, політикою,
наукою.

Невдалі дні: неділя.

Число знаку: 17.

Країни: Україна, Росія, Ефіопія,
Аргентина.

Під цим знаком народилися: Ана-
толій Мокренко, Михайло Пришвін,
Федір Шаляпін, Семен Гулак-Артемов-
ський, Авраам Лінкольн, Франц
Шуберт, Галілео Галілей, Миколай
Коперник, Джордж Гордон Байрон,
Г'єр Бомарше, Вольфганг Амадей
Моцарт.

У Водолія добре ростимуть горох,
картопля, полуниця, морква, кріп,
квасоля.

А з капустою, соняшником,
кукурудзою, помідорами, вино-
градом, яблунями можливі
ускладнення.

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

Як і на Різдво, працювати вважа-
лося гріхом.

У цей день стежили за вітром:
якщо повіє з півдня, то літо буде
грозове.

Символи: водолій, блискавка, гле-
чик, крила, мудрець, юність.

Кольори: темно-синій, сіро-голубий.

Метал: олово.

Щасливі дні: середа, субота.

22 СІЧНЯ

9 СІЧНЯ ЗА СТ. СТ.

Розстріл мирної демонстрації робітників у Петербурзі. Початок першої російської революції (1905)
Згоріло приміщення залізничної станції Фундуклівка (1907)
День соборності України

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Мученика Полієвкта (259). Святителя Филипа, митрополита Московського і всієї Русі, чудотворця (1569). Пророка Самея (X ст. до Р. Х.). Святителя Петра, єпископа Севастії Вірменської (IV). Преподобного Євстратія чудотворця (IX). Преподобного Іони Київського (1902).

ХОРТИЦЯ

Музика **Анатолія Борисенка**
Слова **Валентини Кондратенко**

Припадаю до ніг твоїх, Хортице,
І цілую козацькі сліди.
Виряджала синів мати-орлиця
Визволять Україну з біди.

Де Дніпро берегів твоїх горнеться,
Клетотіло свободи горно.
По стежках твоїх, матінко-вольнице,
Розливалось криваве вино.

Приспів:

Ще витає тут дух непокори,
Ще козацькі димлять курені.
Розквітає моя Україна:
Бачу я наяву, не вві сні.

Ще не всі подались в яничари,
Ще орлиця зростить орленят,
Ще священна з дніпровської чари
Наші душі очистить стократ.

Хто плює на прадавні знамена,
На куток, де тризуб й булава,
Та звучить Божий глас достеменно:
— Україна не вмерла — жива!

Приспів.

Музична партитура для голосу з текстом пісні «Хортиця». Партитура складається з двох частин: основної мелодії та приспіву. Текст пісні описує історичне місце Хортиця та боротьбу за незалежність України.

23 СІЧНЯ

10 СІЧНЯ ЗА СТ. СТ.

(нині — Пролетарська), а потім і всю правобережну частину села, де німців було мало.

Фашисти в основному закріпилися на протилежному крутому березі річки Сухий Ташлик. Укріплення являло собою суцільну лінію окопів, що тяглася вздовж усього села з півдня на північ, земляного валу та колючого дроту в три ряди.

Після кожної чергової атаки, як розповідають очевидці, на снігу залишалося лежати наших солдатів "як снопів на жнивному полі". Нарешті в районі Гусячої балки ворожу оборону було прорвано. До 12 січня 1944 року радянські війська витіснили супротивника в поле і закріпилися в саду колгоспу імені Леніна.

У північно-західній частині Красносілки бої закінчилися 14 січня. В цей день у селі прийнято відзначати день визволення села від німецько-фашистських загарбників.

Та війна ще раз нагадала про себе у Красносілці. Це сталося 23 січня 1944 року.

КОЛИ ВИЗВОЛЕНО КРАСНОСІЛКУ?

Вранці 7 січня 1944 року з боку села Кримок у білих маскувальних халатах у Красносілці з'явилися перші радянські розвідники. В той час військові частини вже підійшли до села і закріпилися в саду колгоспу "Червоний промінь". 8 січня розпочався масований наступ наших військ на село. Порівняно легко було визволено вулицю Верхню Сологубівку

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

На Григорія літоуказчика іній на копицях — на мокре літо.

надійшло повідомлення: "На лист комсомольців вашої школи повідомляємо, що село Красносілку визволено 23 січня 1944 року з'єднаннями і частинами 26-го гвардійського стрілецького корпусу 53-ї армії 2-го Українського фронту у складі: 25-ї гвардійської повітряно-десантної дивізії (північно-західна окраїна); 1-ї гвардійської повітряно-десантної дивізії (південна окраїна); 6-ї гвардійської стрілецької дивізії (центральна частина).

Командиром 25-ї гвардійської повітряно-десантної дивізії був генерал-майор Г. А. Криволапов. Командиром 1-ї гвардійської повітряно-десантної дивізії був полковник Я. С. Міхасенко. Командиром 6-ї гвардійської стрілецької дивізії був генерал-майор Д. П. Онупрієнко".

Скориставшись цими архівними відомостями, автори статті про Красносілку в "Історії міст і сіл" пишуть, що село було визволено 23 січня 1944 року.

2-м Українським фронтом командував генерал І. С. Конєв, штаб якого, за словами старожилів, певний час знаходився у селі Красносілці. Тому одну з вулиць села по праву названо його іменем.

За визволення села Красносілки полягло майже 700 радянських воїнів різних національностей, 306 з них — невідомі.

Микола Коломієць

Для Красносілки 23 січня було останнім днем війни. Можливо, саме через те бомбардування у 1967 році до місцевої школи з Центрального архіву Міністерства оборони СРСР

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Святителя Григорія, єпископа Нісського (після 394). Преподобного Дометіана, єпископа Мелітинського (601). Святителя Феодана, затворника Вишенського (1894). Преподобного Маркіяна пресвітера (V). Преподобного Павла Комельського (Обнорського) (1429). Преподобного Макарія Писемського (XIV). Блаженної Феозви диякониси, сестри святителя Григорія Нісського (385).

24 СІЧНЯ

11 СІЧНЯ ЗА СТ. СТ.

Народився у смт Олександрівці художник Віктор Григорович Величко (1967)

В. Г. Величко

ЦЕРКОВНІ СВЯТЯ

Преподобного Феодосія Великого (529).
Преподобного Михаїла Хлопського,
Новгородського (бл. 1453—1456). Преподобного Феодосія Антіохійського (бл. 412). Єлецької ікони Божої Матері (1060).

Живе в Олександрівці художник.

Не просто художник, а художник-формаліст, що в минулі часи означало в устах правлячої касті кримінал, а в устах творчої інтелігенції — елітарність.

Віктор Величко навчався у Львівській академії мистецтв. Повернувся в Олександрівку, де перебуває нині на становищі вільного художника. Творить не з обов'язку, не на замовлення, а за натхненням. Глибоко поважає мистецтво реалістичне, але сам ним займатися не бажає. Його кредо: "Гарний краєвид не замінить ніякий пейзаж. Не варто повторювати те, що створила природа,

краще все одно не зробиш. Треба творити те, чого ще немає".

Таких художників колись зневажливо називали формалістами. Навіть не замислюючись над тим, що за таким принципом треба було б занести у формалістичний ряд усі без винятку оркестрові твори. Сьогодні ми стаємо поблажливішими. І починаємо усвідомлювати, що у художньому творі головним є те, які асоціації він викликає. Що стосується асоціацій, то вони у кожного свої. Показуючи одне з полотен, Віктор сказав:

— Мій друг назвав його "Політ ластівки". А я сприйняв це ж саме полотно як змагання вітрильників. І, думаю, ми обоє були праві. Бо прийнялися відчуттям польоту, закладеним у картині.

Броніслав Куманський

Художня композиція В. Г. Величка

НАРОДНІ ТРИКМЕТИ

Феодосієве тепло — на ранню весну пішло.
У цей день відлига — весна затяжна.

25 СІЧНЯ

12 СІЧНЯ ЗА СТ. СТ.

КАЛЕНДАРНИ ПОМИНАЛЬНІ ДНІ

Крім обов'язкових дев'яти, сорока днів і року, в народному побуті існували ще так звані поминальні дні.

За переказами, в цей час померлі в тій чи іншій подобі відвідують домівки, місця, де жили. Найголовнішими серед ритуальних церемоній були проводи. Їх влаштовували на початку другого (Хоминого) тижня після Пасхи з участю священників. На могилах стелили скатертини, виставляли паски і крашанки, інші страви, напої, частували й обмінювалися дарами з сусідами, щедро подавали старцям. На гробах лишали чарку води або горілки, гостинці. Подібний ритуал зберігся в Олександрівському районі і до нашого часу.

Вішалників, утоплеників поминали у клечальну суботу перед Трійцею. Справляли також чотири основні "поминальні дні". Восени — це суботи перед Дмитром, Кузьмою і Дем'яном, Михайлом. Навесні — перша субота Великого посту, коли вшановували предків. Поминали й запрошували мертвих до куті й на свят-вечір перед Різдвом.

Православна церква встановила дні особливого поминання померлих: субота м'ясопусна, субота другої седмиці Великого посту, субота третьої седмиці Великого посту, субота четвертої седмиці Великого посту, Радуниця, поминання померлих воїнів — 9 травня, субота Троїцька, субота Дмитрівська.

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Мучениці Татіани і з нею тих, хто в Римі постраждав (226—235). Святителя Савви, архієпископа Сербського (1237). Преподобного Мартиніана Білосезерського (1483). Мученика Мертія (284—305). Мученика Петра Авессаломіта (309—310). Преподобної Євпраксії Тавеніської (393). Ікон Божої Матері "Акафістна" та "Млекоживителька".

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

На Тетянин день — свято студентів. Сніг на Тетяну — влітку дощитиме, сонячно — рано прилетять птахи. Рано визирне сонце — рано й птахи прилетять з півдня.

КІЛЬЯРИС

(25.01 — 03.02;
26.07 — 04.08)

Стрункий, міцний, з правильними рисами. Не позбавлений витонченості. Не надає значення успіху в житті, не женеться за славою. Любить працювати. Не сентиментальний. Недосажний у своїй вірності. Улюблене заняття — розмірковувати на будь-яку тему.

26 СІЧНЯ

13 СІЧНЯ ЗА СТ. СТ.

Народилася у смт Олександрівці лауреат премії Бориса Кузика, вчитель початкових класів Бірківської загальноосвітньої школи Людмила Степанівна Хижняк (1971)

Помер доктор медичних наук, заслужений лікар Латвії Василь Якович Витрищак (2000). Народився в с. Красносілці в 1921 р.

У 1986 р. Л. С. Хижняк закінчила Олександрівську восьмирічну школу № 3 і вступила до Олександрійського педагогічного училища ім. В. О. Сухолинського. Закінчила навчання в 1990 р. У 1991 р. вступила в Кіровоградський державний педагогічний університет ім. В. Винниченка і в 1995 р. закінчила навчання за спеціальністю

Л. С. Хижняк

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Мучеників Єрмила і Стратоника (бл. 315). Преподобного Іринарха, затворника Ростовського (1616). Преподобного Єлеазара Анзерського (1656). Мученика Петра Анійського (309—310). Преподобного Іакова, єпископа Нізібійського (350).

"вчитель початкових класів". Відтоді працює вчителем початкових класів у Бірківській загальноосвітній школі I—III ступенів. У 2001 р. стала лауреатом премії Бориса Кузика за успіхи в навчанні та вихованні молодших школярів і активну громадську роботу.

ДНІ ТИЖНЯ

Кожен день тижня наші предки наділяли певними властивостями.

За віки в народі виробилась чітка система того, що можна робити в той чи інший день, а чого не можна.

Понеділок — свято відьом і русалок. У цей день не рекомендується починати нову роботу, білити в хаті, купатися, одягати чисту білизну. Хто народився в понеділок — буде нещасливий. Досі у народі понеділок вважають важким днем.

Вівторок — щасливий день для будь-яких починань. Народженому того дня щаститиме завжди і в усьому.

Середа — день, сприятливий для садіння рослин, особливо кукурудзи.

Тим, хто народився в середу, доля обіцяє достаток і навіть багатство.

Про цей день казали: "Середа — піст, не треба губи мастить".

Четвер призначений виключно для роботи. У народі кажуть так: "Хто в четвер скаче, той у п'ятницю плаче". Вважали, що у четвер народжувалися працелюбні й мовчазні люди.

П'ятниця — день, сприятливий для кохання. Свататися краще саме в п'ятницю. Тих, хто народився в цей день, очікує щасливе сімейне життя.

Суботу наші пращури відводили на прибирання житла, купання, обмін білизни. "У суботу вся робота". Ті, хто з'явився на світ у суботу, роблять і в майбутньому добрі господарі.

Неділя — вихідний день. "Як неділя, то сорочка біла". Ні в якому разі не беріть в руки сокиру — то не на добро. Народжені в неділю — спокійні, врівноважені, навіть трохи ліниві.

На наступних сторінках книги ми детальніше розповімо про бачення нашими предками кожного дня тижня.

ДЕНЬ ТАЗЕВТИНИ

РЯДКОМ

26-І відбулись загальні збори Бірок I.

На зборах обмірковували питання суцільної колективізації. Біднота й середняки села, обміркувавши справу суцільної колективізації та весняної сівки, тут же на зборах стали вступати до СОЗу. Першими показали приклад передові середняки села Брайко Іван та Петренко Гнат. За їх прикладом пішло багато бідняків та середняків. На зборах записалось біля 50 господарств.

(Газета "Радянська думка" (с. Бірки I—II), № 14, 27 січня 1930 року).

ВИН ВБАДЖАВ СЕБЕ МАЙЖЕ БЕЗНЕВИННИМ

Єнтальцева було засуджено по VII розряду і спочатку заслано в Читу на каторжну роботу на рік, куди Олександра Василівна (дружина декабриста. — Авт.) і поспішила приїхати; потім їх переселили в Березов, а через кілька років — в Ялutorовськ.

У Сибіру в Андрія Васильовича з'явилась пристрасть до медицини.

Багато хто теж лікував бідних, але у крайніх випадках, коли не виявлялось під рукою лікаря; але ніхто з них (крім І. Ф. Фохта в Кургані) не віддався тільки цьому заняттю і з такою пристрастю, як Андрій Васильович. Він придбав усі можливі лікарські поради, постійно порпався в медичних книгах і лікував простими нешкідливими засобами, сам готував ліки, нікому не відмовляв у допомозі, і при певних навичках з нього вийшов дуже корисний лікар-самоук.

[...] Андрій Васильович і характером більше відповідав обов'язкам лікаря, ніж воїна: завжди рівний, з усіма однаково привітний, він не тільки був добрий, але був і найсмирнішою людиною в світі. Між тим, пристосований і звиклий до військової служби, він не переставав говорити про свою кінну батарею і про втрачене становище, тим паче, що вважав себе майже невинно потерпілим, бо не був учасником ні подій 14 грудня 1825 року в С.-Петербурзі, ні 3 січня 1826 року в Київській губернії під Білою Церквою.

У 1838 році (тут помилка мемуаристи, подія сталася в 1836 році. — Авт.) з нагоди проїзду великого князя Олександра Миколайовича через Тобольськ, Тюмень і Ялutorовськ за розпорядженням генерал-губернатора було наказано не допускати до нього державних злочинців, тому міс-

Помер декабрист Андрій Васильович Єнтальцев (1845), який командував ротою в містечку Олександрівці. Народився в 1788 р.

Газета "Киевский социал-демократический листок" повідомила про страйк робітників цукрозаводу в містечку Олександрівці (1902)

цеве начальство повідомило декабристів, щоб вони сиділи вдома під час перебування спадкоємця, що вони й виконали.

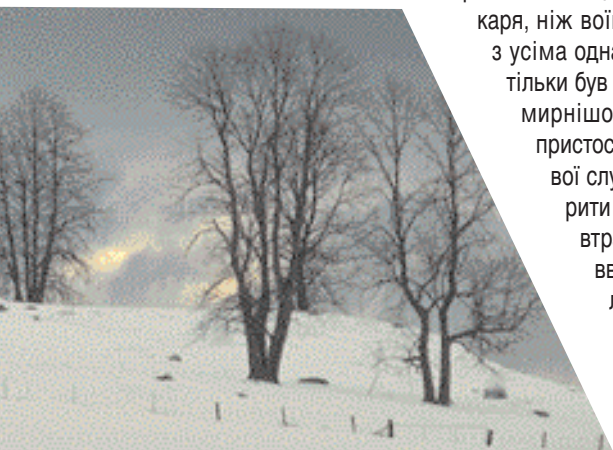
Через шість тижнів після проїзду великого князя через Ялutorовськ бажаним вислужитися спало на думку донести на Єнтальцева, наче-то він хотів убити спадкоємця з гармати. Приводом до звинувачення стала підозра, що Андрій Васильович перед приїздом великого князя начебто не випадково замовив дерев'яні кулі для прикрас свого паркану і одночасно купив старі катерининські лафети Ширванського полку, що виступив з Сибіру в 1805 році.

З Тобольська наказано було провести слідство. В Єнтальцевих попсували в будинку підлогу, переглянули помадні банки Олександри Василівни, розшукуючи порох, котрого, звісно, не знайшли. Під час перебування декабристів у Сибіру доноси на них робились часто, особливо на початку. Але від них, за невеликими винятками, страждали самі донощики, бо слідство замість вигаданих злочинів викривало справжніх донощиків.

З мемуарів Августи Созонович

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Преподобних отців, у Сінаї і Раїфі вбитих (IV—V). Рівноапостольної Ніни, просвітительки Грузії (335). Преподобного Йосифа Аналітина Раїфського (IV). Преподобного Феодула (V). Преподобного Стефана (VIII).

28 СІЧНЯ

15 СІЧНЯ ЗА СТ. СТ.

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Преподобного Павла Фівейського (341)
та Іоанна Кущника (V). Преподобномуче-
ника Пансофія (249—251). Преподобних
Прохора (X) і Гавриїла (XI).

БЛИЖЧЕ ДО ОЯЧЕНОГО ВОРОГА

29 (січня 1944 року. — Авт.) вранці ми наготові: ось-ось перелетимо на новий аеродром — до Красносілки, північніше Кіровограда. Начштабу ознайомив комесків з обстановкою, ми проклали маршрут. Він пролягав над Чигиринським лісом, знайомим мені з дитинства за Шевченковим "Кобзарем". Донедавна це був район активної діяльності партизанів. Командир застеріг, що погода на маршруті досить складна, попереду нас піде розвідник погоди. Він передаватиме дані про погоду по радіо: полетимо невеликими групами. Під час перельоту низька хмарність притискала нас до землі. Сипав сніг. Хмари зливалися з Чигиринським лісом, доводилось обходити його трохи південніше. Надвечір усі літаки благополучно перелетіли на новий аеродром. Тут на нас чекали: комбат Зажигалкін зустрів нас радо — навіть під звуки духового оркестру. Ми розосередили літаки, і командир знову зібрав комесків. На цій ділянці фронту німці завдавали контрударів, зосередивши велику кількість авіації на підтримку угруповання, що намагалося вийти з оточення. Аеродром розташувався за околицею села, місцями зруйнованою німецько-фашистською артилерією. Подекуди виднілись вирви. Мешканці, як завжди, висипали з уцілілих хат. Ніколи не забути сліз радості на змарнілих обличчях, голо-

си хлоп'ят, котрі горнулися до нас — фронтовиків...
На порозі однієї з хат стояв сухенький, моторний дідок. Він гукнув до нас здалеку:
— Ласкаво просимо, синки!
Ад'ютант нашої ескадрильї зауважив:
— Ось і наш господар. У нього в хаті житимемо всією ескадрильєю. У сусідніх хатах розмістилися ескадрилья Амеліна, а подалі — Євстигнеєва.
Нас гостинно зустріла старенька, котра поралася біля столу.
— Це моя жінка, — сказав дідок.
Попід стінами були облаштовані поли, акуратно заправлені постелі: про нас уже потурбувалися товариші з БАЗ.
— А ось піч, — вів далі старий. — Хто хоче кісточку погріти, можна й на печі.
— Ми ще молоді, дідусю, — жартували льотчики.
— Та й без того знайдеться чим погрітись, — продовжував наш дбайливий господар, хитро підморгуючи. — Адже я від фріца горілку й сало приховав. Усе очікував, коли вас, синки, пригощу.
— Бідовий у нас дід, — сміялися льотчики.
Аби не образити старого, покуштували горілки й сала.
Подякувавши, я сказав за всіх:
— Не ображайтеся, дідусю: нам пора спати. Піднімаємося удосвіта.
...Наш аеродром був гарно утрамбований, і ми, "викроюючи погоду", вилітали по кілька разів на день для прикриття наземних військ. Неподалік прикривали війська й авіатори Першого Українського фронту. За позив-

З книги тричі Героя Радянського Союзу Івана Кожедуба "Вірність Вітчизні"

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ
Зоряна ніч — до врожаю.
Якщо вітряний день — рік мокрим буде.

29 СІЧНЯ

16 січня за ст. ст.

На аеродромі с. Красносілля розмістився авіаційний полк, в якому перебував майбутній тричі Герой Радянського Союзу Іван Миколайович Кожедуб (1944)
День пам'яті героїв Крут

День працівників пожежної охорони

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Поклоніння чесним веригам апостола Петра. Праведного Максима, ієрея Тотемського (1650). Мучеників Спевсипа, Єлевсипа, Мелевсипа, бабки їх Леоніли і з ними Неона, Турвона та Іовілі (161—180). Мученика Данакта читця (II).

Олександрівська пожежна частина

Олександрівські пожежники під час навчань

ДЕНЬ ТЯСМИНИМ РЯДКОМ

Річка Тясмин, що протікає по болотистих місцях, навіть у сильні морози не скрізь замерзає, і лід місцями не витримує ваги зайців, і ці бідні звірки гинуть, коли пробігають через лід.

(*"Киевлянин", № 13, 17 січня 1888 р.*)

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

З Вериги чекайте відлиги, а не буде відлиги, то й зима протримається довго.

На Петра Вериги — половина снігу, половина криги.

30 СІЧНЯ

17 СІЧНЯ ЗА СТ. СТ.

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Преподобного Антонія Великого (356).
Преподобного Антонія Димського (1224).
Преподобного Антонія Чорноєзерського (XVI).

ЮРІЯНОЧИ СТАРОВИННІ КАРТИ

XVII століття — одне з найбухливіших в історії України. За історичними подіями часом забувають, що до XVII ст. належить створення перших карт, на яких позначено і наш край.

У 1627 р. створено "Книгу Большого чертежа" — першу російську географічну карту. Тут було відмічено й шляхи вторгнення татар у центр країни. На цій карті можна знайти й Інгулець, і Тясмин. Щоправда, Інгул має на карті дещо іншу назву. В "Кни-

ге Большого чертежа" він названий Ангулец, турецькою мовою "Іенкул", що означає "обширне озеро". На карті видно, що річка бере початок, як пише в історико-топографічному нарисі "Вольности запорожских козаков"

Дмитро Яворницький, в семи з половиною верстах від нинішньої Єлизаветградки з болотистих джерел біля лісу Нерубая. Ця територія в середині XVII ст. входила до "пасіки" Богдана Хмельницького і включала урочище між верхів'ями Інгулу й Інгульця та Чорний ліс. Саме тут у 1674 році кошовий Іван Сірко взяв у полон Івана Мазепу, який їхав з листом до турецького султана. В наступному році Сірко

розбив тут орду з 30 тисяч кримських татар, які йшли на допомогу противникам возз'єднання України з Росією.

З давніх часів пролягав цим краєм і Чорний (Польський) шлях, названий так від Чорного лісу, повз який він проходив. Позначено цей шлях і на перших географічних картах із зображенням нашого краю. Тут можна знайти і Чорний Український шлях, який тягнувся через Чорний ліс. Названими шляхами у XVII ст., за твердженням Дмитра Яворницького, безперервно рухались обози. Предметами торгівлі були зброя, сукно, прянощі, камфора, сіль, борошно, риба, вина, коні, велика рогата худоба, вівці, вовна, сало, мед, хутро тощо.

Пізніше, у XVIII ст., за кордоном з'явилась карта Великої Росії і Малої Татарії Йоганна Бантиста Гуманно.

Цей картографічний твір цінний для нас тим, що зображує і Чорний ліс (на карті "Сильва нігра"), який займав тоді, як показано на карті, територію з заходу на схід — від Чигирина до фортеці Кодака, і з півночі на південь — майже від самого Дніпра до верхів'їв Інгулу й Інгульця.

Важливою географічною пам'яткою для Олександрівщини є й карта французького інженера Гійома Левассера де Боллана. Та про неї ми поговоримо на наступних сторінках календаря.

НАРОДНІ ПРЯКМЕСИ

До Антонія прагнули закінчити вирубку лісу, бо таке дерево не точить шашіль, не псують грибки, воно краще тримає тепло. Рубати ж пізніше, коли почнеться сокорух, — гіршно, собі на шкоду.

Біжать небом величезні хмари, вістря яких звернене на північ, — потепліє.

31 СІЧНЯ

18 СІЧНЯ ЗА СТ. СТ.

ЦЕРКОВНІ СВАТЯ

Святителів Афанасія (373) і Кирила (444), архієпископів Олександрійських. Преподобних схимонаха Кирила і схимо-

нахині Марії (бл. 1337). Преподобного Афанасія Сяндемського, Вологодського (1550). Праведного Афанасія Наволоцького (XVI—XVII). Преподобного Маркіана Кірського (бл. 388).

Зимові етюди. Фото О. Кравченка

ДЕНЬ ЗАВЕШТИМ РЯДКОМ

Повне затемнення місяця в ніч на 17 січня спостерігалось при майже ясному небі. ("Киевлянин", № 14, 19 січня 1888 р.).

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

Опанас-ломононос швидкий на мороз.
Опівдні сонце — весна рання.

ЛЮТИЙ

ФЕВРАЛЬ FEBRUARY

Липа у білім кожусі
Згадує літо, весну,
Сіє хурделиця в лузі
Сиву порошу рясну.

Андрій М'ястківський

ЛЮТИЙ

В окремі роки лютий особливо лютує.

Так було в 1976 р., коли середньо-місячна температура повітря досягла —10,8 градуса. Теплим був лютий 1977 р. Зафіксована середньомісячна температура повітря становила

Найкоротший місяць року — мінливий і підступний. Найлютіші морози бувають саме в лютому. Через це й нарекли місяць наші пращури-українці лютим. Його ще називають "сніжень", "лютень", "крутень", "зимобор", "криводоріг", "межень", бо є межею між зимою і весною. Найбільш вдала назва, певно, "бокогрій". Цього місяця починає пригрівати сонечко. Худоба задоволено підставляє боки під ласкаві промені небесного світила.

Та й душа хлібороба веселішає. Весна скоро, не забариться.

Російською мовою лютий — февраль. Як і январь (януаріус), февраль (февруаріус) ввів римський диктатор Нума Помпілій під час реформи римського календаря близько 690 р.

до н. е. Назва місяця походить від латинського слова februae — очищати: у 15-й день цього місяця, під час свята луперкалій на честь бога Луперка (Фавна), який вважався покровителем пастухів і стад, приносили в жертву кіз. Жерці оббігали Палатинський пагорб, натягнувши на себе шкури вбитих тварин, били зустрічних пасками з козячих шкур. Паски називали фебруа. В цілому місяць присвячували етруському богові підземного царства Фебруусу.

На Олександрівщині лютий — місяць сильних морозів, хуртовин, шалених вітрів і відлиг. "У лютого сім погод надворі: сіє — віє, мутить — крутить, рве, згори плє і знизу мете", — кажуть у народі. За багаторічними спостереженнями, середньомісячна температура повітря в Олександрівці становить мінус 6,1 градуса.

0,3 градуса вище нуля. В окремі дні лютого спостерігаються досить сильні морози, як це було в 1978 р. Термометри показували 30 градусів морозу.

Це найнижча температура повітря, зафіксована на Олександрівщині.

А от 15 лютого 1997 р. спостерігалася відлига, і повітря прогрілося до плюс 6 градусів. Бували в лютому грози.

Таке явище зафіксовано 27 лютого 1995 р. Середньомісячна кількість опадів у лютому, як свідчать багаторічні спостереження, становить 23 мм. Досить вологим був лютий

1958 р., коли випало 70 мм опадів.

Майже не було опадів у лютому 1972 р. (1 мм). Так мало опадів не випадало починаючи з 1945 р.

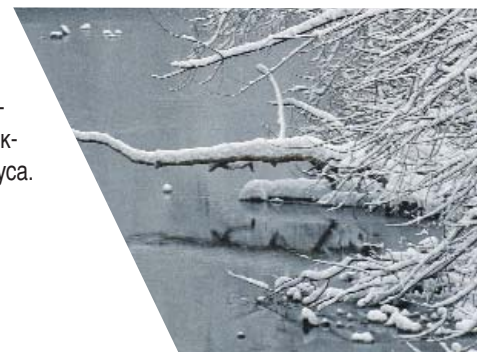
У лютому (приблизно 28-го) починає скресати лід на річках. Ознаки близької весни відчуються вже у другій половині лютого. На дахах з'являються бурульки, шапки снігу нахиляють гілки дерев до землі.

Лісову тишу порушує спів синичок.

Недарма в народі кажуть, що "в лютому сонце йде на літо", "лютневий сніг весною пахне". За погодою в лютому наші пращури визначали, яким буде літо й інші пори року. "Лютий без снігу — літо без хліба". "У лютому багато інею — влітку багато роси".

"Якщо в лютому заgrimить на сході, то будуть великі вітри і бурі в тім році".

"Коли лютий холодний і сухий — серпень спекотний". "У лютому сильні морози — коротка зима". "Теплий лютий — весна холодна". "У лютому багато інею — влітку буде багато меду".

ЛЮТИЙ

У ЦЬОМУ МІСЯЦІ

1918 — на Олександрівщині почали встановлювати радянську владу, створювати в селах ревкоми

1919 — партизани і частини Червоної Армії визволили край від австро-

німецьких окупантів. В Олександрівці націоналізовано промислові підприємства. На колишніх поміщицьких землях створено бурякорадгосп.

При цукрозаводі в Олександрівці відкрито лікарню

1944 — в Олександрівці відновлено випуск районної газети, відбудовано електростанцію на цукрозаводі, зруйновану фашистами. Трудящі Олександрівського району внесли свої заощадження на будівництво танкової колони "Кіровоградський комсомолец"

1945 — трудівники цукрокомбінату та лігоспу в Олександрівці зібрали кошти на побудову танків

1949 — достроково завершено будівництво першої черги цукрозаводу в Олександрівці

1956 — хор Олександрівського районного Будинку культури гастролював у Києві

1958 — три колгоспи с. Красносілки на загальних зборах об'єднано в один під назвою "Шляхом Леніна"

1959 — в Олександрівці встановлено перші таксофони

1976 — орденом Трудового Червоного Прапора нагороджено завод Другого ім. Петровського цукрокомбінату

ЗЕМЛЕРОБУ

Чистять насіння на яровий засів, лагодять сільськогосподарський реманент і машини. Доглядають буряки й картоплю, щоб були добрі на насіння. За відлиги спускають воду з нив, щоб не застоювалася та щоб не вимокав засів.

ТІВАРИННИК

Доглядають лошат і телят, щоб не були в холоді й не застуджувалися. Перед весною краще годують худобу, щоб набиралася сили. Чистять коней та рогату худобу, бо вони линяють.

ЛЮТИЙ

САДИВНИК

Тихого сонячного дня приємно побувати в саду, постояти біля кожного деревця, уважно оглянути особливості крони і намітити план обрізування.

Можна зайнятися підготовкою до роботи садових і городніх інструментів та інвентарю: заточити пили, секатори, ножі, лопати, коси та інше. Секатори перед заточуванням на електричному або механічному точилі необхідно розібрати. Остаточну правку лез роблять вручну тонким бруском. Усі металеві частини інструментів змазують технічним вазеліном або іншим мастилом. Продовжують періодично перевіряти плодосховище, перебирають яблука, що лежать там, перемішують вкладене в пісок насіння плодових культур для майбутнього вирощування саджанців.

ПАСУНИК

Лагодять вулики на весну, щотижня одвідують бджіл у темнику.

ГОРОДНИК

Хоч надворі ще зима, а для овочівника-любителя вже починається весна. Закладають на світлове пророщування бульби ранньої картоплі. Сіють насіння ранньої і цвітної капусти, селери і ранніх помідорів. Починають набивати парники розігрітим біопаливом. Закінчують перевірку й очищення насіння, купують насіння, якого не вистачає, визначають його схожість, "сіють" насіння на паперові стрічки. Завершують ремонт парникових рам і городнього інвентарю, зв'язують солом'яні чи очеретяні мати.

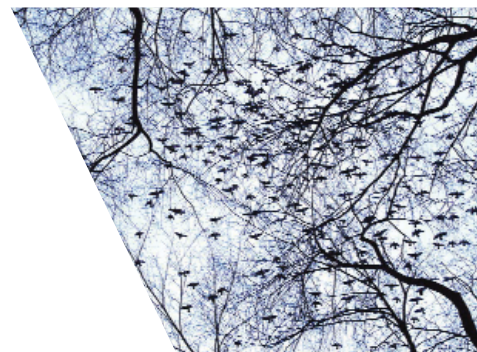

РИБАЛКА

В окремі дні лютого починає пригрівати сонечко, але для рибалки цей місяць ще несприятливий. Лише в невеличких незамерзаючих затоках іноді можна бачити, як сновигають головні і по дну повзають слизні. У ставках в ці дні вдається зловити плітку й окуня. Здобич, звичайно, більш ніж скромна, але задоволення велике. В кінці місяця риба здебільшого вибирається з ямі і робить невеликі переміщення, головним чином угору по течії.

ЩО ЗБИРАТИ З ЛІКАРСЬКИХ РОСЛИН

Заготовляють бруньки сосни звичайної.

1 ЛЮТОГО

19 січня за ст. ст.

Народилася у с. Бовтищі поетеса Тамара Созашвілі (Янишевська). Тамара Созашвілі закінчила в Україні інститут іноземних мов. З родиною переїхала в Грузію. Там працювала екскурсоводом, викладачем.

Головним своїм захопленням вважає таємну бесіду з камінням, руїнами, залишками давніх споруд — пам'ятників грузинської культури.

НОСТАЛГІЯ

Нет, мне не видеть Украины
В дожде и в солнце золотом,
Прудов, как глаз девиц невинных,
Нарядов, вышитых крестом.
Я думала, мне много надо,
Но разуверилась потом,
Мне снилась юность на левадах
И первых талых вод поток.
Уют избушек белолицых,
В садок глядящее окно...
А то церквушка вдруг приснится,
Которую снесли давно.
А сколько радости-то было!
Рублем не оценит ее.
Дождем погибельным умылось
Село несчастное мое.
Увижу ль снова Украину
В весеннем солнце золотом?
Переступлю ль порог хатыны
В углу с иконой и крестом?

ЦЕРКОВНІ СВЯТІ

Преподобного Макарія Великого, Єгипетського (390—391). Святителя Марка, архієпископа Єфеського (1457). Преподобного Макарія, посника Печерського, в Ближніх печерах (XII). Преподобного Макарія, диякона Печерського, в Дальніх печерах (XIII—XIV). Блаженного Феодора, Христа ради юродивого, Новгородського (1392). Обретіння мощей преподобного Савви Сторожевського, Звенигородського (1652). Преподобного Макарія Римлянина, Новгородського (XVI—XVII). Мучениці Євфрасії діви (303). Преподобного Макарія Олександрійського (394—395). Святителя Арсенія, архієпископа Керкірського (VIII). Преподобного Антонія, стовпника Марткопського (VI).

ЛІТІЯНИ ГОДА

В волшебные Кавказских гор владенья
Ты не придешь, украинская вьюга,
Морозом не окутаешь селенья
Отцовского изнеженного юга.
Ты снишься мне усопшая в сугробах,
Как в шубе пышной под морозным солнцем,
То пляшущая гопака на тропях,
То песнею стучащая в оконце...
Летят года.
Как в детстве неумелом,
Я посажу у окон георгины,
Чтоб о селе моем далеком пела
Грузинским окнам квитка Украины.

ПІВІСЬ

И тревожно в толпе, и смешно
У ступенек манящего трапа.
Я куда-то лечу — все равно!
Столько лет от спокойствия драпать!
В облаках никому не нужны
Адреса и гостиниц покои.
Но трепещут, печально нежны,
На коленях старушек левкои.
Тот домашний кусочек тепла
Пристыдил мой побег на рассвете.
А на выходе из-под крыла
Освистал меня северный ветер...

Тамара Созашвілі

НАРОДНІ ПІРІКМЕТТЯ

Якщо в цей день ясна погода, то весну чекай ранню, гожу.
Яка у цей день погода, таким і увесь лютий буде.
Який Макар, такий і товар.

2 ЛЮТОГО

20 січня за ст. ст.

С. І. Пересунько

М. М. Скірда

ЦЕРКОВНІ СВЯТЛА

Преподобного Євфимія Великого (473).
Преподобного Євфимія схимника (XIV)
і Лаврентія затворника (XIII—XIV) Печерських, у Дальніх печерах. Преподобного Євфимія Сянжемського, Вологодського (бл. 1465). Мучениць Інни, Пінни і Римми (I—II). Мучеників Васса, Євсевія, Євтихія, Василіда (303).

Народився у с. Бірках заслужений юрист України, колишній народний депутат України Сергій Іванович Пересунько (1952)

Помер (1979) один із керівників підпільного і партизанського руху в Україні в роки Великої Вітчизняної війни Михайло Михайлович Скірда, який народився в Єлизаветградці (1905)

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

Якщо опівдні сонячно — весна буде ранньою.

Якщо серед дня заметіль — увесь останній тиждень лютого буде з заметілями.

3 ЛЮТОГО

21 січня за ст. ст.

Приміщення Приватбанку в Олександрівці

ЦЕРКОВНІ СВЯТЛА

Преподобного Максима сповідника (662). Мученика Неофіта (303—305). Мучеників Євгенія, Кандіда, Валеріана та Акіли (III). Преподобного Максима Грека (1556). Мучениці Агнії діви (бл. 304). Мученика Анастасія (662). Ктиторської (IV) і названої "Відрода" або "Утішання" (807) Ватопедських ікон Божої Матері.

ВІСНЮКИ

ОЩАДНОГО БАНКУ

Ощадні каси, а згодом Ощадний банк існували ще за царської Росії. У 1911 р. поштово-телеграфні ощадні каси діяли при поштово-телеграфних установах Ставидел і Фундукліївки. Крім того, працювало кредитно-ощадне товариство в Олександрівці. На станції Фундукліївка існувало відділення Матвіївського кредитного товариства. Важко повірити, але в селах нинішньої Олександрівщини, що входила до Чигиринського повіту Київської

губернії, було аж шість сільських банків. Свої банки мали Триліси, Нова Осота, Цвітне, Ставидла, Ясинуватка і Кримки.

Нині в Олександрівці працюють і мають свої представництва Ощадний банк України, Промінвестбанк, "Аваль" та Приватбанк.

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

Зійде, затуманившись, світлий місяць — гарно вродить жито.
Погода ясна — на ранню весну.

4 ЛЮТОГО

22 січня за ст. ст.

ЦЕРКОВНІ СВЯТЛА

Апостола Тимофія (бл. 96). Преподобно-мученика Анастасія Персіянина (628).

Преподобномученика Анастасія, диякона Печерського, в Ближніх печерах (XII).

Преподобного Макарія Жабинського, Белевського чудотворця (1623). Мучеників Мануїла, Георгія, Петра, Леонтія єпископів, Сіонія, Гавриїла, Іоанна, Леонта, Парода пресвітерів та інших 377-ми (бл. 817).

СЕЛО НЕ ПЛІВКИ ВИРОЩУВАЛО ХМІБ, А Й ВИГОТОВЛЯЛО ЦЕГЛУ

Одна така цегельня (це по-простонародному) діяла на території села Красносілки (нині перша бригада) ще до революції. Власником її був Микола Білокопитов. Його цегла, з поміткою "Н. Б.", відзначалася особливою міцністю.

Працювала цегельня і після революції, аж до війни. Правда, з великими перебоями, аж поки зовсім не припинила роботу. І тільки в 1948 році тут налагодили виробництво цегли, і то ненадовго — до 1960 року.

Працював на ній, за словами старожилів, практично весь Вовчий хутір, від якого, до речі, і сліду не лишилося. Постійними робітниками вважалися Іван Богач, Михайло Докієнко, Гаврило Підлубний, Федір Осипов, брати Олекса та Володимир Уманці.

Усі роботи на сільській цегельні виконувалися вручну. Цеглу вручну формували, носили й акуратно складали під навіси, періодично, в міру підсихання, перекладали з боку на бік, аж поки зовсім не висохне. Потім закладали у піч. Спочатку три доби обкурювали димом, щоб "вигнати"

Народився у с. Красносілці краєзнавець Микола Миколайович Коломієць (1939)

з сирцю залишки вологи. І тільки після того розпочинали випалювати. Паливом служила солома. Готовність цегли визначали за кольором через спеціальний отвір у стіні печі. Голубий колір свідчив про те, що цегла готова. Тоді піч залишали до повного охолодження. За один раз у піч закладалося 60 тисяч штук цегли-сирцю.

До речі, окремо — про сирець. Тоді такий вид цегли користувався в сільського жителя неабияким попитом. З нього клали груби, печі, йшов він і на простики. Ще до війни на території нинішньої третьої бригади виготовляли цеглу-сирець. Брали її, за словами Івана Павловича Мельника, чоловіка вже в літах, піврайону.

— Після війни пробували і випалювати, — продовжив Іван Павлович. — Уже було й піч завантажили, та робітники запиячили, і на тому все й скінчилося.

Виготовляли цеглу-сирець і самі селяни, як для своїх потреб, так і на продаж. Наприклад, хорошу цеглу робив Григорій Мельник із своїми синами. Ще й досі на тому місці залишився великий круглий вигріб — яма. Ще славилися своєю майстерністю Павло Крамар і Федір Заславський. Вони, так би мовити, скооперувалися і працювали не стільки на кількість, як на якість.

Микола Коломієць

М. М. Коломієць

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

На Тимофія-напівзимника починаються сильні морози і заметілі.

Цього дня пасічники уважно прислухаються, чи не гудуть бджоли. Якщо гудуть, то зимівля видалася поганою. Мало які шумливі рої дають багато меду.

Якщо хурделиця, то весь тиждень хурделитиме. А опівдні сонце — на ранню весну. Дув вітер і не було інею — чекайте завірюхи, буревію.

5 ЛЮТОГО

23 січня за ст. ст.

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Священномученика Климента, єпископа Анкірського, мученика Агафангела (312). Преподобного Геннадія Костромського і Любимоградського (1565). Собор Костромських святих. Перенесення мощей святителя Феоктиста, архієпископа Новгородського (1786). Преподобного Саламана мовчальника (бл. 400). Святителя Павлина Милостивого, єпископа Ноланського (431). Пам'ять VI Вселенського Собору (680—681).

Радянські війська за підтримки партизанського загону І. К. Тихоненка захопили владу в Олександрівці, вигнавши петлюрівців (1919)

ЛЮТОЛЯ

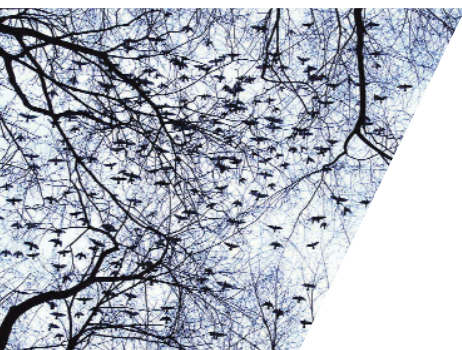
(04.02—08.02;
05.08—13.08)

Декоративна, струнка і красива. Рано починає боятися старості. Дуже чутлива до обмеження свободи і легко впадає в песимізм. Відвага і гор-

дість допомагають їй виконати складні завдання. Схильна до альтруїзму. Організована і не забуває про майбутнє. Має витончений природжений розум. Прониклива. Схильна до неврастенії.

На святі зими

6 ЛЮТОГО

24 СІЧНЯ ЗА СТ. СТ.

Народився у смт Олександрівці чемпіон України з волейболу, тренер дублюючого складу волейбольної команди суперліги СК "Азот" (м. Черкаси) Ігор Юрійович Тищенко (1965)

І. Ю. Тищенко

ЦЕРКОВНІ СВЯТЛА

Преподобної Ксенії (V). Блаженної Ксенії Петербурзької (XIX). Святителя Герасима Великопермського, Устьвільського (1441). Мученика Іоанна Казанського (1529). Мучеників Вавили Сицилійського та учнів його Тимофія і Агапія (III). Преподобного Македонія, сирійського пустельника (бл. 420). Перенесення мощей преподобномученика Анастасія Перського (VII).

Після закінчення школи в 1983 р. І. Ю. Тищенко навчався в Черкаському пожежно-технічному училищі. Трудову діяльність розпочав у пожежній охороні черкаського ВАТ "Азот".

У 1992 р. закінчив Вищу інженерну пожежно-технічну школу в Москві.

Працював у Черкаському інституті пожежної безпеки ім. Героїв Чорнобиля МВС України командиром взводу, заступником начальника курсу, викладачем, заступником начальника відділу по роботі з особовим складом, старшим науковим співробітником навчально-методичного центру пожеж-

но-технічних навчальних закладів МВС України, начальником відділення заочного навчання. У 1989 р.

у складі батальйону особливого призначення МВС України був направлений до Азербайджану для підтримки громадського порядку в м. Баку.

Має нагороди, неодноразово заохочувався керівництвом Міністерства внутрішніх справ та Міністерства освіти України.

Багато років віддав спорту. Чемпіон України з волейболу. Тренер дублюючого складу команди суперліги СК "Азот".

6 ЛЮТОГО

24 СІЧНЯ ЗА СТ. СТ.

Волейболісти з тренером І. Ю. Тищенко

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

Коли на Оксани-напівзимниці
день тихий і ясний, то весна буде
гожою, якщо в обід сонце, то рання
весна, а коли хурделиця — цілий
тиждень не погодитиме. Яка Окса-
на — така й весна.

7 ЛЮТОГО

25 січня за ст. ст.

Народився у с. Старій Осоті Герой Радянського Союзу Никифор Тимофійович Євтушенко (1917). Помер у 2002 р.

Н. Т. Євтушенко

ЦЕРКОВНІ СВЯТЛА

Святителя Григорія Богослова, архієпископа Константинопольського (389). Священномученика Володимира, митрополита Київського і Галицького (1918). Святителя Мойсея, архієпископа Новгородського (1362). Мучениці Феліцати та її синів Іаннуарія, Фелікса, Филипа, Сільвана, Олександра, Віталія і Марціала (бл. 164). Преподобного Поплія Сирійського (бл. 380). Преподобного Мара співця (бл. 430). Ікони Божої Матері, що називається "Утоли мої печалі" (перенесена в Москву в 1640 р.).

ШТУРМАН

Штурман авіаескадрильї 99-го гвардійського окремого розвідувального авіаполку 15-ї повітряної армії 2-го Прибалтійського фронту гвардії капітан Євтушенко здійснив десятки успішних вильотів на пікіруючому бомбардувальнику Пе-2. У більшості з них проведено повітряну розвідку важливих об'єктів, аеродромів, залізничних вузлів, живої сили та бойової техніки противника. Бойові вильоти відзначалися нестандартністю рішень,

що їх приймав екіпаж. Це і забезпечувало їх успіх.

Так, у серпні 1943 р. штурман Євтушенко в складі екіпажу командира ескадрильї майора П. І. Гаврилова вилетів на розвідку орловського військового аеродрому, маючи завдання сфотографувати його, по можливості візуально визначити кількість літаків і по радіо передати інформацію про погодні умови в цьому районі. Однак у заданому районі екіпаж зустрів суцільну хмарність і погану видимість.

Льотчик вирішив знизитися. За розрахунками штурмана Євтушенка екіпаж пробив хмари і на малій висоті опинився точно над аеродромом.

Німці, певно, не очікували появи радянського розвідника в таку погоду і не встигли відкрити зенітний вогонь.

Штурман увімкнув аерофотоапарати і разом зі стрільцем-радистом порухав літаки на аеродромі та скинув чотири стокілограмові бомби. Набрав

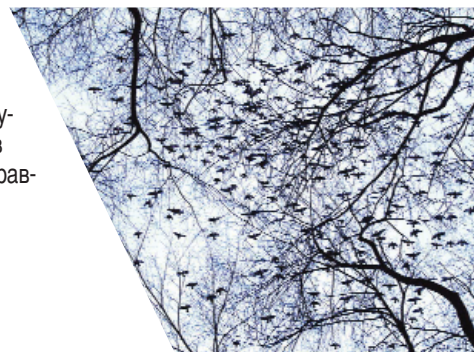
ши висоту, льотчик вивів літак у хмари і взяв курс на свій аеродром. Штурмовики завдали ряд потужних ударів по аеродрому, знищили при цьому майже 40 фашистських бомбардувальників.

До серпня 1944 р. Никифор Євтушенко здійснив понад 200 успішних вильотів на повітряну розвідку, доставляючи цінні відомості, а також у складі ескадрильї на бомбові удари по різних ворожих об'єктах.

Указом Президії Верховної Ради СРСР від 19 серпня 1944 р. гвардії капітану Никифору Євтушенку було присвоєно звання Героя Радянського Союзу.

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

Який день з ранку до полудня — такою буде перша половина наступної зими, погода з опівдня до вечора сповіщає про погоду у другій половині зими.

8 ЛЮТОГО

26 січня за ст. ст.

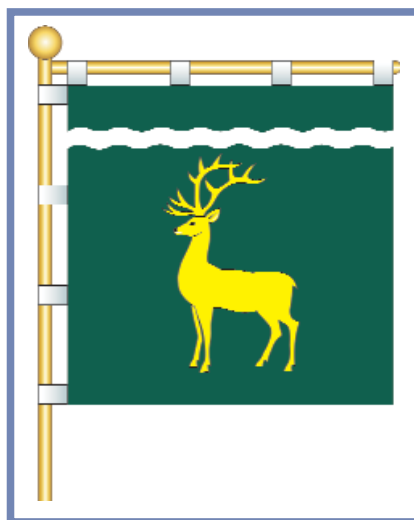
ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Преподобних Ксенофонта, дружини його Марії і синів їх Аркадія та Іоанна (V—VI). Преподобного Ксенофонта Робейського (1262). Мучеників Ананії пресвітера, Петра, охоронця в'язниці, і з ними семи воїнів (295). Преподобного Симеона Ветхого (бл. 390). Перенесення мощей преподобного Феодора, ігумена Студійського (845). Святителя Йосифа, архієпископа Солунського (830). Благочинного Давида III Відновника, царя Іверії і Абхазії (1125).

Сесія Олександрівської селищної ради затвердила герб і прапор смт Олександрівки (автори — В. В. Білошакпа та В. С. Лисенко) (2001)

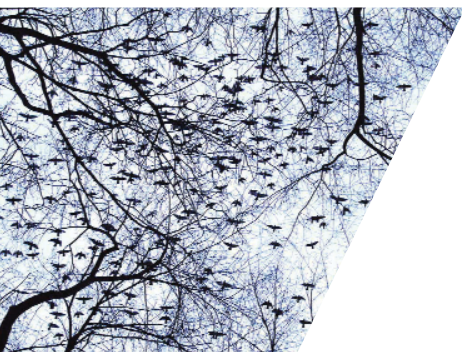
Герб смт Олександрівки

Прапор смт Олександрівки

НАРОДНІ ПРИКМЄТИ

Який день, така й весна.
Сніг після обіду — добре
заколоситься жито.

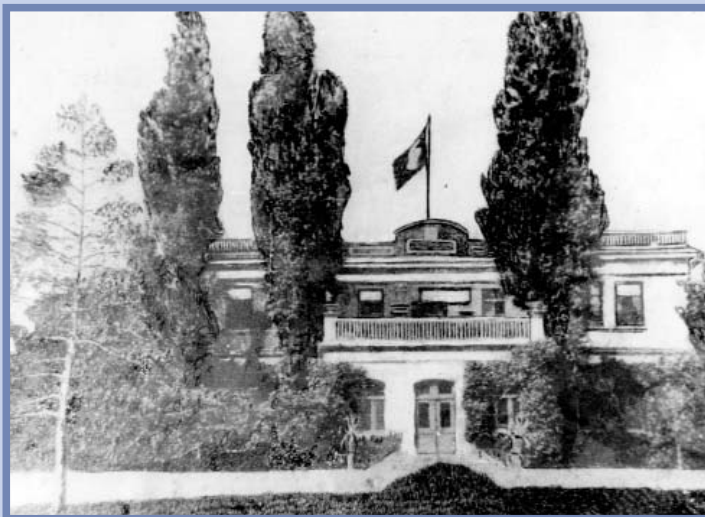
9 ЛЮТОГО

27 січня за ст. ст.

Всесвітній день стоматологів

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Перенесення мощей святиителя Іоанна Златоуста (438).

Будинок Раєвських у с. Бовтишці.
Кін. ХІХ — поч. ХХ ст.

У КОГО БУЛО ЗЕМЛІ БІЛЬШЕ

ГОРОСКОПИ ДРІВІДІВ

"Пам'ятна книжка Київської губернії на 1909 рік" наводить списки найбільших землевласників. Ними в Чигиринському повіті в тій частині, що нині входить до Олександрівського району, були поміщики. Першими в цьому списку стоять спадкоємці

М. М. Раєвського з Івангорода, яким належало 3467 дес. землі. Трохи менше землі мав їхній родич граф Г. І. Ностиць з Розумівки — 3203 десятини. В О. П. та К. П. Гревсів з містечка Ставидел було 2154 дес. землі.

Ще шість поміщиків з Бірок, Красносілки, Трилів, Голикового і Кримок володіли більше ніж по 1000 дес. землі.

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

Опівдні ясне сонце — на ранню весну.

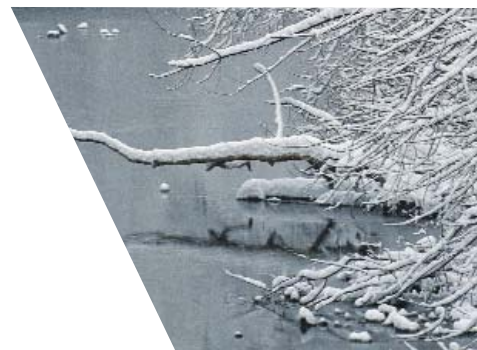
КАРНАС ПІВДЕННИЙ

(09.02—18.02;

14.08—23.08)

Має хороше здоров'я. Динамічний, впевнений у собі. Вразливий до жартів з приводу своєї особи, не розуміє їх. Полюбить дивувати, бути в центрі

уваги. Непередбачливий, вплютується в непрогнозовані ситуації. Гордовитий, самолюбивий, прямолінійний. Чутливий, сентиментальний. Інтелігентний.

10 ЛЮТОГО

28 СІЧНЯ ЗА СТ. СТ.

ЦЕРКОВНІ СВЯТЛА

Преподобного Єфрема Сіріна (373—379). Преподобного Феодосія Тотемського (1568). Преподобного Єфрема Новоторзького (1053). Преподобного Єфрема Печерського (1098).

ВІД ТАШЛИЦЬКОЇ СЛОБОДИ

Існує цікава легенда про виникнення с. Красносілки, записана в 60-х рр. XX ст. під час підготовки матеріалів для майбутньої книги "Історія міст і сіл Української РСР".

Перше поселення на території Красносілки нібито виникло у той час, коли турки й татари чинили розбійницькі набіги на Україну, нищили і грабували наші села, забирали українців у неволю. Поселення називалося Ташлицькою слободою, бо розміщувалося на річці Сухий Ташлик.

Кажуть, що Ташлицьку слободу заснували Самсон Самко, Свирид і Остап Мельники, Ісай Прочан. На стику двох ярів вони збудували слобідське замковище. Укріплення

те вважалося народною таємницею. Про нього знав тільки той, хто вступав до українського загону боротьби з турками і татарами. Вступаючи в загін, кожен козак давав клятву захищати рідний край і берегти таємницю замчища, хоч би це й коштувало йому життя.

Із Ташлицької слободи козаки нападали на бусурман, знищуючи загарбників і відбиваючи у них невільників.

Пізніше турки й татари зруйнували замчище.

Те місце, де знаходилося укріплення, й досі називають замчищем. Воно розташоване в східній частині Красносілки.

с. Красносілка

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

Охрім — каяття в дім. День самоусвідомлення. Задобрювали домовика

кашею: ставили на піч у запічку, щоб домовик мав поживу й оселю беріг. Юхим приніс вітер на сире літо.

11 ЛЮТОГО

29 січня за ст. ст.

Померла заслужений ветеринарний лікар України Галина Свиридівна Добровольська (2000). Народилася в Олександрівці в 1921 р.

Олександрівський район займає площу 1160 кв. км.

Спробуємо порівняти площу Олександрівського району з деякими країнами світу. Вийде, що район у чотири рази більший за Мальту і Мальдиви, у шість разів — за Ліхтенштейн, удвічі — за Сінгапур і Андорру.

Щоправда, Олександрівський район за площею приблизно удвічі менший за Люксембург, Маврикій, у дев'ять разів менший за Кіпр.

Територія Олександрівського району становить 0,2% території України і 4,9% території Кіровоградської області.

На карті України поміститься 503 таких райони, як Олександрівський.

час не вистачало, бо населення вищезгаданих волостей становило майже 54 тис. жителів.

Що ж вивчали в дореволюційній школі? У Державному музеї історії Олександрівського району зберігається свідоцтво про закінчення Бовтиського двокласного училища, видане в 1913 р. селянину села Голикового Я. С. Фундовному. Воно свідчить, що в міністерській школі вивчали закон Божий, російську мову, церковнослов'янську мову, арифметику, геометрію, російську історію, географію, природознавство, креслення, чистописання, співи.

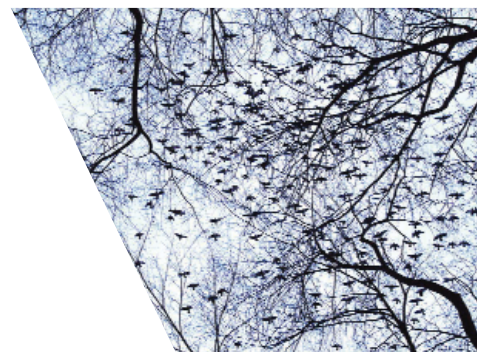
ЦЕРКОВНІ СВЯТЦЯ

Перенесення мощей священномученика Ігнатія Богоносця (107). Святителя Лаврентія, затворника Печерського, єпископа Туровського, в Ближніх печерах (1194). Святителів Герасима (1441—1467), Питирима (1455), Іони (1470), єпископів Великопермських, Устьвільських мучеників Романа, Іакова, Філофея, Іперіхія, Авіва, Іуліана, Парігорія (297). Мучеників Сільвана єпископа, Луки диякона і Мокія читця (312).

У селах і містечках нинішнього Олександрівського району, що входили до Чигиринського повіту Київської губернії, на початку ХХ ст. існувала досить широка мережа шкіл. Діяли 17 церковнопарафіяльних шкіл, 8 шкіл грамоти, 2 училища міністерства народної освіти у Бовтишці, Ставидах. У 10 населених пунктах Олександрівської волості в 1900 р. було 8 шкіл, Трилеської — 10, Цвітненської — 5 шкіл. Та й цих шкіл у той

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

У цей день не годилося прясти, щоб до кінця року не виникали нариви на тілі.

12 ЛЮТОГО

30 січня за ст. ст.

В Олександрівці обрано волосний виконком (1919)

СТРАЖДАЛЬЦІ ЗА ХРИСТІЯНСЬКУ ВІРУ

Кривавий Армагеддон, розв'язаний богоборцями, забрав мільйони безневинних жертв, але не зміг здолати православну віру. Трагедію церкви в Радянському Союзі історики називають епохою мучеників та сповідників. Їх у XX ст. у православ'ї було більше, ніж за всі попередні віки.

Серед страждальців за християнську віру — жертв сталінських репресій — є й священники, чия діяльність пов'язана з Олександрівським районом. Ось їхні імена:

священик, протоієрей Григорій Приходько (народився 1868 р., служив у с. Бірках, розстріляний 14 січня 1938 р.);

священик, протоієрей Дмитро Сурмелі, служив у селі (тепер — смт) Олександрівці, розстріляний 27 грудня 1937 р.);

священик, протоієрей Михайло Рябцев (народився 1879 р., служив у с. Федварі (нині — Підлісне), розстріляний 19 лютого 1930 р.

ЦЕРКОВНІ СВЯТІ

Собор вселенських учителів і святих Василія Великого, Григорія Богослова, Іоанна Златоуста. Священномучеників Іполита і з ним мучеників Кенсоріна, Савіна, Христії діви та інших 20 мучеників (III). Преподобного Зінона, посника Печерського, в Дальніх печерах (XIV). Преподобного Зінона, учня святих Василя Великого (V). Мученика Феофіла Нового (784). Благовірного Петра, царя Болгарського (967).

Під час польових робіт олександрівський краєзнавець І. Д. Петренко знайшов незвичайну річ: камінь не камінь, кістка не кістка... Знахідку він передав у Державний музей історії Олександрівського району.

Як виявилось пізніше, то була закам'яніла кістка давньої тварини. Але довгий час не вдавалося з'ясувати, якій саме тварині вона належала.

Працівники музею звернулися до науковців Національного природничого музею України. За визначенням кандидата біологічних наук Ю. О. Семенова, це була права плечова кістка кита цетотерія, що жив на території краю 10—13 мільйонів років тому. У ранній — середній сармат неогенового періоду кайнозойської ери сучасна Олександрівщина являла собою мілководне море. Ось у таких морях і плавали дрібні кити цетотерії.

13 ЛЮТОГО

31 січня за ст. ст.

Народився в Олександрівці український спортсмен-легкоатлет, майстер спорту міжнародного класу Володимир Валерійович Білокінь (1969)

В. Білокінь з тренером В. Федорцем. 1994 р.

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Безсрібників мучеників Кіра та Іоанна і з ними мучениць Афанасії та дочок її Феодотії, Феоктисти і Свдоксії (311). Святителя Никити, затворника Печерського, єпископа Новгородського (1108). Мучеників Вікторина, Віктора, Никифора, Клавдія, Діодора, Серапіона, Папія (251). Мучениці Тріфени Кизицької.

На чемпіонаті України з легкої атлетики. Перший ліворуч — В. Білокінь. 1992 р.

14 ЛЮТОГО

1 лютого за ст. ст.

Помер український письменник, історик, фольклорист-етнограф Пантелеймон Олександрович Куліш (1819—1897), який бував в Олександрівці в гостях у польського письменника Міхала Гравовського

П. О. Куліш

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Передсвято Стрітіння Господнього. Мученика Трифона (250). Мучениці Перпетуї, мучеників Сатіра, Ревоката, Саторніла, Секунда і мучениці Феліцитати (202—203). Преподобного Петра Галатійського (429). Преподобного Вендіміана, пустельника Віфінійського (бл. 512).

ФРАГМЕНТИ ПЕРЕКАЗУ ПРО ГАЙДАМАКІВ, ЗАПИСАНИЙ П. КУЛИШЕМ В ОЛЕКСАНДРІВЦІ

Розказує було покійний наш Гладкий, що гайдамак з самого початку прийшло із Січі в Мотренин монастир тільки три, нібито на поклоненіє. І так собі ніби нікчемний народ, вахлаї такиї; ходять було схилившись. Один же пішов у Лебединський монастир. Звався Дем'ян Гнида. А другий, на прозвище Луско-

ніг, пішов у Моженський монастир; а третій, Шелест, зостався тут у Мотрениному за послушника. Живе, каже, годів зо два і все робить ратища, скуповує жупани, шаровари, шапки, чоботи. То як хто питає: "На що се, брате?" — "Се, — каже, — подам у Січ гостинця, бо там усе теє дороге, а народ знай прибуває, то трудно на одєжу".

Ми ж тому й вірим, думаєм, що справді то він хоче подати у Січ гостинця. Коли ж іду, каже, я раз до церкви у Мотренин монастир і аж він, той Шелест, стоїть на стезьці, саме на Спасовім Яру, і вже в жупані. Бо перше було ходить у невірненькій світоцьці, а тепер уже, каже, на йому жупан, сині штани, шапка добра, шабля припасена, за поясом пістолети, — єсть усе чисто. "Здоров, — каже, — брате Антоне!" — Здоров!

— Приставай, — каже, — у козаки.

А я кажу — "Що ж? У мене й батько, й мати, й брати єсть, то будуть мене лаять".

— Да приставай, — каже, — у нас буде добре, в нас так буде, а нас так буде. Ми, поки віку, козаки козаками будемо.

А мені страшно; я й кажу: "Нам і так добре".

— Да приставай!

Я ще таки боюсь.

А він: "Іди лишень до воза!"

Іду, аж і возок за деревом стоїть.

А коло візка Жид і Лях лежать

14 ЛЮТОГО

1 лютого за ст. ст.

пов'язані. Я як подивився на них:
"Е, се ж уже щось не добре, коли
в'яжуть!" да й страх мене ще
більший узяв.

А він тягне з візка баклагу: "Пий,
— каже, — горілку!"

А я кажу: "Що ж, брате, ще рано;
ще тільки до церков задзвонили".

— Да пий, — каже, — брате.

Один тому час, що невістка в
плахті.

Як узяв, як узяв коло мене
владать. Я, нічого робить, напивсь
трохи.

— Пий іще.

Я ще напився.

— Приставай, — каже, — брате!

Але я все-таки боюсь.

Тоді він насипав на долоню по-
роху, да розтер, розтер з горілкою,
да як помазав мене по виду, то

така зараз охота взяла, що тільки
дай списа в руки, то, здаєцьця,
пішов би, да й душив би всякого!

Він зараз мені жупан, шаблю,
пістолет, припасав, убрав мене
зовсім по козацькій, і ратище дав.

"Ходімо ж, — каже, — до клена,
да там і стій, да хто б не йшов, хто б
не їхав, бери й в'яжи!"

[...] От я постояв там трохи, поки
той чад пройшов, да потім як одма-
юсь, як схоплюсь за ратище, да як
пущусь додому...

[...] Ото як зібралось їх у кожному
монастирі по триста чоловік, тоді й
Залізняка з Запоріжжя приїхав, да
зібравшись докупи, усі дев'ять сот
чоловік і рушили в Польщу. [...]

*Розповідь Іван Бурдун,
в Олександрівці Київської губ.*

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

У Трифонів день (на Трохима-пере-
зимника) не можна прясти. Дівчата
молилися, щоб весілля діждатись.

Тільки на Трохима-перезимника зна-
харки вдавалися до вишптування ми-
шей, щоб у новому році вони не псу-
вали скирт із хлібом.

Вночі зоряно — на пізню весну.

Якщо вітряно, то літо буде мокрим.

На осонні з'явилися перші прота-
лини — на ранню весну.

Перед полуднем народився моло-
дик — на урожайний рік.

День вітряний і дощовий — лихий
рік видасться.

15 ЛЮТОГО

2 лютого за ст. ст.

Народився Герой Соціалістичної Праці Іван Єгорович Адонін (1915), який довгий час трудився в с. Красносіллі. Помер у 1997 р.

І. Є. Адонін

Народився у с. Бандуровому Герой Соціалістичної Праці Григорій Павлович Юрченко (1929)

Г. П. Юрченко

ЦЕРКОВНІ СВЯТЛА

Стрітєння Господне.

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

На Стрітєння вважалося, що зима з молодим літом стрічається. У церкві святити воду, і вона вважалася цілющою. Водою батько кропив сина перед тим, як той вирушав на війну.

Стрітєнську воду брали у дорогу чумаки. Нею кропили вулики, щоб добре плодилися бджоли, напували худобу, щоб не хворіла.

Вважалося, що на Стрітєння (громовицю, зимобор) зима вперше зустрічається з весною, відтак люди ретельно стежили за погодою і скла-

дали спеціальний прогнозник на кожну годину дня.

Прийшла громовиця — скидай рукавиці.

Яка погода на Стрітєння, такою й весна буде.

Якщо півень нап'ється на Стрітєння води — набереться сівач біди (зима буде довгою).

Якщо на Стрітєння перед порогом півень води нап'ється, то до Юрія весняного віл напасеться.

Якщо на Стрітєння не побачиш сонця, то з Власа ще будуть морози. Якщо випав сніг — це ознака холодної і дощової весни.

Завірюха дорогу перемітає — корм вимітає.

Відлига віщує урожай пшениці, а вітер — урожай фруктів.

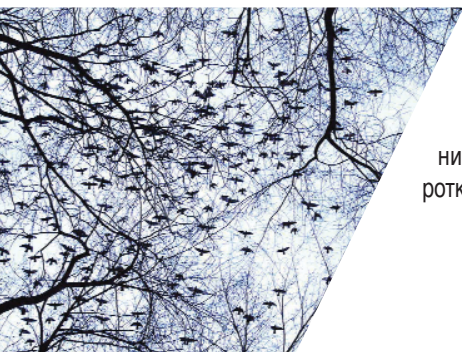
Спостерігали за бурульками: якщо вони довгі, то будуть ще рясні заметілі, короткі — сподівайся на ранню весну.

Капає зі стріх — весна затримається ще надовго, але гарно вродить яра пшениця.

Іній на деревах — на врожай картоплі.

Тепло, а з дахів не капає — весна буде рання і суха.

Якщо у цей день не видно сонечка — чекай суворих морозів.

16 ЛЮТОГО

З лютого за ст. ст.

Народилася у смт Олександрівці легкоатлетка, майстер спорту Наталя Едуардівна Абраменко (Сирота) (1969)

За високі успіхи в розвитку сільськогосподарського виробництва колгосп "Росія" нагороджено орденом Трудового Червоного Прапора (1971)

ЦЕРКОВНІ СВЯТЛА

Післясвято Стрітіння Господнього. Праведних Симеона Богоприїмця і Анни пророчиці. Рівноапостольного Николая, архієпископа Японського (1912). Святителя Симеона, єпископа Полоцького, єпи-

скопа Тверського (1289). Благовірного князя Романа Углицького (1285). Пророка Азарії (X ст. до Р. Х.). Мучеників Папія, Діодора, Клавдіана (250). Мучеників Адріана і Євула (бл. 308—309). Мученика Власія Кесарійського (III).

Н. Е. Абраменко

17 ЛЮТОГО

4 ЛЮТОГО ЗА СТ. СТ.

ЦЕРКОВНІ СВЯТЯ

Преподобного Ісидора Пелусіотського (бл. 436—440). Благовірного великого князя Георгія (Юрія) Всеволодовича Володимирського (1238). Преподобного Кирила Новосазерського (1532). Преподобних Авраамія і Копрія Печенізьких, Вологодських (XV). Мученика Іадора (III). Священномученика Авраамія (бл. 344—347). Преподобного Николая сповідника, ігумена Студійського (868).

У ПОНЕДІЛОК РОБОТИ НЕ ПОЧИНАЙ

Загальновідомо, що перший день тижня — найважчий, а розпочата робота не принесе задоволення й успіху.

Безперечно, що в основі народних уявлень про понеділок лежала "магія першого дня" (так звана ініціативна магія) — вірування в існування особливих днів, які могли визначати долю прийдешніх. Кажали: якщо понеділок виявиться невдалим днем, нещастя переслідуватиме весь тиждень, а у п'ятницю ще й спіткає лихо. Хто одержить у перший день тижня гроші, то одержуватиме їх протягом шести днів. Радили також не дуже витратити у понеділок гроші, бо цілий тиждень вони тоді досить активно витратяться.

Наші пращури уявляли понеділок в образі старезного сивого діда, що стоїть біля брами раю, вказуючи новоприбулим душам, де пекло, а де рай. На цей день припадало "понеділкування" — звичай, за яким заміжні жінки відмовлялися

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

На Студеного Миколу снігу ще насипле гору.

Микола однією рукою гладить носа, а другою за нього ж щипає.

Морозний день — шубу ще не закидай.

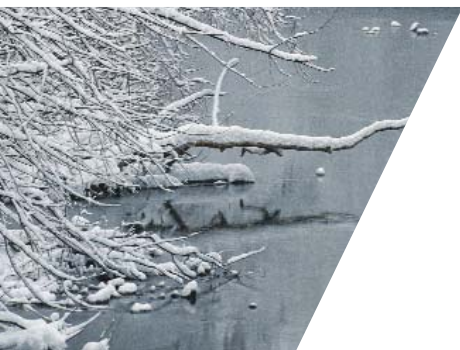
виконувати подружні й господарські обов'язки і дотримувалися суворого посту.

Ще про цей день казали: у понеділок роботи не починай і в дорогу не вирушай. Понеділок — шевський празник.

У понеділок не можна дівчині мити голову (коси), бо як сім понеділів змиє, то не буде мати долі чи талану, буде безталанною її доля.

Не можна мити голову у понеділок, бо коси вилізуть.

Хто народився у ніч під понеділок, буде віщуним, знахарем.

18 ЛЮТОГО

5 лютого за ст. ст.

Народилася у с. Нижчих Верещаках "Граведник світу" Марія Матвіївна Кочерга (1892).

Померла в 1977 р.

У клубі Олександрівського цукрозаводу відбулася перша конференція робітників (1926)

Індія є світовим лідером за кількістю святкових вихідних днів у році, хоча за багатьма показниками світових стандартів рівня життя ця країна займає одне з останніх місць. У середньому на свята в Індії щорічно припадає 23,8 дня, не враховуючи вихідних. Для порівняння: американці мають щороку тільки 9,2 святкових дня, британці — 7,8 дня. У той же час працьовиті японці мають 14,8 святкових дня.

Країни Азії за цим показником посідають друге і третє місця. Їх поділяють Непал та Іран, святкуючи в середньому по 20,9 дня на рік.

Серед відстаючих — Естонія (6,5) та Узбекистан (6,4). Замикає рейтинг колишня югославська республіка Боснія і Герцеговина (2,5).

Цікаво, що в лідерах — саме ті країни, в яких вихідним є тільки один день — неділя, у той час як останні місця займають країни з двома вихідними днями.

У царській Росії, до складу якої колись входив нинішній Олександрівський район, було 45 неслужбових ("неприсутственных") днів.

Святкували не лише великі православні релігійні свята, а й вшановували небесних покровителів — тезок імператорів, імператриць, спадкоємців престолу. Серед свят були дні народження та коронації (весілля) царських осіб, день сходження імператора на престол, день звільнення селян від кріпацтва, Новий рік.

М. М. Кочерга

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Мучениці Агафії (251). Святителя Федосія, архієпископа Чернігівського (1696). Мучениці Феодулії і мучеників Єлладія, Макарія і Свагрія (бл. 304). Єлецької — Чернігівської (1060), Сицилійської або Дивногорської (1092), що іменуються "Пошук загиблих", ікон Божої Матері.

У Радянському Союзі на момент його розпаду в 1991 р. святкових неробочих днів було всього вісім: Новорічне свято (1 січня), Міжнародний жіночий день (8 березня), День міжнародної солідарності трудящих (1, 2 травня), День Перемоги (9 травня), День Конституції СРСР (7 жовтня), Свято Великого Жовтня (7 і 8 листопада).

Незалежна Україна має сім святкових неробочих днів: Новорічне свято (1 січня), Різдво Христове (7 січня), Міжнародний жіночий день (8 березня), День міжнародної солідарності трудящих (1, 2 травня), День Перемоги (9 травня), День Конституції України (28 червня), День незалежності України (24 серпня). Коли одне з цих свят припадає на суботу або неділю, то наступні за ними понеділки є неробочими. Крім того, неробочими є понеділки, наступні за Великоднем та Трійцею.

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

Агафію називають Гапкою-корівницею і вважають покровителькою корів. Тому на Гапки обкурювали повітки, щоб не хворіли корови і давали багато молока влітку. При цьому постійно пам'ятали, що до корови слід ставитися з великою любов'ю і турботою: "Корову бити — молока не пити", "Корова в теплі — молоко на столі".

19 ЛЮТОГО

6 лютого за ст. ст.

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Преподобного Вукола, єпископа Смирнського (бл. 100). Преподобних Варсонофія Великого та Іоанна Пророка (VI). Святителя Фотія, патріарха Константинопольського (891). Мучениць Дорофеї, Христини, Калісти і мученика Феофіла (238—300). Мученика Іуліана (312). Мучениці Фавсти і мучеників Євіласія і Максима (305—311). Мучениць Марфи, Марії і брата їх, преподобномученика Лікаріона отрока.

ЛЕВКО МАЦІЄВИЧ — ЩЕ Й АКТЮР-АМАТЮР

1904 рік. Корабельний інженер, а в майбутньому один з перших вітчизняних льотчиків, Левко Мацієвич трудиться у місті Севастополі. Його перше місце роботи — на будівництві крейсера "Очаков". Тут повною мірою розкрився талант молодого ініціативного інженера.

Та робота роботою, а він сумує за рідними. Люблячий брат викликав з Олександрівки до Севастополя рідних сестер, дав їм освіту за власний кошт.

До ювілею Т. Г. Шевченка в 1904 р. на кошти громадян Севастополя було організовано святкування та аматорські спектаклі.

Сучасники згадують, що вистави у Народному домі мали величезний успіх як серед місцевої інтелігенції, так і серед простого народу. Популярність їх була така велика, що квитки на галереї, номінальна вартість яких становила 8 копійок, дрібні спекулянти продавали по 40 копійок і більше. У виставах брали участь Левко Мацієвич і його сестри.

У Криму в Левка Мацієвича на все вистачає сил: він створює проекти надсучасних підводних човнів, пише статтю про Тараса Шевченка, веде листування з Іваном Франком, допомагає Михайлові Коцюбинському збирати матеріали для

оповідання "Під мінаретами".

Таку далеко не повну картину життя Левка Мацієвича за один лише 1904 р. відтворено у чудовому фільмі "Два крила Левка Мацієвича", створеному на студії "Укртелефільм". Насиченим і багатограним було все життя цієї яскравої особистості, яка, безперечно, ще приверне увагу дослідників. Тим паче, що Л. М. Мацієвич був одним з відомих діячів національно-демократичного руху в Україні початку ХХ ст.

СОЧА
(19.02—28/29.02; 24.08—
02.09)

Красива. Вміє підкреслювати свої переваги. Полюбляє дім. Непокірна, здатна планувати і підпорядковувати умови життя своїм потребам. Відважна, смілива, здатна ризикувати. Чутлива, імпульсивна. Має гострий розум, чітке мислення. Вміє з честю вийти з будь-якої неприємної ситуації. Хороший організатор.

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

Вуколу називають телятником, бо йде масове отелення корів.
Мороз на Вуколу віщує спекотне й сухе літо, дружну весну.

20 ЛЮТОГО

7 лютого за ст. ст.

Помер заслужений учитель України Микола Євстафійович Шаланський (1988), який довгий час працював в Олександрівському районі. Народився в 1930 р.

М. Є. Шаланський

ЦЕРКОВНІ СВЯТЛА

Преподобного Парфенія, єпископа Лампсакійського (IV). Преподобного Луки Елладського (бл. 946). Мучеників 1003 Нікомідійських (303).

21 лютого

8 лютого за ст. ст.

Міжнародний день рідної мови

РИБИ
(21.02–20.03)

Знак води. Під покровительством Юпітера та Нептуна. Характер таємничий. Витончена інтуїція. Незважаючи на спокійну зовнішність, часто відчуває душевну муку, хвилювання і сум. Щедрий, гостинний, справедливий і сердечний. Має хо-

рошу пам'ять. Здібний до наук. Багато внутрішнє життя. Представники цього знаку надають перевагу роботі в індивідуальному ритмі. Самі не тиснуть і уникають тиску на себе. Риби віддають усі сили важливі для них роботи. Ставлення Риб до грошей спокійне, філософське, відповідає їхнім поглядам на життя. Можуть бути чудовими лікарями, вчителями, політиками, психологами. Добре адаптуються в навколишньому середовищі, будь-яку роботу прагнуть виконати бездоганно.

Символи: дві риби, що пливають у різні боки, хвиля, мушля.

Кольори: пурпурний, фіолетовий, морської хвилі, синій, ліловий, індиго.

Метал: цинк.

Щасливі дні: понеділок, четвер, п'ятниця.

Невдалі дні: середа.

Число знаку: 18.

Країни: Португалія, Корея, Фінляндія, Шрі-Ланка, Океанія.

Під цим знаком народилися:

Тарас Шевченко, Максим Рильський, Павло Вірський, Євген Патон, Мікеланджело Буонарроті, Надія Обухова, Моріс Равель, Фредерик Шопен, Ріхард Штраус, Михайло Горбачов, Микола Бердяєв.

У представників риб добре ростимуть майже всі культури, особливо соковиті, водянисті, баштанні, огірки.

А з картоплею, качанним салатом, місячною полуницею, помідорами, яблуною можливі ускладнення.

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Великомученика Феодора Стратілата (319). Пророка Захарії Серповидця з 12 (бл. 520 р. до Р. Х.). Святителя Савви II, архієпископа Сербського (1269).

НАРОДНІ ТРИКМЕТИ

У минулі часи на Захарія (Захарасерповидця) влаштовували іменини серпа: його діставали, ретельно оглядали, гострили. "Це, — промовляли, — щоб про жнива не забути".

22 ЛЮТОГО

9 лютого за ст. ст.

ПАМ'ЯТКА СКІФСЬКОЇ ДАВНИНИ НАЦІОНАЛЬНОГО ЗНАЧЕННЯ

Серед пам'яток археології, занесених у 2002 р. до Державного реєстру нерухомих пам'яток історії, монументального мистецтва та археології національного значення, — поселення та курганний могильник у с. Любомирці Олександрівського району. Пам'ятки належать до раннього залізного віку і скіфської культури. Відкрив поселення та курганний могильник у 1987 р. краєзнавець І. Д. Петренко. Вже наступного року і поселення, і курганний могильник стали пам'ятками археології місцевого значення. Поселення досліджували працівники Кіровоградського обласного краєзнавчого музею та Державного музею історії Олександрівського району.

У фондах цих музеїв є фрагменти кераміки з Любомирки, вік яких понад дві з половиною тисячі років.

За словами І. Д. Петренка, це одне з найбільших скіфських поселень в Олександрівському районі. Воно розташоване за 1,5 км від Любомирки, займає площу 4—5 га. Поселення повністю зруйноване (розоране). На місці поселення видно залишки будівель, тобто невеликі підвищення заввишки 15—20 см, які мають вигляд

темно-сірих плям. За цими плямами чітко простежуються ймовірні вулиці. Житла давніх мешканців Любомирки були досить великими — понад 10 м у довжину. Для свого поселення скіфи обрали зручне місце. Поруч з ним росте ліс, б'є джерело. Те джерело, як свідчать знайдені поблизу нього уламки кераміки, відвідували тогочасні жителі. На залишках жител можна побачити сліди життєдіяльності людини.

Мешканці поселення були землеробами, про що свідчать знахідки фрагментів зернотерок. Мабуть, тут було розвинене тваринництво, оскільки знайдено велику кількість кісток свійських тварин. Займалися жителі поселення і ткацтвом. І. Д. Петренко знайшов на місці поселення залишки пряслиць.

Факт торгових контактів мешканців давнього поселення з античним світом є незаперечним. Серед сірої за кольором суто скіфської кераміки зустрічаються численні уламки давньогрецьких амфор (стінки, ручки), що свідчить про надзвичайно жваву торгівлю.

Неподалік від поселення височить, напевно, один з найбільших в Олександрівському районі нерозкопаний курган. Його відносна висота — 7—8 м. Курган оборонний, але не розораний.

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Мученика Никифора з Антіохії Сірської (бл. 257). Обретіння мощей святителя Інокентія, єпископа Іркутського (1805). Преподобного Панкратія Печерського, в Дальніх печерах (XIII). Преподобних Никифора (1557) і Геннадія (бл. 1516), Важеозерських. Священномучеників Маркела, єпископа Сікелійського, Філагрія, єпископа Кіпрського, і Панкратія, єпископа Тавроменійського (I).

НАРОДНІ ПРИКМЄТИ

"Не всякий Панкратій хлібом багатий", особливо коли попередній рік був неврожайним.

23 ЛЮТОГО

10 лютого за ст. ст.

День захисника Вітчизни

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Нагородження особового складу райвійськкомату з нагоди свята

Священномученика Харлампія і з ним мучеників Порфирія, Ваптоса і трьох мучениць (202). Благовірної княгині Анни Новгородської (1056). Преподобного Прохора Печерського, в Ближніх печерах (1107). Преподобного Лонгіна Коряжемського (1540). Мучениць дів Енниси, Валентини, Павли (308). Ікони Божої Матері "Вогневидна".

Генерал-майор Б. М. Кузик

Майор О. К. Кравченко

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

Прохора вважають покровителем робочої худоби. Колись у цей день святили воду й скроплювали нею волів і коней.

До Прохора баба охала, а прийшов Прохор і Влас — зраділа: вже весна у нас!
На Прохора і весна заохочує.
Прохор злиться, бо вже весну чує.

24 ЛЮТОГО

11 лютого за ст. ст.

Народилася у с. Трилісах лауреат премії Бориса Кузика, вчитель Вищeverещаківської загальноосвітньої школи Алла Михайлівна Павловська (1963)

ЦЕРКОВНІ СВЯТЯ

Священномученика Власія, єпископа Севастійського (бл. 316). Благовірного кня-

зя Всеволода, у святому хрещенні Гавриїла, Псковського (1138). Преподобного Дмитрія Прилуцького, Вологодського (1392). Праведної Феодори, цариці грецької, яка відновила вшанування святих ікон (бл. 867).

А. М. Павловська зі своїми учнями

У 1971 р. А. М. Павловська вступила до першого класу Триліської середньої школи. У 1974 р. разом з родиною вона переїхала до с. Любомирки, де навчалася у Любомирській восьмирічній школі. З 1978 р. по 1982 р. продовжила здобувати освіту в Корсунь-Шевченківському педагогічному училищі ім. Т. Г. Шевченка за спеціальністю вчителя початкових класів. Після закінчен-

ня педучилища, у 1982 р., її направлено на роботу у Вищeverещаківську середню школу на посаду вчителя початкових класів. З 1983 р. по 1988 р. навчалася у Кіровоградському державному педагогічному інституті ім. О. С. Пушкіна. Успіхи на освітній ниві відзначено премією Бориса Кузика.

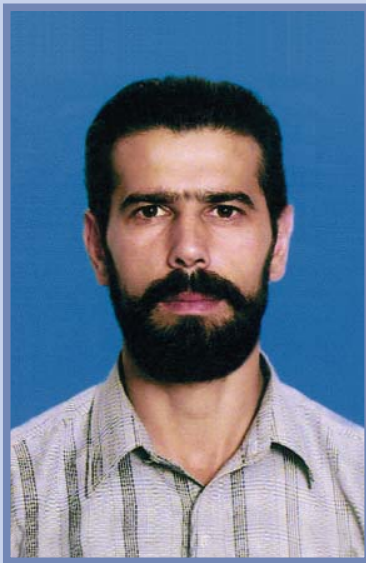

24 ЛЮТОГО

11 лютого за ст. ст.

Народився у с. Бірках вчений, художник
Віктор Григорович Кірман (1963)

В. Г. Кірман

Народився у с. Новій Осоті художник
Федір Федорович Лагно (1956)

Ф. Ф. Лагно

В. Г. Кірман біля своїх робіт
у Ростовському обласному
музеї краєзнавства. 1998 р.

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

Святий мученик Власій наглядав за лісовими звірами, піклувався про бідних людей. Вчені вважають, що з запровадженням християнства Власій (Влас) замінив одного з язичницьких верховних богів, покровителя тварин Велеса. Мабуть, через це в Україні Власа вважають покровителем усіх домашніх тварин. Цього дня селяни раніше йшли до церкви, наймали службу, прохали Власа, щоб не хворіла їхня худоба, благополучно плодилась. До стайні заносили ікону святого. Вперше після зимівлі виганяли надвір худобу для розминки і "пригріву". А напередодні господині

випікали хліб, освячували в церкві і давали його коровам і волам. Освячували й масло, щоб увечері почастивати ним родичів, кумів, сусідів. "У Власа й борода в маслі". За це Власів день ще називали коров'ячим святом. Закінчувалась пора весіль, адже незабаром почнеться Великий піст.

Власівські морози ще проймають до кісток.

Прийшов Влас — з печі злязь.

Пролив Влас олії на дороги — пора зими вбирати ноги.

Якщо цього дня відлига, то сильних морозів більше не буде.

Сніг налипає на дерева — до тепла йдеться.

25 ЛЮТОГО

12 лютого за ст. ст.

ЦЕРКОВНІ СВЯТЛА

Іверської ікони Божої Матері. Святителя Мелетія, архієпископа Антіохійського (381). Святителя Олексія, митрополита Московського і всієї Росії, чудотворця (1378). Святителя Мелетія, архієпископа Харківського (1840). Преподобної Марії, що іменувалась Марином, і батька її Євгенія (VI). Святителя Антонія, патріарха Константинопольського (895).

КОЛИ ЗІРКИ ПАДАЮТЬ...

Багато хто з нас у дитинстві чи в юності дивився на зоряне небо, милуючись Чумацьким Шляхом, відшукуючи знайомі обриси сузір'їв. Траплялося, бачили, як падають "зірки". Існує повір'я: коли падає "зірка" — загадай бажання, і воно неодмінно здійсниться.

Звісно, зірки на землю не падають, а спостерігаємо ми в небі метеори — здебільшого невеликі тверді тіла, що залітають в атмосферу і під дією земного тяжіння з шаленою швидкістю рухаються вниз. Уже на висоті 110 — 70 км через тертя об повітря метеори нагріваються до кількох тисяч градусів і починають світитися.

Іноді метеори мають вигляд великих вогняних куль, і тоді їх називають болідами.

Потрапляють метеори на Землю при зустрічі планети з метеоритними потоками.

Метеорні тіла, які не згоріли повністю в атмосфері і впали на землю, називають метеоритами. Вчені вважають, що за добу маса Землі за рахунок метеорної речовини збільшується майже на 200 т. Бувають метеорити кам'яні, залізо-кам'яні або залізні. Їх розміри — від часток міліметра до кількох десятків тонн.

Метеоритне залізо люди використовували з давніх-давен. Знаряддя праці, зроблені з нього, знайдено під час розкопок стоянок людей кам'яного віку і в піраміді Хеопса. В давньому храмі Кааба у місті Мекка (Саудівська Аравія) лежить священний камінь мусульман.

Він теж "небесний" камінь.

Довгий час вчені не вірили в існування "небесних" каменів. У XVIII ст. французька академія наук не вважала фактами численні свідчення очевидців про падіння "небесних" каменів. Знаменитий фізик, академік Лавуазьє за-

певняв, що каміння з неба падати не може, бо на небі немає ніякого каміння.

Визнання науковців метеорити одержали тільки у XIX ст., коли після десятирічних вагань німецький вчений Е. Хладні опублікував опис привезеного з Сибіру так званого Палласового заліза. Він довів, що подібні залізні маси є залишками болідів. Уявлення вченого дали початок новій науці — метеоритиці.

Нині відомо майже 4 тисячі метеоритів, що зберігаються у приватних зібраннях та колекціях музеїв.

Метеорити одержують назву за найближчим географічним об'єктом — населеним пунктом, рікою, горою тощо.

У Державному музеї історії Олександрівського району теж зберігається "небесний" камінь вагою 965 г.

Де і коли його знайдено, встановити не вдалося.

Були в Олександрівському районі й інші знахідки метеоритів. За свідченням С. І. Кононенка, в 60-х рр. минулого століття йому принесли "небесний" камінь, але метеорит хтось украв і доля його невідома. Сам Степан Іванович був свідком падіння невеликого метеорита.

НАРОДНІ ПРІКМЕСИ

Гарна, погожа днина каже, що будуть морози й хуртовини.

26 ЛЮТОГО

13 лютого за ст. ст.

ЦЕРКОВНІ СВЯТЯ

Преподобного Мартиніана (V). Преподобних Зої і Фотинії (Світлани) (V). Преподобного Євлогія, архієпископа Олександрійського (607 — 608). Преподобного Стефана, в чернецтві Симеона, царя Сербського, Мироточивого (1200).

МЕД МУДРОСТІ

Слова Валентини Кондратенко
Музика Анатолія Борисенка

Не розтопчи душі своєї цвіт,
Коли затисне жадоба в лабеті,
Коли в тобі умре душа поета,
Коли загарбати захоче цілий світ.

Приспів:

Не відрікайся отчого гнізда,
Не совістись потрісканих долоней.
Є жменька меду у ропі солоній,
Є вища мудрість у гірких плодах.

Не розмарнуй його по манівцях,
Не розтранжир в облудних
насоладах.

Нависне пустота — важка колода,
І сам собі заб'єш у серце цвях.

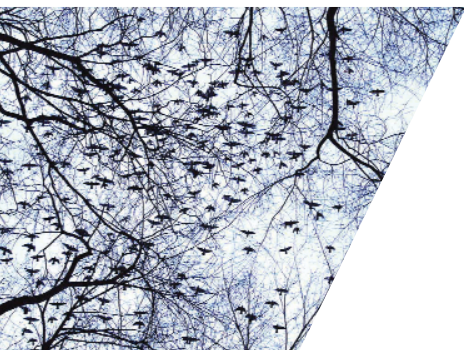
Приспів.

Не кидай каменем у вбогих і калік,
Не забувайсь в розкошах і принадах.
А бійся лиш улесливої зради —
Потьмариться в її обіймах вік.

Приспів.

Помірно

1). Не роз-топ-
3). ка-ме-нєму вбо- мі- Фад, сі р
чи ду-ші сво-ї швіт, ко-ли за-тис-не жа-до ба-ца-бе-ти
Соль з-у ле-лі мі, 3). лє-во-го 2). і сам До-со-бі
Ко-ли вто-бі ум-ре-ду-ша по-с-та, ко-ли за-гар-ба-ти за-хоче ці-лий
Фад, сі, По-ис-те, сі, сіс Сі
сві-ї-ї-ї-т. Не від-рі-ка-й-ся от-чо-го гні-зда, не со-ві-стись по-
трі-ска-них до-ло-ній. Є жменька ме-ду у ро-пі со-ло-
ній с-ви-ща му-дрі-сть у гір-ких пло-дах. 2). Не роз-мар-на-й-ся. А-я-я-
сі, сіс Сі, мі до, Фад, Соль
а... Є жменька меду у ропі соло-
ній, с-ви-ща му-дрі-сть у гір-ких пло-дах. Cadenza
Гемн I Фад, сі
3). Не ки-дай ||-лях. А а ...
а-а-а-а

27 ЛЮТОГО

14 лютого за ст. ст.

Народилася у смт Олександрівці лауреат премії Бориса Кузика, вчитель історії Олександрівської загальноосвітньої школи № 1 Надія Іванівна Бойко (1956)

Н. І. Бойко

Н. І. Бойко здобула середню освіту в Олександрівській середній школі № 1, вищу — в Полтавському державному педагогічному інституті ім. В. Г. Короленка.

Трудову діяльність розпочала старшою піонервожатою. Працювала вчителем у Бандурівській та Кримківській школах. У другій половині

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Преподобного Авксентія (бл. 470). Рівноапостольного Кирила, учителя Слов'янського (869). Преподобного Ісаакія, затворника Печерського, в Ближніх печерах (бл. 1090). 12 греків, будівників соборної Успенської церкви Києво-Печерської лаври (XI). Перенесення мощей благовірного князя Михаїла Чернігівського і боярина його Феодора (1578). Преподобного Марона, пустельника Сирійського (IV). Святителя Авраамія, єпископа Каррійського (V).

80-х рр. XX ст. працювала першим секретарем Олександрівського райкому ЛКСМ України.

З 1990 р. працює в Олександрівській загальноосвітній школі №1 I—III ступенів на посаді вчителя історії.

Її плідну працю відзначено почесними грамотами Міністерства освіти України та премією Бориса Кузика.

В олександрівській аптеці "Ветеран"

АПТЕКА ПЕРИЩА З КАМ'ЯНКИ

Коли відкрилася перша аптека в містечку Олександрівці, сказати важко, але на початку XX ст. вона вже існувала. В "Пам'ятній книжці Київської губернії на 1909 рік" є згадка, що в містечку Олександрівці

діяло відділення Кам'янської аптеки. У ньому провізором працював Мойсей Кінович Подольський.

Нині у райцентрі працюють кілька аптек, філіалів та аптечних кіосків.

Останньою відкрито аптеку "Ветеран".

В аптеці "Ветеран" надаються знижки на ліки інвалідам, учасникам бойових дій під час Великої Вітчизняної війни та пенсіонерам.

НАРОДНІ ПЕРИКМЕТТИ

Сонячний день на Кирила зимово-віще тепле літо.

28 ЛЮТОГО

15 лютого за ст. ст.

ЦЕРКОВНІ СВАТЯ

Апостола від 70-ти Онисима (бл. 109).
Преподобного Пафнутія, в Дальніх пече-
рах (XIII). Преподобного Пафнутія і дочки
його Євфросинії (V). Преподобного Євсе-
вія, пустельника Сирійського (V). Вілен-
ської (перенесення у Вільно в 1495 р.)
і Далматської (1646) ікон Божої Матері.

ЛІСЯНІ МОЛОДОГО ЛІКАРЯ

Ти пробач, я прийти не зміг,
Котрий раз уже, та повір —
Я вже вибіг, було, у двір,
Але тут чоловік занеміг.
Як на гріх, як на зло, пробач, —
Щось гукнуло на мене: "Стій!"
Повернувся я у людський плач,
У згорьований світ черствий,
В метушливу оту круговерть,
Там, де скрута, бува — всерйоз...
Це по-вченому — парабіоз,
А простіше — життя чи смерть,
А для мене, відома річ,
Як раніш, як було завжди,
Знов тривожна безсонна ніч
І їдкий цигарковий дим,
І важка, мов обух, голова,

Чорний чай, як полин гіркий...
Може, мати твоя права, —
Ну навіщо тобі такий?
Біль чужий, вірний серця щем
У моїй нелегкій судьбі
Упадуть на твоє плече.
Чи під силу таке тобі?
Зваж усе і приходь сама
У неспокій моїх доріг.
Ординаторська. Ніч. Зима.
Стогне хтось. Я побіг, я побіг...

Анатолій Кримський

НАРОДНІ ПРІКМЕТИ

На Онисима-вівчаря виносили на зорі
прядиво, щоб легко вівці ягнились і гар-
ний приплід був.

День вмився водою — щедрим буде
сінокіс у цьому році.

29 ЛЮТОГО

16 лютого за ст. ст.

ПРИПИЧАЄ ЛЮТОГО... ЦЕ МОЖЛИВО?

Звичайно ж, ні, скаже будь-хто. Ми твердо знаємо, що в лютому лише 28 днів. Лише раз на чотири роки, у високосний рік, найкоротший місяць одержує ще один так званий Касянів день. Усе це, звісно, правильно, коли стосується сучасності.

У 1582 році папа Римський Григорій XIII провів реформу юліанського календаря, який дедалі більше відставав від справжнього часу. Для його виправлення лічення днів пересунули на десять діб уперед. Календар, що дістав назву григоріанського, не було запроваджено відразу в усіх країнах. Тривалий час старе літочислення залишалося у Швеції.

Лише через сто років шведи вирішили надолужити згаяне, зменшуючи розрив в один день кожних чотири роки. Першим скороченням став

1700 рік. Та на цьому тоді реформа закінчилася. Король Швеції Карл XII спочатку успішно діяв у період Північної війни. Тому він вирішив зачекати з переходом на новий стиль до приєднання підкорених територій.

В результаті з'явився унікальний королівський указ: "після 29 лютого цього разу вважати 30-те". Це був єдиний випадок в історії, коли лютий мав 30 днів.

Щодо центральної частини України, до якої належить і Олександрівський район, то вона перейшла на новий стиль (григоріанський календар) не за ленінським декретом, як твердилося за радянської

влади. У січні 1918 р. радянська влада на всю нашу територію ще не поширювалася. На засіданні Малої ради Української Народної Республіки 12 лютого 1918 р. було прийнято закон про запровадження з 16 лютого григоріанського календаря. Цей день наказано "рахувати першим числом місяця березоля (марта)".

До речі, в північній частині нинішнього Олександрівського району григоріанський календар у 1918 р. було запроваджено вдруге. Справа в тому, що до 1793 р. ця територія перебувала в складі Польщі. А в цій країні григоріанський календар став офіційним з 1586 р. — раніше, ніж у Німеччині, Данії, Норвегії, Швейцарії, Фінляндії та багатьох інших європейських країнах.

Щоправда, православне українське населення краю продовжувало дотримуватись юліанського календаря, за яким і в той час, і нині відзначаються християнські свята. Польське ж населення дотримувалося григоріанського календаря.

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Мучеників Памфіла пресвітера, Валента (Уалента) диякона, Павла, Порфирія, Селевкія, Феодула, Юліана, Самуїла, Ілії, Даниїла, Ієремії, Ісайї (307—309). Мучеників Перських у Мартирополі (IV). Преподобного Маруфа, єпископа Месопотамського (422).

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

Якщо цього дня гарна погода, то кажуть: "Підняв Ярило весну на вила". Тобто весна буде дружною і ранньою.

БЕРЕЗЕНЬ

МАРТ
MARCH

Поле чорніє. Проходять хмари,
Гаптують небо химерною грою.
Пролісків перших блакитні отари...
Земле! Як тепло нам із тобою!

Максим Рильський

БЕРЕЗЕНЬ

Березень — пора, коли починає розвиватися береза і з неї точать сік. Тому й назвали українці місяць березнем. Ця назва сягає у сиву давнину.

Адже давньослов'янська назва місяця — березоль. Наші пращури ще величали його "соковиком". Білоруси й зараз називають березень "сакавік". "Капіжник", "різнопогодник", "протальник", "весновій" — все це про березень. О. С. Пушкін називав березень ранком року.

Росіяни іменують місяць мартом, наслідуючи давньоримську традицію.

У VIII ст. до н. е. римляни називали перший місяць року мартусом (martus) на честь Марса — бога війни й охоронця мирної праці, який спочатку вважався богом землеробства і тваринництва.

До X ст. Новий рік на Русі починався з нового місяця, у дні, близькі до дня весняного рівнодення (22 березня), коли день з ніччю рівняються.

У 988 р. Русь прийняла християнство і нове літочислення з моменту "створення світу", тобто з 5508 р. до н. е. Початком року стали вважати 1 березня.

У березні на Олександрівщині зазвичай починається весна. Люди кажуть: "Березень часом снігом сіє, часом сонцем гріє". За багаторічними спостереженнями, середньомісячна температура повітря у березні становить плюс 0,6 градуса. Траплялися роки, як, наприклад, 1976-й, коли середньомісячна температура повітря становила мінус 10,8 градуса. А ось

першої пісні жайворонка. У цей час прилітають водоплавні птахи — качки, гуси.

У народному календарі з березнем пов'язано численні прикмети. "Сухий березень і мокрий май — буде гарна каша й коровай". "Пізня весна — тепле літо". "Густі березневі тумани — ознака того, що великої повені не буде". "Рано прилетіли граки та жайворонки — на теплу весну".

термометр показував плюс 18 градусів. У березні відбувається перехід середньодобової температури повітря через нуль градусів. Середня дата такого явища — 14 березня.

Середньомісячна кількість опадів становить 20 мм. Найбільше (70 мм) опадів випало у березні 1958 р., а найменше — у березні 1948 р. (всього 7 мм).

14 березня 1948 р. вважається найпізнішою датою скресання льоду на річках. Середньою датою найвищого рівня повені на річках є 17 березня.

Як правило, десь 4 березня починає руйнуватися стійкий сніговий покрив.

Сніг геть зникає у другій половині березня (середня дата — 18 березня).

Березень — важливий місяць для хлібороба. "Як прийшов марець, то покинь сани, візьми віз, викинь шубу й з печі злізь". Знову починається вегетація озимої пшениці. Середня дата цього явища — 29 березня. Найбільш рання вегетація озимої пшениці спостерігалася 22 березня 1949 р.

У березні, як тільки сходить сніг, починає пилити ліщина. Ліс і сади ще безлисті, але рослини і тварини вже прокидаються. В лісі зацвітають підсніжники, у степу — гусяча цибулька. 11 березня є середньою датою прильоту шпаків, а 13 березня —

БЕРЕЗЕНЬ

У ЦЬОМУ МІСЯЦІ

1849 — через антисанітарні умови в Олександрівці спалахнула епідемія чуми

1903 — почався страйк робітників на цукрозаводі в Олександрівці

1918 — територію Олександрівського району окупували австро-німецькі війська

1919 — в Олександрівці почала працювати робітничо-селянська гімназія

1923 — Єлизаветградка та Олександрівка стали районними центрами

1929 — в Олександрівці створено товариство "Геть неписьменність"

1935 — почала виходити олександрівська районна газета "Більшовицький шлях" (нині — "Вперед")

1936 — в Олександрівці почалося встановлення радіовузла на 500 радіоточок

1943 — підпільна організація с. Бовтишки звернулася до населення із закликом активізувати боротьбу проти німецько-фашистських окупантів

1944 — у школах Олександрівського району відновлено заняття

1954 — в Олександрівці почали дивитися телевізійні передачі

1957 — у Родниківці збудовано нову лікарню

1959 — за активну допомогу підшефному колгоспові головвиставком Всесоюзної сільськогосподарської виставки преміював Бовтиську середню школу автомобілем

1960 — здано в експлуатацію нове приміщення вокзалу залізничної станції Фундукліївка

1967 — в Олександрівці відкрито Будинок культури колгоспу "Іскра" (тепер — міський Будинок культури)

1971 — орден Трудового Червоного Прапора вручено колгоспові "Росія" (с. Красносілля)

1975 — в Олександрівці введено в експлуатацію міжколгоспний комбикормовий завод

Третя неділя місяця — День працівників житлово-комунального господарства і побутового обслуговування населення

ЗЕМЛЕРОБІ

Закінчується підготовка до сівби ярини. При першій можливості боронують ярівний клин, щоб зберегти снігову воду. Подекуди боронують і озимину. Де вода застоюється — її спускають. Вивозять на поле гній, доорюють поле.

ІТВАРИННИКИ

Роблять худобі профілактичні щеплення.

БЕРЕЗЕНЬ

САДІВНИКІ

Наприкінці місяця перевіряють стан запісованого насіння і живців. Коли вони проростуть, їх виносять з підвалу. У березні закінчують заготовлю (різання) живців, приступають до підготовки парників і розсадників для плодкових культур, ремонтують парникові рами, перебивають гній у штабелях. На початку місяця в садах вивішують шпаківні й синичники.

У середині місяця проріджують крони плодкових дерев. Рани на гілках після обрізування обмазують варом. Дупла на деревах очищають і замазують сумішшю цементу, вапна й піску.

Дупла великих розмірів попередньо заповнюють щебенем або биткою цеглою. Можна очистити штамби дерев і гілки крони від відмерзлої кори, моху та лишайнику, потім обмазати ті місця вапняним розчином (1—1,5 кг свіжогашеного вапна

на відро води). Пагони, що виростили на коренях та штамбах, вирізають ножом або секатором. Молодий і плодоносний сад до розпускання бруньок обприскують розчином залізного купоросу (на відро води — 500 г купоросу). На штамби плодоносних дерев накладають клейові пояси проти гусені, шкідників. У березні в ягідниках проріджують кущі агрусу, смородини, обрізуючи сухі й хворі гілки. Вирізають слабкі паростки малини.

ГОРОДНИКІ

Сіють у парниках на розсаду насіння помідорів, перцю, пророщують насіння овочевих культур для відкритого ґрунту. Як тільки відкритий ґрунт готовий до сівби, висаджують бульби ранньої картоплі, розсаду ранньої капусти, висівають цибулю, горох, моркву, петрушку, редиску, салат та інші холодостійкі овочеві культури.

ПАСІЧНИКІ

Починають виготовляти штучну вошину. Наглядають у темники, не розкриваючи їх. А вечорами години на дві відчиняють двері, щоб освіжити темники. Готують місце для пасіки. Підгодовують бджіл. Теплі дні вулики виставляють, вчищають.

ЩО ЗБИРАТИ З ЛІКАРСЬКИХ РОСЛИН

Заготовляють бруньки берези, кору калини звичайної, корінь лопуха, шишки вільхи, листя омели білої.

1 березня

16 або 17 лютого за ст. ст.

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

(17 лютого за ст. ст.). Великомученика Феодора Тірона (бл. 306). Священномученика Єрмогена, патріарха Московського і всієї Русі, чудотворця (1612). Преподобного Феодора Мовчазного, Печерського, в Дальніх печерах (XIII). Праведної Маріамни, сестри апостола Филипа (I). Обретіння мощей мученика Мина Каллікелада (867—889).

Народився почесний житель смт Олександрівки Устим Пилипович Володько (1921), який визволяв населений пункт від німецько-фашистських загарбників

Народився у с. Єлизаветградці (нині — смт) український військовий діяч, начальник Одеського військового інституту сухопутних військ, генерал-лейтенант Анатолій Степанович Троц (1948)

У. П. Володько

А. С. Троц

2 БЕРЕЗНЯ

17 або 18 лютого за ст. ст.

Народився у с. Соснівці Герой Радянського Союзу Федір Кирилович Павловський (1921). Загинув у 1943 р.

Ф. К. Павловський

ЦЕРКОВНІ СВЯТЛА

(18 лютого за ст. ст.). Святителя Лева, папи Римського (461). Преподобного Косми Яхромського (1492). Святителя Агапіта сповідника, єпископа Синадського (IV). Святителя Флавіана сповідника, патріарха Цареградського (449—450).

МОВОЮ ДОКУМЕНТІВ ПРО ГЕРОЯ

6 жовтня 1943 року лейтенант Павловський з групою бійців вирушили на бойове завдання. ...З боєм вибили ворога. Вранці гітлерівці здійснили контратаку... Воїни запекло відбивалися, але сили були нерівними. Впав боєць Захаров, за ним Іванов, а потім ще двоє... Павловський залишився один. У нього був один патрон і дві протитанкові гранати. Озброєні автоматами гітлерівці підійшли близько. Коли вони були на відстані 10—15 метрів, лейтенант ки-

нув гранату, від вибуху якої загинуло дев'ятеро ворогів. Друга граната поклатала ще шістьох, а решта втекли.

Павловський підрахував трофеї і знищених фашистів: їх було 65. Зайнятий рубіж лейтенант утримував до підходу радянських підрозділів.

Під час виконання чергового бойового завдання Павловський загинув смертю хоробрих.

За документальними матеріалами про нагородження Героя Радянського Союзу Ф. К. Павловського

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

На Агапіта з вівсяного борошна пекли пироги-вівсяники.

Співає вівсянка — скоро настануть теплі дні.

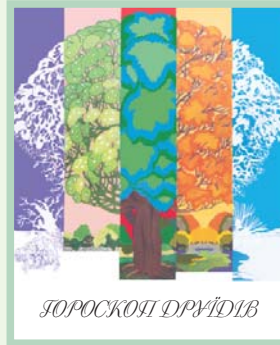

3 березня

18 або 19 лютого за ст. ст.

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

(19 лютого за ст. ст.). Апостолів від 70-ти Архипа і Филимона і мучениці рівноапостольної Апфії (I). Мучеників Максима, Феодота, Ісихія, мучениці Аскліподоти (305—311). Преподобних Євгенія і Макарія сповідників, пресвітерів Антіохійських (363). Преподобного Досифея (VII), учня преподобного авви Дорофея. Преподобного Равули (бл. 530).

БЕРГА

(01.03—10.03;
03.09—12.09)

Своєрідна. Має безліч туманних думок, підсвідомих бажань. Чутлива. Полюбує сонячне тепло, перебуван-

ня біля водойми. Не слід довіряти її зовнішній покірності, вона діловита й рішуча. Добре знає, чого хоче. Не схильна до компромісів.

ВІВТОРОК — ЩАСЛИВИЙ ДЕНЬ

Це прислів'я якнайкраще характеризує другий день тижня. Адже минув "важкий" понеділок, з яким було пов'язано значні застереження. Усі важливі справи без побоювань починали саме у вівторок. Тому й кажуть: у вівторок початків сорок, на вівторок бід зібралось сорок. Визначальним у ставленні до цього дня, певно, було й те, що його, як і понеділок та четвер, вважали чоловічим днем тижня, до того ж парним. Отже, людина, яка не ризикнула розпочати важливу справу у понеділок, відклала її до наступ-

ного дня — легкого й щасливого вівторка.

У вівторок господарям годилося "тримати твердий порядок, бо Бог піднімає небо". Саме у вівторок розпочинали весняну оранку ("все поле заснується хлібом"), сіяли, робили зажинки, звозили з полів снопи, починали обмолот збіжжя. Жінки снували основу, навивали її на верстат, ткали полотно. Лише по вівторках закладали нові хати.

З цим днем тижня пов'язується лікувальна магія, адже заготовляли лікарські трави годилося лише у "легкі" дні.

ге, бо вперше це було на Стрітення), співаючи:

Благослови, мати, весну закликати!
Весну закликати, зиму проваджати!
Зимочка в возочку, літечко
в човночку!

Хліб ділили між собою, а крихти віддавали птахам.

У Казимира неповна міра (в цей час нестійка погода).

Якщо на Казимира погода, то буде на картоплю уroda.

На Архипа хмари низько йдуть — буде холодно.

НАРОДНІ ПРІКМЕТТИ

На Архипа опівдні дівчата і малі діти виходили за село, на найвищі місця, високо підіймали круглий хліб на вишитому рушнику. Так вони закликали весну (вдру-

4 березня

19 або 20 лютого за ст. ст.

ГОЛОД 1933 РОКУ ОЧИМА

ДНУ

Навесні 1933 р. начальник Київського обласного відділу ДПУ (Державного політичного управління)

Розанов передав записку голові ДПУ УРСР про кількість голодуючих районів та населених пунктів області та надання продовольчої допомоги населенню.

У записці міститься інформація про голод у Кам'янському районі. Північна частина нинішньої Олександрівщини в той час входила до складу саме Кам'янського району Київської області, тож ці відомості відображають стан і в нашому краї.

Отже, навесні 1933 р. на Кам'янщині голод охопив 11 населених пунктів, 609 сімей. Голодували 1192 чоловік дорослих і 1407 дітей, опухли з голоду 2188 чоловік, померло 176.

Зафіксовано один випадок людодства.

Автор записки зазначає, що "відомості по лінії райвиконкомів і райпарткомів перевищують дані ДПУ".

Розанов повідомляє, що, крім продовольчої допомоги з централізованих ресурсів області, в 42 районах з місцевих запасів мобілізовано хліб, цукор, пovidло, патоку, томат, овочі, крупи, олію, толокно, консерви, м'ясо, кондитерські вироби, сухі овочі.

Та ця продовольча допомога не могла вирішити проблему голоду. Адже на Київщині вже голодувало 26 525 сімей, 93 636 дорослих, 112 199

дітей. Що для них на 42 райони області 3300 пудів хліба або 20 вагонів овочів, 900 пудів крупи, 35 тисяч коробок консервів чи 180 пудів м'яса?

Тому й померло на Київщині, за даними ДПУ, 12 801 особа, зафіксовано 72 випадки людодства і 65 випадків труподства.

Записка Розанова зберігалася в партархіві Інституту історії партії при ЦК Компартії України (ф. 1, оп. 1, спр. 219, арк. 96—97). Її опублікував дослідник голоду 1933 року К. Н. Гудзенко.

Пік голоду в нашому краї припав на травень, червень і липень.

ЦЕРКОВНІ СВЯТЦА

(20 лютого за ст. ст.). Преподобного Лева, єпископа Катанського (бл. 780). Преподобного Агафона Печерського, в Дальніх печерах (XIII—XIV). Преподобно-мученика Корнилія Псково-Печерського (1570). Священномученика Садока, єпископа Перського, і з ним 128-ми мучеників (342—344). Преподобного Агафона, папи Римського (682).

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

Старі люди не радили на Лева дивитися на небо, бо коли хвора людина побачить зірку, що падає, то незабаром помре. Казали: "То зірка з неба впала і з собою душу забере".

Щоб був гарний урожай, ворожили.

Для цього йшли до кузні і викрадали з горнила вогонь. Коваль про це знав і беріг вогонь, бо разом з вогнем злодії й роботу вкрадуть. Принесений до хати вогонь мав забезпечити достаток.

ДЕНЬ ЛАЗЕТИНИМ ПЯДКОМ

Риба в нашій р. Тясміні ловиться нинішньої зими у великій кількості, бо внаслідок маси снігу, що випав, вона задихається під льодом і сама виходить з ополонки. Місцеве населення цілими юрбами збирається по святках на річці і ловить рибу майже руками.

("Киевлянин", № 41, 20 лютого 1888 р.).

5 березня

20 або 21 лютого за ст. ст.

Народилася у смт Олександрівці лауреат премії Бориса Кузика, директор Бірківської загальноосвітньої школи Людмила Федорівна Ткаленко (1953)
Народилася у с. Голиковому актриса, режисер народного самодіяльного театру Катерина Володимирівна Білошапка (1958)

Л. Ф. Ткаленко у 1975 р. закінчила факультет англійської мови Кіровоградського педагогічного інституту ім. О. С. Пушкіна. Працювала вчителем англійської мови, заступником директора з виховної роботи, навчально-виховної роботи, директором школи.

Л. Ф. Ткаленко

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

(21 лютого за ст. ст.). Преподобного Тимофія в Символех (795). Святителя Євстафія, архієпископа Антіохійського (337). Святителя Георгія, єпископа Амастрідського (802—811). Козельщанської ікони Божої Матері (1881).

Вчитель вищої категорії. Нагороджена грамотою Міністерства освіти і науки України. За успіхи, досягнуті в естетичному вихованні підростаючого покоління, у 2002 р. стала лауреатом премії Бориса Кузика.

Ми вже звикли до сценічних образів цієї талановитої жінки, але вона ще й пише вірші. Поезія Катерини Володимирівни проситься не лише на літературну шпальту, а, як мені здається, ще й на музику.

*Анатолій Кримський,
поет, член Національної спілки
письменників України*

К. В. Білошапка

ЦІЛУЄ ЦВІТ МОЇ ВУСТА

Із перехрестя всіх доріг
З думками справжніми зберуся
І знов на рідний свій поріг,
Батькам вклоняючись, вернуся.

Джерельну воду спрагло п'ю —
О ранніх весен погляд синій!
Не пожаліюсь на свою
На щасну доленьку віднині.

Ось тут калина розцвіта
Біля криниці край стежини,
Цілує цвіт мої уста
Отак духмяно і дитинно...

Від батька радість я взяла,
Любові мама наділила, —
О світе, дай натхнення й сили,
Щоб пісня щирою була.

Катерина Білошапка

5 БЕРЕЗНЯ

20 або 21 лютого за ст. ст.

ЗОВІК ОДИНОКОСТІ

Поглянь, коханий, знов весна,
А ти один і я одна,
І не повернуться роки,
Мов ті весняні ластівки.

Пробач, єдиний мій, прости
За всі вже спалені мости,
Хоч... припадаю до тих трав —
Усе люблю, що ти кохав.

Вернись, коханий мій, прийди,
Цілую знов твої сліди.
У небі жайвір і весна,
А ти один і я одна.

Катерина Білошапка

МАМИНА КРИНИЦЯ

БАТЬКІВ ОБЕРІГ

(Пісня)

Ти мій любий краю,
Рідна сторона,
Так тебе кохаю
Тільки я одна.

П р и с п і в:
Мамина криниця,
Батьків оберіг —
Щастя білолице
З чотирьох доріг.

Полум'я любові
Вік не загасить,
Шал дощів і грому
Вічної краси.

П р и с п і в.

Тут живе щасливо
Вся моя рідня,
Тут дівча вродливе
Весни зупиня.

П р и с п і в.

Діти виростають
Наче із води,
Птахи прилітають
З вірію сюди.

П р и с п і в:
Мамина криниця,
Батьків оберіг —
Щастя білолице
З чотирьох доріг.

Катерина Білошапка

НАРОДНІ ПРИКМЄСТІ

Прийшов Хома — вважай, що
зими нема.

На Весновія і старцю надія. (Цьо-
го дня повинно бути тепло і тихо —
віє весною).

5 березня

20 або 21 лютого за ст. ст.

Народився у с. Кримках лауреат премії Бориса Кузика, вчитель української мови та літератури Бірківської загальноосвітньої школи Микола Михайлович Фоцій (1958)

М. М. Фоцій

М. М. Фоцій з дитинства мріяв стати вчителем. У 1979 році закінчив Кіровоградський педагогічний інститут ім. О. С. Пушкіна. Нині вчитель вищої категорії, вчитель-методист, відмінник народної освіти України, лауреат премії ім. Н. К. Крупської, дипломант Виставки досягнень народного господарства України, викладає українську мову та літературу в Бірків-

ській загальноосвітній школі. Його досвід роботи відомий не лише в області, а й далеко за її межами. Його навчальний кабінет першим у районі удостоєно диплома "Кращий кабінет області". Досвід роботи М. М. Фоція вивчено й узагальнено Кіровоградським обласним інститутом післядипломної педагогічної освіти.

М. М. Фоцій та Б. М. Кузик у Бірківській школі. 2002 р.

6 БЕРЕЗНЯ

21 або 22 лютого за ст. ст.

КОЛИ СПЛАВАТИ НА РИЧИНИК ЩАСТЯ

Шлюб, укладений у січні, обіцяє бути спокійним, без зайвих потрясінь та болісних розлучень. Втім, певна буденність подружніх стосунків може, зрештою, викликати психологічну та фізичну невдоволеність.

А от бурхливі стосунки, часті зради є наслідками шлюбу в лютому. Перший рік для молодят стає роком випробувань. Важливо їх витримати, тоді шлюб буде міцним.

Одруженим у березні зорі обіцяють різноманітність у шлюбі. Він нагадуватиме шкуру зебри: спокійний і прекрасний період змінюватимуть дні охолодження й сварок.

Шлюб у квітні — кохання, кохання і ще раз кохання. Це почуття триматиме подружжя разом.

Шлюби у травні міцні та щасливі. Одружені у травні швидше за інші пари досягають матеріального достатку.

Тим, хто побрався у червні, рекомендується пам'ятати таке: все добре в міру. Перегини в будь-який бік матимуть серйозні наслідки.

Для одружених у липні потрібно визначитися в основному: що для них найважливіше — сім'я, кар'єра чи особистий добробут та свобода.

Якщо ви побралися у серпні, то на вас чекають постійні випробування на міцність почуттів. Так що упродовж перших десяти років нудьгувати не доведеться.

Вересень, на думку астрологів, найкраща пора для одруження.

У народі завжди схвально ставилися саме до осінніх весіль. Однак не чекайте того щастя в курені.

Перед тим як брати шлюб у жовтні, добре подумайте. Занадто багато труднощів може звалитися на вашу голову.

Листопад обіцяє бурхливі пристрасті, взаємні звинувачення, розлучення й знову проживання разом, і зрештою — щасливий кінець.

Астрологи радять почекати зі шлюбом до грудня. Одружені у грудні витримають будь-які випробування і збережуть ніжні й чисті почуття одне до одного на все життя.

Тим, хто збирається вінчатися, слід знати, що православна церква проводить це таїнство не в усі дні тижня.

Не відправляються вінчання напередодні середи та п'ятниці протягом усього року (у вівторок і четвер), напередодні неділі (у суботу), дванадесятих, храмових і великих свят; упродовж постів — Великого,

Петрового, Успенського та Різдвяного; упродовж Святків — з 7 по 20 січня; впродовж сирної седмиці (масляної) починаючи з Неділі м'ясопусної та в Неділю сиропусну; впродовж Пасхальної (Світлої) седмиці; у дні (та напередодні) Усікновення глави Іоанна Предтечі — 11 вересня і Воздвиження Хреста Господнього — 27 вересня.

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

(22 лютого за ст. ст.). Обретіння мощей мучеників у Євгенії (395—423). Мучеників Маврикія і 70 воїнів: Фотина, Феодора, Филипа та інших (бл. 305). Преподобних Фаласія, Лимнія, Варадата Сирійських (V). Преподобного Афанасія сповідника (821).

7 березня

22 або 23 лютого за ст. ст.

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

(23 лютого за ст. ст.). Священномученика Полікарпа, єпископа Смирнського (167). Преподобного Полікарпа Брянського (1620—1621). Преподобних Іоанна, Антіоха, Антоніна, Мойсея, Зевіна, Поліхронія, Мойсея Другого, Даміана, пустельників Сирійських (V). Преподобного Олександра, ченця (бл. 430).

СЕЛО МОЄ — РОДНИКІВКА.

Кожне поселення має свою історію і своє обличчя. Хоч у дореволюційні часи вони мали і деякі спільні риси. У центрі будувалися церква з високими банями, земська школа, довкіл тулилися білі мазанки у вишневих садках, а на околицях вертіли могутніми крилами млини-вітряки.

Без мастил і енергоносіїв люди мололи зерно, шеретували просо, давили олію. Все те свого часу було винищено, знівельовано українські традиції і звичаї.

Село, в якому я народився, мало й свою церкву, і свої вітряки. Розташоване у верхів'ї річки Інгул, звідки й бере свій початок ця колись могутня водна артерія, що проходить територією Кіровоградської й Миколаївської областей і впадає аж у Чорне море. Археологічні розкопки засвідчили: колись ріка була повноводною і широкою, тут знаходили й залишки суден, що плавали нею. В селі й досі пам'ятають легенду, ніби місцевий поміщик забивав могутні джерела мішками з вовною, аби не затоплювали його левади і городи. Звідси й назва села — Родниківка (від російського "родники"), хоч правильніше було б назвати Джерелівкою, виходячи від свого українського кореня.

Село дуже давнє. Тут виявлено залишки двох поселень ще передскіфського часу, а також сліди ранньослов'янського поселення та поховання черняхівської культури.

Але офіційно дату заснування вважається 1754 рік. Саме тоді указом російської імператриці Єлизавети Петрівни засновано фортецю її імені "для захисту довколишніх земель від набігів турків і кримських татар". Та фортеця на Інгулі стала початком заснування міста Єлисаветграда (пізніше — Зінов'євськ, Кіровоград). Довкіл розташовувалися військові поселення (роти), які й започаткували нові населені пункти. Збереглося кілька назв села — Могильне, Сентове, Родниківка. Перше, певно, відноситься до найдавніших часів, бо довкіл було кілька курганів з похованнями, ще їх називали "козацькі могили". Друга назва походить від латинського "центо" (сто), себто кількості солдатів в одній роті. Поступово "центо" переходило в "Сентове", а потім і в "Сентове".

Дмитро Ключенко

Вид с. Родниківки

8 БЕРЕЗНЯ

23 або 24 лютого за ст. ст.

Народився дійсний член Інженерної академії України, заслужений працівник промисловості України Юрій Федорович Цюкало (1927), який працює в Олександрівці головним інженером ВАТ "2-й імені Петровського цукровий завод"

на місцевому цукрозаводі змінним інженером, заступником головного інженера, головним інженером (з 1964 р.).

Ю. Ф. Цюкало

В Юрія Федоровича завжди творчий підхід до вирішення проблем заводу. Багато уваги він приділяє техніко-економічному та соціальному розвитку підприємства, ритмічній роботі, підготовці молодих кадрів.

Ю. Ф. Цюкало — висококваліфікований спеціаліст цукрового виробництва. Він співавтор двох книг, автор понад 50 статей у наукових журналах, має п'ять свідоцтв на винаходи.

Його раціоналізаторські пропозиції (а їх 82) впроваджено на заводі. Багато з його розробок, які мають галузеве значення, було прийнято як типові. Це, наприклад, фільтри ФІЛС, водокільцевий газовий компресор ВГК-150, насос РМК-6,5 та інші.

Він людина творча, постійно підтримує зв'язки з Українським науководослідним інститутом цукрової промисловості, Українським державним університетом харчових технологій, іншими організаціями, які з його допомогою випробували на заводі

багато зразків нової техніки.

А ще Юрій Федорович дуже чуйна людина. Він завжди допомагає тим, хто цього потребує. І не тільки заводчанам.

Ю. Ф. Цюкало по праву носить звання заслуженого працівника промисловості України. Він кандидат технічних наук. Його обрано дійсним членом Інженерної академії України.

Груди ветерана прикрашають ордени Жовтневої Революції, Трудового Червоного Прапора, "Знак Пошани", Вітчизняної війни, "За мужність", "За заслуги" III ступеня, численні медалі.

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

(24 лютого за ст. ст.). Перше (IV) і друге (452) обретення глави Іоанна Предтечі. Преподобного Єразма Печерського, в Ближніх печерах (бл. 1160).

Помер (1984) український прозаїк, заслужений працівник культури України Яків Дмитрович Клименко, який народився в Олександрівці в 1912 р.

ЦУКРОВА-АР-НАУКОВОБУД

Ю. Ф. Цюкало народився в с. Красній Слобідці Обухівського району Київської області. У 16 років став цукроваром на Григорівському цукровому заводі.

3 січня 1945 р. Ю. Ф. Цюкало перебував у лавах Тихоокеанського військового морського флоту, був учасником війни з Японією.

Після демобілізації у 1952—1957 рр. навчався у Київському технологічному інституті харчової промисловості.

Після закінчення вузу отримав направлення в Олександрівку, до якої прикипів серцем і душею. Ось уже 45 років Ю. Ф. Цюкало працює

8 березня

23 або 24 лютого за ст. ст.

Народилася лауреат премії Бориса Кузика, вчитель історії і правознавства Бірківської загальноосвітньої школи
Наталія Петрівна Бондаренко (1975)

Н. П. Бондаренко

Народився у с. Красносіллі педагог-ветеран Федір Гаврилович Ткаченко (1937)
День землевпорядника та Міжнародний жіночий день

Ф. Г. Ткаченко

Н. П. Бондаренко народилася в с. Макіївці Смілянського району Черкаської області. У 1979 р. її родина переїхала до смт Олександрівки, де в 1992 р. вона закінчила загальноосвітню школу № 1. У 1993 р. вступила до Кіровоградського педагогічного університету ім. В. Винниченка. Закінчила навчання в 1998 р. за спеціальністю "вчитель історії та правознавства". Направлена до Бірківської загальноосвітньої школи І—ІІІ ступенів на посаду вчителя історії та правознавства.

За створення шкільного краєзнавчого музею її нагороджено премією Бориса Кузика (2002 р.).

НАРОДНИ ПРІКМЕТИ

Колись вважали, що на Обретіння "птах гніздо обритає". Птахи повертаються з вирію: "Це святий Іван чудом своєї голови повертає їх додому". Першим прилітає жайворонок. Тому на Обретіння — свято зустрічі птахів — жінки випікали з тіста жайворонків, діти весело бігали з ними по околицях, гралися, обмінювалися один з одним. На Обретіння суворо заборонялося прати.

Якщо жайворонки, повертаючись з вирію, летять високо над землею, то це вони до Бога летять молитися — буде врожай зернових. Якщо вони летять низько над землею, то це вони ціп по дорозі згубили — буде неврожайний рік.

Граки прилетіли до гнізда, з'явилися ластівки ще до Обретіння — ознаки дружної ранньої весни.

Якщо на Обретіння випав сніг, то Великдень буде холодним.

9 БЕРЕЗНЯ

24 або 25 лютого за ст. ст.

Народився український поет, художник, мислитель Тарас Григорович Шевченко (1814). Помер у 1861 р.

Правнучка Т. Г. Шевченка по лінії Красицьких
Антоніна Єреміївна Красицька,
яка народилася в Олександрівці

*ПОДОБИД
ВЕЛИКОГО КОБЗАРЯ ПЛО
СЕСИЛІ КАПЕРИНИ
(КРАСИЦЬКІЙ)*

Володимир (Тихонов) (1924 —1945)

Антоніна (1907, Олександрівка —
1991) + Яким

Катерина (1873—1967) + Єремій
(1873—1949)

Максим (1844—1910)

Ярина (1816—?)
Микита (1811—?)

Йосип (1821— бл. 1878)
Три Марії

Тарас (1814—1861)
Шевченко

Катерина (1804—1848)
Красицька

Григорій (1781—1825)

Іван (1756(61)—1858(49))

Єфросинія + Андрій (1728—?)

Іван (Швець) (бл. 1600 рр.)

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

Вважалося, хто на Тараса вдень спатиме, на того нападе "кумаха" (лихоманка).

9 березня

24 або 25 лютого за ст. ст.

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

(25 лютого за ст. ст.). Святителя Тарасія, архієпископа Константинопольського (806).

ОЛЕКСАНДРІВСЬКА ГІЛКА РОДУ ВЕЛИКОГО КОБЗАРЯ

У 1843 р. Т. Г. Шевченко побував в Олександрівці в гостях у польського письменника української школи Міхала Грабовського. Не відав він тоді, що трохи більше, ніж через шістдесят років (21 січня 1907 р.), тут народиться спадкоємниця його роду по старшій сестрі Катерині Антоніна Єреміївна Красицька. У метричних книгах А. Є. Красицька, згідно з тодішніми законами, була записана як позашлюбна дитина, бо її мати Катерина Максимівна Красицька не була обвінчана зі своїм чоловіком Єремієм Милашевичем (родом з с. Мошориного). Є. Милашевич на той час працював у містечку Олександрівці ковалем на міс-

цевому цукрозаводі. Згодом разом з дружиною і маленькою дочкою Катериною він повернувся до с. Мошориного нинішнього Знам'янського району. Після смерті Є. Милашевича у 1940 р. Катерина та Антоніна Красицькі переїхали до міста Знам'янки, де й проживали до останніх хвилин свого життя. Завдяки зусиллям нащадків великого Кобзаря у Знам'янці створено музей Т. Г. Шевченка, який нині очолює нащадок родини Шевченків В'ячеслав Євгенович Шкода. А син А. Є. Красицької Володимир зник безвісти на фронті 16 січня 1945 р. Так обірвалася олександрівська гілка Шевченкового роду.

Пам'ятник Т. Г. Шевченку в Олександрівці

10 березня

25 або 26 лютого за ст. ст.

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

(26 лютого за ст. ст.). Святителя Порфирія, архієпископа Газького (420). Преподобного Севастіана Пошехонського (бл. 1500). Мученика Севастіана (бл. 66).

ІОРТАЛЮЧИ СЛАВОВИМННІ КАРТИ

На вісімнадцять років закинула доля в Україну французького інженера Гійома Левассера де Боплана. Перебуваючи на польській службі, він будував фортеці на південно-східному кордоні Речі Посполитої.

Бопланові доручалося обирати місця для будівництва, тому він дослідив значну частину басейнів річок Дніпра, Південного Бугу і Дністра, зробивши досить точні топографічні вимірювання. В 1632—1639 рр. він здійснив топографічні зйомки великої частини території України, в тому числі й Олександрівщини.

Повернувшись на батьківщину, у 1650 р. дослідник опублікував роботу "Опис України", в якому розповів про минуле українського народу, його звичаї та природу мало відомого в Західній Європі краю.

У 1650 р. у Гданську Боплан видав польською мовою сім добре виконаних карт окремих українських воєводств та генеральну карту.

Особливо цікаві дослідження Дніпра та річок його басейну — Тетерева, Ірпеня, Росі, Тясмину з їх притоками. Вчений досить точно визначив довжину річок.

Придивімося детальніше, як зобразив Боплан територію нинішнього Олександрівського району.

У XVII ст. значну частину площі Олександрівського краю займали ліси.

Їх місцезнаходження показано досить точно. На карті можна відшукати Чорний, Нерубаївський, Бовтиський та інші лісові масиви. Чорний ліс, за Бопланом, наприклад, нагадує

підшву. Бовтиський ліс у XVII ст. займав значно більшу територію. Він тягнувся суцільною широкою смугою вздовж долини річки Бовтишки, доходючи до витоку притоки Тясмину — Сирого Ташлика. На карті відображено й гідрологію краю. Тясмин з притоками Бовтишем, Кам'янкою та іншими показано з усіма вигинами. Довжина річок мало відрізняється від справжньої. На території нинішньої Олександрівщини бере початок притока Дніпра Інгулець. Місце витоку Інгульця позначено на карті. Менш точно зображено Інгул. Місце витоку річки насправді знаходиться трохи західніше, ніж показав Боплан. Боплан наніс на карту і сумнозвісний Чорний шлях. Він проходив територією нинішньої Олександрівщини на південь від Чорного та Нерубаївського лісів.

За часів Боплана на нашій території вже існували населені пункти, але на карті французького вченого позначено лише великі, такі як Черкаси, Чигирин, Сміла, Жаботин.

Кarti Боплана — перші, найбільш достовірні і детальні картографічні зображення території нинішньої Олександрівщини, видані за кордоном.

Підкреслимо, що твір Боплана "Опис України" — важливе джерело для дослідження історії та етнографії України. Працями французького дослідника користувалися видатні вчені П. П. Семенов-Тян-Шанський, Д. І. Яворницький, Б. О. Рибаків та інші.

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

На Порфирія яскраві зорі — на гарну погоду, тьмяні — на дощ.

11 березня

26 або 27 лютого за ст. ст.

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

(27 лютого за ст. ст.). Преподобного Прокопія Декаполита, сповідника (бл. 750). Преподобного Тита, пресвітера Печерського, в Ближніх печерах (1190). Преподобного Тита Печерського, колишнього воїна, в Дальніх печерах (XIV). Преподобного Фалалея Сирійського (бл. 460).

ДОРОГЕ ЗАДОВОЛЕННЯ

Як ви гадаєте, скільки грошей потрібно було витратити століття тому, щоб проїхати залізницею, скажімо, від станції Фундукліївка до Києва? Виявляється, значно більше, ніж тепер. Якби ви надумали їхати у вагоні 1-го класу, то спочатку довелось би за 8 карбованців 85 копійок придбати квиток до Фастова, а звідти вже пересісти на київський поїзд, витративши ще 2 карбованці 25 копійок, тобто всього 11 карбованців 10 копійок. Трохи дешевше обійшовся б проїзд у вагонах 2-го класу — 8 карбованців 33 копійки, у вагонах 3-го класу — 7 карбованців 92 копійки. При цьому треба врахувати, що вартість карбованця тоді була вищою за вартість сучасної гривні.

МІЛА (11.03—20.03;
13.09—22.09)

Приваблива, вміє цим користуватися. Легко пристосовується. Чутлива до лестощів. Повна суперечностей. Спілкуватися з нею легко і приємно. Винахідлива. Пунктуальна. Має практичний розум. Ревнива.

ПРИБУТКИ ПОМІЩИКІВ

Газета "Киевские губернские ведомости" на початку 1870 р. повідомляла про прибутки поміщиків Чигиринського повіту за попередній рік. Найбільше (7441 карбованець) грошей одержала дворянка з Олександрівки Павлина Грабовська. Більше 2000 карбованців мали Яків Белецький з Вищих Верещаків та Святослав і Теофим Метелиці з Китайгорода. Понад 1000 карбованців додалося у вдови полковника Антоніни Цингот з Любомирки, Людвика Грабовського з Бірок Перших, майора Якова Крас-

носельського зі Стримівки, Сигізмунда Росцишевського з Бандурового. Решта землевласників одержали менше 1000 карбованців річного прибутку. Варто пам'ятати, що ціни на худобу, продукти і мануфактуру були значно нижчими. Наприклад, непогану селянську садибу з будівлями і землею продавали за 350 карбованців.

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

Прокіп-перезимник дорогу руйнує. Якщо верба розпускається на маківці — сіяти треба якнайраніше, бо рання сівба дасть найкращий урожай.

12 березня

27 або 28 лютого за ст. ст.

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

(28 лютого за ст. ст.). Преподобного Василя, сповідника (750). Блаженного Николая ради Христа юродивого, Псковського (1576). Священномученика Протерія, патріарха Олександрійського (457). Священномученика Нестора, єпископа Магіддійського (250). Преподобних жон Марини і Кіри (бл. 450).

ЛІТ ЧОРНИМ ЛІСОМ

В українських літописах XVI—XVII ст. можна знайти чимало згадок про Чорний ліс. Приміром, у книзі "Летопись Самовидца по новооткрытым спискам с приложением трех малороссийских хроник: Хмельницкой, "Краткого описания Малороссии" и "Собрания исторического", виданій у 1878 р., не раз згадуються Чигирин, Тясмин.

У "Собрании историческом" є опис події, що сталася біля Чорного лісу в 1575 р. "Гетман польский Синявский, известя о великом приготвлении татарском для епадения о Подолию, послал несколько сот козаков для проведивания об оних татарах. Те козаки, проведав, гетману донесли, что татары из Крыма, переправляясь через Днепр, под Чорным лесом расположились. Против котрых гетман изотовился... Было тогда татар под Чорным лесом около 80 000 под командою крымского хана седми синов..." Далі літопис розповідає, що татари таки напали на польські володіння, пограбували населення, взяли полонених і повернулися в Крим.

Відомий український історик Михайло Грушевський в "Історії української козаччини" наводить ще одну конкретну дату про перебування татар у Чорному лісі — 1516 р. Великий голод у Криму змусив татар вдатися до набігів. Вони почали гуртуватися в Чорному лісі. Як пише М. Грушевський, "польський король даремно намовляв хана, аби звернув їх кудись далі, на московські границі. По тодішній шкоді рішено знову збільшити пограничне військо до 1000 люду".

І в XVII ст. Чорний ліс був місцем, де збиралися татари для своїх походів на володіння Польщі і Росії.

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

Василь-плаксивець зі стріх капає — весну поквалює.

На Василя сонце в колах — на урожайне літо.

Довгі бурульки — довгий і льон буде.

13 березня

28 або 29 лютого за ст. ст.

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

(29 лютого за ст. ст.). Преподобного Касіяна Римлянина (435). Преподобного Іоанна, названого Варсонофієм, єпископа Дамаського (V). Мученика Феоктиста (VIII). Девпетерувської ікони Божої Матері (1392).

Ю. В. Білюченко

Народилася поетеса Юлія Валеріївна Білюченко (1972), яка проживає у с. Несватковому

Якось Ю. Білюченко сказала:
"Я хочу, щоб мої вірші знайшли своїх читачів, щоб вони торкнулися найпотаємніших куточків їхніх душ і розбудили в них кохання, ніжність, жаль, відповідальність, співчуття, бо якщо ми не будемо жаліти одне одного, то нас ніхто не пожаліє, не поспівчує нашій біді і не порадіє за нашу радість".

СИНОВІ

Стоїть і плаче... Серце крас
Моє маленькеє "курча".
Маленькі руки простягає,
А біль і горе у очах.

Не плач, не плач, моя дитино,
Буває все у цім житті,
Але тебе я не покину
З образою на самоті.

Я сльози витру, вип'ю горе,
Словами серце втішу я.
І ми біду твою поборем,
Маленька крихітка моя.

КОЛИ ЖІНКУ БІДА ПЕЧЕ

Коли жінку біда пече,
Коли жінку терзають муки,
Їй потрібне тверде плече —
Чоловічі надійні руки,
Лише дотик цієї руки,
Співчуття і жалю хоч трішки,
Щоб в очах зацвіли васильки,
На вустах затремтіла усмішка.

ЧОТИРИМА РЯДКАМИ

Крапелька нескошеного літа —
Пара колосків серед стерні.
Крапельку кохання недопиту
Залишив на згадку ти мені.

Юлія Білюченко

НАРОДНІ ПРІКМЕТИ

Касяна, або Касіянів день, буває
29 лютого за ст. ст. раз у чотири роки.
Про нього жартома кажуть: "Хоч не
родися, а родився — не помилився".
Високосний рік вважався у наших
пращурів нещасливим в усіх відно-
шеннях.

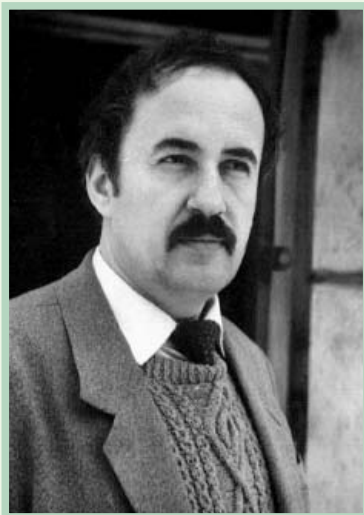
На Касіянів день багато снігу —
до великої весняної повені.

14 березня

1 березня за ст. ст.

Народився у с. Іванівці український прозаїк, поет, журналіст Кузьма Іванович Повелько (1947)

К. І. Повелько

ДОРОГИ

Ведуть, ведуть усі дороги
Туди, де рідний краєвид.
На ту стежину, до порога,
Де корінь мій — селянський рід.
Там весни світлого дитинства
Шумлять в заобрійних житах.
Там завжди промінь материнський
Освітлює додому шлях.

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Преподобномучениці Євдокії (бл. 160—170). Преподобного Мартирія Зеленецького (1603). Мучеників Нестора і Тривимія (III). Мучениці Антоніни (III—IV). Мучеників Маркела та Антонія. Преподобної Домніни Сирійської (бл. 450—460).

ЛЮ СОВІСНІ ЖИТТЯ

Знов наділа фату,
Молодіє в саду абрикоса,
На весілля спішать журавлі.
Б'є в литаври весна,
Оживають гаї стоголоссям,
Лиш бабусі нема на землі.
Від'ячали літа,
Полинові літа удовині,
Зникли клопоти, болі, жалі...

Та й пішла зустрічати,

Бо тут не зустрілася з сином
(Забаривсь на триклятій війні)...

І не вийде до саду,

Що з милим на щастя садила.

Ох, те щастя...

Як в райдуги вік:

Підняло на вершину,

А вітер зламав ніжні крила —

Заступила журба цілий світ.

Тільки ж диво — душа не згрубіла,

Знайшла в собі сили

У любові біду утопить.

...По добру вік жила,

Й нам по совісті жити веліла,

Щоби совість свою не згубить.

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

Явдоха-ковалиха мала величезне значення у народному календарі.

У давні часи новий рік починався

1 березня за ст. ст. Вважалося, що

на Явдохи ще до схід сонця проки-

дається байбак від зимової сплячки,

тричі свисне і лягає на другий бік,

а ховрах лиш перевертається у кубельці. Люди поспішали у степ слухати байбака і примовляли: "Просвис-тів байбак — ховай у запічок сіряк".

Яка Явдоха — такі весна і літо.

На Явдоху вода — на Юрія трава.

Якщо на Явдохи сонячно — огірки вродять.

Ясна погода у цей день віщує урожай жита, пшениці, густі трави.

Якщо на Явдоху ясно — рік пре-

красний, хмарно — рік поганий.

Західний і південний вітри того

дня — на добрий урожай, східний і пів-

нічний — погана погода в жнива буде.

Дощ іде — літо буде мокре й

тепле, а сніг — на щедрий урожай.

Повний місяць з дощем — бути

мокрому літу.

Якщо є калюжі води — влітку

будуть великі меди.

На Явдоху холодно — худобу

годувати зайвих три тижні.

Кузьма Повелько

15 березня

2 березня за ст. ст.

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Всесвітній день споживача

Священномученика Феодота, єпископа Кіринейського (бл. 326). Святителя Арсенія, єпископа Тверського (1409). Мучениці Євфалії (257). Мученика Тroadія (III). Преподобного Агафона Єгипетського (V). Мучеників 440 Італійських (579). Ікони Божої Матері, що має назву "Державна" (1917).

На малому ринку в Олександрівці

На центральному ринку в Олександрівці

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

Колись у народі казали: "Федот-вітроніс задирає курям хвіст", "Припас Федот селянину турбот: вітри й заметілі звідусіль налетіли, то дах зірвали, то дровітню розметали". Вважали, Федот так злиться, що Явдоха весну спорядила, а його про це не спитала.

Якщо цей день вітряний, хуртовина мете — трава ще не скоро з'явиться.

Якщо вітер теплий — літо буде тепле й вологе, а якщо приморозить, подме північний вітер — буде літо холодне, кепське.

Дощ на Федота принесе дощове літо.

Федот кошлатий — паші не мати.

16 березня

3 березня за ст. ст.

Народилася у смт Олександрівці лауреат премії Бориса Кузика, вчитель Олександрівської загальноосвітньої школи № 3 Валентина Іванівна Личак (1965)

В. І. Личак

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Мучеників Євтропія, Клеоника, Василіска (бл. 308). Преподобної Піамидіви (337). Святих Зінона і Зоїла. Волоколамської ікони Божої Матері (1572).

В. І. Личак у 1983 р. закінчила Олександрівську середню школу № 2 і вступила до Кіровоградського державного педагогічного інституту ім. О. С. Пушкіна на факультет іноземних мов.

Після закінчення інституту з відзнакою у 1988 р. працювала в загальноосвітній школі в Полтавській області, потім у Соснівській загальноосвітній школі, з 2002 р. — в Олександрівській загальноосвітній школі I—III ступенів № 3.

Має стаж роботи 14 років.

В. І. Личак працює над проблемою "Впровадження активних форм роботи на уроках англійської мови", намагається ефективно організувати колективну й індивідуальну роботу з учнями, враховуючи їхні вікові й особисті якості. На кожен урок готує щось нове, цікаве: проблемні творчі завдання, яскравий наочний матеріал, вірші, пісні, ігри.

Брала участь у шкільному і районному конкурсах "Учитель року".
Стала призером обох конкурсів.

16 березня

3 березня за ст. ст.

У третю неділю місяця відзначається День працівників житлово-комунального господарства і побутового обслуговування населення

Працівник Олександрівського комунгоспу

НАРОДНІ ПРИБУТТЯ

Цього дня колись виконували такий ритуал: хрест-навхрест переходили своє поле, щоб відігнати від нього злі сили, забезпечити в майбутньому хороший урожай.

Якщо в цей день іде дощ — буде погоже літо.

У перукарні

17 березня

4 березня за ст. ст.

Помер український вокальний педагог, професор, заслужений діяч мистецтв України Доментій Гурійович Євтушенко (1983). Народився у с. Старій Осоті (1893)

ПОСТИ ВЕЛИКИ І МАЛІ

За християнською традицією впродовж року у певні дні й тижні пости обов'язкові. Найдовший Великий піст — сім тижнів перед Великоднем, від двох до шести тижнів триває Петрівський піст (Петрівка), два тижні — Успенський, шість — Пилипівський (Пилипівка), в м'ясоїд постили у середу та п'ятницю. Особливо ж благочестиві люди постували ще й у понеділок — "понеділкували". Отож на рік припадає 27—28 тижнів посту. А то майже половина календарного року.

У дні посту не рекомендується споживати скоромну їжу, а у Великий та Успенський пости — навіть рибу.

У християнстві пости прив'язувались до днів страждань Господніх, великих незгод або значних подій у суспільстві, для очищення людей

від гріхів тілесних і духовних. У Київській Русі постували ще до прийняття християнства, але тоді ці пости виконували тільки фізіологічну функцію — розвантаження організму, очищення його від шлаків. В урожайні роки пости переживали досить легко. Тваринні білки замінювали рослинними (стравами з бобів, квасолі, сочевиці, гороху, грибів), споживали багато риби. При нестатках же голодували, хворіли на курячу сліпоту і навіть цингу. Від постів звільнялися хворі, немовлята і воїни під час походів.

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

Колись вважалося, що цього дня прилітають граки, бо "їх Герасим нагнав, і вони ліс заселяють". "Побачиш грака — весну зустрічай". Вважалося, що перо грака, знайдене в полі, захистить від злого ока, а тому старі люди радили носити його весь час при собі або покласти в хаті десь у непримітне місце.

Якщо гамірно і дружно граки сідають на гнізда — весна буде рання.

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Преподобного Герасима на Йордані (475). Преподобного Герасима Вологодського (1178). Преподобного Іоасафа Снетногорського, Псковського (1299). Благовірного князя Василя (Василька) Ростовського (1238). Благовірного князя Даниїла Московського (1303). Мучеників Павла та Іуліанії (бл. 273). Преподобного Іакова посника (VI). Перенесення мощей благовірного князя В'ячеслава Чеського (938). Святителя Григорія, єпископа Констанції Кіпрської.

18 березня

5 березня за ст. ст.

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Обретіння мощей благовірних князів Феодора Смоленського і дітей його Давида та Костянтина, Ярославських чудотворців (1463). Преподобномученика Адріана Пошехонського, Ярославського (1550). Мученика Онисія (I). Мученика Конона городника (III). Мучениці Траїди. Мученика Євлогія з Палестини. Мученика Євлампія. Преподобного Марка (V). Преподобного Ісихія (бл. 790). Ікони Божої Матері, що має назву "Виховання".

У березні 1935 р. засновано олександрівську районну газету "Більшовицький шлях"

Колектив редакції газети "Більшовицький шлях". 1940 р.

ІС ЧАВУНКИ БЕРЕЖЕ

У Державному музеї історії Олександрівського району зберігається рукопис історії с. Бірок, написаний вчителем Петром Федоровичем Жаданом. Є тут і перекази старожилів про будівництво чавунки через Бірки. Ось що там розповідається про спорудження залізниці:

"1873 року через село Перші Бірки почато будівництво залізниці. Із села пішли працювати робітниками на залізницю щось більше 300 осіб [...].

Коли будували в селі Перші Бірки міст для залізниці, старий Малюта Брайко розповів інженеру Сиротіну та Наконечному історію села і сказав такі слова: "Мудроване діло чавунка з мостом, по якій будуть ходити поїзди. Це добре, а коли ви, сучі діти, відновите бір? Бачите: он ще на Беркутовій горі стоять сосни? Зберіть з них насіння, висійте його, виведіть

живці і розсадіть їх попід чавункою, бо пісок її засипле..."

Через деякий час, коли вже до Цибулевого ходили завантажені поїзди, в червні з заходу на схід подув вітер і зробив піщаний замет на залізницю біля казарм та Приходьків.

Сиротін написав сановнику [...] думку Малютю Брайка [про те], як захистити залізницю від засипів пісками.

На станцію викликали Малютю Брайка, Василя Крюка, Самсона Деречу, Леонтія Жалдака, яким доручили вирощувати молоді сосни. Біля Фундук-

лівки було закладено розсадник молодих сосен та ялин і вже через рік чи два почали насаджувати сосни в Дуброві".

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

Вважалося, що святий Конон опікується кіньми. За це Ілля-громовержець, що їздить по небу в колісній, бере його за погонича. Тому в цей день у шинку збиралися конюхи і пили горілку, "щоб коні були здорові, справно діло робили й не брикались". Та пили в міру, бо "хто нап'ється, того коні в жнива поносять". У цей день намагалися також задобрити

домовика. Той має звичку гратися з кіньми, але може заїздити їх або залоскотати. Якщо дозволяла погода, то на Конона починали копати городи або готували насіння на посадку. За сприятливих погодних умов городники сіяли насіння капусти, щоб рослина не боялася морозів. На Конона не брали в руки граблів, лопат, щоб влітку не було граду. Якщо на Конона ясна погода — влітку не буде граду.

19 березня

6 березня за ст. ст.

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Мучеників 42-х в Амореї: Константина, Аетія, Феофіла, Феодора, Мелісена, Каліста, Васоя та інших з ними (бл. 845). Обретіння Чесного Хреста і цвяхів царицею Єленою в Єрусалимі (326).

Преподобномучеників Конона і сина його Конона (270—275). Преподобного Аркадія Кіпрського (бл. 361). Ікон Божої Матері Ченстоховської і "Благодатне Небо".

"КРИМ-КИ! КРИМ-КИ!"

Журились, плакали українські села у XVII—XVIII ст. після набігів кримських татар. Незчисленні орди грабували і спалювали села й хутори, вбивали, гнали у неволю наш люд.

Повертаючись додому після кривавих бенкетів, кримські татари полюблили відпочивати на чудових лісових галявинах над ярами. Однією з таких галявин, як свідчить народний переказ, була Кримська. Знаходилася та галявина на місці, де нині розташоване с. Кримки.

Оповідать, що на Кримській галявині росли розкішні запашні лісові трави — гарний корм для стомлених коней. В яру струменіли потоки джерельної води, якою охоче смакували ординці. В лісі можна було вдосталь нарубати дров для вогнищ.

Та й схованка на такій галявині чудова. Відпочивай собі, набирайся сил.

Неподалік від галявини росли велетенські дуби, в дуплах яких українські козаки влаштували сторожово-розшукові пости й засідки. Крім того, полковник Карпо Брила розмістив у Березовій балці групу козаків на чолі з Ісаєм Прочуханом, у лісі Казан-

ку — загін Великого Солов'я, в Тимошевому лісі — загін Тимоша Тура.

Сам Брила керував загонами, які прикривали шлях відходу орди на південь. Полягали татари спати, відпустили коней пасти. Безпечно почувались і сторожові пости ординців.

Полинув із козацьких засідок сигнал: "Крим-ки! Крим-ки!" Народні месники оточили сонну орду, без жодного звуку зняли сторожові пости бусурман. І скомандував Брила: "Смерть бусурманам!"

Ще до сходу сонця більшу частину татар було знищено, решту забрали в полон.

Награбовану ординцями худобу й визволених з неволі українців народні месники відправили до козацького зимівника Три Крилиці (біля нинішнього с. Голикового).

На місці Кримської (Кримчанської) галявини, стверджує народний переказ, пізніше виросло село, що дістало назву Кримки.

Цей народний переказ зберігся завдяки місцевому вчителю історії Л. Т. Жабокрицькому, який записав оповідку.

НАРОДНІ ПІРІКМЕТИ

У цей день наші пращури тричі обходили довкола криниці, щоб вода була чистою, смачною і цілющою.

20 березня

7 березня за ст. ст.

ЦЕРКОВНІ СВЯТЯ

Священномучеників Василя, Єфрема, Капітона, Євгенія, Єфферія, Єлпідія, Агафодора, які в Херсонесі були єпископами (IV). Преподобного Павла Препростого (IV). Святителя Павла сповідника, єпископа Прусіадського (IX). Преподобного Єміліана Італійського. Ікони Божої Матері "Споручниця грішних" у Корці (1622), в Одрині (1843) і в Москві (1848).

Дівчата з с. Бірок. Фото поч. ХХ ст.

ГОЛОД ВЪВ НЕ ПУЛІВКИ НА ПОВОЛЖСІ

Про голод, який вирував на Поволжі на початку 20-х рр. ХХ ст., з підручників історії знають усі. Але голодне лихоліття того року торкнулося й

України, зокрема території, що входить нині до складу Олександрівського району. Ось що писала у березні 1922 р. елісаветградська газета "Красный путь": "...Голод лютує в Росії, голод впритул приступив до нас, голод уже в нашому повіті, голод у місті. Ви не можете

не бачити на вулицях людей, які падають, не можете не чути голосіння, що докочуються до нас з далекого Поволжя, з Херсонщини, з Федварського району, із Кушівки..." Федваром у той час називалося село Підлісне.

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

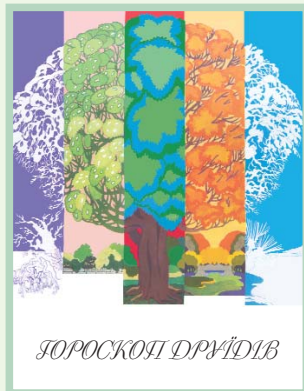
З Василем весна йде. Хоч і капає, а мороз ще хапає.
День похмурий, холодний, іде сніг — на приморозки.

21 березня

8 березня за ст. ст.

Міжнародний день ліквідації расової дискримінації

День весняного рівнодення, астрономічний початок весни

ДВБ (21.03)

Повний життя, сили і краси. Витриманий, вольовий. Непоступливий. Непримируний. Дуже незалежний, але привітний, гостинний. Не прагне

змін, він — консерватор. Чуже життя його не цікавить, але він вірний товариш.

ЦЕРКОВНІ СВЯТЛА

Преподобного Феофілакта сповідника, єпископа Нікомідійського (842—845). Преподобних Лазаря (1391), Афанасія (XV) Мурманських, Олонецьких. Апостола Єрма (I). Священномученика Феодорита, пресвітера Антіохійського (361—363). Преподобного Дометія (363). Ікони Божої Матері "Знамення" Курської (1898).

ОВЕН (21.03—20.04)

Знак вогню, під покровительством Марса. Характер сильний. Натура владна. Народжені під цим знаком мають силу й енергію. У них талант керівників. Оптимісти. Честолюбні. Імпульсивні, схильні до перебільшень.

Агресивні. Мають загострене відчуття справедливості. Чесні трудівники.

Люблять нововведення, з радістю беруться за складні справи. Досягають успіхів у юриспруденції, журналістиці, політиці. Фах обирають ще в дитинстві. Полюбляють ризик, престиж. Їм властиве почуття своєї незамінності.

Символи: баран, олень, червоножовті і зелені квадрати.

Кольори: яскраво-червоний, кармін, оранжевий.

Квіти: нагідки, глід, фіалка, духмянний горошок, герань, анемона.

Метал: залізо, золото.

Щасливі дні: вівторок, неділя.

Невдалі дні: п'ятниця, субота.

Число знаку: 12.

Країни: Німеччина, Данія, В'єтнам.

Під цим знаком народилися:

Леонардо да Вінчі, Олесь Гончар, Чарльз Чаплін, Сергій Рахманінов, Інокентій Смоктуновський, Йоганн Себастьян Бах, Отто Бісмарк, Олександр Герцен, Леонід Утьосов, Рафаель Санті.

У представників овенів добре ростимуть такі культури: базилік, горох, гірчиця, цибуля, соняшник, помідори, огірки, редька, ревінь, селера, хміль, хрін, часник.

А з абрикосами, виноградом, суниццями, капустою, картоплею, морквою, смородиною, сочевицею можливі ускладнення.

22 березня

9 березня за ст. ст.

Всесвітній день водних ресурсів

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

40 мучеників Севастейських (бл. 320).
Мученика Урпасаіана (бл. 295). Святого Ке-

сарія, брата святиителя Григорія Богослова (бл. 369). Праведного Тарасія. Албазинської ікони Божої Матері, що має назву "Слово плоть бисть" (1666).

Річка Тясмин

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

На Сорок святих дівчата варили сорок вареників з сиром і частували хлопців, "щоб мороз любисток не побив". Жінки вранці виходили в поле зі свіжотканою полотниною, вклонялися на всі боки і промовляли до сонця: "Ось тобі, мати-весно, нова обнова!" Розіславши полотнину, клали в неї хліб, "аби коноплі родили".

На Сорок святих погожий день — чекай сорока погожих днів, морозно і вітряно — готуйся до морозів і хуртовин, а приморозки будуть навіть у травні.

Що на Сорок святих — те й на Петрівку. Коли хмарно й мороз, то скоро буде тепло й можна сіяти.

Дружно тане сніг — на буйні трави.
На Сорок святих погода — на гречку уroda.

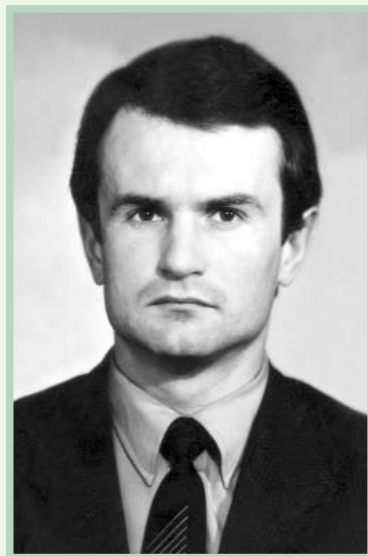
23 березня

10 березня за ст. ст.

Народився у с. Цвітному лауреат премії
Бориса Кузика Віктор Пилипович Ліхненко
(1959)

Всесвітній метеорологічний день

В. П. Ліхненко

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Мучеників Кодрата і з ним Кіпріана, Діонісія, Анекта, Павла, Крискента, Діонісія (іншого), Вікторина, Віктора, Никифора, Клавдія, Діодора, Серафіона, Папія, Леоніда і мучениць Харієси, Нунехії, Василиси, Ніки, Галі, Галини, Феодори та багатьох інших (258). Мученика Кодрата Нікомідійського, Саторина, Руфина та інших (III). Преподобної Анастасії (567—568).

Після закінчення Цвітненської середньої школи В. П. Ліхненко навчався у Чигиринському сільськогосподарському технікумі бухгалтерського обліку і здобув спеціальність техника-плановика. У 1986 р. закінчив факультет фізичного виховання Кіровоградського педагогічного інституту ім. О. С. Пушкіна. Працював учителем фізкультури у Матвіївській восьмиріч-

ній школі Чигиринського району Черкаської області, у 1989—2003 рр. — директором Цвітненської загальноосвітньої школи. Під його керівництвом у школі проведено капітальний ремонт, закуплено нові меблі та обладнання. Вміле керівництво закладом освіти відзначено премією Бориса Кузика. У 2003 р. В. П. Ліхненко став виконавчим директором фірми "ОлТо".

ДЕНЬ

ЗАБЕЖИТИМ РЯДКОМ

Селяни села Осоти, доведені до відчаю через неможливість купити дрова, зібралися цілою громадою і вирубали в лісі поміщика бл. 200 дубів, частину їх встигли вивезти, іншу частину арештовано. Днями влада, якій підлягає справа, чинила розслідування. Чим закінчиться це свавілля селян — ще невідомо.

(*"Киевлянин", № 56, 11 березня 1889 р.*)

23 березня

10 березня за ст. ст.

Президія Олександрівського цукрового заводу прийняла рішення про влаштування заводської лікарні на шість ліжок (1919)

Всеукраїнський день працівників культури та аматорів народного мистецтва

Виступають Василь Губанов та Катерина Білошапка

Сцена з вистави "По-модньому" у виконанні акторів самодіяльного театру Олександрівського Будинку культури

НАРОДНІ ПІРІКМЕТТЯ

Кіндрат ганяє березня по доріжках і бережках.

Ясний місяць — очікуй холодної погоди.

24 березня

11 березня за ст. ст.

Всесвітній день боротьби з туберкульозом

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Святителя Софронія, патріарха Єрусалимського (638—644). Святителя Євфимія, архієпископа Новгородського, чудотворця (1458). Преподобного Софро-

нія, затворника Печерського, в Дальніх печерах (XIII). Священномученика Піонія, пресвітера Смирнського, і тих, що з ним (250). Перенесення мошей мученика Єпимаха. Преподобного Олексія Голосіївського, Київського (1917).

Протитуберкульозне відділення Олександрівської центральної районної лікарні

Працівники протитуберкульозного відділення Олександрівської центральної районної лікарні

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

Дме холодний вітер — на холодну весну.

25 березня

12 березня за ст. ст.

Народився український громадський діяч, ліберальний народник, поет Микола Васильович Левитський (1859), який проживав у с. Федварі (нині — Підлісне) і створив там першу в Росії землеробську артіль. Помер у 1936 р.

Народилася Герой Соціалістичної Праці Олександра Федотівна Задоя (Козир) (1925), яка нині проживає у с. Веселому. День Служби безпеки України

О. Ф. Задоя (Козир)

ЦЕРКОВНІ СВЯТЯ

Преподобного Феофана, сповідника, Сігріанського (818). Праведного Фінееса (бл. 1500 р. до Р. Х.). Святителя Григорія Двоєслава, папи Римського (604). Преподобного Симеона Нового Богослова (1021). Лідської, нерукотворної (на стовпі) ікони Божої Матері (I).

"АРТИЛЬНИЙ БАТЬКО"

Олександрівщина — батьківщина вітчизняного кооперативного руху. А заснував першу сільськогосподарську артіль Микола Левитський.

Він народився в с. Хмільній Канівського повіту (нині — Канівський район на Черкащині) в родині священника. В 1863 р. батька перевели в с. Федвар (нині — Підлісне).

Школу Микола Левитський закінчив у місті Білі на Холмщині. В 1879 р. вступив на медичний факультет Московського університету. Тут захопився ідеями народників. За участь у виступах студентів-народників його було заарештовано, через місяць звільнено з в'язниці з вовчим білетом і вислано в адміністративному порядку на село до батька.

Восени 1880 р. Микола Левитський вступив до Харківського університету на юридичний факультет. Взимку юнак навчався, а влітку працював удома, у Федварі, щоб заробити собі на навчання. Після закінчення в 1885 р. університету Микола Левитський повернувся в село, де працював у земській управі, а потім переїхав до Слісаветграда, де займався адвокатською практикою. Живучи в селі, він придивлявся до суспільних відносин і міркував над тим, як поліпшити становище селян. Дійшов висновку: щось змінити на краще можна, коли існуватиме гуртова самодопомога, колективний обробіток землі спільно закупленими машинами, кращим знаряддям і надбаним спільним тяглом.

У 1894 р. Левитський заснував у Федварі першу в Росії землеробську артіль-кооператив. Власники заводу землеробських знарядь Ельворті з метою реклами виділили селянам у розстрочку сільськогосподарську техніку. На позичені гроші Микола Левитський купив для артілі четверо коней, зброю, віз... У 1896 р. у Федва-

рі існувало вже 10 землеробських артілей. Артільний рух почав ширитися Україною, Росією. Слава про "артільного батька" полинула й за межі Вітчизни. Микола Левитський був ще й поетом. Він є автором поетичних книг "Сусіди України" (1901), "Тера України" (1917), "Єднання братніх народів, або Князь Володимир", "Братські турботи", "Український марш" (1918) та ін.

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

Цього дня у дворі розкидали трохи лляного і конопляного насіння — птахів принаджували.

Якщо до Феофана розквітли підсніжники — можна сіяти на розсаду городину і квіти.

У цей день туман — вродять картопля, льон і коноплі.

Дощ іде — все літо буде дощове.

26 БЕРЕЗНЯ

13 березня за ст. ст.

Народився у с. Трилісах доктор медичних наук, професор, лауреат Державної премії Української РСР Микола Кузьмич Фуркало (1923)

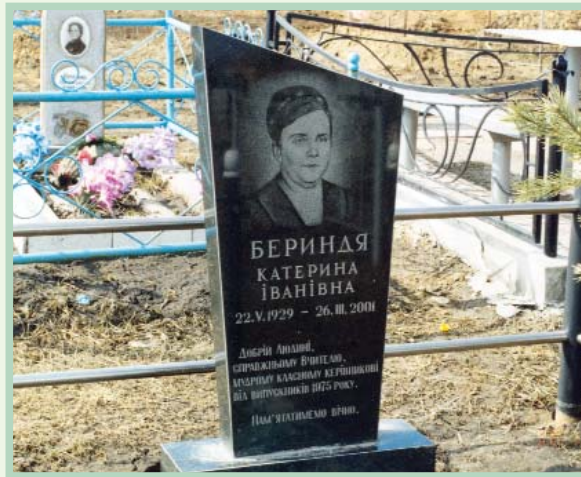
Село Слизаветградка стало селищем міського типу (1957)

Померла (2001) відмінник народної освіти Катерина Іванівна Бериндя, яка довгий час працювала в Олександрівському районі. Народилася у 1929 р.

День внутрішніх військ Міністерства внутрішніх справ України

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Перенесення мощей святителя Никифора, патріарха Константинопольського (846). Мученика Савина (287). Мучеників Африкана, Публія, Терентія (III). Мученика Олександра (305—311). Мучениці Христини Перської (IV). Преподобного Аніна, пресвітера.

Пам'ятник на могилі К. І. Беринді

ДИРЕКТОР ІНСТИТУТУ

Після закінчення школи Микола Фуркало навчався у фельдшерсько-акушерській школі. Та медичної практики йому довелося набувати на фронті. Фельдшером батальйону, командиром санітарної роти в складі 42-го стрілецького полку 3-го Україн-

ського фронту пройшов він дорогами Великої Вітчизняної війни.

У повоєнні роки М. К. Фуркало вступив до Івано-Франківського медичного інституту, який закінчив у 1953 р.

З 1956 р. по 1974 р. працював у Київському інституті удосконалення лікарів. Тут захистив спочатку кандидатську, а в 1969 р. докторську дисертації.

Колектив інституту працював над проблемою атеросклерозу — однією з найактуальніших у сучасній медицині. Результати цієї праці знайшли своє узагальнення у монографії "Атеросклероз" (1973), одним з авторів якої був М. К. Фуркало.

З 1974 р. М. К. Фуркало — директор Українського науково-дослідного інституту ім. академіка М. Д. Стражеска.

Під його керівництвом інститут зміцнив матеріальну базу, став одним з провідних закладів країни в галузі кардіології, в якому займаються роз-

робкою патологічних основ атеросклерозу, ішемічної хвороби серця, вивченням реологічних і морфологічних змін у розвитку атеросклеротичних процесів вінцевої недостатності, розробкою, вивченням і впровадженням у медичну практику заходів щодо боротьби з ішемічною хворобою серця, інфаркту міокарда.

За наукову діяльність українського кардіолога відзначено Державною премією Української РСР (1980) та Почесною грамотою Президії Верховної Ради Української РСР.

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

За уявленнями наших пращурів, у цей день у барлозі ведмідь повернеться з боку на бік, а тому інколи земля двигтись.

Рання роса — на ясний день.

27 березня

14 березня за ст. ст.

Міжнародний день театру

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Преподобного Венедикта (543). Святителя Феогноста, митрополита Київського і всієї Русі (1353). Благовірного великого

князя Ростислава-Михаїла (1167). Святителя Євксимона сповідника, єпископа Лампсакійського (IX). Феодорівської ікони Божої Матері (1613).

Сцена з вистави "За двома зайцями" у виконанні акторів народного самодіяльного театру Олександрівського районного Будинку культури

ОЛЕКСАНДРІВЩИНА — КРАЙ ПІСАНІПАЛІВНИЙ

Олександрівська земля має давні театральні традиції. Перші дієства народ створив і поставив багато століть тому. Це театралізовані вистави на Івана Купала, Новий рік, Різдво. За свідченнями старожилів, популярністю користувалися вертепи — лялькові народні театри. Вистави

вертепу відбувалися у скриньці, що мала вигляд двоповерхового будиночка. Ляльки пересувалися на дротиках, а діалог вів актор (вертепник). На верхньому поверсі йшли п'єси на біблійні сюжети, на нижньому — світські або народно-побутові.

У своїй книзі "Моє життя" видатний український актор Гнат Юра пише, що любов до театру зародилася у нього в рідному селі Федварі (тепер — Підлісне). "Чималу роль відіграло... театральне видовище, що його влаштовували в селі на різдвяні свята. Звалося воно "Трон". У "представленні" брали участь цар Ірод, цар Максиміліан, його непокірний син Адольф та інші дійові особи. Селянські парубки (вони ж актори) ходили по вулицях, розігруючи досить наївний і нескладний сюжет. Зранку і до пізнього вечора я бігав за "Троном", а потім мріяв, що коли

виросу, обов'язково виконуватиму роль непокірного сина Адольфа.

Першу справжню виставу я побачив у селі Єлизаветградці. Взяв мене з собою учитель Василь Семенович, який брав участь у спектаклі. Після того я вже не міг ні про що інше мріяти, як про те, щоб швидше грати на сцені".

Події, про які згадує Гнат Юра, відбувалися наприкінці 90-х рр. XIX ст.

Мрія Гната Юри збулася. Він став не тільки талановитим актором, а й ушлявленим режисером, десятки років очолюючи Київський академічний український драматичний театр імені Івана Франка. Гнат Юра знявся в кількох художніх фільмах, за його участю зроблено близько десяти

27 березня

14 березня за ст. ст.

Сцена з вистави "Відавали батька в прийми"

радіовистав. Г. П. Юрі в 1940 р. було присвоєно звання народного артиста Радянського Союзу. Він є лауреатом Державної премії СРСР 1949 р. і 1951 р.

Народними артистами України стали брати Гната Юри Терентій Юра і Олександр Юра-Юрський.

У с. Красносіллі народився заслужений артист України Василь Зіновачний, а в містечку (тепер смт) Олександрівці — народна артистка Російської Федерації, співачка Броніслава Златогорова.

Родом з Олександрівки львівський артист балету Микола Безкровний, харківський артист Болеслав Березовський, мариупольська актриса Інна Охрімець. У с. Старій Осоті народився професійний актор Микола Гречкосій.

Керівник народного самодіяльного театру Олександрівського районного Будинку культури Катерина Білошапка (народилася у с. Голиковому) — теж професійна актриса. Під її керівництвом народний самодіяльний театр, заснований 1949 р., виборов звання народного (1988). Театр є одним з найкращих аматорських колективів Кіровоградщини.

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

Виводили худобу у двір, чистили, замовляли від усілякого лихого погляду.

З'явилися квіти мати-й-мачухи — до потепління.

28 березня

15 березня за ст. ст.

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Мученика Агапія і з ним семи мучеників Пуплія, Тимолая, Ромила, двох Олександрів і двох Діонісіїв (303). Священномученика Олександра, ієрея в Сіді (270—275). Мученика Никандра (бл. 302).

НЕБО В ЖУРАВЛЯХ

Встань до сонця вранці-рано,
Вибіжи на шлях,
Глянь увись, моя кохана, —
Небо в журавлях!

Вище хмар і вище грому —
Весняний парад.
Раптом стихли танкодроми,
Гуркоти гармат...

Плнуть птахи ранком сонним,
Лиш очима стеж —
І для них нема кордонів,
Заборонних меж.

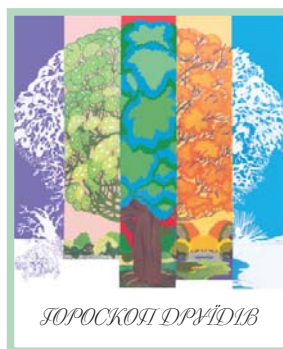
Поселяйтесь там, де треба,
В щасті і красі,
Бо ж землі під синім небом
Вистачить усім.

Марю мрією поета
Здавна й не дарма:
От би так — на всій планеті,
Між людьми всіма.

Анатолій Кримський

МЦЯНА (22.03—31.03; 24.09—03.10)

Буває слабкою, непомітною. Вміє бути доброю, мудрою, терплячою, але може бути й небезпечною, злою. Скромна. Стримана. Вкрай

оригінальна, не схожа ні на кого, життя трактує інакше, ніж усі, і часом — наперекір. Всебічно освічена.

НАРОДНІ ПІРІКМЕТТЯ

Прилетіли чайки — невдовзі скресне крига.

29 БЕРЕЗНЯ

16 березня за ст. ст.

Народилася у с. Цвітному лауреат премії Бориса Кузика, провідний бібліотекар відділу комплектування Олександрівської районної бібліотеки для дорослих Лідія Степанівна Мірошніченко (1956)

Л. С. Мірошніченко

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Мученика Савина (287). Мученика Папи (305—311). Святителя Серапіона, архієпископа Новгородського (1516). Апостола Аристовула, єпископа Вританійського (Британського) (I). Священномученика Олександра, папи Римського (119). Мученика Іуліана Аназаврського (305—311). Священномучеників Трофима і Фала, пресвітерів Лаодікійських (бл. 300).

У Л. С. Мірошніченко в трудовій книжці лише один запис. Після закінчення Олександрійського культосвітнього училища у 1975 р. прийшла працювати до районної бібліотеки.

Тут, як казали колись, без відриву від виробництва закінчила Київський інститут культури (1984). Бібліотека стала для неї рідною домівкою і головною справою життя.

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

На Савина сани покинь, а воза подвинь.

Якщо в цей день тепло — весна буде теплою.

29 березня

16 березня за ст. ст.

БАЧИЛА СТАЛІНА?..

Жила на кутку жінка, Явдохою зва-
лась. Балакуха була, яких світ мало
знає. Буває, ніхто її не перебалакає.

А ще не дихне, як не збрехне. У сорок
сьомому, незабаром після грошової
реформи, в крамницях з'явилися про-
дукти й товари, а нових грошей у се-
лян не було. Колгоспи не платили,
а пенсій тоді ще не давали. Про гроші
не тільки говорили, а й уві сні марили.

Отримала саме тоді Явдоха листа
з Підмосков'я. Сестра дуже просила її
приїхати, навіть грошей на дорогу
вслала. Скоро все село знало про
від'їзд балакухи. І не куди-небудь,
а в Москву, до самої столиці. Зібра-
ла валізу й поїхала на станцію.

І лише через тиждень повернула-
ся. Сусіди, без нагадування, зібрались
у подвір'ї, аби з перших уст почути
московські новини.

— Як там Москва? Почім продук-
ти? Чи є ситець у магазинах? —
наперербій допитувались.

— О, Москва є Москва! — давала
простір фантазії. — Усе є, і все деше-
во. Люди живуть щасливо й заможнo...

— Чи велике місто-столиця?..

— Мабуть, утричі більше за наше
село... Є хати під солом'яним дахом,
але є й під черепицею...

— А Сталіна бачила? — не терпі-
лося довідатись котрійсь.

— Як оце тебе! — кинула, не морг-
нувши оком. — Хата ж прямо поруч
з сестриною. Кожного дня машиною
туди-сюди возять...

— А в хаті вождя не була? — поці-
кавились односели.

— Сама не встигла! — боялась за-
брехатись. — А сестра майже щодня
буває, навідується по-сусідськи...

— А як живе Сталін?..

— Добряче! Казала, гроші довкіл
по хаті валяються. І біля припичка,
й під лавкою, навіть під штандартами
бачила нові рублі...

Засмученими розходилися сусіди.

У нього гроші на підлозі валяються,
а тут солі ні за що купити. Серди-
лись, але скоро й відходили. Може,
й збрехала балакуха! Хіба можна
такій вірити?..

Дмитро Ключенко

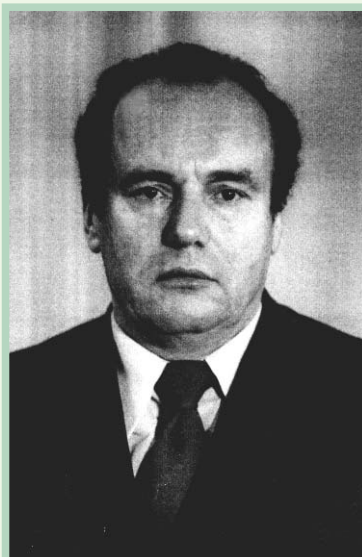

30 БЕРЕЗНЯ

17 березня за ст. ст.

Народився у с. Сентовому (тепер — Родниківка) український письменник, учений-історик Дмитро Миколайович Ключенко (1930)

Д. М. Ключенко

ЦЕРКОВНІ СВЯТЯ

Преподобного Олексія, чоловіка Божого (411). Преподобного Макарія, ігумена Калязинського, чудотворця (1483). Мученика Маріна. Преподобного Парфенія Київського (1855).

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

"На Олексі кидай сани, бери віз", — казали колись, бо вважалося, що в цей день починається справжня весна, тепло остаточно переборює холод. Люди одягалися у святковий одяг, не працювали, а вітали один одного з весною. Вулицями ходили лірники і співали пісень про блаженного мандрівника-старця Олексія. А пасічники обов'язково займалися бджолами. Вважали, що навіть пізньої весни на Теплому Олексі слід винести вулики. Перш ніж їх виставляти, на пасіці чіпляли ікону святого Зосима, покровителя

бджіл. Під образом клали дишло, примовляючи: "Як уже цьому дереву на пні не стояти, гілля не пускати, листом не зеленіти, з вітром не шуміти, так і моїй пасіці, моїм роям до трьох днів з вікна не летіти, чужих пасік не шукати, мене, хазяїна, держатись. Я вас, мої рої, буду в бджільнім домі збирати. Приносьте, бджоли, віск Господові на свічку, а мед людям на пищу". Шанували Теплому Олексу й рибалки. Рано-вранці вони йшли до річки спостерігати, чи "розіб'є щука лід хвостом". Щоб добре вродила ярова пшениця, селяни, повернувшись із церкви, відбирали найкраще зерно для посіву, бо тоді новий урожай буде гарним, а зерно — чистим. Іноді на Теплому Олексі сіяли овес і ячмінь на горбах, де вже стрягло. "Каже ячмінь: кидай мене в грязь, то будеш князь, топчи мене в болото, то буду як золото".

Тепла й сонячна днина віщує врожай на хліб, будуть бджоли сильно роїтися.

Яка в цей день погода, така й на Великдень буде.

Якщо на Теплому Олексі бджоли зроблять перший облїт — цього року буде гарний медозбір.

Якщо на Олексія тепло — вся весна буде тепла.

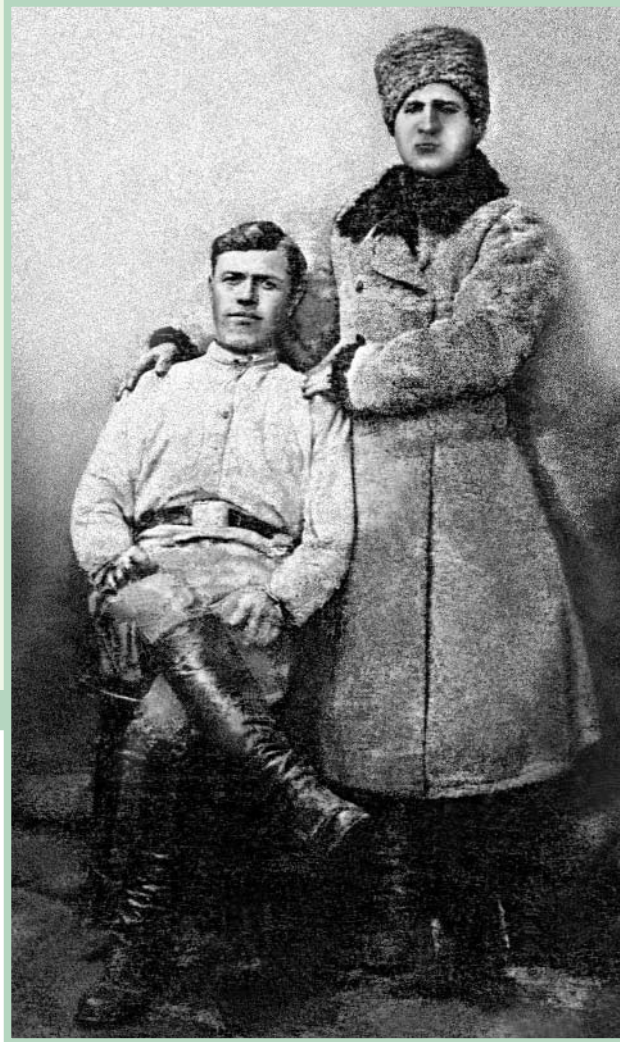

30 березня

17 березня за ст. ст.

Та Олексійчику, та хрещатий барвінку!
Олексійчику, зав'язаний світку!..
Та ми з тобою на рушничку стояли,
Та ми з тобою й присягу давали,
А без тебе свій вік скалатали.

З народної пісні

Олексій Іванович Кваша з товаришем

Це фото мого діда. Єдине фото, взагалі все, що залишилось від нього. Народився дід Олекса саме у цей день. На Теплому Олексі. А пішов із життя у розквіті сил у страшному 1933-му. Того ж року

померли і п'ятеро його дітей. Хай земля тобі буде пухом, мій пращуре! Хай ніколи на цій землі не буде голоду!

Василь Білошапка

31 березня

18 березня за ст. ст.

Народився депутат Кіровоградської обласної ради по виборчому округу № 15 (Олександрівський район), голова правління ВАТ "Другий ім. Петровського цукровий завод" Володимир Валентинович Осипенко (1960)

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Святителя Кирила, архієпископа Єрусалимського (386). Мучеників Трофима і Євкарпія (бл. 300). Преподобного Аніна, ченця.

В. В. Осипенко

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

У цей день часто бували приморозки, тому говорили: "Кирила Явдоха обдурила — запросила в гості, а сама гріє кості". Тому й не поспішали сіяти: "Минув Олексій, а Кирило каже: "Ще не сій!" Щоб зима не повернулася несподівано назад, на Кирила щільно закривали ворота. А чумаки починали готуватися в дорогу, об'єднувались у валки, обирали отамана, рихтували вози.

Буває на Кирила святого ще морозу багато.

В. В. Осипенко народився в с. Яковлівці Роздільнянського району Одеської області. У 1975 р. після закінчення восьми класів Яковлівської середньої школи вступив до планово-економічного технікуму, який закінчив у 1978 р.

В цьому ж році був призваний до лав Радянської Армії. В 1980 р. вступив до Одеського інституту народного господарства, який закінчив у 1985 р., здобувши спеціальність бухгалтера-економіста.

У 1985 р. за направленням прибув на 2-й ім. Петровського цукрокомбінат. Працював інженером НОП.

З 1986 р. — заступник головного бух-

галтера, з 1987 р. — головний бухгалтер цукрокомбінату. У 1991 р. закінчив у Києві Український інститут економіки та менеджменту. З 17 листопада 2000 р. — голова правління ВАТ "2-й ім. Петровського цукровий завод".

З іменем В. В. Осипенка пов'язані позитивні зрушення в роботі підприємства, повернення заводу слави флагмана цукрової промисловості Кіровоградської області.

За допомогу в будівництві церкви в смт Олександрівці В. В. Осипенка нагороджено церковним орденом Різдва Христового.

КВІТЕНЬ

АПРЕЛЬ
APRIL

Знову ліс одягся в квіти,
Мов до шлюбу молода.
“А! Здорова, весно красна!” —
Сонце весело віта.

Агатангел Кримський

КВІТЕНЬ

дусів є 4 квітня, а через плюс 10 градусів — 23 квітня. Іноді в окремі дні спостерігається зовсім літня температура повітря, як це було 21 квітня 1996 р., коли термометр показував 28 градусів тепла. Буває, що й справжня зима повернеться. Як кажуть:

"Не ламай піч, поки квітень не зліз з пліч". Мінус 7 градусів у повітрі було 2 квітня 1996 р., а 10 квітня 1997 р. — 5 градусів морозу. Середньомісячна кількість опадів для Олександрівщини становить 32 мм. Найбільше опадів (79 мм) випало у квітні 1958 р., а найменше (4 мм) — у квітні 1948 р.

Другий місяць весни не випадково назвали квітнем. Збільшується день, яскравіше світить сонце, все навколо зеленіє, квітне. На Русі місяць величали "введень", а білоруси називають "красавік". За примхи природи в квітні місяць у народі називають ще "вередник", "крутій", "пустун".

Російська назва місяця — апрель. Її витоки сягають римського календаря. Давні римляни апрісіс присвячували богині краси Венері. Назва місяця, за однією з версій, походить від латинського слова *aprire*, що означає "розкривати", "розквітати". За іншою версією, назва походить від латинського слова *apricus*, що означає "зігрітий сонцем".

За багаторічними спостереженнями, середньомісячна температура повітря на Олександрівщині становить плюс 7,1 градуса. Максимальна середньомісячна температура повітря 11,5 градуса тепла спостерігалася у квітні 1983 р., мінімальна плюс 5,2 градуса — у квітні 1981 р. У квітні помітно теплішає. Середньою датою переходу середньої добової температури повітря через плюс 5 гра-

розів'ється раніше від берези, літо очікується дощове, якщо ж навпаки — посушливе". "На вільсі багато котиків — добре вродить ярина". "У пташиних гніздах менше яєчок, ніж звичайно, — рік видасться неврожайним".

На квітень припадають на Олександрівщині середні дати сівби ячменю (5), соняшнику (9), появи сходів ячменю (22), садіння картоплі (23).

Раз на календарі квітень, то бувають у лісі первоцвіти, а то й садки зацвітають. Першими вкриваються пахучим цвітом абрикоси. Ранньої

весни слідом за абрикосами можуть забуяти вишні, сливи, груші й яблуні. Саме так було, наприклад, у 1983 р.

Перші числа квітня є середньою датою прильоту білого лелеки, а 13 квітня — ластівки. Числа 23-го починає кувати зозуля. Через 3—7 днів спостерігається нова хвиля прильоту птахів, особливо корисних. Уночі ліси наповнюються неповторним співом солов'їв.

У народі запримітили: "Який кінець квітня — такий початок травня", "Квітень дощовий і холодний — літо врожайне", "Коли в квітні багато квітів — улітку багато сіна". Спостережливі пращури з'ясували: "Якщо вільха

КВІТЕНЬ

У ЦЬОМУ МІСЯЦІ

1905 — царська влада направила в Олександрівку карателів, щоб запобігти революційним виступам робітників на цукрозаводі

1944 — відновив роботу радіовузол в Олександрівці

1945 — завершено відбудову приміщення районної поліклініки в Олександрівці

1949 — засновано аматорський театр Олександрівського районного Будинку культури (нині — народний самодіяльний театр)

1959 — на освоєння цілини вирушила група дівчат-комсомолок району. В Олександрівці відкрито новий книжковий магазин

1960 — понад 20 га непридатних для господарювання земель за с. Бірками засаджено молодю сосною

Перша неділя місяця — День геолога
Третя субота місяця — День довілля

ЗЕМЛЕРОБІ

Боронують ріллю і сіють яру пшеницю, ячмінь, овес. Далі сіють цукровий та кормовий буряк, на зайнятих парах сіють мішанку. Боронують озимину, невиорані поля орють і слідом волочать. Починають орати на пар.

ЩО ЗБІРАТИ З ЛІКАРСЬКИХ РОСЛИН

Заготовляють горичвіт, коли він цвіте, без коріння, разом з квітками, бобівник (трифолію) — листя, корінь дев'ясила, траву барвінку малого, листя брусниці, кору дуба звичайного, кору калини звичайної, кору крушини, корені лопуха, квіти мати-й-мачухи, листя подорожника великого.

ПІВ-АПІЛНИКИ

Доглядають за жеребними кобилами. Наприкінці квітня миють і стрижуть овець. Рогату худобу (іноді й на початку травня) женуть пастися, але на пашу її переводять поволі, підготовуючи потроху сухим кормом, щоб не хворіла. Важливо, щоб худоба не пила воду з калюж та канав. Свиней виганяють пастися та на прогулянку.

КВІТЕНЬ

САДІВНИК

Побілку дерев проводять при плюсовій температурі в першій половині квітня. Щоб запобігти появі опіків, необхідно побілити штамби й скелетні гілки. Бажано кожне дерево обробити вапняним молоком. Після обприскування крона вкривається вапняною плівкою, яка розсіює і відбиває сонячне проміння та знищує шкідників. При цьому бруньки прогріваються набагато слабше, і небезпека розтріскування кори зменшується. Таке обприскування уповільнює розпускання бруньок, відсуває строк цвітіння рослин, що врятує їх від весняних заморозків. Для приготування вапняного розчину (молока) беруть 2 кг свіжогашеного вапна на відро чистої води і додають 200 г розчиненого столярного клею та 100 г залізного купоросу. Суміш

ретельно перемішується й фільтрується через капронову матерію (панчоку). Для побілки штамбів і скелетних гілок на відро води беруть 2—3 кг свіжогашеного вапна (можна додати 1 кг глини), додають 2—3 ложки борошняного клейстеру та 200 г розведеного столярного чи казеїнового клею. Можна ще додати 100 г мідного або залізного купоросу.

РИБАЦЬ

Кількість видів риб, які відкладають ікру, збільшується. Починають нерест лящ, білозірка, щипавка, рибець, чехоня, плітка. На кінець місяця закінчується нерест у щуки, окуня, йоржа, бичка. Риби, які відкладають ікру, вийшли з ям і піднімаються по течії. В усіх риб забарвлення інтенсивне. У багатьох — яскраво-червоні або оранжеві плавці. Ловити рибу у квітні заборонено.

ГОРОДИНИК

Квітень — місяць найінтенсивніших посівних і посадкових робіт на городі. Зелені та інші культури сіють з другої декади, починають висівати

насіння огірків, висаджувати ранні томати під плівкові накриття. В квітні звільняють посіви багаторічників, просапують їх, підготовують і вкривають переносними спорами з плівок, щоб одержати ранню продукцію. Кілька порад тим, хто збирається вирощувати цибулю. Для посіву використовуйте тільки свіже (попереднього року) насіння цибулі, пам'ятаючи про те, що воно швидко втрачає схожість. Пам'ятайте, що цибулина буде більшою, коли у рослини більше листя. Нормально розвинуті рослини повинні мати 14—15 листків. Побутує думка, що для прискорення дозрівання цибулини слід притоптувати стебла. Не робіть цього, бо знизиться якість цибулі.

ЛАСУЧНИК

Доглядають за обльотом бджіл, чистять вулики, роблять весняний огляд, пильнують, щоб було досить корму й води. Підсилюють слабкі сім'ї, сіють медоносні рослини, захищають вулики від молі.

1 КВІТНЯ

19 березня за ст. ст.

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Мучеників Хрисанфа і Дарії (283) і з ними мучеників Клавдія трибуна, Іларії дружини його, Іасона та Мавра, синів їх, Діодора пресвітера і Маріана диякона. Праведної Софії, княгині Слуцької (1612). Преподобного Інокентія Комельського, Вологодського (1521). Мученика Панхарія (бл. 302). Ікони Божої Матері, що має назву "Милування", Смоленської (1103).

Народився у с. Новооситняжці двічі Герой Соціалістичної Праці Леонід Йосипович Шліфер (1927)

День сміху

ДЕНЬ ЗАБЕЖИТИМ РЯДКОМ

Походження звичаю обдурювати 1 квітня деякі французькі письменники відносять до кінця XVI ст. В 1564 р. король Карл IX під час свого перебування в замку Руссільйон у Дофіно віддав наказ про святкування нового року 1 січня замість 1 квітня. З того часу новорічні подарунки стали робити 1 січня, а 1 квітня приносили поздоровлення лише особам, які не бажали підкоритися цьому розпорядженню, і, щоб пожартувати з них, підносили їм вигадані подарунки або повідомляли неправдиві новини. (Газета "Киевлянин", № 77, 5 квітня 1891 р.).

Л. Й. Шліфер

ХЛІБОРОБ З ВЕЛИКОЇ МАТЕРІ

"Обрати Шліфера Леоніда Йосиповича головою колгоспу на все життя" — таке рішення ухвалили жителі с. Надлак Новоархангельського району. То було у 1990-х рр. А через кілька років, коли відбулась аграрна реформа, попросився він на відпочинок. До влади в сільгоспідприємстві прийшли молодші люди. Та не змогли вони так господарювати, як Леонід Йосипович. І знову він очолив місцеве сільгоспідприємство.

"Народився я у сільській родині, — розповідає Леонід Йосипович. — З семи років улітку пас корів, а взимку бігав до школи. У 15 років утік на фронт. Служив механіком у полку штурмової авіації, разом з яким пройшов від Сталінграда до Кенігсберга. Мріяв стати офіцером-артилеристом, але забракувала комісія. Далі — службовець райфінвідділу. Хотів спеціалізуватися по цій лінії. Але партія комуністів, членом якої був, довірила іншу справу — відродження зруйнованого війною сільського господарства. Відтак у 25 років став головою занехаяного колгоспу".

Нелегко, ой як нелегко складалося колгоспне життя. Зате господарство упевнено набиралося сил. 70 ц зерна пшениці з гектара, 100 ц кукурудзи, 500 — цукрових буряків, 30 — соняшнику, 25 — гречки, надої молока майже 5000 кг на корову — так стало

дійсністю те, про що раніше селяни і мріяли не наважувались. А слідом за цим — розквіт села, достаток людей.

Леонід Йосипович — двічі Герой Соціалістичної Праці, має п'ять орденів Леніна, інші ордени та медалі.

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

Якщо день видасться теплим — рік буде урожайним.

Грім прогрімів — на тепле літо.

Яка погода 1 квітня — така й 1 жовтня.

Якщо вода з талого снігу стікає шумливо, то повинні бути гарні трави, а коли тихо — на недорід.

2 КВІТНЯ

20 березня за ст. ст.

Народився у смт Олександрівці український поет Василь Гаврилович Кобзар (1948)

ПРИВІТАТИ НОВОНАРОДЖЕНОГО

Народилася дитина. Щасливі батьки забирають маля додому і, уважно слухаючи настанови лікарів (особливо як дитина перша), чують, що не варто приймати гостей хоча б перші два тижні. Але як тільки породілля переступить поріг дому, то вже наступного, а то ще й того самого дня переїдати її прийдуть подруги, сусідки, куми. Прийдуть самі, без запрошення, лише жінки, і кожна неодмінно принесе їстівного, бо з давніх-давен так ведеться "іти на родини".

Раніше, коли народжували вдома, жінки, привітавши матір і оглянувши немовля (на всяк випадок відводячи погляд убік і ганьблячи маля — щоб не зурочити і не злякати добру долю),

самі швиденько готували з принесеного ними ж, найчастіше вареники, кашу, і сідали частуватись. Якщо на час візиту жіноцтва був присутній батько дитини, то його пригостили пересоленою кашею, вареником із "сюрпризом" (з грудочкою солі чи з перчиною) або ж виставляли за двері. Так чоловік мав спокутувати родові муки дружини. Звичай цей під назвою "кувала" відомий ще з первісних часів багатьом народам світу.

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Преподобних Іоанна, Сергія, Патрікія та інших, в обителі святого Савви вбитих (796). Преподобного Євфросина Синозерського, Новгородського (1612). Мучениці Фотини (Світлани) самарянки, її синів мучеників Віктора, названого Фотином, та Іосії; мучениць Анатолії, Фотиди, Параскеви, Киріакії, Домніни і мученика Севастіана (бл. 66). Мучениць Олександри, Клавдії, Євфрасії, Мотрони, Іуліанії, Євфимії і Феодосії (310). Святителя Никити, сповідника, архієпископа Аполлоніадського (бл. 813—820).

3 КВІТНЯ

21 березня за ст. ст.

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Преподобного Іакова єпископа, сповідника (VIII). Святителя Кирила, єпископа Катанського (I—II). Святителя Фоми, патріарха Константинопольського (610).

Б. П. Куманський

Народився у смт Олександрівці заслужений журналіст України Броніслав Петрович Куманський (1937)

Помер російський вчений і мандрівник, академік Антон (Йоганн) Гільденштедт (1781), який проводив наукові дослідження на території сучасного Олександрівського району. Народився у 1745 р.

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

Селяни в цей день ішли в поле й качались по землі, щоб добрим був урожай, зерно було чистим і не ріс кукіль.

3 КВІТНЯ

21 березня за ст. ст.

лися ненормативною єврейською лексикою, то тітка Ганна відразу ж випробувала міцність колодязної віршовки на Славковій сідниці. Делікатна ж тітка Роза, навпаки, покликкала Борьку в хату і спокійно запитала:

— Бора, ти знаєш, що це за слова?
— Ні, — зробивши цнотливий вигляд, відповів Боря. — Я їх чув на стадіоні.

— Бора, це дуже негарні слова. Щоб ти їх ніколи більше не говорив.

І перестань бігати за футболістами — всі вони босяки!

Їхні чоловіки — Микола і Мендель — були пов'язані тяжким минулим. У 37-му обох (а працювали вони тоді в заготзерні) за найдурнішим звинуваченням визнали ворогами народу і засудили до страти. Але вмішався чи то християнський, чи єврейський бог, а може, й обоє разом, і практично вже смертникам вирок

замінили на десять років ув'язнення.

Потім було ще пересудження, а коли розпочалася війна і з нею зачищення таборів, обох випустили на волю із записом у довідці про звільнення, помінявши знамениту 58-му на халатність на виробництві. Тож обоє потрапили на фронт, одержали свої поранення і медалі і, слава Богу, повернулися живими додому. Гречкосіївка не чекала їх з розкритими обіймами. Точніше, не Гречкосіївка, а містечкове керівництво. На роботі обом нагадували про 37-й рік. А у Менделя були й інші неприємності. Коли після вбивства кадебістами Міхоелса на стінах будинків повсюдно з'явилися плакати із зображенням закривавленого ножа та написом "Джойнт", до нього почали присікуватися ще й згідно з відповідною графою у паспорті. Але він не виїхав до Харкова, як це зробили багато його земляків, навіть не поміняв свого імені на милозвучне для

буфета, який чомусь називали комодом, і зі словами: "Нате й мій глек на капусту" ставила на стіл свою чвертку горілки і тарілку з фаршированою щукою, у мистецтві приготування якої також мало хто в Гречкосіївці міг з нею позмагатися. Потім теж сідала за стіл, підпирала долонею підборіддя, дивилася, як чоловіки наливають по чарці, і довго-довго, в котрий раз слухала їхні спогади — про рік 33-й, про рік 37-й, про війну і про все, що випало на життєвій дорозі, на якій їм дісталось і від Сталіна, і від Гітлера.

З повісті Броніслава Куманського
"Мідні труби"

— Христос воскрес!

На що сусіда відповідав:

— Брешеш, як пес.

Після чого дядько Микола дістав з кишень те, з чим прийшов, і обоє сідали до столу.

Віруюча у Яхве тітка Роза бути присутньою при такому коштунстві дозволити собі не могла. Вона брала череп'яний полумисок з пшеницею і йшла надвір, де за кілька секунд вже чулося її:

— Ціпу-ціпу, ціп-ціп, ціп...

У неї ця процедура була розрахована, як на космодромі, до секунди. Вона годувала курей рівно стільки, скільки часу було потрібно для чоловіків, щоб випити горілку, з'їсти пасочку і крашанки та прибрати зі столу шкаралупу. Потім поверталась у хату, відчиняла дверцята старомодного

"ХРИСТОС ВОСКРЕС"

Тітка Ганна і тітка Роза жили у Гречкосіївці по сусідству — через город. Через цей город вони обмінювалися містечковими новинами, кликали своїх дітей додому, коли ті, бувало, загуляються або в одній, або в другій хаті. Приходили одна до одної тільки при потребі: то тітка Роза позичить у тітки Ганни ложечку соди, то тітка Ганна у тітки Рози лаврового листка. Жили вони по-сусідському добре, хоч характерами були різні.

Тітка Ганна, при всій її доброті, мала різкий норов, тітка Роза — навпаки.

Коли якось обидві почули, як їхні діти — Славко і Борька — обмінюва-

4 КВІТНЯ

22 березня за ст. ст.

ЦЕРКОВНІ СВЯТІ

Священномученика Василя, пресвітера Анкірського (362—363). Мучениці Дросіди, дочки імператора Траяна (104—117). Преподобного Ісаакія Далматського (IV).

КВІТКОВИЙ ГОРОСКОП

В основу цього гороскопу покладено 12-літній цикл ритму біосфери. Колись цей ритм визначали за товщиною кілець осердя дерев. За 12-літнім циклом сонячної активності гороскоп проходить під знаком квітів.

Горицвіт. 1900. 1912. 1924. 1936.

1948. 1960. 1972. 1984. 1996. 2008.

2020. 2032.

Хризантема. 1901. 1913. 1925.

1937. 1949. 1961. 1973. 1985. 1997.

2009. 2021. 2033.

Фіалка. 1902. 1914. 1926. 1938.

1950. 1962. 1974. 1986. 1998. 2010.

2022. 2034.

Соняшник. 1903. 1915. 1927. 1939.

1951. 1963. 1975. 1987. 1999. 2011.

2023. 2035.

Голуба троянда. 1904. 1916. 1928.

1940. 1952. 1964. 1976. 1988. 2000.

2012. 2024.

Мальва. 1905. 1917. 1929. 1941.

1953. 1965. 1977. 1989. 2001. 2013.

2025. 2037.

Ромашка. 1906. 1918. 1930. 1942.

1954. 1966. 1978. 1990. 2002. 2014.

2026. 2038.

Калина. 1907. 1919. 1931. 1943.

1955. 1967. 1979. 1991. 2003. 2015.

2027. 2039.

Півонія. 1908. 1920. 1932. 1944.

1956. 1968. 1980. 1992. 2004. 2016.

2028. 2040.

Барвінок. 1909. 1921. 1933. 1944.

1957. 1969. 1981. 1993. 2005. 2017.

2029. 2041.

Біла лілея. 1910. 1922. 1934. 1946.

1958. 1970. 1982. 1994. 2006. 2018.

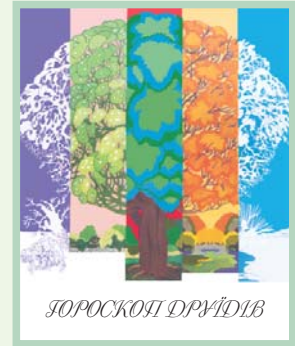
2030. 2042.

Орхідея. 1911. 1923. 1935. 1947.

1959. 1971. 1983. 1995. 2007. 2019.

2031. 2043.

У наведеній таблиці за роком народження можна знайти свою квітку. Плекайте, оберігайте її на нашій Землі. І вона подарує вам насагу, напоїть ваше серце ніжністю, любов'ю, силою добра.

ГОРОБИНА (01.04—10.04;

04.10—13.10)

За тендітною зовнішністю схована надзвичайно стійка натура. Мила. Має гарний смак та власну гідність. Не егоїстична, але децю егоцентрична. Самостійна. З великим почуттям відповідальності. Контакти з нею складні. Чутлива. Передбачлива. Розумна.

НАРОДНІ ПРІКМЕТИ

На Теплового Василя радується земля.
Сонце зійшло в червоних колах — на урожай.

5 КВІТНЯ

23 березня за ст. ст.

У першу неділю місяця — День геолога

Олександрівські геологи

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Преподобномученика Никона єпископа і 199-ти учнів його (251). Преподобного Никона, ігумена Києво-Печерського (1088). Мучеників Філіта, Лідії, дружини його, Македона, Феопрепія, Кроніда, Амфілохія (117—138). Праведного Василя Мангазейського (1600).

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

У цей день закликали зяблика поклювати зерно, щоб хліб не передився.

6 КВІТНЯ

24 березня за ст. ст.

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Преподобного Захарії ченця. Святителя Артемія (Артемона), єпископа Солунського (Селевкійського) (I—II). Преподобного Захарії, посника Печерського, в Дальніх печерах (XIII—XIV). Мучеників Стефана і Петра Казанських (1552). Преподобного Іакова сповідника (VIII—IX). Ікони Божої Матері, що іменується "Тучна Гора".

ГОРІЛАНЮЧИ

СТАРОВИННІ КАРТИ

У фондах Державного музею історії Олександрівського району зберігається фрагмент топографічної карти "Кам'янка", виданої у лютому 1943 р. німецько-фашистськими окупантами за матеріалами аерофотозйомок. Карта зображує і частину нинішнього Олександрівського району.

Цікавою є інформація про населення, вміщена на карті. В лютому 1943 р. в Старій Осоті (разом з Поселянівкою) мешкало 940 жителів, в Антонівці — 76, у Трилісах — 334, в Любомирці — 344, в Буряковому — 43, в Базиківці — 18, в Янівці (нині

Іванівка) — 627, у Плакушому — 25 жителів. Для порівняння: населення Кам'янки становило 1325 жителів.

Карта дає змогу більш точно встановити межі населених пунктів у період Великої Вітчизняної війни, зокрема Базиківки і Плакушого, яких уже немає.

Карта містить інформацію про розташування в краї окремих частин німецьких військ, про давні кургани.

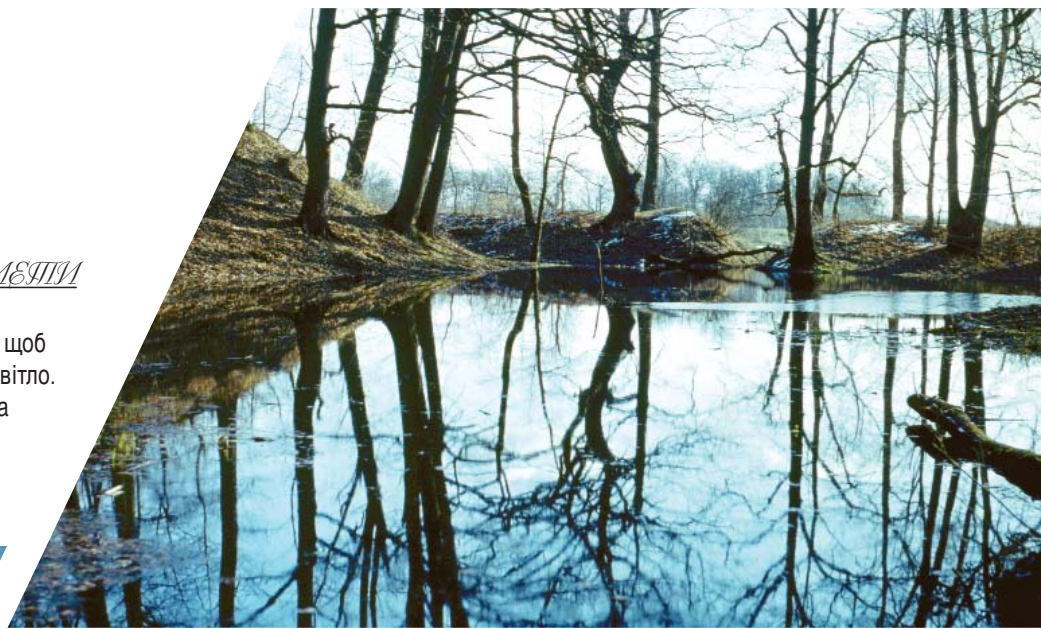
Науковий інтерес становить і та частина карти, де зображено русла Дніпра і Тясмину, затоплені Кременчуцьким водосховищем.

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

Увечері палили вогнища, щоб прогнати пітьму й закликати світло.

На Захарія і Якова зима буває ніякова.

Якщо вночі тепло — на погожу весну, і навпаки.

7 КВІТНЯ

25 березня за ст. ст.

Всесвітній день здоров'я

Освячено приміщення першої в Олександрівському районі парафії Української Православної Церкви Київського патріархату в с. Красносілці (2001)

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Благовіщення Пресвятої Богородиці.
Ікони Благовіщення Божої Матері (XVI).

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

Наші пращури вважали Благовіщення одним з найбільших свят на землі і на небі: навіть грішників у пеклі, як і на Великдень, не мучать.

Казали, що в цей день "дівка коси не плете, птиця гнізда не звиває". Зозуля через те носить свої яйця по чужих гніздах, що колись вила гніздо на Благовіщення. Раніше міщани спеціально купували пташок і випускали їх на волю в день Благовіщення:

це вважалося богоугодною справою.

"Від Введення до Благовіщення не роблять на землі, бо вона відпочиває, а на Благовіщення Бог її благословляє".

Освячену на Благовіщення проскуру розкришували, змішуючи з землею, і засівали по чотирьох кутках ниви, щоб пшениця дружно сходила.

Цю ж проскуру додають у мед і дають бджолам, "щоб добре роїлися". Бджіл на Благовіщення виставляють за будь-якої погоди. Жінки обпалювали в печі сіль: вона допомагає і людям, і худобі від багатьох хвороб. У перший після Благовіщення тиждень колись орали колективно ниву в сиріт і вдів, а вже потім продовжували оранку у власних господарствах. Казали: "За Благовісним тижнем — удовин плуг".

Якщо на Благовіщення на дахах лежить сніг, то в полі лежатиме до Єгора (6 травня за н. ст.).

Гроза віщує тепле літо.

Теплі ночі — на дружну весну.

Який день на Благовіщення — таким буде кінець місяця.

Якщо сонце сходить на чистім небі — на ранню весну, якщо ясно ополудні — на середню, а ввечері ясно — на пізню.

Дощ на Благовіщення — жито в засіки, а гриби на стіл.

Якщо ластівки й до цього часу не прилетіли — на холодну весну.

Якщо ввечері зоряно — вродять коноплі.

На Благовіщення мороз — цього року буде багато огірків.

Який день на Благовіщення, такий і на Великдень буде.

Якщо на Благовіщення вітер, іній і туман — на врожай.

Якщо в цей день зовсім не було хмар — на недорід.

Благовіщення холодне — ще буде 40 ранкових приморозків, небо безхмарне і яскраве сонце — літо грозове.

8 КВІТНЯ

26 березня за ст. ст.

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Собор Архангела Гавриїла. Священномученика Іринея, єпископа Сирмійського (304). Мучеників Вафусія і Верка пресвітерів, Арпили ченця, мирян: Авива, Агна, Реаса, Ігафракса, Іскоя, Сили, Сигіца, Сониріла, Суїмвла, Ферма, Філа і мучениць Анни, Алли, Лариси, Моїко, Маміки, Уїрко, Анімаїси (Анімаїди), Гаафи, цариці Готфської, Дукліди (бл. 375). Преподобного Малха Сирійського (IV). Преподобного Василя Нового (бл. 944).

Павло Кузик

Сесія Трилїської сільської ради затвердила герби і прапори сіл Трилїсів та Антонівки, авторами яких є В. В. Білошапка та В. С. Лисенко (2002)

Народився учень гімназії при Фінансовій академії Російської Федерації Павло Кузик — син Бориса Миколайовича Кузика (1987)

Герб села Трилїсів

Прапор села Трилїсів

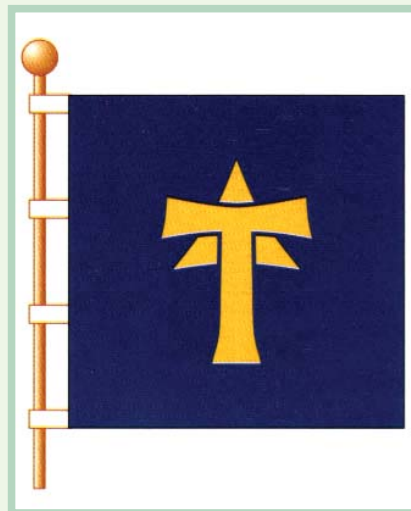

8 КВІТНЯ

26 березня за ст. ст.

Герб села Антонівки

Прапор села Антонівки

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

Колись у цей день остерігалися виконувати значні роботи: орати, сіяти, прясти, "щоб Гаврило хати не спалив". Усе, що робиться на Гаврила, — не на користь. Від цього дня хлібороби готувалися до сівби.

Святили в церкві зерно, а прийшовши додому, змішували його з посівним і примовляли: "Уроди, Боже, з сівка три мішка".

с. Антонівка

9 КВІТНЯ

27 березня за ст. ст.

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Мучениці Мотрони Солунської (III—IV).
Мучеників Мануїла і Феодосія (304). Преподобного Іоанна прозорливого, Єгипетського (бл. 395).

I. I. Трегуб. 1944 р.

Народився у смт Олександрівці організатор сільськогосподарського виробництва, автор першої книги про Олександрівку "Колгосп "Іскра" Кіровоградської області" Іван Іванович Трегуб (1914). Помер у 1978 р.

I. I. Трегуб у робочому кабінеті. 1970-ті рр.

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

Цього дня відбирали кращу ріпу на насіння. Казали: "Мотря вийшла за хати пташок зустрічати", бо всі ранні птахи до цього дня мають уже повернутися з вірію.

10 КВІТНЯ

28 березня за ст. ст.

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Преподобного Іларіона Нового, ігумена Пелікітського (бл. 754). Преподобного Стефана чудотворця, сповідника, ігумена Тригліїського (бл. 815). Преподобномученика Євстратія Печерського, в Ближніх печерах (1097). Преподобного Іларіона Псковоезерського, Гдовського (1476). Мучеників Іони і Варасісія та інших з ними (бл. 330). Іверської (Радомишльської) ікони Божої Матері.

ПРИЧИНА ВЕСНЯНОЇ ВІТОМИ

Давно помічено, що навесні людина стає кволою, дратівливою, погано спить, втрачає апетит. Відомий німецький пропагандист природних засобів оздоровлення С. Кнейп так пояснював весняну втому: "Навесні здоровий, міцний організм прагне позбутися деяких нездорових соків, які нагромадилися у ньому взимку. Вони спричиняють хворобливі стани, що дістали назву "весняних хвороб": висипи, проноси, кольки..."

З часом наука дала більш глибокі пояснення весняного нездужання.

Одне з найцікавіших пов'язане з успіхами молодшої науки хронобіології.

Виявляється, у період так званої біологічної весни (квітень — червень) в організмі порушується синхронізація біоритмів різних органів та систем.

За пропозицією доктора медичних наук С. І. Степанової такий стан назвали весняним десинхронозом. Справа у тому, що в цей час різко зростає амплітуда біоритмів більшості функцій організму. Адже це період переходу від мінімального рівня загальної активності до максимального.

Навесні пришвидшується хід зовнішнього астрономічного годинника: подовжується світловий день, зростає сонячна активність, напруженість

магнітного поля Землі. Внутрішній біологічний годинник активно реагує на це: збільшується амплітуда майже всіх біоритмів, зростає збудливість нервової системи, активніше виробляються гормони в гіпофізі, у щитовидній залозі, шлунково-кишковому тракті та у статевих залозах. Напевно, тому навесні й відзначається максимум алергічних реакцій в організмі. Неузгодженість біоритмів органів і систем виникає тому, що хід внутрішнього годинника організму відстає від ходу зовнішнього астрономічного. Крім того, зростає чутливість

до холоду, вологості, спричинена, зокрема, змінами у мікробній флорі верхніх дихальних шляхів. Це ускладнюється погіршенням імунітету.

Весняна втома поступово зникає, коли людина з зимового харчування, переважно тваринного походження, починає у травні переходити на літнє, яке включає багато рослинної їжі.

Отож навесні їжте якомога більше свіжих овочів, що містять вітаміни та інші біологічно активні речовини.

Піку працездатності організм сягає у червні — липні, коли внутрішній біологічний годинник організму остаточно наздоганяє зовнішній астрономічний.

НАРОДНІ ПІРИКМЕТНИ

Вважалося, що в цей день втрачає силу вінок, сплетений всіма членами сім'ї 15 серпня. Коли приходила біда, хвороба, то з вінка зривали трішки трави з квіткою, обливали окропом.

Це найкращий день для висівання помідорів на розсаду.

11 КВІТНЯ

29 березня за ст. ст.

Народилася у с. Любомирці освітянин-ветеран Марія Полікарпівна Сінченко (1928), яка з 1959 р. по 1983 р. працювала в Олександрівській середній школі № 1

М. П. Сінченко

Народився у с. Новій Осоті конструктор ракетно-космічної техніки Володимир Семенович Ковтун (1953)

В. С. Ковтун

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Мучеників Марка Арефусійського, Кирила диякона та інших багатьох (бл. 364). Преподобного Іоанна пустельника (IV). Святителя Євстафія сповідника, єпископа Віфінійського (IX).

ВОЛОДИМИР КОВТУН: "ПРИЙМАВ ІСПИЯТИ У КОСМОНАВТІВ"

Так уже склалося, що, починаючи з піонера вітчизняної авіації Левка Мацієвича, чимало уродженців Олександрівського району стали причетними спочатку до авіації, а потім і до космонавтики. Серед таких людей — начальник відділу по управлінню космічними польотами центру управління космічними польотами російської ракетно-космічної корпорації "Енергія" ім. С. П. Корольова Володимир Ковтун.

Остаточний вибір майбутньої професії зробив під час служби в армії. Перебуваючи у ракетних військах стратегічного призначення, вирішив пов'язати своє життя з космосом. Звільнившись у запас, набрався нахабства і поїхав вступати до Московського вищого технічного училища ім. М. Баумана.

— Мій шлях до космічної техніки починався в Олександрівці, — розповідає Володимир Ковтун. — Я і мій брат Олександр ще школярами всерйоз займались авіа- і ракетомодельюванням у районному Будинку піонерів та школярів. Керував нашим гуртком Степан Кононенко — справжній ентузіаст дитячої технічної творчості. Мушу визнати, що брат досяг більших успіхів у ракетомодельюванні. Він мав призові місця, медалі. Потім усе вийшло навпаки. Брат відійшов від свого захоплення, а для мене робота ракет стала професією.

Довелося серйозно взятись за навчання. Був Ленінським стипендіатом. Єдиним на факультеті. Намагався позитивно себе зарекомендувати, щоб витримати конкуренцію серед москвичів, які переважно навчались у вузі. На четвертому курсі у нас викладав льотчик-космонавт Олексій Єлісєєв. Я все зробив, щоб він мене помітив,

(До речі, цей навчальний заклад у той час американці називали ракетним коледжем). З першого разу подолати конкурс 10—15 осіб на місце не вдалось. Тож довелося рік навчатись на підготовчому відділенні, яке я закінчив на самі п'ятірки і був зарахований на факультет спеціального машинобудування.

Довелося серйозно взятись за навчання. Був Ленінським стипендіатом. Єдиним на факультеті. Намагався позитивно себе зарекомендувати, щоб витримати конкуренцію серед москвичів, які переважно навчались у вузі.

На четвертому курсі у нас викладав льотчик-космонавт Олексій Єлісєєв. Я все зробив, щоб він мене помітив,

11 КВІТНЯ

29 березня за ст. ст.

Народився у смт Олександрівці ветеран військової служби Олександр Костянтинович Кравченко (1958)

Народилася дружина О. К. Кравченка Раїса Петрівна Кравченко (1961)

Міжнародний день визволення в'язнів фашистських концтаборів

адже космонавт у той час працював у Центрі управління польотами. І досяг свого: мене розподілили в Центр управління польотами.

Я потрапив у відділ, який керував польотами транспортних кораблів "Союз" і "Прогрес". Спочатку працював звичайним інженером. Чергував.

Потім приймав іспити у космонавтів перед польотами. Згодом відповідав за безпеку польоту екіпажів. На моїх очах почалася реалізація програми орбітальної станції "Мир". Довелось працювати з усіма експедиціями,

в тому числі й міжнародними, на цю станцію. Забезпечував запуски космічних кораблів, доставку космонавтів, вантажів, стикування кораблів зі станцією. Станцією "Мир" я займався до 1999 року, а потім мені запропонували спробувати сили в комерційному космосі. Керував геостаціонарним супутником "Ямал", виготовленим на замовлення "Газпрому".

Орбітальна космічна станція "Мир", космічний корабель "Союз" — спільна праця корпорації "Енергія". Приклав руку до розробок космічної техніки й реалізації цих програм і я. Для когось космос — романтика, а для мене — звичайна буденна робота.

Колись за програмою "Енергія" — "Буран" у Дніпропетровську було створено боковий ракетний блок, що згодом став ракетою "Зеніт". На базі української ракети "Зеніт" і розроблено програ-

му "Морський старт". Програма передбачає 15—20 запусків на рік, що виконуються з космодрому Байконур та із платформ "Морського старту" поблизу екватора.

На третьому ступені ракети "Зеніт" стоїть розгінний блок, над розробкою якого працював і я. Коли здійснювалися запуски за програмою "Морський старт", то довелось побувати в місцях запуску, спостерігати й контролювати хід польотів.

Випало побувати в США і працювати в Х'юстоні в Центрі управління космічними польотами.

О. К. Кравченко

О. К. Кравченко з родиною

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

Слухали, чи бродить сік у березі.
Якщо сік уже з'явився, то його точили і напували хворих.

Якщо в цей день дощ — овес гарно сходитиме.

12 КВІТНЯ

30 березня за ст. ст.

День працівників ракетно-космічної галузі

України

Всесвітній день авіації і космонавтики

Космічний корабель "Восток", пілотований радянським льотчиком-космонавтом Ю. О. Гагаріним, здійснив перший у світі орбітальний космічний політ (1961)

І НА МАРСІ

БІДУВАТЬ ЯБЛУКА ЛІВІСАТИ?

У 60-х рр. минулого століття, коли всі "хворіли" космосом, з'явилася романтична пісня, де були й слова, винесені у заголовок. Реальність виявилася більш прозаїчною. На запилених доріжках інших планет поки що залишили свої сліди лише американці. Та й то тільки на Місяці.

І все-таки земляни рано чи пізно помандрують до далеких планет. У цьому переконаний конструктор ракетно-космічної техніки, уродженець с. Нової Осоти Володимир Ковтун:

— Космонавтика не стоїть на місці, розвивається. Тут чимало поля для співробітництва Росії й України. Узяти хоча б проект "Повітряний старт". Українські літаки "Руслани" підніматимуть в атмосферу на велику висоту космічні ракети. Відділившись від літаків, ракети виходитимуть на орбіту. Це дуже вигідно економічно. Так само, як і запуски ракет з екватора. Незабаром

Росія матиме свій космодром поблизу екватора, орендуючи землю на австралійському острові Різдва.

У перспективі будуть і нові польоти людини на Місяць. Можливість тривалого й безпечного перебування людини в космосі було доведено під час біологічних експериментів на радянській космічній станції "Мир". Тож експедицію на Місяць можна споряджати хоч зараз, але скільки вона коштуватиме... І все ж у XXI ст., десь у 20—30-х рр., земляни, якщо не буде нової світової війни, колонізують природний

ЦЕРКОВНІ СВЯТА
Преподобного Іоанна Лівичника (649). Святителя Софронія, єпископа Іркутського (1771). Пророка Іоада (X ст. до Р. Х.). Апостолів Сосфена, Аполоса, Кіфи, Кесаря і Єпафродита (I). Святої Євули, матері великомученика Пантелеймона (бл. 303). Преподобного Іоанна мовчальника (VI). Преподобного Зосими, єпископа Сиракузького (бл. 662).

супутник Землі. Зможуть це зробити американці, які успішно накопичують космічні технології, хоча, швидше за все, нова експедиція на Місяць стане міжнародною.

Гадаю, що наприкінці XXI ст. база землян буде і на Марсі.

В. С. Ковтун під час запуску супутника за програмою "Морський старт"

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

Пекли обрядове печиво, щоб зелені паростки вгору піднімалися.

13 КВІТНЯ

31 березня за ст. ст.

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Священномученика Іпатія, єпископа Гангрського (бл. 326). Святителя Іони, митрополита Московського і всієї Русі, чудотворця (1461). Святителя Інокентія, митрополита Московського (1879). Преподобного

Іпатія цілителя, Печерського, в Дальніх печерах (XIV). Преподобного Аполлонія Єгипетського (IV). Священномучеників Авди, єпископа Перського, і Веніаміна диякона (418—424). Преподобного Іпатія, ігумена Руфінанського (бл. 446).

Загинув Герой Радянського Союзу Антон Антонович Антонов (1944). Народився у 1919 р. у с. Родниківці

Антон Антонов став кулеметником у 95-й гвардійській стрілецькій Полтавській дивізії, якою командував один з перших комсомольців Кіровограда генерал-майор Андрій Іванович Олейников.

У дивізії, яка визволяла міста і села України, Румунії, Польщі, Чехословаччини, з боями пройшла Німеччину, в дивізії, на стязі якої ордени Леніна, Червоного Прапора, Суворова і Богдана Хмельницького, не можна було не стати героєм.

"24 березня 1944 року під час форсування ріки Південний Буг у районі села Чаусове Первомайського району Одеської області гвардії рядовий Антонов з ручним кулеметом першим переправився на правий берег і вогнем прикрив просування інших підрозділів". (З нагородного листа).

У ніч на 13 квітня батальйон гвардії майора В. В. Козубського готувався до переправи через Дністер поблизу села Ташлик. Очікували розвідників.

Але перший човен розтанув у п'ятьмі безслідно. Лише по частих розривах гранат можна було припустити про ворожу засідку...

Другим човном відпливало відділення Антона Антонова. Перед тим як причалити, гвардієць особисто обстріляв з кулемета клаптик берега. І досить ретельно.

Та фашисти відразу ж обрушили на сміливців зливу мінометного й кулеметного вогню, підповзаючи зусібіч. Ринулись в атаку.

Зрісся з кулеметом Антонов. Поснайперськи стріляють бійці відді-

лення. У гвардійців єдина дорога: вперед. Тільки вперед!

Антонов піднімається першим. Темряву розтинає наступальне "ура". Та кілька відвойованих у ворога кроків дісталися дорогою ціною: командир кулеметної obsługi Антонов упав, скошений осколком.

— Тримайтеся, товариші: наші прийдуть! — закликав командир своїх гвардійців. Він до останнього подиху вірив у перемогу.

І справді, сріблясто-темною гладінню Дністра на човнах і плотах поспішали бійці роти гвардії лейтенанта Павленка. За ними йшли головні сили 290-го стрілецького полку гвардії підполковника Корнеєва.

Бій відділення Антона Антонова започаткував славу гвардійця-кіровоградця. З його іменем на устах воювали на плацдармі бойові побратими Казак Джаркимбаєв і Сергій Целих.

Вони теж стали Героями Радянського Союзу. З батьковим іменем уже в післявоєнні роки пішов на подвиг слюсар інструментального цеху заводу "Червона зірка" Олександр Антонов: у двадцять п'ять років, ризикуючи життям, він врятував на пожежі сім'ю колгоспника. Батьків бій — початок і синівських подвигів.

Володимир Чабаненко

А. А. Антонов

ПОЧАТОК СЛАВИ

Уже працюючи на "Червоній зірці", Антон Антонов був одним з найактивніших на заводі тсоавіахімівців.

Але його, ворошиловського стрільця, в армію призвали тільки після визволення Кіровограда. Гвардії рядовий

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

На Іпатія Огнищанка жінки-іменинниці розпалювали у полі вогонь, який, за увяленнями українців, знищує хвороби. Тож через нього проносили хворих людей, а також сохи і борони. Ці обрядові дії пов'язані з вірою в очищувальну силу вогню, адже новий хліб треба сіяти чистими знаряддями праці.

14 КВІТНЯ

1 КВІТНЯ за ст. ст.

Народилася у с. Підлісному депутат Верховної Ради Української РСР Віра Семенівна Красовська (1913). Померла у 1997 р.

Народився відмінник народної освіти України Василь Олександрович Ващук (1930), який довгий час трудився на освітянській ниві Олександрівського району. Помер у 1998 р.

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Преподобної Марії Єгипетської (522). Преподобного Євфимія, архімандрита Суздальського, чудотворця (1404). Мученика Авраамія Болгарського, Володимирського чудотворця (1229). Преподобного Геронтія, канонарха Печерського, в Дальніх печерах (XIV). Преподобного Макарія, ігумена Пелікитського скиту (бл. 830). Мучеників Геронтія і Василіда (III). Праведного Ахаза.

УЧИТЕЛІ З ВЕЛИКОЇ МАТЕРИ

В. О. Ващук народився у бідній селянській родині на Волині. Ще з дитинства він мріяв бути педагогом.

Так склалося, що після закінчення з відзнакою Луцького педагогічного інституту доля привела В. О. Ващука на Олександрівщину. Тут, у Розумівській школі, провів він свій перший урок.

Згодом Василь Олександрович працював директором Кримківської та Староосотської шкіл. Відчував у собі дослідника і тому швидко став майстром педагогічної праці. Невдовзі очолив районний методичний кабінет відділу освіти, де плідно працював 16 років.

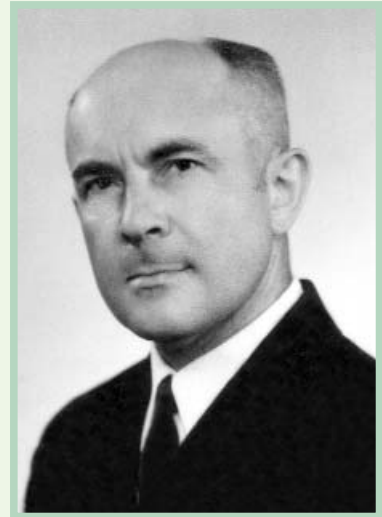
На цій посаді яскраво проявився учительський талант В. О. Ващука, неординарність його особистості. Досвідом роботи він щедро ділився на сторінках районної і обласних газет, республіканських видань "Радянська школа", "Початкова школа", "Українська мова і література в школі", "Радянська освіта". В. О. Ващук підтримував тісний

Педагогіка для В. О. Ващука була мистецтвом. Він прагнув, щоб педагогічна діяльність давала вчителю радість творчості, радість відкриття. Згодом, працюючи вчителем української мови та літератури Олександрівської

зв'язок з учителями і вихователями, щедро ділячись з ними своїми глибокими теоретичними знаннями педагогіки і методики. Василь Олександрович був справжнім сіячем розумного, доброго, вічного. За творчу, невтомну, самовіддану працю Міністерство освіти СРСР нагородило його медалями ім. А. С. Макаренка і Н. К. Крупської, відзначило

значком "Відмінник народної освіти УРСР", похвальними грамотами. Та найбільшою нагородою для нього були глибока пошана і любов шкільної дітвори і вчителів, авторитет, який він мав серед громадськості району і області.

Василь Олександрович Ващук був мудрою, далекоглядною людиною, справжнім Учителем. Учителем, який понад усе любив школу і дітей, глибоко знав рідну українську мову, впродовж усього життя передавав цю любов своїм учням, колегам.

В. О. Ващук

школи-інтернату, переконливо довів на практиці, що "у серце увійде лише те, що йде від серця". А любов до педагогіки, до школи, до людини йшла із самих глибин щирого серця Василя Олександровича.

14 КВІТНЯ

1 КВІТНЯ за ст. ст.

День працівників державтоінспекції

Працівники державтоінспекції Олександрівського районного відділу УМВС України в Кіровоградській області

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

За старим стилем (за юліанським календарем) цей день — день жартів. Дівчата цього дня дурили, щоб верховодити своїм майбутнім чоловіком.

Якщо в цей день біжить тала вода — буде багато трави, гарний сінокіс. Якщо весняні води до Марії не рушили — літо буде дощове і холодне. Ясний день — літо буде гарне, тепле, а негода — таке й літо буде.

15 КВІТНЯ

2 КВІТНЯ ЗА СТ. СТ.

ЦЕРКОВНІ СВЯТЛА

Мучеників Амфіана і Єдесія (306). Мученика Полікарпа (IV). Преподобного Тита чудотворця (IX).

СКІЛЬКИ ПРІЄБА НАСІННЯ

ГОРОДНИХ КУЛЬТИВ ДЛЯ

ГОСПИВ

"Що посієш, те й пожнеш" — так визначила вікова мудрість народу роль насіння в одержанні високого і доброякісного врожаю. Нанівець можна звести всю роботу на городі, якщо нехтувати простими правилами відбору сорту, вирощування, зберігання та підготовки насіння до сівби.

Скільки ж потрібно насіння для посіву? Пам'ятайте, найкраще насіння — зібране за один-два роки до висіву, а тому його не слід держати про запас.

З розрахунку на 10м² площі городу потрібна така кількість насіння: капусти білоголової — 12—15 г; брюссельської, червоноголової, савойської, цвітної, кольрабі, помідорів, перцю, кавунів — 2—3; баклажанів, динь — 1,5—2; огірків — 6—8; кабачків — 3—4; моркви, редьки — 4—6; цибулі ріпчастої, петрушки — 8—10; часнику — 500—600; селери — 0,6—0,8; пастернаку — 5—6; буряків — 10—12; редиски — 17—29; ріпи і брукви — 2—3; гороху — 150—200; квасолі — 90—150; бобів — 100—180; салату листкового — 3—5; щавлю — 5—7; шпинату — 45—60; кропу — 30—60 г; картоплі — 2,5—4 кг.

батькам, як прийдуть із церкви ("Брали у вас народженого, принесли вам моленого і хрещеного"), і покласти маля на кожух, щоб багате росло. Якщо в родині діти помирали або хворіли, то дитину подавали через вікно — щоб збити

з пантелику недолю. Запрошені на хрестини родичі, сусіди несли з собою калач, булку або паляницю, які клали на столі чи біля колиски — "щоб дитя при хлібі росло". Подарунки немовляті обов'язково супроводжувалися примовками, побажаннями: "Нехай ваш синочок росте, як дубочок", "Нехай ваша донечка буде до діла прикидлива, до людей привітна, хлопцям — хохотуха, батькам — щебетуха".

ПРИНЕСАМ ВАМ

ХРЕЩЕНОГО

Новонароджена дитина колись вважалася членом суспільства лише тоді, коли з безіменного немовляти ставала конкретним Івасем чи Марійкою, отримавши ім'я і хрещення у вірі батьків.

Хрестини і нині є великою родинною урочистістю. І хоч сучасні куми не завжди знають, якою рукою хреститися, батьки готують багатий стіл і частують гостей на radoщах, що все відбулося за звичаєм.

Раніше запрошені кум та кума мали обов'язково нести з собою хліб і крижмо, знати, як сповити дитину, що сказати

А ще на хрестинах шанували бабуповитуху і кидали їй на тарілку дрібні гроші за солодку бабину кашу, зварену для гостей, або за квітки, що гостям роздавала. Це вже де як було заведено.

Не забували і про батьків, то піснями їх величаючи, то побажаннями в рум'янець вганяючи. Розповідають, що раніше на хрестинах збиралося не більше 15—20 чоловік і всі разом вони не випивали й літра горілки.

НАГОДНІ ПРІВКМЕТТИ

На Полікарпів день відкривали засіки, щоб подивитись на зерно. Перед сівбою зерно змивали й залишали мокрим на ніч. Від переточування на решеті й замочування вівсюг відійде, а якщо й залишиться, то дуже намоклий і не зійде, принаймні в році висіву. Ячмінь же вологи не боїться.

16 КВІТНЯ

3 КВІТНЯ ЗА СТ. СТ.

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Преподобного Никити сповідника, ігумена обителі Мідкійської (824). Мучениці Феодосії діви (307—308). Преподобного Ілірика. Мучеників Єлпідифора, Дія, Віфонія та Галика. Ікони Божої Матері “Нев’янучий Цвіт”.

КИІВ
(11.04—20.04)
14.10—23.10)

Акуратний, кокетливий. Стежить за модою. Повний енергії й бадьорості, невтомний. Завжди на висоті станови-

ща. Індивідуаліст. Стриманий. Несміливий. Має дар викликати людей на відвертість. Цинічний. Не поважає громадську думку й не рахується з нею. Полюбляє, щоб про нього говорили. Має аналітичний склад розуму.

СВЯТІ ПОКРОВИТЕЛІ

Представники всіх професій мають святого покровителя.

А як же бути представникам тих фахів, котрі з'явилися лише в нинішній час? Римо-католицька церква затвердила святих покровителів для нових професій.

У банкірів, бухгалтерів і букмекерів це Святий Матвій,
у письменників і журналістів — Святий Франциск Сальський,
у таксистів — Святий Фіакр,
у дантистів — Свята Аполлонія,
у лікарів-дієтологів — Свята Марта,
у редакторів і видавців — Святий Іоанн Боско,

в інженерів, машиністів і механіків — Святий Фердинанд III,
у мотоциклістів — Пресвята Богородиця,

у водіїв автобусів — Святий Франсис Римський і Святий Христовор,
у парашутистів і поліцейських — Святий Михайло,
у працівників пошти і засобів масової інформації — Святий Гавриїл,
у секретарів-референтів — Святий Женезій-Касіян,
у працівників телебачення — Свята Клара,
у яхтсменів — Святий Адьютор.

НАРОДНІ ПІПІКМЕНІ

За повір'ям, на Микиту прокидається водяник і ламає лід. Широко розчиняли віконниці. Просили їх берегти від нечистої сили, впускати добрі вітри, а недобрі гнати геть.

На Микиту лід побачиш — риби не вловиш.

17 КВІТНЯ

4 КВІТНЯ ЗА СТ. СТ.

Помер відмінник народної освіти України Віталій Сергійович Тарнавич (1995), який з 1945 р. по 1978 р. працював учителем фізики в Олександрівській середній школі № 1. Народився у 1918 р.

Могила В. С. Тарнавича

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Преподобного Йосифа піснетворця (883). Преподобного Георгія (IX). Преподобного Йосифа Багатостраждального, Печерського, в Дальніх печерах (XIV). Преподобного Зосими Ворбозомського (бл. 1550). Преподобного Зосими (бл. 560). Мучениць Фервуфи діви, сестри та рабині її (341—343).

СЕРЕДА — ІГО КОЛИНА БОПОДА

Середа — серединний день тижня. Ставлення до нього колись визначалося перш за все тим, що він, як і п'ятниця, був днем пісним (пригадаймо приказки: "Добрі ви гості, та в середу трапились"; "У середу постила, а корову вкрали"; "Середа в нас аж до п'ятниці"; "Ще то не біда, що без риби середа"). Кажуть, що душу людини, яка постила у ці дні, саме середа та п'ятниця зустрічають на третьому небі і ведуть до небесних воріт. До того ж народ вірив, що

середа є святою, "належить Матері Божій". Хто її шанувати, тому вона неодмінно допомагатиме. Де-не-де день цей уявляють в образі живої істоти — Середи. Звичайно це молода, гарна жінка або дівчина (а ще в неї сімдесят сім сестер та сорок дочок), проте з'являється вона у людській оселі лише для того, щоб покарати порушників правил поведінки цього дня. В середу, нагадаємо, не змивали волосся, не заплітали коси, бо волосся перестане рости і коса буде погана, не чесалися, не мили тіла, не надягали нової сорочки. Окремі заборони стосувалися суто

жіночої роботи — не прясти, не залишати недопряденої мички на гребені, не снувати пряжі, не кроїти і не шити білизни, не золити і не качати полотна. Про середу ще кажуть: "Гуляла середа, як ще була молода"; "Знає пес середу"; "Середа та п'ятниця — четвергу не укажчиця"; "Скривився, як середа на п'ятницю"; "Як прийшла середа, то вчинилася біда".

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

Якщо цвіркун у цей день подасть голос — час орати під жито.

18 КВІТНЯ

5 КВІТНЯ ЗА СТ. СТ.

Звання Героя Радянського Союзу присвоєно Павлу Антоновичу Остапенку (1945), який загинув при визволенні с. Роздолля у січні 1944 р.

Народився у с. Ставидлах український вчений, доктор біологічних наук, професор, голова правління громадської організації "Земляцтво Олександрівщини" Василь Ананійович Стежка (1948)

День пам'яток історії та культури
Міжнародний день пам'ятників та історичних місць

В. А. Стежка

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Мучеників Агафопода диякона, Феодула читця і тих, що з ними (бл. 303). Преподобного Пуллія Єгипетського (IV). Преподобних Феони, Симеона, Форвина (IV). Преподобного Марка Афіньського (бл. 400). Преподобного Платона, сповідника Студійського (814). Преподобної Феодори Солунської (892).

Церква-усипальня родини Раєвських у с. Розумівці. XIX ст.

Члени громадської організації "Земляцтво Олександрівщини". 2003 р.

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

Традиційно до цього дня ще не виставляли подвійних вікон, бо "до Федули ще можуть морози бути".

До Федула не раз холоди дули, а прийшов Федул — тепло роздув.

На Федула раніше вставай та віконниці відчиняй, бо сіверець уже спати влягається.

19 КВІТНЯ

6 КВІТНЯ ЗА СТ. СТ.

ЦЕРКОВНІ СВЯТЛА

Святителя Євтихія, архієпископа Константинопольського (582). Святителя Мефодія, архієпископа Моравського (885). Преподобної Платоніди Сирської (308). Мучеників 120 Перських (344—347). Мучеників Ієремія та Архилія ієрея (III).

Зареєстровано громадську організацію "Земляцтво Олександрівщини" (2001)

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

Хто в цей день народився, той землі пригодився. Все виїде у нього: оранка, сівба, косовиця. На Явтуха день тихий — на врожай ранніх ярих.

...У середині серпня 1944 року гітлерівцям вдалось порушити бойові порядки 118-ї стрілецької дивізії. Третій батальйон, де командував відділенням старший сержант Березовський, узяв на себе основний удар. Гвардійці не здригнулися навіть і тоді, коли

ОРДЕН ЗНАЧИВСЯ НЕВРУЧЕНИМ

Тимофій Захарович Березовський — людина, яка пройшла дорогами війни від не позначеного на картах свого рідного села до найвідоміших міст Європи, завжди був дуже скромним. Про свої нагороди фронтовик згадував лише в офіційних документах. І хоч на все Цвітне Тимофій Захарович був єдиним після війни кавалером двох орденів Слави, про це майже ніхто не відав.

Повідомлення про нагородження третім орденом Слави надійшло до 463-го стрілецького полку в той час, коли старший сержант демобілізувався. Важке поранення під Берліном надовго вирвало його зі звичної життєвої колії. А коли до Олександрівського райвійськкомату надійшов лист, надрукований на бланку Міністерства оборони СРСР, з лаконічними, набраними крупним шрифтом словами: "Орден значиться неврученим...", то вручати найвищу солдатську відзнаку було вже нікому: Тимофій Захарович Березовський помер. Ось що розповідають про старшого сержанта Березовського нагородні листи, скупі на слова, як перепочинок між боями скупий на години тиші.

...У середині серпня 1944 року гітлерівцям вдалось порушити бойові порядки 118-ї стрілецької дивізії. Третій батальйон, де командував відділенням старший сержант Березовський, узяв на себе основний удар. Гвардійці не здригнулися навіть і тоді, коли

Дмитро Ключенко

в їхніх траншеях несподівано з'явилися фашисти.

18 серпня 1944 року, відбиваючи контратаку в районі села Клемпе, північно-західніше містечка Пацанув, старший сержант Березовський вміло керував відділенням. Був поранений, але після перев'язки залишився в строю.

Ці виснажливі бої і стали передісторією першої солдатської нагороди Тимофія Захаровича.

3 лютого 1945 року в бою за Мерцдорф, північно-західніше міста Олау, відділення старшого сержанта Березовського відбило три ворожі контратаки. Будучи пораненим, Березовський не покинув поля бою і взяв участь у відбитті ще чотирьох контратак, особисто знищивши з автомата шістьох гітлерівців.

23 лютого, коли війська урочисто святкували день Радянської Армії, Тимофію Березовському було вручено другий орден Слави.

Наступаючи у важких умовах лісної місцевості, вранці 18 квітня дивізія вийшла до річки Шпрее і форсувала її на дільниці від села Шпреевітц до Тцшельна.

"...В бою за с. Шпреевітц, на західному березі Шпрее, помічник командира взводу Березовський першим піднявся в атаку, першим увірвався до ворожої траншеї і гранатами знищив німецький кулемет з його роєм. Особистою хоробрістю сприяв успішним діям передових підрозділів", — писали командир полку майор Жильцов і комдив генерал-майор Суханов через тиждень після Перемоги, представляючи нашого земляка до останньої військової відзнаки.

Діяльність громадської організації "Земляцтво Олександрівщини" спрямовано на об'єднання та координацію зусиль громадян, вихідців з Олександрівщини, з метою широкого ефективного використання їхніх можливостей для захисту прав та забезпечення законних інтересів, на створення умов для реалізації членами своїх прав і свобод. За останній час земляцтво надало допомогу у проведенні свят сіл Красносілка і Триліси, звітного концерту вокального тріо "Перлини Тясмину", вшанувало кількох видатних земляків, сприяло діяльності центральної районної лікарні, районної газети "Вперед", районного центру дитячої та юнацької творчості, Олександрівської загальноосвітньої школи № 3 тощо.

20 КВІТНЯ

7 КВІТНЯ ЗА СТ. СТ.

Народився учитель, ветеран Великої Вітчизняної війни і праці Федір Григорович Добровольський (1921). Помер у 1993 р.

Ф. Г. Добровольський

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Преподобного Георгія сповідника, митрополита Мітиленського (після 820). Преподобного Даниїла Переяславського (1540). Мученика Каліопія (304). Мучеників Руфина диякона, Акилини та з ними 200 воїнів (бл. 310). Преподобного Серапіона ченця.

НАРОДНІ ПІРІКМЕТТЯ

За народною уявою, саме на Руфина прокидаються від зимової сплячки русалки, ходять голими по березі й просять шматок тканини, аби прикритися.

Якщо в цей день дощова погода — ярина не вродить.

21 КВІТНЯ

8 КВІТНЯ за ст. ст.

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Апостолів Іродіона, Агава, Асинкрита, Руфа, Флегонта, Єрма та інших з ними (I). Святителя Нифонта, єпископа Новгородського (1156). Преподобного Руфа, затворника Печерського, в Дальніх печерах (XIV). Мученика Павсилипа (117—138). Святителя Келестина, папи Римського (432).

чального закладу він покидав лише на час служби у лавах Збройних Сил та відрядження на педагогічну роботу в Монголії.

Його успіхи у праці відзначено медаллю "За трудову доблесть" та нагрудним знаком "Відмінник освіти".

В. Г. Бойко

Місцевий урядник відібрав у селян Красносілки три прокламації антиурядового характеру, завезені з Єлисаветграда (1905)

Народився відмінник освіти України, директор Олександрівської загальноосвітньої школи № 1 Василь Григорович Бойко (1955)

В. Г. Бойко середню освіту здобув у рідному с. Шевченковому Звенигородського району Черкаської області. Після закінчення фізико-математичного факультету Черкаського педагогічного інституту в 1976 р. прибув на роботу вчителем фізики в Олександрівську середню школу № 1, де нині працює директором. Стіни цього нав-

НАРОДНІ ПРІКМЕТИ

Цього дня, як гадали наші предки, в лісі від зимової сплячки прокидаються тварини, вилазять з дупел гади: "На Руфа все в землі рушиться: і трава і всяка зелень, і все, що посіяно і посаджено в цей день, піде рости вгору. І всяка гадина полізе із землі, а птиця полетить з вирію". Вважалося, що в цей день не можна ходити по лісу і вбивати будь-яку тварину. Ймовірно, що в давнину язичники в цей день вшановували плазунів і диких звірів.

Ясний, теплий день на Руфа — літо таке ж буде, а похмурий — чекай такого ж літа.

Якщо негода встановилася на тривалий час — рік буде бідним на опади.

21 КВІТНЯ

8 КВІТНЯ ЗА СТ. СТ.

МЕЛІЦІ
(21.04–21.05)

Знак Землі. Під захистом Венери.
Характер складений із суперечностей,
натура емоційна. Має тверезий розум.
Солідний і практичний. М'який. Чутливий.
Лінивий. У нього величезне бажання жити розкішно. Капризун,
упертий через дрібниці, але піддатливий,
спокійний і терплячий. У відносини вносить елегантність. В юності

впевнений, що створений для бізнесу,
полюбить успіх. Представники цього
знаку не проти того, щоб виконувати
рутинну працю, копітку і не дуже цікаву.
Головне, щоб це приносило хороше
прибутки. Представники цього
знаку добре проявляють себе у ресторанному
бізнесі, моді, а також у будівництві та архітектурі.

Символи: крилатий бик, крилата корова.

Кольори: темно-зелений, білий.

Каміння: бірюза, сапфір, агат, опал, смарагд, нефрит.

Квіти: конвалія, бузок.

Метал: мідь.

Щасливі дні: понеділок, п'ятниця.

Невдалі дні: вівторок.

Число знаку: 15.

Країни: Україна, Швейцарія, Болгарія, Молдова, Кіпр, Австралія.

Під цим знаком народилися:

В. І. Ленін (Ульянов), Робесп'єр, Карл

Маркс, Вільям Шекспір, Сергій

Прокоф'єв, Рабіндранат Тагор, Петро

Чайковський, Ярослав Гашек, Ольга

Берггольц, Жюль Массне, Ежен

Делакруа, Віктор Васнецов, Анрі

Барбюс, Василь Стефаник, Роберт

Оуен.

У представників тельців добре
ростимуть: капуста, картопля, буряк,
селера, вишня, слива, яблуна, смородина.

А з малиною, соняшником, помідорами,
пореем, гарбузами можливі ускладнення.

ГОРІХ
(21.04–30.04;
24.10–02.11)

Складається з суперечностей. Буває капризним, агресивним, егоїстичним, але також гостинним, ввічливим, сміливим у задумах. Без будь-яких підстав дарує і позбавляє своєї дружби і любові. Ускладнює ситуацію. Не відзначається врівноваженістю. Чудовий стратег. Не боїться ризику. Незалежний.

22 КВІТНЯ

9 КВІТНЯ ЗА СТ. СТ.

Народився у с. Підлісному український актор, народний артист України Терентій Петрович Юра (1884). Помер у 1973 р. Всесвітній день Землі

СТАРШИЙ З РОДИНИ МЛААНЦІВ

Сузір'я талантів дала українському театрові селянська родина з села Федвар (тепер — Підлісне). Троє братів — Терентій Юра, Гнат Юра, Олександр Юра-Юрський — і сестра Тетяна Юривна зробили вагомий внесок в істо-

рію Київського академічного українського драматичного театру ім. Івана Франка. Коли ж згадати імена подружжя Юрів: Феодосію Барвінську, Ольгу Рубчаківну, Анастасію Швиденко, Михайла Пилипенка, то утвориться невелика трупа зі своїм режисером, виконавцями ролей різних амплуа — трагік, комік, героїня, травесті. Власне,

на початку 20-х рр., коли франківці були на становищі мандрівної трупи, родина Юрів становила творчий кістяк колективу, і ця обставина великою мірою спричинилася до того, що трупа витримала випробування часом і пройшла крізь скруту, голод, нестатки.

А починав свій акторський шлях Терентій Юра, сільський учитель і пристрасний аматор сцени, 1909 р. в невеликій українській трупі антрепренера С. Максимовича, що мандрувала південними губерніями. Запрошували його й до інших труп, зокрема до такої солідної антрепризи, як О. Суходольського. Мабуть, через приємний тембр

баритона його найчастіш призначали на ролі молодих коханців, часто мелодраматичні. Проте, як згадував середній з братів, Гнат Петрович, "що б не грав Терентій Петрович, його виконання відзначалося надзвичайною свіжістю і новизною трактування образу.

Новизна в тому, що він грав не ходульні пристрасті, а живу людину, грав просто, уникаючи шаржування... Дуже вражало тодішніх аматорів і шанувальників театрального мистецтва, що професіональні "коханці" з усіма даними для блискучого успіху — високим зростом, гарною стрункою поставою — нічим не зворушували так масового глядача, як Терентій Юра (хоч він

К. Симонова). Друга лінія, яку, звичайно, лише умовно можна визначити як соціально-побутову, напрочуд багатолюдну й різнобарвна: тут персонажі різних соціальних верств і станів. Тут ціла галерея куркулів різної "модифікації": від хитрючого Феногена з "Хазяїна" І. Карпенка-Карого (одна з кращих робіт актора), який уособлював філософію цілого соціального прошарку, до тих, хто зі зброєю в руках ішов проти радянської влади, — Кобза

ЦЕРКОВНІ СВЯТЛА

Мученика Євпсихія (362). Мучеників Дисана єпископа, Маріава пресвітера, Авдієса та інших 270-ти (362—364). Преподобномученика Вадима архімандрита (376).

своїм невисоким зростом аж ніяк не відповідав вимогам амплуа згаданих героїв. — А. Д.). Його гра полонила глядачів, мабуть, своєю дохідливістю і, головне, якоюсь особливою людяністю".

На початку Жовтневої доби Терентій Юра очолив в Олександрії театр "Сурма", що обслуговував частини Червоної Армії. А коли 1920 р. під керівництвом Гната Юри було організовано театр ім. Франка, Терентій Петрович прийшов до цього молодого колективу і на все життя пов'язав з ним свою творчу долю. Серед тодішніх франківців він був чи не найдосвідченішим і не дарма посів місце одного з провідних акторів.

У різнобарвній галереї типів, виведених майстром на сцену, можна, втім, простежити дві лінії: героїко-романтичну і соціально-побутову.

Перша проходить від Шевченкового Назара Стодоли, однієї з перших улюблених юнацьких ролей актора, і веде крізь такі образи, як Залізник ("Гайдамаки"), козак Тур ("Богдан Хмельницький" О. Корнійчука), військовий фельдшер Глоба ("Російські люди" К. Симонова).

А скільки людської теплоти вкладав актор у такі ролі, як Терентій Йосипович Бублик ("Платон Кречет"), генерал Колос ("Фронт"), старий шахтар Орлов ("Макар Діброва") у п'єсах О. Корнійчука! Яскраво, соковито і своєрідно показав він і Кіндрата Галушку в комедії "В степах України" у черзі з незабутнім Юрієм Шумським. Грав він також Галушку — командира загону у спектаклі воєнних років "Партизани в степах України".

Аркадій ДРАК

22 КВІТНЯ

9 КВІТНЯ ЗА СТ. СТ.

Народилася заслужений вчитель України Марія Федосіївна Ярмоленко (1937), яка довгий час працювала в смт Олександрівці

М. Ф. Ярмоленко

Народився настоятель Свято-Миколаївської церкви у с. Бірках, протоієрей Володимир (Володимир Петрович Сошин) (1959)

Отець Володимир (Сошин) народився в українській родині в місті Курську (Російська Федерація). Виховувався у бабусі Домни Кириченко в с. Катеринці Первомайського району Миколаївської області, де й закінчив восьмирічну школу. Середню освіту здобув у середній школі № 1 м. Нової Одеси. З 1986 р. по 1990 р. навчався в Одеській духовній семінарії. Працював священником у Миколаївській області та в с. Липняжці Добровеличківського району Кіровоградської області. З 1997 р. є настоятелем Свято-

Помер лауреат Державної премії СРСР Анатолій Михайлович Жарський (1969). Народився у 1919 р. у с. Підлісному

Отець Володимир (Сошин)

Миколаївської церкви у с. Бірках.

Протоієреєм став у 2001 р. За роки служіння у Бірках впорядкував територію церкви, здійснив ремонт храму, реставрацію давніх дзвонів, викопав криницю, впорядкував могили священників, похованих на території церкви.

Його стараннями біля храму встановлено хрест на честь жертв Великої Вітчизняної війни. Неодноразово разом з мирянами здійснював паломницькі поїздки по святих місцях. Отець Володимир відкрив при храмі духовну бібліотеку, видає церковну газету "Божа іскра". Має церковні нагороди.

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

Колись у цей день обходили кринички, що витікали з джерел, і вшанували ціллющу воду.

Якщо до цього дня погода не встановилася — літо буде сухе.

Голова Кіровоградської облдержадміністрації В. Моцний

вручає ікону настоятелю Свято-Миколаївської церкви протоієрею Володимирі (Сошину)

23 КВІТНЯ

10 КВІТНЯ за ст. ст.

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Мучеників Терентія, Помпія, Асфрина, Максима, Зінона, Олександра, Феодора та інших 33-х (бл. 249—251).
Мучеників Іакова пресвітера, Азадана і Авдикія дияконів, Перських (бл. 380).

Всесвітній день книги та авторського права

Творчий склад Державного спеціалізованого видавництва "Мистецтво". 2001 р.

Заступник голови Олександрівської райдержадміністрації В. Присяжнюк вручає книжку Б. Кузика і В. Білошапки "Олександрівка. Погляд крізь віки" першому президентові України П. Кравчуку. 2001 р.

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

На Терешка колись закінчувалося бездоріжжя, чумаки вирушали в дорогу.
Сонце в туманному колі — хліб буде дорідним.

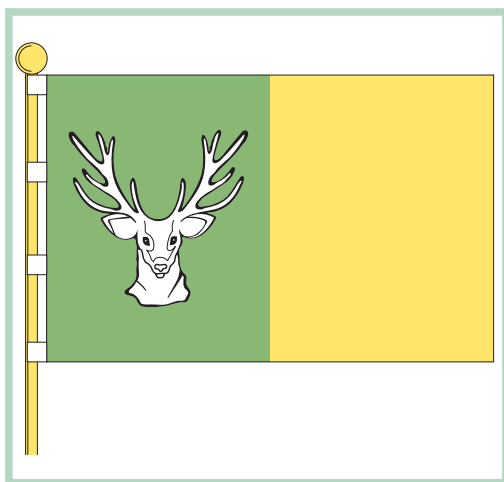
24 КВІТНЯ

11 квітня за ст. ст.

Сесія Олександрівської районної ради затвердила герб і прапор Олександрівського району (2001), розроблені В. Білошапкою, В. та І. Лисенками

Герб Олександрівського району

Прапор Олександрівського району

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Священномученика Антипа, єпископа Пергама Асійського (бл. 68). Преподобних Іакова Железоборовського (1442) та Іакова, сподвижника його (XV). Святителя Варсонофія, єпископа Тверського (1576). Мучеників Прокеса та Мартиніана (бл. 67). Преподобного Фармуфія (IV). Преподобного Іоанна, учня преподобного Григорія Декаполита (IX).

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

Якщо до Антипа не розлилися води — літо буде холодне, дощове.

Через цю прикмету виникли приказки: "Антип без води — засіки без зерна". "По Антиповій воді про хлібець гадай".

25 КВІТНЯ

12 КВІТНЯ за ст. ст.

ЦЕРКОВНІ СВЯТЯ

Преподобного Василія сповідника, єпископа Парійського (після 754). Священномученика Зінона, єпископа Веронійського (бл. 260). Преподобного Ісаака Сиріна, у Сполето Італійському (550). Преподобномучеників Мини, Давида та Іоанна (після 636). Преподобної Анфуси діви (801). Преподобної Афанасії ігумені (860). Муромської (XII) та Білиницької (XIII) ікон Божої Матері.

ПЕРШИЙ КРОК ЗАБІВЛОССЯ

Як дитинка робила перший непевний крок, мати швидко хапала ножа і ззаду тричі проводила в неї між ногами, ніби різала нитку, водночас тричі казала: "Розв'язую (ріжу) тобі пута". Для виконання обряду маля ставили на хатній поріг, де, за повір'ями, мешкали духи пращурів. Вважали, що після цих дій воно буде скоро і твердо ходити.

Як випадав перший зубик, мати наказувала дитині кинути його на

горище або через голову і тричі сказати: "Мишко, мишко, на тобі костяного, а мені дай залізного (золотого)". Звичаєм не допускалося, щоб перше зрізане волоссячко малого пропало, валялося будь-де, бо птаство бере на гнізда, відтак голова болітиме. Вірили також, що хтось може підібрати і наврочити. Тому додержувалися різних магічних засобів.

Наприклад, волосся спалювали, примовляючи: "Хай іде за димом, щоб горя не знав". Або кидали на стрімку воду, "щоб дитина росла, як з води", або ж закопували під грушу чи вербу, "щоб кучерявий був", "щоб косата була".

Бувало, перше хрестиком зрізане волосся ховали у прискринок, а через шість-сім років показували. Вгадуючи, кому воно належить, дитина називала вола, коня, вівцю. Вважали, що перша з названих тварин вестиметься в його господарстві.

НАРОДНІ ПРЯКМЕСИ

На Василя Парійського земля землю парить.

Коли цього дня йде дощ, то початок травня теж буде дощовим.

26 КВІТНЯ

13 КВІТНЯ за ст. ст.

Народився у с. Підлісному організатор і командир партизанського загону ім. Ворошилова, який діяв у роки Великої Вітчизняної війни, Семен Іванович Довженко (1899). Помер у 1973 р.

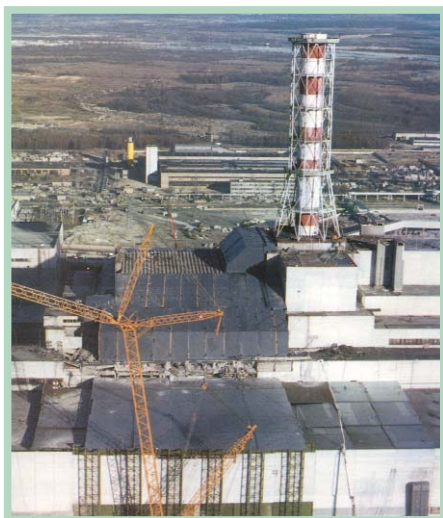
День Чорнобильської трагедії

С. І. Довженко

ЦЕРКОВНІ СВЯТЯ

Священномученика Артемона, пресвітера Лаодійського (303). Мученика Крискента з Мір Лікійських. Мучениці Фомаїди Єгипетської (476).

*Саркофаг 4-го енергоблоку
Чорнобильської атомної електростанції*

*У нових ошатних будинках с. Несваткового
оселилися переселенці з Житомирщини*

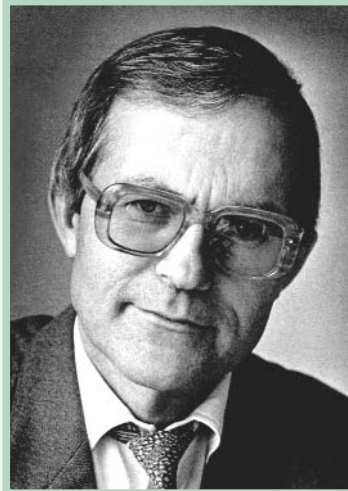
27 КВІТНЯ

14 КВІТНЯ 3а СТ. СТ.

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Святителя Мартина сповідника, папи Римського (655). Мучеників Антонія, Іоанна та Євстафія Литовських (1347). Мученика Ардаліона (305—311). Мучеників Перських та Азата скопця (бл. 341).

Народився український письменник Володимир Федорович Кобзар (1947), який довгий час жив у смт Олександрівці

В. Ф. Кобзар

В. Ф. КОБЗАР: "Я ЩЕ ЖИВИЙ (ЖИВУЧИЙ)..."

Я, Кобзар Володимир Федорович, народився 27 квітня 1947 року в селі Восток Макаровського району Башкирської АРСР. Нині — Башкортостан, Російська Федерація. Саме там мій батько Кобзар Федір Митрофанович після повернення з полону працював у так званих "трудових батальйонах", які бурили башкирську землю в пошуках нафти. Там він познайомився зі своєю майбутньою дружиною, Осиповою Марією Степанівною, яка також працювала в одній з бурлильних

бригад. До школи пішов у м. Октябрському тої ж Башкирської АРСР.

Здається, у 1955—1956 роках наша сім'я, а були ще дві молодші сестри Тетяна і Валентина, переїхала на Україну. Спочатку жили в селі Матвіївка Чигиринського району Черкаської області. Тут на дев'ятому році я вперше почув українську мову, а через кілька місяців і заговорив нею. Приблизно через рік переїхали до Олександрівки. Тут я закінчив восьмирічну школу, а потім — вечірню школу робітничої молоді. Працював на цукрозаводі, в пожежній команді, у редакції газети "Вперед". Моїми друзями були Гриня Умінчук, Віктор Панчук, Василь Бичко. Червень 1966 р. — жовтень 1968 р. — служба в Радянській Армії. Пощастило: служив у Києві, на Куренівці, в радіотехнічних військах. Уже тоді, у звільненнях, близько познайомився з Києвом.

27 КВІТНЯ

14 КВІТНЯ ЗА СТ. СТ.

На початку 1969-го на кілька місяців занесло мене до Москви, де працював токарем на Першому підшипниковому заводі. Тут теж пощастило: товариш по роботі мав сестру, яка завідувала розподілом квитків у театри і концертні зали. Так я побував, зокрема, і на Таганці...

1969—1974 роки — Київський університет, факультет журналістики, щаслива, хоч і не завжди безхмарна, молодість. В університеті я раз і назавжди став свідомим українцем.

І таким уже помру.

1974—1981 роки — Сімферополь, видавництво "Таврія", редактор, в. о. зав. редакції художньої літератури. Тут видав свою першу збірку прози — "Провулочок Гвардійський".

Українцю в Криму важко, тому поміняли квартиру на Кіровоград. Але Крим згадую часто — дуже люблю гори й море...

З 1981 по 1995 рік — у Кіровограді. Працював у засобах масової інформації, токарем на заводі "Гідросила", завлітом у театрі Кропивницького, відповідальним секретарем Кіровоградської організації Спілки письменників України.

Був членом КПРС. У 1989 році за участь в Народному Русі України був з тріском виключений.

Десять років ж вийшла друга збірка прози — "Сіль Чумацького Шляху": оповідання й невеличка повість про мою подорож з синами. Була ще сила планів, але бурхливий життєвський

океан дуже різко поміняв мої плани.

Та хіба тільки мої?..

У 90-х роках відійшов від літературної діяльності, натомість займався активною політичною діяльністю в Народному Русі України. Був редактором незареєстрованої газети "Думка". Нітрохи за цим не жалкую. Вважаю ці роки моїми кращими роками як громадянина, як українця.

З 12 квітня 1995 року по 30 червня 1997 року працював у Кіровоградському регіональному центрі сертифікаційних аукціонів провідним спеціалістом, керівником інформаційної служби, заступником директора. З першого липня 1997 року працюю помічником президента Національного університету "Києво-Могилянська академія".

Є головою правління кредитної спілки "Поміч" НАУКМА (на громадських засадах). У травні—червні 1998 року пройшов стажування в кредитних спілках Канади (Торонто, Оттава). У 1997—1999 рр. навчався у Міжнародній школі бізнесу при НАУКМА, спеціальність фінанси.

Сестри Валентина і Тетяна, і батько, Федір Митрофанович, уже покояться в олександрівській землі. Жива ще мати, Марія Степанівна... І я ще живий (живучий)...

Ще маю кохану дружину, Катерину Іванівну, і двох синів — Андрія та Романа. Хотілося б іще колись писати. Але — як? Коли?..

Володимир КОБЗАР

НАРОДНИ ПИСЬМЕННИКИ

Коли на Мартина хороша днина, то буде хороше і людям, і на врожай.

Якщо на Мартина кричать жаби, а після Мартина мовчать — неодмінно похолодає.

28 КВІТНЯ

15 КВІТНЯ ЗА СТ. СТ.

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Апостолів від 70-ти Аристарха, Пуда й Трофима (бл. 67). Мучениць Василиси та Анастасії (бл. 68). Мучеників Месукевійських — Сухія і війська його: Андрія, Анастасія, Талале, Феодорита, Івхиріона, Йордана, Кондрата, Лукіана, Мимненоса, Нерангіоса, Полієвкта, Іакова, Фоки, Доментіана, Віктора, Зосими (100—130). Мученика Савви Готфського (372).

ДЕНЬ

ІАВЕННИМ РЯДКОМ

Професор Торстон намагається показати нам, якими будуть наші далекі нащадки на землі. Фантастика, яких удосконалень досягнуть на землі в далекому майбутньому наука і техніка. Дуже можливо, що тоді можна буде здійснити мандрівку з Європи в Америку менше, ніж за три доби, поїзди залізницею рухатимуться зі швидкістю ста миль на годину. Спосіб передачі кореспонденції, що існує нині, звісно, буде замінено іншим, більш досконалим, і натяк на це ми вже маємо у винаходах і відкриттях Едісона, фонограмах і т. п. Електрика відіграватиме універсальну роль у цьому майбутньому столітті і стане його душею. Але, що найважливіше, пророкує професор Торстон, тоді настане "золотий вік людства", бо внаслідок подальшого удосконалення смертоносних снарядів воно матиме таку страшну руйнівну силу, що будь-яка війна стане неможливою за подібної умови. (Газета "Киевлянин", № 82, 15 квітня 1890 р.).

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

На Пуда колись оглядали бджіл, визначали, якими вони вийшли із зимівлі, підгодовували. Казали: "На святого Пуда діставай бджіл зі спуду". Мірошники оглядали загати, ремонтували їх, бо пізніше не буде для цього часу.

28 КВІТНЯ

15 КВІТНЯ за ст. ст.

Народився у с. Голиковому співак,
заслужений артист України Семен Віта-
лійович Торбенко (1950)

С. В. Торбенко

Ф. Мустафасв, Т. Повалій та С. Торбенко

Виступає С. Торбенко

29 КВІТНЯ

16 КВІТНЯ за ст. ст.

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Всеукраїнський день футболу

Мучениць Агапії, Ірини та Хіонії (304).
Мученика Леоніда і мучениць Харієси,
Ніки, Галини, Каліси, Нунехії, Васи́лиси,
Феодори, Ірини та інших (258). Іллінської
Чернігівської (1658) і Тамбовської (1692)
ікон Божої Матері.

Олександрівська футбольна команда "Джерело" — чемпіон області з футболу,
фіналіст кубка області. 2002 р.

НАРОДНІ ПІРІКМЕТТЯ

На Горпини часто буває перша гроза. При першому гromі дівчата бігли вмитися з криниці або річки і витерлися своїм червоним поясом — для краси; парубки хапалися за рiг хати і силкували підняти її, щоб сили прибуло; знаючі баби наби́рали з криниці води і лікували нею дітей від зурочень. До першого гromу колись не сідали вечеряти надворі. Існувала

думка, що до першого гromу земля не повністю розмерзлася, значить, доки не прогрімить, сіяти рано, бо ґрунт холодний, і зерно не зійде. Діти підставляли голови під краплі першого дощу. У них була своя пісенька: "Іди, іди, дощико, зварю тобі борщичку; цебром, відром, дійницею — холодною водицею".

ДЕНЬ

ТАВЕЯНИМ РАДКОМ

Для такого великого повіту, як наш (Чигиринський. — Авт.), одного сільського лікаря мало, чому й епідемія яка-небудь, якщо де і з'явиться, то існує до тих пір, поки схоче. Наприклад, тиф, незважаючи на хорошу погоду, ніяк не хоче покинути своїх теплих гнізд і існує в деяких селах більше 6 місяців. Надавати медичну допомогу нікому, бо один сільський лікар на цілий повіт не в змозі щонебудь зробити. ("Киевлянин", № 86, 17 квітня 1888 р.).

30 КВІТНЯ

17 КВІТНЯ ЗА СТ. СТ.

Народився у с. Новій Осоті голова
Олександрівської районної державної
адміністрації Олександр Семенович
Ковтун (1956)

Всесвітній день поріднених міст

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Священномученика Симона, єпископа
Перського, і з ним інших багатьох (344).
Преподобного Акакія, єпископа Мелітин-
ського (бл. 435). Преподобного Зосими,
ігумена Соловецького (1478). Обретіння
мощей преподобного Олександра Свір-
ського (1641). Мученика Адріана (251).
Святителя Агапіта, папи Римського (536).
Преподобного Паїсія Київського (1893).

О. С. Ковтун у робочому кабінеті

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

Зосима народ колись вважав захисником бджіл і покровителем пасічників, а тому в цей день власники бджіл тричі обходили довкола своєї пасіки із запаленою страсною свічкою, кропили вулики свяченою водою.

На Зосима-бджоляра вивозили вулики на луг чи в поле, читали там молитви і заклинали од злодіїв, од хвороб, на гарний взяток меду й воску.

ТРАВЕНЬ

МАЙ
МАУ

Цвітуть бузки, садок біліє
І тихо ронить пелюстки,
Напівзабуте знову мліє,
Як помах милої руки

Максим Рильський

ТРАВЕНЬ

Про травень кажуть, що він ліси в свіжу зелень одягає, літо красне в гості чекає. Цей місяць — дзвінко-голосий фінал весни, пора кохання.

Свою українську назву місяць одержав через те, що під час його володарювання стрімко розвиваються трави. Наші пращури називали місяць "пролітнем", тобто проміжком часу між весною і літом, а ще "листо-пуком", "листорукон", "росяником".

А й справді, які чудодійні травневі роси! Недарма мовиться, що травнева роса для коня краща од вівса.

У сучасній російській мові травень називають маєм. Коріння слова май губиться у стародавньому Римі.

Майус існував у римському календарі і присвячувався богині землі, грі і родючості Майї. Римляни у майусі уникали одружень, бо вважали місяць несприятливим для закоханих.

На Олександрівщині у травні може стояти літня спека, а можуть і приморозки вдарити або полетіти сніжок.

За багаторічними спостереженнями, середньомісячна температура повітря в Олександрівці становить плюс 14,3 градуса. Холоднішим (з середньомісячною температурою повітря 12,2 градуса тепла) був травень 1980 р.

Дуже тепло було у травні 1979 р. — його середньомісячна температура склала 18,1 градуса вище нуля. Максимальну температуру повітря (плюс 40 градусів) зафіксовано 29 травня 1995 р. Мінімальна температура повітря для травня за останні 20 років — 0 градусів. Найпізнішою датою останнього приморозку є 22 травня. Таке явище спостерігалось у 1917 р.

У першій декаді травня на Олександрівщині часто бувають приморозки на ґрунті. Середньою датою приморозку на ґрунті вважається 2 травня.

У травні середньодобова температура повітря переходить через плюс 15 градусів. Середня дата цієї події — 12 травня. Середньомісячна кількість опадів для Олександрівки становить 44 мм. Найбільше (126 мм) опадів випало у травні 1977 р., а найменше (14 мм) — у травні 1972 р.

Середніми датами появи сходів середньоспілих сортів кукурудзи є 14 травня, виходу ячменю в трубку — 22 травня, початку цвітіння білої акації — 24 травня, колосіння озимої пшениці — 31 травня, появи сходів картоплі — 24 травня, соняшнику — 4 травня.

За станом погоди у травні в народі віщують, якими будуть погода і врожай. "Травень холодний — рік хлібородний". "Якщо дощів у травні багато, то у вересні їх буде мало, і навпаки". "Початок травня теплий — наприкінці місяця чекайте похолодання, і навпаки". "Пізно цвіте горобина — на довгу осінь". "Багато хрущів — на літню засуху". "Травневий холод — на врожай пшениці". "Коли цвіте черемха — чекай похолодання".

ТРАВЕНЬ

У ЦЬОМУ МІСЯЦІ

1917 — жителі Єлизаветградки обрали раду робітничих і селянських депутатів на чолі з криворізьким робітником Т. О. Колісником

1920 — через Олександрівщину пройшла Перша Кінна армія

1955 — перша група комсомольців-добровольців Олександрівського району за комсомольськими путівками вирушила працювати на шахтах

Донбасу

1960 — шість сімей району мали телевізори

1985 — в Олександрівці на будинку райкому партії відкрито меморіальну дошку на честь Єлизаветградківського підпільного райкому партії, який очолював підпільну роботу у роки Великої Вітчизняної війни

Друга субота місяця — День науки

Третя неділя місяця — День матері

Остання субота місяця — День працівників видавництва, поліграфії та книгорозповсюдження

Остання неділя місяця —

День Києва

Остання неділя місяця —

День хіміка

ЗЕМЛЕРОБІ

Просапують і проривають буряки. Орють на зелений пар. Садять баштан, пізню капусту, баклажани, проріджують моркву.

ТРАВЕНЬ

ПІВАРИННИК

Спускають корів та кобил. Вихолощують жеребців, непотрібних бугаїв та баранів. Але не можна виганяти коней на пасовище голодними. З середини травня починають пасти коней ночами, купують коней та іншу худобу. Бережуть худобу від ящуру. Прибирають хліви, обмащують, вичищають гній. Свиной виганяють на пашу й підготовують високопоживним кормом. Якщо свиной ніде випасати, у їжу неодмінно додають зелений корм, запаривши, перетрусивши його висівками.

дерева та кущі від шкідників та хвороб. Це роблять після цвітіння. В ягідниках до цвітіння рослин їх обприскують розчином мідного купоросу, вапна чи паризької зелені. Агрус обприскують також отрутохімікатами проти борошняної роси. Закінчують весняне угноювання.

САДІВНИК

У травні важливо забезпечити охорону квітучого саду від весняних приморозків. При приморозках проводять димлення саду. Димові купи запалюють при різкому падінні температури до плюс 1—2 градусів і закінчують диміти через 1—2 години після сходу сонця. Обприскують

ГОРОДИНИК

Сіють огірки й буряки. Висаджують у ґрунт розсаду червоних і синіх баклажанів, перець, капусту, іншу городину. Проріджують сходи буряків. Картоплю підпушують і, де треба, підгортають. Полюють, підпушують, поливають інші рослини.

Знищують бур'яни та шкідників. Слід пам'ятати, що в травні можливі приморозки, тож потрібно бути готовим захистити городні культури.

ЛАСУННИК

Підготовують бджіл на черву, підсилюють слабкі сім'ї. Оглядають вулики. Ставлять магазини на медовики. Доглядають, як червиться бджола.

ЩО ЗБИРАТИ З ЛІКАРСЬКИХ РОСЛИН

Заготовляють кореневища айру болотного, траву барвінку малого, квіти глоду, листя брусниці, кореневища валеріани лікарської, траву буркуну жовтого, кору дуба звичайного, траву конвалії, листя мати-й-мачухи, траву

грициків звичайних, листя подорожника великого, траву фіалки триколірної, траву череди трироздільної, траву чистотілу звичайного.

1 ТРАВНЯ

18 КВІТНЯ за ст. ст.

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Преподобного Іоанна, учня преподобного Григорія Декаполита (820—850). Мучеників Віктора, Зотика, Зінона, Акинди́на та Северіана (303). Святителя Косми сповідника, єпископа Халкидонського, та преподобного Авксентія (815—820). Мученика Іоанна Нового з Яніни (1526). Максимівської ікони Божої Матері (1299).

День міжнародної солідарності
трудящих

Першотравнева демонстрація в Олександрівці. 1970 р.

1 ТРАВНЯ

18 квітня за ст. ст.

Народилася у с. Олександрівці
відмінник народної освіти України
Олександра Іванівна Закревська (1925)

О. І. Закревська

Народився у с. Олександрівці депутат
Кіровоградської обласної ради по виборчому округу № 15 (Олександрівський район), головний лікар Олександрівської центральної районної лікарні
Валерій Дмитрович Щур (1940)

В. Д. Щур

НАРОДНІ ПРІКМЕТИ

Якщо на Кузьми холодно — в кінці місяця буде тепло, і навпаки.

Якщо сонце зійшло ясно, то літо буде теплим, погожим.

Якщо вдень тепло, то і в жнива буде сухо й тепло.

В. Д. Щур у 1958 р. закінчив Олександрівську середню школу № 1. У 1958—1961 рр. працював на заводі "Азовсталь".

З 1962 по 1969 рр. навчався на лікувальному факультеті Дніпропетровського медичного інституту. Після закінчення вузу служив у лавах Радянської

Армії на посаді начальника медичної служби окремого батальйону. Все його

подальше трудове життя пов'язане з Олександрівською центральною районною лікарнею. У 1971—1986 рр.

він працював тут лікарем-хірургом, у 1987—1994 рр. — завідуючим хірургічним відділенням. З вересня 1994 р.

В. Д. Щур — головний лікар району.

Під його керівництвом виконано великий обсяг ремонтних робіт, покращено матеріальний стан лікарні, створено сучасний діагностичний центр.

У 1998 та 2002 рр. В. Д. Щур обирався депутатом обласної ради 23-го та 24-го скликань.

2 ТРАВНЯ

19 КВІТНЯ за ст. ст.

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Преподобного Іоанна Ветхопечерника (VIII). Мучеників Феони, Христофора та Антоніна (303). Священномученика Пафнутія, єпископа Єрусалимського. Святителя Георгія сповідника, єпископа Антіохії Писідійської (813—820). Святителя Трифона, патріарха Константинопольського (933). Преподобного Никифора ігумена.

Помер український поет, прозаїк, драматург Сава Овсійович Голованівський (1989). Народився у смт Єлизаветградці в 1910 р.

О, як здіймався над землею
вогню язик!
Як плів і вихрився над нею
жіночий крик!
Як, затаївши біль і горе,
мій небосхил
дивився жалісно на море
німих могил!

В БЕРЛИНІ

Ні, я не був тоді жорстоким,
не був лихим,
коли пройшов залізним кроком
крізь пил і дим,
коли у кублицца ворожі,
як в темний ліс,
я крізь колючі огорожі
свій гнів приніс.

То хай живе грізна розплата,
свята, як суд:
колись камінне лігво ката
стояло тут.
Він сіяв смерть і зло несите
під зойк плачу,
і я за те, що змусив мстити,
йому плачу.

Недобрий жар в мені — я знаю —
в той день палав,
бо я свого сумного краю
не забував,
бо пам'ятав останній подих
нежатих нив
і дим на темних небозводах,
які любив.

1945

Сава Голованівський

НАПОДНИ ПРЯКМЕСИМ

Колись у цей день жінки починали
вносити на річку свої полотна,
що наткали за зиму, вибілювали.
Вони сушили їх на весняному сонці,
скроплювали водою й збивали
праниками: "Прачі б'ють — Івана
чуть!" Намагалися вибілити полотно
до цвітіння жита, бо "цвіт облетить,
колоски порожніми будуть". Віднов-
лювали роботу в перший день Пет-
рівки.

Догодуй бджолу до Івана Ветхопе-
черника, то наряде тебе, як пана.

3 ТРАВНЯ

20 КВІТНЯ ЗА СТ. СТ.

Народилася в с. Китайгороді поетеса,
бібліотекар, лауреат премії Бориса Кузика
Наталія Карапетівна Купчинська (1955)
Селяни с. Красносілки спалили
винокурню поміщиці Красовської (1864)

Міжнародний день захисту свободи
слова

Н. К. Купчинська

ЦЕРКОВНІ СВЯТЯ

Преподобного Феодора Трихіни.
Преподобного Олександра Ошевенського
(1479). Мученика немовляти Гавриїла Бело-
стоцького (1690). Святителів Григорія (593)
та Анастасія Синаїта (599), патріархів
Антіохійських. Кіпрської (392) і Касперів-
ської ікон Божої Матері.

***

Вже лист кружляє осінь золота.
У теплий край жене хмаринку вітер.
І тихий смуток душу огорта

Промінчиками бабиного літа.

Дрімають верби тихо край води,
У величі щось мріє дуб журливо...
Я проведу осінньої пори

У вирій птахів. Їм гукну: "Щасливо!"

Сама ж душею гірко затужу,
Заголосу безмовно край діброви.

І лиш для сина в Бога попрошу

У днях грядущих долю світанкову.

Ще спалахни хоч раз, моя любове!

Як вихор налети, хоча б на мить.

Хоч блискавкою в небі грозовою

А чи дощем на смуток мій пролийсь.

Не йди. Єдина на віки лишися,

До самого останнього кінця.

Хоч здалеку зорею засвітися.

А правда, мені щастя до лица?

Та чомусь ти до мене не йдеш.

Просто пусто без тебе. Пусто.

Знаю, просто цей біль не мине,

Але вірю, до мене просто

Ти з осіннім дощем прийдеш.

Принесеш мені смуток і ласку,

Неба просинь, багрянець калин,

І осінню зажурену казку,

І тихий шелест поживклих травин.

Просто в зустріч прийдеш із розлуки,

Просто тихо всміхнешся... і все.

Та не йдеш ти. Лиш вітер у руки

Листя жовте на згадку несе...

Мабуть, просто надворі осінь...

***

Ні листа, ні спомину, ні слова,
Хоч проходять місяці і дні,

І молю людей чи, може, Бога,

Щоб тебе послали хоч у сні.

Зовсім не для того, щоб вернути

Почуття стокриле, весняне, —

Хочу в твою душу зазирнути:

Чи там є хоч крапелька... мене?

НАРОДНІ ПІСНЬКИ

Існує повір'я, ніби в цей день по-
кійники на тому світі сумують і пла-
чуть за землею, за своїм родом.

Колись ходили на могили батьків,
прибирали й обсівали їх, розмовляли
з мертвими.

ОСІНЬ

Просто осінь в природі. Осінь.

Просто листя кружля золоте...

Просто дощ про побачення просить,

Наталія Купчинська

4 ТРАВНЯ

21 КВІТНЯ ЗА СТ. СТ.

ЦЕРКОВНІ СВЯТЛА

Священномученика Януарія єпископа і тих, хто з ним (бл. 305). Мученика Феодора, що в Пергії, матері його Філіпії та інших (138—161). Мучеників Ісакія, Аполоса та Кодрата (303). Святителя Максимаана, патріарха Константинопольського (434).

Помер організатор сільськогосподарського виробництва, автор першої книги про Олександрівку "Колгосп "Іскра" Кіровоградської області" Іван Іванович Трегуб (1978). Народився в містечку Олександрівці у 1914 р.

Міжнародний день безневинних дитячих жертв агресії

Вчителі Олександрівської середньої школи. 1950-ті рр.

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

Гончарі на Федора Глинов'яза розпочинали роботу. Пробували, чи дозріла глина, починали виробляти посуд. У глину домішували хлібних зерен: щоб у посудині вода довше не псувалася і була свіжою, щоб їжа не скисала.

Учні та вчителі Олександрівської школи з керівниками району. 1920-ті рр.

5 ТРАВНЯ

22 квітня за ст. ст.

Помер поет Никифор Васильович Цимбал (1994). Народився в с. Несватковому в 1921 р.

НИКИФОР ЦИМБАЛ: "Я ДЖУГШВІЛІ ДЖУГШВІЛІ"

У перші дні на фронті страшно,
але коли вступаєш у бій — все прохо-
дить, все забувається. Одна тільки
в тебе мета — вбити ворога, щоб він
не вбив тебе. Я дуже поважав коман-
дира 6-ї батареї старшого лейтенанта
Якова Джугашвілі. Адже це знаме-
нитість — син Генерального секрета-
ря ЦК ВКП(б) Й. В. Сталіна. Всі його
поважали за скромність. До солдатів
ставився згідно зі статутом і по-бать-
ківськи турбувався, щоб кожен був
нагодований і вдягнений. Він був се-

реднього зросту, смаглявий. Загаль-
ними рисами був схожий на Сталіна,
але обличчя було гостріше, худорля-
віше, стрункий, але ноги трохи коре-
насті, як у вродженого кавалериста.

В дивізіоні ми зустрічалися щодня.

Але найбільше мені запам'яталася
його сім'я. Жінки командирів приїха-
ли попрощатися з чоловіками перед
від'їздом на фронт. Коли старший
лейтенант Джугашвілі побачив свою
дружину, він вийшов з машини і, при-
тримуючи рукою протигаз та планшет-
ку, побіг назустріч. Вона була вищою
за нього, красива блондинка, її біля-
ве волосся ворухив червневий теп-
лий вітерець. На руках тримала ма-
ленького хлопчика. Яків міцно обійняв
їх і, немов прикутий, стояв так хви-
лин п'ять. Я сидів у кузові машини,
мене не було кому проводити на
фронт, і мені було легше. Я переживав
за тих, хто прийшов попрощатися

зі своїми рідними. Хто його знає, мо-
же, це прощання і зустріч — останні
в житті. Дружина його за національ-
ністю росіянка чи єврейка, за фахом —
інженер-будівельник, в інституті і по-
бралися. Гарна пара — тільки жити.
Та проклята війна забирає чоловіка
на фронт.

Без перепочинку перебував Яків
Джугашвілі на передовій. У години
затишшя між боями дивишся, бувало,
на нього і думаєш, чому він на фронті,
все-таки батько — вождь держави.

Але йому скидки немає, він п'є чашу
горя, як і я, син селянина. Всі ми
перебуваємо в чортовому пеклі, в тяж-
ких кривавих боях. Вибачившись перед
ним, дехто з командирів, рівних за
рангом, бувало, скаже:
— Ви, Якове Йосифовичу, поле-
тіли б у Москву і попросили батька,
щоб дали вам хоч з десяток літаків-
винищувачів, щоб нас прикривали
і захищали з повітря від німецьких
бомбардувальників.

Говорили товариші про наболіле,
бо німецька авіація не давала нам
дихати. Старший лейтенант Джугаш-
вілі тільки скромно усміхався:

— Батько знає бойову обстановку,
в якій ми воюємо. Нам, фронту, краї-
на дасть усе, а зараз потерпимо, ад-
же німці напали зненацька і підло.

А зараз я ліз по-пластунськи на
командний пункт 6-ї батареї, по кабе-
лю, щоб знайти обриви, поремонтувати
лінію, налагодити зв'язок командира
дивізіону з командиром батареї. Війна.
Іде бій.

ЦЕРКОВНІ СВЯТЯ

Преподобного Феодора Сікеота,
єпископа Анастасіупольського (613).
Перенесення мощей благовірного князя
Всеволода, у Святому Хрещенні Гавриїла
Псковського (1834). Апостолів Нафанаїла,
Луки та Климента (I). Преподобного Віта-
лія Олександрійського (609—620).

НАРОДНІ ПІРІКМЕТТИ

"На весняного Луки — ані хліба,
ні муки", — говорили в цей день.
Вважалося, що день сприятливий
для сівки моркви, буряків і цибулі.
До Луки було колись прийнято году-
вати худобу в повітках, її ще не вига-
няли на пасовища.

З повісті Никифора Цимбала
"Радість і сльози"

6 ТРАВНЯ

23 КВІТНЯ ЗА СТ. СТ.

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Великомученика Георгія Побідоносця (303). Мучениці цариці Олександри (303). Мучеників Анатолія та Протолеона (303).

Л. А. Згарська у 1986 р. закінчила Бірківську загальноосвітню школу, а в 1988 р. — Жовтоводське педагогічне училище за спеціальністю "вихователь дитячого садка". З 2000 р. працює педагогом-організатором Бірківської загальноосвітньої школи

Л. А. Згарська

Народилася в с. Бірках лауреат премії Бориса Кузика, педагог-організатор Бірківської загальноосвітньої школи Людмила Андріївна Згарська (1969)

I—III ступенів та керівником дитячого шкільного фольклорного колективу "Вишиванка".

У грудні 2000 р. за успіхи, досягнуті в роботі з розвитку художніх здібностей школярів, одержала премію Бориса Кузика.

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

Святого Юрія ще називали Зміборцем. На іконах його зображено на білому коні зі списом у руках, яким вразив лівійського змія. Друге ім'я святого — Георгій Землероб, бо вважався він покровителем землеробства. В цей день казали: "Святий Юрій ходить, хліб-жито родить". До схід сонця хлібороби вперше оглядали озимину. Святоково вдягнені, але босі, вони мовчки йшли з різних куточків села, зустрічних вітали лише кивком голови. У кожному гурті чоловік ніс на рушнику хліб-сіль, жінка несла у кошику прикриті рушником пироги,

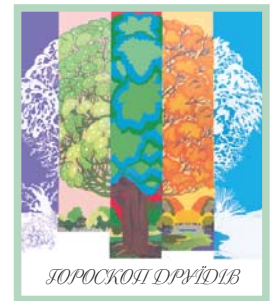
ковбасу, крашанки. На полі розставляли їжу, а з хлібом тричі обходили лан, кропили посіви свяченою водою, щоб гарно родило. Священик освячував криниці. За народним повір'ям, святий Юрій відмикав землю й небо, відроджував рослинність, доглядав худобу, допомагав бідним. На Юрія до схід сонця жінки садили гарбузи. Вважали, що на Юрія — цілющі роси.

Дівчата вмивалися росою "на вроду", для зцілення від хвороб качалися по росі. Росою також протирали хворі місця на тілі, скроплювали дітям голови. Примовляли: "З роси вам!"

На Юрія виганяли худобу, щоб вона паслася на цілющих росах і давала багато молока.

Якщо піде дощ на Юрія, то хліб буде і в дурня.

Що перед Юрієм виросте, те після Якова висохне.

ЖАСМИН (01.05 — 14.05;
03.11 — 11.11)

Рухливий, жвавий, легко спілкується з людьми, приваблює вільною бесідою, всупереч бажанню стає центром уваги. Зовні врівноважений, веселий, насправді — песиміст. Розсудливий і обережний. Далекозорий дипломат. Незалежний. Обов'язки його пригнічують, але дуже відповідальний. Інтелігентний. Критичний, має живий розум. Швидко розчаровується і набирається упереджень.

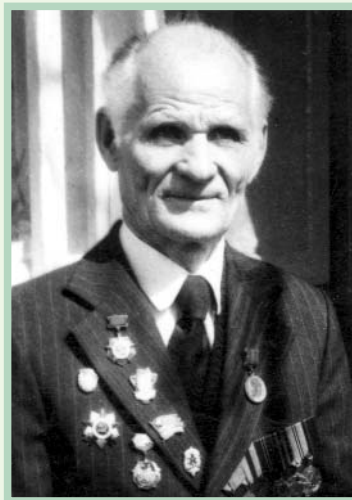

7 ТРАВНЯ

24 квітня за ст. ст.

Народився у с. Голиковому організатор дитячої технічної творчості Степан Іванович Кононенко (1920)

Народилася в смт Олександрівці російська оперна співачка, народна артистка Російської Федерації Броніслава Яківна Златогорова (1905)

С. І. Кононенко

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Мученика Савви Стратилата і з ним 70 воїнів (272). Преподобного Савви Києво-Печерського, в Ближніх печерах (XIII). Преподобного Олексія, затворника Печерського, в Ближніх печерах (XIII). Мучеників Пасикрата й Валентина (228). Мучеників Євсевія, Неона, Леонтія, Лонгина та інших (303). Преподобного Фоми юродивого (546—560). Преподобної Єлисавети чудотвориці (VI—VIII). Молченської ікони Божої Матері (1405).

Заняття секції авіа- та ракетобудування проводить С. І. Кононенко. 1970-ті рр.

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

Прийшов Овсій — овес сій!

8 ТРАВНЯ

25 КВІТНЯ ЗА СТ. СТ.

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Апостола та євангеліста Марка (63).
Преподобного Сильвестра Обнорського
(1379). Цареградської ікони Божої Матері
(1071).

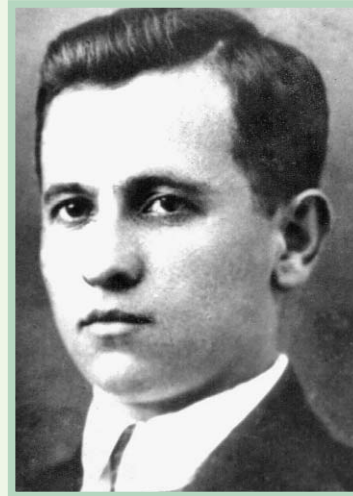
День Червоного Хреста і Червоного
Півмісяця
Підписано акт про беззастережну
капітуляцію фашистської Німеччини (1945)

Народився декабрист Олександр Вікторович
Поджіо (1798), який проживав у с. Янів-
ці (нині — Іванівка). Помер у 1873 р.

Загинув учасник підпільно-партизанської
боротьби у роки Великої Вітчизняної вій-
ни Василь Олексійович Дикий (1943).
Народився в 1914 р. у с. Гутницькій

О. В. Поджіо

В. О. Дикий

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

Апостола Марка у народі назива-
ють Ключником, бо "тримає ключі від
дощів". У цей день виглядають дощу,
бо ж відомо: якщо в маю три дощі
добрі, то будуть комори хлібом повні.
Говорили: "На Марка небо ясниться —
жінкам у хаті не сидиться", "На Марка
на вулиці парко, а бабі в хаті жарко".
Старанно вимітали хату й двір, масти-
ли долівку рудою глиною і встеляли
її свіжими травами.
На святого Марка ранній овес,
а пізня татарка (арнаутка).
Якщо ще не цвітуть яблуні, то це оз-
нака неврожайного літа.

9 ТРАВНЯ

26 КВІТНЯ ЗА СТ. СТ.

День Перемоги

Л. М. Шнапер

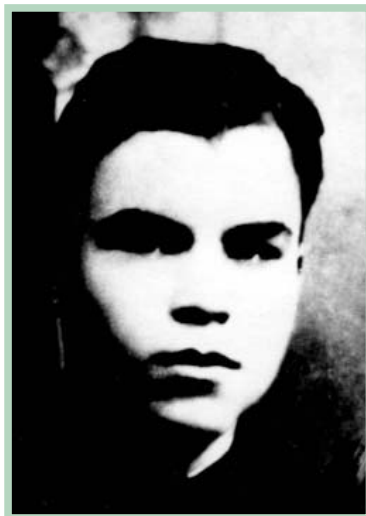
А. Я. Закревський

М. Л. Христенко

О. Бевз

А. І. Маркітан

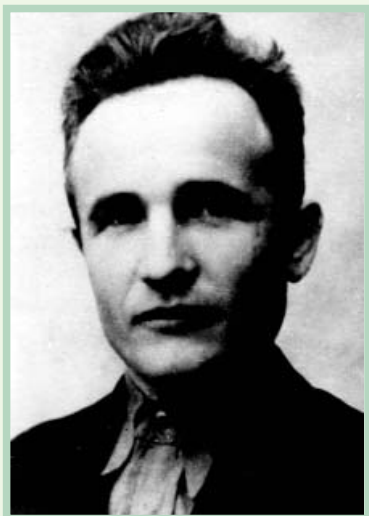

9 ТРАВНЯ

26 КВІТНЯ за ст. ст.

К. О. Ярکو

Г. П. Горб

М. І. Дмитращенко

М. М. Калінін

І. П. Дзоган

9 ТРАВНЯ

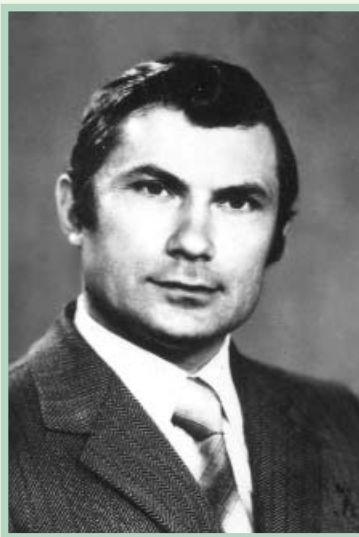
26 квітня за ст. ст.

Народився в с. Нерубайці скульптор, художник Микола Степанович Ніколенко (1920)

М. С. Ніколенко

Народився в смт Олександрівці голова райкому Товариства сприяння обороні України Борис Сергійович Безсмолий (1944)

Б. С. Безсмолий

ЦЕРКОВНІ СВЯТЯ

Священномученика Василя, єпископа Амасійського (бл. 322). Святителя Стефана, єпископа Великопермського (1396). Праведної Глафіри діви (322). Преподобного Іоанікія Дівиченського (XIII).

Ось уже 35 років Б. С. Безсмолий очолює ТСОУ. Вмілий керівник, спортсмен, любитель технічних військово-прикладних видів спорту, організатор військово-патріотичних заходів, він 18 років тренував єдину на Кіровоградщині мотобольну команду. Завдяки йому в Олександрівці могли дивитися зустрічі на першість України з мотоболу, де місцева команда змагалася

зі спортсменами Києва, Донецька, Харкова, Полтави, Вознесенська, Миколаєва, Рівного та інших міст. Олександрівська мотобольна команда "Тясмин" здобувала золоті, срібні та бронзові медалі чемпіонату України. 15 місцевих мотоболістів стали кандидатами в майстри спорту. Вихованці райкому ДТСААФ під керівництвом Б. С. Безсмолого єдині в області виступали на першість України в гаревих гонках. У першості України та області боролися олександрівські радіопеленгатори, картингісти, мотокросисти. Добрі показники у кульовій стрільбі показали юнаки та дівчата району на

першостях області. Команда Олександрівського району з військово-прикладного багатоборства постійно входить до трійки кращих команд Кіровоградщини (у 2002 році — перше місце). Силами невеликого колективу райкому ТСОУ створено добру матеріально-технічну базу для підготовки водіїв усіх категорій. Районна організація ТСОУ під керівництвом Б. С. Безсмолого входить до трійки кращих на Кіровоградщині. Б. С. Безсмолий є членом ЦК Товариства сприяння обороні України, має відзнаки цієї громадської організації.

9 ТРАВНЯ

26 КВІТНЯ ЗА СТ. СТ.

Народився в смт Олександрівці заслужений тренер України, головний тренер України з пожежно-прикладного спорту, начальник кафедри організації служби та підготовки Черкаського інституту пожежної безпеки ім. Героїв Чорнобиля Володимир Лукич Новгородченко (1959)

Помер український актор, народний артист України Терентій Петрович Юра (1973). Народився в с. Підлісному в 1884 р.

У с. Іванівці відкрито пам'ятник Герою Радянського Союзу Дмитру Тимофійовичу Гуляєву (1968)

В. Л. Новгородченко зі своїми вихованцями — чемпіонами України Ігорем Новгородченком (ліворуч) і Олександром Будніком (праворуч)

Заслужений тренер України Володимир Лукич Новгородченко виховав 20 майстрів спорту. Його вихованці неодноразово ставали переможцями міжнародних змагань, чемпіонами України і світу з пожежно-прикладного спорту. Не випадково уродженець Олександрівки очолює збірну України у цьому складному виді спорту.

9 ТРАВНЯ

26 квітня за ст. ст.

АВТОМОБІЛЬ — ПРАВДИВНИК ВЕЛИКОЇ ВІТЧИЗНЯНОЇ — СЛІЖСИПІ І ПІЛІ

У період Великої Вітчизняної війни одним з основних автомобілів був ЗІС-5, що випускався у 1933—1953 рр.

ЗІС-5 був простий у конструкції й експлуатації, надійний, безвідмовно заводився у великі морози, працював на низькосортному паливі, мав дерев'яну кабінку без обігріву. Цей автомобіль виніс усі тяготи війни. На ньому перевозили боєприпаси, поранених, продукти. Через сніги, оминаючи вирви від авіабомб, дорогою життя по Ладозькому озеру підвозили на ЗІС-5 продукти і паливо до блокадного Ленінграда, а звідти, під постійним обстрілом, виснажених голодом людей.

ЗІС-5 завдяки підвищеній прохідності транспортував гармати та іншу військову техніку. Саме на цьому автомобілі встановлювалися легендарні "катюші".

Після війни на ЗІС-5 перевозили всі народногосподарські вантажі аж до 1960 р., поки на зміну йому не прийшли потужніші ЗІС-150, ЗІЛ-164, ЗІЛ-130.

В Олександрівці дивом уцілів автомобіль ЗІС-5, що знаходиться нині в розпорядженні райкому Товариства сприяння обороні України. Голова райкому громадської організації Б. С. Безсмолий плекає машину, як дитину, використовує у військово-патріотичному вихованні підростаючого покоління, в пропаганді автомобілебудування серед майбутніх молодих водіїв, під час Дня селища Олександрівки, автомотоестафет, автопробігів, присвячених різним святам.

А в дні відзначення Свята Перемоги ЗІС-5 прикрашають транспаранти

з написами "Все для фронту, все для Перемоги!", "Подвиг твій безсмертний!". На задньому борту автомашини є постійний напис: "Були колись-то й ми рисаками!", — мовляв, це був колись класний автомобіль.

Б. С. Безсмолий — син фронтовика, тож він гідно продовжує традиції ветеранів Великої Вітчизняної війни.

Він не забуває, яким потом і кров'ю здобуто довгождану і величну

Перемогу. Щоб у день 9 Травня розкрити тему тієї страшної війни, возвєличити подвиг і живих ветеранів, і тих,

хто пішов у вічність, відродити той останній бій, ту переможну атаку,

що для кожного фронтовика була кроком до Перемоги чи кроком у безсмертя, Б. С. Безсмолий створив

військово-тематичну композицію "За Родину!". Стоять на легендарному ЗІС-5 суворі непохитні бійці: арти-

лерист, який подає снаряд з написом "По рейхстагу!", кулеметник зі своїм

надійним "максимом", зігнувшись, приготувався до атаки піхотинець

з ручним "дегтярьовим", матрос із зв'язкою гранат у незмінній безкозир-

ці через мить кинеється під ворожий танк... Усі одягнені у військову форму

вогняних сорокових. Мелодії "Священної війни", "Прощання слов'янки",

голос диктора Ю. Левітана з повідом-

ленням про чергову перемогу наших військ підсилюють патріотичний па-

фос живої композиції, відтворюють зв'язок поколінь і святу пам'ять, переконують, що "ніхто не забутий, ніщо не забуде!".

Б. С. Безсмолого з його автомобілем-легендою часто запрошують органи

Олександрівський ЗІС-5 на вулицях міста Знам'янки.
9 травня 2002 р.

10 ТРАВНЯ

27 КВІТНЯ за ст. ст.

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Апостола і священномученика Симеона, родича Господнього (107). Преподобного Стефана, ігумена Печерського, єпископа Володимира-Волинського (1094). Праведного Євлогія (IV).

Народився російський вчений і мандрівник Антон Йоганн (Юанн) Гільденштедт (1745), який у 1774 р. проводив дослідження на території сучасного Олександрівського району. Помер у 1781 р.

ІЗ ЦЮДЕШНІКА

А. П. ШИБДЕНШТЕДТА

24 травня. [...] Від витоків Ірклєї 7 верст їхали до слободи Княжої (тепер Красносілля. — *Авт.*), заснованої кількох років тому князем Баратаєвим — полковником Чорногусарського полку. Розташована на Сухому Тясміні, більше на польських, ніж на російських землях, вона нараховує майже 300 хат і населена виключно малоросами, що прийшли з Польщі. У двох верстах на південь від дороги залишився форпост Цибульовський, а нині Малишевський. У неділю слобода Княжа перетворюється на великий базар. Значення місцевої торгівлі останнім часом зросло через скасування її у Цибульові. [...] Великий збут має горілка: цебро продається майже за 6 крб., тоді як у Польщі воно коштує 1,7 крб., включно з транспортними витратами. [...]

Зі слободи Княжої піднялися на дві версти до заснованої шість років тому якимось капітаном слободи Лозоватки, що має 30 хат і розташована на Сухому Тясміні. Версти за три звідси нижче по Тясмину розташовані польські слободи Вищі Верещаци і Нижчі Верещаци, а ще верстою нижче — містечко Бірки. Біля Верещаків видно чудовий сосновий та березовий перелісок, що вузькою смугою тягнеться відкритою рівниною майже півверсти. Він, вірогідно, є штучним насадженням, бо сусідні ліси представлено іншими породами дерев: дубом, в'язом, грабом. Простір між Княжою та

Цей ліс укриває балки, що впадають

криниці ж рідко мають більше трьох сажнів углиб. В окрузі цієї роти засновано 10 приватних слобід, кожна — дворів на 48. Тут є вітряки та кінські млини.

26 травня. Переночували у Федварі, а вранці виїхали звідси. 7 верст по тому проминули 12-ту роту Чорного гусарського полку, що називається Вуковар (раніше — Крутояр), розташовану у балочці, з якої витікає р. Крутоярка. Це досить велика рота, що за розміром наближається до Федваря, через 5 верст від неї дорога приводить до форпосту Вуковарського. До цього місця на заході тягнеться ліс Нерубай, на південному заході, неподалік від форпосту, стоїть ріденький ліс під назвою Бобошка, в якому ростуть великі дуби та липи. За версту від нього, на північному заході, починається польський ліс Болтиш...

Лозоваткою покритий яругами, проте глинкувата поверхня вкрита рівним шаром чорнозему завтовшки в фут.

[...] Ліс Нерубай тягнеться на захід 8 верст, у північному ж напрямку має 5 верст завширшки. Належить він кн. Любомирському й значиться за Смілянською губернією. За часів заснування Нової Сербії генерал Хорват був настільки зухвалим, що брав з цього лісу деревину на будівлі та паливо без дозволу, тепер це робиться потайки, а між тим, південніше Федваря (нині Підлісне. — *Авт.*) є своя чудова діброва, що могла б забезпечувати це поселення дровами, якби її огородили та берегли, проте тепер вона вже досить рідка.

[...] Шанець Федвар (раніше звався Лесницьким) засновано у 1753 р. Тепер у ньому нараховується близько 400 хат, з яких рекрутується у військо 150 гусар. Води, крім криничної, немає;

криниці ж рідко мають більше трьох сажнів углиб. В окрузі цієї роти засновано 10 приватних слобід, кожна — дворів на 48. Тут є вітряки та кінські млини.

26 травня. Переночували у Федварі, а вранці виїхали звідси. 7 верст по тому проминули 12-ту роту Чорного гусарського полку, що називається Вуковар (раніше — Крутояр), розташовану у балочці, з якої витікає р. Крутоярка. Це досить велика рота, що за розміром наближається до Федваря, через 5 верст від неї дорога приводить до форпосту Вуковарського. До цього місця на заході тягнеться ліс Нерубай, на південному заході, неподалік від форпосту, стоїть ріденький ліс під назвою Бобошка, в якому ростуть великі дуби та липи. За версту від нього, на північному заході, починається польський ліс Болтиш...

у Тясмин. Тут на кордоні розташовані російська приватна слобідка Станюковича та польські містечка Бовтишка і Камочка.

Від Вуковарського форпосту їхали ще 5 верст до 11-ї роти Чорного гусарського полку, яка тепер зветься Сентовським шанцем, а раніше звалася Могилевом. Це поселення розташоване у місцевості, покрайній яругами, з яких тече р. Інгул. Тут споруджено правильне чотирикутне укріплення, сажнів 400 по колу, яке править за сховок лише у разі крайньої потреби.

11 ТРАВНЯ

28 КВІТНЯ за ст. ст.

Друга неділя травня — День матері

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Апостолів від 70-ти Іасона та Сосипатра, Керкіри діви та інших (I). Мучеників Дади, Максима та Квінтиліана (286). Святителя Кирила, єпископа Туровського (1183). Мучеників Саторнія, Іакісхола, Фавстіана, Януарія, Марсалія, Євфрасія, Мамія, Зінона, Євсевія, Неона і Віталія (бл. 63).

МАМИНА ПІДКОВА

Музика **Анатолія Борисенка**
Слова **Валентини Кондратенко**

Мамина підкова — пісня колискова.
Як її забути у житті!

Матір чорноброва — світла, як обнова,
Пригадала роки золоті. } Двічі

Наша рідна хата — чесна, небагата,
За причілок півники в саду,
Яблуня крислата — хрещениця тата,
Я до вас через роки іду.

Постаріла грубка, а на ній зарубки —
Міряв батько зріст у козака.
Підростала любка — голубу голубка,
А сама ж як тая маківка.

Відцвіли фіалки. Польова русалка
Подаła хлопчині рушники.

Мамі день, як галка, мамі доню жалко:
В маківки змарніють пелюстки.

Досить вам бурчати, — сиплються
внучата,

Молодіють рідні за столом:
Козаки-хлопчата, ружоньки-дівчата
Ой найкращі на усе село.

Музньо. Гордо

ДО7 ЛЯ7 Ре7 соль ДО7
ЛЯ7 Ре7 соль p соль Ля7 Ре7
Ма-ми-на під-ко-ва піс-ня ко-лис-
со-ль Фа7 Сі7 Соль7
-ко-ва. як же їх за-бу-ти у жит-ті.
Матір чор-но-бро-ва світ-ла, як об-но-ва.
я до піс до через ро- Фа7 Сіb7 до че-рез ро- Ре7 rit. (sakittentno) соль
При-га-да-ла ро-ки зо-ло-ті... // Ро-ки зо-ло-ті...

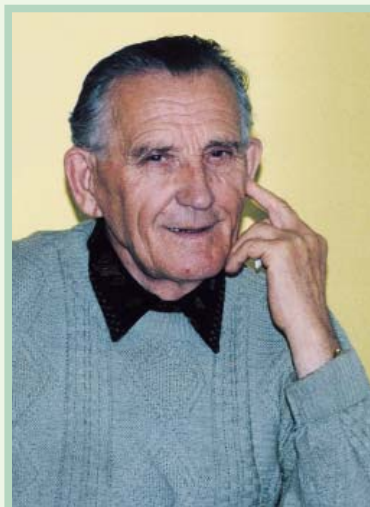
12 ТРАВНЯ

29 КВІТНЯ за ст. ст.

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Дев'яти мучеників Кизицьких:
Феогніда, Руфа, Антипатра, Феос-
стиха, Артеми, Магна, Феодота,
Фавмасія та Филимона (286—299).
Преподобного Мемнона чудотворця.
Мучеників Діодора та Родопіана
диякона (284—305).

Народився учасник Великої Вітчизня-
ної війни, ветеран праці Микола Петро-
вич Кузик (1924). Помер у 2001 р.

М. П. Кузик — батько Б. М. Кузика

М. П. Кузик з дружиною та синами. 1998 р.

13 ТРАВНЯ

30 КВІТНЯ ЗА СТ. СТ.

Народилася в с. Нижчих Верещаках "Праведник світу" Олена Михайлівна Перебийніс (1916)

Презентація книги Б. Кузика та В. Білошапки "У плині часу. Енциклопедія Олександрівщини" у приміщенні загальноосвітньої школи № 3. Б. Кузику й В. Білошапці вручено обласну краєзнавчу премію ім. В. Ястребова

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Апостола Якова Заведєєва (44). Обретіння мощей святителя Никити, єпископа Новгородського (1558). Святителя Брянчанинова, єпископа Кавказького і Чорноморського (1867). Святителя Доната, єпископа Єврії (бл. 387). Обретіння мощей священномученика Василя, єпископа Амасійського (IV). Мученика Максима.

Під час презентації книги Б. Кузика та В. Білошапки "У плині часу. Енциклопедія Олександрівщини". 2002 р.

ДЕНЬ

САВЕТИНИМ РЯДКОМ

У кінці березня на березі річки Осотянки (село Нова Осота) відкрито поселення епохи пізньої бронзи чи раннього заліза (поселення виникло й існувало на межі двох історичних епох). Захищав його рів, залишки якого простежуються на садибах жителів вулиці Першотравневої. Три

тисячі років тому тут жили кіммерійці чи скіфи-землероби. Вели інтенсивну торгівлю з Середземномор'ям. Знайдено уламок античної амфори, накопчик стріли, кераміку. Знаходиться поселення на 300—400 м праворуч від зупинки "Пост ДАІ". (*Газета "Вперед", 13 травня 1982 р.*)

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

До цього дня дозволяли пасти худобу на всіх полях, примовляли: "На Якова ще трава ніякова".

Якщо напередодні був теплий вечір і зоряна ніч — на сухе літо й щедрий врожай.

Вранці зійшло ясне сонце — на погоже літо.

14 ТРАВНЯ

1 травня за ст. ст.

В Олександрівці відкрито шляхопровід над залізницею (1971)

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Пророка Ісремії (VI ст. до Р. Х.). Преподобномучеників Афонських Євфимія, Ігнатія (1814) та Акакія (1816). Священному-

ченика Макарія, митрополита Київського (1497). Преподобномученика Вати Персянина (IV). Царевококшайської, або Мироносицької (1647), Андрониківської та іменованої "Несподівана Радість" ікон Божої Матері.

Під час будівництва шляхопроводу в Олександрівці

Шляхопровід в Олександрівці сьогодні

НАРОДНІ ПРИКМЕТТЯ

Якщо у цей день гарна погода, то такою ж вона буде і в жнива, рік буде врожайним.

15 ТРАВНЯ

2 травня за ст. ст.

Народився вітчизняний біолог, лауреат Нобелівської премії Ілля Ілліч Мечников (1845), який у 1882—1887 рр. проживав у с. Красносілці в маєтку дружини. Помер у 1916 р.

Міжнародний день сім'ї

Помер організатор і командир партизанського загону ім. Ворошилова у роки Великої Вітчизняної війни Семен Іванович Довженко (1973). Народився в с. Підлісному в 1899 р.

Сім'я Б. М. Кузика

КАШТАН
(15.05—24.05;
12.11—21.11)

Красивий. Повний сили. Справедливий. Вразливий. Наполегливий. Витриманий, але буває впертим. Передбачливий. Мораліст, схильний

до пуританства. Незговірливий. Обдарований. Швидкий і точний. Схильний до мрійливості та філософських роздумів.

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Святителя Афанасія Великого, архієпископа Олександрійського (373). Перенесення мощей благовірних князів Бориса та Гліба, у Святому Хрещенні Романа та Давида (1072 та 1115). Святителя Афанасія, патріарха Цареградського, Лубенського чудотворця (1656). Мучеників Еспера і Зої та чад їх Кириака та Феодула (II). Благовірного і рівноапостольного царя Бориса, у Святому Хрещенні Михаїла, котрий прийняв Хрещення зі своїм народом у IX ст. Путивльської ікони Божої Матері (1635).

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

У народі цей день ще називали "солов'їним днем", бо починає співати соловейко.

Доки не співає соловейко — не сій гречки і не стрижи овечки. На Бориса й Гліба — найпізніша сівба.

16 ТРАВНЯ

3 ТРАВНЯ ЗА СТ. СТ.

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Мучеників Тимофія і Маври (бл. 286).

Преподобного Феодосія, ігумена Києво-Печерського (1074). Преподобного Петра чудотворця, єпископа Аргоського (X). Ікон Божої Матері: Успіння Києво-Печерської, принесеної з Цареграда (1073), Печерської (з предстоящими Антонієм та Феодосієм) (1085), Свенської (1288).

НЕ ТЕПЕР,

ТАК У ЧЕТВЕР

Четвер колись вважали "чоловічим" днем, сприятливим для буденних справ, здійснення надій і сподівань.

Подекуди певні остороги стосувалися деяких видів робіт, зокрема садіння овочів (бо черви з'їдять), заготівлі сала, масла, приготування квасу для борщу, хлібної закваски, снування пряди, зоління полотна. Почату в четвер роботу не рекомендувалося залишати на п'ятницю, завершували її за один день.

У Чистий четвер на останньому тижні Великого посту спеціально випарювали сіль. Називали її "четверговою" і зберігали як помічну: випивали з водою від пристріту, зурочень, примовляючи: "Лихим очам сіль та печина",

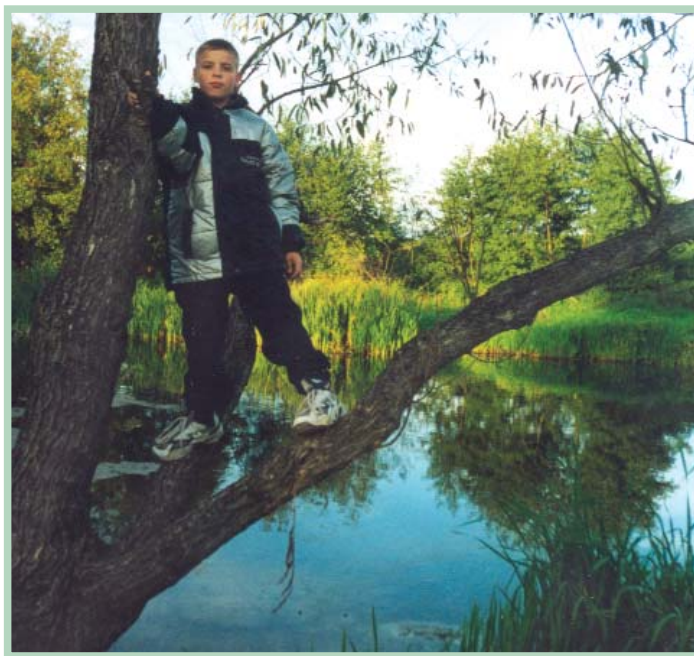
давали худобі при шлункових захворюваннях. Існував звичай виготовлення "четвергової сорочки".

За повір'ями, така сорочка довго носитиметься, а її господар доживе до глибокої старості.

Ще про четвер кажуть: "Згоджусь я тобі не тепер, так у четвер"; "Як мені тепер, так мені в четвер"; "Не попередиць четвер середи"; "Хто в четвер скаче, той у п'ятницю плаче"; "Четвер середу нагнав на льоду, як став тащить, аж лід тріщить".

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

Якщо на Тимофія сонячно і тепло, то така погода буде і в кінці місяця.

Весна на Тясміні

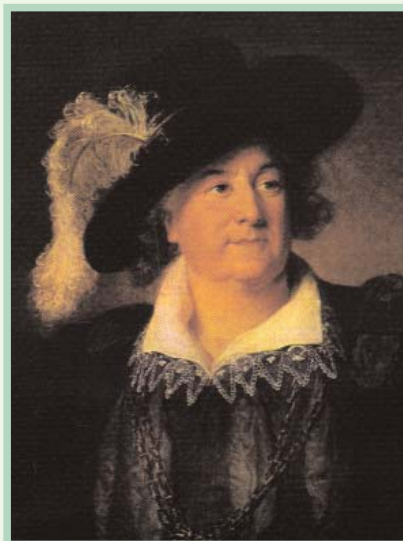

17 ТРАВНЯ

4 травня за ст. ст.

Польський король Станіслав Август (Понятовський) видав грамоту, згідно з якою в містечку Олександрівці було дозволено проводити торги і ярмарки (1785)

Всесвітній день електров'язку

Король Станіслав Август

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Мучениці Пелагії, діви Тарсійської (бл. 290). Преподобних Никити, Кирила, Никифора, Климента, Ісаакія, братів Алфанових (Сокольніцьких) у Новгороді (XIV—XV). Священномученика Єрма, єпископа Формійського (303). Священномученика Альвіана, єпископа Анейського, та учнів його (304). Священномученика Сильвана, єпископа Газького, і з ним 40 мучеників (311).

Працівники Олександрівського цеху електров'язку

18 ТРАВНЯ

5 ТРАВНЯ ЗА СТ. СТ.

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Великомучениці Ірини (I—II). Обретіння мощей преподобного Якова Железнодорожського. Ікони Божої Матері "Невипивана Чаша" (1878).

Міжнародний день музеїв

День пам'яті жертв депортації (1944) кримськотатарського народу

У залах Державного музею історії Олександрівського району

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

Прийшли Ярини — не прикривай
сіни.
На Ярини висаджували розсаду
капусти.

19 ТРАВНЯ

6 травня за ст. ст.

День народження Всесоюзної піонерської організації ім. В. І. Леніна

Юні піонери. Фото з архіву Державного музею історії Олександрівського району

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Праведного Іова Багатостраждального (бл. 2000—1500 рр. до Р. Х.).
Преподобного Іова Почаївського (1651).
Преподобного Михея Радонезького (1385). Мучеників Варвара воїна, Вакха, Каллімаха та Діонісія (бл. 362). Мученика Варвара, колишнього розбійника.

На піонерській лінійці.
Фото з архіву Державного музею історії Олександрівського району

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

У цей день сіяли боби та горох і називали його "огірковим днем".
Уранці роси, а вдень ясна погода, то на добрий урожай.

20 ТРАВНЯ

7 ТРАВНЯ 3а СТ. СТ.

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Спомин явлення на небі Хреста Господнього в Єрусалимі (351). Мученика Акакія сотника (303). Преподобного Нила Сорського (1508). Любецької (XI) та Жировицької (1470) ікон Божої Матері.

Відкрито районну дитячу технічну та сільськогосподарську станцію (1937)

Народилася в смт Олександрівці народна артистка Росії Броніслава Яківна Златогорова (1905)

Н. І. Стаценко

Народилася лауреат премії Бориса Кузика, вчитель англійської мови Олександрівської загальноосвітньої школи № 1 Надія Іванівна Стаценко (1950)

У 1934 р. в Олександрівці було відкрито дитячу технічну станцію. Але вона існувала недовго. Станцію закрито в грудні 1935 р. через відсут-

У голицівському колгоспі "Борець". Фото гуртківця Володимира Хоменка. 1939 р.

Н. І. Стаценко народилася у казахстанському місті Каскелен. У 1956 р. її сім'я переїхала на Україну (її мати — корінна жителька Олександрівки). В 1967 р. Н. І. Стаценко закінчила Олександрівську середню школу № 2, у 1972 р. — Черкаський педагогічний інститут ім. 300-річчя возз'єднання України з Росією. З того часу працює вчителем англійської мови в школах смт Олександрівки (з 1981 р. — у школі № 1). Сумлінна праця на освітянській ниві принесла їй звання спеціаліста вищої категорії, відмінника народної освіти України. Н. І. Стаценко нагороджена численними грамотами, зокрема Міністерства освіти України.

ність постанови Народного комісаріату освіти УРСР та відповідного приміщення для неї.

У кінці 1935—36 навчального року на районному зльоті батьків було порушено питання про дозвілля дітей в позанавчальний час та в дні канікул. 20 травня 1937 р., згідно з постановою НКО УРСР, в Олександрівці, яка на той час була райцентром Київської області, відкрито районну дитячу технічну та сільськогосподарську станцію. Але знову ж не знайшлося в Олександрівці приміщення. А тому станція розпочала свою роботу 1 липня 1937 р. в піонерському таборі в с. Антонівці. 1 вересня станція перебазувалася знову ж у середню школу, де дістала три кімнати, в яких працювали гуртки авіамоделістів, фотоаматорів, радіолюбителів, кролівників та любителів співочих птахів. Юнакам прищеплювалася любов до техніки та сільського господарства. У гуртках навчалися школярі з Олександрівки, Нової Осоти і Бірок.

Доречно згадати, що з 1937 р. я був гуртківцем на цій станції. В кінці 1937—38 навчального року на батьківському районному зльоті демонструвалися мої кращі моделі планерів, літаків, радіоприймач на двох радіолампах, модель парової турбіни, а особливо захоплюючою для батьків була діюча модель паровоза. Після батьківського зльоту мене, учня 9-го класу, Олександрівський райвно призначив на посаду інструктора технічних гуртків районної дитячої технічної та сільськогосподарської станції. А 1 серпня того ж року відрадив у Київ на обласний семінар. Повернувшись додому, 3 вересня 1938 р. був призначений на посаду директора Олександрівської РДТСГС. Згодом наша станція стала відомою на всю Україну завдяки здобуткам її гуртківців.

Степан Кононенко

20 ТРАВНЯ

7 ТРАВНЯ ЗА СТ. СТ.

Народився у с. Соснівці митрополит Української Автокефальної Православної Церкви Іван (Павловський) (1893). Закатований у сталінських таборах

МИТРОПОЛИТИ — МЧЕНИКИ ЗА БІРУ

Дитячі та юнацькі роки майбутнього митрополита пройшли у Соснівці. Навчався в церковнопарафіяльній школі. Ще дитиною Ваня проявив велику любов до храму Божого. І батьки, збагнучи це, багато зробили, щоб дати сину духовну освіту. І. Павловський закінчив з відзнакою Уманську духовну школу-бурсу, а потім і Київську духовну семінарію.

У 1915 р. Івана Павловського було рукоположено в сан священника і призначено на парафію в село Лебедин на Чигиринщині. Національно свідомий молодий пастир з самого початку своєї діяльності виявив великі організаторські здібності, був енергійним, доброзичливим і співчутливим до людей. Тут він зблизився з однодумцями — патріотами української національної ідеї — Микитою Кохном, Іваном Кульгицьким та іншими, які допомагали відкривати та українізувати все нові й нові парафії в навколишніх селах, а потім і в м. Зінов'євську (тепер Кіровоград. — Авт.).

На початку 1922 р. у святій Софії Київській митрополит УАПЦ Василь Липківський і архієпископ Нестор Шараївський з іншими єпископами висвятили отця Івана Павловського на єпископа Черкасько-Чигиринської округи. Невдовзі його було обрано керуючим єпископом Чернігівщини.

А коли Харківщина залишилася без свого архіпастиря Олександра Яреценка (його заарештувало ДПУ),

Харківський окружний собор 1 грудня 1926 р. обрав Івана Павловського на Харківську кафедру. Архієпископ Іван тут завоював великий авторитет і пошану. Він багато працював над собою. Володіючи п'ятьма іноземними мовами, займав посаду відповідального редактора журналу УАПЦ "Церква й життя", мав свої праці з історії УПЦ й відродження її в 1921 р.

Період 1930—1936 рр. в історії УАПЦ був найтяжчим: процес над СВУ, колективізація, нечуваний в історії людства голод і смерть мільйонів селян — носіїв і захисників української мови, культури, звичаїв. У ці роки розгулю більшовицьких антихристів тяжку ношу керівництва УАПЦ довелося нести митрополиту Іванові (Павловському). У грудні 1930 р. радянська влада дозволила провести Надзвичайний Собор у Харкові, на якому з назви церкви викинуто слово автокефальна. Собор обрав на митрополита Харківського і всієї України архієпископа Івана (Павловського). Його ж обрано й головою Всеукраїнської церковної ради.

Улітку 1935 р. НКВС наказав митрополитові негайно залишити не тільки Київ, а й межі України. Після прощання з батьками і рідними в селі Соснівці він виїхав у невідомому напрямку. Відтоді від нього не було жодних вістей. І тільки в 1998 р. автору цієї розповіді вдалося встановити з повідомлення управління СБ Росії по Белгородській області, що Іван Павловський у травні 1936 р. зупинився в Белгороді, де його було заарештовано з конфіскацією особистого майна. А в серпні трійка НКВС за контрреволюційну діяльність засудила його до розстрілу. Вирок виконано. Де похований, в якому місці — невідомо, не сповіщається.

*Василь Колісник,
племінник митрополита*

У 1934 р. столицю України було перенесено з Харкова до Києва. Сюди мусив переїхати і митрополит УПЦ.

У Києві невимовно важкими були умови діяльності митрополита Павловського — останнього сподвижника на варті УАПЦ. Його ізолювали від парафій, взяли підписку про невийзд, на його кафедральну парафію наклали податок тисячу карбованців терміном на півроку. Жив митрополит у нужденних умовах.

21 ТРАВНЯ

8 ТРАВНЯ ЗА СТ. СТ.

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Апостола і євангеліста Іоанна Богослова (98—117). Преподобного Арсенія працелюбного (XIV), Пимена посника (XII), Печерських, у Дальніх печерах.

Помер Маршал Радянського Союзу Іван Степанович Конєв (1973), який у 1944 р. у с. Бовтищі здійснював підготовку і керівництво Корсунь-Шевченківською операцією. Народився в 1897 р.

З МЕМУАРІВ ПОЛКОВОДЦЯ

У селі Бовтищі на будинку Токаренка є меморіальна дошка. Напис на ній повідомляє, що в січні—лютому 1944 р. тут містився штаб 2-го Українського фронту, яким командував Іван Степанович Конєв. Саме з Бовтишки полководець здійснював керівництво підпорядкованими йому військами у Корсунь-Шевченківській операції.

І. С. Конєв написав книгу мемуарів "Записки командуючого фронтом. 1943—1944", де згадує і про своє перебування в Бовтищі.

"Ішов мокрий сніг, дороги і поля розкисли, і хоч мій По-2 й стояв на лужку перед хатою, готовий до вильоту, всі мене переконували, що летіти не можна. [...] Від командного пункту фронту в селі Болтушки (так у І. С. Конєва. — Авт.) до села Товсте 70 км. [...] Я наказав І. К. Смирнову розкласти солому і тут же вилетів до нього на двох По-2: на одному я, на другому — мій ад'ютант А. І. Соломакін".

Трохи раніше у своїх мемуарах полководець описує Кіровоградську операцію і повідомляє про розташування ворожих сил на рубежі 1943—1944 рр. "Згідно з розвідувальними

даними, перед центральними арміями 2-го Українського фронту (53-тя армія, 5-та і 7-ма гвардійські армії) в смузі Ясинове — Новгород діяли: 2-га авіапольова, 320, 286, 376-та піхотні, кавалерійська СС, 10-та мотострілецька, 3, 11, 13 і 14-та танкові дивізії. У ході операції ворог підтягнув і ввів у бій танкову дивізію СС "Мертва голова". Ось такі сили довелося побороти радянським військам при визволенні Кіровограда. І вони з боями просунулися вперед.

І. С. Конєв пише: "6 січня війська ударного угруповання фронту продовжували наступ. Але гітлерівці, вирішивши, що головний удар завдається на північ від Кіровограда, перегрупували свої сили і стали чинити серйозний опір, особливо в смузі 53 і 5-ї гвардійської армії. Тут вони провели сильні контратаки піхотою і танками, особливо по лівому флангу ударного угруповання 5-ї гвардійської армії. Танкові атаки здійснювалися групами до 120 танків. Однак війська 5 і 7-ї гвардійських армії, відбиваючи атаки і долаючи опір, наполегливо просувалися вперед і наприкінці другого дня операції з'єдналися своїми флангами і розширили прорив по фронту вже на 70 кілометрів і в глибину — до 30 кілометрів.

53-тя танкова армія, долаючи опір німців, наприкінці дня вела бій спільно з 5-м гвардійським механізованим корпусом на рубежі східна околиця Плешкове (Плішок. — Авт.), Оситняжка. Своїм успішним наступом вона забезпечувала правий фланг ударного угруповання фронту".

Через два дні Кіровоград було повністю визволено від окупантів. Настав час визволення й Олександрівщини.

У 1978 р. на розвилці доріг Єлизаветградка — Підлісне — Плішки встановлено пам'ятний знак на честь визволення Плішок від німецько-фашистських загарбників. На гранітному постаменті височить протитанкова гармата.

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

До цього дня колись прагнули закінчити сівбу ярих. Казали: "Хто не посів до Івана Богослова, той не вартий доброго слова".

22 ТРАВНЯ

9 травня за ст. ст.

Народилася відмінник народної освіти України Катерина Іванівна Бериндя, яка довгий час працювала в Олександрівському районі (1929). Померла в 2001 р.

К. І. Бериндя

День української мови. На Кіровоградщині відзначається День поезії

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Пророка Ісайї (VIII ст. до Р. Х.). Мученика Христофора (бл. 250). Перенесення мощей святителя і чудотворця Николая з Мір Лікійських до міста Бар (1087).

ОРІЯНО

Оріяно, коліско, Богине,
Білий цвіте на віттях дерев!
Думав недруг — надія помре.
І гнітили тебе, і ламали,
І палили святині дотла,
Тільки ти на Івана Купала
Цвіт-вінком по Дніпру пропливла.
І малюється райдужно знову
Вохра поля і неба пастель,
Молоді чорноброві діброви,
Де блукають і Мавка, і Лель...
Припадаю до тебе духмяно
І несучи тобі спів солов'я,
Овіяно моя, Оріяно,
Україно воскресла моя!

Ірина Кримська

ДРВЗЯМ

Як же наші розійшлись доріжки!
При потребі лиш — дзвіночки мляві.
Ну ж, давайте вип'ємо без лишку
Та присядем в лісі на галяві,
Де не треба гордості і слави,
Де із Богом всі ми наодинці.
Хто там "лівий", а хто зовсім "правий"?
Головне — ми, хлопці, УКРАЇНЦІ!
Дим багаття в далі сутінкові
Неквапливо з піснею полине, —
Хай же знов на тому рушничкові
Щастя й долі стеляться стежини.
Повертаєм до своєї хати,
Пригадаєм, де чиє коріння...
А навстріч — ікону батько й мати
Нам виносять для благословення.

Анатолій Кримський

НАРОДНІ ПІСНІ

Після Миколи не можна садити баштан, бо зав'язі не буде.

В кожному році два Миколи: на першого Миколи не буває холоду ніколи, а на другого Миколи не буває тепла ніколи.

Два Миколи: один з травою, а другий з морозом.

По Миколі не сій вівса ніколи.

Як не вбачиш до Миколи колосу — буде плачу й голосу.

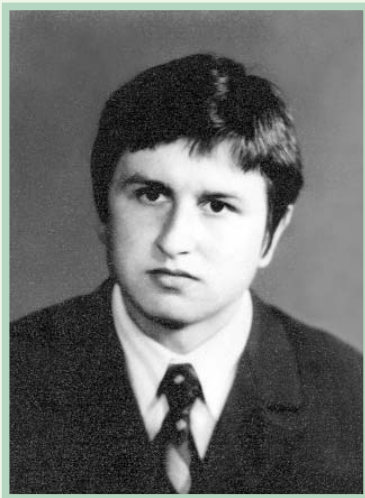
Не хвались на Юрія посівом, а хвались на Миколи травою.

22 ТРАВНЯ

9 ТРАВНЯ ЗА СТ. СТ.

Народився лауреат премії Бориса Кузика, заступник директора з навчально-виховної роботи Олександрівської дитячої музичної школи Іван Григорович Фощій (1950)

І. Г. Фощій

І. Г. Фощій народився у м. Смілі Черкаської області. В смт Олександрівці у 1965 р. закінчив середню та дитячу музичну школи. У 1969 р. одержав диплом Кіровоградського музичного училища, у 1982 р. — диплом Кіровоградського педагогічного інституту ім. О. С. Пушкіна. Під час проходження строкової військової служби був солістом-баяністом ансамблю пісні і танцю Середньоазіатського прикордонного округу. З 1969 р. працював викладачем класу баяна та акордеона в Олександрівській дитячій музичній школі, з 1971 р. був акомпаніатором народного самодіяльного хору "Тясмин" Олександрівського районного Будинку культури. З 1992 р. — заступник директора з навчально-виховної роботи Олександрівської дитячої музичної школи. За час роботи у школі виховав чимало музикантів. Керує також шкільними ансамблями баяністів і ложкарів.

ЗБИРАЮЧИТЬСЯ НА СВЯТЮ

Я український не вдягала костюм.
Бабусин — замалий.
На свій не спромоглася.
Та я одних, одних з тобою дум,
Мій батьку, брате, друже мій, Тарасе!
Я українка на своїй землі.
І справа тут, напевно, не в убранні.
Від бід земних і зморшки на чолі,

І сум в очах, і ці сивини ранні.
Бо як же не печалитись було,
Як ми самі від тебе відрікались.
Як гинули і мова, і село,
А ми — нічого!
Ми в мовчанку грались.
А це — що над покійником радіти.
Тут закричати б! Руки заламать!
Землі якої і чиї ми діти —
Давно вже треба, треба, треба знать!

Лідія Доценко

І душу піснями рятує народ.
В них сяють хоругви злото-малинові,
В них долі трагічна й висока печать.
Прадавні сварожі мости калинові
Вертають тих коней,
що в вічність летять.

Світлана Барабаш

***

Пришпорює осінь баских своїх коней,
Сухими степами співа горизонт.
Стрімкою стрілою пронизує спомин
Про зраджені долі Хмельницьких і Гонт.
Ще Ятрань пісенна в степах
круто в'ється,
І Тясмин правічний несе тугу вод.
Ще рід наш козацький
над лихом сміється,

23 ТРАВНЯ

10 ТРАВНЯ ЗА СТ. СТ.

Народилася у с. Цвітному лауреат премії Бориса Кузика, вчитель Олександрівської загальноосвітньої школи № 1 Віра Іванівна Андрущенко (1969)

В. І. Андрущенко

Народився у с. Поселянівці керівник підпільної комсомольсько-молодіжної групи у роки Великої Вітчизняної війни, майстер спорту з парусного спорту, прозаїк Микола Захарович Тимко (1925)

Зустріч партизанів-холодноряців з с. Поселянівки (другий ліворуч — М. З. Тимко). 1999 р.

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Апостола Симона Зілото (I). Святителя Симона, єпископа Владимирського й Суздальського, в Києві, в Ближніх печерах (1226). Мучеників Алфія, Філадельфа, Кіпріана, Онисима, Єразма та інших (251). Преподобної Ісидори юродивої (IV). Блаженної Таїсії (V). Києво-Братської ікони Божої Матері.

НАРОДНІ ТРИКМЕТТИ

Це день, коли жінки або знахарки збирали цілющі лікарські трави. Зілля заготовляли до схід сонця. Давали коровам їсти жовті квіти й трави, щоб молоко та масло були жовтими. Зібрране в цей день масло тримали для ліків, особливо для дітей. Раз корови смакували лікарськими травами, то й масло корисне.

Як на Семена Зілото йде хмара, то потрібно викинути з хати помело й лопату, щоб грім не влучив.

В. І. Андрущенко у 1986 р. з відзнакою закінчила Цвітненську середню школу. В цьому ж році стала студенткою філологічного факультету Кіровоградського педінституту ім. О. С. Пушкіна, який теж закінчила з відзнакою у 1991 р.

Трудову педагогічну діяльність розпочала у школі № 13 м. Кіровограда у 1990 р.

У 1991 р. переїхала з сім'єю до смт Олександрівки, працювала вчителем української мови та літератури в Олександрівській загальноосвітній школі № 2. У 1998 р. переведена до Олександрівської школи № 1. Педагогічний стаж складає 13 років. Сумлінну працю В. І. Андрущенко відзначено премією Бориса Кузика.

Вечір.

Річка.

Стежки стрічка.

Верб темні громади.

Уздовж річки, на два боки,

Синіють левади.

По той бік, на горі,

Дрімає Іванівка.

А по цей бік, в вишняках,

Моя Поселянівка.

Закінчились дня турботи,

Завмирають звуки,

Спочивають від роботи

Натомлені руки.

Тьохнув пісню соловейко,

Стих на мить...

Тихо-тихо!

Село спить.

Микола Тимко

24 ТРАВНЯ

11 ТРАВНЯ 3а СТ. СТ.

ЦЕРКОВНІ СВЯТЛА

Священномученика Мокія (бл. 295). Рівноапостольних Мефодія (885) та Кирила (869), вчителів Словенських. Преподобного Софронія, затворника Печерського, в Дальніх печерах (XIII). Священномученика Іосифа, митрополита Астраханського (1672).

День слов'янської писемності і культури

СОЛНЦЬКІ БРАТІЯ

Молодим слов'янським державам потрібні були свої закони, своя релігія, своя література. Культура західних феодальних держав розвивалася на латині. Цією мовою читали Біблію, цією мовою було створено правові кодекси. У Візантії богослужіння проводилося грецькою мовою. Ця мова була й мовою права. Але в містах Візантії, на її кордонах здавна жили слов'яни. Опинившись між франками і Візантією, слов'янські князі повинні були обрати ту традицію, яка їм була ближчою. І хоч у 820-ті рр. великоморавський князь прийняв хрещення від франків-латинян, слов'янські князі вирішили звернутися по допомогу до імператора Візантії. Руський літопис починається зі "Сказання про переклад книг на слов'янську мову". Там говориться, що князі Ростислав, Святополк і Коцел послали до імператора Михайла III посольство зі словами: "Земля наша хрещена, але немає в ній учителя", — і просили надіслати вчителів, які б просвітили слов'ян. Насправді посилав посольство лише один князь моравський Ростислав у 863 р., але літописцю Нестору важливо було показати, що у про-світі відчували потребу всі слов'янські князі: і Коцел, який правив у Паннонії, і Святополк — племінник Ростислава. Імператор вирішив відправити до слов'ян двох братів-священиків з Фес-салонік (інша назва — Солуні, тому іноді вони називаються солунськими братами) — Костянтина і Мефодія.

Після звільнення він ще деякий час навчав у Моравії і, за переказами, помер у її столиці Велеграді. Невдовзі учнів Кирила і Мефодія вигнали з Моравії. Це сталося в 886 р.

У місті, де жили грецькі мудреці ("філософи", як називає їх руський літопис), було багато слов'ян та інших іноземців. Костянтин, який, ставши ченцем у 869 р., прийняв ім'я Кирила, знав не тільки слов'янську мову, але й єврейську — мову давніх біблейських книг Старого заповіту. Кирило-Костянтин вважається автором слов'янської писемності, і той алфавіт, яким користуються донині українці, болгари, росіяни, білоруси, серби і чимало неслов'янських народів Євразії, називається кирилицею. Насправді Кирило винайшов інший штучний алфавіт, що має назву глаголиця. Ця азбука складалася зі складних і незвичних для слов'ян значків. Букви ж кирилиці були засновані на традиціях грецької мови, і саме кирилиця поширилася з другої половини IX ст. в Болгарії та інших слов'янських країнах.

Кирило за допомогою Мефодія переклав Євангеліє. З'явившись до двору Ростислава, а потім і Коцела, брати зібрали учнів і стали навчати їх богослужіння слов'янською мовою. Звісно, це викликало обурення німецьких священиків, бо вони хотіли зберегти свою владу. У 867 р. братів було викликано до папи Римського.

В диспуті з латинянами переміг Кирило, він і здобув право використовувати слов'янську мову при богослужінні. Прийнятий з почесними в Римі, Кирило помер там у 869 р. Мефодій продовжив справу брата в Моравії, але німецьке духовенство, користуючись підтримкою Святополка, котрий скинув з престолу свого дядька Ростислава, посадив Мефодія до в'язниці.

Наші пращури вважали Мокія повелителем граду і намагалися від-молитися. На Мокія мокро — все літо мокро. Схід сонця багровий — все літо буде грозове. Коли туман — на мокро літо.

НАПОДНІ ПРІКМЕСИ

25 ТРАВНЯ

12 травня за ст. ст.

Народився у с. Ясинуватці український фізик-методист, художник, професор Олександр Калістратович Бабенко (1881). Помер у 1959 р.

День визволення Африки

ЦЕРКОВНІ СВЯТЛА

Святителя Єпіфанія, єпископа Кіпрського (403). Святителя Германа, патріарха Константинопольського (740). Уславлення священномученика Єрмогена, патріарха Московського і всієї Русі, чудотворця (1913). Преподобного Діонісія Радонезького (1633). Святителів Савина, архієпископа Кіпрського (V), Полувія, єпископа Рінокірського (V).

ПРОФЕСОР З ЯСИНУВАТКИ

Ще зі шкільних років О. К. Бабенко мав потяг до точних наук. Любив математику, геометрію, із задоволенням креслив, вирішував задачі.

Відмінні оцінки мав з улюбленого предмета — фізики. А коли закінчив школу і гімназію, подався до Києва.

Вступив до університету. Одночасно

з навчанням у вузі відвідував художнє училище. У студентські роки його художні твори друкували видання "Киевское слово", "Киевская заря", "Киевская искра", "Киевская речь", "Киевская газета", "Шершень", "Заклепка", "Киевский вестник".

Малюнки в "Киевской газете" майбутній професор підписував псевдонімом "Москіт" чи монограмами "АБ", "А. К. Б".

Після закінчення університету молодий викладач фізики дістав призначення на Вінниччину, де протягом 22 років працював учителем.

У 1930 р. він переїхав до Києва і почав вузівську викладацьку діяльність. З 1932 р. і до останніх днів життя О. К. Бабенко завідував кафедрою Київського державного педагогічного інституту ім. О. М. Горького.

Крім викладацької роботи, він серйозно займався науковими дослід-

женнями в галузі електромагнітної індукції, звуку, коливань. Написав і видав кілька монографій. Багато працював над методикою викладання фізики в середній школі. О. К. Бабенко є співавтором кількох книг з методики викладання фізики.

Багаторічну наукову і викладацьку діяльність О. К. Бабенка відзначено орденом Леніна.

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

Якщо Єпіфан вранці зодяг червоний жупан, то все літо буде сухе й жарке.

26 ТРАВНЯ

13 ТРАВНЯ за ст. ст.

ЦЕРКОВНІ СВЯТЯ

Мучениці Гликерії діви і з нею мученика Лаодикія, сторожа темничного (бл. 177). Праведної Гликерії діви, Новгородської (1522). Перенесення мощей преподобномученика Макарія, архімандрита Канівського, ігумена Пінського, Переяславського чудотворця (1688). Мученика Олександра Римського (284—305). Святителя Павсикакія, єпископа Сінадського (606). Святителів Георгія сповідника з дружиною Іриною та чадами (IX).

ЯСЕН (23.05—03.06; 22.11—01.12)

Приємний. Елегантний. Подобається собі. Жвавий характер, але дуже вимогливий. Добре знає, чого хоче. Ще краще те, чого не хоче. Передбачливий, мало помиляється. Оригінальний. Полюбляє фантазувати. Має надзвичайний дар проникливості.

БЛИЗНЮКИ (22.05—21.06)

Знак повітря. Під захистом Меркурія. Характер відрізняється невизначеністю. Постійна роздвоєність. Близнюки розумні, мають різнобічні інтереси, допитливі. Легко пристосовуються. Приємні, але нервові. У них трапляються періоди гострої невпевненості в собі. Інтелігентні. Темпераментні. Сміливі, наполегливі. Знак розумової праці. Завдяки своїй винахідливості й активності успішно ведуть фінансові справи, досягають успіхів у торгівлі, рекламному бізне-

сі, організації виставок, у туризмі. У сфері підприємництва мало хто зрівняється з ними.

Символи: близнюки, маска, рука, зірка.

Кольори: червоний, перламутровий.

Каміння: хризопраз, берил, гранат, топаз.

Метал: ртуть.

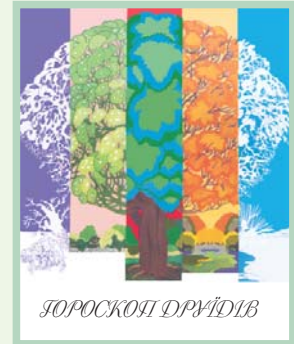
Щасливі дні: середа.

Невдалі дні: четвер.

Число знаку: 13.

Країни: Сполучені Штати Америки, Нідерланди.

Під цим знаком народилися: Джон Кеннеді, Ріхард Вагнер, Артур Конан Дойл, Ігор Стравинський, Михайло Глінка, Жак Оффенбах, Едвард Гріг, Анатолій Карпов, Поль Гоген, Олександр Пушкін, Євгенія Мірошниченко, Шарль Гуно, Федір Стравинський.

У близнюків добре ростимуть бобові, картопля, морква, петрушка, ріпа, кріп.

А з вишнею, полуницею, червоною капустою, цибулею, малиною, огірками, буряками, яблуною можливі ускладнення.

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

З цього часу ночі стають паркими, з'являються комарі. Тому й казали: "Ликерія прилетіла й припала до тіла".

27 ТРАВНЯ

14 ТРАВНЯ ЗА СТ. СТ.

СЄЛО МОЄ — РОДНИКІВКА.

Завершивши весняну сівбу, в травні 1921 р. односели вирішили розпочати будівництво сільської лікарні.

Вибрали місце у старому садку, що виходив до центрального майдану.

Зібрали мітинг з цієї нагоди. Людей зійшлося чимало. З тяглом і транспортом було сутужно, тож більшість робіт виконували вручну. Лопатами й кирками рили котлован, грабарками й підводами підвозили каміння.

Ніхто не складав кошторису й проектно-документації. Міряли аршинами, визначали розмір майбутніх кабінетів і палат. Ентузіазм був великий, кожен прагнув внести свою частку в народну будову. А 29 травня надіслали телеграму такого змісту: "Москва. Революційному вождю всесвітнього пролетаріату товаришу Леніну.

Дорогий Володимир Ілліч! Розкріпані громадяни села Сентово із кайданів капіталу 25 травня цього року розпочали будівництво в селі Сентово Єлисаветградського повіту Миколаївської губернії лікарні... віднині ця будівля перетворюється на будинок приюту й допомоги хворому трудящому селянину. Цю величну будівлю найменовано: "Лікарня імені В. І. Леніна". Трудяще селянство доручило побажати вам довголіття і своїм революційним запалом довести розпочату справу революції до кінця й побудувати лікарні не лише в Сентовому, але й по всіх селах і хуторах Російської Федерації".

Першого каменя до будівлі поклав Вехтев Данило Тимофійович, голова Сентовського волосного виконавчого комітету при членах виконкому Саві Васильовичу Яковенку, Андрію Васильовичу Раці, Іванові Васильовичу Яковенку, секретарю — Юхимові Івановичу Куниці і 50 членах Сентовської волосної ради з представниками влади інших волостей і сіл:

Ульяновки, Любомирки, Букварки, Петрового, Стойкового, Аврамівки, Шпаклівки, Федорівки. Копію телеграми, відправленої в Москву, а також листа до нащадків, текст "Інтернаціоналу" й "Заповіту" Т. Г. Шевченка односели поклали в пляшку, засургувували й закопали під фундамент.

Наводжу текст телеграми, аби підкреслити, що саме її зміст і адреса врятували Родниківську лікарню від кількох спроб ліквідації і переведення її ліжок до Ставидел чи інших сусідніх сіл. Варто зазначити, що й ті поселення, представники яких брали участь у будівництві, не всі сьогодні збереглися. Кампанія проти "безперспективних" сіл торкнулася більшої їх частини. Там гуляють вітри та інколи випасаються череди.

Дмитро Ключенко

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Мученика Ісидора (251). Блаженного Ісидора, Христа ради юродивого, Ростовського чудотворця (1474). Преподобного Никити, затворника Печерського, єпископа Новгородського (1109). Мученика Максима (бл. 250). Преподобного Серапіона Синдоніта (V). Святителя Леонтія, патріарха Єрусалимського (1175).

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

На Сидора холодно — все літо холодне і навпаки.

28 ТРАВНЯ

15 травня за ст. ст.

Народився у смт Єлизаветградці заслужений будівельник України Володимир Іванович Стьожка (1953)
День прикордонника

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Преподобного Пахомія Великого (348).
Святителя Ісайї, єпископа Ростовського,
чудотворця (1090). Преподобного Ісайї

Печерського (1115). Преподобного Пахомія
Нерехтського (1384). Преподобного Ахиллія,
єпископа Ларисійського (бл. 330).

В. І. Стьожка

Ветерани прикордонної служби

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

Прийшов Пахом — тішся теплом.

29 ТРАВНЯ

16 травня за ст. ст.

Народився у смт Єлизаветградці український поет, прозаїк, драматург Сава Овсійович Голованівський (1910). Помер у 1989 р.

С. О. Голованівський

КАШНИ

Я хотів би стати
придорожнім кленом,
шелестіти листям свіжим та зеленим,
вгору понад хмари піднімати віти,
і дружити з вітром, і цвісти,
й шуміти.
Щоб ішли повз мене
люди в путь далеку,
і щоб я, зустрівши, пригортав їх
в спеку,
і щоб я, зелений споконвіку й зроду,
в кухлі серць розлив їм
свіжу прохолоду.
І щоб люди встали, повні віри й волі,
і пішли стежками, що синіють в полі.
І щоб скрізь ставала доля їм легкою,
як згадають шелест клена під горою.

ЦЕРКОВНІ СВЯТЯ

Преподобного Феодора Освяченого (368). Перенесення мощей преподобного Єфрема Перекомського, Новгородського чудотворця (1545). Преподобних Кассіяна (1537) й Лаврентія (1548) Комельських. Святителя Олександра, єпископа Єрусалимського (213—250). Мучеників Віта, Модеста й Крискентії (бл. 303). Блаженної отроковиці Музи (V). Преподобних отців, у Лаврі святого Сави вбитих (614).

ТІСНЯ

ПРО ДИТИНСТВО

Понад рідним селом
хмара віє крилом,
тане в присмерку поле безкрас.
Знову ніч настає
і дитинство моє
із мандрівки додому вертає.
Через ніч і пільму
я вклонюся йому
за повернення в пізні хвилини,
за далекий той світ,
що з-за пагорбів літ
з ним прийшов до моєї хатини.
І в душі ожива,
наче радість нова,
і шумує, як стигле колосся,
тихе щастя в полях,
де почався мій шлях
і життя молоде почалося.

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

Якщо до цього дня дуби добре зазеленіли, то й літо повинно бути врожайним.

***

В степу біля забутої криниці,
де майорить тополя, наче спис,
над жовтим морем стиглої пшениці
в дзвінкому небі жайворон повис.
І я хотів злетіти на вершини
і розсипати пісню, ніби дзвін,
поля своєї рідної країни
щасливо осягаючи, як він.
Уже вечірнє небо зайнялося,
озолотивши землю з висоти.
І те, про що шумить мені колосся,
я слухаю, щоб всім розповісти.

Сава Голованівський

30 ТРАВНЯ

17 ТРАВНЯ ЗА СТ. СТ.

ЦЕРКОВНІ СВЯТЯ

Апостола Андроника і святої Юнії (I).
Мучеників Солохона, Памфамира та
Памфалона, воїнів (284—305). Святителя
Стефана, патріарха
Константинопольського (893).

Помер Герой Соціалістичної Праці
Іван Єгорович Адонін (1997), який довгий
час трудився у с. Красносілля. Народився
у 1915 р.

З території Олександрівського району
(Кіровоград-25) вивезено останній
ядерний заряд (1996)

с. Красносілля, де залишив про себе добру пам'ять І. Є. Адонін

с. Красносілля. Пам'ятник на честь воїнів-односельців, які загинули у Великій Вітчизняній війні

31 ТРАВНЯ

18 травня за ст. ст.

Народилася лауреат премії Бориса Кузика, музичний керівник дитячого фольклорного колективу "Вишиванка" Бірківської загальноосвітньої школи Наталя Іванівна Усатенко (1952)

Н. І. Усатенко

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Мученика Феодота Анкірського і мучениць семи дів: Олександри, Текузи, Клавдії, Фаїни, Євфрасії, Матрони та Юлії (303). Мучеників Петра, Діонісія, Андрія, Павла й Христини (249—251). Мучеників Симеона, Ісаака та Вахтисія (IV).

Н. І. Усатенко народилася у м. Знам'янці. З 1960 р. по 1970 р. навчалася в Знам'янській школі № 2. У 1971 р. вступила до Олександрійського культурно-освітнього училища на відділ народних інструментів, який закінчила у 1973 р. У 1988 р. закінчила Кіровоградський педагогічний інститут ім. О. С. Пушкіна, одержавши кваліфікацію "вчитель музики і співів".

За досягнення у вихованні підростаючого покоління неодноразово була нагороджена грамотами районного відділу освіти, обласного управління освіти та Міністерства освіти України. У 1991 р. Н. І. Усатенко було присвоєно звання "Відмінник народної освіти УРСР". У грудні 2002 р. як музичний керівник дитячого фольклорного колективу "Вишиванка" Бірківської загальноосвітньої школи I—III ступенів за досягнуті успіхи в роботі по розвитку художніх здіб-

ностей школярів одержала премію Бориса Кузика.

А ще працює Н. І. Усатенко з одними з кращих на Кіровоградщині фольклорними колективами Бірківського сільського Будинку культури.

Багато років життя вона віддала роботі у районному Будинку піонерів та школярів.

31 ТРАВНЯ

18 ТРАВНЯ ЗА СТ. СТ.

Народилася у смт Олександрівці лауреат премії Бориса Кузика, вчитель початкових класів Олександрівської загальноосвітньої школи № 2 Світлана Іванівна Павловська (1964)

С. І. Павловська

Після закінчення Олександрівської школи № 2 С. І. Павловська обрала професію вчителя. Швидко пролетіли роки навчання у Кіровоградському педагогічному інституті ім. О. С. Пушкіна, і молода вчителька повернулася до рідного селища.

За роки роботи в Олександрівській загальноосвітній школі № 2 набула досвіду. І такого досвіду, що її здобутки узагальнювались обласним інститутом післядипломної підготовки. Та це й не дивно, адже вчителька у своїй педагогічній діяльності користується ідеями видатного педагога Василя Сухомлинського, як і він, серце віддає дітям.

НАРОДНИ ПРІКМЕТИ

До Федота на дубі листя з'явилося — буде врожайне літо.

31 ТРАВНЯ

18 ТРАВНЯ за ст. ст.

Остання субота місяця — День працівників видавництва, поліграфії та книгорозповсюдження

Всесвітній день боротьби з тютюнопалінням

У районній друкарні

У друкарні газети "Вперед"

ЦЕРВЕНЬ

ИЮНЬ JUNE

Під маленькими яличками
У смарагдовій траві
Літо виросло суничками —
То по одній, то по дві.

Ліна Костенко

ЧЕРВЕНЬ

Червень відкриває двері в літо. Свою українську назву місяць одержав від назви барвників з черв'яків кошенілі, яких наші предки збирали у цей час для виготовлення темно-червоної фарби. Про давність назви свідчить той факт, що вона вживається у болгар, чехів, словаків.

Червню притаманні соковита зелень, яскраві барви, ясно-червоні зорі. За це фенологи прозвали місяць "рум'янцем року". А ще у народі місяць величають "світлозір", "світлояр", "зеніт року".

Російська назва місяця — іюнь. У Римі його називали Юніусом на честь богині неба Юнони — покровительки жінок і шлюбу. Присвячувався він наймолодшим громадянам (juvenis) — захисникам вітчизни.

За багаторічними спостереженнями, середньомісячна температура повітря в Олександрівці становить

15,3 градуса тепла. Спекотним був червень 1981 р., коли середньомісячна температура повітря становила плюс 22,5 градуса, 24 і 25 червня 1996 р. зафіксовано температуру повітря 41 градус. А в один з червневих днів 1982 р. термометр показував усього 2 градуси тепла. Середня

місячна кількість опадів для Олександрівки становить 63 мм. Максимум опадів (183 мм) зафіксовано у 1980 р., мінімум (1,9 мм) — у 1979 р.

Серед сезонних явищ, що відбуваються у червні, — цвітіння озимої пшениці (середня дата — 10), колосіння ячменю (14), цвітіння гречки (18), цвітіння липи (21), цвітіння картоплі (13). Дозрівають шовковиця, смородина, черешня. На луках квітнуть тимофіївка, пірій.

Завзятий шлюбний спів птахів у лісі змінився батьківською і материнською турботою про потомство. З'явилася малеча у козуль, диких кабанів, лосів, лисиць та білок. Зайченята перших виводків уже підросли і стали самостійними, а в їхніх батьків з'явився другий виводок. Червень і липень вважаються сезоном тиші, коли треба подбати про збереження малят живої природи. Тож, перебуваючи у лісі, не здіймайте шуму і гаму. Червень дарує перші ягоди, ранні овочі, відкриває сінокіс.

У ЦЬОМУ МІСЯЦІ

1905 — відбувся страйк робітників цукроварні в Старій Осоті

1920 — створено волосний комітет незаможних селян на чолі з А. С. Чернишенком у Єлизаветградці

1921 — створено споживче товариство в Олександрівці

1967 — створено міжколгоспну будівельну шляхову організацію

1973 — хору "Тясмин" Олександрівського районного Будинку культури присвоєно звання народного

Перша неділя місяця — День працівників місцевої промисловості

Друга неділя місяця — День працівників легкої промисловості

Третя неділя місяця — День медичного працівника

Остання неділя місяця — День молоді

ЧЕРВЕНЬ

ЗЕМЛЕРОБІ

Просапують, поляють, проривають просапні культури (буряки, кукурудзу картоплю та ін.). Винищують бур'яни та шкідників. На пару нищать бур'яни, розбивають кірку.

ПІВАРИННИКІ

Купають, чистять коней та корів. Чистять і провітрюють стайні. Коням та іншій худобі мастьє шерсть кістяним маслом від гедзів, комарів та мух. Підгодовують дійних корів та молодняк поживними кормами. Березуть худобу від ящуру. Стрижуть овець, вихолощують баранів.

ЩО ЗБИРАТИ

З ЛІКАРСЬКИХ РОСЛИН

Коріння й листя алтеї лікарської, траву барвінку малого, листя блекоти чорної, листя берези бородавчастої, листя брусниці, траву гірчака перцевого, траву буркуна жовтого, кору дуба, траву материнки звичайної, траву звіробою звичайного, листя кропиви дводомної, суцвіття липи, листя мати-й-мачухи, листя горіха волоського, траву грициків звичайних, листя подорожника великого, траву полину гіркою, траву собачої кропиви п'ятилопатевої, листя смородини, траву чебрецю борового, траву фіалки триколірної, суцвіття цмину піщого, траву хвоща польового, траву череди трироздільної, траву чистотілу звичайного.

САДІВНИКІ

Поляють і підпушують садок та ягідні кущі. Деревя, що дають великий урожай, ще раз угноюють. Суниці одсаджують вусиками, а зайві вусики відрізують. Збирають черешні та ранні вишні. Падалицю, в якій багато всяких шкідників, вибирають і знищують. Винищують кубла гусені та молі. Обприскують сади від шкідників і хвороб.

ГОРОДНИКІ

Основна турбота овочівників — догляд за посівами. Підгортають картоплю, рихлять міжряддя, прополують, підживлюють рослини мінеральними й органічними добривами. Ведуть боротьбу зі шкідниками та хворобами. У червні збирають зелений горошок, ведуть літню сівбу огірків, редиски, салату та інших зелених культур і прянощів. Той, хто любить зелений часник, повинен знати, що особливо ніжна і смачна та частина рослини, що знаходиться у ґрунті, а тому в міру росту слід підгортати рослини вологим ґрунтом.

ЛАСУННИКІ

Ретельно доглядають за життям, розплодом маток у бджіл, пильнують вихід нових роїв, запобігають, коли слід, зайвому розплодові трутнів. За поганого взятку підгодовують бджіл. Викачують мед з вуликів, якщо взятку великий. Очищають вулики.

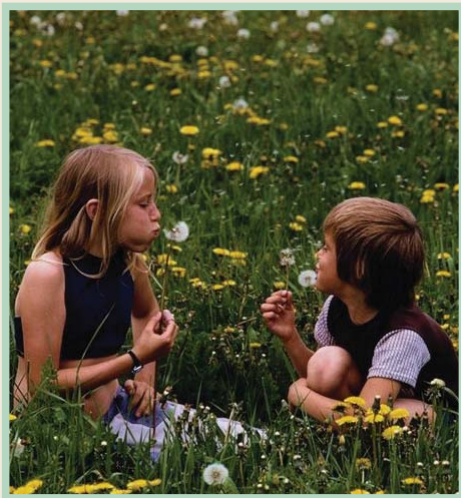

1 ЧЕРВНЯ

19 травня за ст. ст.

Міжнародний день захисту дітей

ЗАПАДКИ

Бігає по хаті
Чорне, волохате
І клубочок доганя.
Це маленьке **кошеня**.
***

І маленька, й чепурна
З гілочки на гілку
Швидко стрибає вона.
Хто це, дітки? **Білка**.
***

Хто літає, мед збирає?
Ця комашечка мала
Називається **бджола**.
***

Плаває по небу біла перинка,
Плаче сльозами. Хто це? **Хмаринка**.

ЦЕРКОВНІ СВЯТЯ

Священномучеників Патрікія, єпископа Пруського, і з ним трьох пресвітерів: Акакія, Менандра й Полієна (бл. 100). Преподобного Корнилія, чудотворця Комельського (1537). Благовірного великого князя Дмитрія Донського (1389). Мученика Калуфа Єгиптянина (284—303). Преподобного Іоанна, єпископа Готфського (790). Священномучеників Константина, Онуфрія (1938), Олександра (1939) і всіх новомучеників Слобідського краю.

ГРАЮТЬ ДІТИ

Грають діти у звірят:
У лисичок, зайченят,
У ведмедиків, вовків,
У слонів і хом'ячків.
Лиш Михась один не грає,
Тільки ніжку підгинає,
Ні за ким він не біжить,
На одній ніженьці стоїть.
Всі спитали: "Чом же так?"
А він каже: "Я — гусак".

АБЕЦІКА

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

На Івана Довгого як тільки сходило сонце, хлібороби ходили на ниву, котили навколо неї сплетені з молоді верби колеса і примовляли, щоб був добрим урожай.

Якщо перші два дні червня лле дощ, увесь місяць сухим буде.

А — автобус, М — це мило,
К — коза, а Ш — це шило,
Озеро, осел — це О.
Так ми літери вчимо.

ЛІЧМОЧКА

Один — горобчик у садку,
два — метелик на містку,
три — збира Оксана квіти,
а чотири — грають діти,
п'ять — маленьке кошеня,
шість — клубочок доганя,
сім — я грушку діставав,
вісім — гілочку зламав,
дев'ять — я на землю впав,
десять — плакати почав.
Ми з тобою, я і ти,
лічимо до десяти.

Юлія Білюченко

1 ЧЕРВНЯ

19 ТРАВНЯ ЗА СТ. СТ.

Виступає народний художній фольклорний колектив "Джерельце"

ЦЕНТРИ, ЩО ПЛЕКАЄ ДИТЯЧІ ПЛАНАТИ

У 2002 р. районний центр дитячої та юнацької творчості (колишній Будинок піонерів) відзначив своє 55-річчя. Гуртківці цього позашкільного закладу вписали чимало славних сторінок у його історію. Частина тих досягнень пов'язана з ім'ям Наталії Миколаївни Нівінської (Москаленко), яка очолює заклад з 1 листопада 1974 р.

Двадцять років на базі центру існує єдиний на Кіровоградщині народний художній фольклорний колектив "Джерельце", яким нині керує

Л. І. Халецька. У серпні 2001 р. колектив виборов перше місце на III Міжнародному фестивалі дитячої та юнацької творчості "Наша земля — Україна", що проходив у міжнародному дитячому центрі "Артек".

Танцювальний колектив "Калинонька" на чолі з С. М. Соколовською працює 15 років і об'єднує понад 130 хлопчиків та дівчаток різного віку.

У центрі відкрито клуб інтелектуальних ігор "Шанс", де ведеться робота з обдарованими дітьми.

Голосно заявили про себе юні парламентарії, які двічі підряд посідають друге місце в області. У 2000 р. у п'ятірці переможців республіканського дитячого парламенту був Віталій Волошаненко.

Щороку в переддень 8 Березня гуртківці готують звіт перед батьками і громадськістю. Вони показують концерт художньої самодіяльності та

виставку дитячої творчості, за що жителі Олександрівки щиро вдячні дітям та їхнім наставникам-педагогам.

У центрі сьогодні працює 33 групи і об'єднання, їх відвідують понад 500 дітей не тільки районного центру, а й сіл Підлісного, Михайлівки, Розумівки, Цвітного, Івангорода.

Серед працівників центру — п'ять відмінників освіти України. П'ятеро працівників центру самі колись були гуртківцями, а закінчивши вузи, повернулися працювати у рідний заклад.

2 ЧЕРВНЯ

20 ТРАВНЯ ЗА СТ. СТ.

КЛИМАТИ КРАЮ МЕЛІШИЦЬ

Як показали дослідження, за останні 40 років клімат в Олександрівці став теплішим на 1,2 градуса: середньорічна температура повітря зросла за цей період з 6,8 градуса до 8 градусів тепла.

Кількість опадів на рік за останні півстоліття зросла на 110 мм. Якщо в 50-х рр. в Олександрівці за рік випало у середньому 467 мм, то в 60-х — на початку 80-х — 517 мм, а в 90-х рр. XX ст. — вже 577 мм.

Зміна клімату в бік пом'якшення спостерігалася у XX ст. і в Кіровограді. На початку століття середньорічна кількість опадів у місті становила 444 мм, в середині — 476, а в кінці — 504 мм. Це означає, що середньорічна кількість опадів у Кіровограді зросла на 60 мм. Стало в обласному центрі і тепліше на 0,4 градуса.

Зміна клімату на планеті — явище постійне. Згадаймо хоча б періоди зледеніння. Під час найбільшого в Європі Дніпровського зледеніння льодовик дійшов до території Олександрівського району.

ЦЕРКОВНІ СВЯТЯ

Мучеників Фалалея, Олександра та Астерія (бл. 284). Обретіння мощей святого Олексія, митрополита Московського, всієї Русі чудотворця (1431). Благовірного князя Довмонта, в Святому Хрещенні Тимофія, Псковського (1299). Мученика Аскалона (бл. 287).

ДЕНЬ ЗАБЕЖИТИМ РЯДОМ

Види на врожай хлібів у нашій місцевості невтішні, бо озимі почасті вимокли, почасті знищені жуками, котрих нинішньої весни з'явилося цілі міради. Знищивши одні посіви, жуки переселяються на сусідні поля; там, де зустрічається на шляху ріка, комахи ці тонуть тисячами... Перорані озимі поля і засіяні яровими, як і всі інші ярові посіви, теж виглядають дуже погано, бо дощу не було близько місяця. Сади цвіли прекрасно, але вітри і посуха знищили цвіт, і на врожай немає надії. ("Киевлянин", № 109, 21 травня 1889 р.).

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

З цим днем пов'язується період сівби огірків: "На Тимофія велика надія".

3 ЧЕРВНЯ

21 травня за ст. ст.

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Володимирської ікони Божої Матері.
Рівноапостольного царя Константина (337) та матері його цариці Єлени (327).
Благовірного князя Константина (Ярослава) (1129) і чад його Михайла та Феодора, Муромських чудотворців. Преподобного Кассіана грека, Углицького чудотворця (1504).

БОРОТЬБА З БУР'ЯНАМИ

Чому бур'яни сильніші за культурні рослини? По-перше, насіння бур'янів дозріває раніше, ніж насіння багатьох культурних рослин, і проростає воно не зразу. Попадаючи в ґрунт орного шару на значну глибину, насіння може зберігати схожість кілька років, а бували випадки, коли і 25—30 років.

Ще одна особливість бур'янів. Недозріле насіння, зокрема лободи, березки польової, грициків, вівсюга, може так само успішно проростати, як і зріле. У багатьох бур'янів надзвичайно висока плодовитість. Наприклад, лише одна рослина дикої редьки здатна дати 12 тисяч насінин, осоту жовтого — 19 тисяч, ромашки — 54 тисячі, лободи звичайної — 100 тисяч, а щиріці — понад 500 тисяч.

Багато важить і те, що насіння й плоди багатьох бур'янів мають особливі пристосування, за допомогою яких вони переносяться на значні відстані. Інші ж види бур'янів (пирій повзучий, осот рожевий, березка польова) розмножуються кореневищами та кореневою порослю.

З чого розпочинати боротьбу? Насамперед зі згрібання, винесення з ділянок і спалювання всіх поживних решток, сухих бур'янів, а також рослинних матеріалів, якими на зиму вкривали часник, цибулю на зелене перо, овочі, багаторічники. Те ж саме потрібно зробити і на межах, біля огорож, у придорожніх смугах, лісових посадках.

У суху погоду слід більше уваги приділяти розпушуванню ґрунту в міжряддях і в рядах між рослинами овочевих культур. Недарма кажуть, що триразове розпушування ґрунту замінює один полив. У суху погоду розпушування проводять на глибину 6—8 см, а при достатньому зволоженні — на 12—14 см.

При перекопуванні ґрунту вносять тільки добре перепрілий гній та компости, інакше забур'яненість посівів збільшиться на 60—70% порівняно з тими ділянками, на яких органіка не застосовувалася. Слід вибирати з ґрунту і виносити за межі ділянки шматки кореневищ та коріння багаторічних бур'янів — пирію, свинорію, хвоща, березки польової, осоту, гірчака рожевого, кінського щавлю.

Ділянки, що заросли пирієм повзучим, потрібно перекопувати не лопатами, а вилами, щоб витягти з ґрунту коріння рослини. Якщо ж копати лопатою, то з кожного шматочка кореневища, відрізаного цим інструментом, надалі утвориться нова рослина. Землеробам треба пам'ятати і таке правило: готуючи насіння до сівби, його необхідно добре очистити від бур'янів.

Боронування, розпушування, підгортання — найдоступніші заходи боротьби. Вся агротехніка овочевих має бути спрямована на чистоту посівів від бур'янів. Так, дво-триразові боронування картоплі, посадженої звичайним способом, та одноразове після сходів є найдешевшим, найдоступнішим заходом для знищення 85—95% сходів бур'янів. На невеликих ділянках цю роботу виконують граблями.

НАПОДНІ ПИРАКМЕНТИ

Висаджували найпізніші овочі, починали сіяти льон. Вважалось, що вже не буде приморозків. "Після Олени царствує зелений", тобто буйнотрав'я.

Якщо цього дня дощ із градом, то 3 грудня йтиме сніг з крупкою. Якщо день сонячний чи дощовий, то такою буде й осінь.

4 ЧЕРВНЯ

22 травня за ст. ст.

Народився вчитель Несватківської загальноосвітньої школи, поет Микола Олександрович Якимчук (1956)

М. О. Якимчук

Учителів з Несваткового М. О. Якимчука добре знають не лише колеги-освітняни району. Знають насамперед як пристрасного аматора художнього слова.

Народився М. О. Якимчук у мальовничому куточку Полісся, на Житомирщині. Закінчив філологічний факультет Житомирського педагогічного інституту ім. Івана Франка.

За радянських часів він, молодий, енергійний, міг би зробити блискучу кар'єру. У 23-річному віці він уже керував школою, у 25 років був головою однієї з найбільших у районі сільрад, пізніше — інструктором, завідувачем кабінету політосвіти, заступником завідуючого ідеологічним відділом райкому партії. Треба було мати неабияку силу волі й власного сумління, аби відмовитися від запаморочливих, як на той час, кар'єрних перспектив. А він відмовився.

Пішов з райкому добровільно, причому на самому злеті.

До Несваткової родини Якимчуків переселилася 1994 р. Такий поворот долі зумовило чорнобильське лихо.

Відтоді Микола Олександрович працює у місцевій загальноосвітній школі I—III ступенів учителем рідної мови та літератури, заступником директора школи з навчально-виховної роботи.

Пише вірші рідною мовою і російською, друкується у періодичних виданнях. Вірші М. О. Якимчука ввійшли до поетичної збірки, яка нещодавно побачила світ.

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Мученика Василіска (бл. 308). Пам'ять II Вселенського Собору (381). Мученика Іоанна-Володимира, князя Сербського (1015).

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

Колись вважали, що цього дня з'явився Василіск — цар зміїний, тож і ніякого діла не починали, бо пуття ніякого не буде. А ще різали чорного півня. Як залишити його живим, то 15 січня знесе він у гній яйце, з якого народиться цар зміїв.

***

Тихий ранок рожевий і синій.
Понад Тясмином стелиться дим.
Розпушився над кронами іній
Срібним хутром, густим-прегустим.
І дорога надійна, як літом,
Стрічку-змійку чарівник розплів,
Простягнув нестихаючим слідом
По ясній скатертині полів.
Обрій — мов з голубої пастелі,
Срібна казка — життя степове.
Білий пух снігової постелі
Будить дух і в простори зове.

***

Болить душа — і слава Богу,
Ознака вірна, що живу:
Чи вірно я обрав дорогу,
Образ порвавши тятину?
Здолати недруга я можу,
Аби не виявивсь слабким.
Себе ж здолать — ніяк не гожий,
Не переможений ніким...

***

Журавли улетают на юг,
Грусть разлив по родному раздолью,
И какая-то жилочка вдруг
В сердце рвется с щемящею болью.
Ничего, что в осенние дни
Покидают нас милые птицы,
Здесь оставили гнезда они
И сюда будут вечно стремиться.
Этот горестный клич журавлей,
Эта песня, подобная чуду,
Пусть в груди остается моей —
До весны я ее не забуду.
Как бы вьюги зимой не мели,
Как бы жизнь не давила сурово,
Вспомню: где-то летят журавли —
Все стерплю и весну встречу снова.

5 ЧЕРВНЯ

23 ТРАВНЯ ЗА СТ. СТ.

ЦЕРКОВНІ СВЯТЛА

Преподобного Михаїла сповідника, єпископа Синадського (821). Обретіння мощей святителя Леонтія, єпископа Ростовського (1164). Собор Ростово-Ярославських святих. Преподобної Євфросинії, ігумені Полоцької (1173). Преподобного Паїсія Галицького (1460). Преподобномученика Михаїла чорноризця (IX).

Всесвітній день охорони навколишнього середовища

РОСЛИНИ

З ЧЕРВОНОЇ КНИЖКИ

Чимало представників рослинного світу району перебувають на межі зникнення. За даними колективної праці "Заповідні куточки Кіровоградської землі" (1999), з рідкісних і зникаючих рослин, що зустрічаються в Олександрівському районі, до Європейського червоного списку входить астрагал шерстистоквітковий, до Червоної книги України — ковила волосиста, ковила Лессінга, лілія лісова, коручка темно-червона, до списку регіонально рідкісних рослин Кіровоградщини — хвощ великий, кадило мелісолисте тощо. До Зеленої книги України включено рідкісне рослинне угруповання — дубові ліси і ліщинові в заповідному урочищі Чагар.

Б. М. Ярмоленко (1980) дає більш повний список червонокнижних рослин району: астрагал шерстистоквіт-

ковий, брандушка різноколірна, бруслина карликова, в'язіль стрункий, гронянка півмісяцева, ключ-трава, ковила волосиста, півонія вузьколиста (воронець), сон великий, плаун заплавний, сугайник довголистий, тирлич язичковий, підсніжник звичайний, пізньоцвіт осінній, чистець германський, голиця весняний, любка дволиста. Він відзначає, що північна межа поширення ковили проходить по північній межі Чорного лісу, в тому числі і через наш район, де на галявинах і узліссях зустрічається ковила волосиста, виявлена і в околицях Олександрівки.

На думку Б. М. Ярмоленка, охорони потребують такі види рослин: лепеха звичайна (аїр), барвінок малий, валеріана лікарська, звіробій звичайний, калина звичайна, латаття жовте та біле, конвалія звичайна, гірчак зміїний, ромашка лікарська, сон-трава.

ГОРОСКОПИ ДРІВІДІВ

ІРАБ (04.06—13.06; 02.12—11.12)

Красивий, але без особливої чарівності. Тип естета. Хороший сім'янин. Емоційний. Непостійний. Працює ретельно. Імпульсивний. Сповнений добрих намірів. Реаліст. Ділова людина. Підприємливий. Дуже вразливий.

НАРОДНІ ПІРІКМЕТТИ

На Конопляника ткали з конопель грубі тканини. Конопляною олією присмачували каші. В таку олію вмоцали хліб і їли, запиваючи квасом.

6 ЧЕРВНЯ

24 ТРАВНЯ ЗА СТ. СТ.

День журналіста

Народився російський письменник
Олександр Сергійович Пушкін (1799).
Помер у 1837 р.

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Преподобного Симеона стовпника, на Дивній горі (596). Преподобного Никити, стовпника Переславльського (1186). Мучеників Стратилата, Стефана, Іоанна, Серапіона єгиптянина, Каллініка волхва, Феодора і Фавста, і з ними 1218 воїнів з жонами та дітьми (бл. 218).

Микола Васильович Черкас — один з найдосвідченіших журналістів Кіровоградщини.
Довгий час працював в Олександрівці

Мій друже, найщасливіші хвилини мого життя провів я посеред родини шановного Раєвського. Я не бачив у ньому героя, славу російського війська, я в ньому любив людину з ясным розумом, з простою, прекрасною душею; поблажливого, попечительного друга, завжди милого, ласкавого господаря. Свідок Катерининського віку, пам'ятник 12 року; людина без забобонів, з сильним характером і чутливий, він мимоволі притягує до себе кожного, хто тільки гідний розуміти і цінувати його високі якості. Старший син його буде більш ніж відомий. Всі його дочки — чарівність, старша — жінка незвичайна. Суди, чи був я щасливий: вільне, безпечне життя в колі милої родини; життя, яке я так люблю і котрим ніколи не насолоджувався...

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

У цей день, як правило, зацвіта-ла рожева шипшина. З пелюсток троянди варили мед. Мед допома-гав очищати кров. Товчені пелюстки використовували для загоювання ран та нарівив, для знеболювання.

З листа О. С. Пушкіна Л. С. Пушкіну.
24 вересня 1820 р.

7 ЧЕРВНЯ

25 ТРАВНЯ ЗА СТ. СТ.

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Третє обретіння глави Предтечі і Хрестителя Господнього Іоанна (бл. 850). Святи-теля Інокентія, архієпископа Херсонського і Таврійського (1857). Священномученика Ферапонта, єпископа Кіпрського (IV).

БОРОТІБА З БУР'ЯНАМИ

На невеликих ділянках хороший ефект дає мульчування (присипання) посівів качанного салату, шпинату, кабачків, перцю, капусти, помідорів напіввологим повітряним торфом або перегноем шаром в 1,5—2 см. Можна також мульчувати ґрунт у міжряддях солом'яною січкою, старою поліетиленою плівкою, тирсою та іншими матеріалами. При цьому забур'яненість значно зменшується, прискорюється поява сходів, підвищується урожайність.

Бур'яни серед капусти, помідорів, перцю, баклажанів можна присипати шаром землі 4—5 см.

Підгортання капусти, помідорів, огірків та інших культур поліпшує водний, тепловий та повітряний режими за рахунок утворення гребенів; при підгортанні ґрунт добре прогрівається, а при перезволоженні краще дрениується. Підгортання рослин не тільки зменшує їх забур'яненість, а й захищає від вітролому.

Краще підгортати рослини після дощу чи поливу. Висота підгортання капусти, помідорів, перцю, баклажанів у вологу погоду — 10—15, в суху — 5—8 см.

У липні — серпні високі бур'яни на посівах овочевих культур та картоплі затінують рослини, значно зменшують провітрювання їх, сприяють розвитку таких грибкових хвороб, як

фітофтора картоплі, помідорів, пероноспороз цибулі й огірків, слизовий бактеріоз капусти.

Бур'яни є розповсюджувачами таких шкідників, як капустиана білянка, совка та міль, хрестоцвіті блішки, попелиця, колорадський жук, гороховий довгоносик, та багатьох інших.

Варто нагадати, що систематичне розпушування міжрядь на посівах овочевих культур на 80% знищує однорічні бур'яни: гірчак шорсткий, редьку дику, гірчицю польову, лободу білу, щирицю загнуту, куряче просо, мишій, чистець однорічний.

Не слід забувати і про попередники! Восени, після збирання врожаю сільськогосподарських культур, відразу ж слід провести поверхневе розпушування ґрунту (боронування, дискування, культивуацію), а через два-три тижні — виорати чи перекопати ґрунт.

У разі заростання ділянки або її частини багаторічними бур'янами — пирієм повзучим, хвощем польовим, березкою польовою, осотом рожевим чи польовим — восени, коли стоїть суха погода, треба провести оранку або перекопування ґрунту на глибину залягання основної маси кореневищ бур'янів (15—18 см). На ділянці, зарослій пирієм, не можна проводити розпушування ґрунту чи культивуацію у вологий період, бо він ще дужче розмножиться.

Хотілося б відзначити, що забур'яненість овочевих культур залежить також від попередників. Так, при вирощуванні пізньої культури після капусти перед першим прополюванням на одному квадратному метрі було виявлено 60 штук сходів бур'янів, після огірків — 168, після помідорів — 182, після гороху на зерно — 317.

НАРОДНІ ПРІКМЕТИ

Колись вважали, що цього дня бувають погані роси. Тож трав не рвали, не добували з них цілющої вологи. Худобу не виганяли на пасовище, поки не спала роса.

8 ЧЕРВНЯ

26 травня за ст. ст.

ЯБЛОНОВСЬКІ ЗАЛИШИЛИ СМД

Польський період історії нашого краю має слід на карті Олександрівщини. Одна з назв, що дійшла з того часу, — Янівка. Так до червня 1944 р. називалося с. Іванівка.

На думку дослідників історії краю, зокрема К. Повелька, нарекли село Іванівкою на честь його власника, польського князя Яна Станіслава Яблоновського, який у 1717—1730 роках очолював Чигиринське староство.

Магнатам Яблоновським, за свідченням автора "Сказаний о населенных местностях Киевской губернии..."

Леонтія Похилевича, належали й інші села Олександрівщини. Серед них Нова і Стара Осота, Вищі Верещаци...

Найбільш помітні постаті серед Яблоновських — польський полковець Станіслав Ян Яблоновський (1634—1702) та його син польський письменник Ян Станіслав Яблоновський (1669—1731).

Особливо велику політичну вагу в Польщі мав Станіслав Ян Яблоновський. Після смерті короля Яна Собеського (Яна III) (1696 р.) стояло питання навіть про те, щоб С. Я. Яблоновський зійшов на польський престол.

А в молодості С. Я. Яблоновський воював зі шведами під керівництвом Стефана Чернецького. Під час облоги Кракова шведами у 1655 р. Яблоновський у числі інших врятував регалії польських королів, перешкодивши шведському королю Карлу Густаву надягнути польську корону.

У 1667 р. С. Я. Яблоновський разом з Чернецьким здійснив похід в Угорщину і Данію. В біографії С. Я. Яблоновського значаться походи і битви з українськими козаками, татарами, турками. Вони й принесли в 1682 р. С. Я. Яблоновському звання

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

Зілля після Івана починало вбирати з посуду зайву вологу. Глечики з молоком, щоб воно довше лишалося свіжим, тримали під кущами шипшини, смородини.

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Апостолів від 70-ти Карпа та Алфея (I). Мученика Георгія Нового (1515). Обретіння мощей преподобного Макарія Калязинського (1521). Мучеників Аверкія та Єлени (I). Преподобного Іоанна Психаїта сповідника (IX).

Дореволюційні російські джерела називають сина С. Я. Яблоновського

Яна Станіслава польським письменником. Залишивши політику, він писав твори, присвячені змінам і реформам у Польщі. Перу Я. С. Яблоновського належать також мемуари.

Син знаменитого полководця, Я. С. Яблоновський дослужився до посади коронного канцлера. Під час нашестя шведських військ Карла XII (того самого, що зазнав поразки під

Полтавою) Яблоновський підтримував польського короля Августа II Фридерика Сильного. Згодом він став прибічником Станіслава Лещинського, коронованого шведами в 1704 р.

Станіслав Лещинський доводився Яну Яблоновському племінником.

Такої зради Август II не міг пробачити: Яна Станіслава заарештували й ув'язнили у фортеці Кенігштейн.

Посидівши за ґратами, він вирішив більше не втручатися в політику і став літератором. У віці 62 років, у 1731 р., Ян Станіслав Яблоновський помер.

9 ЧЕРВНЯ

27 ТРАВНЯ ЗА СТ. СТ.

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Священномученика Ферапонта, єпископа Сардійського (III). Обретіння мощей преподобного Нила Столобенського (1667). Праведного Іоанна Руського, сповідника (1730). Мучеників Феодори діви та Дидима воїна (304).

ДОРОГО ОБІЙШЛАСЯ

ЧЕСНІСТЬ

Чимало пороку довелося понюхати на фронтах першої світової війни М. І. Шевченку. Тож, коли пронеслася вихором революція, вирішив, що досить з нього війни, поїде тепер в Акмолінськ у Казахстані, куди за столипінських реформ виїхали з с. Розумівки (тепер Олександрівський район) його батьки.

І вирушив колишній молодий офіцер у далеку подорож. Та доїхати не довелося. Розпізнали колчаківці в стрункому юнакові колишнього військового, оголосили, що його знову мобілізовано. Жити хотілося, змушений був підкоритися, хоч Колчак та його методи боротьби за відновлення царської Росії були Миколі Шевченку геть не симпатичні.

При першій нагоді втік до червоних.

У 20-х рр. став Микола Шевченко викладачем школи червоних командирів ім. Каменєва у Києві. Коли заповнював анкету, то прямо й чесно написав: був мобілізований Колчаком. Начальник здивовано подивився на Миколу Шевченка: "Навіщо таке написав? Що, ЧК тобі піп? Перепиши анкету, бо потім жалкуватимеш". Не переписав, не хотілося казати неправду робітничо-селянській владі, яку прийняв усім серцем.

Після звільнення з лав Червоної Армії став Микола Шевченко директором радгоспу-технікуму в Гришиному (тепер Красноармійськ) на Донеччині.

Та прийшов страшний 1937 рік. Вночі під'їхав "чорний ворон", і Миколу Шевченка повезли у невідомому напрямку. Ось тоді, певне, пожалкував "ворог народу", що не послухав дружньої поради командира.

Плакала, побивалася дружина Катерина. Як їй тепер жити з маленьким сином Юрком без чоловіка?

А їй навіть заборонили поїздом виїхати на рідну Київщину до батьків. Дружина "ворога народу" купила візка, посадила в нього сина і вирушила у дорогу...

Після смерті Сталіна рідні Миколи Шевченка намагалися дізнатись про його долю. Все безрезультатно.

Та навряд чи вижив Микола Шевченко. Дорого обійшлася йому чесність. Сліди дружини Катерини та її сина теж загубилися.

Вже при Леоніді Брежнєві олександрівські родичі Миколи Шевченка ще раз спробували з'ясувати правду про долю репресованого. Після їхнього листа додому навідався співробітник КДБ і порадив: "Не шукайте більше громадянина Миколу Шевченка. Собі тільки шкоду зробіть".

НАРОДНІ ПІРІКМЯТИ

На Федори Довгоязикі пліткаркам так і кортіло дізнатися того дня про погане і роздзвонити по всьому селу. Тому й не вели розмов біля колодязів, не сварилися, щоб не класти Федорі на язик, а сороці — на хвіст.

10 ЧЕРВНЯ

28 травня за ст. ст.

Померла українська поетеса Галина Олексіївна Демченко (1986). Народилася в снт Олександрівці в 1922 р.

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Преподобного Никити сповідника, єпископа Халкідонського (IX). Святителя Ігнатія, єпископа Ростовського (1288). Священномученика Євтихія, єпископа Мелітинського. Мучениці Єлїкониди (244). Священномученика Єладія, єпископа (VI—VII). Нікейської (304) та Чухломської (Галицької) (1350) ікон Божої Матері.

СПИ, МАРИНКО СПОЧИВАЙ

(Колискова)

А-а, люлі, баю, бай...
Прилетіла бджілка в гай,
прилетіла по медок
до пахучих квіточок.
Баю, баю, баю, бай,
спи, Маринко, спочивай...
А-а, люлі, баю, бай...
Квітко, бджілку колихай.
Бджілка буде працювати,
а дитина буде спати.
Баю, баю, баю, бай,
спи, Маринко, спочивай...
А-а, люлі, баю, бай...

НАРОДНІ ПІРІКМЕШТИ

Микита-гусятник наганяє на небо сизо-білі кошлаті хмари — полуденниці. Хмари водять хороводи, вирощують свіжу воду гусям. З Микити гусям хочеться скупатись у небесній воді, поплавати.

Прилетіла бджілка в гай.
Прилетіла: "Джу-джу-джу!
Я дитини не збуджу..."
Баю, баю, баю, бай,
спи, Маринко, спочивай...

КОТИК СПИТЬ НА КОЖУШКУ

Котик спить на козушку,
пташенятко — на пушку,
сірий зайчик — на обніжку,
а Юрасик наш — у ліжку.

Біля нього півник ліг
(очі чорні, сам — як сніг),
тільки півник спать не хоче:
не заплющуються очі.

Галина Демченко

11 червня

29 травня за ст. ст.

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Третя неділя місяця — День медичного працівника

Мучениці Феодосії діви, Тірської (307—308). Блаженного Іоанна, Христа ради юродивого, Устюзького (1494). Пам'ять І Вселенського Собору (325). Преподобномучениці Феодосії діви (730). Ікони Божої Матері, що іменуються "Споручниця грішних".

Огляд хворого проводять головний лікар районної лікарні В. Д. Щур та хірург С. В. Дюдін

Лікарі відділення реанімації
Ю. Г. Олєфіренко та В. В. Чергинець

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

Починають колоситися зернові. "Ходить Федосія й дивиться на колосся".
"Прийшла Федосія дивитися, хто як сів".

Якщо до цього дня хліба не половіють — у жнива саму половину віють.

11 червня

29 травня за ст. ст.

З ІСТОРІЇ ОЛЕКСАНДРІВСЬКОЇ МЕДИЦИНИ

Першими лікарями у давнину були знахарки і повитухи. Доступ до професійних лікарів мали тільки заможні люди, що спричиняло епідемії.

З другої половини XVIII ст. медичну допомогу в краї одержували військові поселенці. У 1799 р. в с. Михайлівці (Слизаветградці) хворих обстежував один з основоположників вітчизняної епідеміології Д. С. Суцинський.

У другій половині XIX ст. на півночі району лікарні були у Ставидлах та Олександрівці. Ставидлянський лікар А. Г. Райський у 1893 р. був делегатом першого з'їзду лікарів Київської губернії.

У 80-х рр. XIX ст. у с. Красносілці лікувальною практикою займався О. М. Мечникова — дружина відомого вченого І. І. Мечникова. Її чоловік теж лікував тут хворих.

У 1900 р. лікарні вже діяли не тільки в Олександрівці, де були два лікарі і фельдшер, а й у Ставидлах та Старій Осоті. Фельдшери приймали хворих у Других Бірках, Трилісах і Цвітному, а повитухи надавали допомогу в Олександрівці, Других Бірках, Івангороді. Деякі лікарні на початку XX ст.

І. І. Мечников

утримувалися за кошти земств. У 1919 р. президія Олександрівського цукрозаводу вирішила відкрити заводську лікарню на шість ліжок, а в с. Родниківці було закладено лікарню, названу іменем В. І. Леніна.

У 1923 р. в Олександрівській дільничній лікарні було 35 ліжок. Працювали лікар Крилов, його помічник Аннопольський та чотири особи технічного персоналу. Лікар обслуговував Олександрівку, Несваткове, Нижчі Верещаки. У той час фельдшерсько-акушерські пункти діяли в Івангороді, Бірках, Голиковому, Бовтишці, Розумівці, Стримівці, Соснівці.

О. М. Мечникова

на краю у 30-х рр. XX ст. Існували районні лікарні в Олександрівці та Слизаветградці. В Олександрівці збудували приміщення поліклініки, два корпуси лікарні, в яких розмістилися пологове та хірургічне відділення. Було організовано дільничні лікарні у Трилісах, Ставидлах і Красносіллі, фельдшерсько-акушерські пункти з пологовими будинками у 10 селах. У 1937 р. в Олександрівці було обладнано рентгенкабінет. У 1940 р. лікарня розширилася до 50 ліжок, було відкрито дитяче відділення з лікарем-педіатром.

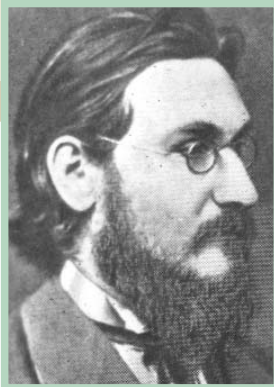
У післявоєнні роки працювали лікарні в Олександрівці, Слизаветградці, Ставидлах, Трилісах, Родниківці, Красносіллі, Цвітному. В Олександрівці наприкінці 50-х рр. було відкрито фізіотерапевтичний кабінет. У 1965 р. допомогу хворим у районі надавали 30 лікарів, 60 медсестер, 20 фельдшерів, 7 акушерок, 100 санітарок. У 1970 р. колишній вестибюль районної поліклініки переобладнали на фізикабінет.

У 1980-х рр. введено в експлуатацію багатопверхові будинки центральної районної лікарні та поліклініки. У всіх цих досягненнях велика заслуга головних лікарів В. П. Бондаренка, П. О. Кирєєва та М. Г. Васько.

Лікарю Цвітненської дільничної лікарні В. І. Борозняку присвоєно звання Героя Соціалістичної Праці, а фельдшеру з Іванівки В. Н. Сіканенку — звання заслуженого медичного працівника України.

Нині в Олександрівському районі, крім центральної районної лікарні, діють 4 дільничні лікарні, 2 лікувальні амбулаторії, 29 фельдшерсько-

акушерських пунктів. Працює Старосотський дитячий санаторій. Медичну допомогу жителям району надають 74 лікарі. Головним лікарем району є В. Д. Щур. Під його керівництвом проведено капітальний ремонт центральної районної лікарні. 16 квітня 2002 р. в ній відкрито діагностичний центр з найсучаснішою апаратурою. Висококваліфіковані лікарі А. Я. Ситник, І. С. Фомін, А. С. Сухонос, В. С. Рула, В. П. Корнєєв, О. Я. Прасол та інші завжди приходять на допомогу людям.

А. Г. Райський

11 червня

29 травня за ст. ст.

М. Й. Куценко

ПОВІТРЯНИЙ АС КУЦЕНКО

Серед мальовничої природи села Бірок минуло дитинство Михайла Куценка, який народився 11 червня 1918 року.

Як і більшість хлопчаків, він доглядав громадську худобу. Із заздрістю та захопленням поглядав у небо, де пропливав серед хмар літак. Але навіть у мріях не уявляв себе в ньому. Бо понад усе любив землю, яку плекали його діди-прадіди. У школі навчався добре.

Вступив до технікуму. Успішно склав випускні іспити. Та одного осіннього дня 1938 року до нього підійшов комсорг.

Михайло відразу не помітив його, бо роздумував над складним кресленням.

Відчув тільки руку, яка тепло лягла на плече, і коротке:

— Куценко, тебе до райкому комсомолу викликають.

Розмова з секретарем була недовгою:

— Вас направляють за комсомольським набором до авіаційної школи.

Батьківщині льотчики необхідні зараз понад усе. Від'їзд на навчання — днями.

І Михайло Куценко рішуче відповів: "Єсть!"

А потім війна. ...У небі Кубані народилася слава командира авіаційної ескадрильї старшого лейтенанта М. Й. Куценка. Його талант командира і особисту хоробрість засвідчує бойова характеристика, написана в ті буремні дні командиром полку: "М. Куценко — безстрашний радянський ас, майстер повітряних боїв. У 26 боях побував він зі своєю групою і не мав жодної поразки. Льотчики його ескадрильї за цей час

здійснили 175 бойових вильотів, збили 46 літаків противника, з них — 10 бомбардувальників". Як командир, М. Куценко завжди подавав приклад підлеглим. Від влучних черг його винищувача один за одним падали на землю гітлерівські стерв'ятники. Секрет його перемог простий.

Льотчик зі своєю групою першим відшукував противника у повітрі і нав'язував бій, незважаючи на його кількісну перевагу. Своєю хоробрістю він надихав молодих авіаторів.

Один із найтяжчих боїв Михайлу Йосиповичу довелося витримати у святковий день 2 травня 1943 року. Радянські льотчики виконували звичайний політ по прикриттю наземних військ. Зненацька назустріч їм майже на тій же висоті пішли 12 "мессершміттів". Не роздумуючи, наші соколи кинулися в атаку.

З близької відстані Куценко запалив перший літак ворога. Фашисти, як шуліки, налетіли на радянського коман-

дира. Він опинився в кільці ворожих літаків, що безперервно вели вогонь.

Ось тут Михайлу Куценку вкотре знадобився добре відпрацьований пілотаж: він "витискав" з літака все, що міг, виконуючи такі фігури, які не могли повторити його вороги. В результаті через

5 хвилин командир ескадрильї вдалося зайняти вигідну позицію і збити ще один фашистський стерв'ятник. Зовсім озвірілі фашисти. Вони ще міцніше зімкнули кільце навколо нашого пілота.

Особливо напористим був той, що намагався зайти збоку. І тоді Куценко прийняв відчайдушне рішення. Він розвернувся і кинувся в лобову атаку. Хто кого? 100 метрів... 50... 20... Нерви гітлерівця не витримали. Він різко злетів угору. У цю ж мить його літак одержав добру порцію свинцю і, перекидаючись з крила на крило, вривався в землю.

Решта пілотів "мессерів" припинили бій. Залишившись без прикриття, за ними вирушили бомбардувальники.

Так воював на фронтах Великої Вітчизняної війни один із славних радянських соколів — наш земляк М. Й. Куценко.

У повоєнний час М. Й. Куценко закінчив Московську військово-повітряну академію ім. М. Жуковського, літав на реактивних надзвукових військових літаках, очолював одну з кафедр Качинського військового авіаційного училища, виховав не одну сотню соколят.

Нині полковник авіації М. Й. Куценко живе у місті-герої Волгограді, не втрачає зв'язку зі своїм рідним краєм.

12 ЧЕРВНЯ

30 травня за ст. ст.

Національне свято Російської Федерації — День прийняття декларації про державний суверенітет (1991)

Партизани загону "За Отчизну" пусти-ли під укіс два ворожих ешелони поблизу станції Фундукліївка (1943)

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Преподобного Ісаакія сповідника, ігумена обители Далматської (383).

Б. М. Кузик з першим Президентом Російської Федерації Б. М. Єльциним

12 червня

30 травня за ст. ст.

Народилася лауреат премії Бориса Кузика, вчитель праці Олександрівської загальноосвітньої школи № 2 Любов Василівна Бак (1968)

Б. М. Кузик з Президентом Російської Федерації В. В. Путіним

Л. В. Бак народилася у смт Вільшаній Городищенського району на Черкащині. Для навчання у Криворізькому педагогічному інституті обра-ла спеціальність "загальнотехнічні дисципліни". Після закінчення вузу стала справжнім майстром своєї справи, має високий рівень професійної і методичної майстерності в організації навчання і виховання. Учні Любові Василівни неодноразово були переможцями районних та обласних предметних олімпіад.

Л. В. Бак

НАРОДНІ ПІРІКМЕТІ

Твердили, що цього дня василіск-зміювик справляє зміїні весілля. Тому боялися ходити у лісі і по луках.

13 ЧЕРВНЯ

31 травня за ст. ст.

Народився у с. Івангороді учасник Великої Вітчизняної війни (офіцер зв'язку, помічник начальника відділу штабу 2-го Українського фронту), ветеран педагогічної праці, лауреат премії Бориса Кузика Василь Андрійович Бойченко (1921)

Почався виступ селян с. Красносілки проти місцевого поміщика з вимогою підвищення заробітної плати (1905)

В. А. Бойченко

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Апостола від 70-ти Єрма (I). Мученика Єрмія (II). Мученика Філософа (III).

СЕЛЯНСЬКИЙ БУНТ У КРАСНОСІЛЦІ

Через надзвичайно низьку заробітну платню жінки-селянки с. Красносілки відмовилися працювати на місцевого поміщика. Понад сто жінок під керівництвом Лукії та Євгенії Мельник, Устими Уманець, Килини Натяган о п'ятій годині ранку з'явилися на поміщицькому подвір'ї і виголосили свої вимоги. Коли їм відмовили, жінки покинули роботу і примусили зробити те саме інших односельчан. Було побито управителя та його рідню. Селяни почали знищувати поміщицькі посіви.

одержали Лідія Мельник, Іван Залива, Прокіп Рибак, Ярина Мельник, Зіновій і Григорій Кругляки, Устина Телевна, Килина Натяган, Іван Кравченко, Гликерія Мельник, Домна Витріщак. На два місяці ув'язнення було засуджено Василя Загороднього та Юхима Іщенко. Багатьох селян оштрафували і прилюдно висікли.

НАРОДНІ ПРИКМЄТИ

Єремій — вже не сій. Вважали, що насіння більше не проростає, а засинає.

Страйк придушили викликані до села козаки. У лютому 1906 р. 16 активних учасників селянського виступу було віддано під суд. 14 лютого суд оголосив вирок. Вісім місяців в'язниці

14 червня

1 червня за ст. ст.

ЦЕРКОВНІ СВЯТЛА

Мучеників Іустина Філософа та іншого Іустина, і з ними Харитона, Харити, Євелпіста, Ісракса, Пеона та Валеріана (166). Преподобного Діонісія, ігумена Глушицького (1437). Преподобного Агапіта Печерського, лікаря добродіного, в Ближніх печерах (XI).

СОСІТІВНИ

Хліб та сіль на столі, прикриті рушником чи краєчком скатертини, вважалися першою ознакою гостинності.

І недарма як синонім гостинності вживають слово "хлібосольство".

Коли до хати нагодився гість, навіть непроханий, його приймали дуже чемно, запрошували до столу, частували, розважали розмовами.

Проспер Меріме писав у спогадах про Богдана Хмельницького:

"Хмельницький похвалив шляхтичів за мужність, та не хотів починати серйозної розмови, поки вони не пообідають". За повір'ям, гість приносив радість: "Гість у дім — щастя в нім". Кажали: "С в хаті що їсти й пити, та нема з ким поговорити".

Особливо престижно було приймати людей на Різдво, Великдень, Трійцю і на храмові (престольні) свята. Якщо в якийсь дім гості не завітали, хазяїна піддавали громадському осуду. Навіть найбідніші сім'ї прагнули до цих днів приготувати більше смачних страв.

На свята пили горілку. За чаркою вшановували присутніх родичів і друзів, згадували відсутніх: "Хай їм легенько гикнеться". Пригощали горілкою "за колією", по сонцю, починаючи від старшого в родині. За головою сім'ї п'є хазяйка, за хазяйкою — старший син і. т. д. за родинною ієрархією до останньої наймички... За вечерею горілки пили мало: дві-три чарки, більше не годиться, бо гріх.

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

"Устин тягне догори коноплі, а Харитін — льон", "Устин і Харитін жито то красять, то квасять", — мовили колись.

Якщо йтиме дощ, то до кінця місяця, а коли сонечко — на добрий налив колосся.

Татарським зіллям задихнулось літо.
Хмеліє червнем золота ріка.
Гаряче сонце світить на півсвіту.
Я там стою — закохана й струнка.

Зелене свято вбралось у клечання,
Любистком освятився дух оселі.
З дитячих снів вдивляюся востаннє
В поганський світ, барвистий і веселий.

Душа до щастя прихилилась тихо,
Стоїть навшпиньки — Долю вигляда.
А пам'ять роду відвертає лихо —
І омина ту дівчину біда.

Там світла Подолянка в споришах.
Там досі ще живе моя душа.

Світлана Барабаш

15 ЧЕРВНЯ

2 червня за ст. ст.

Народився благочинний Олександрівського благочинницького округу, настоятель Свято-Успенської церкви (сmt Олександрівка), митрофорний протоієрей Володимир (Володимир Михайлович Кузик) (1949)

Богослужіння веде отець Володимир

Отець Володимир (Кузик) народився у с. Головкивці Чигиринського району Черкаської області. Навчався в Олександрійському культосвітньому училищі та Кіровоградському педагогічному інституті ім. О. С. Пушкіна. Працював у сфері культури. Та у 1995 р. його життя кардинально змінилося.

Для багатьох було дивним, що він став священником Свято-Успенської церкви в сmt Олександрівці. Та цей вибір для отця Володимира був свідомим. Його родина мала багаті християнські традиції, він завжди був віруючою людиною, добре знався на православних обрядах. У 1996 р. отець Володимир став благочинним та протоієреєм, у 2001 р. — митрофорним протоієреєм. У 1999 р. він закінчив Одеську духовну семінарію. Отець Володимир докладно зустрівся для будівництва храму в Олександрівці. До цієї богоугодної справи він залучив

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Святителя Никифора сповідника, патріарха Константинопольського (828). Великомученика Іоанна Нового, Сочавського (1330—1340). Обретіння мощей праведної Юліанії, княгині В'яземської, Новоторзької (1819). Києво-Братської ікони Божої Матері (1654).

органи влади, підприємства району, землеків за кордоном. Величезну допомогу у спорудженні церкви надає Б. М. Кузик, який подарував храму комплект дзвонів. За плідне служіння вірі Христовій отця Володимира (Кузика) відзначено багатьма нагородами Української Православної Церкви.

П'ЯТНИЦЯ — КОМУЩО ПРАВИТИСЯ

П'ятниця традиційно вважалася тяжким днем. Очевидно, ставлення до неї як до чогось страшного, карального та небезпечного ("і град іде, і дощ сильний") певною мірою було відлунням легенди про те, що цього дня сильно страждав і прийняв мученицьку смерть Ісус Христос. Це був колись найсуворіший пісний день, "щоб, якщо попасти прийдеться в пекло, то щоб Бог звелів випустити".

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

На Никифора-кородера починали заготовляти кору для господарських потреб. Плели вінки з березки і польових квітів, водили хороводи.

Церква освятила вшанування п'ятниці, об'єднавши її з днем пам'яті святої Параскеви-П'ятниці (10 листопада).

У народі ходило безліч списків "Слова про 12 п'ятниць", які слід особливо шанувати. Їх відраховували від першого тижня Великого посту або перелічували певні п'ятниці напередодні основних церковних свят. Переказували, що людина, яка постить у п'ятницю на першому тижні Великого посту, "буде позбавлена наглої смерті"; перед Благовіщенням — "перед смертю ангела свого узриш"; на останньому тижні Великого посту — "на страшному суді Господа Ісуса Христа узриш"; перед Вознесінням — "від потопу вбережешся"; перед днем святого Петра і святого Павла — вбережешся "від усяких хвороб"; перед Різдом Пресвятої Богородиці — "від злодійської та розбійницької руки"; перед днем святого Кузьми та святого Дем'яна — "від великого гріха" і таке інше. Іноді вказувалося:

якщо 12 п'ятниць підряд пити тільки свячену воду, всі гріхи відійдуть.

Проти п'ятниці після заходу сонця не можна мити миски та ложки, бо тоді так будуть вороги тарабанити про тебе язиками, як ти ними ложками.

У п'ятницю йдеш свататися — буде удача: засватається навіть свинопас.

Проти п'ятниці сон неодмінно справдиться.

Ще про п'ятницю говорили: "Довша п'ятниця, як неділя"; "Хто в п'ятницю скаже, той в неділю плаче"; "Сім п'ятниць на тиждень"; "Не гляди, що п'ятниця, тоді бери, як трапиться".

16 червня

3 червня за ст. ст.

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Мучеників Лукіліана, Клавдія, Іпатія, Павла, Діонісія і Павли діви (270—275). Священномученика Лукіана єпископа, Максіана пресвітера, Юліана диякона, Маркеліана та Сатурнина в Бельгії (81—96).

Народився у с. Красносілці доктор медичних наук, заслужений лікар Латвії Василь Якович Витріщак (1921). Помер у 2000 р.

В. Я. Витріщак

УСЕ ПОЧАЛОСЯ З ЗАМІТКИ В ЖАБЕТИ

Ще у дев'ятому класі Василь Витріщак прочитав у газеті замітку про те, як хірург-стоматолог відновив обличчя одному робітникові після тяжкої виробничої травми. І почав мріяти, що після закінчення школи і він займеться медициною.

Відмінника, його без вступних іспитів прийняли до Київського стоматологічного інституту. З дозволу викладачів влаштувався лаборантом на кафедрі нормальної анатомії. Це дуже згодилося у майбутній діяльності.

Велику Вітчизняну війну пройшов у складі медико-санітарного батальйону. У складних фронтових умовах доводилося рятувати життя бійцям.

Після війни В. Я. Витріщак залишився в армії, працював у військових госпіталях. Накопичував досвід, експериментував. Його статті з'явилися в наукових журналах.

У 1964 р. В. Я. Витріщак успішно захистив кандидатську дисертацію, а через три роки — докторську. Здавалося б, уже досягнуто вершин науки, та полковник медичної служби, очолюючи щелепно-лицьове відділення госпіталю, залишається провідним хірургом, майстром високої кваліфікації у пластичній хірургії.

За велику практичну діяльність і наукову роботу В. Я. Витріщаку присвоєно почесне звання заслуженого лікаря Латвії.

НАРОДНІ ПІРІКМЕТІ

Південний вітер для яровини добре, а коли з північного заходу — на сльотаве літо. Східний же вітер на Луки-вітряника — геть кепсько — на різні хвороби.

Якщо ітиме дощ, то вродять гриби.

ДЕНЬ ЖАБЕТИНИМ РЯДКОМ

Дощу немає, і нічого не передбачає його скоро, разом з тим зникає будь-яка надія на врожай хлібів, трав і фруктів. Усе сохне і жовтіє раніше часу свого дозрівання. ("Киевлянин", № 120, 4 червня 1889 р.).

17 ЧЕРВНЯ

4 червня за ст. ст.

Народився у смт Олександрівці український прозаїк Яків Дмитрович Клименко (1912). Помер у 1984 р.

Всесвітній день боротьби з опустелюванням і посухами

ЦЕРКОВНІ СВЯТЯ

Святителя Митрофана, патріарха Константинопольського (бл. 326). Преподобного Мефодія, ігумена Пешношського (1392). Мучеників Фронтасія, Северина, Северіана і Силана (I). Мученика Конкордія (бл. 175). Священномученика Астія, єпископа Дірракійського (II). Преподобного Зосими, єпископа Вавилона Єгипетського (VI).

Я. Д. Клименко

18 червня

5 червня за ст. ст.

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Священномученика Дорофея, єпископа Тірського (бл. 362). Перенесення мощей блаженного Ігоря, великого князя Чернігівського та Київського (1150). Блаженного Константина, митрополита Київського і всієї Русі (1159). Благовірного князя Феодора Ярославича (брата святого Олександра Невського), Новгородського (1233). Обретіння мощей преподобних Вассіана та Іони Пертоминських, Соловцьких чудотворців (1599). Мучеників Маркіана, Никандра, Іперехія, Аполлона, Леоніда, Арія, Георгія, Селінія, Іринія та Памвона (305—311). Преподобного Феодора чудотворця (бл. VI). Преподобного Анувія, пустельника Єгипетського (IV). Преподобного Дорофея, з обителі авви Серида (620). Ігорівської ікони Божої Матері (1147).

Засновано народний самодіяльний хор "Тясмин" Олександрівського районного Будинку культури (1951)

Помер декабрист Олександр Вікторович Поджіо (1873), який жив у с. Янівці (тепер Іванівці). Народився у 1798 р.

Хор "Тясмин". 1952 р.

Хор "Тясмин". 1955 р.

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

Дорофія просити сон послати і до сходу сонця про загадане сказати.

19 червня

6 червня за ст. ст.

Народилася лауреат премії Бориса Кузика, вчитель образотворчого мистецтва, керівник гуртків Олександрівської загальноосвітньої школи № 3 Інна Вікторівна Лисенко (1975)

I. В. Лисенко

І. В. Лисенко народилася у м. Кіровограді. У 1997 р. закінчила Кіровоградський державний педагогічний університет ім. В. Винниченка. До 2000 р. працювала керівником дитячої художньої студії в Олександрівському районному Будинку культури, з 2000 р. по 2002 р. — керівником студії мод районного Будинку дитячої творчості, вчителем образотворчого мистецтва в Олександрівській загальноосвітній школі № 2. Нині трудиться в Олександрівській загальноосвітній школі № 3. Вона активно розвиває творчі здібності учнів. Роботу І. В. Лисенко (батик та аплікація пухом) відзначено дипломом на виставці народного мистецтва під час творчого звіту майстрів мистецтва та художніх колективів Кіровоградської області у столичному Національному палаці "Україна" (1999 р.). І. В. Лисенко є співавтором герба і прапора Олександрівського району.

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Преподобного Віссаріона, чудотворця Єгипетського (IV—V). Преподобного Іларіона Нового (845). Святителя Іони, єпископа Великопермського (1470). Преподобного Паїсія Углицького (1504). Преподобного Іони Климецького (1534). Преподобномучениць дів Архелаї, Фекли й Сосанни (293). Пименівської ікони Божої Матері.

Овочева культура	Товаришує з ...	Ворогує з ...
Буряки	капостою, цибулею ріпчастою	салатом
Селера	цибулею зеленою, помідорами, квасолею	
Квасоля	морквою, капустою, цибулею, селерою, картоплею, баклажанами, горохом	часником, цибулею-шалот, цибулею ріпчастою
Кукурудза	баштанними, квасолею, горохом	
Цибуля ріпчаста	морквою, буряками	квасолею, горохом
Горох	баклажанами, картоплею, кукурудзою, морквою, огірками, редькою, квасолею	цибулею, помідорами, фенхелем, часником
Капуста	картоплею, цибулею, салатом, буряками, селерою, кропом	суніцями, квасолею, фенхелем, помідорами
Картопля	горохом, баклажанами, капустою, кукурудзою, цибулею, петрушкою, редькою, салатом, буряками, кропом, квасолею, часником	огірками, помідорами, селерою, фенхелем
Морква	горохом, цибулею, помідорами	фенхелем
Огірки	горохом, капустою, салатом, кропом, квасолею, коріандром	картоплею, перцем, помідорами, фенхелем
Помідори	зеленими культурами, капустою, агрусом, цибулею, спаржею	картоплею, кольрабі, фенхелем, огірками, перцем

Рослини не тільки поглинають, а й виділяють: життєві відходи — у ґрунт, захисні речовини — в повітря і ґрунт. Ці викиди однієї рослини можуть бути неприйнятними для іншої. Про взаємодію різних культур дає уявлення така таблиця.

НАРОДНІ ПІРІКМЄТТЯ

Ларіон клопочеться про просо і льон.

20 ЧЕРВНЯ

7 червня за ст. ст.

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Мученика Феодота Анкірського (303).
Священномученика Маркеліна, папи Римського, і мучеників Клавдія, Кіріна та Антоніна (304). Священномученика Маркела, папи Римського, мучеників Сисинія та Кіріака дияконів, Смарагда, Ларгія, Апроніана, Сатурніна, Папія та Мавра воїнів і Крискентіана, мучениць Пріскілли, Лукіни та Артемії царівни (304—310). Мучениць Калерії (Валерії), Кіріакії та Марії в Кесарії Палестинській (284—305).

Народився у с. Красносілці доктор медичних наук, професор Валентин Якович Витріщак (1937)

В. Я. Витріщак

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

Федот дає тепло. Треба полоти, руки колоти. А не полоти — то хліба не молоти.

21 ЧЕРВНЯ

8 червня за ст. ст.

Народився у с. Несватковому поет
Никифор Васильович Цимбал (1921).
Помер у 1994 р.

Народився у смт Олександрівці
лауреат премії Бориса Кузика, лікар
Олександрівської центральної районної
лікарні Анатолій Якович Ситник (1963)

ЦЕРКОВНІ СВЯТЯ

Великомученика Феодора Стратилата (319). Святителя Феодора, єпископа Суздальського (1023). Обретіння мощей благовірних князів Василя та Константина Ярославських (XIII). Преподобного Єфрема, патріарха Антіохійського (545). Преподобного Зосими Фінікійського (VI). Ярославської (XIII) та Урюпінської (1821) ікон Божої Матері.

НЕ ЗРАДЖУЙ, ДОЛЕ, УКРАЇНО!

Не зраджуй, доле, Україну,
Над нею хмари не збирай,
Нехай залічить всі руїни,
Нехай розквітне рідний край.
Віддаймо сили, вміння й працю
Своїй державі і сім'ї,
Щоб кожний був міцний як криця,
І людям знав ціну, й собі.
Не зраджуй, доле, Україну,
Жалій її простих людей.
Нехай все буде у цвітінні
Державних українських ідей.

А. Я. Ситник

НОЧАМИ НЕ СПЛЯТЬ ВЕТЕРАНИ

В МОЇМ СЕЛІ

Стоїть похмура, немов осінь,
Пуста хатина у селі
На вулиці моїй ще досі,
Й погнуті, схилені тини.
Бур'ян розріс, немов тополі,
Нема кому його зрубать.
Закрив вікно, і стіни голі,
Сичі ночами там кричать.
Немає тих, хто дбав про землю,
Хто ніжно, батьківськи любив.
Проїшло життя — старі померли,
А син у місто покотив.
Кричить земля: вернись до мене,
Вернись в покинуте село.
Посій, пожни, це все для тебе,
Щоб людям хліб і все було.

Ночами не сплять ветерани,
Думками зміряють шляхи,
Якими прийшлося з боями
До Дня Перемоги прийти.
Той День Перемоги чудесний
Нам всім не забути повік,
Бо ми воювали за весни,
У мирі щоб жив чоловік.
Ночами не сплять ветерани,
Тривожиться серце, болить
Про тих, що немає між нами,
Хто в землях далеких лежить.
Повік не забудемо дружби,
Ті довгі шляхи фронтів
І вірність Вітчизні і службу,
О славні брати бойові!

Никифір Цимбал

А. Я. Ситник у 1980 р. закінчив Олександрівську середню школу № 1, в 1987 р. — Івано-Франківський медичний інститут. Після закінчення вузу до 1989 р. працював терапевтом Ставдлянської дільничної лікарні. З 1989 р. трудиться дільничним терапевтом поліклінічного відділення Олександрівської центральної районної лікарні. Сумлінну працю медика було відзначено премією Бориса Кузика.

22 ЧЕРВНЯ

9 червня за ст. ст.

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Святителя Кирила, архієпископа Олександрійського (444). Преподобного Кирила, ігумена Білозерського (1427). Преподобного Олександра, ігумена Куштського (1439). Мучениць Фекли, Марфи та Марії в Персії (346).

Народилась у смт Олександрівці лауреат премії Бориса Кузика, викладач Олександрівської дитячої музичної школи Любов Григорівна Таран (1961)

День скорботи і вшанування пам'яті жертв війни в Україні

День літнього сонцестояння

Л. Г. Таран

Л. Г. Таран у 1976 р. закінчила Олександрівську школу № 3 та дитячу музичну школу, у 1980 р. з відзнакою — фортепіанний відділ Кіровоградського музичного училища, у 1990 р. — музично-педагогічний факультет Кіровоградського педагогічного інституту ім. О. С. Пушкіна. З 1980 р. працює викладачем, заступником директора з навчально-виховної роботи в Олександрівській дитячій музичній школі. Завідує фортепіанним відділом, одним з кращих на Кіровоградщині. Учні відділу є постійними учасниками обласних і зональних конкурсів. У 2002 р. дипломантом

обласного конкурсу стала Віра Матора, добре виступили Ярослав Ситник та Альоша Щербина. За час роботи у школі Л. Г. Таран підготувала до вступу в середні та вищі навчальні заклади вісьмох випускників. Любов Григорівна неодноразово брала участь в обласних конкурсах викладачів дитячих музичних шкіл, виступала на районній сцені. У 2001 р. їй присвоєно звання старший вчитель, за сумлінну працю нагороджено премією Бориса Кузика.

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

Кирило весну проводить, а на осінь позирає.

Зацвіла липа — на тепле й сонячне літо. Щедрим буде медозбір.

22 ЧЕРВНЯ

9 червня за ст. ст.

Почалася Велика Вітчизняна війна Радянського Союзу проти фашистської Німеччини (1941)

ОДИН ІЗ БЕЗСМЕРТНОГО БАТАЛІЙОНУ ЗАХИСНИКІВ БРЕСТСЬКОЇ ФОРТЕЦІ

Омельгородець Григорій Дерев'яно до війни закінчив середню школу. Через рік вступив на фізико-математичний факультет Черкаського державного педагогічного інституту. По закінченні інституту одержав призначення в Алма-Ату. З 1938 року він працював там викладачем фізики в середній школі № 30. 5 лютого 1940 року молодого вчителя проводжали на службу до Червоної Армії. Потрапив Григорій на недавно приєднані землі Західної Білорусії.

...Почалася війна. Багато бійців, що мирно спали в казармах фортеці, так і не встигли опам'ятатися, смерть застала їх просто в ліжку. Бійці дивізіону, що залишилися, під безперервним вогнем противника швидко привели техніку в бойову готовність. Батареї рушили в район розгортання по бойовій тривозі. Артилерійські обслуги, які встигли вийти з фортеці, прийняли бій з ворожими танками, що намірялися осідлати шосе Москва — Варшава. Останній частині дивізіону вихід загородили машини, які загорілися від вогню противника у воротах. З фортеці не встиг вибратися і заступник політрука старшина Г. Д. Дерев'яно. Його батьки невдовзі одержали повідомлення, що Григорій пропав без вісті. Багато років вони сподівалися почути хоч якусь вісточку про сина. І лише через 27 років дізналися, що їхній син був героєм. Написав їм про це науковий співробітник музею оборони Брестської фортеці Д. Й. Лозоватський.

Перебуваючи в Бресті, я дізнався ще про одне. Дерев'яно не загинув четвертого чи п'ятого липня в засідці над штабом. Він чудом уцілів. Виявлено документ про те, що заступника політрука Г. Д. Дерев'яно аж 20 липня було тяжко поранено і схоплено фашистами. Значить, він є одним з тих небагатьох захисників, які майже місяць оборонялися в руїнах фортеці. Він загинув при спробі втечі з табору з-під Бреста.

Віктор Проценко

23 червня

10 червня за ст. ст.

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Священномученика Тимофія, єпископа Пруського (361—363). Обретіння мощей святителя Василя, єпископа Рязанського (1609). Собор Рязанських святих. Собор Сибірських святих. Преподобного Силуана, схимника Печерського, в Дальніх печерах (XIII—XIV). Мучеників Олександра та Антоніни діви (бл. 313). Преподобного Феофана Антіохійського (369). Святителя Вассіана, єпископа Лавдійського (409).

Народився у с. Підлісному український актор, народний артист України та Узбекистану Олександр Петрович Юра-Юрський (1895). Помер у 1968 р.

О. П. Юра-Юрський

У КРАСНОСІЛКІ ПРО ВІЙНУ ДІЗНАЛИСЯ ВІД МЕФОДІЯ ХМАРЕНКА

Про початок війни, яку потім назвуть Великою Вітчизняною, жителі села Красносілки дізналися опівдні 22 червня 1941 року. Першим про віроломний напад фашистської Німеччини на Радянський Союз оповістив своїх сусідів власник детекторного радіоприймача (до речі, в селі на той час було чотири детекторні радіоприй-

мачі) Мефодій Іванович Хмаренко. Вже наступного ранку о сьомій годині водії з автомашинами Олександра Мельника, Сергія Оксанича та Бориса Телевний з'явилися на збірний пункт в Олександрівку. Разом з ними прибули колгоспники Іван Крамар, Іван Дзюра, Федір Шрамко, Олексій Пустовіт, Микола Гетьман — усього десять чоловік. Їх першими відправили на фронт.

Микола Коломієць

НАРОДНІ ПІРАКМЄТТИ

Тимофій по землі принади розпускає, по них дізнавалися, що принесе літо.

24 ЧЕРВНЯ

11 червня за ст. ст.

У Москві на Красній площі відбувся Парад Перемоги (1945)

І. П. Савченко

*І. П. САВЧЕНКО:
"НА ПАРАДІ ПЕРЕМОГИ
НЕЗВИЧНО БУЛО
ПІСЛЯ ПІЛОТКИ НОСИТИ
КАШКЕТА"*

Хоч минуло вже майже шість десятиліть, і досі картає себе Іван Петрович Савченко, що в січні 1944-го не навідався до рідної хати на кутку Мазурівці у Вищих Верещаках. Військова частина 2-го Українського фронту, в якій він служив санінструктором, пройшла пізно ввечері через село з іншого боку — від Красносілля.

Війна застала молодого фельдшера в Кіровограді, де проходив строкову службу. Потім довелося відступати аж до Сталінграда. Під Сталінградом Івана Петровича було поранено. Підлікувався в госпіталі — і знову в діючу армію. У складі 2-го, а потім 3-го Українських фронтів визволяв Україну, був учасником Корсунь-Шевченківської битви, Яссо-Кишинівської операції, бився з ворогом під Сандомиром, пройшов дорогами Угорщини, Чехословаччини, Австрії. У передгір'ях Альп і зустрів довгожданий День Перемоги.

Важко навіть перелічити, скільком поранилим радянським воїнам

врятував життя за роки війни санінструктор Іван Петрович Савченко. З окопів, траншей, з поля бою під ворожим обстрілом витягував він пораниених, виконуючи свій солдатський обов'язок. За цей ратний труд засяяли на грудях Івана Петровича ордени Слави III ступеня, Червоної Зірки, Червоного Прапора, медалі.

Уже після війни, у червні 1945 року, довелося Івану Петровичу Савченку бути учасником історичної події — Параду Перемоги на Красній площі в Москві.

— Для параду відібрали високих хлопців, — згадує І. П. Савченко. — У мене зріст був 1 метр 82 сантиметри, то й мене взяли. Для нас пошили гарну форму. Незвично було після пілотки носити кашкета. А ще почепили старшинські погони. Батька у мене репресували, тож усю війну пройшов рядовим, а тут відразу став старшиною...

Як відбувався Парад Перемоги — те всі знають з кадрів кінохроніки. Після параду його учасників мали відправити на Далекий Схід, але передумали.

З армії І. П. Савченко демобілізувався у травні 1946 року, але боротися за життя людей він продовжував і після війни. Працював фельдшером у селах району, на "швидкій допомозі" в центральній районній лікарні. Бойовий досвід дозволяв йому знаходити вихід із, здавалось би, безвихідних ситуацій. Тож і цінували його люди, згадували теплими словами.

Коли мова заходить про війну, про те, що найбільше запам'яталося йому за довгий бойовий шлях, він прагне не

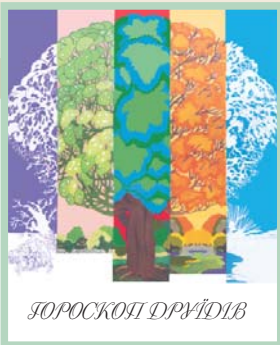
ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Преподобного Варнави Ветлузького (1445). Перенесення мощей преподобного Єфрема Новоторзького (1572). Ікони Божої Матері, що іменується "Достойно єсть" ("Милуюча") (X).

говорити про страхіття тяжкого лихоліття, а згадує кумедний випадок:

— Якось у Молдавії довелося мені проводити обробку одягу саперів у "супохарі". Понадіявся я на хлопців і не перевірів кишені. А сапери не очистили кишені від боєприпасів. Температура в камері не регулювалася...

Як рвонуло! Залишилися хлопці в самих кальсонах. Ото сміху було!

ГОРОСКОПИ ДРВІДІВ

БЕРЕЗА (24.06)

Аристократична. Мила. Вміє бути делікатною, стриманою. Їй властиве почуття міри, терпимість, не переносить вульгарності. Скромна й інтелігентна. Винахідлива. Роботу сприймає творчо. Некомунікабельна, сентиментальна. Лояльна. Вірна.

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

"Варфоломій і Варвара дня увірвали" — з цього часу починає коротшати день. Починали боронувати пар.

25 ЧЕРВНЯ

12 червня за ст. ст.

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Преподобного Онуфрія Великого (IV). Преподобного Петра Афонського (734). Обретіння мощей (1650) і друге уславлення (1909) благовірної великої княгині Анни Кашинської. Преподобного Арсенія Коневського (1447). Преподобного Онуфрія Мальського, Псковського (1492). Преподобних Вассіана та Іони Пертоминських, Соловецьких (1561). Преподобних Онуфрія та Авксентія Вологодських (XV—XVI). Преподобного Стефана Озерського, Комельського (1542). Преподобних Іоанна, Андрія, Іраклемона й Феофіла (IV).

М. І. Тарасевич

Народилася лауреат премії Бориса Кузика, вчитель Бірківської загальноосвітньої школи Марина Іванівна Тарасевич (1961)

Партизани загону "За Родину" пустили під укіс німецький ешелон з військовою технікою на перегоні Цибулеве — Фундукліївка (1943)

День митної служби України

Померла заслужений вчитель України Марія Федосіївна Ярмоленко (1985), яка довгий час працювала в смт Олександрівці. Народилася в 1937 р.

М. І. Тарасевич народилася в Сиктивдинському районі (Республіка Комі).

У 1978 р. закінчила Олександрівську середню школу № 2 і вступила до Кіровоградського педагогічного інституту ім. О. С. Пушкіна за спеціальністю "математика". Закінчила навчання в 1982 р. Працювала вчителем математики, заступником директора з навчально-виховної роботи, директором Бірківської загальноосвітньої школи. У 2002 р. стала лауреатом премії Бориса Кузика за вмілу організацію науково-методичної роботи.

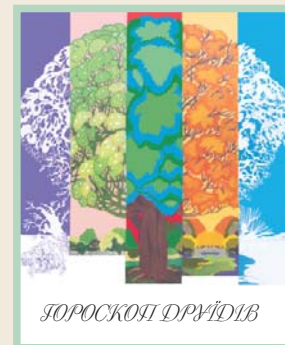
25 ЧЕРВНЯ

12 червня за ст. ст.

ЯБЛУНЯ (25.06—04.07;
23.12—01.01)

Багато чарівності й сердечності. Викликає думки про любов. Сентиментальна і чутлива. Безкорислива, легко піддається на обман, однак не простачка. Вона — повний фантазії філософ, який радіє життю. Інтелегентна, вдумлива і логічна, має схильність до наук.

РАК (22.06—22.07)

Знак води. Під захистом Місяця. Характер відкритий. Натура мрійлива. Загадковий і чутливий. Тонка нервова система і дуже розвинена інтуїція.

Йому не притаманна логіка. Інфантильний і відірваний від реальності.

Порядний, вірний і вимогливий до себе. Тип мислителя. Обов'язок — понад усе. Часто чекає, поки доля вирішить, чим йому займатися. Пре-

дставники цього знаку починають справу повільно, але до мети йдуть вперто і наполегливо. Вміють спростити роботу і собі, й іншим. Рак —

ідеальний виконувач вказівок начальника. Самому ж Раку важко віддавати накази. З колегами має добрі стосунки через те, що розуміє психологічні типи людей. Стихія Раків — бізнес, пов'язаний із харчуванням, — ресторани, бари, їдальні. Вони також досягають успіхів у торгівлі.

Символи: рак, краб, серце.

Кольори: білий, світло-голубий.

Каміння: місячний камінь, смарагд.

Квіти: водяні лілії, глечики, всі білі квіти, незабудки.

Метал: срібло.

Щасливі дні: понеділок, четвер.

Невдалі дні: вівторок, субота.

Країни: Індія, Непал.

НАРОДНІ ПРІКМЕТИ

На Онопрія приходив останній строк висівання пізньої гречки. До цього дня мала закінчитися перша косовиця сіна. За народним повір'ям, "на Онопрія соловей ячмінним колосом вдавився". Тому замовкає спів цієї пташки. Починали косовицю раннього ячменю. Вважався у народі днем літнього сонцестояння. "Онопрій — сонце підпри", "Сонце на зиму, а літо на спеку". На Онопрія ясні роси — на добрий врожай.

26 червня

13 червня за ст. ст.

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Мучениці Акилини (293). Святителя Трифілія, єпископа Левкусії Кіпрської (бл. 370). Преподобних Андроника (1395) й Савви (XV) Московських. Мучениці Антоніни (284—305). Преподобної Анни (826) та сина її Іоанна (IX).

Проведено перші вибори Олександрівської сільської ради (1921)

З 1921 р. Олександрівка стала селом

Міжнародний день підтримки жертв тортур

Міжнародний день боротьби зі зловживанням наркотиками та їх незаконним обігом

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

Залежно від того, яким видався рік, гречку сіяли за тиждень до цього дня чи протягом тижня після. Та найкраще, вважали старі люди, сіяти гречку саме в цей день.

26 червня

13 червня за ст. ст.

На ці запитання може відповісти лише штабний офіцер ворога, і то — не кожний. Або ж артилеристи.

Полковник Нечистик обмізковує, як і де брати говіркого фашиста. Коли було зважено всі "за" і "проти", командир полку, вже не вагаючись, наказує:

— Розвідка боєм. Головне, як і завше, — раптовість. Артилеристи змусять ворога розкрити свої козири, а розвідка тим часом зафіксує всю систему вогню.

Для нічної атаки командир відібрав солдатів за власним принципом: сильних, сміливих, кмітливих. У складі пошукового ядра чи не найпершим стояло прізвище сержанта Миколи Крюкова.

...Швидко сутеніло. Сапери провели розвідгрупу через мінне поле, залягли. Настрій у багатьох рішучий.

Воно й зрозуміло: від сьогоднішнього пошуку залежав наступ.

Хоч і не завжди розвідка боєм говорить про безпорадність, нетямущість розвідників — все одно не полюбляють вони цих двох слів. Адже почасти подібна розвідка — необхідність, безвихідність, яка несе з собою і нові жертви, і смерть товаришів.

Заговорила артилерія. Спочатку розкотистим басом, потім скоромовкою. Вогненний вал котився попереду розвідників, першим сягаючи гітлерівських траншей.

Неподалік від Крюкова раптово застукотів кулемет. Сержант прикинув на око: "Граната долетить". Кидок — і шлях до траншеї вільний. Вибух глухий, значить, "лимонка" вцілила якраз в окоп. "Вперед!!!"

На дні плазував, намагаючись дотягнутися до кулемета, гітлерівець. Стрибок, удар прикладом — і ворог на плечах у сержанта.

Кількох навдивовиж балакучих і запопадливих "язиків" дістали

розвідники тієї листопадової ночі.

27 листопада полковник Нечистик вручив Миколі Крюкову орден Слави. А через три дні, в ніч на 30 листопада, знову пошук.

І знову відзначився Крюков. Поповзом дістався він до траншеї, автоматом і гранатою знищив добрий десяток гітлерівців і куле-метну обслугу в районі хутора Глазніскі. Викликавши розгубленість у розташуваних фашистів, захопив пораненого штабіста і доставив його командирю.

18 січня 1945 року командир полку вручив сержантові Миколі Крюкову другу солдатську Славу.

10 лютого сержант відзначився у наступальному бою полку під селом Топпрінен Кенігсберзької провінції. Кожен хутір, кожен фільварок у Східній Пруссії гітлерівці перетворили в неприступні опорні пункти оборони.

Ось один з них — садиба пруського бюргера. Без жертв тут не обійтися: мінні поля, посновані колючим дротом, кулеметні гнізда, дзот...

Сержант зайшов до садиби з тилу. "Розмова" з гітлерівцями була короткою. У вікна кам'яниці полетіли гранати. Поруч зі штабом — ще кілька будинків. У підвалі одного з них бійці натрапили на склад боєприпасів. Майже батальйон фашистів пішов уранці на фільварок. Кулеметники зайняли прилеглі будівлі.

Дмитро Ключенко

ЗА "ЯЗИКОМ"

У ніч з 16 на 17 листопада 1944 року сержант Микола Крюков разом з групою полкових розвідників брав участь у пошуковій "язика" північно-східніше хутора Глазніскі Латвійської РСР.

...Від наших траншей до передової ворога — з півкілометра. За "нічноїною" смугою — мінне поле, за ним — ліс.

Хто в лісі?

Що фашисти — ясно, але ж скільки їх? Яка система вогню? Де саме причаїлися батареї і які: мінометні, артилерійські? Звідки очікується підкріплення? І чи прибуло вже воно?

27 червня

14 червня за ст. ст.

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Пророка Єлисея (IX ст. до Р. Х.).
Святителя Мефодія, патріарха Константинопольського (847). Благовірного князя Мстислава, у Святому Хрещенні Георгія, Хороброго, Новгородського (1180). Преподобного Мефодія, ігумена Пешношського (1392). Преподобного Єлисея Сумського (XV—XVI). Обретіння мощей священномученика Володимира, митрополита Київського й Галицького (1992).

ПЕРША КУПІЛЬ

Перше купання дитини мало в народній практиці не лише суто гігієнічне, профілактичне значення. Використовуючи певні предмети, передусім такі, що освячувалися в церкві (вода, зілля, мед), немовляті намагалися передати їх лікувальні властивості. Магічна сила ніби зростала завдяки формулам-побажанням, які супроводжували обряд. Так, у купіль хлопчиків клали любисток, примовляючи, щоб любили, гілочку дуба — щоб був дужий, барвінок — щоб довго жив, чорнобривець — щоб був чорнобривий. У купіль дівчинці додавали ромашки, щоб рум'яна була, калину, яблука — щоб красна була, любисток — щоб люб'язна була. Підливали також свячену йорданську воду.

Воду з купелі виливали там, "де люди не ходять", або під плодове дерево. Відомі й більш спеціалізовані засоби. Наприклад, про слабе неспокійне немовля казали, що народилося "в младенчику". Щоб відігнати хворобу, купіль виливали опівночі на перехресну дорогу. Після купання на сонтуго сповивали малюка аж до восьми місяців, так дитина, вважалося, буде високою і стрункою.

Перше купання дитини мало в народній практиці не лише суто гігієнічне, профілактичне значення. Використовуючи певні предмети, передусім такі, що освячувалися в церкві (вода, зілля, мед), немовляті намагалися передати їх лікувальні властивості.

Магічна сила ніби зростала завдяки формулам-побажанням, які супроводжували обряд. Так, у купіль хлопчиків клали любисток, примовляючи, щоб любили, гілочку дуба — щоб був дужий, барвінок — щоб довго жив, чорнобривець — щоб був чорнобривий. У купіль дівчинці додавали ромашки, щоб рум'яна була, калину, яблука — щоб красна була, любисток — щоб люб'язна була. Підливали також свячену йорданську воду.

Загортайте їх акуратно, пагінням угору. Згодом полийте водою, особливо якщо осінь суха. Щоб картопля швидше зійшла, обережно граблями проборонуйте ґрунт. У листопаді на горі забуде зелене бадилля. Не біда, що немає цвіту. Настає пора його косити. Робити це слід напередодні приморозків. Тепер укрийте поле шаром (30—40 см) листя, сіна.

Перевірили щільність "ковдри", затягніть ділянку поліетиленовою плівкою, прикопавши кінці землею.

Чекати врожаю недовго — до Нового року. Зі грудня порадуєте сім'ю, друзів стравою з молоді картоплі.

МОЛОДА КАРТОПЛЯ —

ПІД НОВИЙ РІК

Кажуть, Новорічна ніч — то час чудес і витівок. Принести у дім гарний настрій, приємну несподіванку можна по-різному.

...Буває, після весняних робіт у господарстві залишається картопля.

Приблизно у червні — липні винесіть її на сонце, хай проросте.

Коли пагіння досягне двох-трьох сантиметрів, сховайте картоплю під навіс. У кінці серпня — на початку вересня готуйтеся до садіння.

Звільніть ділянку від урожаю, підгодуйте перегноєм, скопайте. Днів через два бульби можна висаджувати.

Загортайте їх акуратно, пагінням угору. Згодом полийте водою, особливо якщо осінь суха. Щоб картопля швидше зійшла, обережно граблями проборонуйте ґрунт. У листопаді на горі забуде зелене бадилля. Не біда, що немає цвіту. Настає пора його косити. Робити це слід напередодні приморозків. Тепер укрийте поле шаром (30—40 см) листя, сіна.

Перевірили щільність "ковдри", затягніть ділянку поліетиленовою плівкою, прикопавши кінці землею.

Чекати врожаю недовго — до Нового року. Зі грудня порадуєте сім'ю, друзів стравою з молоді картоплі.

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

Якщо довго немає дощу, то в цей день січуть кропиву. Стверджували, що після цього лило як з відра.

28 ЧЕРВНЯ

15 червня за ст. ст.

С. П. Тимко

День Конституції України

Народилася поетеса, прозаїк Світлана Парфентіївна Тимко (1939), яка проживає в смт Олександрівці

Ім'я Світлани Тимко добре відоме жителям Олександрівського району по її численних віршах, гуморесках, надрукованих у районній газеті "Вперед". Її твори друкувалися в кіровоградських обласних газетах. Світлана Тимко — авторка двох книг. Її перу належать книга поезії "Плач Несміяни" (2000) та детектив "Забута історія" (2002).

ЧОГО БАТЬКО ОХИМІВ?

Виріс син і не схотів
Вух більш затикати,
Повіз він до екстрасенсів
Батька лікувати.
Як уже там лікували,
Що вже з ним робили,
Та добратися додому
Вистачило сили.
Позбігалися куми,
Сусіди зійшлися.
Який ти культурний,
Мовляв, покажися.
А Андрій сидить у кріслі
І дивиться лише,
Не говорить і півслова
Та ще й важко дише.
Тож сусіди і куми
Дивляться на нього:
Невже ж оце з чоловіка
Зробили німого?!
Син запевнив: "Не журіться.
Він не оніміє.
Це ж бо він без матюків
Говорить не вміє!"

Світлана Тимко

ЦЕРКОВНІ СВЯТЯ

Святителя Іони, митрополита Московського, всієї Русі чудотворця (1461). Пророка Амоса (VIII ст. до Р. Х.). Преподобних Григорія і Кассіана Авнезьких (1392). Мучеників Віта, Модеста і Крискентії годувальниці (бл. 303). Мученика Дули Кілікійського (305—313). Преподобного Дули страсто-терпця, Єгипетського. Блаженного Ієроніма Стридонського (420). Перенесення мощей преподобного Феодора Сікеота, єпископа Анастасіупольського (бл. IX). Благовірного князя Сербського Лазаря (1389). Святителя Єфрема, патріарха Сербського (після 1395). Блаженного Августина (430).

ДЕНЬ

ГАЗЕТНИМ РЯДКОМ

Ще 1930 року організували виробництво посуду в вищеверещаківському колгоспі "Червона праця". З початку 1931 року тут почали виробляти посуд. Протягом чотирьох з половиною років виробництво продукції невпинно зростає. (*Газета "Більшовицький шлях", № 62, 28 червня 1935 р.*)

29 ЧЕРВНЯ

16 червня за ст. ст.

ЦЕРКОВНІ СВЯТЛА

Святителя Тихона, єпископа Амафунтського (425). Преподобного Тихона Мединського, Калузького (1492). Преподобного Тихона Лухівського, Костромського чудотворця (1503). Священномученика Тигрія пресвітера і мученика Євтропія читця (бл. 404).

ДОВГОЖИТЕЛІ

Довгожителами вважаються люди, яким понад 90 років.

На 1 січня 2001 р. в Олександрівському районі проживав 191 житель (42 чоловіки і 149 жінок), які мали вік від 90 до 99 років. Ще трьом (1 чоловікові і 2 жінкам) було за 100 років.

Найстарішим жителем Олександрівщини до недавнього часу був Іван Кузьмич Сидоренко з села Гутницької.

Він народився 11 листопада 1892 р., пережив усі лихоліття ХХ ст., втрату у Велику Вітчизняну війну двох з п'яти дітей. Іван Кузьмич працював до глибокої старості. До 70 років трудився у колгоспі. У 94-річному віці збудував нову кухню, у 97-річному — новий сарай. Майже до 100 років ветеран охоче виготовляв діжки. 16 червня 2002 р., трохи не доживши до 110 років, І. К. Сидоренко помер.

Довгожителі на Олександрівщині відомі в усі часи. В. М. Требушенко надав у розпорядження Державного музею історії Олександрівського району відомості з російського журналу "Всемирная иллюстрация" № 430 за 26 березня 1877 р. Часопис повідомляв: "...У селі Любомирці Чигиринського повіту, як видно з метричних книг з 1857 р. по 1877 р., померло шість чоловік, які відзначалися довголіттям, а саме: Йосип Погрібний, селянин, 130 років, Семен Івченко, селянин, 128 років, Наум Корчинський, дячок, 102 роки, Софія Литава, селянка, 105 років, Євдокія Поліченкова, селянка, 103 роки, Мотря Усатого, 100 років. Усі ці особи, за свідченням

старожилів, вели життя тверезе і працелюбне. Із тих, хто нині живе в Любомирській парафії, один тільки Никон Погрібний (син Йосипа) має 92 роки. Недалеко від Любомирки, в селі Трилісах, поміщик Василь Степанович Безрадецький живе 106-й рік і користується здоров'ям і хорошою пам'яттю".

Можна назвати ще кілька імен довгожителів, які померли в ХХ ст. Любов Миколаївна Детіненко з Олександрівки прожила 106 років. Харитон Мусійович Конопля з Красносілля помер у віці 115 років.

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

З цього часу перестає кувати зозуля, "бо мандрикою вдавилася". Тихін стишує не тільки спів птахів, а й хід Сонця: воно мов зависає. В цей день вогню з дому нікому не давали, щоб худоба не пропала. Остерігалися й рвати латаття: русалка за руку вхопить. На Тихона починається двотижневий Петрівський піст — Петрівка.

У Петрівки день як рік.
Петрівка — на хліб голодівка.
Хліб на Петрівку ошаджуй.
Хто на Петрівку сіна не косить,
той зимою в собак їсти просить.

30 ЧЕРВНЯ

17 червня за ст. ст.

Народилась у смт Олександрівці за-
служений працівник освіти України, літера-
турознавець, критик, професор, громад-
ський діяч, поетеса Світлана Григорівна
Барабаш (1941)

Партизани загону ім. Ворошилова (ко-
мандир А. С. Куценко) напали на поліцію
в с. Івангороді, роззброїли поліцаїв і
визволили 57 заарештованих (1943)

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Мучеників Мануїла, Савела та Ісмаїла
(362).

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

Мануїл стриножив Сонце.
Якщо погода дощова, то й зима
буде сніжною.

ЧЕРВЕНЬ

Сухий, гарячий, світлий червень
Враз спалахнув вогнем пожеж.
А далі липень, далі серпень...
І біль людський — без строку й меж.
Мою колиску обпалила
Страшна, небачена війна.
Україна тяжко голосила.
Ридала мама край вікна.
...Вже півстоліття за плечима.

С. Г. Барабаш

Горну до себе онуча.
І тато добрими очима
Нас біля хвіртки зустріча.
І навіть в свято Перемоги,
Коли вдягає ордени,
Болять йому важкі дороги
Його останньої війни.

В НАС ЄДИНА УКРАЇНА

Своя у кожного стежина,
І віра в кожного своя.
Та в нас єдина Україна —
Твоя й моя. Твоя й моя.
Єдина, як сльозинка в оці,
Що душу сповнює ущерть.
Безсмертна, як душа в пророцтві,
Всесильна, як життя і смерть.
Вона — прадавній голос крові,
Вона — прозріння світла мить.
Як життєдайний нерв любові,
Як каяття, вона болить.
Своя у кожного стежина,
І віра в кожного своя.
Та в нас єдина Україна —
Твоя й моя. Твоя й моя.

ПЕШО ЗЕЛЕНОЇ ДУШІ

Нагріта стежка під ногами.
Високе небо. Сонце. Степ.
І рідний Тясмин берегами
Від спеки літньої отерп.
Смаглявий день всім циганчаткам
Носи облуплені припік.
Босоніж лопотить дівчатко
У степ. У день. У світ. У вік.
За ним услід — стежки і роси.
І полини. І спориші.
І гріє ноженята босі
Тепло Зеленої Душі.

Світлана Барабаш

ЛИПЕНЬ

ЛЮЛЬ
JULY

Липневої ночі липи запахли.
Липневої ночі зорі цвітуть.
Липневої ночі руки, мов птахи:
Радість польоту в собі березуть.

Ганна Чубач

ЛИПЕНЬ

який ввів юліанський календар. На честь Юлія Цезаря місяць, що раніше мав назву квінтіліс ("п'ятий"), став іюліусом.

Середньомісячна температура повітря у липні в Олександрівці становить 20,2 градуса тепла. Найбільш теплим був липень 1981 р. та 1959 р., коли середньомісячна температура повітря становила відповідно 24 та 22,3 градуса вище нуля. Мінімальну середньомісячну температуру повітря зафіксовано у 1976 р. — плюс 17,2 градуса. Спекотним був липень 1996 р. 8 липня термометр показував 37 градусів тепла, а 9 і 10-го — 38 градусів вище нуля. Дуже часто липень буває вологим. Тоді температура повітря може знижуватися до плюс 5,5 градуса, як це було в 1982 р. У 1965 р., наприклад, зафіксовано максимальну для Олександрівки кількість опадів у липні — 149 мм. Мінімальна кількість опадів випала у 1967 р. — всього

8 мм. Середньомісячна кількість опадів у липні — 66 мм.

У липні спостерігаються чимало важливих сезонних явищ природи.

Середніми датами їх є: цвітіння озимої пшениці — 10, колосіння ячменю — 14, дозрівання (воскова стиглість) пшениці — 4, дозрівання ячменю — 11, цвітіння соняшнику — 14 липня.

Чимало перлин народної мудрості пов'язано з липнем. "У липні сонце росу швидко сушить — ознака дощової погоди". "У липні часті тумани — на дощову осінь". "Зозуля довго кує — на теплу осінь". "Якщо під час сінокоосу осі гніздяться на землі — буде сухо, якщо на деревах — будуть дощі". "Вечірня зоря в липні яскраво-червона або багряна — до вітряної погоди". "Бджоли сидять на стінках вулика — буде велика спека".

У ЦЬОМУ МІСЯЦІ

1905 — селяни Бовтишки відмовилися працювати на панській економії, вимагаючи підвищення заробітної платні

1918 — робітники і селяни Старої Осоти підняли повстання, розгромили гарнізон австро-німецьких окупантів

1951 — організовано районний ансамбль пісні і танцю (нині — народний самодіяльний хор Олександрівського районного Будинку культури)

1967 — відкрито музей історії с. Красносілки

1969 — до державної електромережі було підключено два останні села району — Бандурове й Омельгород

1982 — створено Бірківське лісництво

Перша неділя місяця — День працівників морського і річкового флоту

Друга неділя місяця — День рибалки

Третя неділя місяця — День металурга

Остання неділя місяця — День працівників торгівлі

З давніх-давен українці називали місяць маківки літа липнем. Мабуть, за масове цвітіння липи. На Русі серединний місяць літа іменували "липець". Білоруси називають місяць "ліпень", литовці — "ліспа", поляки — "липець". А ще він "грозівник", бо часто гримлять грози, падають на землю зливи, налітають буйні вітри. "Сінозарник", "страдник" — це теж про липень, адже в липні — пора сінокоосу, стиглого хліба, початку жнив.

Російська назва місяця — июль. Так римський сенат увічнив верховного жерця, письменника і полководця Юлія Цезаря (100—44 рр. до н. е.),

ЛИПЕНЬ

ЗЕМЛЕРОБІ

Готуються до жнив, лагодять машини та реманент. Виполюють та сапають буряк, моркву, картоплю. Оглядають комори, знищують у них шкідників. Готують тік. Починають збирати врожай озимини та ранньої ярини.

ПІВАРИННИКІ

Охороняють худобу від спеки, купають. Запускають овець, що мають котитися в грудні.

САДИВНИКІ

У садах багато роботи. Ставлять підпори під дерева з урожаєм (з розрахунку по 1 штуці на кожні 8—10 кг плодів на гілці). Збирають ягоди, сливи, ранні груші та яблука. Обприскують садок за два тижні до того, як плоди зовсім виспіють. У другій половині місяця у плодовому розсаднику слід вирізати "на кільце" пагони потовщення на дволітках. Перед окуліруванням підчищають штамки підщеп (видаляють нижні бічні пагони). До окулірування закінчують рихлення ґрунту на першому полі розсадника. Заготовляють матеріал для об'язування окуліровок. У третій декаді місяця починають окулірування підщеп "сплячим вічком" і закінчують його за 10 днів. Через 12—15 днів перевіряють результати окулірування, проводять ремонт "вічок", що не прижилися.

ГОРОДНИКІ

Липень — один з найрадісніших місяців для городників: йде масове збирання огірків, кабачків, патисонів, починають дозрівати помідори. Починається заготівля продукції на зиму. У липні продовжують ретельно доглядати за рослинами, важливо їх у цей час поливати. Уважно стежать за появою шкідників, при необхідності обприскують рослини. Сіють багаторічники (цибулю-батун, багаторічну цибулю, щавель). Для осіннього вжитку на ділянках, звільнених від ранньої картоплі, капусти та інших культур, сіють редис, цвітну капусту, кольрабі, ріпу. Щоб підвищити урожай картоплі, її обприскують у період цвітіння двопрцентним розчином суперфосфату, калійної солі і бордоської рідини. Заготовляють дернову землю для парників, закладають компостні купи, перелопачують раніше закладений компостний матеріал.

ЩО ЗБИРАТИ

З ЛІКАРСЬКИХ РОСЛИН

Заготовляють листя алтеї лікарської, блекоти чорної, берези бородавчатої, брусниці, бузини чорної, траву гірчака перцевого, буркуна жовтого, материнки звичайної, золототисячника малого, вінчики квітів дивини, листя кропиви дводомної, листя мати-й-мачухи, листя горіха волоського, траву грициків звичайних, суцвіття ромашки лікарської, траву споришу звичайного, чебрецю борового, листя мучниці звичайної, траву деревію звичайного, траву фіалки триколірної, суцвіття цмину піскового, траву хвоща польового, траву череди трироздільної.

1 ЛИПНЯ

18 червня за ст. ст.

День архітектури України

Всесвітній день архітектури

Головний архітектор району Володимир Лавріненко

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Мучеників Леонтія, Іпатія й Феодула (70—79). Преподобного Леонтія, канонарха Печерського, в Дальніх печерах (XIV). Боголюбської ікони Божої Матері, в Боголюбові Владимирської області (1157).

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

Федул у двір зазирнув — час серпи гострити. Опівдні дівчата сплітали з гілок беріз вінки-круги, ставали біля річки і вдивлялися крізь отвір у глибочінь, сподіваючись побачити образи милих, які не повернулися з далеких доріг.

2 ЛИПНЯ

19 червня за ст. ст.

ЦЕРКОВНІ СВЯТЛА

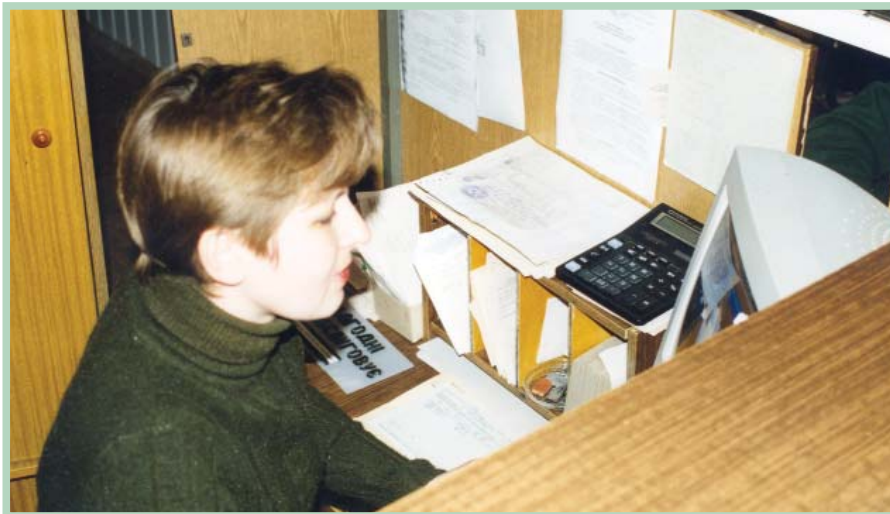
Апостола Іуди, брата Господнього (бл. 80). Святителя Іова, патріарха Московського і всієї Русі (1607). Преподобного Варлаама Вазького, Шенкурського (1462). Мученика Зосими (II). Преподобного Паїсія Великого (V). Преподобного Іоанна самітника (VI).

Народився у с. Липівці російський музикознавець, заслужений діяч мистецтв Російської Федерації Георгій Олександрович Поляновський (1894)

В Олександрівці відкрито нове приміщення Ощадного банку (1997)

В. Н. Щербань — завідуючий Олександрівським відділенням Ощадбанку України

У залі Олександрівського відділення Ощадбанку України

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

Зосима вважали покровителем бджіл. Пасічники кланялися різно-трав'ю, а найнижче — липам, що вкрилися пишним цвітом.

3 ЛИПНЯ

20 червня за ст. ст.

День миротворця

Українські миротворці в Югославії. 2000 р.

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Священномученика Мефодія, єпископа Патарського (312). Благовірного князя Гліба Володимирського (сина святого Андрія Боголюбського) (1175). Перенесення мощей святителя Гурія, архієпископа Казанського (1630). Мучеників Інни, Пінни й Римми (I—II). Мучеників Аристоклія пресвітера, Димитріана диякона й Афанасія читця (бл. 306). Святителя Левкія сповідника, єпископа Врунтісіопольського (V). Святителя Мини, єпископа Полоцького (1116). Моденської (Косинської) ікони Божої Матері.

Уродженець смт Олександрівки А. О. Вибойченко — миротворець

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

Мефодій-перепелятник нивами ходить, а перепілка все співає — полоти закликає.

Якщо у цей день іде дощ, то йтиме він ще 40 днів.

4 ЛИПНЯ

21 червня за ст. ст.

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Мученика Юліана Тарсійського (бл. 305).
Священномученика Терентія, єпископа
Іконійського (I). Преподобних Юлія пресві-
тера і Юліана диякона (V).

КОЛИ

КРАЩЕ ЗБИРАТИ ЛІКАРСЬКІ ТРАВИ

Описові лікарських трав та рецеп-
там їх використання присвячено чи-
мало літератури. Проте, як стверджу-
ють астрологи, велике значення має
час, коли зібрано ту чи іншу рослину.

У кожної рослини є своя планета-
покровителька. Оскільки кожний день
тижня знаходиться під знаком певної
планети, можна вивести нескладні
правила щодо термінів збирання.
Найперше: збирати рослини потрібно
в той день, коли вплив планети на них
найбільший. Наприклад, трави, квіти,
овочі, які перебувають під впливом
Меркурія, краще збирати в дні Мер-
курія (у середу), а ті, що під опікою
Венери, — у день, що знаходиться
під її знаком (у п'ятницю).

Лікарські властивості рослин,
зібраних у сприятливий день, за твер-
дженням астрологів, набагато сильні-
ші. Спостереження показали, що їх
природний колір та аромат сильніший
у сухому стані. Бджоли збираються
біля квітів тих рослин, які перебува-
ють під знаком своєї планети. Части-
на рослин зазнає впливу одночасно
кількох планет, тож сприятливих днів
для їх збирання є кілька. Трави бажано
збирати в суху погоду.

Понеділок (Місяць) — хвощ польовий,
лілія, грицики, мати-й-мачуха,
фіалка, живокіст, айр, мак, огірки,
гарбузи, капуста, квіти картоплі, алое,
цибуля й часник (зелень), морква,

ріпа, шипшина, верба, липа, осика,
вільха.
Вівторок (Марс) — полин, жовтець,
верес, парило, будяк, герань, вале-
ріана, кропива, м'ята, алое, мак, ко-
ноплі, льон, перець, гірчиця, коріандр,
цибуля й часник (головки-цибулини),
хрін, селера, буряк, барбарис, глід,
тополя, сосна.
Середа (Меркурій) — конвалія,
лаванда, хвощ польовий, полин, па-
пороть, паслін, кріп, кмин, пастернак,
конюшина, м'ята, боби.
Четвер (Юпітер) — буркун жовтий,
кульбаба, шавлія, верес, будяк, алое,
садова гвоздика, медунка, огіркова
зелень, суниця, спаржа, шпинат, ро-
жева шипшина, яблуня, слива, каш-
тан кінський, осика, клен, береза,
липа.
П'ятниця (Венера) — фіалка
запашна, фіалка триколірна, ромаш-
ка, наперстянка, підмаренник пахучий,
золототисячник, гірчак звичайний,
мати-й-мачуха, деревій, подорожник
великий, звичайний реп'яшок, мак,
золотушник, васильки, суниця, брус-
ниця, спаржа, петрушка, шипшина,
пшениця, агрус, вишня, слива, яблу-
ня, груша, береза, люцерна, ячмінь,
лавровий лист, бузина, гіацинт, бу-
зок, полин, півники, малина, заяча
капуста.

Субота (Сатурн) — грицики, брус-
ниця, коріння валеріани, коноплі, бле-
кота, беладона, ячмінь, рута, тополя.

Неділя (Сонце) — соняшник, при-
мула, лаванда, кульбаба, нагідки,
арніка, звіробій, шавлія, конюшина,
подорожник великий, валеріана, чис-
тотіл, дягель, мак, меліса, ромашка,
м'ята, гірчиця, петрушка, жито, ячмінь,
ясен, горобина, дивина (коров'як).

НАРОДНІ ПІРІКМЕТТИ

Улян Уляну кличе в поле рано,
бо хто схід сонця проспить, тому
добре не жить.

5 ЛИПНЯ

22 червня за ст. ст.

ДЕ БУДОВАЛИ НОВУ ХАТИВ

Для спорудження нової хати обирали "чисте" місце, аби було в родині затишно, спокійно, щоб не полишали домівку добробут, мир і злагода. За звичаєм, по чотирьох кутках майбутньої будівлі колись клали по хлібині або паляниці та трохи дрібних грошей. Якщо протягом ночі вони лишалися незайманими, то можна ставити хату — місце безпечне.

Перед закладами там, де мав би у хаті стояти стіл, ставили стіл з хлібом. Скатертиною не покривали, вважаючи, що від цього може дочка "покритися" (народити позашлюбну дитину). Під підвалину, що на покуті, клали шматок хліба і дрібок солі (пожертву духам — покровителям родини).

ХЛІБ — СВЯТИНА

Хліб у народі завжди берегли, цінували, ставилися до нього як до святині. Про хліб існує багато повір'їв, які мали практичний і ритуально-магічний зміст. Пильнували, щоб хліб не падав додолу. А як упаде, слід підняти, перепросити, поцілувати і з'їсти. Якщо так не зробити, будуть великі збитки. Коли хтось знаходив на дорозі краєць, не можна було через нього переступати. Треба підняти, обтрусити й покласти на видноті — птахам. За гріх вважалося надкусити й не доїсти шматок. Хліб, який залишався після поминок, роздавали людям. Не можна його давати свиням, "бо на тому світі покійному хліб не дістанеться". Не позичали хліб з дому, коли йшли вперше сіяти, бо не вродить. Перший хліб нового врожаю давали собаці чи котові, щоб людям не вадило.

ЦЕРКОВНІ СВЯТЯ

Священномученика Євсевія, єпископа Самосатського (380). Мучеників Зінона та Зіни (304). Мучеників Галактіона і Юліанії.

ЛІХИЛА (02.01—11.01; 05.07—14.07)

Красива скоріше холодною, сувою красою. Капризує, не завжди легка у спілкуванні та спільному житті. Майже не піддається сторонньому впливу. Дуже горда, наполеглива. Розумна, має аналітичні здібності, наукові нахили, але не завжди досягає успіху. Благородна. У будь-якій ситуації не втрачає надії й віри. Не зважає на дрібниці.

Весільний хліб, коровай, шишки треба скоро з'їсти, щоб не засохли, бо в молодих "життя всохне". Цілушку давали дівчатам, щоб цілували хлопці. Крихти зі столу ніколи не змітали на долівку, ретельно збирали й віддавали курям, а крихти свяченої паски — худобі та птиці.

6 ЛИПНЯ

23 червня за ст. ст.

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Володимирської ікони Божої Матері.
Собор Володимирських святих. Мучениці
Агрипини (253—260). Праведного Артемія
Веркольського (1545). Святителя Герма-
на, архієпископа Казанського (1567).
Мучеників Євстохія, Гаїя, Провія, Лоллія,
Урвана та інших (IV). Псково-Печерської,
що іменується "Розчулення" (1524), та За-
оникіївської (1588) ікон Божої Матері.

Помер доктор медичних наук, профе-
сор Федір Павлович Матвеев (1959). На-
родився в с. Старій Осоті в 1873 р.

Помер відмінник народної освіти Укра-
їни Олександр Григорович Соколенко
(1992), який довго трудився на освітян-
ській ниві в Олександрівському районі.
Народився у 1918 р.

Міжнародний день кооперації

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

Цей день вважався найкращим
для збирання лікарських трав. Люди
до схід сонця вирушали в ліс, на ле-
вади, щоб запитися на рік зіллям.
Заборонялося збирати трави лише
"нечистим" жінкам, в яких на цей
день випадали місячні. Житло при-
крашали вінками з квітів і трав. Бать-
ки зверталися до дітей: "Просіть, діти,
дощу до Івана Купала, а після Івана
й сам випрошу". А в ніч на Івана
Купала йшли шукати квітку папороті.

На Олександрівському хлібокомбінаті

У магазині "Гарячий хліб" комбінату хлібопродуктів

7 ЛИПНЯ

24 червня за ст. ст.

День військ протиповітряної оборони України

Народився почесний житель смт Олександрівки Іван Ілліч Давидов (1922), який визволяв населений пункт від німецько-фашистських загарбників

І. І. Давидов

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Різдво чесного славного Пророка, Предтечі й Хрестителя Господнього Іоанна. Преподобного Антонія Димського (бл. 1224). Праведних отроків Іакова та Іоанна Менюзьких (1566—1569). Мучеників семи братій: Орендія, Фарнакія, Єроса, Фірмоса, Фірміна, Киріака і Лонгина (IV).

ним через багаття. Красиво, романтично.

Про свято на Івана Купала писали Микола Гоголь і Панас Мирний, Іван Нечуй-Левицький і Михайло Коцюбинський. Найчарівнішим, найзагадковішим у купальському дійстві є чекання на спалах маленької квіточки папороті. Побачити її вельми трудно, бо цвіте чарівна квітка одну лише мить. А силу має безмежну. "Кому вдасться роздобути квітку папороті, для того немає нічого неможливого, бо він знатиме, де є скарби в землі... він зможе закохати в себе будь-яку дівчину" (за Георгієм Булашевим).

Такою таємничістю та загадковістю оповито ту квітку, що й тепер не знають люди, чи бачив же її хтось хоч раз. Проте знають, що вирушити на пошук її наважиться лише безстрашний, дужий і чесний хлопець. А таких нашому роду ніколи не бракувало.

ЧАРІВНА МУЗИКА ГЛАГОРОДИ

От і знову проминула ніч на Івана Купала. І все в ній було, як колись, ніби правдою і ніби сном. Перед заходом сонця на мальовничій галявині наряджали дівчата "Марену", творили опудало "Купала". Посипали навколо чебрецем, м'ятою, волошками. А коли засвічувалися перші зорі, починалося свято.

Дівчата брали на голівки віночки, запалювали на деревці "Марени" свічки. Повільно і легко кружляли у хороводі навколо "Марени" й "Купала", співали купальських пісень. Потім купалися у річці, пускали свої віночки на воду, стрибали у парі із судже-

НАРОДНІ ПІРІКМЕТІ

Свято Івана Купала — свято краси, молодості, найактивнішого буяння природи. Відзначали ніч на Івана Купала.

Велика роса на Івана — буде врожай огірків і горіхів.

Купальська ніч зоряна — вродять гриби.

Дощовий день — на неврожай.

8 ЛИПНЯ

25 червня за ст. ст.

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Преподобномучениці Февронії діви (бл. 304). Благовірного князя Петра, в чернецтві Давида, і княгині Февронії, в чернецтві Євфросинії, Муромських чудотворців (1228).

БУКЕТ НА ЩАСТЯ

Букет квітів — це те, що завжди приємно отримати.

Квіти дарують жінкам.

З давніх-давен квіти слугують людині для виявлення почуттів і думок.

Ось деякі потаємні значення квітів

залежно від кольору:

рожевий — кохання,

яскраво-червоний — полум'яна

пристрасть,

зеленавий — сподівання,

блакитний — вірність,

фіолетовий — приятель,

жовтогарячий — гордість і грай-

ливість,

золотий — гідність,

срібний — безсмертя.

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

Теж чарівний день. За повір'ями, русалки водять танок, а чаклуни вичавлюють сік з тирлич-трави: він змиває з обличчя зморшки.

9 ЛИПНЯ

26 червня за ст. ст.

Дівчата з Єлисаветградки. Фото поч. XX ст.

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Тихвінської ікони Божої Матері (1383).
Преподобного Давида Солунського
(бл. 540). Святителя Діонісія, архієпископа
Суздальського (1385). Обретіння мо-
щей преподобного Тихона Лухівського,
Костромського (1569). Преподобного Іоан-
на, єпископа Готфського (VIII). Нямецької
(1399), Седмисерної (XVII) та Ліддської
(Римської) (I) ікон Божої Матері.

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

День називали сунічником. Поки
роса не спала, поспішали збирати
ці цілющі ягоди.

Срібла блиск у воді криничній.

Спекотно. Липень. Ліс.

Боязко зирить дівча симпатичне
З-під солом'яних кіс.

Хто там з'явився із-за ожини

І занімів на мить? —

Гарний юнак. На лобі чуприна,

В добрих очах блакить.

Хлюпнуло сяиво водою з цеберця,

Сміх розколошдав ліс:

"Чом зупинився? Підходь, не сердься.

Ну, обійми! Не бійсь..."

Анатолій Кримський

10 ЛИПНЯ

27 червня за ст. ст.

ЦЕРКОВНІ СВЯТЯ

Преподобного Сампсона (бл. 530).
Праведної Іоанни мироносиці (I). Преподобного Серапіона Кожеєзерського (1611).
Преподобного Севіра пресвітера (VI).
Преподобного Мартина Туровського (після 1146).

Друга неділя місяця — День рибалки

На Тясміні

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

Якщо йтиме дощ, то негода
стоятиме сім тижнів.
На Самсона бійся мусона.

11 ЛИПНЯ

28 червня за ст. ст.

Всесвітній день народонаселення

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

На кропив'яне заговіння востаннє варили страви з кропиви.

ІЗ ПРАДАВНОГО КОРІННЯ

Що не мова — чудо, диво.

Чув, наприклад, ти оці

назви — як звучать красиво
білоруські місяці?

Перший — студзень,

другий — люти,

третій місяць — сакавік,

а четвертий — красавік...

Місяці в болгар і нині

всі зовуться по-латині:

януарі, февруарі,

март, апріл, але другарі

назви знають ще й народні,

що живуть і по сьогодні.

Січень в них — великий Січко,

лютий — менший Січка брат,

і тому малий він Січко,

хоч зима й не йде на спад.

Березіль же — баба Марта...

І живий тут кожен місяць:

той ріку скував не жартом,

той чобітьми глину місить.

Все підмітили народи, —

календар життя природи!

Дивовижно йдуть у парі

і январь, і януарі!

Все красиве, все погідне

у сплетінні запозичень,

і близьке всім нам, і рідне —

січень — студзень,

Січко — січень.

Чуєш? Наче нив подзвіння,

щойно вистигне колосся...

Із прадавнього коріння

проросло, переплелось...

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Перенесення мощей мучеників, без-
срібників і чудотворців Кира та Іоанна

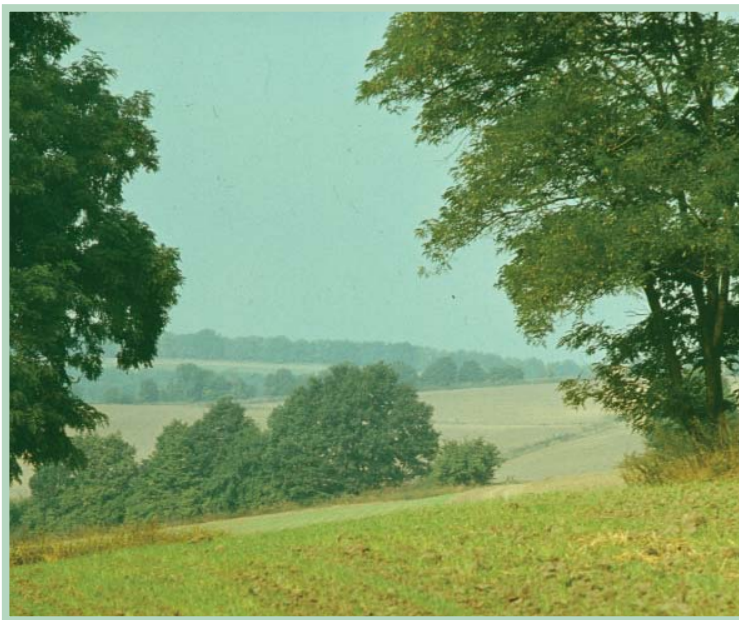
(412). Преподобних Сергія та Германа,

Валаамських чудотворців (бл. 1353). Пре-

подобного Ксенофонта Робейського (1262).

Преподобного Павла лікаря. Ікони Божої

Матері, що має назву "Троєручиця" (VIII).

Дмитро Білоус

12 ЛИПНЯ

29 червня за ст. ст.

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Славних та всехвальних первоверховних апостолів Петра і Павла (67). Касперівської ікони Божої Матері.

Партизани загону "За Отчизну" пустили під укіс ворожий ешелон поблизу станції Фундукліївка (1943)

ЗБИРАЄМО УРОЖАЙ

Урожай — вінець зусиль садівника, а тому треба серйозно готуватися до збирання плодів і дати раду зібраному. Отже, з дерева або дроту треба виготовити гачки завдовжки 1—1,4 м для відтягування гілок. Для зберігання та транспортування яблук і груш допускається тара місткістю 16—20 кг, для вишні та сливи — 6—8 кг.

ЯБЛУКА ЛІТНІХ СОРТІВ треба споживати зразу, як тільки їх зірвали з дерева, у крайньому разі їх можна зберігати кілька днів; груші знімають за 2—5 днів до споживання. Передчасне збирання значно погіршує якість продукції, але зовсім неприпустиме перестигання плодів на дереві.

ВИШНІ Й СЛИВИ можна зберігати лише 6—8 годин у прохолодному місці, у приміщенні з доброю вентиляцією.

АБРИКОСИ І ПЕРСИКИ збирають на початку споживчої стиглості.

АГРУС при необхідності перевезення зривають зеленуватим, а для споживання — у повній стиглості.

СМОРОДИНУ ТА ПОРІЧКИ для подальшої переробки збирають без грона, а для транспортування на відстань — з гронами.

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

У цей день закінчується Петрівський піст, що почався 29 червня. До Петра і Павла починали зажинати жито — справляли зажинки.

Як по Петрі, так і по теплі.

Якщо на Петра один дощ — врожай непоганий, два дощі — добрий, а три — багатий.

Прийшов Петро — вирвав било (листок), прийшов Ілля — вирвав два, прийшов Спас — бери рукавиці про запас, прийшла Пречиста — на дереві чисто, а прийшла Покрова — на дереві голо.

Як на Петрів день спека, то на Різдво мороз.

Якщо хліба вродили, то ні Петро, ні Павло їх не віднімуть.

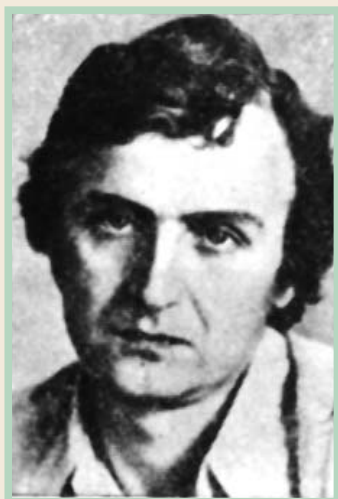

13 ЛИПНЯ

30 червня за ст. ст.

Народився у с. Голиковому український поет Петро Іларіонович Куценко (1948)

П. І. Куценко

ЦЕРКОВНІ СВЯТІ

Собор славіх і всехвальних 12 апостолів: Петра, Андрія, брата його, Іакова Зеведеєва, Іоанна, брата його, Филипа, Варфоломія, Фоми, Матфея, Іакова Алфеева, Іуди Іаковля, або Фадея, Симона Зілата та Матфея. Баликінської (1711) та Горбанівської (1786) ікон Божої Матері.

світло днів непроминулих" — книжка змістовно заглиблених поетичних медитацій, позначених багатогранністю ліричного вираження. Думається, слушно поцікавитися символіко-метафоричним найменуванням збірки — яких саме днів стосується епітет "непроминулих"? Тих, що пройшли, але не забулися, не проминули безслідно, чи тих, що неминуче прийдуть як вісники майбутнього?

Дитинство Петра Куценка проходило, як у всіх голиківських хлоп'ят, тільки, може, частіше від інших задумувався-замріявався юнак.

Після закінчення факультету журналістики Київського університету ім. Т. Г. Шевченка молодий фахівець виїжджає на Придесення, працює літературним редактором чернігівської обласної газети "Деснянська правда". Після виходу друком першої поетичної збірки "Продовження розмови" (1983) і низки публікацій у газетах, журналах, альманахах стає членом Спілки письменників України. Потім — книжки поезій "Манливе світло днів непроминулих" (1986), "Пісні безсонного джмеля" (1992), "За брамою вічності" (1993).

Вражаюче гірким смутком непроминулого в людських долях оповито картини й образи поліського колориту в поезії "Вдовині ворота".

Варто відзначити й інший аспект поетичної творчості Петра Куценка: в ній порушено актуальні в наш час проблеми.

Неординарним є художній світ поетичної збірки Петра Куценка "За брамою вічності" (1993).

Здатність будити в людях затаєні спогади і роздуми — головна ознака справжньої ліричної поезії.

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

На Полупетра відзначали свято пастухів. "На Полупетра щаслива дівтора".

До сходу сонця пройти покоси — не будеш босий.

Якщо перша збірка була своєрідним заспівом поетичної розмови молодого автора, його внутрішнім виявом, то вже наступна — "Манливе

14 ЛИПНЯ

1 липня за ст. ст.

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Безсрібників Косми та Даміана, у Римі постраждалих (284). Мученика Потита (II). Преподобного Петра патрікія (854). Праведної Ангеліни, деспотиси Сербської (XVI). Преподобного Никодима Святогорця (1809).

Народився у с. Бірках селищний голова смт Олександрівки Василь Іванович Жалдак (1951)

В. І. Жалдак

Народилася Тетяна Василівна Кузик — дружина Бориса Миколайовича Кузика (1958)

Т. В. Кузик

Партизани загону "Москва" біля с. Соснівки пустили під укiс німецький ешелон з танками й боеприпасами (1943)

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

Кузьма і Дем'ян згубили жупан.
Кузьма й Дем'ян прийшли, а ми
тепер на покiс пішли.

15 ЛИПНЯ

2 липня за ст. ст.

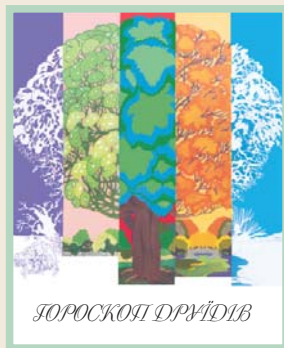
Помер вітчизняний біолог, академік, лауреат Нобелівської премії Ілля Ілліч Мечников (1916), який у 1882—1887 рр. проживав у Красносілці, керуючи мастком покійного тестя. Народився в 1845 р.

Селяни с. Соснівки написали скаргу київському воєводі про те, що їх кривдить пан (1789)

В Олександрівці сталася пожежа, внаслідок якої згоріло понад 200 житлових будинків, 1500 жителів залишилися без притулку (1894)

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Покладення чесної ризи Пресвятої Богородиці у Влахерні (V). Святителя Фотія, митрополита Київського (1431). Святителя Ювеналія, патріарха Єрусалимського (бл. 458). Пожайської (XVII), Феодотіївської (1487) та Охтирської (1739) ікон Божої Матері.

ГОРОСКОП ДРІВ

В'ЯЗ (15.07—25.07)

Великий, стрункий, красивий. Невибагливий, не ускладнює собі життя. Повільний. Схильний до моралізування. Болісніше за інших переживає невдачі. Відповідальний. Полюбляє керувати. Вміє бути відданим. Має тверезий, практичний розум та вмілі руки, володіє почуттям гумору.

КОЛЬОРИ ЛІКУВАННЯ

Багаторічні дослідження вчених свідчать, що сонячні промені під час проходження крізь скло різних кольорів корисні для лікування багатьох захворювань. Промені сонця, розкладені на спектр, утворюють сім кольорів — відповідно до семи планет. Червоний — колір Марса, синій — Венери, жовтий — Меркурія, зелений — Сатурна, пурпуровий, оранжевий, фіолетовий — відповідно кольори Юпітера, Сонця і Місяця.

Стимулюючий червоний колір використовують для лікування запальних процесів, віспи. Синій заспокоює, знімає психози, поліпшує зір. При запаленні очей ефективно діє зелений колір. Оранжевий сприяє апетиту, жовтий цілюще діє при кишкових захворюваннях, пурпуровий корисний для кровотворення та при хворобах печінки.

НАРОДНІ ПРІКМЕТИ

Колись закінчували косовицю сіна і починали готуватися до жнив. Казали: "З сіножаті пішли пожинки".

16 ЛИПНЯ

3 ЛИПНЯ ЗА СТ. СТ.

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Мученика Іакінфа (108). Преподобних Анатолія, в Близьких печерах (XII), та іншого Анатолія затворника, в Дальніх печерах (XIII), Печерських. Перенесення мощей святителя Филипа, митрополита Московського, всієї Русі чудотворця (1652). Благовірних князів Василя та Константина Ярославських (XIII). Святителя Василя, єпископа Рязанського (1295). Преподобних Іоанна та Лонгина Яренських (1544—1545). Блаженного Іоанна, ради Христа юрідивого, Московського (1589). Преподобного Никодима Кожеєзерського (1640). Мучеників Діомида, Євлампія, Аскліпідота й мучениці Голіндухи (II). Мучеників Мокія й Марка (IV). Преподобного Олександра, обителі "Невсипущих" первоначальника (бл. 430). Святителя Анатолія, патріарха Константинопольського (458).

Верховна Рада Української РСР прийняла Декларацію про державний суверенітет України (1990)

УКРАЇНО!

Перед землею твоєю і небом
Покрити душею
Совісно.
Дай мені хисту співати для тебе,
Найправдивіша моя,
Сонячна!
Не старіють від часоплину
Твої зими і весни.
Що там — вмерти за Україну,
Ти воскресни!
Пробуди святі обеліски
Із скорботної німоти,
Підставляючи груди під блискавки,
Захисти!

Анатолій Кримський

ДЕНЬ

ГАЗЕТИНИМ РАДКОМ

27 червня над селами Полуднівкою, Голозівкою та Івківцями, розташованими на досить гористій місцевості, почалась така сильна злива, якої не пам'ятає ніхто з старожилів. Злива тривала не більше півгодини, але лило, як з відра. Всі долини в одну хвилину заповнилися водою, котра з шумом і ревом неслася до р. Тясмину. ...По балках вода піднялася вище 4 аршинів і неслася зі страшною швидкістю, руйнуючи все на своєму шляху. ("Киевлянин", 4 липня 1889 р.).

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

Мокій дощем землю мочить,
а Демид скиртувати велить. Цього дня дівчата варили кашу у складчину: зносили крупи і приправу і варили у спільному казані.

17 ЛИПНЯ

4 липня за ст. ст.

У с. Поселянівці

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Святителя Андрія, архієпископа Критського (712—726). Преподобної Марфи, матері Симеона Дивногорця (551). Преподобного Андрія Рубльова, іконописця (XV). Благовірного великого князя Андрія Боголюбського (1174). Обретіння мощей преподобного Євфимія, Суздальського чудотворця (1507). Мучеників Феодота й Феодотії (108). Священномученика Феодора, єпископа Кіринейського (310). Галатської ікони Божої Матері.

СВБОТА — НЕ РОБОТА. ПОМИЛІ, ПОМАЖ ПЛА І СЛАНТИ ЛЮДС

Через те, що субота у тижневому циклі стоїть перед неділею, колись для цього дня існували певні обмеження.

У жодному разі в суботу не розпочинали важливої роботи — "бо довго те діло робитиметься". Справу, яка

розпочиналася певного тижня, потрібно було довести до кінця — "бо Бог не допоможе докінчувати" і "будеш десять субот докінчувати".

Вважали, що найкраще всі справи закінчити у суботу до полудня, бо, крім повсякденної роботи, годилося підмести в хаті, вимити стіл, лави, вимастити долівку, припічок, зігріти води, щоб умитися ("будеш усім людем гарний"), приготувати чисту білизну ("як надівати її малим дітям, то краще ростимуть"). Загалом вважалося, що недотримання чистоти напередодні свят, постових днів, а також неділі може викликати в майбутньому народження дітей з різними фізичними вадами, хворобливих і кволити.

НАРОДНІ ПРИКМЄСТИ

Андрій-налив озимі наливає, а овес і половини не сягає. Цього дня вшановували вівсяне поле.

На суботи припадають і поминальні дні. Найвідоміші з них — Хомина, Переддмитрова, Передкузьмина і Передмихайлова, а також поминаль-

ні перед М'ясицями та Трійцею.

Збереглися перекази, що у давнину дячки саме по суботах карали своїх учнів: винних — щоб виправлялися, невинних — щоб і надалі не завинили. Називали цей "профілактичний захід "суботками".

У суботу не можна зажинати: важкі жнива будуть.

Як сходяться (одружуються) ті, що народилися в суботу, то будуть безплідні, не матимуть дітей.

А ще про суботу в народі кажуть: "Субота — вся робота"; "Субота — кінчається робота"; "Субота — не робота, а в неділю нема діла".

18 ЛИПНЯ

5 липня за ст. ст.

ЦЕРКОВНІ СВЯТЛА

Преподобного Афанасія Афонського (1000). Обретіння чесних мощей преподобного Сергія, ігумена Радонезького (1422). Мучениць Анни й Кирила (304). Преподобного Лампада Іринопольського (X). Ікони Божої Матері, що має назву "Економіса".

У БІРКАХ ЛЮДИ ОСЕЛЛИЛИСЯ СІМ ТИСЯЧ РОКІВ ТЮМУ

Про давність заселення людиною території долини річки Тясмину відомо давно. На жаль, писемної інформації про наш край збереглося мало, та й то в основному відомості не такого вже далекого минулого — середньовіччя.

Багату інформацію з глибини віків дають археологічні знахідки, здебільшого випадкові, зібрані переважно аматорами старовини та кмітливими людьми, яким не байдуже історичне минуле краю.

У 2001 р. в с. Бірках при обстеженні викидів ґрунту, зроблених земснарядом з дна ставка, було знайдено крем'яні платівки, відщепи і скребки, оброблені людиною, та відходи виробництва — відщепи.

Знаряддя праці виготовлено з тонких пластин із вторинною обробкою країв ретушшю. Ці знаряддя з досить гострими краями наші пращури могли використовувати для знімання шкур та зрізання м'яса з упольованих тварин, для крою шкіряного одягу.

Завдяки консультаціям науковців Інституту археології НАН України, які займаються вивченням кам'яного віку, вдалося визначити дату знахідки — епоха раннього енеоліту (мідно-кам'яного віку).

Знахідки кам'яних знарядь на території с. Бірок дають підставу стверджувати, що люди в цій місцевості жили наприкінці V — на початку

IV тис. до н. е. З археологічних джерел відомо, що в цей час на Середньому Подніпров'ї проживало населення, яке відносять до Києво-Черкаського регіону дніпро-донецької культури. В епоху енеоліту населення Києво-Черкаського регіону під впливом прибулих трипільських племен тільки-но почало переходити від привласнюючого господарювання (мисливства та збиральництва) до відновлюючого господарювання (землеробства і скотарства).

Осівши на цій благодатній землі 7 тис. років тому, люди вже не покидали цей край ніколи, які б випробування не випадали на їхню долю.

Віктор Кірман

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

На Опанаса дивилися на Місяць, милувалися, як він грає. Хто подивиться, той сили набереться.

Яскравий місяць на Кирила й Афанасія — на щедрий урожай.

19 ЛИПНЯ

6 липня за ст. ст.

Німеччина оголосила війну Росії. Почалася перша світова війна 1914—1918 рр.

Солдати першої світової війни. 1916 р.

Учасники першої світової війни. У центрі — К. Бондаренко

19 ЛИПНЯ

6 липня за ст. ст.

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Собор Радонезьких святих. Преподобного Сисоя Великого (429). Преподобного Сисоя, схимника Печерського, в Дальніх печерах (XIII). Обретіння мощей праведної діви Юліанії, княгині Ольшанської (XVI). Мучеників Марина, Марфи, Авдифакса, Авакума, Киріна, Валентина пресвітера, Астерія та багатьох інших у Римі (269). Мучеників Ісавра диякона, Інокентія, Філікса, Єрмія, Василя, Перегриня, Руфа та Руфина (III). Мученика Коїнта Фригійського (бл. 283). Мучениці Лукії діви та тих, хто з нею (301).

ДЕНЬ

ЛАВЕНТИНИМ РЯДКОМ

Існуючі в Чигирині ярмарки, що збираються неділями (замість понеділків) через кожні два тижні, бувають завжди багатолюдними. На ці ярмарки приїжджають торговці з усіх найближчих містечок: Новогеоргіївки, Медведівки, Олександрівки та інших місць і відкривають торгівлю різними товарами в ятках.

("Киевлянин", № 147, 7 липня 1889 р.).

Ф. Кучер та М. Раєвська (у центрі) в госпіталі. Петроград

НАРОДНІ ПРИБУТТЯ

Розкидали соковиту траву мокрецю за околицю, обходили село навкруги, наче замикаючи цим землею, що мліє врожаєм у полі, в саду й на городі.

20 ЛИПНЯ

7 липня за ст. ст.

ЗАГАЯВСЯ ЧУМАК У ЗАГАЙЦІ

У XVI—XIX ст. популярним торгово-візницьким промислом в Україні було чумацтво.

Чумаки торгували переважно сіллю, доставляючи її з узбережжя Чорного моря. Чумацький промисел припинився у 70—80-х рр. XIX ст., коли почали розвиватися більш швидкі види транспорту — річковий паровий та залізничний.

Чумакували переважно козаки і державні селяни, хоч були серед чумаків міщани та кріпаки.

Чумаки рухалися усталеними шляхами, що в народі так і називалися — чумацькими. Кілька чумацьких шляхів проходило й через наш край. Саме з чумаками пов'язано виникнення кількох населених пунктів на Олександрівщині.

Один з чумацьких шляхів проходив повз нинішнє с. Гайове. Як оповідають старі люди, підприємливий чоловік, імовірно теж чумака, відкрив тут корчму.

Місцина дуже подобалася чумакам, вони полюбилися затримуватися у корчмі, "загаюватись". Тому корчму назвали Загайка.

Згодом біля корчми побудувались ще кілька чоловік. Виник невеликий хутірець. У 1889 р. в Загайці проживало п'ять жителів.

У радянські часи на місці Загайки розмістився відділок радгоспу цукрокомбінату. Несватківський відділок, бо найближчим селом було Несваткове.

Населення села стрімко зростало, особливо у післявоєнний час, але офіційного статусу та назви населений пункт не мав. У 1992 р. жителі села вирішили назвати його Гайовим.

Мабуть, хтось щось чув про корчму Загайку, але вважав, що назва походить від слова "гай". Про чумака, який загаївся у Загайці, забули.

ЦЕРКОВНІ СВЯТЯ

Преподобного Фоми, що в Малєї (X). Преподобного Акакія (VI). Преподобної Євдокії, в інокінях Євфросинії, княгині Московської (1407). Мучеників Перегринна, Лукіана, Помпея, Ісихія, Папія, Саторнина та Германа (II). Преподобномучеників Епиктета пресвітера та Астіона ченця (290). Мученика Євангела (III—IV). Мучениці Кириакії (IV). Влахернської ікони Божої Матері.

Вид с. Гайового

21 ЛИПНЯ

8 ЛИПНЯ ЗА СТ. СТ.

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Поява ікони Пресвятої Богородиці в граді Казані (1579). Великомученика Прокопія (303). Праведного Прокопія, Христа ради юродивого, Устюзького чудотворця (1303). Праведного Прокопія Устьянського (XVII).

Постановою Верховної Ради України утворено села Гайове, Веселе, Польове (1994)

Американський астронавт Нейл Армстронг першим з людей ступив на поверхню Місяця (1969)

ВОЛОДИМИР КОВТУН: "МИ НЕ ВСЯГДА НА МІСЯЦЬ ВСЬОГО НА МІСЯЦІВ ШІСТЬ-ВІСІМ"

Конструктор ракетно-космічної техніки Володимир Ковтун є, певне, єдиним серед уродженців Олександрівського району, кому вдалося побувати в тих історичних місцях, де розроблялися і радянська, і американська місячні програми. Він вважає, що у Радянського Союзу були всі шанси першим відправити космонавтів на Місяць. Тільки прикий збіг обставин перешкодив цьому.

— У Радянському Союзі існувала своя місячна програма, — розповідає Володимир Ковтун. — Спочатку в підготовці пілотованого польоту й висадки на природний супутник Землі СРСР і США йшли нога в ногу. Для польоту на Місяць у нас було розроблено дуже потужну ракету Н-1.

А потім сталася трагедія: помер Сергій Корольов. Аби Генеральний конструктор ще трохи пожив, ми б випередили американців. Поки послідовники Сергія Корольова входили в курс справ, роботи за радянською місячною програмою було призупинено, й американці пішли вперед. Негативно вплинула на темпи наших робіт і загибель космонавтів В. Волко-

ва, Г. Добровольського і В. Пацаєва. Поки комісії з'ясовували причини трагедії, радянська космонавтика втрачала час. Після того як американці побували на Місяці, зник і політичний підтекст, щоб витратити немалі гроші за радянською місячною програмою. Вирішили зосередитися на орбітальній космічній станції.

Дуже шкода, що коли весь світ дивився висадку американців на Місяць, у нас цю історичну подію у засобах масової інформації висвітлювали поверхово. Правда, для групи радянських космонавтів, учених було організовано пряму трансляцію висадки людини на Місяць. Як розповідали мені колеги, деякі наші вчені навіть плакали з горя, що США випередили Радянський Союз. Ми не

Володимир Ковтун доторкнувся до місячного ґрунту, доставленого американцями

встигли всього місяців на шість-вісім. В американському ЦУПі, де здійснювалося керівництво місячною програмою, в тих історичних місцях, звідки вирушали "Аполлони", мені пощастило побувати. Навіть до місячного ґрунту, доставленого американськими астронавтами на Землю, доторкнувся.

НАПОДНІ ПИРІЖКЕТИ

У цей день уникали важких робіт, особливо в полі, а після нього починали жнива. Справляли зажинки. На Прокопа жита копа.

22 ЛИПНЯ

9 липня за ст. ст.

Почався виступ козаків с. Михайлівки проти створення тут військового поселення (1817)

Померла дружина декабриста С. Г. Волконського, дочка генерала М. М. Раєвського Марія Миколаївна Волконська (1863), яка довгий час проживала в с. Бовтищі і звідси вирушила до Сибіру до свого чоловіка. Народилася у 1805 р.

Марія Волконська

ЦЕРКОВНІ СВЯТЯ

Священномученика Панкратія, єпископа Тавроменійського (I). Священномученика Кирила, єпископа Гортинського (III—IV). Преподобномучеників Патермуфія, Копрія і мученика Олександра (361—363). Святителя Феодора, єпископа Едеського (IX). Преподобного Гавриїла Афонського (1901), обретіння мощей (1994). Кіпрської і Колоцької (1413) ікон Божої Матері.

НАРОДНІ ПРИКМЄТИ

Якщо на Єфимії-комарниці багато комарів і мошок — багато вродило ягід.

23 ЛИПНЯ

10 липня за ст. ст.

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Покладення чесної ризи Господа нашого Ісуса Христа в Москві (1625). Мучеників 45-ти в Нікополі Вірменському (бл. 319). Преподобного Антонія Печерського, Київського, начальника всіх руських ченців (1073). Преподобного Силуана, схимника Печерського, в Дальніх печерах (XIII—XIV). Мученика Аполлонія (III). Мучеників Віанора і Силуана (IV). Преподобних пустельників єгипетських, вогнем і димом уморених (бл. 398). Коневської ікони Божої Матері.

ГОРОСКОП
ЗАХІДНИЙ
(ЗОДІАКАЛІВНИЙ)

ЛЕВ (23.07–23.08)

Знак вогню. Під опікою Сонця. Характер владний, натура багата. Лев — центральна фігура Зодіаку. Добрий. Йому не властиві ефекти. Темпераментний та імпульсивний, здатний на подвиг. Марнославний. Інфантильний. Відданий друг, але непостійний. Марнотратник. Гостинний. Гордий і не йде на компроміси, не вибачає зради. Рідко втрачає природну веселість. Лев народжений для керування сві-

том і заради цього готовий працювати до виснаження. Він фонтанує оригінальними ідеями. Люди цього знаку — чудові організатори і керівники. Лев — кар'єрист у найкращому розумінні цього слова. Не бажає грати підлеглу роль, сам прагне відповідальності, працює самовіддано і результативно. Представники цього знаку люблять і вмюють заробляти великі гроші і ще більше люблять витратити їх з шиком.

Символи: лебідь, лев.

Кольори: жовтий, оранжево-золотистий.

Камені: бурштин, хризоліт, топаз, рубін, алмаз, онікс.

Квіти: нагідки, півонії, хризантеми, соняшник.

Метал: золото.

Щасливі дні: неділя.

Невдалі дні: субота.

Число знаку: 19.

Країни: Франція, Іспанія.

Під цим знаком народилися: Наполеон (Бонапарт), Фідель Кастро, Кнут Гамсун, Вальтер Скотт, Генрі Форд, П'єр Беранже, Джон Голсуорсі, Олександр Дюма (обоє), Ян Коллар, Володимир Короленко, Борис Гмиря, Михайло Щепкін.

У представників Левів добре ростимуть абрикоси, виноград, полуниці, огірки, помідори, соняшник, селера, хрін.

А з капустою (особливо пізньою), буряками, цибулею, вишнею, яблуною, малиною можливі ускладнення.

24 ЛИПНЯ

11 липня за ст. ст.

Народилася у смт Олександрівці дзюдоїстка, самбістка, майстер спорту з дзюдо, майстер спорту міжнародного класу з самбо Надія Вікторівна Мулявка (1982)

Н. В. Мулявка

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Спогад чуда великомучениці Євфимії, всехвальної, що ним православ'я утвердилося (451). Рівноапостольної Ольги, великої княгині Руської, у Святому Хрещенні Єлени (969). Мученика Киндея пресвітера (III—IV). Ржевської, або Оковецької (1539), та Борколабівської ікон Божої Матері.

ДЕНЬ

ЖАБЕЖИНИМ РЯДКОМ

У зв'язку зі значним подорожчанням бензину і дизельного пального (на ранок 23 липня один літр ДП коштував 1 грн. 80 коп., бензину марки А-76 немає на автозаправній станції уже майже тиждень) практично зупинився автобусний парк автопідприємства 13547, тимчасово відмінено усі приміські маршрути на села.

Щодня виконує лише два рейси на Кіровоград автобус Олександрівка—Кіровоград. У визначені дні здійснюються рейси автобуса Кіровоград—Медведівка—Черкаси. Не перервано автобусний зв'язок з Чигирином.

(Газета "Вперед", № 52, 24 липня 1999 р.).

25 ЛИПНЯ

12 липня за ст. ст.

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Мучеників Прокла та Іларія (II). Преподобного Михаїла Малєїна (962). Мучеників Феодора і сина його Іоанна, в Києві (983). Преподобного Арсенія Новгородського (1570). Преподобного Симона Воломського (1641). Мучениці Голіндухи, в Святому Хрещенні Марії (591). Ікони Божої Матері, що іменуються "Троєручиця" (VIII).

Ю. В. Буряк

Народився у смт Олександрівці лауреат премії Бориса Кузика, вчитель фізики та інформатики Олександрівської загальноосвітньої школи № 3 Юрій Володимирович Буряк (1972)

З 1979 р. по 1989 р. Ю. В. Буряк навчався в Олександрівських загальноосвітніх школах № 1 та № 3. В 1989 р. вступив до Кіровоградського педагогічного інституту ім. О. С. Пушкіна на фізико-математичний факультет. Після закінчення інституту в 1994 р. працював учителем фізики у Соснівській школі. У листопаді 1994 р. призначений на посаду директора Новосотської школи.

У 1999 р. перейшов працювати в Олександрівську загальноосвітню школу № 3. З 2000 р. по 2002 р. працював заступником директора з навчально-виховної роботи шко-

ли № 3. Викладаючи фізику та інформатику, вчитель намагається розвивати творчі здібності своїх вихованців, впроваджуючи в навчальний процес активні творчі форми роботи. Серед його учнів є призери районних та обласних олімпіад з фізики. Розробки його уроків та методичні посібники друкувалися у педагогічній періодиці.

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

Вважалося, що в цей день бувають найрясніші роси. Казали: "На Прокла все поле промокло".

Вранці сильна роса й туман — на гарну днину, немає їх уночі — на негоду.

Яка роса — такий і сніг буде.

25 ЛИПНЯ

12 липня за ст. ст.

Остання неділя місяця — День працівників торгівлі

У кооперативних магазинах

26 ЛИПНЯ

13 липня за ст. ст.

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Собор Архангела Гавриїла. Преподобного Стефана Савваїта (794). Святителя Юліана, єпископа Кеноманійського (I). Мученика Серапіона (II—III). Мученика Маркіана (258).

ТЯСМИН, ИНГУЛЕЦЬ, ИНГУЛ. ЧОМУ ЇХ ПЛАН НАЗВАЛИ

Літописом землі називають топоніміку — науку, що вивчає власні географічні назви.

Топоніми можуть чимало розповісти. Взяти хоча б назви річок Олександрівського району. Більшість з них одержали свої назви у сиву давнину.

Тясмин — найдовша в районі річка.

Перша згадка про неї зустрічається ще у Київському літописі XII ст.: "Того ж (1190) літа Святослав со сватом своим, с Рюриком, утешивши землю Русскую и половцы примиривши во-

лю свою, и идоста на ловы по Днепру й лодьях, на устья Тясмени..." Назву річки вчені пов'язують з тюркським словом "тасма" (ремінець, нашійник). Від цього слова пішло українське "тасьма".

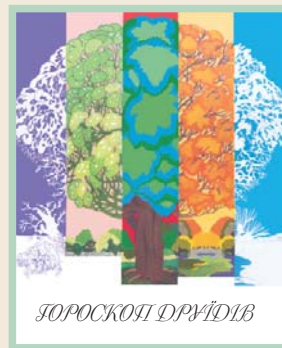
З прадавніх часів відома права притока Дніпра Інгулець. В описах Скіфії Геродот згадує Пантікап. Існує думка, що греки називали так Інгулець.

Пізніше річка мала назву Герос та Малий Інгул. Сучасна назва Інгулець — тюркського походження. Відомий український вчений Д. І. Яворницький в історико-топографічному нарисі "Вільності запорізьких козаків"

висловлює припущення, що топонім походить від турецького слова "іенкул", що означає "велике озеро". Інші дослідники вважають, що назва походить від татарського слова "елігел" — "нове озеро". Сучасний турецько-російський словник містить слово "єнгел" — "перешкода", "бар'єр".

Споріднене з Інгульцем походження має топонім Інгул. До річч, колись річку називали Великий Інгул, щоб відрізнити від Малеого Інгулу — Інгульця. Цілком очевидно, що топоніми Інгул і Інгулець нам залишили турки.

І це природно. Адже по верхів'ях цих річок у XVII ст. проходила межа між Кримським ханством і Річчю Посполитою (Польщею). З тих часів і залишилися назви річок. Бо, за словами російського географа М. Надеждіна, "земля є книгою, в якій історія людства записується в географічній номенклатурі".

КИІЛАРИС (25.01—03.02,
26.07—04.08)

Стрункий, міцний, з правильними рисами. Не позбавлений витонченості. Не надає значення успіху в житті, не женеться за славою. Любить працювати. Не сентиментальний. Недосяжний у своїй вірності. Улюблене заняття — розмірковувати на будь-яку тему.

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

Як на Степана у полі пан, то і вдома не гість.

Народився у смт Олександрівці легкоатлет, майстер спорту Володимир Олександрович Рибалка (1977)

В. О. Рибалка

Партизани загону ім. Ворошилова (командир — А. С. Куценко) напали на ворожу жандармську машину на ділянці Кам'янка — Бандурове (1943)

На станцію Фундукліївка прибув ешелон, в якому повернулася додому перша група демобілізованих воїнів — учасників Великої Вітчизняної війни (1945)

Помер великий князь київський Святослав Всеволодович (1194), який у 1190 р. полював на звірину на Тясміні

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Апостола від 70-ти Акили (I). Преподобного Стефана Махрицького (1406). Мученика Іуста (I). Преподобного Єлія ченця (IV). Преподобного Онисима чудотворця (IV).

тренуватися в ДЮСШ. Я порадився з батьками і почав заняття спортом.

Було це десь у класі восьмому. Під керівництвом Миколи Павловича, спасибі йому за науку, здобув свої перші медалі. Було це в Ялті на престижних змаганнях серед школярів. Тоді

я посів перше і друге місця у двох видах змагань. Особливо тяжко далася медаль з бігу на 800 м. Я вперше біг на таку довгу дистанцію і дуже втопився".

Потім Володимир Рибалка навчався у Харківському та Київському спортінтернатах, у Київському національному університеті фізичної культури.

"З універсиади могли повернутися з золотими медалями, — згадує Володимир Рибалка. — В естафеті перші 397 м ми були першими, але темношкірому американському бігунові вдалося вирвати у нас перемогу".

Олександрівка, а точніше місцева дитячо-юнацька школа, дала путівку у великий спорт багатьом нині відомим українським легкоатлетам, серед яких і майстер спорту, неодноразовий чемпіон України Володимир Рибалка. Про рівень його майстерності свідчить хоча б той факт, що на Всесвітній універсіаді 2001 р. у Пекіні він разом з товаришами по команді здобув срібну медаль в естафеті 4 x 400 м.

З приємністю згадує спортсмен початок свого спортивного сходження:

"Все починалося непомітно.

Я навчався в Олександрівській середній школі № 1. Якось мене виставили на змагання з легкоатлетичного кросу. Я показав непоганий результат, мене помітив директор дитячо-юнацької спортивної школи Микола Павлович Іванов. Він запропонував

28 ЛИПНЯ

15 ЛИПНЯ ЗА СТ. СТ.

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Мучеників Кирика та Іулити (бл. 305).
Рівноапостольного великого князя Володимира, в Святому Хрещенні Василя (1015). Мученика Авудима (IV).

Перший хліб видала колгоспна пекарня у с. Красносілці (1963)

У с. Сентовому (нині — Родниківка) 27 липня отаман Нестор Махно вбив отамана Миколу (Матвія) Григор'єва (1919)

Партизани загону ім. Дзержинського пустили під укiс ворожий ешелон на перегоні Цибулеве — Фундукліївка (1943)

Партизани загону ім. Сталіна (командир — П. А. Дубовий) пустили під укiс ворожий ешелон на перегоні Кам'янка — Фундукліївка (1943)

СЕЛО МОЄ — ПОДНИКІВКА..

Історія села пов'язана з іменем Нестора Івановича Махна, що воював з усіма владами й режимами, служив і білим, і червоним, контактував з петлюрівцями й самим Григор'євим, був помітною постаттю в роки громадянської війни. Навесні і влітку 1919 року боротьба на Україні набула особливої гостроти. Радянська влада прагнула залучити на свій бік "батька Махна" й командира 6-ї української стрілецької дивізії Миколу Олександровича Григор'єва, що теж її зрадив. Григор'єв спершу діяв самостійно, заволодів територією від Олександрії, Кіровограда й підійшов до Одеси. Після кількох поразок вирішив піти на об'єднання з Махном. Нестор Іванович не відзначався постійністю в союзництві, прийняв григор'євців, навіть призначив Григор'єва на посаду командуючого своїми військами, а сам відбув до Піщаного Броду (нині Добровеличківський район), де мешкала його нова дружина Галина Кузьменко. Стало-

Приблизно таку ж сцену вбивства Григор'єва було у свій час показано і в кінофільмі "Олександр Пархоменко".

Дмитро Ключенко

ся це в липні 1919 року. Уладнавши свої шлюбні справи, Махно знову повернувся у Сентове. Тоді й визрів задум фізично знищити Григор'єва, приписавши йому ярлик "білогвардійського агента". Мені довелося слухати живого свідка тієї події — діда Шашкевича, одразу після війни 1941—1945 років, котрий хлопчаком бачив ту сцену розправи. Поруч з парком містилася шкільна будівля з просторим ганком, що слугувала резиденцією Махна, куди й було викликано Григор'єва.

Махно обіймав тоді посаду "голови Реввійськради", а начальником штабу був його рідний брат Григорій. Разом з ним і було розроблено план вбивства "союзника". Все заздальгідь продумавши й розставивши охорону, Махно викликав Григор'єва. І коли той, нічого не підозрюючи, піднявся на ганок, Махно вихопив нагану й, вигукнувши: "Зрадник!", застрелив його. Того ж дня із Сентового Нестор Махно розіслав телеграму такого змісту: "Всім. Всім. Всім. Копія — Москва, Кремль. Нами вбито відомого отамана Григор'єва. Підпис: Махно. Начальник оперативної частини Чучко" ("Вопросы истории", 1991, № 9—10, с. 52).

Сталося це 27 липня 1919 року. Свідок розповів, як потім Махно розпорядився прив'язати тіло застреленого Григор'єва за ногу до кінської упряжі й відтягти до рівчача сільського цвинтаря. Там було й поховано Григор'єва.

Радянська влада обіцяла за вбивство отамана винагороду в сумі 100 тисяч карбованців. Махно від грошей відмовився, а лиш приєднав до себе усі григор'євські військові частини.

28 липня політвідділ фундукліївського бурякорядгоспу скликав перший зліт радгоспної молоді. Десятки молодих робітників соціалістичних радгоспних полів прийшли на зліт.

(Газета "Більшовицький шлях", № 78, 1 серпня 1935 р.).

НАПОДНИ ПРИКМЄСТІ

День вважався серединою літа. Хто цього дня жне, той багато мороки собі нажне.

29 ЛИПНЯ

16 липня за ст. ст.

Радгосп "Шляхом Леніна" у с. Красно-
сілці перетворено на дослідне господарст-
во (1991)

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Священномученика Афіногена єпис-
копа і 10 учнів його (бл. 311). Мученика
Павла і мучениць Алевтини (Валентини)
та Хіонії (308). Мученика Антіоха лікаря
(IV). Мучениці Юлії діви (бл. 440 або 613).
Чирської (Псковської) ікони Божої Матері
(1420).

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Великомучениці Марини (Маргарити) (IV). Преподобного Іринарха Соловецького (1628). Перенесення мощей преподобного Лазаря Галісійського. Преподобного Леоніда Устьнедумського (1654). Святогорської ікони Божої Матері (1569).

В. М. Савустяненко

Народився заслужений працівник культури України В'ячеслав Михайлович Савустяненко (1939), який довгий час керував народним самодіяльним хором "Тясмин" Олександрівського районного Будинку культури

В. М. Савустяненко запросили до селища баяністом.

У липні 1959 р. молодий музикант почав самостійно працювати. Підійшов до нього Віталій Романович Бідненко і сказав:

— Через два дні — звітний концерт у Кіровограді. Поїдуть солісти, хор, танцювальний ансамбль. Тобі завдання: вивчити партитури всіх номерів. Розумію, що важко буде, але хлопець ти тямущий. Не підведи. Добре?

І засів В'ячеслав Михайлович за ноти. Працював з учасниками самодіяльності, а вночі залишався у Будинку культури, щоб ще і ще раз повторити музичні твори. Дуже не хотілося підвести на першому самостійному концерті.

Та іспит витримав успішно. Похвалив В. М. Савустяненко після концерту і Віталій Романович. Пізніше він скаже про свого учня: "Музикант від Бога".

Як керівник хору районного Будинку культури, В. Р. Бідненко намагався передати молодому музиканту весь

свій досвід. В. М. Савустяненко став акомпаніатором колективу, а у відсутність керівника й сам заміняв його.

В 1967 р. В. М. Савустяненку було довірено керувати хором районного Будинку культури.

— Боязко було після такої досвідченої людини, як Віталій Романович, приймати колектив, — розповідає В'ячеслав Савустяненко. — Боявся, щоб з моїм приходом не розпався хор... Спасибі Віталію Романовичу, допоміг моєму становленню як керівника.

Олександрівський хор під керівництвом В'ячеслава Савустяненка поступово набрав ще більшої сили. Змінилася манера співу колективу — з класичної на народну. Працьовитість керівника, його вимогливість до себе передалися аматорам. До того, хто наполегливо трудиться, завжди приходить успіх.

Хор став лауреатом кількох всеукраїнських та всеукраїнських фестивалів, записався на платівку фірми "Мелодія",

виступав у багатьох телевізійних програмах. "Тясмин" удостоєний звання народного самодіяльного колективу, нагороджений Грамотою Президії Верховної Ради Української РСР. А гастролей хору не злічити. Об'їздив усю Україну. Завдяки В'ячеславу Савустяненку зав'язалася дружба між "Тясмином" і хором "Банготне" з латвійського міста Саулкрасти. Двічі їздили українці в Прибалтику. Стільки ж разів латвійці радували своїм співом олександрівців.

Плідну працю В'ячеслава Савустяненка на аматорській ниві гідно оцінила держава. Йому присвоєно звання заслуженого працівника культури України.

Нині В. М. Савустяненко працює на громадських засадах — керує вокальним тріо "Перлини Тясмину" у складі Ольги Курченко, Лариси Мельник та Людмили Мазур.

МОЮ ЗОРЯ НАД ТЯСМИНОМ

Коли ще учнем Олександрівського культосвітнього училища В'ячеслав Савустяненко вирушав на першу практику в Олександрівський район, не думав не гадав він, що назавжди оселиться на берегах Тясмину. І стане край для нього рідним, і прийде тут до нього визнання.

На одному з концертів художній керівник Олександрівського районного Будинку культури Віталій Романович Бідненко закріпив музиканта-початківця. Після закінчення училища

31 ЛИПНЯ

18 липня за ст. ст.

Український письменник Пантелеймон Куліш уперше відвідав польського письменника "української школи" Міхала Грабовського в його маєтку в Олександрівці (1843)

"ПРИБУВ Я НАРешті до УКРАЇНСЬКОГО ВАЛЬТЕРА СКОТТА"

Особливо привернув мою увагу роман Міхала Грабовського "Гуляй-пільська станиця". В той час він здавався мені майже вальтер-скоттівським. Я дізнався, що Грабовський живе поблизу Чигирини, в спадковому містечку Олександрівці, і став мріяти про те, як би його побачити.

Мрія моя здійснилась. ...Нарешті я крокую крилатими, як у Меркурія, ногами місцями тих подій, котрими була наповнена моя уява, відточена літописцями.

...Озброєний новими етнографічними надбаннями, прибув я нарешті до українського Вальтера Скотта, Міхала Грабовського... Він був тоді в розквіті років і літературної діяльності, вів широке листування з корифеями польської літератури, найбільше з Крашевським. Будинок його нагадував бібліотеку, тільки була вона всюди розкидана, і часто старовинними книгами гралися у нього діти. Це був зразок трудолюбства і безтурботності, наукового зосередження в самому собі і безгосподарності. Був він такий незібраний, що не знав, де лежить його оборотний капітал, і тому носив пачку асигнацій без гаманця в кишені.

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

День сухий і ясний — і осінь суха, тепла, а коли похмурий і дощовий — то й осінь такою буде.

ЦЕРКОВНІ СВЯТЛА

Мученика Еміліана (363). Мученика Іакінфа Амастрідського (IV). Преподобного Іоанна Багатостраждального, Печерського, в Ближніх печерах (1160). Преподобного Памви, затворника Печерського, в Дальніх печерах (XIII). Преподобного Памви пустельника (IV).

із них уривок, як на сцені. Наприклад, такий: "Здорові, сучаки! — Здорові, пане! — А що ви, не орете? — Ні, пане. — А ми ж оце почали орати".

...Незважаючи на різницю в літах, в освіченості і в національності, ми з ним зійшлись приятельськи, і дружба наша тривала до смерті Грабовського. Численні листи його, як і пізніші листи до мене Крашевського з Дрездена, загинули під час пожежі мого дому...

...Часто я відвідував з етнографічною метою селянські хати в Олександрівці, де селяни Грабовського були зі мною відверті. Їм нічого було приховувати від панського гостя: Грабовський був так само популярний в Олександрівці, як Вальтер Скотт в Абботсфордї.

...Під час мого першого перебування у Грабовського він до того звик до мене, що навіть молився у моїй присутності по молитовнику, який лежав у нього на карнизі каміна. Про релігію ми не говорили ніколи, про історію ж сперечались...

*Із спогадів Пантелеймона Куліша
"Около полу столетия назад"*

...Мої альбоми, що містили записані мною розповіді і портрети самих оповідачів, привели його в захоплення, так що часто, сидючи за столом у колі своєї родини, він повторював

СЕРПЕНЬ

*АВГУСТ
AUGUST*

Журиться жайворон-серпень:
Літня пора промина.
Вже сивиною над степом
Стигне блакить неземна.

Микола Луків

СЕРПЕНЬ

Не випадково українці назвали останній місяць літа серпнем. Саме у серпні настає пора жнив, збирання врожаю. Основним знаряддям праці на жнивах у минулому був серп.

У народі кажуть: що в цей час збереш, з тим і зиму проведеш.

Найщедріший місяць року називали ще "густоїд", "прибери́ха-припасу́ха", "густар". Була й така романтична назва — "зорів", бо дуже вже яскраві вечірні і вранішні зорі цієї пори. А ще в серпні падають зорі. Планета входить в один з метеоритних потоків, і захопаним надається унікальна можливість спостерігати зоряні дощі, загадувати бажання. Нагородили місяць ще й епітетом "серпень-медовик", бо багатий він на мед.

Російська назва місяця — август. Августусом римський сенат нарік місяць секстиліс ("шостий") на честь воєнних перемог свого імператора Августа (63 р. до н. е. — 14 р. н. е.).

За багаторічними спостереженнями, середньомісячна температура повітря в серпні в Олександрівці становить 19 градусів тепла. Максимальну середньомісячну температуру (20,1 градуса вище нуля) — зафіксовано в 1981 р. Мінімальну середньомісячну температуру (плюс 16,4 градуса) — в 1976 р. Бувають у серпні й дуже спекотні дні. 4 серпня 1998 р. термометр показував плюс 42 градуси. У серпні відчувається холодне дихання осені, тож не випадково в один із днів 1978 р. спостерігалася температура всього 3 градуси тепла. Середньомісячна кількість опадів в Олександрівці становить 47 мм. Рясними дощами увійшов в історію серпень 1971 р. Тоді було зафіксовано 120 мм опадів. Серпень 1975 р., навпаки, був дуже посушливим — лише 3 мм опадів.

В останній місяць літа на Олександрівщині дозрівають яблука

(середня дата — 11 серпня), соняшник (19).

Чимало народних прикмет пов'язано з цим місяцем: "Грозивий серпень — на тривалу осінь"; "Якщо серпневого ранку випав маленький дощ, а в другій половині дня засяяло сонце — наступний день буде погожий і теплий"; "Із ставка пахне свіжою рибою — цього дня буде дощ".

У ЦЬОМУ МІСЯЦІ

- 1919 — Олександрівський район захопили денікінці
- 1944 — група комсомольців с. Омельгорода першими в Олександрівському районі вирушили на будову шахт Донбасу
- 1952 — в Олександрівці введено в експлуатацію контору Другого ім. Петровського цукрокомбінату.
- Гідроелектростанція у Бірках дала перший струм
- 1959 — завершено радіофікацію Олександрівського району
- 1961 — група механізаторів району допомагала збирати врожай на цілиних землях Казахстану
- Перша неділя місяця — День залізничника
- Друга неділя місяця — День будівельника
- Остання неділя місяця — День шахтаря
- Остання субота місяця — День авіації України

СЕРПЕНЬ

САДІВНИКЪ

ПАСІЧНИКЪ

У садку виконують бур'яни й розпушують ґрунт. Садять полуниці. На плодonoсних ділянках після збирання врожаю полуниць особливу увагу приділяють догляду за плантацією: видаляють зайві вусики, просапують, вносять мінеральні добрива чи гній. Збирають ранні сорти садовини, сушать та переробляють її. Якщо потрібно, ставлять під дерева додаткові підпори. Розплановують нові ділянки під садок, копають ями. Визбирають падалицю та гнілі плоди, щоб не заводилися шкідники та хвороби. Знищують яйця непарного шовкопряда, відкладені метеликом на штамбах дерев і в щілинах основних скелетних гілок. Окулірують садовину.

Оглядають пасіку, допомагають бджолам позбутися зайвих трутнів. Перевозять пасіки додому. Викачують мед. Викачані рамки встановлюють за вставні дошки в той самий вулик, щоб бджоли їх осушили. Вживають заходів, щоб бджолам не було холодно. Готують бджіл на зимівлю. Збирають насіння другого засіву медоносних рослин.

ЩО ЗБИРАТИ З ЛІКАРСЬКИХ РОСЛИН

Заготовляють листя алтеї лікарської, плоди глоду та чорної бузини, кореневища з корінням валеріани лікарської, траву буркуна жовтого, траву материнки звичайної, вінчики квітів дивини залізняковидної, корені лопуха великого, суцвіття пижма звичайного, листя подорожника вели-

ЗЕМЛЮРОБЪ

Завершують збирання врожаю, готують ґрунт для озимини, засівають озимий клин.

ІТВАРИННИКЪ

Відлучають ранніх лошат та підгодовують вівсом. Запускають корів. Відлучають ранніх телят, якщо вони досі ссали корову. Запускають овець.

кого, траву полину гіркою, собачої кропиви п'ятилопатевої, суцвіття ромашки лікарської, траву споришу звичайного, траву чебрецю борового, траву деревію звичайного, траву фіалки триколірної, суцвіття цмину пісового, траву хвоща польового, траву череди трироздільної, плоди шипшини.

ГОПОДНИКЪ

Збирають огірки, помідори, дині, кавуни, перець, баклажани тощо. Щоб прискорити дозрівання помідорів на кущі, біля кореневої шийки рослини роблять щілину завдовжки 7—10 см і в розріз вставляють дерев'яну шпильку завтовшки 4—5 мм. Прискорить дозрівання плодів і кільцювання рослин тонким мідним дротом на висоті 2,5—3 см від поверхні ґрунту. Плоди помідорів зберуться краще, коли

їх зібрати вранці й покласти в один шар плодоніжкою догори. Поливають гноївкою капусту. З погребів та льохів вичищають торішнє сміття й пісок, провітрюють, просушують, обкурюють сіркою чи дезінфікують формаліном. Дерев'яні частини мастьєть вапном. У середині місяця в зимову тепличку висаджують розсаду огірків, щоб восени одержати врожай.

1 СЕРПНЯ

19 липня за ст. ст.

День Військово-Морських Сил України

У Гельсінкі було підписано Заключний акт Наради з безпеки та співробітництва в Європі (1975)

С. Г. Цупренко

ЦЕРКОВНІ СВЯТЛА

Преподобної Макрини, сестри святого Василя Великого (380). Преподобного Дія (бл. 430). Обретіння мощей преподобного Серафима, Саровського чудотворця (1903). Преподобного Таїсія Печерського, в Дальніх печерах (XIV).

ДЕБІЗ — НАПІСЬК

Ворог зосередив великі сили важких і надважких танків, артилерії та піхоти в районі села Тюкреш, східніше озера Балатон, намагаючись будь-що прорвати нашу оборону і вийти на Дунай. Гітлерівцям протистояли в основному стрілецькі частини. Танкістам же треба було здійснити 200-кілометровий марш, щоб виручити піхоту. Просуватися доводилось уночі, щоб не дати противникові змоги розгадати наміри командування. Він і справді нічого не помітив.

Танки "закопали" в землю, замаскували. А вранці розвідка доповіла, що неподалік у німців зосереджено багато "тигрів". Через дві години ворог кинув на наші позиції близько 50 танків і багато піхоти. Коли гітлерівські броньовані коробки наблизились на відстань прямого пострілу, засада

1 СЕРПНЯ

19 ЛИПНЯ ЗА СТ. СТ.

заявила про себе. Кілька "тигрів" за-
диміло. Степан Цупренко підбив три
танки і знищив близько 40 піхотинців.

На деякий час трохи стихло. Але
така моторошна тиша буває лише
перед бурею. Цупренко це зрозумів.
І справді, через годину-півтори вда-
лині засіріли силуети ворожих ма-
шин — їх було близько 70. "Тигри"
накочувалися хвилями. Ось вони вже
близько. Цупренко і Головін вистрі-
лили майже одночасно. Фашисти,
забувши про обережність, підставля-
ли свої боки з чорними хрестами під
влучні снаряди гвардійців. Степан
і його сусід підстерігали кожен нео-
бачний порух ворожих машин, добра
половина їх уже чаділа на полі бою.
З палаючих танків гітлерівці вистри-
бували живими факелами, падали
на землю під влучними кулеметними
чергами.

Кільком "тиграм" все-таки вдало-
ся вклинитися в ряди наших піхотин-
ців. Відчуваючи недостатню ефектив-
ність лобового вогню, Цупренко на
повній швидкості вирвався зі своєї
засідки і... прилаштувався позаду во-
рожих машин. Тепер можна рухатися
слідом і бити ворога з тилу.

Німецька піхота, вражена наваль-
ним натиском Цупренкового екіпажу,
здрігнулась і почала відкочуватися
назад, залишивши напризволяще
екіпажі двох палаючих "королівських
тигрів". Атака німців захлинулась.

До вечора противник ще п'ять ра-
зів атакував наші позиції. Тричі атаки
повторювались і наступного дня. Од-
нак щоразу лейтенант Цупренко без-
страшно вступав у бій з переважаю-

чими силами ворога, відбивав атаки.
Більше десятка танків знищив він за
два дні.

13 березня Степан підбив один
з великих танків, але від ворожого
снаряда загорілась і його машина.
Екіпаж Цупренка продовжував стрі-
ляти з палаючого танка і залишив
його тільки тоді, коли подальше пере-
бування в ньому стало неможливим.
Ледве встигли танкісти відповзти,
як пролунав вибух.

15 березня 1945 року командир
3-го танкового батальйону 3-ї танко-
вої Чаплінської Червонопрапорної
орденів Кутузова і Суворова бригади
23-го танкового корпусу майор Маме-
дов представив лейтенанта Цупренка
до високої і почесної урядової наго-
роди — ордена Леніна.

Радянські воїни невідступно пере-
слідували фашистських загарбників.
Не дати їм зупинитись і закріпитись —
таким було завдання танкістів. Коли
ворог був уже в своєму лігві і шале-
но оборонявся, фашистський снаряд
пробив броню, і Цупренка було тяжко
поранено. Степана щось обпекло.

В гарячці він вискочив з машини
і, вдихнувши свіжого повітря, зне-
притомнів.

Прийшов до пам'яті в медсанбаті.
Спробував підвестись і... ледь не
скрикнув, не побачивши своєї лівої
руки. Пригадав оту трикляту "болван-
ку": це ж бо вона відбила руку. І зно-
ву знепритомнів.

Лікарі довго боролися за життя
відважного воїна. Це було нелегкою
справою: лейтенант втратив багато
крові. Та перемогла медицина.

У мирні дні майстер танкових атак,
уродженець с. Кримок, закінчивши
юридичну школу, почав працювати
помічником прокурора. Одночасно
навчався на заочному відділенні
Харківського юридичного інституту.
Невдовзі одержав листа з рідної час-

НАПОДНИ ПЕРИКМЕНІМ

За цим днем прогнозували, якою
буде осінь. Якщо йтиме дощ, то мок-
рою, а коли сонячно — сухою. Дошо-
вий день також віщував: наступного
року вродять жита, а літо буде
мокрим.

2 СЕРПНЯ

20 липня за ст. ст.

День аеромобільних військ України

У 1864 р. Жарков подав замовлений йому запис. Найавторитетніші знавці лаврського співу — уставщики Модест і Віктор, найстаріші ченці визнали, що робота, "за винятком малозначних помилок... в усьому вірна з нині існуючим у лаврі розспівом". Після того ще протягом двох років Жарков продовжував запис, доповнюючи його пропущеними піснями, переписуючи начисто. За цей час послушник неодноразово намагався залишити лавру, проте ієромонах не підтверджував завершення роботи,

ПЕРЕПИСАВ ЛАВРСЬКИЙ НОТНИЙ СПІВ

Юхим Васильович Жарков був поселенцем с. Красносілля. В паспорті, виданому йому в 1861 році, було зазначено вік — 21 рік. У супліці, поданій до волосної управи, Жарков просив "про звільнення для вступу спочатку до Києво-Печерської лаври, а потім до Академії мистецтв для вдосконалення себе у живопису".

В лаврі Жарков проходив крилошанський послух. У грудні 1862 року з волосної управи надійшла вимога про негайне повернення Жаркова до Красносілля, оскільки він підлягав черговому рекрутському набору. На допомогу послушникові прийшов ієромонах Валентин, позичивши

НАРОДНИ ПРЯКМЕСИМ

День вважався одним з найбільших літніх свят, бо з Ілляю пов'язували закінчення жнив. Тому казали: "Жнива кінчаються — осінь починається" або "В цей день до обіду літо, а після обіду — осінь". Цього дня намагалися не працювати, особливо в полі, щоб не накликати на себе біди. Після Іллі вже не можна купатися в річках та ставках, бо "святий Ілля літо закінчує".

Який день на Ілля, таке й Воздвиження (27 вересня).

Дощі на Ілля, на Маковея (14 серпня) та на Воздвиження — на щедрий урожай наступного року.

а Духовний Собор не видавав йому необхідного свідоцтва. У 1865 р. послушник звернувся з проханням:

"Маючи покликання до живописного мистецтва, в якому я зробив без допомоги вчителя досить значні успіхи, для остаточного удосконалення себе в живопису я бажаю поступити до Санкт-Петербурзької академії мистецтв. Тому... прошу звільнити мене

з лаври з видачею свідоцтва". Прохання не задовольнили. Через рік Жарков клопотався про видачу документів для вступу "на вакансію вчителя співу до Київського інституту шляхетних дівчат, на що начальство інституту дало свою згоду і по іспитах признало мене здатним". Але знову відмова. Нарешті 28 вересня 1866 р. ієромонах Валентин доповів Духовному Собору, що "Юхим Жарков доручену йому справу щодо переписування нотного лаврського розспіву закінчив". Жарков отримав очікуване свідоцтво, потрібне для одержання паспорта "на виїзд з Києва до царства Польського".

ЦЕРКОВНІ СВЯТЛА

Пророка Ілії (IX ст. до Р. Х.). Кончина преподобного Аврамія Галицького, Чухломського (1375). Обретіння мощей преподобномученика Афанасія Брестського (1649). Чухломської, або Галицької (1350), і Абалацької ("Знамення") (1637) ікон Божої Матері.

3 СЕРПНЯ

21 ЛИПНЯ ЗА СТ. СТ.

ЦЕРКОВНІ СВЯТЛА

Пророка Іезекіїла (VI ст. до Р. Х.). Преподобного Симеона, Христа ради юродивого, та Іоанна, співпосника його (бл. 590). Преподобного Онуфрія мовчазного та Онисима затворника, Печерських, у Ближніх печерах (XII—XIII).

Німецько-фашистські загарбники окупували с. Красносілку (1941)

ОБОРОННОГО БОЮ

В КРАСНОСІЛКІ НЕ БУЛО
ТІЛЬКИ ОДИН МІЖСІНІЙ
ВЧИНОК

Уже наприкінці липня спустіли двори красносілківських колгоспів. Худобу евакуювали у східні райони. Село причаїлося в чеканні страшної біди, що насувалася.

Через 43 дні, 3 серпня 1941 року, близько 10-ї години ранку окупанти прийшли в село. Із заходу на схід рухалася моторизована частина разом із живою силою ворога. Вся ця залізана армада проходила вулицями Красносілки до 18-ї години. Оборонного бою за село не було.

За годину до в'їзду в Красносілку фашистських мотоциклістів колгоспник Олександр Якович Марієнко зазирнув до контори колгоспу "Червоний промінь". Його серце стислося від хвилювання, коли в одній з кімнат він побачив розгорнуте полотнище районного перехідного червоного прапора.

Цей стяг було встановлено ще у 1934 р. за постановою виконкому районної ради депутатів трудящих і бюро райкому КП(б)У. Його вручали кращому колгоспу за досягнення високих врожаїв зернових і технічних культур. Колгосп "Червоний промінь" було нагороджено першим районним перехідним прапором.

Олександр Марієнко вирішив зберегти знамено до повернення радянських військ. Колгоспник зняв прапор з древка й приніс додому. Щоб вороги

не дізналися про його знахідку, Олександр Марієнко упакував знамено в ящик і прикопав у домашньому садку.

Та в січні 1944 року, коли наближався час визволення села, фашисти погнали Олександра Марієнка разом з багатьма іншими мешканцями села на захід. Тільки в квітні йому вдалося втекти й повернутись додому. Прийшовши на рідне подвір'я, Олександр Якович відразу відкопав прихований прапор, що, на його велику радість, виявився неушкодженим.

Звістка про те, що районний перехідний червоний прапор уцілів, вмить долетіла до Олександрівки. Надвечір у Красносілку прибув секретар райкому партії Д. А. Горобець.

У присутності колгоспників О. Я. Марієнко передав збережений прапор. Уже 13 травня районний перехідний червоний прапор було вручено

поселянівському колгоспу "Перемога" за найкращі показники у відбудові зруйнованого війною господарства.

У Красносілку прапор знову повернувся у 1947 р. Тоді працівники місцевого колгоспу одержали найвищий у районі врожай зернових і технічних культур.

О. Я. Марієнко

4 СЕРПНЯ

22 липня за ст. ст.

В Олександрівці відбулась товариська футбольна зустріч між ветеранами київського "Динамо" та місцевим "Тясмином", в якій перемогли гості з рахунком 6:3 (1984)

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Мироносиці рівноапостольної Марії Магдалини (I). Перенесення мощей священномученика Фоки (403—404). Кончина преподобного Корнелія Переяславського (1693).

Футбольні команди олександрівського "Тясмину" та ветеранів київського "Динамо" на стадіоні в Олександрівці

НАРОДНІ ПРИКМЄТИ

Великі роси — льон буде сірий.

5 СЕРПНЯ

23 ЛИПНЯ ЗА СТ. СТ.

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Почаївської ікони Божої Матері (1675).
Мучеників Трофима, Феофіла та з ними
13 мучеників (284—305). Священному-
ченика Аполлінарія, єпископа Равенійсь-
кого (бл. 75). Ікони Божої Матері, що має
назву "Всіх скорботних Радість" (1888).

Відбувся мітинг робітників олександрівського цукрозаводу на підтримку республіканської Іспанії (1936)

Німецько-фашистські загарбники, захопивши Олександрівку та Єлизаветградку, завершили окупацію Олександрівського району (1941)

Партизани загону "За Родину" підірвали залізничний міст і пустили під укіс два ворожих ешелони біля станції Цибулєве (1943)

дир запасу), не відбувалось. Не було і військ, боїв тощо.

Одного разу вибрався я в центр, якраз коли пустошили магазини. Тягли все, що до рук потрапляло: торговельники вершки забрали і влаштували, так би мовити, день відкритих магазинних дверей. Мати нам, синам, суворо заборонила бодай близько підходити до тих місць: батька посадили у в'язницю як ворога народу, і ми були затавровані. А матір ми слухались.

...Як про це дізнались дядьки — не знаю, проте на піщаному шляху з боку Києва, якраз за млином, ми, хлопчачки всюдисущі, з'явилися вчасно: із заходу до Олександрівки входили окупанти. Кілька дядьків у свитах (у серпні!), смушкових шапках зустрічали фашистів хлібом-сіллю, хрестячись і низько кланяючись.

Багато олександрівських євреїв встигли виїхати на схід, проте чимало залишилось. Першого ж дня німці розстріляли діда Лейбу, якого я добре знав, — старого, тихого, мудрого іудея. Решту, хто не сховався, стратили у 1942 році в степу за містечком.

У райполіклініці розташувався гебітскомісаріат, у міліції — поліція, у райвиконкомі — гестапо, у райкомі партії — управа. Вивісили фашисти прапори — червоні з білим колом, в яке вписано чорну свастику.

З'явилися поліцаї з місцевих, з місцевих була й управа та інші служби.

Потекли нудні, тривожні, невиразні і безпросвітні будні.

ВІП'ЯКИ 1941-ГО

22 червня 1941 року, в неділю, я пішов у гості до однокласника Льоні Мельниченка. Батьків його було репресовано. Дід, біля якого він жив із братом, сторожував на єврейському кладовищі; тут же тулилась і дідова убога хатинка. Все кладовище було вкрите кущами, де так весело гратися. День був напрочуд сонячним, тихим, лагідним.

Годині о десятій ми вилізли з кущів. Льонин дідусь розмовляв з якимось чоловіком біля тину. "Чули? — запитав той. — На нашу країну напали фашисти, по радіо передавали. Так їх, передавали, одразу розбили і погнали за кордон".

Так у моє життя, а було мені тоді десять років, увійшла війна.

Жили ми далеко від центру, на так званій "холоші", ніяких гучних подій, окрім хіба що мобілізації (під неї попав і рідний материн брат Степан Кривобедрюк, кадровий коман-

Анатолій Куманський

6 СЕРПНЯ

24 липня за ст. ст.

Перша неділя місяця — День залізничника

Всесвітній день боротьби за заборону ядерної зброї

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Мучениці Христини (бл. 300). Мучеників благовірних князів Бориса й Гліба, в Святому Хрещенні Романа й Давида (1015). Преподобного Полікарпа, архімандрита Печерського (1182). Собор Смоленських святих.

На станції Фундуклівка

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

Весняний Борис і Гліб був 15 травня. Осінній Борис і Гліб завершував

дозрівання усіх хлібів, починався період збирання грибів.

Борис і Гліб сіють ранній хліб.

Прийшов Борис і Гліб — вистиг у полі хліб.

7 СЕРПНЯ

25 ЛИПНЯ ЗА СТ. СТ.

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Успіння праведної Анни, матері Пресвятої Богородиці. Святих жінок Олімпіади диякониси (409) та Євпраксії діви, Тавенської (413). Преподобного Макарія Жовтоводського, Унженського (1444). Пам'ять V Вселенського Собору (553).

НАРОДНІ ПРИКМЕТІ

На Анни передбачали зиму: яка буде погода до обіду, така зима до грудня, а яка по обіді, то така й після грудня; якщо ранок буде холодний, то й зима сувора; йде дощ — часто випадатимуть сніги.

Її не вимолиш у Бога,
Не кожному — таке причастя.
Вона раптова, ніби стогін
Від щастя.
Здолаєш біль ти разом з нею,
Шпурхнеш у простір —
І залуна понад землею
Лунка, як постріл.
Розсипле блискавки гарячі,
Здола безкрилля,
І світ відкриється незрячим,
Котрий створив я.
А може, просто — тихенькі рими
Шепне з сторінки —
Неповторна,
Невідділима.
Моя.
І тільки.

САБИЯ

Ось так — хмаринкою легкою
Над білим світом пропливу.
Махну здаля тобі рукою,
Впаду дощем в гірку траву.
Дихне вітрець — не згадуй лихом,
Зітхне верба: літа-літа...
Моє "прощай" озветься тихо
Цілунок на твоїх устах.
А на душі так легко й чисто,
Як в синім небі повесні.
Лиш десь заплаче особисто
Моя гітара — по мені.

Кажуть — в кожного своє
Особливе є, —
То червнєве, то лютнєве,
А у мене березнєве
Все життя моє.
Виглядаю з небокраю
Гомінкі пташині зграї,
В даль очима і думками
Супроводжую.
Кожен ранок прокидаюсь,
Як народжуюсь.
Шлю привіт весні

Народився у с. Трилісах український поет, лікар Анатолій Анатолійович Кримський (1938)

ПОЕЗІЯ

Партизани загону ім. Дзержинського підірвали склад зі снарядами, мінами і патронами в с. Соснівці (1943)

А. А. Кримський

І в очереті хлюпне риба,
Щось залепече верболіз,
І місяця прозора скиба
Повільно спуститься за ліс.
І в тихім мороці крайнеба
З землею зіллється тоді,
І знову я прийду до тебе
У сні пахучі й молоді.

МАЮ ВДАЧУ

Із юнацьких снів,
Завжди все нове для мене,
Як у березні:
І поля нові,
І ліси нові,
Проліскові, мов шовкові,
Оксамитові!
Сів на гілку шпак, —
Як же можна так
Нескінченно дивуватись
З весняних ознак?
Не скажу шпаку
Новину якусь.
Просто, шпаче, маю вдачу
Весняну таку,
Як у зав'язі,
Як у нарості...
І тому не знаю втоми,
Ані старості!

Анатолій Кримський

8 СЕРПНЯ

26 липня за ст. ст.

Народилась лауреат премії Бориса Кузика, вчитель Бірківської загальноосвітньої школи Марина Володимирівна Терещенко (1962)

День військ зв'язку

ЦЕРКОВНІ СВЯТЛА

Священномучеників Єрмолая, Єрміпа та Єрмократа, ісеїв Нікомідійських (бл. 305). Преподобного Мойсея Угриня, Печерського, в Ближніх печерах (бл. 1043). Преподобномучениці Параскеви (138—161).

М. В. Терещенко

М. В. Терещенко народилася 8 серпня 1962 р. в м. Костянтинівці Донецької області. У 1988 р. вступила, а в 1991 р. закінчила Олександрійське педагогічне училище ім. В. О. Сухолинського. Працювала вчителем образотворчого мистецтва, вихователем групи продовженого дня Бірківської загальноосвітньої школи I—III ступенів. Нагороджена грамотами обласного управління освіти і науки. У 2001 р. стала лауреатом премії Бориса Кузика за виховання у дітей естетичних почуттів та використання ігрових моментів на уроках та в позакласній роботі.

8 СЕРПНЯ

26 ЛИПНЯ ЗА СТ. СТ.

Народився український письменник, історик, фольклорист, етнограф, перекладач, громадський діяч, видавець Пантелеймон Олександрович Куліш (1819), який кілька разів побував у містечку Олександрівці. Помер у 1897 р.

*ЗБЛИЖЕННЯ
ПРЕДСЛАВНИКА
ПОЛЬСЬКОЇ ІНТЕЛІГЕНЦІЇ
З ПРЕДСЛАВНИКОМ
УКРАЇНСЬКОГО
НЕВІТЛАСЛИВА НА
ЗАРУЧІ ПІЛЬСЬКО-
КОЗАЦЬКОЇ УКРАЇНИ*

У ранню пору мого життя, на самому початку тієї освіти, над якою я трудився сам-один, без допомоги всезнаючих професорів, доля звела мене з представником польської інтелігенції, Михайлом Грабовським.

Грабовський од часів московського "Дня", чи ліпше сказати "Ночі", став у нас тим, що зветься *persona ingrata*.

Як відданий своїй церкві католик і старий аристократ, він справді з певного погляду був не вище від Яна чи Фоми Заморського, але розуму і поезії в нього було більше, ніж у всій Ки-

ївській губернії разом з її духовною академією та університетом. Михайло Грабовський жив верстов за тридцять од Чигирина, на згарищі старої Польщизни і козащини. Усі інші міста, чи ліпше сказати поштові місця, були ще далі від степового маєтку Олександрівки. Він писав польською мовою про останнє козацтво на правому боці Дніпра, чи точніше сказати — про часи останнього панування Польщі на батьківщині україно-польського Батія, Богдана Хмельницького.

[...] Я не знайшов іншого способу побачити автора повістей, що прича-рвали мене, як здійснити подорож на Чигиринщину, в Абботсфорд поль-

ського-російського романіста. [...] Отже, майже простолюдний рибалт постав у розкішній панській садибі перед джентльменом чисто аристократичної раси, і до того ж джентльменом цілком освіченим. Ніколи за-коханий юнак не зводив своїх очей на предмет обожнювання так відда-но, як я — на славетного польського літератора. Сова богині Мінерви навряд чи вважала свою богиню такою чарів-ною, як я Грабовського. Він був тоді у розквіті літ і родинного щастя. Пані Грабовська, горда красуня, оточена була малими доньками і носила на руках сина, *spern domi futuram*. Вона лише з ласки до чоловіка звертала на мене трохи більше уваги, ніж на меблі, які не до ладу поставили у ві-тальні, де їм зовсім не місце. Але сам Грабовський був такий чарівний у своєму поведженні, що моя незграб-ність змінилася невимушеністю, яка в очах великої красуні, без сумніву, була такою ж непривабливою, як і ди-кунське невміння поводитися в при-стойному товаристві, властиве всім рибалтам мого гатунку. [...] Навпаки, *rap Michal...* о, я з пер-шого погляду побачив над його чолом те сяйво, яке вирізняє людей, що яв-ляють собою сильну расу! Захоплення моє було не на словах, і, нема сум-ніву, Грабовський його відчував... [...] Це перше знайомство спричи-нилося до тривалого листування, двад-цятирічної дружби, аж до самої смерті Грабовського. Остання і краща його повість "Zameiec w Stepach" присвя-чена мені. Щиросердні рядки присвя-ти звернені до представника чужої, начебто ворожої авторові, народності. Таким може бути союз поляка з укра-їнцем. Чим же ми займалися в Олек-сандрівці? Грабовський писав новий роман, я малював з натури або ж при-водив до ладу записане на льоту з уст народу. Він мені читав щоразу

в очях великої красуні, без сумніву, була такою ж непривабливою, як і ди-кунське невміння поводитися в при-стойному товаристві, властиве всім рибалтам мого гатунку.

[...] Навпаки, *rap Michal...* о, я з пер-шого погляду побачив над його чолом те сяйво, яке вирізняє людей, що яв-ляють собою сильну расу! Захоплення моє було не на словах, і, нема сум-ніву, Грабовський його відчував...

[...] Це перше знайомство спричи-нилося до тривалого листування, двад-цятирічної дружби, аж до самої смерті Грабовського. Остання і краща його повість "Zameiec w Stepach" присвя-чена мені. Щиросердні рядки присвя-ти звернені до представника чужої, начебто ворожої авторові, народності.

Таким може бути союз поляка з укра-їнцем. Чим же ми займалися в Олек-сандрівці? Грабовський писав новий роман, я малював з натури або ж при-водив до ладу записане на льоту з уст народу. Він мені читав щоразу

написане ним з ранку; я показував йому свої ескізи або читав народні перекази, думи, пісні і дещо зі своїх, звісно, дуже поганих вигадок. [...] Я простудіював усе село Гра-бовського, приходив до мужицьких хат як відданий народові друг і, що, звісно, для бідного люду важливіше, як помічник злиднених. [...] Коли я повертався з убогих ха-тин, куренів, пасік чи левад до палацу Грабовського, він жадібно слухав мої оповіді і читання. Я давав йому урок з української народності і одразу ж діставав щедрю плату критикою.

Пантелеймон Куліш. Хутірська філософія і віддалена од світу поезія

9 СЕРПНЯ

27 липня за ст. ст.

Народився депутат Кіровоградської обласної ради по виборчому округу № 15 (Олександрівський район), начальник управління МВС України в Кіровоградській області Станіслав Володимирович Нікітенко (1961)

С. В. Нікітенко

Народилась у смт Олександрівці лауреат премії Бориса Кузика, вчитель Олександрівської загальноосвітньої школи № 2, переможець районного конкурсу "Учитель року-2003" Марина Федорівна Волошина (1972)

М. Ф. Волошина

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Великомученика і цілителя Пантелеймона (305). Преподобного Германа Аляксинського (1837). Блаженного Николая Кочанова, Христа ради юродивого, Новгородського (1392). Преподобної Анфіси ігумені та 90 сестер її (VIII). Рівноапостольного Климента, єпископа Охридського, Наума, Савви, Горазда, Ангеляра.

Міжнародний день корінних народів світу

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

Люди колись у цей день намагалися не працювати, боячись, що Пантелеймон-палій запалить їхні копи блискавкою.

С. В. Нікітенко народився у с. Плетеному Ташлику Маловисківського району Кіровоградської області у багатодітній родині. Згодом сім'я переїхала до Кіровограда. Батьки працювали на заводі, і саме тоді у Станіслава виникло бажання стати інженером, тому й вступив до машинобудівного технікуму. Потім була армія, робота на Кіровоградському заводі радіовиробів і навчання на вечірньому відділенні Кіровоградського інституту сільськогосподарського машинобудування.

Чутливість до людського горя, бажання допомогти людям спонукало Станіслава Володимировича присвятити своє життя роботі в органах внутріш-

ніх справ. Професійну школу правоохоронець проходив у Харкові на Вищих курсах МВС СРСР, згодом на різних посадах в Управлінні державної служби боротьби з економічними злочинами та в Управлінні по боротьбі з організованою злочинністю на посаді заступника начальника УМВС області по роботі з особовим складом.

У липні 2001 р. С. В. Нікітенка було призначено на посаду начальника УМВС України в Кіровоградській області.

Основною умовою боротьби зі злочинністю він вважає високу професійність та співпрацю з населенням, а тому вже встиг побувати майже в усіх районах області. Зустрічався зі жнивцями, депутатським активом, робітниками та селянами. Кожному намагається допомогти вирішити проблеми, прагне не залишати поза увагою жодного питання.

М. Ф. Волошина у 1989 р. закінчила Олександрівську середню школу № 1, де одержала разом з атестатом про повну середню освіту (з відзнакою) посвідчення про присвоєння першого дорослого розряду з волейболу. Була капітаном команди Олександрівського району та членом збірної команди Кіровоградської області.

У 1994 р. закінчила Кіровоградський педагогічний інститут, викладала історію та народознавство. У 1996—1998 рр. працювала вчителем історії та географії в Олександрівській школі № 4, а з вересня 1998 р. викладає історію в Олександрівській школі № 2.

10 СЕРПНЯ

28 ЛИПНЯ ЗА СТ. СТ.

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Смоленської ікони Божої Матері, що має назву "Одигітрія" (Провідниця) (принесена із Цареграда в 1046 р.). Апостолів від 70-ти Прохора, Никанора, Тимона та Пармена дияконів (I). Святителя Пителима, єпископа Тамбовського (1698). Собор Тамбовських святих. Преподобного Мойсея, чудотворця Печерського, в Дальніх печерах (XIII—XIV). Мучеників Юліана (II), Євстафія (бл. 316) та Акакія (бл. 321). Гребневської (1380), Костромської (1672) та "Умиління" Серафимо-Дівеєвської (1885) ікон Божої Матері.

Народився відмінник народної освіти України Олександр Григорович Соколенко (1918), який довго трудився на освітянській ниві в Олександрівському районі. Помер у 1992 р.

О. Г. Соколенко

Перший дзвінок у новій Олександрівській середній школі № 1. 1974 р.

11 СЕРПНЯ

29 липня за ст. ст.

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Мученика Калініка (III—IV). Преподобних Константина та Косми Косинських, Староруських (XIII). Мучениці Серафими діви (117—138). Мучениці Феодотії та трьох чад її (304). Преподобномученика Михаїла (IX). Мученика Даниїла Черкаського (1776).

Працівники олександрівської ветеринарної служби

12 СЕРПНЯ

30 липня за ст. ст.

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Апостолів від 70-ти Сили, Силуана, Крискента, Спенета й Андроника (I). Мученика Іоанна Воїна (IV). Обретіння мощей преподобного Германа Соловецького (1484). Мученика Поліхронія, єпископа Вавилонського, Парменія, Єлими та Хрисотеля пресвітерів, Луки та Муко дияконів, Авдона та Сенніса, князів Перських, і мучеників Олімпія та Максима (бл. 251). Священномученика Валентина (Уалентина) єпископа та трьох учнів його, мучеників Прокула, Ефіва й Аполлонія та праведного Авундія (бл. 273).

У середу, 11 серпня 1999 р., природа продемонструвала затемнення Сонця. В Олександрівці воно було частковим.

Інтерес до затемнення денного світила підігрівали засоби масової інформації, що подавали пророцтва астрологів та провидців про кінець світу, про пробудження з могили кровожерного графа-вампіра Дракули. Румуни навіть випустили грошову купюру на честь повного затемнення Сонця.

Та все минулося без особливих пригод. У цей день нестерпно пекло Сонце, температура повітря досягла 35—37 градусів за Цельсієм. Під час затемнення спека спала на кілька градусів. Радіаційний фон в Олександрівці був у межах звичайного.

Звісно, чимало олександрівців виявили бажання побачити небесне явище. Легкі хмарки, що пропливали повз Сонце, тільки підсилювали враження. Протягом кількох годин після

полудня олександрівці, озброївши очі закопченими скельцями, засвіченою і проявленою фотоплівкою, масками зварників, спрямували погляди на Сонце.

Були й бажаючі сфотографувати затемнення Сонця. Приміром, фотограф Ігор Скічко встановив на штатив фотоапарат з телеоб'єктивом, що збільшував у 20 разів, захистивши його світлофільтром. Усі бажаючі теж могли заглянути у фотооб'єктив. Фотограф зробив серію знімків.

У період затемнення не додалося роботи "швидкій допомозі". Ніхто не звертався по допомогу, ніхто не викликав медиків додому.

Спокійно пройшов період затемнення і для працівників райвідділу внутрішніх справ. Жодної пригоди не трапилось.

Так само не настав і кінець світу.

Ще поживемо! Можливо, ще колись доведеться побачити цікаве небесне явище.

НАРОДНІ ПІРІКМЕННЯ

Починалася Спасівка (12—29 серпня) — двотижневий піст, що припадає на кінець літа.

До Спасівки бджола робить на пана, а після Спасівки — на себе.

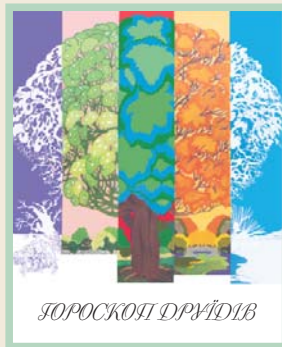
13 СЕРПНЯ

31 липня за ст. ст.

ІЗВАР, І МАТЕРИНКА

На сусідній з Кіровоградщиною Черкащині на всякі урочистості колись готували (а подекуди й сьогодні готують) "варьоху", "запіканку", "варенуху" чи "варену горілку". Це безалкогольний напій на основі крутого узвару із сушених груш, слив, яблук, вишень.

ГОРОСКОПИ ДРМІДІВ

ПЛОЮЛЯ
(04.02—08.02;
05.08—13.08)

Струнка і красива. Рано починає боятися старості. Дуже чутлива до обмеження свободи і легко впадає у песимізм. Відвага і гордість допомагають їй виконати складні завдання. Схильна до альтруїзму. Організована і не забуває про майбутнє. Має витончений природжений розум. Прониклива. Схильна до неврастенії.

ДЕНЬ ІЗБІЖНИМ РЯДКОМ

Праздны учительские места в церковно-приходских школах: с. Старой Осоты, жалованья 100 рублей, Трилес — 50, Цвитной — 150, Бирок — 150, Красноселицы — 120, Краснополя — 70, Крымок — 120, Сосновки — 40... (Журнал "Киевские епархиальные ведомости", № 15, 1 серпня 1896 р.).

ЦЕРКОВНІ СВЯТЯ

Передсвято Винесення Чесних Древ Животворящего Хреста Господнього. Священномученика Веніаміна, митрополита Петроградського і Гдовського, та разом з ним убієнних священномученика архимандрита Сергія та мучеників Юрія й Іоанна (1922). Праведного Євдокіма Каппадокіянина (ІХ). Мучениці Іулити (304—305).

Його настоювали ніч, відціджували, додавали багато червоного перцю, "щоб кусалося", м'яти, чебрецю або материнки, а бувало, що й заморських спецій: кориці, гвоздики, чорного гіркого або запашного перцю. Потім варенуху парили у печі разом зі спеціями й медом, розливали у пляшки й подавали на стіл. Пили гарячою й холодною. Заможніші господарі іноді розбавляли її невеликою кількістю горілки.

Варенуха на весіллі успішно заміняла горілку, була бажаним напоєм.

Свашки співали: "Ой свахо-свахо, хоч трохи варьохи!" Напій був у великій пошані в запорозьких козаків. Частування варенухою вважалося виявом дружби й поваги до дорогого гостя.

І. П. Котляревський в "Енеїді" з гумором описував гуляння в Дідони з вареною:

А після танців варенухи
По філіжанці принесли.
І молодіці цокотухи
Тут баляндраси понесли;
Дідона кріпко заюрила.
Горщок з вареною розбила...

14 СЕРПНЯ

1 серпня за ст. ст.

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Винесення Чесних Древ Животворящого Хреста Господнього. Свято Всемилоствому Спасу й Пресвятій Богородиці (1164). Семи мучеників Маккавеїв: Ави́ма, Анто́ніна, Гу́рія, Слезара, Євсевона, Алі́ма й Маркела, матері їх Соломії та учителя їх Слезара (166 р. до Р. Х.). Пам'ять Хрещення Русі (988). Мучеників у Пергії Памфілійській: Леонтія, Атія, Олександра, Киндея, Мінсіфея, Киріака, Минеона, Катуня і Євклея (III).

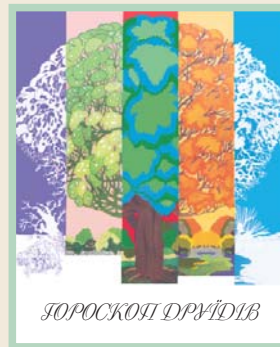
ХАЙ ВАША ХАТА БУДЕ БАГАТА

Перехід у новий будинок — радісна подія, яку урочисто відзначають. Раніше, перш ніж запросити на новосілля (входини) гостей, господар сам селився в домі, поперед себе пустивши ночувати kota чи собаку. Потім господар кропив хату свяченою водою, заносив ікони та стіл з хлібом-сіллю — на сите, багате життя.

Родичі, найближчі сусіди, куми, покликані на входини, приходили з хлібом і нехитрими подарунками (рушником, шматком полотна, горщиком). Гостина розпочиналася спільною молитвою і продовжувалася неспішно з побажаннями господарям: "Добре тут хазайнувати і в усьому прибуток мати", "Хай ваша хата

буде багата на дітей, на худобу, на гроші". Якихось спеціальних страв до новосілля не готували, але обов'язково пекли пироги, бо, як казали в Україні, "пироги — не вороги" і в кожному випадку знадобляться.

Має хороше здоров'я. Динамічний, впевнений у собі. Вразливий, не розуміє жартів. Полюбляє дивувати, бути в центрі уваги. Непередбачливий, вплутується в непрогнозовані ситуації. Гордовитий, самолюбний, прямолінійний. Чутливий, сентиментальний. Інтелігентний.

ГОРОСКОПИ ДРВІДІВ

КАРНАС ПІВДЕННИЙ (09.02 — 18.02; 14.08 — 23.08)

ДЕНЬ

ГАЗЕТНИМ РАДКОМ

Днями Красносільська МТС ім. Постишева одержала ще 6 вантажних автомашин півторатонки та два трактори "Універсал-2". Тепер в МТС вже 21 автомашини і 6 тракторів "Універсал-2".

Соснівський колгосп "Аврора" завершує будівництво великого свинарника. Його вже обмазано, зараз накривають дах. Усі старі приміщення для тварин уже підготовлено до зими.

(Газета "Більшовицький шлях", № 84, 14 серпня 1935 р.).

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

З цим днем пов'язували закінчення літа, освячували в храмах головки маку. Етнограф Володимир Ястребов (XIX ст.) відзначав, що у селі Михайлівці на Маковія святити не тільки мак, а й соняшники, крокус, гвоздики, ласкавець, петрів батіг (цикорій) і потім вживали ці рослини як ліки. Зокрема, відваром з маківки напували дитину, коли та не спала. Маковія — останній день, коли можна було робити хліборобські толоки. З цього дня починали відлітати у вирій ранні птахи. На Маковія — останній день колективних толок.

З Першого Спаса холодні роси.

15 СЕРПНЯ

2 серпня за ст. ст.

ЦЕРКОВНІ СВЯТЯ

Перенесення з Єрусалима в Константинополь мощей преподобномученика архidiaкона Стефана (бл. 428) і обретіння мощей праведних Никодима, Гамаліїла та сина його Авива. Блаженного Василя, Христа ради юродивого, Московського чудотворця (1557). Блаженного Василя Спасо-Кубенського (XV). Священномученика Стефана, папи Римського, та тих, що з ним (257).

ПРИМІТКА НЕДІЛЯ ЩО І В НАС БУДЕ ВЕСІЛЛЯ

Колись казали: "Сховай слабість на неділю, бо тепер робота є". У неділю вступає в дію непорушне правило: не грішити, тобто не братися за будь-яку роботу. Цей день сприймався як празник — очікуваний день вимушеного неробства: "Не тоді мені неділя, як сорочка біла, а тоді, коли мала час узяти".

У неділю не можна рубати сокирою, бо кажуть, що вирубане у неділю поліно навіть через сім років, якщо його зберігати, неодмінно саме спалахне і згорить. У неділю не можна шити, бо нарве палець.

Культ святої неділі легко пояснювався високим значенням дня у християнському світі і самим значенням слова — від давньоруського "не

долать". Переказують, що Бог подарував цей день Неділі зі словами: "На тобі цей день, тільки ж дивися сама, щоб люди тоді не працювали". На виникнення культу святої неділі вплинув і апокриф "Епістолярія про Неділю", або "Лист з неба", в якому перераховуються заборони.

Неділя, як і Середа та П'ятниця, уособлювалась в образі живої істоти. Вона могла уявлятися "панною" — "гарною, як сонечко святе". Неділя не залишала без суворої кари кожного, хто не вшанує її. Бо люди, працюючи у неділю, завдають їй великого страждання.

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

На Степана готувалися косити отаву.

16 серпня

3 серпня за ст. ст.

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Преподобних Ісаакія, Далмата й Фавста (IV—V). Преподобного Антонія Римлянина, Новгородського чудотворця (1147). Мученика Раждена перса (457). Преподобного Косми пустельника (VI).

Народилась у смт Олександрівці лауреат премії Бориса Кузика, вчитель Олександрівської загальноосвітньої школи № 3 Тетяна Іванівна Безсмола (1953)

Т. І. Безсмола

Т. І. Безсмола у 1970 р. закінчила Олександрівську середню школу № 1.

У 1970—1972 рр. працювала старшою піонервожатою Новоосотської восьмирічної школи, а в 1972—1980 рр. — Олександрівської середньої школи № 1 (тепер № 3).

З 1980 р. — вчитель географії та історії Олександрівської школи № 3.

Закінчила історичний факультет Полтавського педагогічного інституту ім. В. Короленка. Т. І. Безсмола — керівник районного методичного об'єднання вчителів географії. Учні школи під її керівництвом зібрали цікавий краєзнавчий матеріал. Її учні

неодноразово були переможцями районних і регіональних олімпіад з географії, призерами обласних краєзнавчих змагань, вони навчаються в Малій академії наук при Кіровоградському державному педагогічному університеті ім. В. Винниченка. Т. І. Безсмола — вчитель вищої категорії, старший вчитель.

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

За цим днем прогнозували погоду жовтня. "Антон на жовтня дивиться".

Вітер з вихорами — на сніжну зиму.

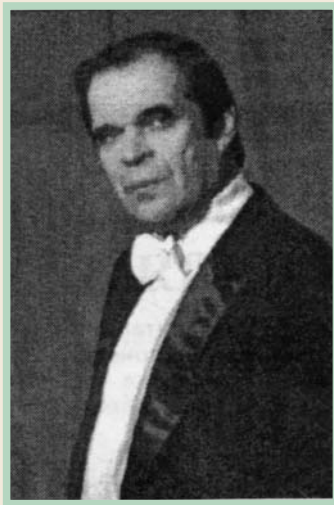
16 СЕРПНЯ

3 серпня за ст. ст.

Народився у с. Ставидлах український біолог, академік, заслужений діяч науки України Антон Іванович Задонцев (1908). Помер у 1971 р.

Народився у с. Федварі, нині Підлісне, український хоровий диригент, народний артист СРСР, дійсний член Академії мистецтв України Анатолій Тимофійович Авдієвський (1933)

А. Т. Авдієвський

ГОЛОДНИЙ ПІСНІ ДИЯЧИНСЬКА

Майбутній маестро української пісні народився у голодний 1933-й. Батьки Анатолія Авдієвського переїхали до Федваря з Чернігівщини.

Дитинство він провів у селі з його неповторною вічнозеленою нивою української народної пісні. "Моїми першими вчителями були батько й мати, — згадував Анатолій Авдієвський. — Коли батько співав, а він страшенно любив спів, то іноді сам плакав.

Я ж, іще дитиною, не розумів цього, але відчував за тим співом великий смисл, що глибоко запав мені в душу і, як те марево дитинства, часто пригадується ще й зараз. Той батьків

народним хором, а з 1966 року — відомим на весь світ Національним заслуженим українським народним хором ім. Г. Верьовки. На перерахування титулів і здобутків Анатолія Авдієвського, певно, знадобилася б ціла сторінка. Він став гідним продовжувачем справи Григорія Верьовки, все життя віддає невмирущій українській народній пісні, що полонила його ще в дитинстві.

ності озимих культур, що дало можливість з'ясувати основні закони водоспоживання рослин залежно від способів і прийомів обробітку ґрунту.

Академік розробив систему агротехнічних заходів щодо підвищення зимостійкості та врожайності озимої пшениці в умовах українського степу.

Він уперше розробив систему районування строків сівби озимої пшениці. Вчений вніс пропозицію поглибити вузол кушніння цієї культури.

Антон Задонцев з 1932 р. по 1971 р.

трудився у Всесоюзному науководослідному інституті кукурудзи, який до 1956 р. називався Український

науково-дослідний інститут зернового господарства, 30 років очолював цей заклад. Академік виховав цілу плеяду науковців, які продовжують його наукові розробки.

спів був просто розвагою за столом з друзями, хоча траплялося, що вони змагалися, хто, співаючи, погасить звичайну сільську газову лампу. Раніше на Україні це змагання було популярним. Так от, коли він плакав, співаючи, то це промовляла його душа. Тепер іноді ми соромимося сміятися, плакати... А хто не здатний співати, любити пісню — то це лиха людина, котра може накоїти багато поганого іншим".

Усе життя Анатолія Авдієвського пов'язане з піснюю. Він керував Поліським ансамблем пісні і танцю "Льонок", Черкаським українським

АКАДЕМІК ІЗ СІЛЬБИДЕЛ

Ім'я видатного українського вченого, відомого спеціаліста в галузі рослинництва і фізіології рослин, члена-кореспондента АН УРСР (з 1951 р.), академіка Всесоюзної сільськогосподарської академії ім. В. І. Леніна (з 1960 р.), лауреата Державної премії А. І. Задонцева залишило глибокий слід у сільськогосподарській науці. Він є автором понад 60 наукових праць. Основним напрямком його роботи було агрофізіологічне вивчення зимостійкості і продуктив-

17 серпня

4 серпня за ст. ст.

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Семи отроків, що в Ефесі: Максиміліана, Іамвліха, Мартиніана, Іоанна, Діонісія, Ексакустодіана (Константина) й Антоніна (бл. 250; 408—450). Преподобномучениці Євдокії (362—364). Мученика Єлевферія (IV).

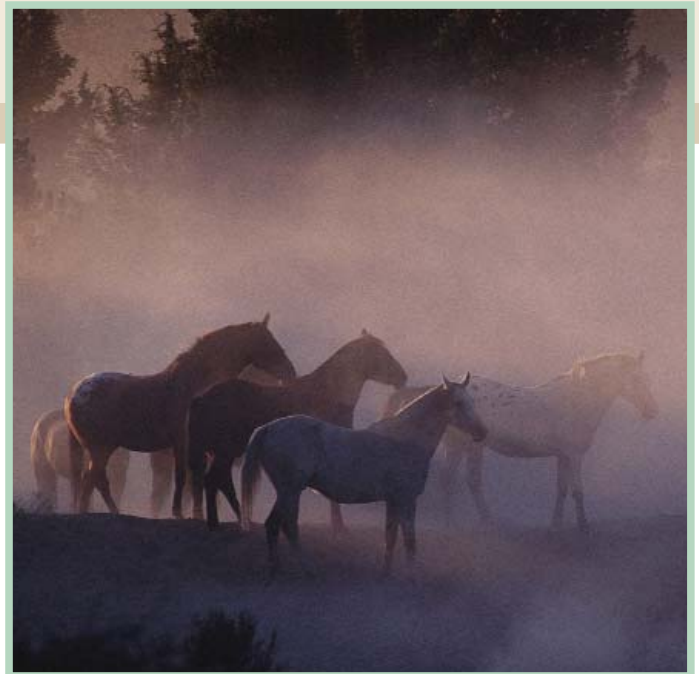
Народився у с. Підлісному лауреат Державної премії СРСР Анатолій Михайлович Жарський (1919). Помер у 1969 р.

ЗАСТУПНИК МІНІСТРА

А. М. Жарський народився в родині лісника, який працював у Нерубайському лісництві. В 1924 р. його батька перевели в Оникіївське лісництво. У 1930—1935 рр. Анатолій Жарський навчався в залізничній школі м. Кіровограда.

Жадоба знань, захоплення технікою привели Анатолія Жарського в 1938 р. до Ленінградського інституту холодильної промисловості. Та навчання перервала Велика Вітчизняна війна, яку почав рядовим, а закінчив у званні майора.

Після війни А. М. Жарський працював механіком, потім директором Ленінградського маслозаводу. Його виняткові організаторські здібності, ґрунтовні технічні й економічні знання було помічено, і А. М. Жарський опинився на високих керівних посадах в апараті ЦК КПРС, у Держплані РРФСР. З 1963 р. він — заступник голови Державного комітету з харчової промисловості при Держплані СРСР, а з 1965 р. і до останніх днів життя — заступник голови Держплану СРСР. А. М. Жарський зробив значний внесок у планування розвитку і підвищення технічного рівня харчових галузей промисловості. Його працю в 1968 р. відзначено званням лауреата Державної премії СРСР.

18 СЕРПНЯ

5 серпня за ст. ст.

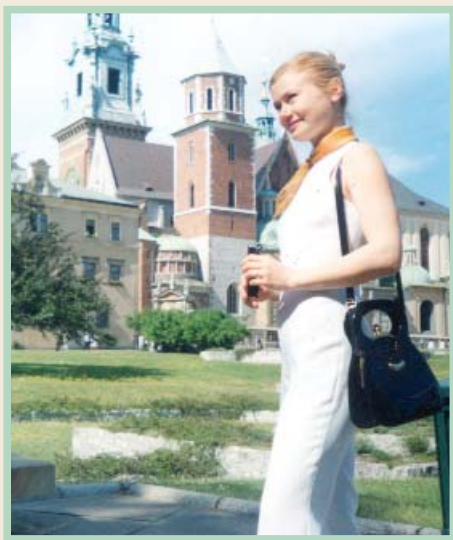

Звання Героя Радянського Союзу присвоєно уродженцю с. Красносілля Степану Олексійовичу Німенку (1945)

Народилась у смт Олександрівці актриса Інна Миколаївна Охрімець (1970)

Інна Охрімець у ролі Попелюшки

І. М. Охрімець у Кракові. 2001 р.

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Передсвято Преображення Господнього. Мученика Євсигнія (362). Преподобного Іова Ущельського (1628). Священномучеників Анфіра (236) та Фавія (250), пап Римських. Мученика Понтія Римлянина (бл. 257). Мучеників Кантидія, Кантидіана й Сивела, в Єгипті. Праведниці Нонни, матері святителя Григорія Богослова (374).

ДЕНЬ

ГАЗЕТНИМ РАДКОМ

Дніпропетровський газетяр, член Спілки журналістів СРСР Олександр Ликов розшукав у селі Кримках залишки будівлі, де свого часу, відпочиваючи на полюванні з Раєвськими, зупинявся О. С. Пушкін. (*Газета "Вперед", 18 серпня 1979 р.*)

ІІ АПЛЮДВБАВ КРАКІВ

У польському місті Кракові у 2000 р. відбулися традиційні Дні української культури. Серед учасників цього заходу від України була уродженка смт Олександрівки, а нині актриса Донецького російського музично-драматичного театру (м. Маріуполь) Інна Охрімець. Її виступ у Кракові одержав схвальні відгуки у пресі.

Український тижневик "Наше слово", що видається у Варшаві, зокрема, написав: "Однією з найбільш цікавих подій цьогорічних Днів української культури у Кракові була зустріч

річ з театром одного актора. Інна Охрімець, двічі лауреатка конкурсу декламації Лесі Українки, акторка Донецького драматичного театру в Маріуполі, подарувала краків'янам та гостям цього королівського міста дві чудові театральні вистави. 12 травня 2000 року, в п'ятницю, можна було пережити трагічну долю Лесі Українки, блискуче зіграну Інною Охрімець у поетичній постановці "Повернуся в легенду", з власно вибраними акторкою фрагментами поетичної спадщини авторки "Лісової пісні", а в суботу, 13 травня, відбулася прем'єра віршованого роману Ліни Костенко "Маруся Чурай". В обох постановках акторка Донецького театру в дуже важкому жанрі — жанрі театру одного актора — показала найвищий рівень театрального мистецтва. Глядачі, напевно, звернули увагу, як кожний фрагмент інтер'єру звичайного залу використо-

увала українська артистка, підкреслюючи його вагу. ...Навіть сам Краків допомагав цій талановитій акторці, коли вавельські дзвони почали бити після сказаних акторкою слів: "І тут, і там, і десь на горі далекі дзвони б'ють в монастирі" (Л. Костенко)".

Про виступ нашої землячки писала і краківська преса, розповідало радіо.

Через деякий час нашу землячку знову запросили на гастролі до Польщі.

звернули увагу, як кожний фрагмент інтер'єру звичайного залу використо-

19 СЕРПНЯ

6 серпня за ст. ст.

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Преображення Господа Бога і Спаса нашого Ісуса Христа.

Народився у с. Старій Осоті український вокальний педагог, професор, заслужений діяч мистецтв України Доментій Гурійович Євтушенко (1893). Помер у 1983 р.

День пасічника

На пасіці

НАРОДНІ ПРИКМЕТІ

Спас другий, або великий — одне з найбільших хліборобських свят. Зібраний врожай — овочі, фрукти, ягоди, гриби, мед і хліб — несли до церкви, щоб посвятити, тобто віддати шану вирощеним плодам.

Прийшов Спас — бери рукавиці про запас.

Як прийде Спас, то комарам урветься бас, а як прийде Пречиста (21 вересня) — забере їх нечиста.

20 СЕРПНЯ

7 серпня за ст. ст.

У Сербії загинув полковник Микола Миколайович Раєвський, який боровся за визволення братньої країни від оттоманського гніту (1876). Народився в 1839 р. Похований у с. Розумівці

Народилася у с. Голиковому спортсменка-велосипедистка, чемпіонка України та Молодіжних ігор України (2002) Ірина Петрівна Шпильова (1985)

ЦЕРКВА РАЄВСЬКОГО НА СЕРБСЬКІЙ ЗЕМЛІ

У невелике сербське село Горні-Андровац можна потрапити, з'їхавши з автомобільної траси Белград — Скоп-ле кілометрів на 10—15. Тут на видноті стоїть "церква Раєвського". Того самого Миколи Миколайовича Раєвського, внука героя Вітчизняної війни 1812 р., генерала Миколи Миколайовича Раєвського, який, як і його дід, спочиває вічним сном у с. Розумівці. Того самого М. М. Раєвського, який добровільно пішов допомагати сербам у їхній національно-визвольній боротьбі проти турецького поневолення. 20 серпня 1876 р. він загинув на сербській землі.

...Коли під час битви з Горні-Андроваца надійшла звістка, що ворог там насає, генерал Черняєв, командир росіян-добровольців, послав Раєвського, наказавши протриматися, поки надійде допомога.

Згодом привезли записку від поручика Шамановича: полковник Раєвський загинув біля його батареї. У тому бою полягло ще 28 його співвітчизників.

У 1878 р. після визволення Сербії від оттоманського гніту на місці загибелі героя встановили пам'ятний камінь, а його сестра Марія Миколаївна Раєвська за власні кошти збудувала неподалік школу і церкву за російським проектом.

Цю церкву називають ще "церквою Вронського", адже Лев Толстой саме з Миколи Раєвського писав Олексія Вронського в "Анні Кареніній".

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Післясвято Преображення Господнього. Преподобномученика Дометія Персянина та двох учнів його (363). Преподобного Пимена Багатостраждального, Печерського, в Ближніх печерах (1110). Преподобного Пимена, посника Печерського, в Дальніх печерах (XIII—XIV). Преподобного Меркурія Печерського, єпископа Смоленського, в Ближніх печерах (1239). Обретіння мощей святителя Митрофана, єпископа Воронежського (1832). Мучеників Марина й Астерія (260). Преподобного Ора (бл. 390). Преподобномучениці Потаїї чудотвориці.

ДЕНЬ

ІЗБЕЖИНИМ РАДКОМ

с. Івангород. Гроза 2-го серпня розразилась над нашим селом близько 5-ї години вечора. Першим ударом блискавки спалено хату одного селянина; другим — скирту хліба у дворі іншого селянина; третім — вітряний млин на виїзді з села. Пожежі ці далі не поширилися, завдяки сильній зливі, котрою супроводжувалась гроза. ("Киевлянин", № 172, 8 серпня 1889 р.)

21 серпня

8 серпня за ст. ст.

ЦЕРКОВНІ СВЯТЯ

Святителя Єміліана сповідника, єпископа Кизичеського (815—820). Преподобного Григорія, іконописця Печерського, в Ближніх печерах (XII). Перенесення мощей преподобних Зосими й Савватія Соловецьких (1566). Друге перенесення мощей преподобних Зосими, Савватія й Германа Соловецьких (1992). Святителя Мирона чудотворця, єпископа Критського (бл. 350). Мучеників Єлевферія й Леоніда. Преподобного Григорія Синаїта (XIV). Толзької ікони Божої Матері (1314).

ЛЮБОМИРСЬКІ ХИТІ ВОНИ?

На карті Олександрівського району є село Любомирка. Автор одного з перших описів населених пунктів нашого краю Л. Похилевич у книзі "Сказання о населенных местностях Киевской губернии..." (1864 р.) стверджує, що село було засновано під такою назвою чи перейменовано тоді, коли Смілянщина належала польському князю Любомирському. У XVIII ст., за Л. Похилевичем, Розумівка носила назву Єразмівка. Назву село одержало в 1767 р. від керуючого маєтками князя Любомирського Дембовського за ім'ям його сина Єразма.

У XVIII ст. с. Хайнівка одержало свою назву від імені комісара князя Любомирського Хайновського.

Польські магнати Любомирські володіли і селом Красносілкою. До середини XVIII ст. тут через кожні два тижні проводились ярмарки. За князів Любомирських ці місця збору гайдамаків було закрито.

Як бачимо, історія частини сіл нашого краю пов'язана з польськими князями Любомирськими. Хто ж вони — Любомирські, котрі залишили слід у минулому Олександрівщини?

Це старовинний польський княжий рід, відомий з кінця XVI ст. Станіслав Любомирський одержав у 1595 р. графський титул, а його син Станіслав (помер у 1649 р.) був відомим польським полководцем. За успішні бої з турками удостоєний княжої гідності Римської імперії. З нього починаються

Любомирський наслідився не з'явився. За це йому було винесено смертний вирок. Князь Любомирський почав відверту війну з королівськими військами, у ході якої він не раз виходив переможцем. Врешті-решт князь підкорився і виїхав з Польщі.

Його син Станіслав-Гераклій Любомирський (1640—1702) — автор кількох історичних, філософських та богословських праць, написаних латинською та польською мовами. Писав прозові твори та вірші. За його життя було видано тільки дві книги, а решта — в 1702—1723 рр.

Князі Любомирські у XVIII ст. посідали в Польщі найвищі державні посади аж до розподілу цієї держави між сусідніми імперіями.

Князь Юрій Любомирський (1817—1872) — попечитель і засновник Львівського інституту Оссолінських (1817 р.).

Він був прихильником єднання слов'ян — панславістом. Свої погляди виклав у брошури, виданій в 1847 р.

Любомирські як князі. Юрій-Севастіан (Єжи) Любомирський (помер у 1667 р.) успішно вів боротьбу зі шведами й українськими козаками. Коли в 1655 р. шведи захопили майже всю Польщу, а польський король Ян Казимир утік із Кракова, одним з тих, хто не підкорився шведській короні, був коронний маршалок Любомирський. Перед приходом шведів він вивіз до Угорщини польську корону. Та фортуна повернулася до поляків, і їм вдалося вигнати окупантів. Відзначився тут і Любомирський. За це польський король зробив його польним гетьманом. Потім були успішні бої поляків, у т. ч. і військ Любомирського, з угорцями...

Не завжди послуги громадян належно оцінюються можновладцями.

Тож партія на чолі з королевою і канцлером Пращмовським у 1664 р. викликала Любомирського на суд сейму.

Любомирський наслідився не з'явився. За це йому було винесено смертний вирок. Князь Любомирський почав відверту війну з королівськими військами, у ході якої він не раз виходив переможцем. Врешті-решт князь підкорився і виїхав з Польщі.

Князь Тадеуш Любомирський (народився в 1826 р.) відомий своїми дослідженнями про фінанси, торгівлю і податкову систему в Польщі. Його твори надруковано в 1860—1864 рр. Власністю Любомирських було багато населених пунктів на території сучасних Олександрівського, Новомиргородського, Кам'янського та інших районів. Магнати володіли цілим Смілянським ключем сіл.

НАРОДНІ ПІРІКМЕСИ

За цим днем передбачали погоду січня. На Мирона-вітрогона, як правило, бувають сильні вітри.

22 СЕРПНЯ

9 серпня за ст. ст.

Помер громадський діяч, археолог, статистик Іван Іванович Фундуклій (1880), який володів с. Новою Осотою, Старою Осотою, Іванівкою, іменем якого названо залізничну станцію в Олександрівці. Народився у 1804 р.

Партизани загону ім. Дзержинського обстріляли ворожу автоколонну на ділянці Заломи — Гутницька (1943)

ЦЕРКОВНІ СВЯТЯ

Апостола Матфія (бл. 63). Собор Соловецьких святих. Мученика Антонія Олександрійського. Преподобного Псоя Єгипетського (IV). Мучеників Юліана, Маркіана, Іоанна, Іакова, Олексія, Димитрія, Фотія, Петра, Леонтія, Марії патрикії та інших (730). Уславлення преподобного Лаврентія Чернігівського (1993).

У центрі смт Олександрівки відкрито пам'ятник Тарасу Шевченку (1999)

Пам'ятник Т. Г. Шевченку в центрі Олександрівки

23 серпня

10 серпня за ст. ст.

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Мучеників архidiaкона Лаврентія, Сікста папи, Феліксіма й Агапіта дяко-нів, Романа, Римських (258). Блаженного Лаврентія, Христа ради юродивого, Ка-лузького (1515).

ЄВРЕЙСЬКІ СВЯТА

Найважливіші свята іудеїв вказано у Біблії. Щотижневий день відпочин-ку — шаббат — починається після за-ходу сонця в п'ятницю і триває до за-ходу сонця в суботу, до першої зірки. Песах (Пасха), Шавуот (свято Седмиць, або П'ятидесятниця) і Суккот (свято Ку-щей) пов'язані з історією Ізраїлю і нази-ваються ще "святами паломників", оскільки в часи Храму в ці дні євреї повинні були здійснювати паломництва до Єрусалима. Рош Ашана (Новий рік) і Йом Кіпур (Судний день) — це час роздумів і молитов про прощення. Пурім (Жереб) — велике свято вряту-вання євреїв від персів. Ханка — друге освячення Храму. Розповімо про деякі свята євреїв.

ЙОМ КІПУР *(Судний день)*

Найсуровіше і найурочистіше свя-то, з настанням якого євреї припи-няють роботу, забувають про земні справи і повністю віддаються спокуту-ванню гріхів. Люди постять, упродовж доби нічого не їдять і не п'ють. Цього дня заборонено користуватися косме-тикою, носити шкіряне взуття. Мити можна тільки пальці на руках після сну й туалету. У синагозі читаються молитви. Піст закінчується увечері з появою на небі зірок.

ПЕСАХ (Пасха)

Святкується у квітні протягом тиж-ня, приурочується визволенню євреїв з багатолітнього єгипетського рабства. Свято нагадує про масовий вихід іуде-їв з Єгипту близько 3300 років тому.

РОШ АШАНА

Так називається єврейський Новий рік. Свято відзначають восени, і обид-ва дні вважаються одним "довгим", упродовж якого забороняється будь-яка робота. Урочистості супроводжу-ються виконанням численних обрядів. Першого дня витрушують над водою кишені, що має символізувати очи-щення від гріхів. Суть Рош Ашана — оновлення душі людини, підготовка до нового, сповненого добрих справ року. Під час свята їдять яблука з ме-дом, щоб "солодким був рік".

Ця подія "стала центральною для єв-рейської та й світової історії, сформу-вала національну свідомість і започ-аткувала саме існування вільного народу".

Головною особливістю Песаха є за-повідь їсти прісний хліб (мацу) і сувора заборона не тільки вживати, але навіть мати у домі квасне (хамець), тобто продукти, що піддаються бродінню. Маца — тонкий прісний корж, спече-ний з борошна одного з п'яти злаків: пшениці, жита, ячменю, вівса, полби. Перед святом годиться ретельно при-брати житло, все випрати, почистити, щоб і крихти ніде не лишилося квас-ного.

У перший день Песаха влаштовують седер — трапезу, котра проводиться за особливими правилами й супро-вджується молитвами та піснями. Песах триває 7 днів, протягом цих днів забо-роняється їсти хамець. Діаспора від-значає це свято 8 днів.

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

Цього дня спостерігали за водою в озерах та річках: якщо вода тиха, не хвилюється — осінь обіцяє бути тихою, а зима без заметілей.

24 СЕРПНЯ

11 серпня за ст. ст.

День Незалежності України

Народився у с. Красносіллі Герой Соціалістичної Праці, лікар Василь Ілліч Борозняк (1919)

ПРИВІТАЙ, ГОСПОДИ, УКРАЇНУ

(Молитва)

Привітай, Господи,
з Днем народження
Україну, неньку нашу,
від усіх поколінь.
Хай умиється росами
І дощами розкосими.
Змолодіє віднині і завше,
І вівіки-віків
Аміль.

Розбуди її вдосвіта, нагодуй її досита,
В горі й радості не покинь,
Обніми її, Господи,
Приласкай її, Господи,
І віднині і завше,
І вівіки-віків
Аміль.

І пшеничного розсипу, і далекого космосу,
І дітей, і онуків рій
Побажай ти їй, Господи,
Дай воїстину, Господи,
І віднині і завше,
І вівіки-віків
Аміль.

Якщо ворог непрошений або свій, доморощений,
Схоче зрадних творінь,
Хай помре він, непрошений,
Покарай його, Господи,
І віднині і завше,
І вівіки-віків
Аміль.

Анатолій Кримський

25 СЕРПНЯ

12 серпня за ст. ст.

ЦЕРКОВНІ СВЯТЯ

Мучеників Фотія й Аникити та багатьох з ними (305—306). Священномученика Олександра, єпископа Команського (III). Мучеників Памфіла й Капітона.

ДЕНЬ

ГАЗЕТНИМ РЯДКОМ

У Кримках з ініціативи сільради приступили до спорудження парку культури й відпочинку. Вже відведено площу, поставлено огорожу. Днями приступають до виготовлення спортивної площадки та встановлення трапеції і турніка.

Першобірчанський колгосп завершує будівництво контори колгоспу та будинку колгоспника. Контора великого розміру, великі вікна.

В соснівському колгоспі відкрито парикмахерську. Кімната чиста, є двоє дзеркал. В парикмахерській є чисті полотенця для кожного клієнта. Колгоспники дуже задоволені з цього, вони мають змогу при потребі поголитися. (Газета "Більшовицький шлях", № 90, 25 серпня 1935 р.).

Народився журналіст, краєзнавець, лауреат обласної краєзнавчої премії ім. Володимира Ястребова Василь Вікторович Білошапка (1959), який з 1982 р. живе і працює в смт Олександрівці

В. В. Білошапка з матір'ю

НЕ СУДИТЬ ВООРОГІ

Присвячується Василю Білошапці
Музика Анатолія Борисенка
Слова Валентини Кондратенко

Не судить, вороги, не судить.
Я, як айсберг, для вас незбагнений.
Маю душу вулканно-вогненну,
Лихослів'ям її не згасить.
Не судить, вороги, не судить.
Дорікань не жбурляйте поспішних.
Хто живе у цім світі безгрішним,
Кинуть каменем в мене ідять.
Не судить, вороги, мою суть!
Захлинетесь в брехні й пересудах.
Не відмісте совісті з бруду,
Як до Бога на суд поведуть.

Музична партитура з нотами та текстом пісні. Текст пісні: Не судить, вороги, не судить. Я, як айсберг, для вас незбагнений. Маю душу вулканно-вогненну, Лихослів'ям її не згасить. Не судить, вороги, не судить. Дорікань не жбурляйте поспішних. Хто живе у цім світі безгрішним, Кинуть каменем в мене ідять. Не судить, вороги, мою суть! Захлинетесь в брехні й пересудах. Не відмісте совісті з бруду, Як до Бога на суд поведуть.

26 СЕРПНЯ

13 серпня за ст. ст.

ДИВА (24.08–23.09)

Знак Землі. Розум практичний, характер глибокий. Знак Діви — знак реальності, логіки, ясності. Любов до порядку іноді переходить у манію. Ясний, аналітичний розум. Хороші працівники. Милі, але не вистачає темпераментності. Дріб'язкові, егоїстичні.

Представники цього знаку вчаться і працюють над собою впродовж усього життя. Фах і сферу діяльності обирають свідомо. Пунктуальні, мають тверезе мислення. Діви дуже відповідальні, рідко роблять помилки. Не бояться чорної роботи, часто критикують інших. Надають перевагу бізнесу у видавничій сфері, журналістиці.

Символи: діва, куб, чан.

Кольори: сірий, фіолетовий, білий, голубий, зелений.

Камені: нефрит, сердолик, яшма, топаз, малахіт, хризопраз, агат, жовтий сапфір.

Метал: ртуть.

Щасливі дні: середа.

Невдалі дні: четвер, п'ятниця.

Число знаку: 14.

Країни: Японія, Литва, Білорусь, Франція.

Під цим знаком народились: Іван Котляревський, Арман Рішельє, Грета Гарбо, Херлуф Бідstrup, Михайло Кутузов, Моріс Метерлінк, Ернст Резерфорд, Лев Толстой, Теодор Драйзер, Михайло Павлик, Соломія Крушельницька, Антонін Дворжак, Герберт Джордж Уеллс, Майкл Фарадей, Іван

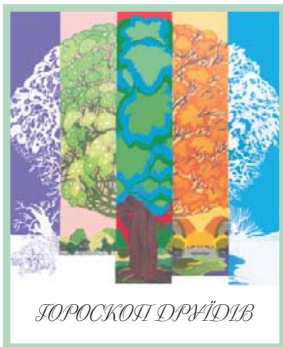
ІV Грозний, Алан Пінкертон, Леонард Бернстайн, Георгій Данелія, Клаудія Шиффер, Христовор Колумб, мати Тереза, Олександр Чаковський, Конфуцій, Георг Вільгельм Фрідріх Гегель, Фаїна Раневська, Юрій Яновський, Йоганн Вольфганг Гете, Томмазо Кампанелла, Олексій Толстой, Сергій Боткін, Олександр Бултеров, Вольф Мессінг, Фелікс Дзержинський, Олександр Довженко.

У Дів добре ростимуть: капуста, картопля, морква, петрушка, буряк, квасоля, а з вишнею, полуницею, огірками, часником можливі ускладнення.

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Перенесення мощей преподобного Максима сповідника (662). Обретіння мощей блаженного Максима, Христа ради юродивого, Московського (бл. 1547). Святителя Тихона, єпископа Воронежського, Задонського чудотворця (1783).

Мучеників Іполита, Іринея, Авундія та мучениці Конкордії в Римі (258). Мінської (1500), "Пом'якшення злих сердець" ("Семистрільна") (1830) та тієї, що іменується "Страсна" (1641), ікон Божої Матері.

СОСНА (19.02–28/29.02; 24.08–02.09)

Красива. Вміє підкреслювати свої переваги. Любить дім. Непокір-на, здатна планувати і підпорядковувати умови життя своїм потребам.

Відважна. Смілива. Здатна ризикувати. Чутлива, імпульсивна. Має гострий розум, чітке мислення. Вміє вийти з честю з будь-якої ситуації. Хороший організатор.

27 серпня

14 серпня за ст. ст.

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Передсвято Успіння Пресвятої Богородиці. Пророка Михея (з 12 пророків) (VIII ст. до Р. Х.). Перенесення мощей преподобного Феодосія Печерського (1091). Преподобного Аркадія Новоторзького (XI). Священномученика Марцела, єпископа Апамейського (бл. 389). Ікон Божої Матері, що іменується "Бесідна" (1383), та Нарвської (1558).

ЗАЛИШИЛИСЯ БЕЗ ХУДОБИ

У тяжкій економічній ситуації опинилося сільське господарство Олександрівського району після визволення від німецько-фашистських загарбників. Як свідчить "Зведення уповноваженого Держплану СРСР по Кіровоградській області про наявність тваринництва в колгоспах після визволення Кіровоградщини від фашистської окупації" за березень 1944 р., в 16 колгоспах Олександрівського району не залишилось великої рогатої худоби, свиней, овець, кіз і коней. У 62 колгоспах Єлизаветградківського району було на той час 2 корови, 12 свиней, 4 свиноматки, 1167 коней (*Державний архів Кіровоградської області, ф. Р-3191, оп. 1, спр. 21, арк. 1*). Незважаючи на труднощі, було успішно проведено весняні польові роботи. Рішенням облвиконкому за краще проведення сільськогосподарських робіт у 1944 р. на обласну Дошку пошани занесено колгосп ім. Ворошилова Кримчанської сільради Олександрівського району та колгосп Федварської (нині Підлісненської) сільради Єлизаветградківського району (*Державний архів Кіровоградської області, ф. Р-2860, оп. 1, спр. 96, арк. 8—10*).

У післявоєнні роки в країні активно нарощували поголів'я худоби і в 1948 р. перевищили довоєнний рівень. Державний план по розвитку свиней (був і такий!) Олександрівський район виконав на 149, а Єлизаветградківський — на 118,7%.

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

Якщо буря на Михея, то непогідний вересень.

28 СЕРПНЯ

15 серпня за ст. ст.

Освячено Свято-Успенську церкву в Олександрівці. Храмове свято в смт Олександрівці

Освячено церкву в с. Красносілці. Храмове свято в північно-західній частині с. Красносілки

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Успіння Пресвятої Владичиці нашої Богородиці й Пріснодіви Марії.

Освячено церкву в с. Бандуровому. Храмове свято в с. Бандуровому

Церква в Олександрівці будується за щедрої добродійної допомоги Б. М. Кузика

Пам'ятна дошка на олександрівському храмі

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

Успіння (Перша Пречиста) — пора, коли повністю закінчували жнивувати.

Хто до цього часу не встиг зібрати хліб, тому влаштовували колективну братчину. З Першої Пречистої починали сіяти жито. Господарі м'яли зерна з обжинкових вінків та "спасової бороди". Перед засівом казали: "Роди,

Боже, і благослови!" За традицією, селяни в цей день не голилися, бо "не годиться, доки не обсіюся".

Після Успіння починається "молоде" бабине літо, що триває до 11 вересня. Якщо о цій порі погода гарна, то "старе" бабине літо (11—21 вересня) буде непогідним.

29 СЕРПНЯ

16 серпня за ст. ст.

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Післясвято Успіння Пресвятої Богородиці. Перенесення з Едеси в Константинополь Нерукотворного Образа (Убруса) Господа Ісуса Христа (944). Мученика Діоміда лікаря (298). Мучеників 33 Палестинських. Преподобного Херимона Єгипетського (IV). Феодорівської ікони Божої Матері (1239).

Партизани загону ім. Ворошилова (командир — С. І. Довженко) напали на німецько-фашистську автомашину біля с. Нербайки (1943)

ПОДРУЖНІ СВЯТА

Уже через рік після одруження молодята справляють СИТЦЕВЕ весілля, даруючи одне одному ситцеві хусточки й одяг, а через п'ять — ДЕРЕВ'ЯНЕ. Цього дня обмінюються дерев'яними речами, посудом. Мідні гроші, запорюка дзвінкого щастя, присутні на МІДНОМУ весіллі по семи роках подружнього життя. Перше десятиріччя вінчає ТРОЯНДОВЕ свято. Букети троянд від рідних та друзів — символ того, що разом прожиті літа були прекрасними.

Скляний посуд дарують подружжю на СКЛЯНЕ весілля через 15 років: їхні взаємини мають бути такими ж світлими та чистими й надалі. ПОРЦЕЛЯНОВЕ — через 20 літ. На столі має бути лише порцеляновий посуд, бо від подарованого в день шлюбу не залишилося й сліду. СРІБНЕ весілля — разом прожито чверть віку. Подружжя обмінюється срібними каблучками.

Через 30 років — ПЕРЛИННЕ. Чоловік дарує дружині намисто, воно прекрасне, як спільно прожиті літа. ПОЛОТНЯНЕ весілля святкують через 35 років.

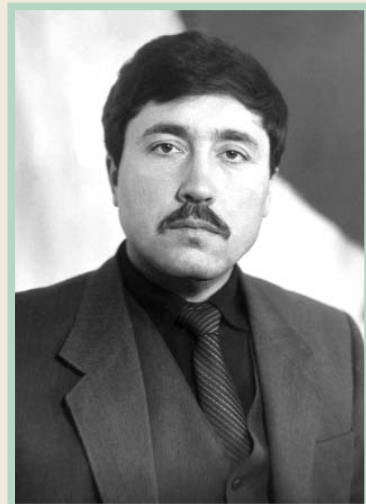
На стіл стелять полотняні скатерки та рушники, які повинні прослужити до кінця життя. На РУБІНОВЕ (40 років) золоту каблучку дружини прикрашають рубіном — каменем вогню і кохання.

ЗОЛОТЕ весілля — разом прожито піввіку. Чоловік і дружина обмінюються новими золотими каблучками, колишні ж віддають дітям. Через 60 років — ДІАМАНТОВЕ, 65 — ЗАЛІЗНЕ, 67 — КАМ'ЯНЕ, 70 — ВДЯЧНЕ. Довге й щасливе подружнє життя вінчає КОРОННЕ весілля — через 75 літ.

Ф. О. Шаповал у 1985 р. закінчив історичний факультет Дніпропетровського державного університету. Ще навчаючись у вузі, почав працювати вчителем історії Красносільської середньої школи.

У 1996 р. його призначено директором цієї школи. На цій посаді повною мірою виявились організаторські здібності Ф. О. Шаповала. У 2000 р. він став завідувачим (начальником) відділом освіти районної державної адміністрації. Перебуваючи на керівній освітянській посаді, Ф. О. Шаповал вміло організує роботу педагогів Олександрівщини, відстоює інтереси галузі як депутат районної ради. Під його керівництвом поліпшилися матеріальна база закладів освіти та їх фінансування. Плідну роботу Ф. О. Шаповала на посаді начальника відділу освіти райдержадміністрації відзначено премією Бориса Кузика.

Ф. О. Шаповал

Народився у с. Цвітному лауреат премії Бориса Кузика, начальник відділу освіти Олександрівської райдержадміністрації Федір Олександрович Шаповал (1959)

НАРОДНІ ПРЯКМЕСИ

На Третій Спас, або Післяуспіння, починався відліт ластівок.

Післяуспіння прийшло — сонце на осінь пішло.

Відліт журавлів у цей день віщує ранню зиму.

Якщо журавлі відлетять до Третього Спаса, то на Покрову (14 жовтня) буде морозно, якщо ж ні, то холоди настануть пізніше.

30 СЕРПНЯ

17 серпня за ст. ст.

Народилась у с. Цвітному заслужена художниця України Тамара Федорівна Гордова (1948)

Т. Ф. Гордова

до витоків свого дитинства, схотіла малювати. Ті ж квіти-розписи, серед яких виростала... Олійними фарбами не можна було, щоб не викликати алергії в дитини. Вибрала безпечну темперу, якою й досі пише. Та ще гуашшю. Працювала не пензлями, а перами. Пером виходили не мазки, а рисочки і крапки. На папері поставало щось незвичне. Це була наче й квітка, і не зовсім реальна квітка з тисяч рисочок і крапок. Зате яка тонкість малюнка!

І все ж перші спроби розчарували. В уяві буяла якась незбагненна краса, а на папері виходило блідо. Наче хтось обкрадав її фантазію, поки малювала. Якесь креслення, а не живопис...

Скільки було тих пошуків, спроб! Перші персональні виставки наступного вже року в Каневі, згодом у Києві, в Черкасах привернули увагу відвідувачів. Це підтримувало. Квіти, квіти, квіти...

Та водночас, чи інтуїтивно, чи, може, за традицією народного розпису, в її полотнах все частіше з'являються птахи.

Далі створюється серія із 40 полотен "Один рік кохання".

І, може, найвершинніше — це те, що створила художниця за останні роки. Це були роки тісної співпраці з поетесою Людмилою Тараненко.

Створено серію з 34 полотен. У цій серії з'явилися рух, динаміка, експресія і надзвичайна, просто-таки гранична лаконічність малюнка, ажурність.

Василь Захарченко

ДИВОКВІТИ ТАМАРИ ГОРДОВОЇ

Тамара Гордова. Ім'я давно відоме в Україні і не тільки. Понад півтори сотні її полотен — декоративні розписи, тематичні панно, а також писанки — є власністю 26 українських музеїв.

Твори заслуженої художниці України зберігаються у приватних колекціях Англії, Болгарії, Німеччини, Ізраїлю, Канади, США, Франції, Молдови, Росії. А ще Тамара Гордова — це п'ятдесят персональних виставок у багатьох містах України, в Росії та Польщі.

Народилася Тамара Гордова 1948 р. в с. Цвітному у родині відомих народних майстрів Марини та Федора Гордових. Батько працював у керамічній артілі технологом-художником.

Маленька дівчинка, дошкільня, прибігала до артілі й годинами зорилася

синіми оченятами, як жінки-малювальниці розписують диво-квіти на мисках, полумисках, вазах. Для дівчинки виготовляли мініатюрний посуд і давали розписувати для забавки.

І як же вона старалася! Потім діти розбирали ті рідкісні в тяжке повосня череп'яні цяцьки.

Згодом батьки переїхали до Черкас, а Тамара ще якийсь час залишалася у Цвітному в бабусі. В хаті висіли рушники, чаруючи вишитими на полотні квітами, птахами. А в сусідській хаті стояла не піч, а диво-дивне, вся розмальована палахкотливими квітами, і це так вражало дівчинку, що її тягло до неї, аби хоч одним очком глянути на ті квіти. Це запало в душу дівчинки на все життя. А ще українські пісні, які лунали тоді в селі що день Божий.

Закінчивши Одеське художньо-театральне училище і повернувшись

ЦЕРКОВНІ СВЯТЛА

Мученика Мирона пресвітера (250). Преподобного Аліпія, іконописця Печерського, в Ближніх печерах (бл. 1114). Мучеників Павла, Юліанії та інших (бл. 273). Мучеників Фірса, Левкія, Короната й дружини їхньої (249—251). Мученика Патрокла (270—275). Мучеників Стратона, Филипа, Євтихіана й Кіпріана (бл. 303). Свенської (Печерської) ікони Божої Матері (1288).

31 серпня

18 серпня за ст. ст.

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Мучеників Флора та Лавра (II). Мучеників Єрма, Серапіона й Полісна (II). Священномученика Єміліана єпископа і з ним Іларіона, Діонісія і Єрміпа (бл. 300). Святителів Іоанна (674) і Георгія (683), патріархів Константинопольських. Преподобного Макарія, ігумена Пеликитського (бл. 830). Преподобного Іоанна Рильського (946).

У ніч з 30 на 31 серпня 1986 р. на Олександрівщині відчувався землетрус, епіцентр якого був у гірських масивах Карпат у Румунії

І ЗДРИЖИЛАСЯ ЗЕМЛЯ...

Ніч з 30 на 31 серпня 1986 р. запам'яталася, мабуть, багатьом жителям району. Перед ранком раптом загойдалися люстри, задзеленчав посуд. Жінки на автобусних зупинках жваво обговорювали подію:

— Я спочатку відчула, як почала колихатись хата, а потім розкудкудалися сполохані кури. Забігла до курника і побачила: вони всі на землі.

— А мене розбудив кіт, — розповіла інша. — Зненацька почав нявчати що було сили. Не встигла я збагну-

ти, в чому справа, як заколихалася земля. Вранці по радіо почула, що в Румунії був землетрус.

Так, тієї ночі олександрівці стали свідками відгомону стихії, що розходилася в гірських масивах Карпат на території Румунії. Силу землетрусу на Олександрівщині можна оцінити приблизно в 3—4 бали.

Такої ж сили землетрус відчувався на Олександрівщині і 4 березня 1977 р. Були тут землетруси в 1934 і 1940 рр.

Цікаві відомості про землетруси вдалося знайти в літопису Арсенія Іващенко, вміщеному в журналі "Вестник императорского географиче-

ческого общества" за квітень 1859 р.: "27 листопада 1793 року був землетрус"; "1802 року жовтня 14-го дня о 2-й годині дня стався землетрус, який тривав 5 хвилин"; "5 листопада 1821 року о 4-й годині по півночі був землетрус"; "1839 року 23 серпня о 10 годині вечора був землетрус"; "1852 року в серпні місяці знову землетрус".

Про землетруси є згадка у літописах часів Київської Русі. Так, у 1091 р.

сильного землетрусу зазнав "стольний град" Київ, а в 1230 р. стихія навідалась не тільки до "матері городів руських", а й до Владимира.

А чи відчувалися ці землетруси на Олександрівщині? Можна з упевненістю стверджувати: так! Бо, як свідчать спостереження останніх двох землетрусів (1977 і 1986 рр.), сильні коливання поверхні землі тоді прокотилися практично по всій території Східно-Європейської рівнини. Сильними землетрусами літописець міг назвати ті, під час яких було руйнування. Якщо руйнування мали місце у Києві, то й на Олександрівщині відчували силу підземної стихії.

31 СЕРПНЯ

18 серпня за ст. ст.

Народилась у смт Олександрівці лауреат премії Бориса Кузика, переможець районного конкурсу "Учитель року-2002", вчитель початкових класів Олександрівської загальноосвітньої школи № 3 Галина Вячеславівна Халаїм (1970)

Партизани загону "Москва" пустили під укіс ворожий ешелон біля с. Бірок (1943)

Г. В. Халаїм

Г. В. Халаїм у 1991 р. закінчила факультет педагогіки і методики початкового навчання Кіровоградського державного педагогічного інституту ім. О. С. Пушкіна за спеціальністю вчитель початкових класів.

В Олександрівській загальноосвітній школі I—III ступенів № 3 працює з 1991 р. вчителем початкових класів. За роки роботи з учнями початкових класів виявила себе як умілий організатор дитячого колективу, творчий вчитель.

Галина Вячеславівна працює над проблемою "Ігрові форми роботи на уроках читання як засіб розвитку творчих здібностей молодших школярів".

На уроках застосовує ігрові прийоми розвитку швидкості читання способом "Буксир", "Розвідники", "Колобок", "Перекотиполо", "Півник

водичку п'є" та іншими, розвиває творчі здібності учнів при роботі над прислів'ями, загадками, ребусами, кросвордами. Часто проводить нестандартні уроки, такі як КВК, "Брейн-ринг" та подорожі, організовує ігри. На уроках мови та математики застосовує елементи диференційованого навчання.

У 2002 р. стала переможцем районного конкурсу "Учитель року-2002".

ВЕРЕСЕНЬ

СЕНТЯБРЬ SEPTEMBER

Останні айстри горілиць зайшлися болем.
Ген килим, витканий із птиць, летить
над полем.

Багдадський злодій літо вкрав,
багдадський злодій.
І плаче коник серед трав — нема мелодій...

Ліна Костенко

ВЕРЕСЕНЬ

ському календарі цей місяць справді був сьомим.

За багаторічними спостереженнями, середньомісячна температура повітря в Олександрівці становить плюс 13,9 градуса. Найтеплішим був вересень 1979 р., коли середньомісячна температура повітря становила 15,3 градуса вище нуля, а найхолоднішим (плюс 12,3 градуса) — вересень 1977 р. В один з днів цього року термометр показував 6 градусів морозу. Приморозки у вересні в повітрі та на ґрунті — явище часте. Найранішою датою першого приморозку є 6 вересня. Таке явище спостерігалося у 1906 р. Середньою датою першого приморозку на ґрунті є 24 вересня. У вересні, особливо на початку місяця, може спостерігатися справжня спека. В один з днів 1982 р. термометр показував 31,5 градуса тепла. Середньомісячна кількість опадів в Олександрівці становить 32 мм.

Багатим на дощі був вересень 1971 року. Тоді випало 137 мм опадів. А найпосушливішим був вересень 1979 р. За місяць випало всього 3 мм вологи.

У вересні зацвітає верес — невисокий вічнозелений кущ, поширений у лісах і частково в лісостепу. Саме від назви цієї рослини й пішла українська назва першого місяця осені — вересень. Вересень літо проводить, золоту осінь зустрічає. Білоруси теж іменують місяць "верасень". Первісток осені має й інші назви — "русн", "ревун", "зарев", "золотоцвіт", "багрянець", "падолист".

Російська назва місяця — сентябрь. Вона походить від латинського слова сентямбер — "сьомий". Колись у рим-

У ЦЬОМУ МІСЯЦІ

1817 — придушено повстання козаків с. Михайлівки проти створення військового поселення

1876 — утворено товариство Олександрівсько-Катерининського бурякоцукрового заводу в Олександрівці

1921 — в Єлизаветградці створено комсомольську організацію на чолі з Д. С. Черкашенком

1955 — розпочато будівництво районної бібліотеки в Олександрівці

1967 — нові приміщення шкіл відкрито в Бовтищі та Соснівці

1974 — новосілля справила Олександрівська середня школа № 1

1975 — розпочалися підготовчі роботи для будівництва в районі газокompресорної станції і магістрального газопроводу "Союз"

1978 — новосілля справила Красносільська середня школа

1988 — новосілля справила Олександрівська центральна районна аптека № 13

Перша неділя місяця — День підприємця

Друга субота місяця — День фізичної культури і спорту

Друга субота місяця — День українського кіно

Друга неділя місяця — День працівників нафтової, газодобувної та нафтопереробної промисловості

Третя субота місяця — День винахідника і раціоналізатора

Третя субота місяця — День фармацевтичного працівника

Третя неділя місяця — День працівника лісу

Остання неділя місяця — День машинобудівника

Первісток осені багатий на народні прикмети. "Грім у вересні — на теплу осінь". "Ранній падолист — на холодну зиму". "У лісі багато горобини — осінь буде дощовою, коли ж мало — сухою". "Якщо на початку вересня достигла калина, наприкінці місяця чекайте приморозків". "Кури починають линяти рано — на теплу зиму".

"Який початок вересня, таким буде й кінець". "Посушливий вересень — пізня зима і навпаки". "Якщо перший день бабиного літа ясний, то й осінь буде тепла". "Багато павутини на бабині літо — на ясну осінь і холодну зиму". "Коли восени багато павутини, наступного року буде врожайне літо".

"Довго не відлітають птахи — на суху осінь".

ВЕРЕСЕНЬ

САДІВНИКІ

В останню декаду місяця можна приступати до викопування саджанців плодових дерев. Викопаний посадковий матеріал сортують і до весняного висаджування прикопують на зимове зберігання. Готують ґрунт, розбиваючи його на квартали, для закладання розсадника, та посадкові шнурки й кілки. У плодовому саду збирають яблука осінніх і зимових сортів. Їх сортують, калібрують і прибирають у сховище на зимове зберігання. З саду прибирають підпори, дезінфікують і встановлюють їх у піраміди чи складають у штабелі на зимове зберігання. В кінці вересня — на початку жовтня проріджують крони дерев, обприскують сад отрутохімікатами. У вересні перекопують ґрунт біля дерев. У ягідниках вирізають, видаляють з саду і спалюють пагони малини, що плодоносили цього року, проріджують кущі смородини, агрусу, навколо ягідних культур перекопують землю.

ГОРОДИНИ

Збирають помідори, перець, баклажани, заготовляють насіння, очищають парники від землі і гною. Ділянки землі, звільнені від урожаю, слід перекопати, внісши попередньо гній і компост. Готують грядки для осіннього засіву городини, висаджують озимий часник.

П'ЯСЧНИКІ

Готують бджіл до зимівлі. Оглядають, очищають темник. Засівають на зиму медоносні рослини.

ЩО ЗБИРАТИ З ЛІКАРСЬКИХ РОСЛИН

Заготовляють лепеху звичайну, плоди глоду, листя брусниці, плоди бузини чорної, кореневища з коренями валеріани лікарської, корені лопухів, кульбаби лікарської, шишки вільхи, суцвіття пижма звичайного, листя подорожника великого, траву собачої кропиви п'ятилопатевої, суцвіття ромашки лікарської, траву споришу звичайного, насіння гарбуза, траву деревію звичайного, плоди шипшини.

1 вересня

19 серпня за ст. ст.

День знань

Всесвітній день миру

Відкрито Олександрівську дитячу музичну школу (1962)

Відкрито нове приміщення Олександрівської середньої школи № 1 (1974)

Почалася друга світова війна (1939)

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Мученика Андрія Стратилата та з ним 2593 мучеників (284—305). Святителя Птирима, єпископа Великопермського (1456). Мучеників Тимофія, Агапія й Фекли (бл. 304). Донської ікони Божої Матері.

У ПЕРШИЙ КЛАС

Я щасливий, як ніколи.
Перший раз іду до школи.
Ручка, зошит, олівці
У портфелику в руці.
І писати, й рахувати
Будуть нас навчати.

Юлія Білоченко

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

Старі люди вірили, що цей день має бути теплим, хоч казали: "День жаркий, але дихає осінню".

Коли починало опадати листя ліщини, копали буряк.

Випускники 10-А класу Олександрівської середньої школи № 1 — перший випуск у приміщенні нової десятирічки. 1975 р.

1 вересня

19 серпня за ст. ст.

*ОЛЕКСАНДРІВСЬКА
ЗАГАЛЬНООСВІТНЯ
ШКОЛА № 3
НА ШЛЯХУ
В МАЙБУТНЄ*

Школу № 3 побудовано в 1936 р. на пустирі з ініціативи робітників цукрозаводу. Першим директором було призначено М. Т. Бебешка, який загинув у роки Великої Вітчизняної війни.

Під час війни в школі розміщувався фашистський штаб. Відступаючи у січні 1944 р., німці залишили напівзруйноване приміщення без вікон і дверей, із зруйнованим другим поверхом.

У 1962 р. методом народної будови зведено другу половину школи. У школі працювали вимогливі та сердечні вчителі, майстри своєї справи: Г. С. Атамась, Г. Л. Охріменко, В. С. Тарнавич, Г. Я. Жаботинський, О. І. Закревська, Ф. Г. Ткаченко, І. В. Єгоров, В. І. Клева, К. І. Бериндя та інші. Багато випускників школи зарекомендували себе висококваліфікованими спеціалістами. Серед них генерал-майор, доктор економічних наук,

академік Академії військових наук Російської Федерації Б. М. Кузик, професор, доктор фізико-математичних наук А. М. Федорченко, професор С. Г. Барабаш, професор, доктор біологічних наук В. А. Стежка, народний депутат України другого скликання А. М. Шаланський, доктор фізико-математичних наук О. О. Чумак, голова Знам'янської районної ради М. І. Стрижак, директор Кам'янського спиртового заводу В. П. Лозовий та інші.

Нині у школі працюють 45 вчителів, 7 з яких мають вищу кваліфікаційну категорію. У кабінеті інформатики обладнано сучасний комп'ютерний клас, працюють різноманітні гуртки, студії та спортивні секції. У школі діє духовий оркестр "Золота нота" (керівник — А. М. Борисенко), хор "Цвіт калиновий" (керівник — І. М. Ткаченко). Обладнано єдиний у районі музей учителя.

В Олександрівській загальноосвітній школі I-III ст. №3 з 1965 по 1974 рік навчався **КУЗИК Борис Миколайович** — доктор економічних наук, професор, генерал-майор, радник Президента Російської Федерації з питань військово-технічного співробітництва з закордонними країнами, лауреат державної премії Російської Федерації в галузі науки і техніки.

Меморіальна дошка на будинку Олександрівської загальноосвітньої школи № 3

1 вересня

19 серпня за ст. ст.

Л. А. Давиденко

Г. Є. Чернявська

В. С. Масляна

В. С. Мазенко

К. А. Завада

1 ВЕРЕСНЯ

19 серпня за ст. ст.

Г. П. Охріменко

Л. К. Іваненко

К. Г. Телівна

І. О. Андрєв

1 ВЕРЕСНЯ

19 серпня за ст. ст.

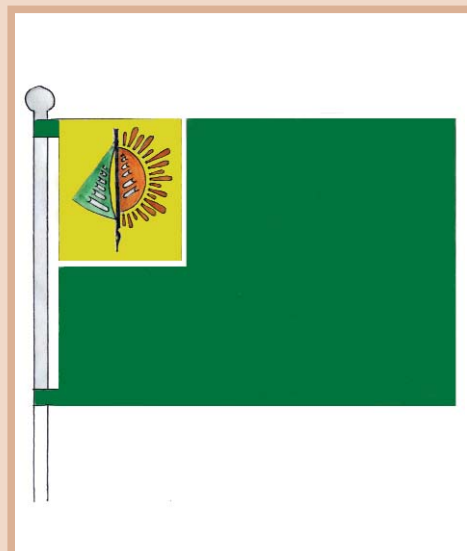
Герб Олександрівської загальноосвітньої школи № 3

Гімн школи
СТЕЖИНА
ДО ТРЕТЬОЇ ШКОЛИ

Слова і музика В. Г. Нелень

Стежино моя,
Стежино шкільна,
Тебе не забути ніколи.
Коли я спішу —
Коли я іду —
До рідної третьої школи.

Приспів:
Стежино, стежино,
Тебе не забути ніколи.
Стежино, стежино,
Стежино до третьої школи.

Прапор Олександрівської загальноосвітньої школи № 3

Вела ти мене
В країну знання,
Де радість була,
А не втома,
Я завжди раділа, я завжди цвіла,
Як маківка та серед поля.

Приспів.

В моєму сні
Завжди ти була,
Як мрія солодка,
Як спомин:
Про друзів, про юність,
Про школу мою,
Про стежку до отчого дому.

Приспів.

Хай плинуть літа,
Як у річці вода,
Як осінні ключі журавлині —
Та я і тоді згадаю в душі
Стежину до третьої школи.

У рідних стінах

2 вересня

20 серпня за ст. ст.

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Пророка Самуїла (XI ст. до Р. Х.). Мучеників Севіра й Мемнона та з ними 37 мучеників (304).

Підписано Акт про беззастережну капітуляцію Японії (1945). Закінчилася друга світова війна

ХРИСТІАНСЬКІ ТАЇНСТВА

У Православній Церкві сім святих таїнств: хрещення, миропомазання, причастя, покаяння, шлюб, елеосвячення, священство.

Хрещення — перше таїнство, яке відправляється над людиною, що вступає в Церкву Христову. "Людина вмирає для життя тілесного, гріховного і народжується в життя духовне, святе", їй прощається первинний гріх, а коли хреститься дорослий, — то й усі інші.

Таїнство **миропомазання** відправляється одразу ж після хрещення, коли на похрещеного покладається білий одяг, і священник, вимовляючи слова "печать дара Духа Святого", хрестоподібно помазує святим миром частини тіла хрещеного і тим передає йому благодать Духа Святого в освячення думок, почуттів, дій і сповіщення йому сили, яка зміцнює його у вірі і в житті християнському.

Причастя (свята Євхаристія) є найбільшим таїнством, у якому віруючим під виглядом хліба і вина подається істинне Тіло й істинна Кров Господа Ісуса Христа на відпущення гріхів

і в життя вічне. Таїнство причастя встановлено Господом Ісусом Христом у Великий Четвер на Тайній Вечері з учнями.

Покаяння (сповідь) є таїнство, у якому Господь дарує прощення гріхів усім віруючим у Нього, які щиро каються перед Пастирем Церкви. Таємниця сповіді є священною.

Шлюб є таїнство, у якому передається благодать Божа, яка з'єднує і освячує шлюбний союз на зразок союзу Христа з Церквою, для благословення народження і християнського виховання дітей.

Елеосвячення (соборування) є святе таїнство, в якому при помазанні елеєм тіла хворого в ім'я Господнє прикликається на нього благодать Святого Духа, яка зцілює душевні й тілесні хвороби.

Таїнство **священства** є священнодія, при якій через покладання рук архієрейських на того, кого поставляють у священнослужителі, зводиться Божественна благодать Святого Духа, котра допомагає йому в його служінні.

3 ВЕРЕСНЯ

21 серпня за ст. ст.

КВІТИ НА ПІДВИКОННІ

Більшість кімнатних рослин люблять прохолодну температуру і не терплять яскравого світла.

Взимку і восени помірно поливай-те рослини вранці, а влітку — ввечері і побільше.

Восени слід поливати квіти водою кімнатної температури, взимку — на два-три градуси теплішою. Якщо поливати холодною водою, у рослини загинуть стебла і коріння, можуть опати листя й бутони.

Незалежно від регулярного поливання бажано хоча б раз на тиждень збризкувати листя й стебла, стежачи при цьому, щоб не намокли бутони й квіти. Однак рослини з листям, густо покритим волосинками (колеус, пеларгонія і т. п.), збризкувати не слід, оскільки від цього на листі з'являються плями, і воно може загнити.

види кімнатних рослин є небезпечними сусідами. Приміром, примула — міцний алерген, а вербена, герані викликають головний біль.

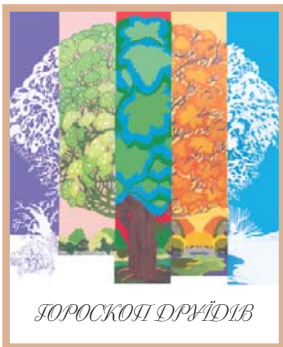
* * *

Слід пам'ятати, що рослинам із тонким, слабким корінням (деякі папороті, бегонії тощо) потрібний легкий, пухкий ґрунт. Для культур із міцнішою кореневою системою (герані, троянди, клівії тощо) готують суміш із дернової землі, перегною та піску.

Рослини з міцним, могутнім корінням (пальма, лавр тощо) краще ростуть у вологій землесуміші з домішками глини, торфу, піску. Дренажем може бути шкаралупа волоських горіхів, подрібнені курячі кістки.

* * *

Відчиняючи взимку квартиру, слід прийняти всі кімнатні рослини, що стоять під нею.

Якщо вікна виходять на південь, схід або захід, використовуйте (на балконі) вертикальне озеленення. Воно захищає стіни від сильного перегрівання, а кімнати — від прямих сонячних променів і частково від проникнення у приміщення пилюки та газів.

Балкони і лоджії, орієнтовані на північ, північний схід, північний захід, оформляйте горизонтальними посадками, щоб не затінювати кімнати; висаджуйте невеликі й негусті рослини.

Листя кімнатних квітів необхідно мити і обприскувати не рідше одного разу на місяць. Цього особливо слід дотримуватися у приміщеннях із центральним опаленням.

ВЕРБА (01.03—10.03; 03.09—12.09)

Своєрідна. Має безліч туманних думок, підсвідомих бажань. Чутлива. Полюбляє сонячне тепло, перебування біля водойми. Не слід довіряти їй зовнішній покірності, вона діловита й рішуча. Добре знає, чого хоче. Не схильна до компромісів.

* * *

Крім того, що кімнатні рослини дають естетичну насолоду, вони ще й мають цілющі властивості. Виділяючи фітонциди, вони стимулюють життєві процеси, поліпшують обмін речовин. Так, китайський розан, кімнатний виноград, сансев'єрія цілком очищують кімнату від мікробів. Але деякі

ЦЕРКОВНІ СВЯТЯ

Апостола від 70-ти Фадея (бл. 44). Мучениці Васси та дітей її, мучеників Феогнія, Агапія й Піста (305—311). Преподобного Аврамія Смоленського (XIII). Преподобного Аврамія працелюбно-го, Печерського, в Ближніх печерах (XII—XIII).

НАРОДНІ ПРІКМЕТИ

На Тадея селянин не журився: в хаті хлібець завівся.

Якщо цей день буде ясним, слід чекати ще чотирьох тижнів гарної погоди.

4 ВЕРЕСНЯ

22 серпня за ст. ст.

ЦЕРКОВНІ СВЯТЛА

Мучеників Агафоника, Зотика, Феопрепія (Боголіпа), Акиндина, Северіана та інших (305—311). Священномученика Горазда, єпископа Богемського й Мораво-Сілезького (1942). Священномученика Афанасія єпископа (270—275), преподобної Анфуси (бл. 298) та слуг її, мучеників Харисима й Неофіта (270—275). Мучениці Євлалії діви (бл. 303). Грузинської ікони Божої Матері (1650).

Партизани загону "За Победу" пустили під укіс ворожий ешелон поблизу с. Соснівки (1943)

Перша неділя місяця — День підприємця

У магазині "Канцтовари" приватного підприємця І. М. Кобилінського

Працівники приватного підприємства "Енергетик"

5 ВЕРЕСНЯ

23 серпня за ст. ст.

Загинув Герой Радянського Союзу Дмитро Тимофійович Гуляєв (1943), який народився у с. Іванівці в 1915 р.

Д. Т. Гуляєв

Помер Герой Радянського Союзу Никифор Тимофійович Євтушенко (2002), який народився у с. Старій Осоті в 1917 р.

ЦЕРКОВНІ СВЯТЛА

Віддання свята Успіння Пресвятої Богородиці. Мученика Лупа (бл. 306). Священномученика Іриней, єпископа Ліонського (202). Преподобних Євтихія (бл. 540) та Флорентія (547). Святителя Калініка, патріарха Константинопольського (705).

БІЛОРУСЬ ПАМ'ЯТЬ АЄ ГЕРОЯ

Літо було найулюбленішою порою року Д. Т. Гуляєва. "Літом на війні вмирати було тепліше" — таке можна почути від фронтовиків. Надто суворий цей гумор. Саме літо 1943 р. було останнім у житті Д. Т. Гуляєва. І звання Героя Радянського Союзу йому присвоєно влітку — в серпні 1944 р.

Д. Т. Гуляєв — один з організаторів і керівників партизанського руху на території Білорусі. В партизанах він з липня 1941 р., а з серпня — командир загону. З червня 1943 р. він — командир 101-ї партизанської бригади ім. Олександра Невського. Під командуванням Д. Т. Гуляєва партизани проводили операції на комунікаціях

Житковичі — Лунинець — Барановичі, Старобін — Михілівичі, Житковичі — Мозир. Загинув відважний командир в одному з кровопролитних боїв. Похований у білоруському Старобіні.

Шанують білоруси українця, який віддав життя за визволення їхньої землі. На честь Д. Т. Гуляєва селище Почное і с. Коти перейменовано в Гуляєве. Його іменем названо вулиці в Солігорську, Старобіні, селах Малі Городятічі, Зажевичі, Старі Тертушки.

Після загибелі Д. Т. Гуляєва його ім'я було присвоєно 99-й партизанській бригаді. На місці загибелі героя в с. Калініне встановлено пам'ятник.

6 ВЕРЕСНЯ

24 серпня за ст. ст.

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Священномученика Євтихія, учня апостола Іоанна Богослова (I). Перенесення мощей святителя Петра, митрополита Московського, всієї Русі чудотворця (1479). Преподобного Арсенія Комельського (1550). Мученика Татіона (305). Мучениці Сіри, діви Перської (558). Преподобного Георгія Лімніота (бл. 716). Петровської ікони Божої Матері (бл. 1306).

Народився у с. Несватковому відмінник народної освіти України Григорій Якимович Жаботинський (1913), який довгий час працював у закладах освіти Олександрівського району

Партизани загону ім. Ворошилова (командир — С. І. Довженко) знищили три автомашини й два літаки, що були в розібраному стані, на ділянці Кіровоград — Івангород (1943)

Г. Я. Жаботинський

ДЕНЬ

ЖАБЕЯТНИМ РЯДКОМ

І у нас почалися приготування до зустрічі холери... Окремі землевласники, як наприклад, графи Бобринські, Терещенки, Давидови, витрачають величезні кошти на надання допомоги народу у своїх маєтках на випадок холери. Влаштовують спеціальні лікарні-бараци, посилюють медичний персонал і т. п. (*Газета "Киевлянин", № 234, 24 серпня 1892 р.*)

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

Дощовий день — погожа осінь і щедрий урожай наступного року.

6 ВЕРЕСНЯ

24 СЕРПНЯ ЗА СТ. СТ.

В Олександрівці урочисто відкрито меморіальну дошку на будинку, в якому народився один з перших вітчизняних льотчиків, талановитий конструктор, один з перших українських соціал-демократів Левко Маркович Мацієвич (1997)

Меморіальна дошка на будинку, де народився Л. М. Мацієвич

Під час відкриття меморіальної дошки на честь Л. М. Мацієвича. 1997 р.

7 ВЕРЕСНЯ

25 серпня за ст. ст.

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Перенесення мощей апостола Варфоломія (VI). Апостола від 70-ти Тита, єпископа Критського (I). Святителів Варсиса та Євлогія, єпископів Едеських, і Протогена, єпископа Каррійського, сповідника (IV). Святителя Мина, патріарха Цареградського (536—552).

Друга субота місяця — День українського кіно

НАШІ В КІНО

Серед вихідців з Олександрівського району найбільше в кіно знімався народний артист СРСР Гнат Юра. Він створив образи у фільмах "Прометей" (1936), "Кармелюк" (1939), "Тарас Шевченко" (1951) та інших.

У роки незалежності України в кіно знявся житель Олександрівки Іван Олефіренко. Львівська газета "За вільну Україну" у жовтні 1994 р. на смерть Івана Олефіренка писала: "Примітив яось на Тарасовій горі козацькі задатки Івана режисер з Нью-Йорка Ярослав Кулинич і увіковічив його у невеликій ролі для фільму "Україна в огні".

У цій невеликій статті розповідається і про життєвий шлях Івана Олефіренка. "З 1989 року, з самого початку розбудови нашої України, Іван брав участь у пікетуваннях, мітингах, вишколах свідомої молоді і походах.

Він — один з організаторів дослідницького рейду по Холоднорярщині, гайдамацькому краю, де українці в 1919—1922 роках у черговий раз вели запеклі бої вже проти більшовиків. Іван розповідав землякам про нашу символіку, привозив книги, газети з найвіддаленіших куточків України, розуміючи значення просвіти. ...Іван Олефіренко вирізнявся войовничим козацьким духом, не схилиючись перед грубістю і ошуканством".

НАРОДНІ ПРИКМЄТИ

Прийшов Варфоломій — на зиму жито сій.

Суша на Варфоломія — гострої зими є надія.

8 ВЕРЕСНЯ

26 серпня за ст. ст.

Міжнародний день грамотності

Міжнародний день солідарності журналістів

В. П. В'юник

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Стрітня Володимирської ікони Пресвятої Богородиці. Мучеників Адріана й Наталії (305—311). Преподобного Адріана Ондрусівського (1549). Псково-Печерської ікони Божої Матері, що носить назву "Розчулення" (1524).

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

Холодний ранок у цей день віщує ранню і холодну зиму.

За роки, що В. П. В'юник працює в редакції обласної газети "Народне слово", його взнала вся Кіровоградщина. Гострі й принципові публікації Володимира В'юника щоразу спрямовані на захист людини, викликають захоплення читачів і лютю у тих, хто з ними не погоджується.

Володимир Пилипович — ветеран журналістики. Життя водило його і казахськими степами, і закутками Алтаю та Білорусі, й іншими дорога-

ми. Довгий час він жив на Харківщині, працюючи власним кореспондентом обласних газет, власним кореспондентом республіканської газети "Сільські вісті" по Харківській та Сумській областях. Він є членом Національної спілки журналістів України, був делегатом ІХ з'їзду цієї організації.

Народився В. П. В'юник 14 жовтня 1942 р. у с. Кримках Олександрівського району. Закінчив Голиківську середню школу. Потім закінчив Олександрійське училище культури, історико-філологічний факультет Кустайнського державного педагогічного

інституту в Казахстані та факультет журналістики Вищої партійної школи при ЦК Компартії України у Києві.

Володимир В'юник цікавий не лише як журналіст. Він дуже любить природу, для нього посадити і доглянути дерево — найбільша втіха. Для знайомих кіровоградських садівників Володимир Пилипович — добровільний консультант і помічник.

Є таке поняття: хороша людина. Це ще, здається, не професія. А Володимир В'юник є високим професіоналом і справді хорошою людиною, надійним товаришем, чесним, готовим прийти на допомогу.

9 ВЕРЕСНЯ

27 серпня за ст. ст.

ЦЕРКОВНІ СВЯТЛА

Преподобного Пимена Великого (бл. 450). Преподобних священномучеників Кукші й Пимена посника, Печерських, в Ближніх печерах (після 1114). Святителя Осії сповідника, єпископа Кордувійського (359). Святителя Ліверія сповідника, папи Римського (366). Преподобного Пимена Палестинського (бл. 602). Мучениці Анфіси. Преподобного Савви.

ПЯК ЧИНИМ НАШ

ПРАЦЮЮ

Чарку не доп'єш — очі западуть.
Даючи в інший двір молоко, треба кинути у нього дрібку солі, щоб відьма не зіпсувала молоко.

Якщо молоко збіжить на вогонь, слід посипати сіллю, інакше у корови потріскаються дійки.

Не можна їсти освячену паску ввечері: чорт буде їсти разом і може спокусити.

Над колодязем не можна їсти хліба, водитиметься нечисть у колодязі.

Якщо з'їсти цілушку (горбушку), дівки цілуватимуть.

Цвілий хліб їдять, щоб уміти плавати.

Якщо під час обіду хто не дасть шматка хліба тому, хто просить, буде бігати за шматком хліба на тому світі.

Після заходу сонця не можна вивести попіл з хати.

Не можна викидати сміття під час заходу сонця.

Глина падає зі стелі — на переміну місця.

Увечері не можна дивитися у дзеркало: побачиш якусь нечисть.

Якщо ввечері чується стукіт у вікно, треба гукнути три рази. І якщо відгукнеться тільки один або два рази, то це нечистий.

Підмітаючи хату, не можна перекидати сміття через поріг, щоб не засипати мертвим очі.

На порозі не можна їсти, щоб люди не в'їдалися.

Не можна стояти на порозі, коли грім гримить.

Не можна ввечері, сидючи на порозі, їсти окрасць хліба.

Не можна давати їсти на непокритому столі, щоб злидні не напали.

Коли йдеш через смітник, треба три рази плюнути, щоб не напала короста; при цьому сказати: "Чиє сміття, того й короста".

Від млина не можна брати цвахи, бо в того, хто візьме, водитимуться шури.

Не можна спати в борозні, бо будеш блукати, у колії теж, бо чорти бігають.

На перехресті хрестяться, примовляючи: "Перехресний шлях, перехресна дорога, дай мені, Боже, щастя, здоров'я".

Освячення криниць. с. Михайлівка

Олекс[андрійського] пов. розділяється на чверті. І кожна з них має свою криницю у степу. Парубки кожної чверті на другий день Трійці запрошують духовенство і влаштовують хресний хід до своєї криниці, водосвяття і потім спільний обід; за розпорядника обирається отаман і підотаман; збитки покриваються складчиною, копійок по 20 і більше. Дівчата мають свої дві криниці, котрі таким же чином висвячуються ними, з участю, однак, парубків, при цьому також вибирається отаманша і підотаманша.

З "Матеріалів з етнографії Новоросійського краю, зібраних у Єлисаветградському та Олександрійському повітах Херсонської губернії В. М. Ястребовим"

10 ВЕРЕСНЯ

28 серпня за ст. ст.

Друга субота місяця — День фізичної культури і спорту

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Преподобного Мойсея Мурина (бл. 400). Обретіння мощей преподобного Іова Почаївського (1659). Собор преподобних отців Києво-Печерських, які спочивають в Дальніх печерах (преподобного Феодосія). Преподобного Савви Крипецького, Псковського (1495). Праведної Анни пророчиці, дочки Фануїлевої, яка зустріла Господа Ісуса Христа в храмі Єрусалимському (I).

Подарунки переможцям обласних сільських спортивних ігор вручає голова райдержадміністрації О. С. Ковтун. 2001 р.

НАРОДНІ ТРИКМЕТИ

На Мусія завершували збирання конопель і перевезення снопів до клунь. Починався дубовий падолист. Якщо листя ще міцно тримається, то зима буде люта.

10 вересня

28 серпня за ст. ст.

Голова Олександрівської райради ДСТ "Колос"
В. М. Приймак

Команда Олександрівського району — переможець обласних сільських спортивних ігор. 2001 р.

11 ВЕРЕСНЯ

29 серпня за ст. ст.

Народився голова Олександрівської районної ради Олександр Степанович Невмержицький (1957)

Партизани загону ім. Держинського пустили під укіс ворожий ешелон на перегоні Цибулеве — Фундукліївка (1943)

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Усікновення глави Пророка, Предтечі й Хрестителя Господнього Іоанна.

Голова Олександрівської районної ради О. С. Невмержицький

ДЕНЬ ФАВЕТИНИМ РЯДКОМ

Огляд ставидлянської лікарні справив на лікарів [повіту] найсприятливіші враження, бо чистота й порядок, можна сказати, тут зразкові, і що головне — вона не має того гнітючого вигляду, який мають лікарні в наших закуткових повітових містах. Це, здається, чи не єдина лікарня по всій Київській губернії, влаштована повністю на кошти власника містечка Ставидел камергера двора його імператорської величності Гревса. За це і населення, яке знаходить притулок і допомогу медичну, підносить до небес мецената. (*Газета "Киевлянин", № 240, 30 серпня 1892 р.*)

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

Цього дня не працювали, особливо не сікли ножем чи сокирою круглі овочі, що нагадують голову. Постили, а дехто говорив.

"Іван Предтеча змушує птиць до втечі" — починають відлітати журавлі.

Якщо журавлі полетіли на південь — на ранню зиму.

Період останніх гроз. Якщо чути грім, то на довгу й теплу осінь.

12 ВЕРЕСНЯ

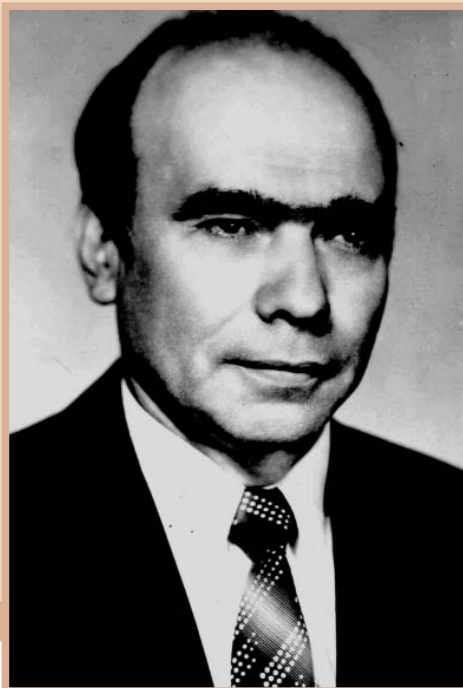
30 серпня за ст. ст.

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Святителів Олександра (340), Іоанна (595) й Павла Нового (784), патріархів Константинопольських. Преподобного Олександра Свірського (1533). Перенесення мощей благовірного князя Олександра Невського (1724). Обретіння мощей благовірного князя Даниїла Московського (1652). Преподобного Христофора Римлянина (VI). Преподобного Фантина чудотворця, в Солуні (IX—X). Святителів Сербських.

Народився у с. Соснівці доктор медичних наук, професор Олександр Онікійович Ступницький (1925)

Звання Героя Соціалістичної Праці присвоєно ланковій 2-го ім. Петровського цукрокомбінату Олександрі Федорівні Задой (1949) за вирощування рекордних урожаїв озимої пшениці й жита

О. О. Ступницький

ДЕНЬ ІЗБЕЖИНИМ РЯДКОМ

Від часу організації району й районної газети значно виросла сількорівська армія району. Ця сількорівська армія — ударники колгоспних ланів — і робить нашу районну газету й особистим прикладом міцно бореться за виконання ухвал партії й уряду, за виконання комплексу робіт, картас зливників, бракоробів. Сількорів Котенка, Зиму (Вищі Верещаки), Криво-

лапа (Кримки), Прочухана (Красносілка), Гончаренка, Мельника (Івангород) знають колгоспники як чесних робітників-ударників, поважають їх. За час від організації райгазети від сількорів одержано 970 дописів. 30% з них використано в газеті, одержано відповіді, що факти підтвердилися і вжито заходи. 262 дописи надіслано на розслідування, більшість з них підтвердилася, недоліки було усунуто. (Газета "Більшовицький шлях", № 97, 12 вересня 1935 р.).

13 ВЕРЕСНЯ

31 серпня за ст. ст.

Народився князь, російський державний діяч, генерал-фельдмаршал Григорій Олександрович Потьомкін (1739), який наприкінці XVIII ст. володів частиною нинішнього Олександрівського району. Помер у 1791 р.

Г. О. Потьомкін

Звання Героя Радянського Союзу посмертно удостоєний уродженець с. Родниківки Антон Антонович Антонов (1944)

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Покладення чесного пояса Пресвятої Богородиці (395—408). Священномученика Кіпріана, єпископа Карфагенського (258). Святителя Геннадія, патріарха Цареградського (471).

ГОРОСКОЯ ДРЮЇДІВ

ЛИЦЯ

(11.03—20.03)

13.09—22.09)

Приваблива, вміє цим користуватися. Легко пристосовується. Чутлива до лестошів. Повна суперечностей. Спілкуватися з нею легко і приємно. Винахідлива. Пунктуальна. Має практичний розум. Ревнива.

14 вересня

1 вересня за ст. ст.

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Преподобного Симеона стовпника (459) й матері його Марфи (бл. 428). Мученика Аїфала диякона (380). Мучениць 40 дів-посниць і мученика Аммуна диякона, учителя їх (IV). Мучениці Калісти й братів її, мучеників Євода і Єрмогена (309). Праведного Ісуса Навина (XVI ст. до Р. Х.). Собор Пресвятої Богородиці в Міасинській обителі (в пам'ять обретіння її ікони) (864). Чернігівської-Гефсиманської (1869), Олександрійської та тієї, що носить назву "Всеблаженна" (в Казані), ікон Божої Матері.

Народився у с. Вищих Верещаках ветеран Великої Вітчизняної війни і праці Іван Карпович Сухіна (1924), який майже 40 років працював на педагогічній ниві в Олександрівському районі

І. К. Сухіна

В. Д. Корнер. 1941 р.

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

Початок справжньої осені. До цього дня всі мусили обсяятися озиминою. Ввечері по хатах запалювали посвіт. З Семеном пов'язується початок церковного року (індикту), який широко відзначали ще у XVIII ст. З цього дня вже не можна посилати старостів, але справляти весілля починали з Покрови (14 жовтня).

Якщо на Семен-день тепла погода — вся зима теплою буде.

Сухою буде осінь, коли на Семен-день сухо.

14 вересня починалося "старе" бабине літо, що тривало до 21 вересня. Бабине літо похмуре й дощове — осінь суха.

В. Д. Корнер у с. Івангороді

15 ВЕРЕСНЯ

2 вересня за ст. ст.

В Олександрівку прибув перший загін будівників газопроводу "Союз" з Німецької Демократичної Республіки (1975)

Зварювальні роботи на будівництві газопроводу

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Мученика Маманта (275), батька його Феодота й матері Руфіни (III). Преподобного Іоанна посника, патріарха Цареградського (595). Мучеників 3628 у Нікомідії (III—IV). Калужької ікони Божої Матері (1771).

На будівництві газопроводу

ДЕНЬ ІЗВЕЩНИМ РАДКОМ

15 вересня в голиківському колгоспі "Борець" став до роботи бурякокопач "З-ТС" на тязі трактора. Трактором керує досвідчений тракторист Лень К., бурякокопачем — штурвальний Боркута Микола. (*Газета "Більшовицький шлях", 22 вересня 1935 р.*)

16 вересня

3 вересня за ст. ст.

ЦЕРКОВНІ СВЯТЯ

Священномученика Анфима, єпископа Нікомідійського, і з ним мучеників Феофіла диякона, Дорофея, Мардонія, Мигдонія, Петра, Індиса, Горгонія, Зінона, Домни діви та Єфимія (302). Преподобного Феоктиста, співосника Євфимія Великого (467). Блаженного Іоанна Власатого, Ростовського чудотворця (1580). Святої Фіви диякониси (I). Мучениці Василиси Нікомідійської (309). Священномученика Аристіона, єпископа Олександрійського. Святителя Іоанікія II, патріарха Сербського (1354). Пісідійської ікони Божої Матері (608).

Друга неділя місяця — День працівників нафтової, газодобувної та нафтопереробної промисловості

Міжнародний день збереження озонного шару

Олександрівська нафтобаза

Олександрівська газокompресорна станція

Працівники нафтобази

16 ВЕРЕСНЯ

3 вересня за ст. ст.

Працівники газокompресорної станції

Будинок Олександрівського управління з експлуатації газового господарства

Рембаза

На газокompресорній станції

На рембазі

17 вересня

4 вересня за ст. ст.

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Священномученика Вавили, єпископа Великої Антіохії, та з ним трьох отроків: Урвана, Прилідіана, Єполонія й матері їх Христодули (251). Пророка Боговидця Мойсея (1531 р. до Р. Х.). Обретіння мощей святителя Іоасафа, єпископа Белгородського (1911). Мучениці Єрміонії, дочки апостола Филипа диякона (бл. 117). Мученика Вавили Нікомідійського та з ним 84 отроків (IV). Ікони Божої Матері, що носить назву "Неопалима Купина" (1680).

Померла заслужений вчитель України Тетяна Остапівна Піонтківська (1975), яка довгий час працювала в школах Олександрівського району. Народилася у 1914 р.

Сцена з вистави "Безталанна" у виконанні олександрівських аматорів. 1956 р.

Заквітчалася осінь айстрами,
Засвітила день чорнобривцями,
Засміялась циганським сонцем,
Нагадала мені сто літ.

Я їй жовтого листя насипала
У барвистий поділ мережаний,
Віддала їй намисто калинове,
Чорнобривий позичила цвіт.

Пішла осінь із пізними айстрами,
Із чорнявими чорнобривцями,
Із червоним разком калиновим,
Залишивши мені печаль.

Ой, не жаль мені айстр із вересня.
Не сумую за чорнобривцями.
Хай калина лишитьсь осені.
А куди ж я подіну печаль?

Світлана Барабаш

18 ВЕРЕСНЯ

5 вересня за ст. ст.

Третя неділя місяця — Міжнародний день миру

обстановкою, зустрічний пошук вирішили провести розвідники майора Леоновича.

Успіх сприяв і піхотинцям, зокрема відділенню Миколи Павличенка. Він першим піднявся в атаку і увірвався в розташування ворога. У рукопашному бою знищив трьох гітлерівців, притягнув на собі полоненого. Через три дні командир полку вручив комсомольцю першу нагороду — орден Слави III ступеня.

У липні 1944 року 168-ма стрілецька дивізія перейшла кордони Латвії.

Відповідаючи до свого лігва, ворог чіплявся за кожен шмат землі. Цілі райони на берегах річок перетворювалися на фортеці. Суцільні трирядні дротяні загорожі. Особливо жорстокий опір чинили фашисти на підступах

до річки Огре, порівняно невеликої, довжиною десь близько 180 кілометрів.

Порожиста біля впадіння в Даугаву, розділена на два рукави, ріка між містами Кегуме і Огре вивела бійців сержанта Миколи Павличенка на острів.

Увечері 15 вересня затрималися поблизу невеликого хутора. У кількох невдалих атаках бійці Павличенка, як і вся рота, зазнали тяжких втрат. Стало зрозумілим, що фронтальним ударом фашистів з укріплень не вибити.

У молодому вербняку угледів Микола давно забуту осушувальну каналу, яка гадюкою повзла у ворожий тил. Все відділення раптово виросло за спиною гітлерівського підрозділу...

Наступного дня бійці Павличенка під шквальним кулеметно-мінометним вогнем підповзли до замінованого мосту через Огре. І дуже вчасно. Вже горів бікфордів шнур, розсипаючи іскри вогню, порпалися біля перил ворожі підрильники.

Дружною чергою з кількох автоматів відділення посіяло серед фашистів паніку. Двох підрильників звалив сержант Павличенко.

4 жовтня командир 110-го стрілецького корпусу гвардії генерал-майор Грязнов підписав нагородний лист, а 15 жовтня вручив Миколі Павличенку орден Слави II ступеня.

Ледве проминувши село Лівберзе, головний загігн 462-го стрілецького зустрів відступаючу фашистську колону, яка поспішала до Єлгави.

Бій був жорстоким і коротким. Лісова дорога миттєво перетворилася на цвинтар: не один гітлерівець склав тут голову. До висоти 94,5 відділення сержанта Павличенка дісталася непоміченим. А потім гранатний бій проклав шлях до успіху.

Гітлерівці, з усього видно, не чекали нападу. Стріляючи на ходу, Павличенко біг попереду. Ще дві-три хвилини — і висоту буде взято! Та зовсім поруч зататакав ворожий кулемет. Відділення залягло. Просуватися далі по рівному схилу означало втратити бійців, з якими пройдено всю Прибалтику...

2 лютого 1945 року підполковник Фролов написав у нагородному листі: "Сержант Павличенко особисто знищив вісьмох фашистів і одного захопив у полон. Ворог відступив. Відділення мало на своєму рахунку близько тридцяти фашистських солдатів".

Указ Президії Верховної Ради Союзу РСР від 29 червня 1945 року сповістив про те, що наш земляк віднині — кавалер усіх трьох орденів Слави.

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Пророка Захарії й праведної Єлизавети, батьків Іоанна Предтечі (I). Преподобномученика Афанасія Брестського (1648). Убісння благовірного князя Гліба, в Святому Хрещенні Давида (1015). Мучеників Фіфаїла й сестри його Фівеї (або Вівеї) (98—138). Мученика Сарвіла. Мучениці Раїси (Іраїди) (бл. 308). Мучеників Іувентина й Максима воїнів (361—363). Мучеників Урвана, Феодора й Медимна та з ними 77 мужів з церковного чину, які постраждали в Нікомідії (370). Мученика Авдія (Авида) в Персії (V).

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

На Захарія та Лисавети — середній строк жовтіння горобинового листя. За цим днем прогнозували, якою буде зима.

М. І. Павличенко

НА ЛАТІСЬКІЙ ЗЕМЛІ

Другу добу 462-й стрілецький полк не рухався з місця. І це було тим прикрише, що невдачам передували кількадевні успішні операції.

25 серпня 1944 року в районі озера Катіте гітлерівці вирішили провести розвідку боєм.

Вранці події змінювались, як у калейдоскопі, але бій, що зав'язався, не міг визначити переможців, хоч ворог і переважав числом. Скориставшись

Дмитро Клюєнко

19 вересня

6 вересня за ст. ст.

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Третя субота місяця — День фармацевтичного працівника

Спогад чуда Архістрати́га Михаїла, який був у Хонех (Колоссах) (IV). Мучеників Євдоксія, Зінона й Макарія (311—312). Преподобного Архипа (IV). Мучеників Ромила й з ним багатьох інших (107—115). Священномученика Кирила, єпископа Гортинського (III—IV). Мучеників Киріака, Фавста пресвітера, Авива диякона та з ним 11 мучеників (бл. 250). Преподобного Давида (VI). Києво-Братської (1654) й Арапетської ікон Божої Матері.

НАРОДНІ ПРИКМЄЯТИ

З цього дня починалися храмові свята. Можна було варити питний мед ("медовуху") і влаштовувати "кавуни" (громадські сходки).

На Михайла-чудотворця починає жовтіти листя берез та лип. Якщо береза жовтіє з маківки — чекай ранньої весни, низу — пізньої.

Листя берез і лип не опаде до кінця місяця — сніг ляже пізно, і навпаки.

Приміщення центральної районної аптеки № 13

У центральній районній аптеці № 13

В аптеці фірми "Галеніка"

20 ВЕРЕСНЯ

7 вересня за ст. ст.

Третя неділя місяця — День працівника лісу

Стара контора Олександрівського держлісгоспу

ЦЕРКОВНІ СВАТЯ

Передсвятю Різдва Пресвятої Богородиці. Мученика Созонта (бл. 304). Святителя Іоанна, архієпископа Новгородського (1186). Преподобномученика Макарія Канівського, архімандрита Овруцького, Переяславського (1678). Преподобного Серапіона Псковського (1480). Апостолів від 70-ти Євда (66) й Онисифора (після 67). Мученика Євсихія (117—138). Преподобного Луки (після 975).

Олександрівські лісівники

21 вересня

8 вересня за ст. ст.

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Різдво Пресвятої Владичиці нашої Богородиці й Пріснодіви Марії. Ікони Софії, Премудрості Божої (Київської).

Завершено будівництво й освячено церкву Різдва Богородиці в с. Красносілці. Храмове свято в південно-західній частині с. Красносілки

Освячено церкву в с. Івангороді. Храмове свято в с. Івангороді

Звересніло. Ударило в небі "курли",
У дрімоті дерева скидають свої покривала.
Ти очима питаєш у зграй — а коли ж, а коли
Вам вертати назад через дальні шляхи-перевали?
Прилетять вони, люба, як березень з юним лицем
Гляне в даль потеплілу проникливо так, проліськово,
Тільки нам не вернути замріяне літо оце,
Несподіване літо, небачене ще, загадкове...
Одцвіли ми порізну. Ти не для мене, а я
Вже гадав, що лишуся назавжди отак — пустоцвітом,
Доки нам одинока не стрілася стежка в полях
Теплим літом отим, несподіваним літом.
І тоді негадано з'явилось оте непросте,
Що запалені губи шептали тобі до світанку.
...Так в прив'ялім садку раптом вишня, бува, зацвіте
Лиш до ранку, на жаль, до холодного першого ранку.
Звересніло, кохана, птахи почали переліт,
Я благаю у долі і цього високого неба:
Захистіть ви останній, цей білий вишневий мій цвіт,
А якщо й опаде, то нехай лиш — в долоні
До тебе.

Анатолій Кримський

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

Другу Пречисту іноді називають ще Осінньою Пречистою. Пасічники в цей день утеплюють на зиму бджолині вулики, а власники овець вдруге стрижуть вовну. Дівчата цього дня до сходу сонця молилися Богородиці з проханням подати їм добрих і багатих женихів.

Прийшла Перша Пречиста — одягла природа намисто, прийшла Друга Пречиста — взяла комара нечиста, а прийшла Третя Пречиста (4 грудня) — стала діброва безлиста.

22 ВЕРЕСНЯ

9 вересня за ст. ст.

Народився Євген Борисович Кузик — син Бориса Миколайовича Кузика (1980), який закінчив Інститут міжнародних економічних відносин Фінансової академії при Уряді Російської Федерації. Працює в провідній інвестиційній компанії "Тройка-діалог" у Москві

День партизанської слави

Є. Б. Кузик

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Післясвято Різдва Пресвятої Богородиці. Праведних Богоотця Іоакима й Анни. Мученика Северіана (320). Преподобного Іосифа, ігумена Волоцького, чудотворця (1515). Обретіння й перенесення мощей святителя Феодосія, архієпископа Чернігівського (1896). Преподобного Феодана сповідника (бл. 300). Мучеників Харитона й Стратора (Стратоника). Блаженного Никити в Цареграді (XII). Спогад III Вселенського Собору (431).

Відкіля так пізно, нічліжани?
Вже туман біліє, скоро світ...
Партизани, мамо, партизани
До твоїх дісталися воріт.
Де ходили, де ви забарились,
Що з розпуття їдете саньми?
Із фашистами три ночі бились.
У дорозі запізнались ми.
Ми йдемо з лісів Холодноярських,
Там сніги глибокі, ще зима.
Де пройшла колона партизанська —
Порятунку ворогам нема!

*З партизанської пісні часів
Великої Вітчизняної війни*

22 ВЕРЕСНЯ

9 вересня за ст. ст.

Керівництво партизанських формувань Кіровоградщини: І. Д. Діброва,
О. Г. Капітанов, М. М. Скірда, К. І. Сабанський, С. І. Довженко

Делегація
Олександрівського району
на зустрічі партизанів
Холодного Яру.
Серпень 2002 р.

23 ВЕРЕСНЯ

10 вересня за ст. ст.

Остання неділя місяця — День смт Олександрівки

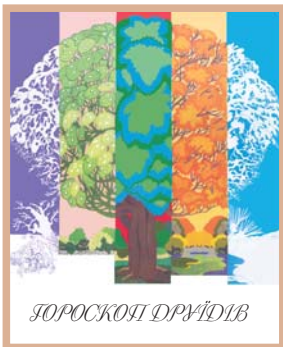

Адміністративний будинок в Олександрівці

ЦЕРКОВНІ СВЯТЯ

Мучениць Минодори, Митродори й Німфодори (305—311). Преподобного Павла Послушливого, Печерського, в Дальніх пещерах (XIII—XIV). Преподобного князя Андрія, в чернецтві Іоасафа, Спасо-Кубенського (1453). Апостолів від 70-ти Апелія, Лукія й Климента (I). Мученика Варипсава (II). Благовірної цариці Грецької Пульхерії (453). Святителів Петра й Павла, єпископів Нікейських (IX).

КРОТІ ПРОТИ НАС МИ — ПРОТИ КРОТІ

МАСЛИНА (23.09)

Урівноважена, спокійна, в ній немає нічого агресивного, і все це завдяки небажанню ускладнювати собі життя. Делікатна. Вміє бути терпимою. Добра і сердечна. Вроджене почуття справедливості. У спілкуванні стримана. Намагається не бути ревнивою. Інтелегентна.

Житла кротів глибокі, з великою кількістю ходів. Улітку кріт прокладає ходи біля поверхні землі (кормові та мисливські), довжина яких іноді сягає кількох сотень метрів, над ходами землю трохи піднято.

Кроти харчуються черв'яками, багатоніжками, слимаками, ведмедками, гусеницями, личинками метеликів, мух, хрущів та іншими комахами, що живуть у землі.

Кріт — корисна тварина. Та якщо він псує ділянку, то як же з ним не боротися? Спочатку можна застосувати відлякуючі

засоби. Один з них — тичина з металевими млинками. Коливання від них передаються у ґрунт, непокоячи кротів.

Інший засіб — нафта або гас. Упоперек ходу викопують рівчачок і засипають його просякнутою нафтою або гасом землею, а потім чистим ґрунтом. Ще один спосіб боротьби з кротом — виловлювання його пасткою — кротоловкою. Виготовляють її з дроту завтовшки 3,5—4 мм. Кротоловку встановлюють у ходах крота.

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

Якщо багато вродило горобини — осінь дощова, а зима — суворя й морозна.

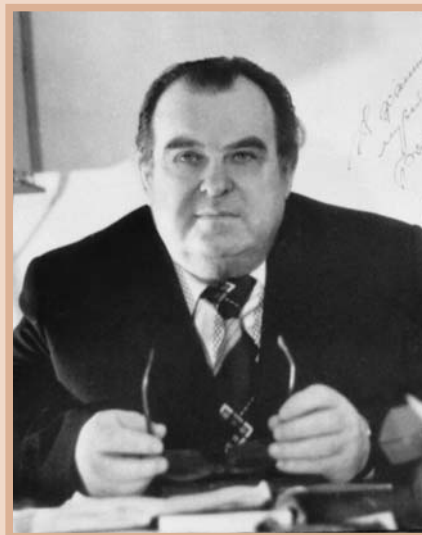
Вітер північно-західний — зима буде лютою, а південно-східний — теплою.

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Преподобного Силуана Афонського (1938). Перенесення мощей преподобних Сергія й Германа, Валаамських чудотворців. Преподобної Феодори Олександрійської (474—491). Мучеників Димитрія, Єванфії, дружини його, й Димитріана, сина їх (I). Мучеників Діодора й Дидима, Сирських. Мучениці Ії (362—364). Преподобного Євфросина (IX). Каплунівської і Святогорської Зимненської ікон Божої Матері.

Помер доктор медичних наук, професор, заслужений діяч науки України Володимир Іванович Шаповал (2001). Народився в с. Трилісах у 1924 р.

В. І. Шаповал

ВЧЕННИЙ ВІРНИЙ ПІДНІЙ ЗЕМЛІ

В. І. Шаповал народився в бідній селянській сім'ї і вже у тринадцятирічному віці осиротів, коли в 1937 році його батька — коваля, комуніста — розстріляли як "ворога народу". Та ні страшне горе, ні переслідування не зламали волі хлопця. Він з відзнакою закінчив Триліську семирічку, медичний технікум, Чернівецький медичний університет.

Відважний лікар-партизан Холодного Яру після злиття загону з частинами Червоної Армії брав участь

у боях і був тяжко поранений в руку, що, здавалося б, позбавило його можливості здійснити давню мрію — стати хірургом. Та ціною титанічних зусиль йому вдалося розробити штучний суглоб і взятися за омріяну справу.

В. І. Шаповал активно оперував і очолював Знам'янський міськвідділ охорони здоров'я, звідки його було запрошено до клінічної ординатури міста Харкова.

В. І. Шаповал блискуче захищає дисертації кандидата, а потім і доктора медичних наук, стає професором, очолює кафедру урології Харківського медичного інституту. Завдяки його зусиллям у Харкові було збудовано урологічну клініку, відкрито нефрологічний центр, генеральним директором якого й було призначено В. І. Шаповала.

Уродженець Трилісів — автор сотень наукових праць, заслужений діяч науки України, академік, вчений зі світовим ім'ям. Він мав численні запрошення переїхати працювати до Москви і до інших країн, та до останнього подиху залишився вірним рідній землі.

У рідному селі його звали просто наш Володя, бо любив він, приїхавши у відпустку, займатися теслярством, риболовлею, а ще ходити босоніж стежками дитинства після теплового дощу.

25 ВЕРЕСНЯ

12 вересня за ст. ст.

Народився російський військовий діяч, герой Вітчизняної війни 1812 року, генерал Микола Миколайович Раєвський (1771), який довгий час жив у с. Бовтишці. Помер у 1829 р., похований у с. Розумівці

М. М. Раєвський

Народився польський письменник, літературний критик, публіцист, представник "української школи" в польській літературі Міхал Грабовський (1804), який довгий час жив і творив у містечку Олександрівці. Помер у 1863 р.

Міхал Грабовський

ЦЕРКОВНІ СВЯТЯ

Віддання свята Різдва Пресвятої Богородиці. Священномученика Автонома, єпископа Італійського (313). Перенесення мощей праведного Симеона Верхотурського (1704). Преподобного Вассіана Тіксненського (1624). Мученика Юліана та з ним 40 мучеників (IV). Мученика Феодора Олександрійського. Священномученика Корнута, єпископа Нікомідійського (Іконійського) (249—259). Боянської ікони Божої Матері (1994).

її залишається у свекрухи, а весною я його візьму до себе.

Я вже писав до тебе, мій друже, все, що мав сказати, тепер залишається просити, щоб Бог благословив тебе. Сподіваюся, що ти у всіх випадках виявиш себе гідною військовою людиною.

Прощай!

12-те лютого 1828, Бовтишка.

Непробачно тобі, мій друг Миколушка, що ти стільки часу і випадків згаяв писати до нас. Коли б ти писав з кур'єрами через Петербург, я б не залишався у повному незнанні про тебе. Потоцький приїхав, листа не привіз. Я знаю тільки з газет, що ти зустрівач Абас-Мурзу.

Машеньці нове горе: син її помер! Ми ж усі здорові у відлюдній Бовтишці. Крім брата Олександра, нікого не бачимо. [...]

29-го листопада 1828. Бовтишка.

[...] Моя відрода тут — нова оранжерея, котру прибудував до кімнат сестер, так що в неї віконця і двері, вдалося прекрасно, у нас морози 17 град., я в 12-градусній температурі під ґрунтовими лаврами і маслами, оточений квітами, зеленню, п'ю каву і обідаю... Один. Останнє тільки псує все. Я її побудував для сестер, для ранніх квітів, одначе два дерева вкриті апельсинами і помаранчами, твоя ж оранжерея вельми невігідна, я перетворив її на виноградну.

З ЛИСТІВ М. М. РАЄВСЬКОГО ДО СИНА МИКОЛИ

3-го грудня (1826). С. П. Б.

Післязавтра, мій друг Миколушка, від'їжджаю додому. [...]

Машенька першим шляхом їде в Іркутськ; я не посмів відмовити їй у цьому. Вона тут, здорова; сподіваюся, що через рік ми її побачимо, син

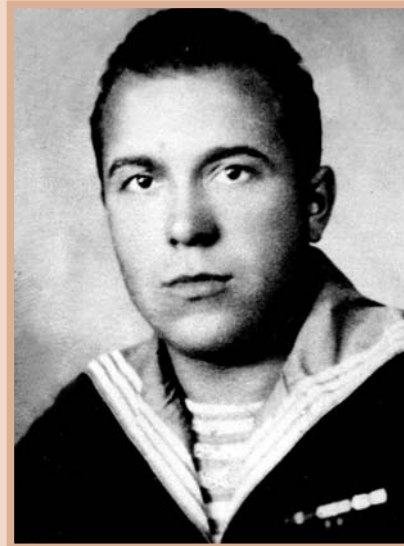
26 ВЕРЕСНЯ

13 вересня за ст. ст.

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Всесвітній день моря

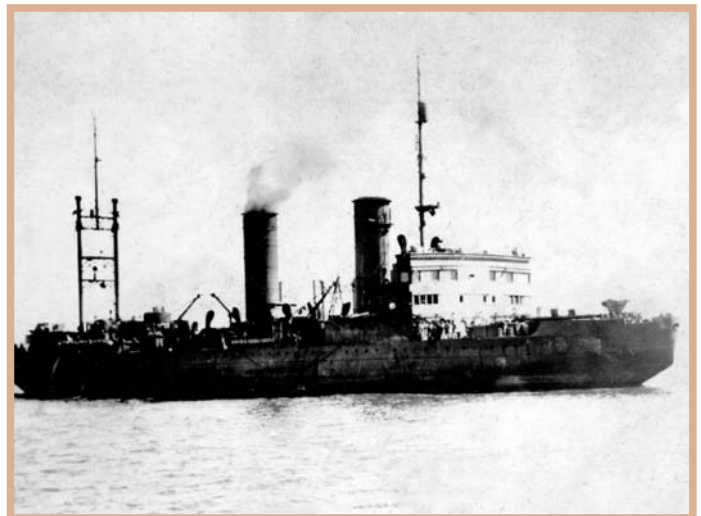
Пам'ять оновлення (освячення) храму Воскресіння Христового в Єрусалимі (335). Передсвятю Воздвиження Чесного й Животворящого Хреста Господнього. Священномученика Корнилія сотника (I). Мучеників Кроніда, Леонтія й Серапіона (бл. 237). Мучеників Селевка й Стратоника (III). Мучеників Макровія й Гордіана (320). Священномученика Юліана пресвітера (IV). Мучеників Іллі, Зотика, Лукіана й Валеріана (320). Преподобного Петра в Атрої (IX).

М. С. Лозовий. 1940 р.

І. Я. Павленко — уродженець с. Бандурового, з 1947 р. працював на кораблях далекого плавання

Легендарний крейсер "Анастас Микоян", на якому М. С. Лозовий обійшов навколо світу

27 ВЕРЕСНЯ

14 вересня за ст. ст.

Освячено церкву в с. Новій Осоті.
Храмове свято у с. Новій Осоті

Всесвітній день туризму

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Воздвиження Чесного й Животворящого Хреста Господнього. Кончина святого Іоанна Златоуста (407). Лісинської ікони Божої Матері (1683).

ОЛЕКСАНДРІВЩИНА МОЖЕ СТАТИ РАЄМ ДЛЯ ТУРИСТІВ

На Олександрівщині існують сприятливі умови для розвитку туризму.

Тут чудова природа, є пам'ятки архітектури, цікава історія. Туристи можуть відвідати села Підлісне (є тут музей історії села, пам'ятник Г. П. Юрі, що народився тут), Розумівку (народний музей історії села, Хрестовоздвиженська церква-усипальниця Раєвських — пам'ятка архітектури і містобудування загальнодержавного значення),

Кримки (церква — пам'ятка архітектури і містобудування місцевого значення), Бірки (церква — пам'ятка

архітектури і містобудування місцевого значення, інші пам'ятки, цікава історія, хороші місця для відпочинку), Цвітне (гарна природа, осередок гончарства, цікава історія), Іванівку

(церква — пам'ятка архітектури і містобудування місцевого значення),

Бандурове (церква — пам'ятка архітектури і містобудування місцевого значення), селища міського типу

Олександрівку (багато пам'ятників

і пам'ятних місць, Державний музей

історії Олександрівського району, музей історії цукрозаводу, цікава історія, прекрасні місця для відпочинку)

та Єлизаветградку (музей історії селища, багато пам'ятників і пам'ятних

місць). Олександрівку і Розумівку

включено до перспективних міжна-

родних туристичних маршрутів. Кіро-

воградське туристичне бюро "Азимут"

включило Олександрівку до одного

зі своїх маршрутів. Є на Олександр-

івщині умови для розвитку зеленого

(селянського) туризму. Відпочивати

можна практично в кожному насе-

леному пункті.

НАРОДНІ ТРИКМЕТИ

На Воздвиження (Здвиження) колись утретє зустрічали осінь і говорили: "Свитку на Здвиження скидай,

а кожух надівай". У цей день заборонялось дітям ходити в ліс, бо якраз

збирається на свою нараду всіляке

гаддя, щоб одзвітуватися, хто що зло-

го зробив. А тому змії, котрі не вико-

нали своєї обітниці, накидаються

на людей.

28 вересня

15 вересня за ст. ст.

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Післясвято Воздвиження Хреста.
Великомученика Никити (бл. 372). Обретіння мощей святителя Акакія сповідника, єпископа Мелітинського (III). Мучеників Максима, Феодота, Аскліади (Аскліпідоти) (305—311). Мученика Порфирія (361). Обретіння мощей первомученика архі-диякона Стефана (415).
Преподобного Філофея пресвітера, в Малій Азії (X). Новоникитської ікони Божої Матері (372).

Помер і похований у с. Розумівці герой Вітчизняної війни 1812 р., генерал Микола Миколайович Раєвський (1829), який довгий час жив у с. Бовтишці. Народився в 1771 р.

НЕКРОПОЛЬ РАЄВСЬКИХ

Відомо, що героя Вітчизняної війни 1812 року генерала Миколу Миколайовича Раєвського поховано у родинній усипальні, розміщеній у Хрестовоздвиженській церкві в с. Розумівці. В усипальні та біля церкви поховано також багатьох членів його родини.

Дружину генерала Софію Олексіївну поховано на кладовищі Тестацхо в італійській столиці Римі, старшого сина Олександра — у Ніцці (Франція), Олена, дочка генерала, котра хворіла на туберкульоз, покоїться в кафедральному соборі міста Фаскати в Італії. Улюблену дочку генерала Марію (княгиню Волконську) поховано в с. Вороньках Чернігівської області, старшу дочку генерала Катерину Орлову — на кладовищі Новодівичого монастиря у Москві (Росія). Молодший син Микола помер у с. Краснецькому Воронежської області (Росія), де й похований.

Надгробки членів родини Раєвських поблизу церкви-усипальні в с. Розумівці

Церква-усипальня родини Раєвських у с. Розумівці. XIX ст.

29 ВЕРЕСНЯ

16 вересня за ст. ст

Народилася відмінник народної освіти України Людмила Петрівна Єгорова (1925), яка довгий час працювала на Олександрівщині

Л. П. Єгорова

Народилася у смт Олександрівці лауреат премії Бориса Кузика, вчитель Невшатківської загальноосвітньої школи Тетяна Іванівна Шевченко (1952)

Т. І. Шевченко

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Великомучениці Євфимії всехвальної (304). Святителя Кіпріана, митрополита Московського, всієї Русі чудотворця (1406). Мучениці Севастіани (86—96). Мучениці Мелітини (138—161). Мучеників Віктора й Сосфена (бл. 304). Преподобного Дорофея, пустельника Єгипетського (IV). Мучениці Людмили, княгині Чеської (927). Преподобного Кукші, сповідника Одеського (1964), обретіння мощей (1994). Ікони Божої Матері, що має назву "Призри на смирення" (1420), у Києві (1993).

Т. І. Шевченко у 1970 р. закінчила Олександрівську середню школу № 2. Цього ж року вступила на філологічний факультет Кіровоградського педагогічного інституту за спеціальністю "російська мова та література", який закінчила 1974 р.

За призначенням працювала у Чернівській восьмирічній школі Збаразького району Тернопільської області. У 1976 р. через сімейні обставини

повернулася до рідного селища, де трудилася в Олександрівській восьмирічній школі № 4 (1976—1977), у рідній Олександрівській школі № 2 (1977—1987), завідувала методичним кабінетом районного відділу освіти (1987—1995). З 1995 р. працює у Невшатківській загальноосвітній школі I—III ступенів. Педагогічну майстерність Т. І. Шевченко відзначено премією Бориса Кузика.

29 вересня

16 вересня за ст. ст.

Народилася поетеса Валентина Фоківна Кондратенко (1948), яка проживала в смт Олександрівці

В. Ф. Кондратенко

В. Ф. Кондратенко народилася у с. Диминому Маловисківського району. Згодом батьки переїхали до Олександрівки. Тут минуло її дитинство. Та доля знову закинула у Малу Виску, де й закінчила середню школу № 3. Вищу освіту здобула на філологічному факультеті Кіровоградського педагогічного інституту ім. О. С. Пушкіна.

Працювала у школах та професійно-технічних училищах Кіровоградщини. Нині проживає в с. Олексіївці

Добровеличківського району. Як значає письменниця Тамара Журба,

"у Валентини Божа іскра викресалась із великого болю. Від наглого, жорстокого удару долі заговорила раптом жінка зі світом музикою поезії". Друкувалася в обласній та республіканській пресі. В. Ф. Кондратенко — авторка збірок поезій "Цвіте запізнілий мій, терновий" та "Між радістю й плачем". У цій книзі читачі знайдуть пісні на вірші Валентини Кондратенко, музику яких написав олександрівець Анатолій Борисенко.

Емблема смт Олександрівки, яка використовувалася під час театралізованого свята на честь 200-річчя селища 29 вересня 1985 р. Автор малюнка — Михайло Зименко. Ідея Василя Білошапки.

30 ВЕРЕСНЯ

17 вересня за ст. ст.

Всеукраїнський день бібліотек

Помер український фізик-методист, художник, професор Олександр Калістратович Бабенко (1959). Народився у 1881 р. в с. Ясинуватці

Народився у с. Кримках заслужений працівник сільського господарства України Володимир Овксентійович Пересунько (1935)

В. О. Пересунько

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Мучениць Віри, Надії, Любові й матері їх Софії (бл. 137). Мучениць Феодотії (бл. 230) й Агафоклії. Мучеників 156: Пелія й Нила, єпископів Єгипетських, Зінона пресвітера, Патермуфія, Іллі та інших (310). Цареградської (1071) і Макаріївської (1442) ікон Божої Матері.

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

Жінки намагалися не починати важливу роботу.

Будинок районної бібліотеки

ЖОВТЕНЬ

ОКЛЯБРЬ ОCTOBER

Темная дїброва
Стихла і мовчить:
Листя пожовтіле
З дерева летить.

Яків Щоголев

ЖОВТЕНЬ

Російська назва другого місяця осені — октябрь. Октябрь по-латині "восьмий". З римського календаря перебралась ця назва в російську мову і трансформувалася в жовтень.

За багаторічними спостереженнями, середньомісячна температура повітря в Олександрівці становить плюс 8,1 градуса. Звичайно, були місяці, коли спостерігалася тепла середина осені. Так було у 1955, 1960, 1966, 1967, 1974, 1981 рр. Термометр показував у середньому 10—12 градусів вище нуля. А от у 1946, 1947, 1951, 1976 рр. зима давала про себе знати значно раніше: середньомісячна температура повітря була плюс 3—4 градуси. Максимальна температура повітря спостерігалася 1 жовтня 1978 р. та 10 жовтня 1995 р. і становила близько 25 градусів тепла. Мінімальну температуру (мінус 9 градусів) у середині осені відмічено 29 жовтня 1997 р. На Олександрівщині середньодобова температура повітря 10 жовтня переходить через плюс 10 градусів, а 30 жовтня — через плюс 5 градусів.

Відшуміло теплом бабине літо. Дерева прикрасились у барвистий наряд. Та найбільше жовтого листя. За буяння жовтогарячих барв середній місяць осені одержав в українців поетичну назву жовтень. Колись цей місяць називали ще "листобий", "листопадник", "грязник", "хмурень", "затимник". Адже у жовтні з кожним днем меншає листя на деревах і кущах, погода стає похмурішою, частішають дощі, а то й сніжок пролітає.

1984 р. та 26 жовтня 1997 р. Град спостерігався 15 жовтня 1984 р.

У жовтні відбувається таке явище природи, як повне пожовтіння листя берези (середня дата — 2 жовтня).

Воно означає прихід золотої осені, періоду підготовки природи до зимового спокою. На тиждень-півтора раніше змінюють барви листя груша, клен, липа, каштан. Одночасно з березою починає жовтіти листя дуба звичайного, ясеня, осики. Пізніше, ніж у берези, відмирає листя у бука, вишні, у пізніх сортів яблунь. Повністю опадає листя у яблуні, як правило, 31 жовтня. Спостерігається у жовтні і куціння озимої пшениці (середня дата — 17 жовтня).

Народний календар жовтня багатий різноманітними прикметами: "Грім у жовтні — на малосніжну зиму"; "Який жовтень — такий і березень"; "Осінь дощова — на врожай"; "Якщо жовтень студений, то й зима буде нетепла"; "Пізнні гриби — пізнні сніги"; "Перший сніг випадає за 40 днів до справжньої зими".

Осінь — сезон дощів. Значна частина осінньої вологи випадає саме в жовтні. Середньомісячна кількість опадів становить 35 мм. Бували, звичайно, і рекорди. Надзвичайно вологим спостерігався жовтень 1960 та 1970 рр. У жовтні 1960 р., наприклад, випало 143 мм опадів. А жовтень 1949 р. був надзвичайно посушливим: випало всього 5 мм опадів. Опади середини осені можуть бути не лише у вигляді дощу, а й снігу і навіть граду. Сніг, приміром, ішов 17 жовтня

ський допризовник"

1965 — у Розумівці відкрито нове приміщення восьмирічної школи
Перша неділя місяця — День працівників освіти

Друга неділя місяця — День художника

Третя неділя місяця — День працівників харчової промисловості

Четверта неділя місяця — День автомобіліста і дорожника

Остання субота місяця — День рятувальника

У ЦЬОМУ МІСЯЦІ

1935 — у Єлизаветградці влаштовано районну виставку досягнень тваринництва та механізації сільськогосподарства

1943 — партизани загону "За Перемогу" обстріляли німецьку автоколонну на шосейній дорозі Чигирин — Олександрівка

1944 — жителі Олександрівського району внесли свої заощадження на будівництво ескадриль "Кіровоград-

ЖОВТЕНЬ

ГОРОДИШКИ

У жовтні закінчується збирання коренеплодів, капусти. Погожого дня їх просушують на сонці і закладають на зберігання. Перед настанням стійких приморозків роблять передзимове висівання насіння моркви, петрушки, пастернаку, салату, кропу, шпинату та інших культур. Висаджують ревінь, естрагон та інші культури, поділивши кущі зі старих

насаджень. Листову капусту можна збирати навіть зі змерзлим листям, не даючи, однак, щоб воно ламалося. При цьому зрізають верхівки з листям, а стебло вкривають переносом чи землею і ранньою весною одержують ранній корисний салат. Білокачанна капуста добре переносить температуру мінус 8 градусів, але, щоб головки краще зберігалися взимку, їх треба зрізати до приморозків. При цьому відбирають тверді головки, залишаючи два зелених листки і качан завдовжки 2—4 см. У практиці широко використовують дорощування головок цвітної капусти в осінній період. Для цього її разом з корінням закладають у парники чи підвали. У темному місці при температурі від 0 до плюс 2 градусів головки помітно збільшуються за рахунок поживних речовин листя і стебла.

САДИВНИК

Після збирання врожаю в саду перекопують ґрунт під деревами. Під це перекопування раз на три-чотири роки вносять 1/2—1 склянки простого суперфосфату, стільки ж сірчанокислого калію або не більше 1/2 склянки хлориду калію на 1 кв. м площі. Органічні добрива вносять щороку. Вносять добрива і в ягідниках. Під смородину добре внести попіл як комбіноване фосфорно-калійне добриво, що підвищує стійкість рослин до захворювань мучнистою россою, антракнозом, септоріозом. Сухий попіл вносять неглибоко під кожен кущ по 200—300 г і рівномірно розподіляють по всій площі в зоні куща, а потім обережно перекопують ґрунт так, щоб не пошкодити коріння. Після перших приморозків обприскують листя яблуні, груші пізніх сортів та інших плодових дерев 5-процентним розчином сечовини (500 г на відро води). Жовтень — найкращий час осінніх деревопосадкових робіт після повного поживотіння листя берези і дуба.

ЩО ЗБИРАТИ З ЛІКАРСЬКИХ РОСЛИН

Заготовляють корені алтеї лікарської, корені лопуха, шишки вільхи, плоди глоду, горобини звичайної та шипшини.

РИБАЦЬ

Настання холодів відчуває і риба. Щука, карась і короп продовжують накопичувати запаси. У жовтні, коли хмарна погода змінюється сонячною, приємно посидіти десь у затишному місці зі звичайною вудкою. Тоді риба, немов радіючи останньому теплу, виходить на мілководдя. Добре клює в ці дні підлящик, плітка. Другий місяць осені, принаймні перша його половина, — справжнє роздолля для спінінгістів. На важку, добре відполіровану блешню можна ввіймати щуку.

1 ЖОВТНЯ

18 вересня за ст. ст.

Народився у с. Бовтишці краєзнавець Іван Данилович Петренко (1956), який на території Олександрівського району відкрив і дослідив 20 археологічних поселень, зокрема поселення пеньківської культури біля с. Біляївки

І. Д. Петренко

Міжнародний день музики

Міжнародний день людей похилого віку

В Єлизаветградці відкрилась вечірня школа сільської молоді (1946)

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Преподобного Євменія, єпископа Гортинського (VII). Мучениці Аріадни (II). Мучениць Софії та Ірини (III). Мученика Кастора. Молченської (1405), що іменується "Цілителька" (XVIII), та Староруської ікон Божої Матері.

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

Якщо на Ярину журавлі полетять, на Покрову слід очікувати першого морозу. Якщо журавлів цього дня не видно — раніше, ніж Артемієвого дня (2 листопада), не буде жодного морозу.

Будинок Олександрівської школи естетичного виховання (колишньої музичної школи)

Заняття проводить викладач дитячої музичної школи З. І. Ковда (Шкурат)

2 ЖОВТНЯ

19 вересня за ст. ст.

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Мучеників Трофима, Савватія й Доримедонта (276). Благовірних князів Феодора Смоленського (1299) й чад його Давида та Константина, Ярославських чудотворців. Мученика Зосими пустельника (IV). Благовірного князя Ігоря Чернігівського і Київського (1147).

Партизани загону "Москва" напали на ворожий обоз на ділянці Чигирин — Олександрівка (1943)

Перша неділя місяця — День працівників освіти

Нарада працівників відділу освіти райдержадміністрації

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

На вечорницях на Трохима парубки й дівчата після заручин домовлялися, чи братимуть шлюб цього року, а чи ще парубкуватимуть — дівкуватимуть.

На Трохима не проходить щастя мимо: куди Трохим — і воно за ним.

2 ЖОВТНЯ

19 вересня за ст. ст.

Урок веде вчитель Бірківської школи М. М. Фощій

Н. І. Козир (Рябко) — вчитель Олександрівської школи № 1

3 ЖОВТНЯ

20 вересня за ст. ст.

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Великомученика Євстафія Плакіді, дружини його Феопістії та чад їхніх Агапія і Феопіста (бл. 118). Мучеників та сповідників Михаїла, князя Чернігівського, і боярина його Феодора, чудотворців (1245). Преподобного й благовірного князя Олега Брянського (бл. 1285).

Рух обозів, тупіт коней здавалися населенню рухом танків; наші успіхи на Тясмині ходили в народі як подолання "дніпровських укріплень"... [...]

Все тугіше затягується петля. Все частіше й триваліше наші бої. Все важче бачитися з командирами загонів.

Навіть з Коренським не зустрічаюся другий тиждень підряд. І ось випала нагода заслухати інформацію Коренського, який з документальною точністю доповів:

[...] 9 березня. Стояли в селі Кримка (Кримки. — Авт.), піймали кілька чоловік поліцаїв. Місцевій підпільній групі допомогли деяким озброєнням та боєприпасами. Хай хлопці діють у Знам'янці. Командира Куценка забезпечили газетами та іншою літературою. Я не встиг поспіяти, як почув: "Кличуть у головштаб Коренського!"

Помчав туди. Відправили зі взводом есманців посилити Хінельський загін і організувати засідку.

На двоє саней я посадив двадцять чоловік і полетів до лісництва, що знаходилося біля дороги, котра вела з Підлісного в місто Кам'янку.

Ступич уже виставив пости і посадив до телефону партизана, який

Народився один з керівників партизанського руху в роки Великої Вітчизняної війни, Герой Радянського Союзу, генерал-майор Михайло Іванович Наумов (1908), який зі своїм з'єднанням у лютому — березні 1943 р. здійснив рейд через окуповану територію нинішнього Олександрівського району. Помер у 1974 р.

знає німецьку мову. Незабаром пролунав дзвінок з Кам'янки, і комендант вимагав доповіді: чи не чуто у нас про партизанів?

Ступич наказав доповісти, що "бандити", певне, в селі Підлісному. Лісничий просить охорону, щоб його не вбили.

Комендант пообіцяв надіслати взвод військ СС.

Не встигли пообідати, як пролунав постріл, а за ним кулеметна черга розбила вікно, біля якого ми сиділи.

Ми схопили зброю і вибігли у двір, де побачили на дорозі, метрах у п'ятдесяти від нас, вкриту брезентом машину, що стояла. Вправо і вліво від неї лежали фашисти і ретельно обстрілювали садибу лісництва.

Ми відкрили вогонь у відповідь. Я став за коморою і, поклавши гвинтівку в замок зрубу, бив на вибір по гітлерівцях, яких було видно як на долоні.

Ступич дав знак оточувати, і я з групою хлопців пустився перебігати через лісорозсадник, щоб зайти противнику в тил. Продершись через густі зарості, я опинився метрів за двадцять позаду ворога. Ми залягли в канаві і вдарили йому з тилу. У цей момент атакував гітлерівців і Ступич.

Він поклав офіцера і чоловік шість солдатів.

Я рахував убитих есесівців. Їх було двадцять сім. Від машини вже тягнувся в небо чорний дим. Наших було вбито двоє. Тільки встигли ми зібрати трофейне озброєння та відвезти загиблих у Кримку, як з боку Підлісного знову підійшли фашисти. Там зав'язався бій, котрий вели конотопці і недригайлівці. Кулі прошивали садибу лісництва. Ми підпалили з ПТР літак і дві танкетки. До ночі противник відступив, і ми теж залишили лісництво.

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

Євстафій наганяє вітри. Свято мірошників — усі вітри їм помічники.

Північний вітер — на холод, південний — на тепло, західний — на мокру, а східний — на зимну, проте сонячну погоду.

З документальної повісті
Михайла Наумова "Степовий рейд"

4 ЖОВТНЯ

21 вересня за ст. ст.

Народилась у с. Нижчих Верещаках редактор районної газети "Вперед" Ніна Миколаївна Доля (1955), при якій видання перейшло на комп'ютерний набір

Партизани загону (командир — П. А. Дубовий) вирізали близько 1000 м кабелю на ділянці Головкивка — Олександрівка (1943)

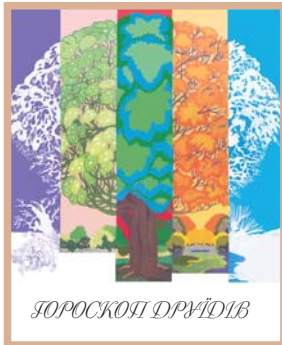

Н. М. Доля

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Апостола від 70-ти Кодрата (бл. 130). Обретіння мощей святителя Димитрія, митрополита Ростовського (1752). Преподобного Даниїла Шужгорського (XVI). Преподобного Іосифа Заонікіївського (1612). Священномучеників Іпатія єпископа й Андрія пресвітера (бл. 730—735). Святителів Ісаакія й Мелетія, єпископів Кіпрських. Мучеників Євсевія й Пріска.

Запущено перший у світі штучний супутник Землі (1957)

ГОРОСКОПИ ДРВІДІВ

НАРОДНІ ПІРІКМЕТТИ

Люди починали готуватися до зими. Про тих, хто легковажив, казали: "Пустий господар по Кіндраті не має ще кожу в хаті".

Погода, що буде на Кіндрата, протримається без змін ще чотири тижні.

ГОРОБИНА (01.04—10.04; 04.10—13.10)

За тендітною зовнішністю криється надзвичайно стійка натура. Мила. Має гарний смак та власну гідність. Не егоїстична, але дещо егоцентрична. Самостійна. З великим почуттям відповідальності. Контакти з нею складні. Чутлива. Передбачлива. Розумна.

5 ЖОВТНЯ

22 вересня за ст. ст.

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Пророка Іони (VIII ст. до Р. Х.). Священномученика Фоки, єпископа Синопійського (117). Преподобного Іони пресвітера (IX), батька святителів Феофана, творця канонів, і Феодора Начертаних. Преподобного Іони Яшезерського (1589—1592). Мученика Фоки вертоградя (бл. 320). Праведного Петра, колишнього митаря (VI). Преподобного Макарія Жабинського, Белевського чудотворця.

Німецько-фашистські окупанти в с. Красносілля розстріляли комуністів О. Бевза, Н. Прохода, В. Андреева, Г. Назаренка, М. Кононенка та багатьох активістів (1941)

Народилася лауреат премії Бориса Кузика, вчитель Олександрівської загальноосвітньої школи № 2 Олена Іванівна Півторак (1959)

Народилась у с. Трилісах лауреат премії Бориса Кузика Валентина Олександрівна Шуватова (1952)

О. І. Півторак

В. О. Шуватова

О. І. Півторак народилась у м. Прилуках на Чернігівщині. Так склалися сімейні обставини, що родина згодом переїхала в с. Любомирку. Тут минули дитячі роки О. І. Півторак, тут вона закінчила школу. Ще в шкільні роки мріяла стати вчителем. Мрія Олени Іванівни збулася, коли у 1979 р. вона стала студенткою заочного відділення Кіровоградського педагогічного інституту ім. О. С. Пушкіна, почала працювати старшою піонервожатою у школі, яку закінчила. Після закінчення вузу працює вчителем початкових класів спочатку Любомирської, а потім Олександрівської школи № 2. Працює О. І. Півторак на освітянській ниві відзначено премією Бориса Кузика, грамотами обласного управління та районного відділу освіти.

В. О. Шуватова після закінчення навчання на російському відділенні філологічного факультету Кіровоградського педагогічного інституту ім. О. С. Пушкіна працювала у Голицівській та Бірківській школах. З 1988 по 2002 рр. була заступником директора з виховної роботи Олександрівської загальноосвітньої школи № 3, вчителем російської мови та зарубіжної літератури, очолювала творчу групу класних керівників. Головну мету педагогічної діяльності вбачає у застосуванні активних форм і методів роботи на уроках, пробудженні кращих рис дитини, здатної до творчості й саморозвитку, зміцненні віри кожного учня в себе.

Її педагогічну працю відзначено грамотами районного відділу освіти. У 2002 р. В. О. Шуватова стала лауреатом премії Бориса Кузика.

В. О. Шуватова після закінчення навчання на російському відділенні філологічного факультету Кіровоградського педагогічного інституту ім. О. С. Пушкіна працювала у Голицівській та Бірківській школах. З 1988 по 2002 рр. була заступником директора з виховної роботи Олександрівської загальноосвітньої школи № 3, вчителем російської мови та зарубіжної літератури, очолювала творчу групу класних керівників. Головну мету педагогічної діяльності вбачає у застосуванні активних форм і методів роботи на уроках, пробудженні кращих рис дитини, здатної до творчості й саморозвитку, зміцненні віри кожного учня в себе.

НАРОДНІ ПІРІКМЕТИ

Цього дня замовляли лихоманку і зубний біль.
Якщо з берези лист ще не опав, то сніг ляже пізно.

5 ЖОВТНЯ

22 вересня за ст. ст.

Народився у с. Розумівці засновник народного самодіяльного хору "Тясмин" Олександрівського районного Будинку культури, ініціатор створення і перший директор Олександрівської дитячої музичної школи Віталій Романович Бідненко (1923)

В. Р. Бідненко

ком. Воював у Румунії, Угорщині, Чехословаччині. День Перемоги зустрів під Прагою. І після 9 травня довелось ще повоювати. Фашисти у Чехословаччині не поспішали капітулювати. Остання сутичка з німецькими військами була 13 травня.

Потім — війна з Японією. В. Р. Бідненко відправили в дивізійний оркестр. Разом з однополчанами проїшов Монголію, Китай.

З армії демобілізувався у 1947 р. і приїхав в Олександрівський район.

Згодом працював директором клубу цукрозаводу, викладав музику в школі, співав. У 1951 р. почав працювати в районному Будинку культури, де й заснував хор, що потім став народним самодіяльним хором "Тясмин". Під керівництвом Віталія Романовича олександрівський хор не раз ставав переможцем обласних і республіканських оглядів художньої самодіяльності, представляв Україну в Москві

У 1962 р. за ініціативою В. Р. Бідненка в Олександрівці відкрили шосту на Кіровоградщині дитячу музичну школу, а згодом, у 1968 р., ще й вечірню музичну школу. 21 рік (з 1962 по 1983) В. Р. Бідненко незмінно був директором дитячої музичної школи.

Чимало вихованців Віталія Романовича стали артистами, музикантами, культпрацівниками, співаками.

Він живе музикою, піснею. Сам Віталій Романович писав музику, любляв фотографувати, складав вірші.

Батьковим шляхом пішли молодший син і дочка, які теж стали музикантами.

тупного дня вирушили до райвійськомату у Златопіль проситись на фронт.

"Коли буде потрібно, тоді викличемо!

А поки що працюйте!" — відповіли там.

До самого приходу окупантів у край копали хлопці окопи. А в період окупації довелось переховуватись.

30 січня 1944 р. більшу частину

Турії радянські війська визволили від німецько-фашистських загарбників.

Командир полку М. М. Любицький поцікавився, чи немає тут, бува, музикантів. Йому й розповіли про В. Р. Бід-

ненка. Юнака викликали до штабу і доручили створити оркестр. Відкопав Віталій Романович із землі свого тромбона, зібрав хлопців-музикантів,

і почали вони виконувати перше бойове завдання: вивчили новий Гімн СРСР. Три дні знадобилося музикантам, щоб опанувати мелодію.

Потім вивчали військові марші.

Пізніше оркестр розформували, і став Віталій Романович автоматни-

на декаді української культури.

До багатьох бойових медалей, серед яких дві медалі "За відвагу" і медаль "За бойові заслуги", додалася найвища на той час в Україні нагорода — Почесна Грамота Президії Верховної Ради УРСР.

Про рівень тогочасної художньої самодіяльності свідчать хоча б такі факти: олександрівські аматори сцени ставили "Наталку Полтавку" М. Лисенка, "Вечорниці" П. Ніщинського, регулярно проводили районні свята пісні й танцю. І все не без участі В. Р. Бідненка. Йому доводилося керувати зведеним хором, в якому співало понад три тисячі хористів.

З МУЗИКОЮ ДО ЖИТТЯ

Захоплення музикою, піснею прийшло до В. Р. Бідненка в дитинстві.

У восьмому класі Віталій став хормейстером: йому доручили організувати шкільний хор, яким він керував два роки. Після дев'ятого класу хлопець вирішив серйозно вчитися музики і вступив у Херсоні до музичного училища по класу тромбона. Одночасно співав у хорі.

Йшов 1941-й. 16 червня повернувся В. Р. Бідненко додому, і доручили молодому музиканту організувати сільський духовий оркестр. Зібрав хлопців, почалися репетиції.

Як грім з ясного неба пролунало повідомлення про початок війни.

В. Р. Бідненко та його однолітки нас-

6 ЖОВТНЯ

23 вересня за ст. ст.

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Зачаття чесного, славного Пророка, Предтечі й Хрестителя Господнього Іоанна. Уславлення святиителя Інокентія, митрополита Московського (1977). Преподобних жон Ксанфіппи й Поліксенії (109). Мучениці Іраїди діви (бл. 308). Мучеників Андрія, Іоанна та чад Іоаннових, Петра й Антоніна (IX). Словенської ікони Божої Матері (1635).

Загинув Герой Радянського Союзу Федір Кирилович Павловський (1943). Народився в 1921 р. в с. Соснівці

Всесвітній день середовища проживання

Народився польський композитор, піаніст, педагог Кароль Шимановський (1882), який неодноразово бував у с. Бандуровому та Красносілці. Помер у 1937 р.

Народився у с. Івангороді лауреат премії Бориса Кузика, ветеран Великої Вітчизняної війни та педагогічної праці Сергій Іванович Жадан (1917)

УЧИТЕЛІ, ВОЇНИ І ПРОСИМО ЛЮДИНА

Батьки С. І. Жадана були бідняками, в сім'ї виховувалося четверо дітей.

Дитинство випало на тяжкий період громадянської війни і голод 1922 р.

Цього ж року сім'я переїхала на постійне місце проживання в с. Бірки, де С. І. Жадан пішов до першого класу початкової школи, а вже в 1930 р. закінчив Івангородську семирічку.

Наближався страшний 1933 рік.

Сім'я відчула голод ще 1932 р., коли були вже напівголодні, а наступний

рік — страшно й згадати — вижили тільки завдяки силі волі і бажанню жити... "Війну пережив, але не так було страшно, як у голодовку", — згадує Сергій Іванович.

Та, незважаючи ні на що, хотілося вчитись далі. Мрія стати вчителем не давала спокою. Худорлявий, босий, обірваний, виснажений голодомором хлопчина вступає до Олександрівської школи № 1, яку успішно закінчує в 1936 р.

А далі — навчання в Кіровоградському учительському інституті, після закінчення якого працює в Івангородській семирічній школі. Та після півторамісячної праці його призвали на

службу до діючої армії в Московський військовий округ.

У червні 1941 р. став курсантом першого Московського артилерійського училища ім. Красіна. Тут його і застала війна. Курсантом брав участь у боях по обороні Москви на Волоколамському напрямі. Після закінчення училища одержав звання лейтенанта і призначення на посаду командира вогневої взводу 286-го окремого гвардійського дивізіону. В цій же військовій частині був командиром батареї реактивних бойових установок "катюш".

Нелегка доля лягла на плечі Сергія Івановича у воєнний період. Гнав фашистів з рідної землі на Західному, Брянському, Центральному і Білоруському фронтах. Захищав Москву, визволяв від ворога Тульську, Орловську і Курську області Російської Федерації, Сумську і Чернігівську області. Брав участь у боях по визволенню Білорусії і Польщі. Найбільше запам'яталися Курська битва і битва за Берлін. Перемогу зустрів у Берліні. Демобілізувався з армії у званні капітана. За бойові заслуги С. І. Жадана нагороджено орденами Червоної Зірки, Вітчизняної війни I і II ступенів, Олександра Невського та Богдана Хмельницького, багатьма медалями.

З 1946 по 1949 рр. працював учителем і завідувачем інтернатом у школі для дітей військовослужбовців у НДР. Та рідне село поманило його додому.

Після повернення з НДР Сергій Іванович працював директором Бірківської семирічної школи, а потім 14 років — заступником директора. Найкращим періодом своєї педагогічної роботи згадує сивочолий ветеран роки праці із заслуженою вчителькою України Тетяною Остапівною Піонтківською, яка на той час була директором Бірківської середньої школи. З 1972 р. і до виходу на заслужений відпочинок С. І. Жадан працював на посаді військового керівника Бірківської середньої школи.

Микола Фоцій

НАПОДНИ ПРІП'ЯКИ

Дівчата та жінки починали братися до рукоділля: прясти, ткати, вишивати. Одна одній казали: "Так і потім почину приволік", "На Предтечі тулися до печі".

С. І. Жадан

7 ЖОВТНЯ

24 вересня за ст. ст.

Народилась у с. Старій Осоті лауреат премії Бориса Кузика, директор Олександрівської районної бібліотеки для дорослих Марія Григорівна Гриб (1954)

М. Г. Гриб

Загинув один з перших вітчизняних льотчиків, корабельний інженер, громадський діяч Левко Маркович Мацієвич (1910). Народився в містечку Олександрівці в 1877 р.

"ЗАГИНУВ НАШ КРАЩИЙ АВІАТОР"

Загинув наш найкращий авіатор. Загинув на очах у всіх. Мимоволі хотілося плакати, хотілося запитати: чому ж саме він, такий чуйний, добрий, енергійний, інтелігентний? Невже такі закони природи, що в будь-якій новій великій справі людства мають гинути спочатку найкращі?

Мацієвич не був, як більшість, тільки практиком своєї справи. Широко освічена і суспільно розвинена людина, він одразу ж після закінчення курсу в Петербурзькому технологічному інституті й Морській інженерній ака-

демії поринув у дослідження з теорії повітроплавання і частіше за інших погоджувався брати з собою сторонніх осіб на "свято повітроплавання", що закінчилося для нього так трагічно. Лише дев'ять днів минуло відтоді, як я сам дістав від нього, як він висловився, посміхаючись, "повітряне хрещення" на цьому самому аероплані № 20, від якого тепер на Комендантському полі лежить безформна купа уламків.

Я й до цього бачив Мацієвича у найнебезпечніших ситуаціях. У буремну погоду 19 вересня, коли пориви вітру сягали інколи 30 верст на годину, він описав два з половиною

ДИРЕКТОР КНИГОЗБІРНИ

Тридцять років пропрацювала М. Г. Гриб на бібліотечній ниві. Останні двадцять років вона очолює районну бібліотеку для дорослих. Книгозбірня, очолювана М. Г. Гриб, є однією з найкращих на Кіровоградщині. Директора бібліотеки вирізняють високий професіоналізм, глибокі різнобічні знання, старанність, творча ініціатива, наполегливість у досягненні мети, вміння приймати самостійні рішення, ставити перед колективом завдання і створювати умови для їх виконання. Авторитет і повага, якими користується М. Г. Гриб у людей, — закономірний результат її багаторічного і бездоганного служіння читачам, книзі.

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

Текля Заправниця серце серцю відкриває. Дівчата ворожили і розпитували домовика про судженого.

ЦЕРКОВНІ СВЯТЯ

Первомучениці рівноапостольної Фекли (І). Преподобного Никандра пустельника, Псковського чудотворця (1581). Преподобномученика Галактіона Вологодського (1612). Преподобного Копрія (530). Святого Владислава Сербського (1239). Мирозької ікони Божої Матері (1198).

7 ЖОВТНЯ

24 вересня за ст. ст.

великих кола над аеродромом. Його аероплан багато разів то підкидало вгору повітряними течіями, що клубочилися поблизу землі, то притискало до поля, то перехиляло набік при поперечному напрямі вітру, котрий нібито намагався його перевернути, і він весь час літав у повітрі, немов по бурхливому морю. Серце завмирало, коли спостерігав його мужню боротьбу з розбурханою стихією, і легко та радісно стало на душі, коли він нарешті благополучно опустився на землю.

Тільки згодом, коли все, що летіло в повітрі, вже лежало вдалечині на полі, пролунав зойк жаху юрби, котрого ніколи не забуде той, хто його чув, і серед нього зойк молодої жінки, його дружини, яка щодня з завмиранням серця десь потай, не виставляючи себе напоказ публіці, стежила за його польотами.

Потім усі рвонули в поле, аби хоч чимось допомогти тому, хто впав, якщо в ньому якимось дивом ще збереглися

Але фатального вечора 24 вересня в повітрі все було спокійно. Небо чисте, і тільки захід палав багряними смугами в повільному згасанні зорі та нагромаджених удалині над морем хмар.

"Яке прекрасне видовище має відкритися перед ним!" — подумав я, коли він піднімався над полем у цьому урочистому ореолі ясного північного вечора. І Мацієвич, немовби захоплений цією картиною, піднімався все вище і вище. Його політ був такий рівний і плавний, що в цей час якось забулося те, що він уже говорив мені й іншим про недосконалість свого аероплана при особливо високих підйомах. Раптом на страшній висоті його аероплан похитнувся набік, неначе переломився посередині, як метелик, склавши свої крила, і, немов аркуш паперу, почав падати зигзагами прямо донизу, а попереду дедалі швидше падала темна постать людини. Це тривало менше як півхвилини, але вони видалися

вічність: розум відчував і розумів, що Мацієвич летить в обійми смерті, яка чатує на нього внизу, і вже нічим не можна його порятувати. Численний натовп, здавалося, завмер на місці.

Тільки згодом, коли все, що летіло в повітрі, вже лежало вдалечині на полі, пролунав зойк жаху юрби, котрого ніколи не забуде той, хто його чув, і серед нього зойк молодої жінки, його дружини, яка щодня з завмиранням серця десь потай, не виставляючи себе напоказ публіці, стежила за його польотами.

Потім усі рвонули в поле, аби хоч чимось допомогти тому, хто впав, якщо в ньому якимось дивом ще збереглися

травинка не погойдувалася на полі. З першого погляду було зрозуміло, що причина катастрофи полягала не в якійсь помилці авіатора, а в раптовому псуванні його аероплана. Якби Мацієвич сам випав із сидіння через крутий спуск донизу, то літак продовжував би летіти, як летять усі запуснені машини без керманічів, аж поки не розбився б об землю. Але все, що відбувалося на висоті на наших очах, свідчило про інше. Аероплан переломився щонайменше за триста метрів над поверхнею землі, а отже, причина загибелі крилася в тому, чого сам побоювався Мацієвич перед своїм фатальним підйомом.

Я довго не міг відійти від цього печального місця. Немовби якась невидима сила притягувала до нього, і дедалі надокучливіше роїлися в голові гіркі думки: навіщо він так високо злетів саме на цьому аероплані, не діждавшись побудови іншого, кращого? Чому так випадково і так несподівано

сліди життя, але загін кінних поліцейських кинувся навперейми і відігнав нас усіх від місця загибелі. Тільки пізніше, коли Мацієвича вже понесли в оточенні всього загону і поле почало безлюдніти, мені пощастило довідатися від лікаря, котрий проходив мимо, що смерть була миттєва. Тіло зберегло людську форму, але майже всі кістки було потрощено.

Пригнічений усвідомленням безповоротної втрати цієї чудової людини, яка з першої розмови справила на мене надзвичайне враження, я машинально попрямував до білої купки, що лежала поблизу на землі. Це був добре відомий мені аероплан № 20, тепер хаотична купа шматків полотна, порваних дротів і поламаних дерев'яних стрижнів. Усе це щільно притиснулося до землі, немовби боялось підвестися.

В небі уже спалахнули зорі. В природі панувала тиша та безмовність. Жодна

травинка не погойдувалася на полі.

З першого погляду було зрозуміло, що причина катастрофи полягала не в якійсь помилці авіатора, а в раптовому псуванні його аероплана. Якби Мацієвич сам випав із сидіння через крутий спуск донизу, то літак продовжував би летіти, як летять усі запуснені машини без керманічів, аж поки не розбився б об землю. Але все, що відбувалося на висоті на наших очах, свідчило про інше. Аероплан переломився

загинула саме ця людина, життя якої dokonче потрібне для подальшого розвитку повітроплавання? Гірко було усвідомлювати, що ніхто ніколи не відповість на ці запитання.

Довелося залишати місце аварії.

Над безмовним полем та рештками зруйнованого аероплана вже давно опустилася темна, безмісячна ніч, і міради зір з'явилися замість нас оглянути місце нового жертвоприношення в одвічній боротьбі людського духу за своє краще прийдешнє.

8 ЖОВТНЯ

25 вересня за ст. ст.

Народився журналіст, прозаїк Анатолій Петрович Куманський (1931), який проживав і працював у смт Олександрівці

А. П. Куманський

День юриста

Завершено визволення України від німецько-фашистських загарбників (1944)

Поминання всіх загиблих під час воєн, голодоморів та інших трагедій

Міжнародний день зменшення небезпеки стихійних лих

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Преподобної Євфросинії Олександрійської (V). Кончина преподобного Сергія, ігумена Радонезького, всієї Русі чудотворця (1392). Преподобної Євфросинії Суздальської, в миру Феодулії (1250). Перенесення мощей святителя Германа, архієпископа Казанського (1595). Преподобно-мученика Пафнутія єгиптянина й разом з ним 546 мучеників (III). Преподобної Досифеї затворниці, Київської (1776).

Працівники юридичної консультації

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

Цей день у народі колись називали капусником, бо, за повір'ям, пошаткована капуста мала довго і добре зберігатися. Казали: "Не треба в капусту й олії, як пошаткуєш на Євфросії".

Якщо цього дня випаде сніг, то зима встановиться 21 листопада.

Ранній сніг — на ранню й теплу весну; якщо він глибокий, то наступного року буде добрий урожай, якщо сухий — літо буде погоже.

Сухий Сергій — наступне літо буде дощове.

9 ЖОВТНЯ

26 вересня за ст. ст.

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Кончина апостола і євангеліста Іоанна Богослова (поч. II). Святителя Тихона, патріарха Московського і всієї Русі (ушлявлення 1989).

Освячено церкву в с. Китайгороді.
Храмове свято у с. Китайгороді

Всесвітній день пошти

Освячено церкву в с. Ставидлах.
Храмове свято в с. Ставидлах

Працівники олександрівської пошти

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

Хто не посіяв до Богослова — не варт і доброго слова.

На Богослова дощ зі снігом — у січні тричі йтиме дощ; сонячно і тепло — червень буде дощовим і холодним.

Якщо в цей день буде сніг, то зима настане на Михайлів день (21 листопада).

В операційному залі олександрівської пошти

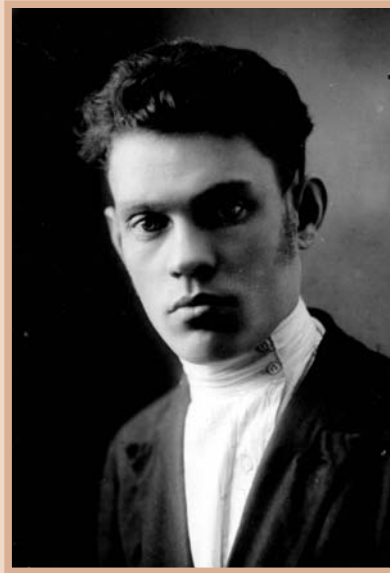

10 ЖОВТНЯ

27 вересня за ст. ст.

День працівників стандартизації
і метрології

Г. С. Півторак. 1934 р.

ЦЕРКОВНІ СВЯТЯ

Мучеників Калістрата і дружини його: Гімнасія та інших (304). Преподобного Савватія Соловецького (1435). Апостолів від 70-ти Марка, Аристарха й Зіни (I). Мучениці Єпіхарії (284—305). Преподобного Ігнатія (963—975).

ІЕННІ З ПЛАВОМ ЗРАДНИКА

Вісімнадцятирічним юнаком, залишивши рідне с. Любомирку, Г. С. Півторак подався у Донбас на пошуки кращого життя. Не думав не гадав він, що шахтарська бригада, в якій йому довелося працювати, згодом стане знаменитою. 31 серпня 1935 р. всі газети країни обійшло повідомлення з міста Кадіївки, що забійник шахти "Центральна-Ірмине" Олексій Стаханов установив рекорд добування вугілля, в 14 разів перевищивши норму. У країні розгорнувся стахановський рух.

Георгія Півторака — першого уродженця Олександрівського району, який став студентом МДУ, ще в роки навчання помітив Андрій Туполєв.

Та й як не помітиш геніальну людину, яка в умі підносила числа у квадрат, добувала корені, знала напам'ять усі логарифми. Як тільки талановитий юнак у 1940 р. закінчив університет, авіаконструктор запросив його у ЦАГІ і доручив займатися розробкою крил для бойових літаків.

Та почалася Велика Вітчизняна війна. Георгій Півторак пішов на фронт і потрапив під Смоленськ. Ця битва стала справжньою м'ясорубкою для

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

У день Сави Пасічника встановлювали вулики у зимівники.

Немає ще снігу — не буде його й до 8 листопада; є сніг — на Якова (22 жовтня) випаде сніг, зима стане на ноги.

У 1930 р. Георгій Півторак поїхав навчатися на робфак і в день повідомлення про рекорд Олексія Стаханова був уже студентом механіко-математичного факультету Московського державного університету.

10 ЖОВТНЯ

27 вересня за ст. ст.

наших військ. Погано озброєних червоноармійців німці давили танками, заганяли у болото і робили з них криваве місиво, розстрілюючи з мінометів. Коли батальйон Георгія Півторака загинув, а він дивом уцілів, надійшла вказівка командування закопати документи. Він закопав свій партій-

ний квиток та інші документи, переодягнувся в солдатський одяг і в такому вигляді пролежав у болоті три доби, сподіваючись, що вдасться прорватись до своїх. Та не судилося. Пораненого воїна захопили у полон німці, але йому вдалося втекти з пересильного пункту. Намагався прорватись через лінію фронту до Червоної Армії. Коли всі спроби виявилися марними, добрався до рідного с. Любомирки і переховувався у погребі. Радянські війська у 1944 р. визволили село від німецько-фашистських загарбників, і Олександрівський райвійськкомат знову відправив його на фронт. "Могли б розстріляти як зрадника, але врятувало те, що був офіцером і мав вищу університетську освіту, — згадував пізніше Георгій Півторак. — Інших у таких ситуаціях відразу розстрілювали". Стосовно нього зробили запит у Москву, і там пощадили. Але тавро зрадника приклеїлось на все життя.

Колишній майор став рядовим і мусив змити кров'ю свою "зраду". У смертельному герці під Яссами виявив мужність і був нагороджений медаллю "За бойові заслуги". У тому бою дістав тяжке поранення, чудом вижив. "На все життя у батька близько біля серця під лівою лопаткою засів осколок, — згадує його син Володимир Півторак. — Страшно було дивитися на те місце: шкіра назавжди залишилась чорною".

Після госпіталю артилериста Георгія Півторака знову кинули у саме пекло. Якраз у той час німці прорвали лінію фронту в районі озера

Балатон в Угорщині. Армади "тигрів" і "пантер" пішли на наші війська. Радянські артилерійські снаряди не могли пробити міцну ворожу броню, відскакували від танків, як м'ячки. Залишалося тільки відступати. Та, незважаючи ні на що, Червона Армія вистояла і переломила хід подій.

Свій бойовий шлях Георгій Півторак завершив у Відні. Після Перемоги його, рядового, призначили на посаду офіцера-економіста з промисловості військової комендатури австрійської столиці. Йому доручили проводити облік усіх промислових, сільськогосподарських і торговельних підприємств, розпоряджатися їх майном, встановлювати охорону, набирати робочу силу й окремих спеціалістів. Півроку

Георгій Півторак описував віденські заводи, евакуював їх у Радянський Союз. Один із них — "Телефункен" — став згодом Пермським телефонним заводом. Щодо факту вивезення то-

го підприємства американці навіть подали Радянському Союзу ноту протесту. За відмінну службу у військовій комендатурі його нагородили... велосипедом.

Згодом Георгія Півторака призначили на службу в радянську частину Союзницької комісії по Австрії на посаду директора середньої школи.

Ще майже рік Георгій Півторак навчав дітей радянських військовослужбовців.

Після демобілізації він повернувся до Москви. Працював у науководослідних інститутах, але тавро зрадника і далі висіло над ним. Тут сталося нещастя: у 1954 р. під час пологів померла дружина. Георгій Півторак назавжди покинув науку і до самої смерті — до 1971 р. — викладав фізику і математику в московських школах.

"Учителем він був прекрасним, — згадує син Володимир, — але ні звань, ні нагород його так і не удостоїли, хоч

кожного року Московський університет запрошував працювати у приймальній комісії".

Георгій Півторак не забував рідну землю. Кожного літа приїздив до Любомирки, і синові прищепив любов до малої батьківщини. "Материну хату в селі він подарував сестрі, — розповідає Володимир Півторак. — Після її смерті мені вдалося викупити хату, і тепер наша сім'я із задоволенням відпочиває у Любомирці.

Я тут себе почуваю навіть краще, ніж у Москві, бо на цій землі наше коріння".

11 ЖОВТНЯ

28 вересня за ст. ст.

Народився в смт Єлизаветградці
заслужений машинобудівник України
Євген Валентинович Гаркуша (1948)

ПРО ЦИБУЛІВСЬКИЙ КОНСЕРВНО- СУШИЛЬНИЙ ЗАВОД ЗАЛИШИВСЯ ПІЛІВКИ СПОМИН

Фотохроніка РІТАУ в жовтні 1989 р.
надіслала в українські газети два фото-
знімки І. Демчука з таким текстом:

"Розширив асортимент і поліпшив
якість продукції після реконструкції
Цибулівський консервно-сушильний
завод Кіровоградської облспоживспілки.
Тут встановлено нові технологічні
лінії з переробки м'яса і приготування
томатного соку. Першу продукцію,
одержану з допомогою нового устатку-
вання, відправлено в магазини.

На знімках: робітниця ковбасного
цеху Н. М. Прозоровська готує продук-
цію до відправки. Тепер в асортименті
цього цеху близько дев'яти видів виробів:
напівкопчені ковбаси, корейка,
грудинка, копчений рулет, шпик по-
угорськи і по-домашньому... Кожної
зміни тут виробляють до 250 кг делі-
катесів. Сировина для переробки заку-
пується у населення.

Дільниця лінії з приготування то-
матного соку".

Ці знімки вже стали історією. І не
тому, що з часу їх появи минуло багато
років. Справа в тому, що від Цибулів-
ського заводу залишилися тільки руї-
ни. Не дожило підприємство до XXI ст.

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

Молодята тасмно приносили чак-
лунці пиріг і макітру меду, щоб не на-
шкодила їхньому щастю.

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Преподобного Харитона сповідника
(бл. 350). Преподобних схимника Ки-
рила й схимниці Марії (бл. 1337). Собор
преподобних отців Києво-Печерських,
які починають у Ближніх печерах (пре-
подобного Антонія). Преподобного Ха-
ритона Сянжемського (1509). Преподоб-
ного Іродіона Ілоезерського (1541). Про-
рока Варуха (VI ст. до Р. Х.). Мучеників
Олександра, Алфея, Зосими, Марка
пастиря, Никона, Неона, Іліодора та ін-
ших (VI). Благовірного князя В'ячеслава
Чеського (935).

12 ЖОВТНЯ

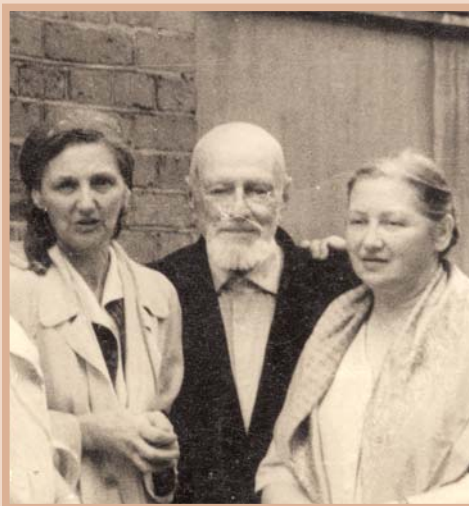
29 вересня за ст. ст.

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Преподобного Киріака пустельника (556). Мучеників Дади, Гаведея й Каздої (IV). Преподобного Феофана Милостивого.

У смт Олександрівці відбувся мітинг з нагоди проголошення Акту про незалежність України, скликаний районною організацією Народного Руху України (1991)

Померла заслужений працівник культури Російської Федерації Ксенія Юріївна Давидова (1992). Народилася на хуторі Дубраві (Красносільському) в 1905 р.

К. Ю. Давидова з батьком та сестрою. 1962 р.

НАРОДИЛАСЯ В ДУБРАВІ

На 21-му кілометрі старої дороги Кам'янка — Єлисаветград починається ліс Дубрава. Його купив Лев Васильович Давидов. З 1902 р. по 1912 р. він належав уже його синові — Юрію Львовичу, який звів у цій місцевості триповерховий будинок. У цьому домі, як стверджували старожили, дружина Юрія Львовича Маргарита Миколаївна (Лопухіна) народила трьох дочок та сина.

Ось що пригадувала про Дубраву Ксенія Юріївна Давидова:

"Красносільський хутір — це моє місце народження. Народилась я там у будинку чи керуючого, чи хранителя цього будинку".

Від лісу до самої Красносілки простягались поля Ю. Л. Давидова. Чудовими краєвидами милувалися і Ксенія, її сестри та брат.

У сім років Ксенію Юріївну віддають на навчання до гімназії в Києві, якою завідувала Дульчинська.

За радянської влади Ксенія Юріївна закінчила трудову школу, відвідувала бальну студію Чистякова. Згодом відкриває власну бальну студію. Мистецтво захоплює її юну душу. Вона пробує свої сили на сцені драмтеатрів Києва, Житомира, стає постановником бальних сцен, сама танцює.

Війна застала Ксенію Юріївну в Ленінграді. Евакуація на Урал. Спочатку жила в Солікамську, а потім у Воткінську. З травня 1942 року по травень

1980 року вона працює в музеї П. І. Чайковського (свого пращура) спочатку завідуючою відділом рукописів, а останні 10 років — заступником директора з наукової роботи.

К. Ю. Давидова — упорядник і редактор книги "Музыкальное наследие П. И. Чайковского". Вона ж редагувала книги "П. И. Чайковский. Полное собрание сочинений". Її перу у співавторстві з Г. А. Прибюгіною та Е. С. Бортніковою належить книга "Воспоминание о П. И. Чайковском". Ця книга мала неабиякий попит серед любителів таланту великого російського композитора, чотири рази перевидавалась великим тиражем.

13 ЖОВТНЯ

30 вересня за ст. ст.

Третя неділя місяця — День працівників харчової промисловості

ДЕНЬ ЖАБЕШНИМ РАДКОМ

Нещодавно на Олександрівщині побувала делегація жителів села Виступовичі Овруцького району Житомирської області, яке постраждало від чорнобильського лиха. Очоловав делегацію голова виконкому сільської ради М. Л. Лукашенко. Майбутні переселенці віддали перевагу нашому району перед Новомиргородським і Знамянським районами. А у нас із трьох запропонованих для переселення сіл облюбували Несваткове і райцентр. Саме тут найближчим часом розпочнеться спорудження житлових будинків для жителів Виступовичів, адже все село переїде сюди назавжди. А у 1992—1993 роках тут повинні вирости споруди соцкультпобуту і виробничих підрозділів. (*Газета "Вперед", № 122, 13 жовтня 1990 р.*)

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Священномученика Григорія єпископа, просвітителя Великої Вірменії (бл. 335). Преподобного Григорія Пельшемського, Вологодського чудотворця (1442). Святого Михаїла, першого митрополита Київського (992). Мучениць Рипсимії, Гаїанії та з ними 35 святих дів (початок IV ст.).

На Олександрівському заводі продтоварів

НАРОДНІ ПРИБУТКИ

На Григорія наповнювали матраци свіжою соломою. За старою соломою визначали, яка хвороба загрозить людині. Молоді жінки спалювали ту соломку, щоб уберегти від лихого ока. Бабусі спалювали капці. В ніч на Покрову лягали спати на нову постіль.

Якщо цього дня сніг не випаде, зима не скоро настане.

14 ЖОВТНЯ

1 ЖОВТНЯ ЗА СТ. СТ.

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Покров Пресвятої Владичиці нашої Богородиці і Пріснодіви Марії. Апостола від 70-ти Ананії (I). Преподобного Романа Солдоспівця (бл. 556). Преподобного Савви Вишерського, Новгородського (1461). Мученика Домніна Солунського (IV). Преподобномученика Михаїла, ігумена Зовійського, і з ним 36 преподобномучеників (780—790). Люблінської, Псково-Покровської, Касперівської, Браїлівської, Гербовецької та Барської ікон Божої Матері.

Церква
у с. Старій Осоті
(тепер зруйнована)

Сім'я Редьок
із с. Старої Осоти.
1917 р.

Завершено будівництво і освячено Свято-Покровську церкву в с. Соснівці (1795). Храмове свято в с. Соснівці

Освячено церкву в с. Старій Осоті. Храмове свято в с. Старій Осоті

Освячено церкву в с. Бовтишці. Храмове свято в с. Бовтишці

Освячено церкву в с. Цвітному. Храмове свято в с. Цвітному

Партизани загону ім. Ворошилова (командир — С. І. Довженко) підірвали ворожий ешелон на перегоні Цибулеве — Соснівка та німецьку радіостанцію у с. Федварі (нині Підлісне) (1943)

День українського козацтва

Б. М. Кузик на святі у Бірківській школі

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

З цього дня колись починали сходитися на вечорниці, котрі закінчувалися напередодні Великодня. Дівчата на виданні молили Богородицю швидше послати їм щасливу пару.

З Покровою пов'язано чимало прислів'їв: "Хто лежить до Покрови, той продасть всієї корови"; "Недалеко до Покрови — ще сіна накошу, а прийшла Покрова — заніміла мова"; "Покрова всю землю покриває листям або снігом".

Яка погода на Покрову, такою буде й зима.

Якщо в цей день сніг не покрив землі — не покриє в листопаді й грудні.

Якщо до цього дня листя з вишень спаде — на теплу зиму, а втримається — на сувору.

Зранку вітер з півдня, а з обіду з півночі — початок зими буде теплим, але згодом похолоднішає.

Звідки вітер на Покрову, звідти дутиме всю зиму.

Якщо вітер з півдня — зима тепла, із заходу — середня, з півночі чи зі сходу — холодна.

Покрова без снігу, то й на Дмитра (8 листопада) без снігу.

15 ЖОВТНЯ

2 ЖОВТНЯ ЗА СТ. СТ.

Народився у с. Бірках український письменник Анатолій Іванович Гай (1952)

А. І. Гай

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Священномученика Кіпріана, мучениці Іустини і мученика Феоктиста (304). Блаженного Андрія, Христа ради юродивого (936). Кончина благовірної княгині Анни Кашинської (1338). Преподобного Кассіана Углицького (1504).

Відомий український письменник А. І. Гай — автор 14 прозових книг для дітей і дорослих.

Син хліборобів, учасників Великої Вітчизняної війни, після закінчення з відзнакою факультету журналістики Київського державного університету ім. Т. Г. Шевченка кореспондентом цивільних і військових газет ішов до творчої зрілості нелегкими життєвими дорогами, увібравши розумом і серцем і наше многотрудне буття, і неვიгойний біль Афганістану, і тропічну спеку В'єтнаму та Нікарагуа, і крижаний холод Чукотки...

Анатолій Гай — заслужений працівник культури України, лауреат літературної премії ім. І. С. Нечуя-Левицького, відзначений багатьма державними нагородами колишнього СРСР та зарубіжних країн.

Колеги по перу обрали його членом Ради Національної спілки

письменників України, головою Київської обласної та Білоцерківської міської письменницьких організацій, а жителі Білої Церкви вчетверте обрали його депутатом міськради.

У багатьох творах Анатолія Гая ("Зажинки", "Чорна рота", "Блаженна Марія" та ін.) відтворено рідний край, його людей.

НАРОДНІ ПІРІКМЕСИ

Вберегти від злих чар дівчата просили Устину, а хлопці — Купріяна.

16 ЖОВТНЯ

3 ЖОВТНЯ ЗА СТ. СТ.

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Священномучеників Діонісія Ареопігита, єпископа Афіньського, Рустика пресвітера і Єлевферія диякона (96). Обретіння мощей преподобного Амвросія Оптинського (1988). Преподобного Діонісія, затворника Печерського, в Дальніх печерах (XV). Преподобного Іоанна Хозєвіта, єпископа Кесарійського (VI). Блаженного Ісихія Хорівіта (VI).

Всесвітній день продовольства

Третя субота жовтня — День с. Красносілки

В. О. Малиновський постійно друкувався в багатьох газетах країни і світу. Із травня 1991 р. В. О. Малиновський — у редакції кіровоградської обласної газети "Народне слово" (заступник редактора, завідувач відділу). Переважну більшість його публікацій в "Народному слові" присвячено аграрній реформі, економічному розвитку регіону. В. О. Малиновського першого серед журналістів Кіровоградщини удостоєно Диплома переможця Всеукраїнського конкурсу регіональних ЗМІ "Економіка очима журналіста",

БІВ

І КОРЕСПОНДЕНТІОМ

ТАРС-РАТАУ

В. О. Малиновський народився 16 жовтня 1936 р. в с. Каракуба (нині — Комсомольське) Старобешівського району Донецької області. Після війни його батьки переїзять до Олександрівки — батьківщини матері. Тут і закінчив він школу. Далі був факультет журналістики Львівського державного університету ім. Івана Франка. Після закінчення навчання В. О. Малиновський повернувся до рідного краю. Працював у молодіжній газеті "Молодий комунар" (Кіровоград), зональній молодіжній газеті "Прапор юності" (Дніпропетровськ). Здібного журналіста запримили у столиці, і майже 25 років, починаючи з 1966 р., віддав він головній інформаційній службі країни — Радіотелеграфному агентству України (РАТАУ). Посада власного кореспондента ТАРС-РАТАУ допомогла йому стати справжнім майстром слова. У роки роботи в ТАРС-РАТАУ

нагороджено медаллю "Нестор Літописець" (2000 р.). Того ж року став лауреатом премії Володимира Винниченка, заснованої газетою "Народне слово". У 2002 р. він переміг в обласному конкурсі на краще висвітлення ЗМІ проблем регіонального відродження "Наш дім — Кіровоградщина".

НАРОДНІ ПРІКМЕТИ

Замовляли садибу й оселю від осінніх лихоманок, щоб не влітали ломиха, вогниха, трясовиця та інша болотяна нечиста сила.

Партизани загону "Москва" поблизу станції Цибулеве пустили під укіс німецько-фашистський ешелон (1943)

В. О. Малиновський

КАІН (11.04—20.02; 14.10—23.10)

Акуратний, кокетливий. Стежить за модою. Сповнений енергії й бадьорості, невтомний. Завжди на висоті. Індивідуаліст. Стриманий. Несміливий. Має дар викликати людей на відвертість. Цинічний. Не поважає громадську думку і не рахується з нею. Йому подобається, коли про нього говорять. Має аналітичний склад розуму.

17 ЖОВТНЯ

4 ЖОВТНЯ ЗА СТ. СТ.

Народився голова ради районної організації ветеранів Великої Вітчизняної війни та праці Ілля Ісакович Думчин (1922)

І. І. Думчин

Відкрито Музей історії Олександрівського району (нині — Державний музей історії Олександрівського району) (1987)

В Олександрівці відбувся організований профспілками мітинг, учасники якого вимагали виплати заробітної плати, пенсій та ін. (1996)

Міжнародний день боротьби з бідністю

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

Вважалося, що на Єрофія лісовики бісяться, ламають дерева, гайовики полишають ліс, а коли провалюються крізь землю, то обтрушуються і завдають шкоди. Цього дня люди боялися ходити в ліс, а звірі, розказували, ховаються в нори.

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Священномученика Ієрофея, єпископа Афінського (I). Обретіння мощей святих Гурія, архієпископа Казанського, і Варсонофія, єпископа Тверського (1595).

Собор Казанських святих. Благовірного князя Володимира Ярославича Новгородського, чудотворця (1052). Преподобних

Єлладія й Онисима Печерських, у Ближніх печерах (XII—XIII). Преподобного Амона, затворника Печерського, в Дальніх печерах (XIII). Мучеників Гаїя, Фавста, Євсевія та Херимона (III). Священномученика Петра Капетолійського (III—IV).

Мучениць Домніни й дочок її Віриней (Вероніки) та Проскудії (Просдоки) (305—306). Преподобного Амона (бл. 350). Преподобного Павла Препростого (IV). Мучеників Давікта (Адавкта) та дочки його Калісфенії (IV).

У залі Державного музею історії Олександрівського району

Будинок Державного музею історії Олександрівського району

18 ЖОВТНЯ

5 ЖОВТНЯ ЗА СТ. СТ.

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Мучениці Харитини (304). Святителів Петра, Олексія, Іони, Филипа і Єрмогена, Московських і всієї Русі чудотворців. Преподобних Даміана пресвітера, цілителя (1071), Ієремії (бл. 1070) та Матфея (бл. 1085) прозорливих, Печерських, у Ближніх печерах. Преподобної Харитини, княгині Литовської (1281). Священномученика Діонісія, єпископа Олександрійського (264—265). Мучениці Мамелхви Перської (бл. 344).

Народився заслужений учитель України Микола Євстафійович Шаланський (1930), який довгий час працював в Олександрівському районі. Помер у 1988 р.

М. С. Шаланський

Народилась лауреат премії Бориса Кузика, вчитель Олександрівської загальноосвітньої школи № 3 Тетяна Анатоліївна Бак (1964)

Т. А. Бак

Т. А. Бак закінчила Олександрівську восьмирічну школу № 3 у 1980 р. і вступила до Корсунь-Шевченківського педучилища на відділ обслуговуючої праці і креслення, яке закінчила в 1984 р. Перший рік працювала в Родниківській середній школі вихователем. З 1985 р. трудиться в Олександрівській школі № 3. Стаж роботи — 19 років. Тетяна Анатоліївна працює над проблемою "Формування творчих здібностей на уроках обслуговуючої праці". Вчителька намагається прищеплювати учням любов до праці, розвиває їхню творчу уяву, фантазію, здібності, формує естетичний смак, повагу до традицій нашого народу, виховує вміння віднайти красу в буденному.

Т. А. Бак брала участь у шкільному та районному конкурсах "Вчитель року", де стала призером.

19 ЖОВТНЯ

6 ЖОВТНЯ ЗА СТ. СТ.

Народився ветеран Великої Вітчизняної війни і праці, лауреат премії Бориса Кузика Петро Тимофійович Опанасенко (1923), який з 1950 р. до виходу на пенсію працював у закладах освіти Олександрівського району

П. Т. Опанасенко

Народився у смт Олександрівці доктор економічних наук, професор, академік Академії військових наук Російської Федерації, заслужений діяч науки Російської Федерації, лауреат Державної премії Російської Федерації в галузі науки і техніки (2002) та обласної краєзнавчої премії ім. Володимира Ястребова, генерал-майор, автор понад 10 книг Борис Миколайович Кузик (1958)

ЦЕРКОВНІ СВЯТЛА

Апостола Фоми (І).

Б. М. Кузик на офіційному прийомі

19 ЖОВТНЯ

6 ЖОВТНЯ ЗА СТ. СТ.

Зустріч з Патріархом Московським і всієї Русі Алексієм II

НАРОДНІ ПРІКМЕТИ

На Хоми тим, хто втрачав апетит,
давали скоринку з хліба і запевняли,
що апетит з'явиться.

20 ЖОВТНЯ

7 ЖОВТНЯ ЗА СТ. СТ.

Народився у с. Розумівці доктор біологічних наук, член-кореспондент Екологічної академії України Микола Григорович Сметана (1943)

Народився у с. Трилісах доктор медичних наук, професор, заслужений діяч науки України Володимир Іванович Шаповал (1924). Помер у 2001 р.

ЦЕРКОВНІ СВЯТЯ

Мучеників Сергія та Ваха (290—303). Преподобного Сергія Послушливого, Печерського, в Ближніх печерах (бл. XIII). Преподобного Сергія Нуромського (Вологодського) (1412). Обретіння мощей преподобного Мартиніана Білозерського (1513). Мучеників Юліана пресвітера та Кесарія диякона (I). Мучениці Пелагії Тарсійської (290). Мученика Поліхронія пресвітера (IV). Псково-Печерської ікони Божої Матері, що іменується "Розчуження" (1524).

ВЧЕННЯ З ШИРОКИМИ НАУКОВИМИ ІНТЕРЕСАМИ

М. Г. Сметана в 1957 р. закінчив семирічну школу в с. Новій Осоті, де на той час працювали батьки. Того ж року він вступив до Знам'янського сільськогосподарського технікуму, який закінчив у 1961 р. Потім працював робітником на Фундукліївському хлібоприймальному пункті, а з листопада того ж року — старшим піонервожатим. Згодом була служба в лавах Радянської Армії у Закавказькому військовому окрузі.

У 1965 р. вступив на навчання до Дніпропетровського державного університету, після закінчення якого у 1970 р. працював старшим науковим співробітником, завідувачем наукового відділу та заступником директора з наукової роботи Наурзумського заповідника в Казахстані. В 1977 р. захистив кандидатську дисертацію ("Гумус легких ґрунтів аридних областей") у спецраді Московського державного університету. До 1981 р. працював старшим науковим співробітником і директором Приаральської дослідної станції ВІР, а потім старшим та

провідним науковим співробітником Інституту ботаніки АН Казахської РСР.

У 1992 р. повернувся з сім'єю в Україну, через рік захистив докторську дисертацію ("Едафотопи передгірських і гірських біогеоценозів Казахстану, їх зоодіагностика і закономірності просторового розподілу"). Працює старшим науковим співробітником у Криворізькому ботанічному саду.

Микола Григорович Сметана має 154 друковані наукові праці. В коло його наукових інтересів входять екологія, біогеоценологія, геоботаніка, ґрунтознавство, зоологія безхребетних.

20 ЖОВТНЯ

7 ЖОВТНЯ ЗА СТ. СТ.

Народилась поетеса Ірина Анатоліївна Кримська (1981), яка довгий час жила у с. Трилісах

І. А. Кримська

В СІМІИ РЕШІРО

Місто скучило за зорями,
 Засмутилось,
 Небом — полечком розораним
 Тепло вкрилось.
 Небо вікнами засвічене,
 Хворе бруком,
 Вулиці слідами мічені,
 Мерзнуть в руки.
 Синя лавка служить островом,
 Сніг — мов хвилі.
 Бродять містом сірі постаті
 В ретростилі,
 Мов якась сумна історія,
 Вкрита млою.
 Небо скучило за зорями
 Й за тобою.

БІЛИМО СВІТИ

Білими римами, віршами білими
 В стовпчик і просто — верлібрами хитрими
 Світ-замазуру уперто ми білимо,
 Хай він засвітиться душами вмитими.
 Хай у колісці дитя перекутане
 Синь-оченята зведе над іконами.
 Світе! Збідній павуками-осмутами,
 Щезни старцями, наповнися дзвонами!
 І полети рушниками і стінами,
 Де фотокартки усміхнено-райдужні —
 Сміхом, обручками і білопінними
 Сукнями в церкві, костьолі чи ратуші.
 Білимо, білимо, білимо, білимо,
 Синню підводим і зеленню трусимо.
 Світе! Облиш обростати дебілами
 Хтиво-тупими і лисо-розпусними.
 Лізе уперто підтоптаний збоченець
 Он до школярки в старенькому платтячку.
 Як же відмити мені тебе хочеться,
 Світоньку ветхий мій! Латка на латочці...
 Білими віршами, римами білими
 І дітлахів голосистими зграями!
 Світе, тримайся! Ми білимо, білимо!
 Білим — по стінах. І синькою — з краю.

БАБИНЕ ЛІТЮ

Бабине літо — бабине щастя,
 Вересень-верес, вереск пташиний.
 В осені-бабці капор прим'явся,
 Плащ забруднився в краплі ожини.
 Бабця ти, бабця... Добра до внуків,
 Щедра й плаксива (клунок порвався).
 Осінь в зажурі стискає руки —
 Десь випивоха-дід заховався.
 Крашанка-сонце в бабине літо
 Райдуги стелить з хати до хати.
 Осінь самотньо швендяє світом —
 Треба ж нарешті діда шукати.

Ірина Кримська

21 ЖОВТНЯ

8 ЖОВТНЯ ЗА СТ. СТ.

ЦЕРКОВНІ СВЯТЯ

Преподобної Пелагії (457). Преподобного Досифея Верхнеостровського, Псковського (1482). Преподобного Трифона, архимандрита В'ятського (1612). Преподобної Таїсії (IV). Святої Пелагії дівиці (303).

ЦИЛЮЩА ФІТОКОСМЕТИКА

У давні часи, коли не було ні косметичних салонів, ні парфумерних магазинів, постачальником омолоджувальних засобів для жінок була лише навколишня природа. І допомагала вона їм зберегти красу та здоров'я зовсім непогано.

Тіло та обличчя наші предки освіжали масажми з поживними мазями, виготовленими на травах. Популярним був і так званий "холодець" — настій м'яти. Повсякденна косметика включала свіже та кисле молоко, сметану, мед, тваринні жири, а також рослини — ромашку, м'яту, липу, чистотіл і овочі — огірки, моркву, буряки, капусту.

Ще наші прабабусі знали, що огірковий сік, настій петрушки, чистотілу, сметана та кисле молоко відбілюють обличчя, а рослинні й тваринні жири пом'якшують і відновлюють еластичність шкіри. Настоями ромашки, чистотілу, васильків користувалися, доглядаючи за жирною та пористою шкірою, подорожник, листя кропиви, мати-й-мачухи, коріння лопуха застосовували для зміцнення волосся та проти лупи, соком буряків надавали обличчю рум'яності.

Отже, займемося фітокосметологією. Для живлення сухої та старіючої шкіри використовують рослини, що містять вітамін А. Це вітамін краси, який зменшує сухість, знімає подразнення. Вітамін А міститься у моркві, помідорах, яблуках, абрикосах, персиках, хурмі, гарбузі, в ягодах обліпихи, шипшини, суніці, полуниці.

Крім каротину, який у людському організмі перетворюється на вітамін А, названі овочі та фрукти містять вуглеводи, органічні кислоти, сполуки калію, що добре зволожують шкіру.

З трав підійдуть ромашка, календула, звіробій, петрушка.

Добре живлять шкіру, запобігають її старінню вітаміни Р та Е. Їх багато в оліях — соняшниковій, конопляній, лляній, оливковій, персиковій. Вітамін С, або органічна аскорбінова кислота, підвищує еластичність судин, збільшує захисні сили організму та шкіри. У великій кількості він міститься в кислих овочах та фруктах — яблуках, цитрусових і смородині, а також у буряках, шипшині, обліпихі, суніці, брусниці, журавлині, ромашці, петрушці, щавлі.

НАРОДНІ ТРИКМЕТИ

Трифон кожуха латає, Пелагея рукавиці шиє.

22 ЖОВТНЯ

9 ЖОВТНЯ ЗА СТ. СТ.

ЦЕРКОВНІ СВЯТЛА

Апостола Іакова Алфеева (І). Преподобних Андроника та дружини його Афанасії (V). Праведного Авраама праотця й племінника його Лота (2000 р. до Р. Х.). Мучеників Євентія (Іувентина) та Максима воїнів (361—363). Преподобного Петра Галатійського (IX). Корсунської ікони Божої Матері.

СКАРЖИНКА А ЧОМУ?

У жителів села Нижчих Верещаків збереглася згадка про те, що село колись називалося Скаржинівкою чи Скаржинкою. Частина села ще й досі так називається. Чому саме Скаржинкою? Старожити можуть лише сказати, що був колись пан Скаржинський. Він чи то жив у селі, чи то тільки володів селом...

Відповідь на запитання, чому Нижчі Верещаки називалися ще й Скаржинівкою, можна знайти в "Сказаннях о населенных местностях Киевской губернии..."

Л. Похилевича.

"Від Антонія Яблоновського, каштеляна краківського, Нижчі Верещаки продано генералу Петру Скаржинському, після його смерті вони дісталися сину генерал-майору Віктору Петровичу, а з 1834 року — зятю його сестри Лідії Катеніної, полковнику Олексію Миколайовичу Казаринову", — пише Л. Похилевич, повідомляючи, що в 1808 році, коли селом володіли Скаржинські, тут у 70 дворах мешкало 583 жителі.

Отже, Скаржинські — відомі люди, і якусь інформацію про них можна знайти в довідковій літературі?

І справді, в 10-му томі "Української радянської енциклопедії" є довідка про Віктора Петровича Скаржинського:

"Скаржинський Віктор Петрович (1787—1861) — один з піонерів і пропагандистів степового і полезахисного лісорозведення на Україні. Поблизу Вознесенська (тепер Миколаївська область) мав маєток "Трикрати", де організував передове на той час господарство з поліпшеними сівозмінами. Застосував зрошення лучних угідь. Заклав помологічний сад (221 сорт), дендрарій (281 вид) з плантацією шовковиці при ньому (150 га) і плодовий сад з виноградником (100 га). Організував лісові розсадники і розробив агротехніку

вирощування садивного матеріалу стосовно до степових умов".

Оце і вся довідка, хоч у біографії В. П. Скаржинського є ще цікаві сторінки, пов'язані з Вітчизняною війною 1812 р. Справа в тому, що колезький асесор В. П. Скаржинський у 1812 р., коли відмінили формування ополчення в Херсонській губернії, за власні кошти створив для боротьби з французькими окупантами ескадрон з 180 чоловік (із селян і вільних людей). Із Тираспольського арсеналу йому було відпущено 30 волонтерських рушниць, 53 козацькі та 10 турецьких шабель, 62 волонтерські шаблі, 47 пар гусарських пістолетів, 2 шаблі калмицьких і 10 пар драгунських пістолетів. Прийняту зброю він повинен був "по закінченню війни пред'явити в казенний арсенал у цільності".

Прийнявши командування ескадроном, В. П. Скаржинський приєднався до 3-ї армії і "знаходився з нею в ділах проти супротивника".

23 жовтня 1812 р. М. І. Кутузов рапортував імператору Олександру I про те, що адмірал П. В. Чичагов відзначає "відмінні подвиги" В. П. Скаржинського.

Ескадрон козаків під командуванням

В. П. Скаржинського входив до складу загону генерал-майора Н. І. Лідерса. Загін протягом трьох тижнів здійснював рейди тилами французької армії, нападаючи на обози й окремі частини противника, що рухався дорогою Борисов — Вільно. У складі цього загону український ескадрон переслідував залишки французьких військ від Березени до Ковно і брав участь у багатьох боях. Російське командування високо оцінило бойові заслуги ескадрону, нагородивши його спеціальною грамотою.

Завершив військову кар'єру В. П. Скаржинський генерал-майором, а після цього, напевне, почалося захоплення сільським господарством.

Батько В. П. Скаржинського, Петро Скаржинський, теж відома в історії постать, хоча про нього немає жодної згадки в енциклопедичних словниках. Петро Скаржинський, згодом генерал царської армії, був першим отаманом бузьких козаків, які брали участь у постійних

війнах з Туреччиною. В 1787 р. у Красносільській маєтці було переселено кілька тисяч бузьких козаків, які заснували тут 12 станиць, у тому числі Красносілля, Михайлівку, Гутницьку та інші.

Можливо, після приєднання Правобережної України до Росії у 1793 р. Петро Скаржинський і купив у Антонія Яблоновського Нижчі Верещаки, розташовані поруч з Красносіллям.

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

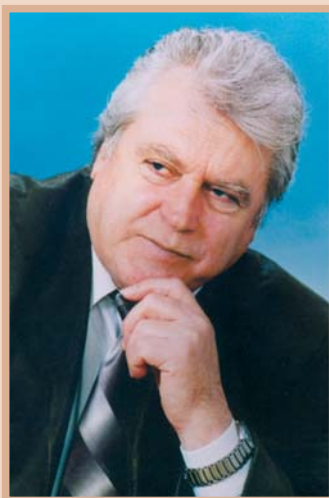
Зима стає на ноги. Можна сподіватись і на крупу.

Після Якова осінь вже заплакала. Яків білу крупу на землю посилає, день кармає.

23 ЖОВТНЯ

10 ЖОВТНЯ ЗА СТ. СТ.

Народився доктор технічних наук, професор, академік Міжнародної академії комп'ютерних наук та систем Анатолій Анастасійович Тимченко (1940), який жив в Олександрівському районі

А. А. Тимченко

Народилась у с. Красносіллі відмінник народної освіти України Віра Іванівна Клева (1919)

В. І. Клева

ЦЕРКОВНІ СВЯТЯ

Мучеників Євлампія та Євламπίї (303—311). Преподобного Амвросія Оптинського (1891). Святителя Амфілохія, єпископа Володимира-Волинського (1122). Собор Волинських святих. Блаженного Андрія, Христа ради юродивого, Тотемського (1673). Мученика Феотекна (III—IV). Преподобного Вассіана (V). Преподобного Феофіла сповідника (VIII).

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

Євлампій скалку відколос, темінь розганяє.

Куди ріжки місяця покажуть, звідти дутимуть вітри.

ВЧЕННИЙ КІБЕРНЕТИК

А. А. Тимченко народився в м. Красноармійську Рівненської області в сім'ї військовослужбовців Анастасія Борисовича та Олександри Захарівни. Закінчив Поселянівську семирічну школу в Олександрівському районі в 1954 р., в 1957 р. — Чапаївську середню школу Золотоніського району Черкаської області. В 1959—1964 рр. навчався у Київському політехнічному інституті, спочатку як студент факультету автоматики та електроприладобудування, а потім як аспірант кафедри автоматики та телемеханіки. Кандидатську дисертацію зі спеціальності "Технічна кібернетика та

теорія інформації" захистив у 1970 р., працюючи за направленням в Інституті кібернетики НАН України, з 1973 р. — старшим науковим співробітником.

У 1989 р. захистив докторську дисертацію зі спеціальності "Автоматизовані системи управління", а в січні

1992 р. став професором на кафедрі електрообладнання повітряних суден Київського інституту інженерів цивільної авіації. З 1993 р. А. А. Тимченко — академік МАКНС.

А. А. Тимченко — автор (співавтор) понад 250 наукових та науково-методичних праць, серед яких 4 монографії, майже 20 препринтів Інституту кібернетики, 40 статей в наукових журналах та збірниках, 10 методичних розробок. Брав участь у роботі більш ніж 80 конференцій та семінарів, організував та провів близько 40 наукових заходів. Під його керівництвом виконано і прорекламовано близько

20 науково-технічних розробок, програмно-технічних (програмно-методичних) систем та комплексів, інформаційних технологій, окремих видів забезпечення автоматизованих та інформаційних систем.

За його допомогою та під його керівництвом захистилося близько 30 кандидатів та докторів наук, створено Черкаське науково-виробниче відділення МАКНС, відділ систем-них інформаційних технологій ІК ім. В. М. Глушкова НАН України, працює республіканський семінар з проблем кібернетики.

24 ЖОВТНЯ

11 ЖОВТНЯ ЗА СТ. СТ.

ЦЕРКОВНІ СВЯТЛА

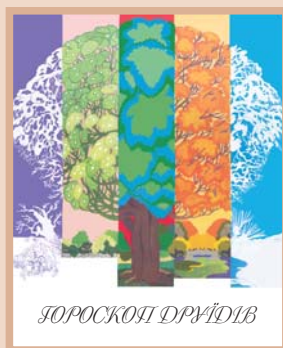
Апостола Филипа, одного від семи диаконів (I). Преподобного Феофана сповідника, творця канонів, єпископа Нікейського (бл. 850). Преподобного Феофана, посника Печерського, в Ближніх печерах (XII). Мучениць Зінаїди та Філонілі (I).

Підпільники Кіровоградської організації ім. Ворошилова підірвали залізничний міст на перегоні Фундуклівка — Соснівка (1943)

Міжнародний день Організації Об'єднаних Націй

СКОРПІОН
(24.10—22.11)

Знак води. Характер сильний, життя цікаве. Перебуває під захистом двох головних планет: Марса з його силою і жорстокістю і могутнього Нептуна. Цей подвійний вплив зумовлює його характер. Скорпіон бореться, страждає, пожирає себе, відроджується з попелу і являє собою тип контрастний, темпераментний, дуже привабливий, але жорстокий. Через свій характер має чимало ворогів. Любить

боротьбу, ніколи не падає духом. Тип реформатора. У Скорпіона чудово збалансовано розум та емоції, йому властива висока працездатність.

Скорпіона неможливо примусити до чогось. За найменшого тиску він бунтує. Його рішення безповоротні.

До грошей ставиться з презирством, але розуміє їх необхідність. Обирає складну роботу, яка потребує багато сил, мужності, волі. Впертий у досягненні мети. Має хорошу пам'ять, із задоволенням навчається.

Символи: скорпіон, змієносець, орел, ящірка.

Кольори: яскраво-червоний, коричневі тони.

Каміння: аквамарин, рубін, малахіт, кристаль, корал.

Квіти: гвоздика, півонія, кактус, хризантема, гладіолус.

Метал: залізо.

Щасливі дні: вівторок.

Невдалі дні: понеділок, п'ятниця.

Під цим знаком народилися: Йоганн Штраус, Нікколо Паганіні, Пабло Пікассо, Федір Достоевський, Михайло Ломоносов, Індіра Ганді, Огюст Роден, Клод Моне, Роберт Фултон, Шарль де Голль, Аркадій Райкін, Микола Вінграновський, Володимир Даль, Дмитро Фурманов, Михайло Янгель, Сунь Ятсен.

У Скорпіонів добре ростимуть баклажани, баштанні, горох, кабачки, кукурудза, цибуля, перець гострий, помідори, редис, редька, часник.

А з абрикосом, вишнею, виноградом, агрусом, буряком, селерою, яблуною можливі ускладнення.

ГОРІХ (21.04—30.04)
24.10—02.11

Складається з суперечностей. Буває капризним, агресивним, егоїстичним, але також гостинним, ввічливим, сміливим у задумах. Без будь-яких підстав дарує і позбавляє своєї дружби і любові. Ускладнює ситуацію. Не відзначається врівноваженістю. Чудовий стратег. Не боїться ризикувати. Незалежний.

25 ЖОВТНЯ

12 ЖОВТНЯ ЗА СТ. СТ.

ОСІНЬ

Музика **Анатолія Борисенка**
Слова **Наталії Купчинської**

Вже лист кружляє осінь золота.
У теплий край жене хмаринку вітер.
І тихий смуток душу огорта
Промінчиками бабиного літа.

Дрімать верби тихо край води.
У величі щось мріє дуб журливо...
Я проведу осінньої пори
У вирій птахів. Їм гукну: "Щасливо!"

Приспів:

Три вічні слова: "Я тебе люблю!"
Прошепотів ти, ніби заклинання.
І цілу вічність Бога я молю,
Щоб знову повторилось те кохання...

Сама душею гірко затужу,
Заголося безмовно край діброви.
І лиш для сина в Бога попрошу
У днях грядущих долю світанкову.

Приспів.

ля⁷ Ре⁷ соль⁷ Ре⁷ соль⁷ Р

1). Вже

лист круж-ля-є о-сінь зо-ло-та. у

Соль⁷ до

теп-лий край же-не хма-рин-ку ві-тер. І

ля⁷ Ре⁷ Мі⁷

ти-хий сму-ток ду-шу о-гор-та-а-а. Про-

ля⁷ Ре⁷

мін-чи-ка-ми "ба-би-но-го" лі-та. 2). Дрі-ї

Соль⁷

-ли-во. Три віч-ні сло-ва:

Соль⁷

"Я те-бе люб-лю!" Про-ше-по-тів ти ні-би за-кли-

до

-най-ня. І ці-лу віч-ність Бо-га я мо-

ля⁷ Ре⁷

-лю. Щоб зно-ву пов-то-ри-лось те про-

Ре⁷ соль⁷ Мі⁷

шан-ня.

ля⁷ Ре⁷ соль⁷ Мі⁷

3). Са-

ля⁷ Ре⁷ соль⁷ Ре⁷ соль⁷ Ре⁷ соль⁷

-ша-ан-ня.

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Мучеників Прова, Тараха й Андроника (304). Преподобного Косми, єпископа Маїумського, творця канонів (бл. 787). Преподобного Амфілохія, ігумена Глушицького (1452). Мучениці Домніки (286). Святителя Мартина Милоствого, єпископа Турського (бл. 400). Єрусалимської (48), Ярославської-Смоленської (1642), Рудненської (1687) та Калужкої (1812) ікон Божої Матері.

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

Хто народився у цей день, дивиться на свою зорю: чи не впала вона, чи не звів її Андрон-вартівник, який небосхил замітає, ключем височінь відмикає?

26 ЖОВТНЯ

13 ЖОВТНЯ ЗА СТ. СТ.

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Іверської ікони Божої Матері. Мучеників Карпа, єпископа Фіатирського, Папілі диякона, Агафодора і мучениці Агафоніки (251). Преподобного Веніаміна Печерського, в Дальніх печерах (XIV). Мученика Флорентія (I—II). Мученика Веніаміна диякона (421—424). Преподобного Никирти сповідника (бл. 838).

ПЛАКУЩЕ

За п'ять кілометрів від Старої Осоти розташоване урочище Плакуще. Як розповідають народні перекази, після розгрому повстання Коліївщини в лісі поблизу урочища оселилися три брати, що були у загоні Максима Залізняка. У ті часи понад лісом пролягав шлях на Смілу. Чимало торговлю люду рухалось дорогою. Тож і нападали на них колишні гайдамаки. Немало сліз пролито на ту землю. Тому й нарекли урочище Плакущим.

У Плакущому люди жили з давніх-давен. Ще й сьогодні там можна побачити нерозорані вали й кургани, можливо ще скіфських часів.

У XVIII ст., за народними переказами, під віковичним дубом зупинялися, щоб врятуватись від літньої спеки, князь Григорій Потьомкін з царицею Катериною II. На жаль, не вцілів той дуб. Спіяли дуба-велетня у 40-х роках XX століття...

На початку XX ст. у Плакущому існував хутір, де мешкав економ цукрозаводчика Терещенка.

Під час столипінських реформ ще кілька заможних селянських родин отримали земельні наділи навколо

Плакущого. Так з'явилися хутірці Болюкове, Співакове, Рибакове, Жидівське. І сліду тепер від них не залишилось.

У 30-х рр. XX ст. прийшла у Плакуще колективізація. Більшість його жителів жили заможнo, тож багатьох з них було розкуркулено, а їхні хати розібрано або спалено. Частина жителів з хутора переселились до Поселянівки чи Старої Осоти.

Хутір Плакуще позначено на німецькій топографічній карті 1943 року.

Поруч з обрисами населеного пункту вказано кількість його жителів — 25.

Та не пережив хутір війну. Останні жителі Плакущого покинули насиджені місця після того, як німецько-фашистські окупанти, шукаючи партизанів, спалили хутірець.

Тепер в урочищі Плакущому подарюють працівники Грушківського лісництва. Тут справжнє царство рідкісних рослин і тварин. А від хутірця залишилися дерева. Радують плодами старі черешні, вишні, калина, груші. По живці зимостійких сортів фруктових дерев приїздять сюди садівники-любители з навколишніх сіл. На місці ставка збереглося невелике озеро, що ховається за столітніми вербами.

27 ЖОВТНЯ

14 ЖОВТНЯ ЗА СТ. СТ.

У с. Красносілці відкрито пам'ятник загиблим воїнам-односельцям (1979)

ЦЕРКОВНІ СВЯТЯ

Мучеників Назарія, Гервасія, Протасія, Келсія (54—68). Преподобної Параскеви Сербської (XI). Преподобного Миколи Святоші, князя Чернігівського, Печерського чудотворця, в Ближніх печерах (1143). Мученика Сильвана, пресвітера Газького (IV). Яхромської ікони Божої Матері (XV).

с. Красносілка. Пам'ятник на честь воїнів-односельців, які загинули у Великій Вітчизняній війні

ДЕНЬ

ГАЗЕТНИМ РЯДКОМ

Президія Олександрівського РВК ухвалила провести 3 листопада в Олександрівці районну тваринницьку виставку. Мета виставки — наочно показати, яких успіхів домоглися колгоспники в боротьбі за здійснення постанов партії та уряду про розвиток і збереження соціалістичних тварин. (Газета "Більшовицький шлях", № 116, 27 жовтня 1950 р.).

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

Якщо на Параску болотяну багнюка велика, кінський слід заливається водою, то сніг, що впав, мурує зимовий шлях.

28 ЖОВТНЯ

15 ЖОВТНЯ за ст. ст.

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Преподобного Євфимія Нового, Солунського (889). Преподобномученика Лукіана, пресвітера Антіохійського (312). Святителя Іоанна, єпископа Суздальського (1373). Священномученика Лукіана Печерського, в Дальніх печерах (1243). Мучеників Сарвіла й Вевеї (II). Святителя Савина, єпископа Катанського (760). Ікони Божої Матері "Спорителька хлібів" (XIX).

Четверта неділя місяця — День автомобіліста і дорожника

Олександрівські шляховики

Будинок
Олександрівського
АТП 13547

Перед виходом у рейс

НАРОДНІ ПІРІКМЕТТЯ

Юхим холодом крони дерев і трави скочує, комах укривас, сон навівас.

29 ЖОВТНЯ

16 ЖОВТНЯ ЗА СТ. СТ.

День військового фінансиста

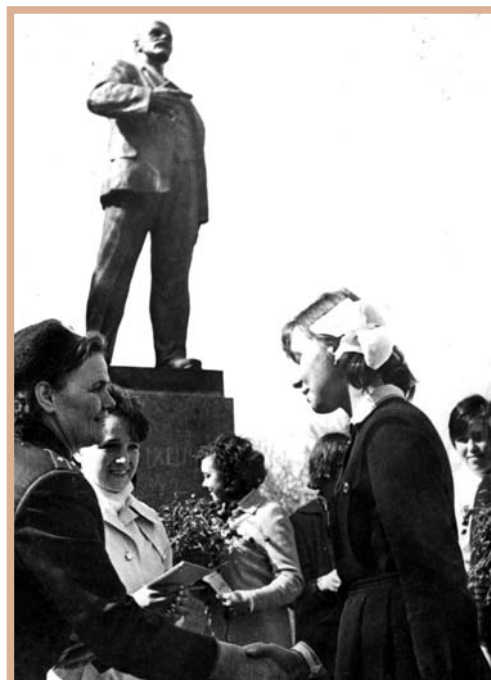
День народження комсомолу

Старші піонервожати шкіл району. 1965 р.

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Мученика Лонгина сотника, що при Хресті Господньому (I). Преподобного Лонгина, воротаря Печерського, в Дальніх печерах (XIII—XIV). Преподобного Лонгина Яренського (1544—1545).

Урочисте вручення комсомольського квитка

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

На Лонгина зимовий одяг виносили надвір: сонячне світло хоч і не довге, але корисне.

30 ЖОВТНЯ

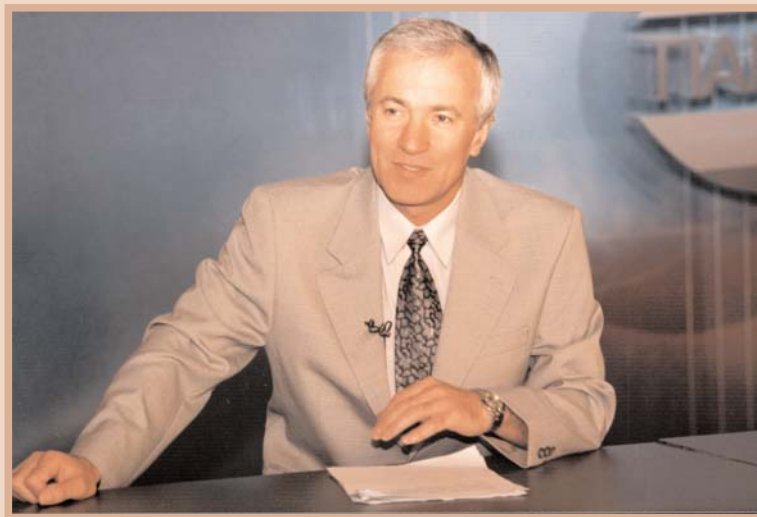
17 ЖОВТНЯ за ст. ст.

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Пророка Осії (820 р. до Р. Х.). Преподобномученика Андрія Критського (767). Преподобного Антонія Леохнівського, Новгородського (1611). Мучеників безсрібників Косми і Даміана, Аравійських, і братів їхніх, мучеників Леонтія, Анфиса та Євтропія (287 або 303). Перенесення мощей праведного Лазаря Чотириденного, єпископа Кітійського (898). Ікон Божої Матері, що іменуються "До Різдва і після Різдва Діва" (1827) та "Визволителька".

Народився у с. Тарасівці заслужений журналіст України Василь Іванович Бирзул (1958)

День податкової служби України

В. І. Бирзул за роботою

Олександрівські податківці

Будинок Олександрівського відділення Знам'янської державної податкової інспекції

НАРОДНІ ПРИКМЕТТЯ

Колись вважалося, що на Осії колесо з вісю прощається. Казали: "Віз у засторонок поліз, а сани

ще не зніс", бо "жовтень ні колеса, ні полоза не любить, бо їде на рябій кобилі".

31 ЖОВТНЯ

18 ЖОВТНЯ ЗА СТ. СТ.

Освячено церкву в с. Вищих Верещаках. Храмове свято у с. Вищих Верещаках

с. Вищі Верещаки

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Апостола і євангеліста Луки (I).
Преподобного Іосифа, Ігумена
Волоцького, чудотворця (1515). Мученика
Марина (IV). Преподобного Юліана (IV).

НАРОДНІ ПРІКМЕТИ

Лука осінній, вважалось, лікує від усіх хвороб. Тож промовляли замовляння. У цей день колись влаштовували поминання покійних предків, щедро обдаровували жебраків, немічних, калік. Уникали важких робіт.

До весняного Луки (15 травня) — ані хліба, ні муки, а прийшов осінній Лука — з'явилися і хліб, і мука.

Листопад

НОЯБРЬ
NOVEMBER

А у світанків очі променисті.
То білий кінь,
То білий-білий кінь
Шукає літо у сухому листі.

Ліна Костенко

ЛИСТОПАД

Ось і прийшов листопад. І справді, майже злетіло листя з дерев. Правильну назву останньому місяцю осені придумали українці. А ще місяць у народі називають "напівзимник", "падолист", "листогній", "грудкотрус". Кажуть, що цей місяць вересню — внук, жовтню — син, а зимі — рідний батенько. Листопад — зимі заспів, бо їй двері відчиняє.

Російською мовою листопад називається ноябрем. Ця назва походить від латинського слова новембер — "дев'ятий". Колись у римському календарі цей місяць справді був дев'ятим.

За багаторічними спостереженнями, в Олександрівці середньомісячна температура повітря становить плюс 1,9 градуса. Холоднішим від звичайного був, наприклад, листопад 1979 р., коли середньомісячна температура повітря була плюс 1,2 градуса. А останній місяць осені у 1977

та 1978 рр. спостерігався холоднішим від звичайного. Середньомісячна температура становила відповідно 4,9 та 4 градуси. В один з листопадних днів 1980 р. повітря прогрілося до 19,5 градуса. Зазвичай найвищою температурою повітря, що фіксується у листопаді, є 10—15 градусів тепла. Іноді у листопаді бувають морози.

В окремі дні 1979 р. термометр показував мінус 16 градусів, у 1980 р. — мінус 11 градусів, в 1982 р. — мінус 9,5 градуса.

Листопад — найбагатший на опади осінній місяць. Середньомісячна кількість опадів становить 40 мм.

Дуже багатим на опади був листопад 1952 р. Тоді їх випало 130 мм. Надзвичайно сухим видався листопад 1978 р., коли випало всього 4 мм вологи. Опади у листопаді можуть бути у вигляді дощу і снігу.

Існує чимало народних прикмет, що стосуються листопада.

"Листопадовий день як заячий хвіст".

"Листопад — не лютий, проте спитає, чи вдягнений та взутий". "Коли листопад дерев не обтрусить, зима суворою буде". "У падолист багато води — для лук великі вигоди". "У листопаді іній на деревах — на морози, а туман — на відлигу". "Як у падолисті гримить, рільник добре спить".

У ЦЬОМУ МІСЯЦІ

1874 — робітники цукроварні в Олександрівці виступили з вимогою до адміністрації підвищити зарплату

1965 — у Букварці відкрито новий Будинок культури

1973 — в район надійшли перші комбайни "Колос"

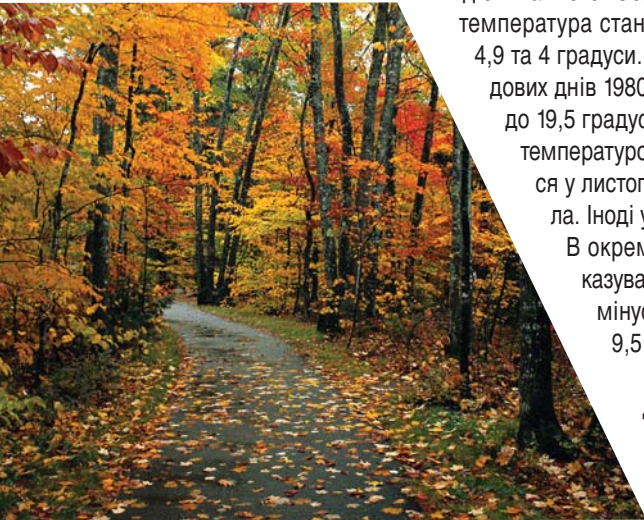
1980 — відчинив двері новий клуб у с. Ясиновому

1985 — створено районну організацію Всесоюзного товариства боротьби за тверезість

Перша неділя місяця — День працівників соціальної сфери

Третя неділя місяця — День працівників сільського господарства

Третя неділя місяця — День студента

ЛИСТОПАД

САДИВНИК

У листопаді бажано обрізати кущі смородини, порічок, агрусу, пересадити плодові дерева, подбати про захист від гризунів. У кущових ягідників видаляють старі, хворі та поломані гілки, продуктивність яких знижується. Не слід залишати пенеків, які можуть бути додатковим джерелом захворювання. У цьому місяці, як і наприкінці зими, штаби й основи скелетних гілок білять вапняним молоком (2 кг свіжогашеного вапна, 30 г мідного купоросу на 10 л води) для захисту від сонячних опіків, появи тріщин на штабі внаслідок різкого перепаду температури. Для боротьби з гризунами навколо штабів дерев треба встановити густу металеву сітку або після вигрібання землі від штамба засипати у штаби гострий шлак. Дереву обв'язати пакувальним папером. Гризунів можна позбутися також хімічним методом. Зокрема, в нори або спеціальні дренажні трубки потрібно засипати невелику кількість пшеничних зерен, оброблених фосфідом цинку.

ЩО ЗБИРАТИ З ЛІКАРСЬКИХ РОСЛИН

Заготовляють шишки вільхи, плоди горобини звичайної, листя омели білої.

РИБАЛКА

Листопад — місяць не для рибалок. Більшість риб, покриваючись шаром слизу, залягає у зимувальні ями. Деякі роблять незначні переміщення, особливо в теплі дні. Але для справжнього рибалки турбот вистачає. Треба подбати про одяг, взуття.

А особливо про рибальські снасті. Щоб покладене на зберігання бамбукове вудлище не псувалося, протріть його маслом (машинним, олією тощо) або покрийте лаком. Для вирівнювання вудлища підвісьте його в тіні на кілька діб, прикріпивши до його товстого кінця тягар 5—10 кг. Викривлені бамбукові вудлища можна вирівняти, підігрівши їх над вогнищем. Після вирівнювання нагріті місця негайно охолодіть мокрою ганчіркою.

ЛАСУНКИ

Восстаннє обкурюють та освіжають темник і ставлять туди вулики. Наглядають за ними один раз на тиждень.

ГОРОДНИК

Помийте, висушіть, приберіть під навіс інвентар, поливні шланги, кілки, парникові рами. Підготуйте і вкрийте ґрунтові суміші для теплиць і парників. Заготовляйте опале листя, складаючи його в компостні купи. Якщо листя використовуватиметься для біопалива, вкрийте його плівкою чи щільно складіть, не допускаючи помокріння. В теплиці доглядайте за огірками та цибулею для одержання зелені.

1 листопада

19 жовтня за ст. ст.

Перша неділя місяця — День працівників соціальної сфери

Працівники районного управління праці та соціального захисту населення

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Пророка Іоїля (800 р. до Р. Х.). Мученика Уара та з ним семи вчителів християнських (бл. 307). Перенесення мощей преподобного Іоанна Рильського (1238). Блаженної Клеопатри (327) і сина її Іоанна (320). Священномученика Садока, єпископа Перського, та з ним 128 мучеників (342).

Працівники районного відділення Пенсійного фонду України

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

Цього дня були раді побачити со-року на стайні: домовик усю злість на неї перенесе, не заплітатиме гри-ви в коней і не ставитиме їх дибом.

2 листопада

20 жовтня за ст. ст.

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Великомученика Артемія (362). Праведного отрока Артемія Веркольського (1545).

Народилася у с. Бірках лауреат премії Бориса Кузика, вчитель початкових класів Бірківської загальноосвітньої школи Валентина Матвіївна Згарська (1965)

В. М. Згарська у 1982 р. закінчила Бірківську середню школу, а в 1985 р. — Олександрійське педагогічне училище ім. В. О. Сухомлинського за спеціальністю "вчитель початкових класів". Працювала вихователем сільського дитячого садка "Барвінок". З 1988 р. — вчитель початкових класів Бірківської загальноосвітньої школи I—III ступенів. Має дві грамоти Міністерства освіти України, грамоти управління освіти облдержадміністрації. У 2002 р. удостоєна премії Бориса Кузика.

В. М. Згарська

КАМІННЯ ЗАГОВОРЮЮ

Зарубіжна археологія широко використовує ідентифікаційні прийоми петрографічного визначення характеристик і походження мінеральної сировини в пам'ятках матеріальної культури. Подібні дослідження дають змогу встановити торговельні шляхи давніх людей, центри виробництва кам'яної зброї, зернотерок, ручних млинів, жорен та інших кам'яних пам'яток. В Україні подібні дослідження не набули ще широкого розмаху. І все ж...
Цікаві дослідження провів одесь-

кий вчений В. Ф. Петрунь. Він довів, що українські нескловидні імпактити метеоритних кратерів, що раніше вважалися вулканічними лавами і туфами, широко використовувалися на території від Дністра до Дніпра (одне з таких жорен знайдено навіть в Ольвії) аж до часів Київської Русі. Оранжеві породи походять з Іллінецької астроблеми на Вінниччині, а сірі — з викидів Бовтиського метеоритного кратера. Зокрема, з сірих порід складаються жорна, знайдені в давньоруському поселенні біля Григорівки на правому березі Канівського водосховища. Отже, давнє населення нинішньої Олександрівщини причетне до розвитку землеробства на значній території України — воно постачало матеріал для знарядь праці.

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

Хто народився на Артемів день, на захист того стає вовчиця — мати звірів.

3 листопада

21 жовтня за ст. ст.

І Я П'ЯМ БУВ, МЕД-ПИВО ПИВ...

День ракетних військ та артилерії
День інженерних військ

Мед колись варили до весілля,
щоб солодко жилося молодим.

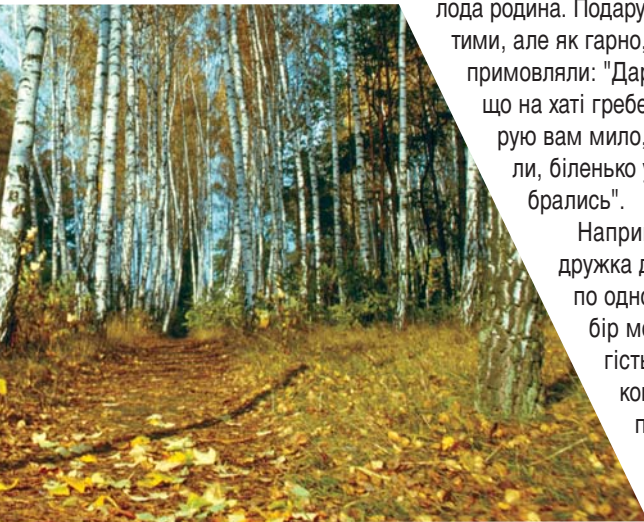
"Весілля відгуляти" — кажуть те-
пер, а раніше казали "грати весілля".

І грали його тиждень, і в тій "драмі
народного життя", як ще називають
весілля дослідники, кожен мав свою
роль і свій чин. Порядкував тут ста-
роста — чоловік досвідчений і мудрий,
що мав пильнувати за порядком
і всьому лад дати. Молоді "князь" та
"княгиня" сиділи на покуті — не пили,
не їли (перед ними стояла одна таріл-
ка, і ложки їхні були зв'язані), а лише
пишались.

Змагалися в піснях і танцях друж-
ки з боярами, свашки пильнували
за приданим і пересвідчувалися
в цнотливості молоді.

Усі запрошені приходили на гости-
ну з хлібом, щоб у достатку жила мо-
лода родина. Подарунки були небага-
тими, але як гарно, як дотепно до них
примовляли: "Дарую вам ту корову,
що на хаті гребе полову (курку)", "Да-
рую вам мило, щоб раненько встава-
ли, біленько умивались та до роботи
брались".

Наприкінці весілля боярин чи
дружка ділили коровай, викликаючи
по одному всіх присутніх. І якщо ви-
бір молодих був вдалим, то кожен
гість, повертаючись додому із шмат-
ком смачного диво-хліба, ніс у серці
почути про себе хороші слова.

ЦЕРКОВНІ СВЯТЯ

Преподобного Іларіона Великого (371—
372). Перенесення мощей святителя Іла-
ріона, єпископа Меглінського (1206). Пре-
подобного Іларіона, схимника Печерського,
в Дальніх печерах (XI). Преподобного
Іларіона Псковоєзерського, Гдовського.
Преподобних Феоділа та Іакова Омучь-
ких (бл. 412). Мучеників Дасія, Гаїя й Зо-
тика (303).

ГОРОСКОП ДРВІДІВ

ЖАСМИН (01.05—14.05; 03.11—11.11)

Рухливий, жвавий, легко спілкуєть-
ся з людьми, приваблює до себе віль-
ною бесідою, всупереч бажанню стає
центром уваги. Зовні врівноважений,
веселий, насправді — песиміст. Роз-
судливий і обережний. Далекозорий
дипломат. Незалежний. Обов'язки
його пригнічують, але він дуже відпо-
відальний. Інтелігентний. Критичний,
має живий розум. Швидко розчарову-
ється і набирається упереджень.

4 листопада

22 жовтня за ст. ст.

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Святування Казанської іконі Божої Матері. Рівноапостольного Аверкія, єпископа Іерапольського, чудотворця (бл. 167). Семи отроків Ефеських (бл. 250; 408—450). Мучеників Олександра єпископа, Іраклія воїна та жон Анни, Єлисавети, Феодотії, Гликерії (II—III). Андрониковської іконі Божої Матері.

Народилася в смт Олександрівці заслужений ветеринарний лікар України Галина Свиридівна Добровольська (1909). Померла у 2000 р.

Народився у с. Новій Осоті заслужений працівник сільського господарства України Яків Дмитрович Прасол (1940)

Партизани загону ім. Дзержинського напали на німецький склад пального в с. Любомирці (1943)

День прикордонника

Народився польський поет-романтик, публіцист, представник "української школи" в польській літературі Северин Юзефович Гощинський (1801), який неодноразово бував у містечку Олександрівці. Помер у 1876 р.

Я. Д. Прасол

НАРОДНІ ПРИБУТТЯ

Казанський день символізує перехід від осені до зими — на землю лягає перший справжній приморозок. У цей день, як правило, йде дощ. З Казанської тепло морозу не указ.

"КАНІВСЬКИЙ ЗАМОК" СЕВЕРИН ГОЩИНСЬКИЙ ПИСАВ В ОЛЕКСАНДРІВЦІ

Северин Гощинський, як і його друг Міхал Грабовський, закінчив гімназію в Умані. Багато років тривала їхня дружба. З 1826 р. Северин Гощинський часто приїздив до свого друга в Олександрівку. Деякий час він жив у містечку. Саме на цей період припадає написання С. Гощинським віршованої повісті про Коліївщину "Канівський замок". Як вказує кіровоградський науковець Л. Куценко, достеменно відомо, що третю частину твору написано в Олександрівці. Вчений не виключає, що й інші частини твору народжувалися тут. Пісні, перекази, легенди, що їх записав Северин Гощинський під час візитів

до Олександрівки, дали письменнику величезний матеріал для "Канівського замку". Факт, що твір написано під впливом українських народних пісень про Коліївщину, є й у відгуку Міхала Грабовського на поему Северина Гощинського "Про пісні українські", написаному в 1837 р.

Багато літературознавців переконані, що твір "Канівський замок" С. Гощинського є предтечею Шевченкових "Гайдамаків".

5 листопада

23 жовтня за ст. ст.

Народився у с. Іванівці Герой Радянського Союзу Дмитро Тимофійович Гуляєв (1915). Загинув у 1943 р.

Пам'ятник на могилі Д. Т. Гуляєва у селищі Старобіні (Білорусь)

ТАКИМ ЗАЛИШИВСЯ ДМИТРО ГУЛЯЄВ У ПЛАМ'ЯХ БОЛОВОГО ПОБРАТІМ'Я

Чимало бойових подвигів здійснив на білоруській землі партизанський загін під керівництвом Д. Т. Гуляєва.

Ось що згадував про один з них житель селища Старобіна, колишній партизан Юхим Матвійович Вишневський.

— Якось розвідка доповіла, що велика група фашистів на підводах рухається в напрямку с. Барбарова, що знаходиться за дванадцять кілометрів від Глуска. Дмитро Тимофійо-

вич прийняв рішення зробити засаду. Ми довго вибирали місце для засідки. Але німці рухалися повільно, підвода від підводи трималися на відстані 70—100 метрів. Це створювало для нас складнощі, засідка могла виявитися неефективною.

Знаючи пристрасть фашистів до спиртного, Дмитро Тимофійович вирішив впустити їх у село, а при виїзді зустріти вогнем.

Гуляєв зробив засідку в урочищі Золота гірка, навпроти болота. Через кілька годин наша розвідка доповіла, що фашисти виїхали з села. Цього разу вони їхали більш скупчено, розмовляли, сміялися, співали — було

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Апостола Іакова, брата Господнього по плоті (бл. 63). Преподобного Іакова Боровицького, Новгородського чудотворця (бл. 1540). Святителя Ігнатія, патріарха Константинопольського (877—878). Преподобного Єлисея Лавришевського (бл. 1250).

видно, що добряче напідпитку. Коли центр колони опинився навпроти нас, Гуляєв скомандував: "Вогонь!"

Фашисти стали зістрибувати з возів. Попереду утворилася пробка, коні збилися до купи. Фашисти в паніці кинулися в болото, а партизани прицільним вогнем із-за сосен розстріляли їх.

Ми захопили багато трофеїв і відійшли. І тільки після цього Гуляєв сів на пеньок і сказав: "А тепер, друзі, перев'яжіть мені руку". Виявляється, його було поранено, але до кінця бою він нікому не казав про це.

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

Цього дня "пригощали" землю від казанського пирога, щоб наступного року гарно вродив хліб.

6 листопада

24 жовтня за ст. ст.

ЦЕРКОВНІ СВЯТІ

Ікони Божої Матері "Всіх скорботних Радість" (1688). Мученика Арефи та з ним 4299 мучеників (523). Преподобних Арефи (XII), Сисоя (XIII) і Феофіла (XII—XIII), затворників Печерських, у Ближніх печерах. Блаженного Єлезвоя, царя Ефіопського (бл. 553—555). Мучениці Синклітиї та двох дочок її (VI). Святителя Афанасія, патріарха Цареградського (після 1311).

Народилася лауреат премії Бориса Кузика, вчитель Бірківської загальноосвітньої школи Валентина Іванівна Семенова (1948)

В. І. Семенова

В. І. Семенова народилася в м. Алма-Аті (Казахстан). У 1956 р. пішла в перший клас. Після закінчення восьмого класу вступила до Алма-Атинського технологічного технікуму легкої промисловості. До 1969 р. працювала на бавовняно-паперовому комбінаті. З 1974 р. проживає разом із сім'єю в с. Бірках.

З 1983 по 1988 рр. навчається в Кіровоградському державному

педагогічному університеті ім. О. С. Пушкіна. З 1994 р. працює у Бірківській школі. Її неодноразово було нагороджено грамотами облдержадміністрації, в 2002 р. удостоєно премії Бориса Кузика за успіхи, досягнуті у вихованні підростаючого покоління.

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

На святителя Афанасія дівчата збиралися в гурти прясти й ворожити на суджених. Святитель усю правду скаже, на очікувану долю благословить, умій тільки її обрати.

7 листопада

25 жовтня за ст. ст.

День пам'яті вбитих борців проти тиранії

День Великої Жовтневої соціалістичної революції (Жовтневого перевороту) в Росії (1917)

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Мучеників Маркіана і Мартирія (бл. 355). Преподобних Мартирія диякона і Мартирія затворника, Печерських, у Дальніх печерах (XIII—XIV). Мученика Анастасія (III). Праведного Тавіфи (I).

Демонстрації на честь свята Великого Жовтня в Олександрівці

8 листопада

26 жовтня за ст. ст.

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Великомученика Дмитрія Солунського (бл. 306). Преподобного Феофіла Печерського, архієпископа Новгородського, в Дальніх печерах (1482).
Мученика Лула (бл. 306). Преподобного Афанасія Мідійського (бл. 814).
Преподобного Дмитрія Басарбівського, Болгарського (1685).

Завершено будівництво й освячено церкву в с. Трилісах (1779). Храмове свято в с. Трилісах

Фашисти розстріляли вчителя-комсомольця М. М. Витрищака з Красносілки, який підпалив тваринницькі приміщення, перетворені окупантами на конюшні (1941)

На першому святі с. Трилісів. 2002 р.

Поверніться знов, мої світанки,
Ті, що в ранній юності любив,
Поглядом русявки-трилісянки
Піднебесним, синьо-голубим.

Ось уже по вулиці з-за рогу
Хтось у тиші лунко тупотить.
В чобітках малих на босу ногу
Щастя наполохане летить.

Щось йому сказати душевне хочу,
Як тоді... Давним-давно, колись.
Вечір. Тихо коники стрекочуть.
Журно в небо явір задививсь.

Анатолій Кримський

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

До Дмитра дозволялося засилати сватів, а далі наставляли запуски. Говорили: "До Дмитра дівка хитра, а після Дмитра ще хитріша"; "До Дмитра дівка хитра, а після Михайла (21 листопада) — хоч за попихайла", "...по Дмитрі хоч за старця, аби не остаться", "...по Дмитрі зустріне собаку і питається: "Дядьку, ви не з сватами?", "...а після Дмитра свиня йде, а вона питається: "Тітко, чи не бачили старостів?"

За цим днем завбачали погоду. Замерзла земля і дме холодний вітер — снігу не буде до Нового року. Якщо на Дмитра дощ, то 4 грудня снігу буде по коліна.

Якщо на Дмитра день без снігу, то ще не буде зими.
Якщо цього дня холод і сніг, весна очікується пізньою і холодною.
Якщо цього дня тепло, то весна і зима теплі.

9 листопада

27 жовтня за ст. ст.

День с. Трилісів. Встановлений рішенням сесії Триліської сільської ради 8 квітня 2002 р.

День української писемності і мови

УКРАЇНСЬКІ ПИСЬМЕННИКИ НА ОЛЕКСАНДРІВЩИНІ

В Олександрівському районі народилися письменники Анатолій Гай (с. Бірки), Сава Голованівський (с. Єлизаветградка), Микола Григорів (с. Ставидла), Галина Демченко (с.мт Олександрівка), Лідія Доценко (с. Вищі Верещаки), Яків Клименко (с.мт Олександрівка), Андрій та Анатолій Кримські (с. Триліси), Дмитро Ключенко (с. Родниківка), Петро Куценко (с. Голикове). Нині у с. Трилісах проживає член Національної спілки письменників України Анатолій Кримський. З Трилісами пов'язано життя і творчість поетеси Ірини Кримської.

Мають власні видані книги, але не входять до письменницької організації Кузьма Повелько, Анатолій Куманський, Наталя Купчинська, Никифор Цимбал, Світлана Тимко. Чимало українських письменників неодноразово бували на Олександрівщині.

У середині XIX ст. в Олександрівку до польського письменника Міхала Грабовського приїздили Тарас Шевченко та Пантелеймон Куліш.

У липні 1945 р. Олександрівку відвідав Степан Олійник. Він листувався з жителями Олександрівки.

В Олександрівці, Єлизаветградці, Розумівці в 1970 р. побували Олександр Корнійчук, Микола Зарудний, Ростислав Братунь, Володимир П'янов, Олег Черногуз, Сава Голова-

Якщо в хаті хтось хворів, то давали обітницю, брали на себе його роботу й мовчки її виконували. Найчастіше ткали ряднину, а наступного ранку освячували її в церкві.

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Мученика Нестора Солунського (бл. 306). Преподобного Нестора Літописця, Печерського, в Ближніх печерах (бл. 1114). Обретіння мощей благовірного князя Андрія Смоленського в Переславлі-Залеському (1539). Мучениць Капітоліні і Єротиїди (304). Мученика Марка та тих, хто з ним.

У рамках першого республіканського свята рідної мови (1988) на Олександрівщину приїздила делегація письменників, серед яких Дмитро Павличко, Іван Драч, Володимир Бровченко, Володимир Панченко та інші. У 80—90-х рр. XX ст. в районі неодноразово бували письменники Володимир Панченко та Василь Бондар.

Творчу наснагу на Олександрівщині черпав Микола Смоленчук. Олександрівські мотиви є в його творах.

Олександрівку, Цвітне, Бірки в 1998 р. відвідали Роман Коваль та Ярослав Черногуз. Роман Коваль приїздив на Олександрівщину ще кілька разів, збираючи матеріали для книг.

Добру згадку залишили Олександрівщина та її люди в серці Володимира Яворівського, який у листопаді — грудні 1998 р. неодноразово приїздив сюди.

У 2002 р. в Олександрівку приїздив Григорій Гусейнов, у творчості якого теж є олександрівські мотиви.

10 листопада

28 жовтня за ст. ст.

Освячено Свято-Параскевську церкву в с. Кримках. Храмове свято в с. Кримках

Народилася у смт Олександрівці лауреат премії Бориса Кузика, вчитель початкових класів Олександрівської загальноосвітньої школи № 1 Олена Володимирівна Хоменко (1947)

Народилася у с. Несватковому лауреат премії Бориса Кузика, викладач Олександрівської дитячої музичної школи Марія Григорівна Тлустенко (1951)

Всесвітній день молоді

ЦЕРКОВНІ СВЯТІ

Мучениці Параскеви П'ятниці (III). Мучеників Терентія і Неоніли та чад їх Сарвіла, Фота, Феодула, Ієракса, Ніта, Віла і Євникії (249—250). Преподобного Стефана Савваїта, творця канонів (IX). Святителя Арсенія I, архієпископа Сербського (1266). Преподобного Іова, ігумена

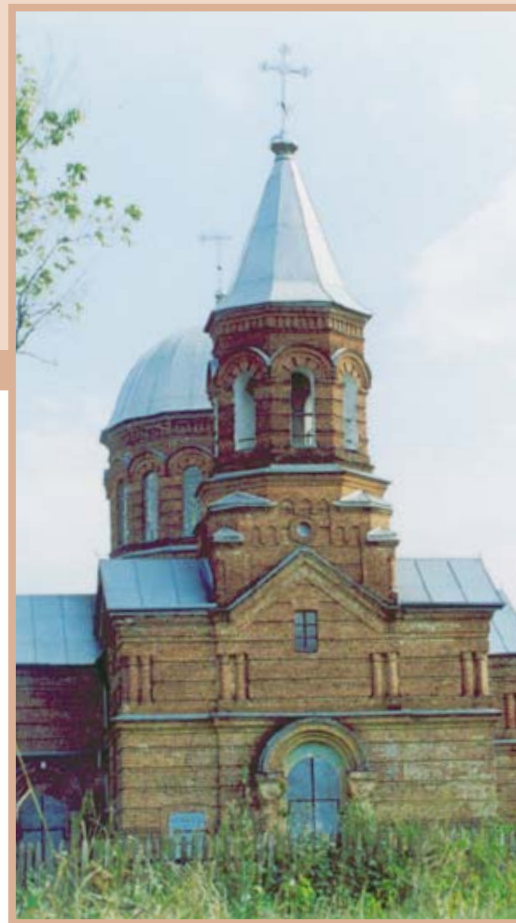
Почаївського (1651). Святителя Димитрія, митрополита Ростовського (1709). Преподобного Нестора, не книжного, Печерського, в Дальніх печерах (XIV). Преподобного Феофіла Київського, Христа ради юродивого (1853). Мучеників Африкана, Терентія, Максима, Помпія та інших 36-ти (III). Священномученика Киріака, патріарха Єрусалимського (363). Преподобного Іоанна Хозевіта, єпископа Кесарійського (VI).

О. В. Хоменко

Тільки одного разу виїздила з Олександрівки О. В. Хоменко: щоб у Вінницькому педагогічному інституті ім. М. Островського набути професію вчителя початкових класів. Решту свого життя вона присвятила селищу над Тясмином, вихованню непосидючих хлопчиків та дівчаток, без яких вона не уявляє свого буття.

Олена Володимирівна — професіонал з великої літери. Судить самі: вона — відмінник народної освіти України, вчитель-методист, нагороджена Грамотою Міністерства освіти України. Досвід роботи О. В. Хоменко вивчено й узагальнено кабінетом початкового навчання Обласного інституту вдосконалення вчителів.

Церква у с. Кримках

10 листопада

28 жовтня за ст. ст.

М. Г. Тлустенко зі своєю ученицею

М. Г. Тлустенко народилась у сім'ї вчителя Г. Я. Жаботинського. У 1959 р. вступила до першого класу Бовтиської середньої школи, а з 1961 р. у зв'язку з переїздом батьків до райцентру вчилася в Олександрівській середній школі № 1. Паралельно навчалася в дитячій музичній школі. Після закінчення дев'ятого класу почала працювати концертмейстером у музичній школі і навчалась у школі робітничої молоді, яку закінчила в 1970 р.

У 1976 р. закінчила Кіровоградське музичне училище по класу фортепіано й отримала кваліфікацію викладача дитячої музичної школи та концертмейстера. З 1976 по 1986 р. працювала завідуючою фортепіанним відділом Олександрівської дитячої музичної школи, а потім викладачем цього ж навчального закладу. Підготувала до вступу в музичні училища Любов Антонечко, Вероніку Дигдало, Наталю

Буряк, Людмилу Крамарчук, Валентина Смагу, Валентину Коваль. Її вихованці Тамара Литвин та Марія Корнута стали студентками музично-педагогічного факультету педагогічного інституту. У 60—80-ті рр. М. Г. Тлустенко брала активну участь у художній самодіяльності, зокрема співала у народному самодіяльному хорі "Тясмин". За сумлінну працю неодноразово нагороджувалася грамотами, заносилась на районну Дошку пошани, удостоєна премії Бориса Кузика. У 2002 р. визнана "Жінкою року" в Олександрівському районі.

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

Освячена у церкві на Параскеву ряднина давала здоров'я, позбавляла вад. Нею натирали хворих.

Якщо цього дня сонячно, то чекай теплої погоди, хмарно — в середині грудня будуть сильні морози.

ж навчального закладу. Підготувала до вступу в музичні училища Любов Антонечко, Вероніку Дигдало, Наталю

11 листопада

29 жовтня за ст. ст.

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Преподобномучениці Анастасії Римлянки (III). Преподобного Аврамія затворника і блаженної Марії, племінниці його (бл. 360). Преподобного Аврамія, архімандрита Ростовського (1073—1077). Мучеників Клавдія, Астерія, Неона й Феонілі (285). Преподобної Анни (826).

Насип вузькоколійки поблизу с. Трилісів

— У нас жартували: як тільки починають будувати залізницю на Чигирин, так в Олександрівку приходять німці. Справді, так було тричі.

Почали робити насип перед першою світовою війною. Насипали, а в 1918 р. прийшли німці.

Вдруге хотіли збудувати залізницю німці у період тимчасової окупації краю під час Великої Вітчизняної війни.

А втретє вузькоколійку починали будувати в 70-х рр. XX ст., коли німці проклали газопровід за Олександрівкою. Тоді планували підвезити залізницею мазут на теплову електростанцію, яка мала працювати у Чигирині.

Ще за царських часів збудували полустанки в Новій Осоті (біля переїзду), в Старій Осоті (за тракторною бригадою), поблизу Трилісів. Стіни полустанків були з цегляними фронтами. Насип тоді робили за допомогою грабарок.

Пам'ятаю, у війну було прокладено рейки по насипу до ферми у Новій Осоті. Ходили колією паровозики з вагонами і платформами...

Рейки на вузькоколійці після Великої Вітчизняної війни розібрали. Ними перекрили приміщення ферми в Новій Осоті.

Колись хотіли по насипу з Трилісів прокласти автомобільну дорогу. Не вийшло, а камінь з дороги розтягли...

Так завершив свою розповідь ветеран. І ще додав:

— А насип, мабуть, і досі на балансі станції Фундукліївка стоїть. Попитайте у залізничників.

НАРОДНІ ПІРІКМЕТІ

На Анастасії-стригальниці — свято вівчарів. Їх пригощали пирогами, медом, молоком за те, що зберегли овець. Після цього дня виходили мисливці на полювання.

ВУЗЬКОКОЛІЙКА БУДУВАЛИ-БУДУВАЛИ І НЕ ЗБУДУВАЛИ

Коли їхати автомагістраллю з Олександрівки на Кам'янку, то за розвилкою на Стару Осоту можна побачити великий земляний насип, що тягнеться на північ. Мабуть, ніхто з водіїв транзитного автотранспорту не здогадується, що то насип для вузькоколійної залізниці з Фундукліївки до Чигирини.

Якось уродженець Старої Осоти, а потім житель Олександрівки, на жаль, уже покійний, Яків Якович Вітер розповів історію вузькоколійки.

12 листопада

30 жовтня за ст. ст.

Ліквідовано Єлисаветградківський район (1959)

ЗВИЧАЇ НА ЗНАК ЖАЛОБИ

За народним звичаєм, покійника ховали третього дня після смерті. Усі три дні не дозволялося працювати ні в хаті, ні на полі, "бо руки терпнуть цілий рік", "щоб душа мала спокій, а тілу було добре і легко лежати в труні". Вважали, що душа небіжчика дев'ять днів мешкає на покуті або в іншому хатньому куточку, "в кочергах", у вінику тощо. Тому не дозволялося замітати, мити, мазати в оселі.

Домівку, де лежав мертвий, пізнавали по відчинених навстіж воротах, по зав'язаному на стовпі брами рушнику.

Якщо помирили батько чи мати, на знак жалю дівчата не заплітали кіс, "щоб покійнику не була заплетена дорога на той світ". Чоловіки з хати небіжчика не надівали в цей час шапок. Два тижні не голилися і не розчісували волосся. Перед тілом покійника і сторонні капелюха знімали. Вдова не могла йти заміж раніше як через півроку. Весь рік жили скромно, не влаштовували весіль, інших забав з музикою, діти не йшли гуляти до інших.

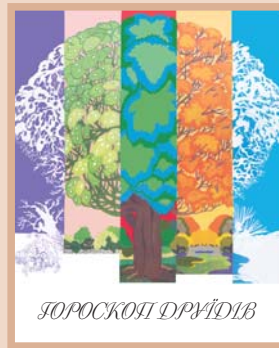
У прадавні часи кольором туги й жалю був білий. Таке значення він частково зберігав і в традиційних поховальних обрядах. Скажімо, померлу жінку обряджали у невишивану білу сорочку, ноги обгортали намітками, тіло покривали лляним полотном або білою плахтою. І досі до траурного аксесуара належить невишиваний рушник-утиральник, яким перев'язують надмогильний хрест або пам'ятник.

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

На Зіновія-синичника пригощали хлібом і салом синицю і запитували про майбутнє.

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Священномученика Зіновія, єпископа Егейського, і сестри його Зіновії (285). Апостолів від 70-ти Тертія, Марка, Луста та Артеми (I). Священномученика Маркіана, єпископа Сиракузького (II). Мучениці Євтропії (бл. 250). Мучениці Анастасії Солунської (III). Святого Стефана Мілютина, короля Сербського (1320), брата його Драгутина (1316) і матері їх Єлени (1306). Озерянської ікони Божої Матері (XVI).

ГОРОДСКОЇ ДРЯВИ

КАШТАН

(15.05 – 24.05)

(12.11 – 21.11)

Красивий. Повний сили. Справедливий. Вразливий. Наполегливий. Витриманий, але буває впертим. Передбачливий. Мораліст, схильний до пуританства. Незговірливий. Обдарований. Швидкий і точний. Схильний до мрійливості та філософських роздумів.

13 листопада

31 жовтня за ст. ст.

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Апостолів від 70-ти Стахія, Амплія, Урвана, Наркіса, Апелія та Аристовула (I). Мученика Єпимаха (бл. 250). Преподобних Спиридона і Никодима, просфорників Печерських, у Близьких печерах (XII). Преподобної Маври (V).

І. І. Фундуклій

Народився відмінник народної освіти Російської Федерації Костянтин Іванович Єгоров (1945), який довгий час працював у школах Олександрівського району

Народився громадський діяч, археолог, статистик Іван Іванович Фундуклій, який володів селами Нова Осота, Стара

ДАВНИНА ОЧИМА ІВАНА ФУНДУКЛІЯ

Поблизу Соснівки є могила, що зветься Візиркою. За переказом, її насипав турецький візир. Можливо, тут було розбито намет якогось візира під час війни з Туреччиною, наприклад, під час Чигиринської облоги.

[...] Правильніше виконано було розкриття могил спеціальним чиновником, посланим з цією метою

в 1845 р. Після кількох досліджень, проведених на землях Осотянських, він натрапив на вельми цікаве відкриття. Під однією могилою в землі, на

три аршини нижче її горизонтальної поверхні, було знайдено дуже видиму катакомбу, в ній — повний людський скелет, і при ньому залишки іржавого заліза і 29 стріл. Стріли ці, роботи чистої і майстерної, з особливого благого металічного складу, а деякі вкриті були начеб зеленою фініфтью.

Вони були мало або й зовсім не пошкоджені іржею. Одна стріла була з кістки. Відкриття цієї катакомби доводить, що курган слугував надгробним пам'ятником, і підтверджує існування звичаю насипати їх тільки над гробами знатних осіб у народі; для звичайного поховання такий труд був би дуже дорогим.

У той же час розривалася і одна з могил 2-го розряду, тобто тих, які являють собою начеб один курган з двома верхами, поставлений поверх іншого кургану. Ці могили, що їх називають по-тутешньому чубатими, дуже схожі на вигляд з весільним короваєм і тим самим з першого разу повертають до себе увагу. Такого роду могилу було розрито на землі Олександрівській; але в ній, крім двох людських скелетів, що лежали на різній глибині один поверх іншого, нічого не знайдено.

[...] На ґрунтах села Кримок, крім могил 1-го розряду, є дві купи могил різної величини. При копанні знаходять там багато перепаленої глини, між котрою трапляються й недопалені кістки.

Крім курганів, випадково знаходять, бува, давні речі в таких місцях,

НАРОДНІ ПІРІКМЕТТИ

Перед Кузьминками оглядали курей, мітили старих, хворих, щоб залишити на весну кращих.

У той же час розривалася і одна з могил 2-го розряду, тобто тих, які являють собою начеб один курган з двома верхами, поставлений поверх іншого кургану. Ці могили, що їх називають по-тутешньому чубатими, дуже схожі на вигляд з весільним короваєм і тим самим з першого разу повертають до себе увагу. Такого роду могилу було розрито на землі Олександрівській; але в ній, крім двох людських скелетів, що лежали на різній глибині один поверх іншого, нічого не знайдено.

котрі зовні не відрізняються ніякими особливостями. Перш за все згадаємо про поховання, відкопане в Осоті. При людському скелеті знайдено там чимало речей значної цінності, з золота і каміння, і в їх числі бронзовий істуканчик, що нині знаходиться в музеї старожитностей при університеті св. Володимира.

У Стримівці знайдено жіночий скелет у сидячому положенні.

Трапляється дуже часто знаходити в Чигиринському повіті в землі срібні й золоті римські монети. В поселенні Бірках, розташованому на великих пісках, після злив розшукують невеликі монети цезарів.

З книги "Огляд могил, валів і городищ Київської губернії", виданої з височайшого дозволу київським цивільним губернатором Іваном Фундуклієм". 1848 р.

К. І. Єгоров

14 листопада

1 листопада за ст. ст.

ЯК ЦАРИЦЯ КАТЕРИНА ІНГУЛ ПРИГОРКАЛА

На південний захід від Кримок, ближче до Хайнівки, є місцевість, яку називають Чубівка. Там знаходиться лощина, з якої колись було потужне джерело. Як розповідають народні перекази, з того джерела починалась річка Інгул. Так багато давало воно води, що по Інгулу могли плавати кораблі. Інгулом плавали турки й татари, коли робили набіги на своїх кораблях на фортецю святої Єлисавети (нині — Кіровоград).

Як розповідає легенда, що її відомив Василь Цупренко, цариця Катерина II повеліла зібрати у селян півдня України податок — по гарбі вовни.

Коли звели вдосталь вовни, то обгорнули нею каміння та свинець і закидали джерело в Чубівці. Після цього річка Інгул обміліла у верхній течії і перестала бути судноплавною в районі фортеці святої Єлисавети.

Тепер ніхто і не згадує, що Інгул колись починався на кілька кілометрів північніше. В другому томі "Географічно-статистичного словника Російської імперії" (1865) написано, що річка "бере початок на височинах (до 720 футів над рівнем моря) північно-західного кутка Олександрійського повіту, з багатьох ключів у долині урочища Старосілля". Сучасні енциклопедії вказують, що річка починається поблизу с. Родниківки.

ДЕНЬ ГАЗЕТНИМ РЯДКОМ

На початку року Олександрівський радіовузол мав 290 радіоточок у квартирах трудівників райцентру. Тепер кількість радіоточок зросла вже до 370. За жовтень місяць, перед Жовтневими святами, встановлено понад 20 радіоточок у хатах колгоспників колгоспу "Іскра". (*Газета "Більшовицький шлях", 14 листопада 1940 р.*)

"пароплавна на 8 км від гирла".

"Український радянський енциклопедичний словник" (1966) наводить іншу цифру: "судноплавний на 55 км від гирла". Так воно чи інакше, але поблизу Кіровограда Інгул точно не судноплавний. Може, й правдивий народний переказ?

ЦЕРКОВНІ СВЯТЛА

Безсрібників і чудотворців Косми і Даміана Асійських та матері їх преподобної Феодотії (III). Священномучеників Іоанна єпископа та Іакова пресвітера, які постраждали в Персії (бл. 345). Мучениць Кирієни та Юліанії (305—311). Мученика Єрмінінгельда, царевича Готського (586). Мучеників Кесарія, Дасія та з ними п'яти (VII).

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

На Кузьми і Дем'яна зустрічали зиму, так звані "курячі іменини". Священик освячував курятники. Дівчата закликали курячих покровителів Кузьму і Дем'яна в гості і різали курей, намічених минулого дня. Влаштували у складчину гулянку. Кузьма і Дем'ян вважалися захисниками людей від зміїв. На Кузьми і Дем'яна справляли "осінніх дідів" — ушанування померлих. Для цього готували спеціальні обрядові страви і закликали до них покійників.

Колись казали: "Кузьма з Дем'яном ковалі: закують дороги й річки — до весни не розкувати". Проте вважалося, що на остаточний зимовий шлях покладати особливі надії годі, бо можуть бути й відлиги.

Випаде сніг — на весняну повінь. Безсніжно — і Введення без снігу.

15 листопада

2 листопада за ст. ст.

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Мучеників Акиндина, Пігасія, Афонія, Єлпідифора, Анемподиста та разом

з ними (бл. 341—345). Преподобного Маркіана Кіринейського (388). Шуйської-Смоленської ікони Божої Матері.

Третя неділя місяця — День працівників сільського господарства

Копання цукрових буряків у СТОВ "Тясмин". 2002 р. Фото І. Петренка

Директор СТОВ "Тясмин" М. Я. Ткаченко.
Фото І. Петренка

Заступник голови СВК "Іскра" С. В. Лук'яненко
з дружиною Л. І. Лук'яненко

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

Акиндин поспішає у млин, а Пігасій сонце гасить.

16 листопада

3 листопада за ст. ст.

Партизани загону "Москва" знищили бронемашину на ділянці Чигирин — Олександрівка (1943)

Помер учитель, ветеран Великої Вітчизняної війни і праці Федір Григорович Добровольський (1993). Народився в 1921 р.

День працівників радіо, телебачення і зв'язку

Міжнародний день толерантності

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Мучеників Акепсима єпископа, Іосифа пресвітера та Аїфала диякона (IV). Оновлення храму великомученика Георгія у Лідді (IV). Мучеників Атика, Агапія, Євдоксія, Катерія, Істукарія, Пактовія, Ніктополіона і війська їх (бл. 320). Преподобного Акепсима (IV). Праведної Снандулії (IV).

Радіопередачу веде диктор районного радіомовлення Д. Ковтун

В. Волошаненко, уродженка Олександрівки, журналістка Кіровоградського обласного радіо

Олександрівські зв'язківці

НАРОДНІ ПРИКМЄТТЯ

Цього дня ткали полотно. Ляне золото ростить дівчину царівною, а невмілі собі не витчуть гарної долі.

17 листопада

4 листопада за ст. ст.

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Преподобного Іоаннікія Великого (846). Священномучеників Никандра, єпископа Мірського, і Єрмея пресвітера (I). Преподобного Меркурія Печерського, в Дальніх печерах (XIV). Преподобного Никандра Городнозерського (XVI).

Кримчанська трагедія. Німецько-фашистські окупанти розстріляли 48 жителів с. Кримок (1943)

Міжнародний день студентів

КРИМЧАНСЬКА

ТРАГЕДІЯ

ЯК ЦЕ БУЛО

Уранці фашистські карателі вивели на вулицю чоловіків, які знаходилися під посиленою охороною у церкві, і погнали їх по дорозі з Кримок на Олександрівку. У вибалку біля лісу Кисеве людей зупинили, оточили з усіх боків. Наказали вишикуватися в одну шеренгу. Кримчани зрозуміли, що живими їм не повернутись додому, бо під схилом яру побачили вбитого коня, а під скиртою соломи — тіла двох мертвих есесівців.

Есесівці розташувались у дві колони шаховим порядком. У руках фашистів була зброя: автомати, ручні кулемети, гвинтівки. З протилежного боку в лісовому урочищі Казанок у кущах засіли карателі з кулеметами.

До мирних жителів підійшов сам олександрівський гебітскомісар Ланге з перекладачем. Ланге пройшовся вздовж шеренги людей, пильно дивляючись у кожного. Обирав, кого розстрілювати, і виводив в окрему шеренгу.

Потім під ворожим вогнем обірвалося життя Олександра Пересунька, Івана Пересунька, Оксена Пересунь-

ка, Григорія Підлубного, Панаса Підлубного, Івана Проценка, Йосипа Степанка, Сидора Ткаченка, Івана Третяка, Лукаша Поліщука, Павла Журавля, Андрія Шевченка, Григорія Шевченка, Савки Шпичака, Івана Варюші, Сергія Гниляка, Семена Діхтяря, Івана Діхтяря, Василя Дяченка, Якова Кравця, Платона Кондратенка, Григорія Коломійця та інших мирних жителів села Кримок. Василя Шпичака було тяжко поранено, і він, коли трохи оклигав, добрався додому. Та хтось доніс, і фашисти знову його забрали, посадили на танк і розстріляли.

Пам'ятний знак на місці розстрілу мирних жителів с. Кримок

Частину жителів Кримок фашисти погнали під посиленою охороною в поліцію до Олександрівки. На більшість з них теж чекала смерть.

Зі спогадів колишнього партизана, жителя с. Кримок Василя Цупренка

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

У цей день не можна було давати нікому вогонь і вугілля, щоб не остудили хату на всю зиму.

18 листопада

5 листопада за ст. ст.

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

ринку, почали ще одну справу — торгівлю цукром. Перша партія солодкого товару, закуплена у графа Бобринського, дала прибуток, і передбачливі підприємці вирішили вкласти капітал у будівництво цукрових заводів.

Ф. С. Симиренко залучив до цукрової справи й свого старшого сина Платона. Останній за завданням батька вивчав досвід цукроварів Німеччини, Франції, Бельгії, закінчив у Парижі політехнічний інститут.

Свій цукровий завод торговий дім Яхненків і Симиренка побудував у с. Ташлиці Черкаського повіту Київської губернії. Це був перший у Російській імперії універсальний цукрозавод, де було враховано останні досягнення французьких цукроварів.

Потім було побудовано ще один цукрозавод у с. Руській Полянці на Черкащині, взято в оренду і реконструйовано занедбані цукроварні в Орловці та Олександрівці.

У Державному архіві Київської області збереглися "Відомості про Олександрівський бурякоцукровий завод спадкоємців М. Грабовського, який орендує торговий дім Яхненків і Симиренка", датовані 1866 р. У штаті заводу були директор, помічник директора, механік, слюсар, мідник, коваль, два столяри, бондар тощо. На підприємстві працювало 110 чоловіків і 50 жінок. Чоловіки одержували 7—

10 карбованців на місяць, а жінки — 4—5 карбованців. Завод розміщувався в одному кам'яному приміщенні. На підприємстві стояли три парові машини, що приводили в рух преси і поставили завод водою.

Завод працював 135 днів на рік і виготовив у 1866 р. 9000 пудів цукру (1 пуд = 16,381 кг), переробивши 11 берковців цукрових буряків (1 берковець = 10 пудам = 163,81 кг). Коштувала ця продукція 45 тисяч карбованців.

Цукор-пісок з Олександрівки відправляли у Городище для переробки на рафінад.

Городищенський цукрозавод почав працювати в 1848 р. Це була семиповерхова споруда.

Переконавшись, що закуповувати обладнання для ремонту цукрозаводів за кордоном не вигідно, Платон Симиренко збудував у Городищі машинобудівний завод. Так торговий дім Яхненків і Симиренка став монополістом не тільки у промисловому виробництві цукру-піску й рафінаду, а й у випуску парових двигунів та іншого обладнання для цукрозаводів.

У 50-х рр. Городищенський завод започаткував вітчизняне суднобудування. Для Дніпровської флотилії, зокрема, тут збудовано суцільнометалевий корабель "Українець".

Торговий дім Яхненків і Симиренка вважають основоположником нової галузі сільського господарства — буряківництва. Завдяки їм цукрові буряки посідають чільне місце не тільки на поміщицьких полях, а й у селянських господарствах. Представники фірми уклали контракти і купували цукрові буряки у селян, у тому числі й жителів містечка Олександрівки.

ІСТОРІОГРАФІЯ

Помітний слід в історії України залишив торговий дім братів Яхненків і Симиренка. Вони були не тільки купцями, а й промисловцями, громадськими діячами, меценатами.

Засновниками торгового дому стали Федір Симиренко і Михайло Яхненко з братами. На початку 20-х рр.

XIX ст. вони були монополістами на вітчизняному ринку торгівлі великою рогатою худобою, забезпечували м'ясом великі промислові центри, через Одеський порт вивозили худобу до Європи. У 20—30-х рр. фірма посіла провідне місце в Росії з експортування в Європу зерна, борошна.

Згодом Яхненки — Симиренки, які добре розумілися на кон'юктурі

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

Дівчата цього дня не виходили з хати. Тільки дівка за ворота, так і недобра слава до неї причепиться.

19 листопада

6 листопада за ст. ст.

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Святителя Павла, патріарха Константинопольського, сповідника (350). Кончина преподобного Варлаама Хутинського (1192). Преподобного Луки, іконома Печерського, в Ближніх печерах (XIII). Святителя Германа, архієпископа Казанського (1567). Преподобного Варлаама Керетського (XVI). Мучениць Текуси, Олександрри, Полактії, Клавдії, Євфросинії, Афанасії і Матрони (III). Преподобного Луки Тавроменійського (бл. 800—820).

Помер польський письменник, літературний критик, публіцист, представник "української школи" в польській літературі Міхал Грабовський (1863), який довгий час жив і творив у містечку Олександрівці. Народився в 1804 р.

Партизанський загін ім. Ворошилова (командир — А. С. Куценко) вигнав німецько-фашистських окупантів з с. Голикового, що сприяло більш швидкому просуванню частин Радянської Армії (1943)

БАГАТОГРАННОСТІ ПРОДОБАНЬ МІХАЛА ГРАБОВСЬКОГО

НАРОДНІ ПРЯКМЕСИ

З Павлом пов'язують льодостав — замерзання річок та озер.
Якщо цього дня йшов сніг, то чекали справжньої зими.
Якщо цей день сніжний, то й зима сніжна.

Коли знайомишся з творчою спадщиною Міхала Грабовського, не перестаєш дивуватися багатогранності його уподобань: письменник (автор повістей "Коліївщина і степи", "Гуляйпільська станиця", "Облога Полоцька 1097 року", "Пан староста Закревський", "Тайкури", "Золотомір", "Пан канівський староста", "Заметіль у степах", "Граф Генріх Жевуський" та інші), літературний критик (статті, присвячені українському фольклору, польській, французькій, англійській, зокрема В. Шекспіру, літературам), поет, фольклорист...

Міхал Грабовський займався видавничою діяльністю, мав намір випускати "Кур'єрчик волинсько-подольсько-український".

Він активно співпрацював з громадськими організаціями (сільськогосподарським, кредитним товариствами, торговим банком). Один час був засідателем Чигиринського повітового суду.

Цінував малярство. Спілкувався з художником Левом Жемчужниковим, у якого купив картини "Чумаки" і "Лірник". Во-

ни прикрашали його масток в Олександрівці.

Наприкінці 1853 р. Міхал Грабовський доставив для досліджень у комісію по опису губернії Київського навчального округу торф, знайдений на околицях Олександрівки. Торф виявився придатним для розробки, бо містив 81 відсоток горючих речовин. Міхал Грабовський клопотав перед київським губернським начальством, щоб розробляти це родовище.

Слід згадати і той факт, що М. Грабовський допомагав І. Фундуклю у збиранні матеріалів для історичних досліджень та в археологічних пошуках на території Чигиринського повіту.

20 листопада

7 листопада за ст. ст.

У листопаді загинув організатор підпільно-партизанської боротьби проти німецько-фашистських окупантів у період Великої Вітчизняної війни Петро Іванович Босвець (1942). Народився в смт Єлизаветградці в 1902 р.

П. І. Босвець

У ПОЛУМ'Я БОРОТБІ

З весни 1942 р. активізували свою діяльність підпільники Єлизаветградського району. Особливо багато зробила парторганізація райцентру (секретар Петро Іванович Босвець).

Комуністи випускали листівки, закликали місцеве населення не виходити на роботу, переховувати хліб, одяг, худобу, не давати окупантам вивозити народне добро. Підпільники вели роз'яснювальну роботу серед населення, здійснили кілька бойових операцій.

У квітні 1942 р. секретар підпільного обкому партії М. М. Скірда провів у Нерубаївському лісі збори

окупаційних марок було використано для потреб народних месників.

Перед Жовтневими святами 1942 р. Петро Іванович занедужав: дав себе знати туберкульоз, який мучив його ще з довоєнних років.

Через це не взяли до армії, і Босвець попросив залишити його в підпіллі.

Негода, осінні дощі, тумани посилювали недугу. За завданням підпільного райкому Петра Івановича відправили на нелегальну квартиру на лікування. Та гітлерівці дізналися про його місцеперебування. 17 листопада 1942 р. вони оточили будинок на околиці Єлизаветградки, де переховувався Босвець. Зав'язалась перестрілка.

Німці й поліцаї стріляли по вікнах, дверях, пропонували здатись:

— Виходь, комісарє! Все одно ти вже в наших руках...

— Комуністи живими не здаються!..

Німці й поліцаї стріляли по вікнах, дверях, пропонували здатись:

— Виходь, комісарє! Все одно ти вже в наших руках...

— Комуністи живими не здаються!..

Петро Іванович перебрався на горіще й звідти кинув гранату. Кілька ворогів убито. Поранено й Босвця. Але він продовжує відстрілюватись.

Петро Іванович перебрався на горіще й звідти кинув гранату. Кілька ворогів убито. Поранено й Босвця. Але він продовжує відстрілюватись. Летить ще одна граната, внизу чути крики і зойки.

З іншого кінця вже запалала солом'яна покрівля, дим в'їдається в очі, горло, ніс. Петро Іванович продирає стріху і випростовується на повний зріст з пістолетом у руці, з якої цівкою збігає кров. Ще один постріл.

У тріскотливе полум'я падає тіло вбитого, але нескореного комуніста, партизанського комісара...

Летить ще одна граната, внизу чути крики і зойки.

З іншого кінця вже запалала солом'яна покрівля, дим в'їдається в очі, горло, ніс. Петро Іванович продирає стріху і випростовується на повний зріст з пістолетом у руці, з якої цівкою збігає кров. Ще один постріл.

У тріскотливе полум'я падає тіло вбитого, але нескореного комуніста, партизанського комісара...

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Мучеників у Мелітні: Іерона, Ісихія, Никандра, Афанасія, Маманта, Варакія, Каллініка, Феогена, Никона, Лонгіна, Феодора, Валерія, Ксанфа, Феодула, Каллімаха, Євгенія, Феодоха, Острихія, Спіфанія, Максиміана, Дукитія, Клавдіана, Теофіла, Гігантія, Дорофея, Феодота, Кастрикія, Аникити, Фемелія, Євтихія, Іларіона, Діодота та Амоніта (III). Преподобного Лазаря Галисійського (1053). Преподобного Зосими Ворбозомського (бл. 1550). Обретіння мощей преподобного Кирила Новосезерського (Новгородського) (1649). Мученика Феодота корчемника (303). Мучеників Меласипа й Касинії та сина їх Антоніна (363). Мучеників Авкта, Тавріона і Фесалонікії. Ікони Божої Матері "Взиграння" (1795).

Дмитро Ключенко

21 листопада

8 листопада за ст. ст.

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Собор Архистратига Михаїла та інших
Небесних Сил безплотних. Архангелів
Гавриїла, Рафаїла, Уриїла, Селафіїла,
Ігудіїла, Варахіїла та Ісреміїла.

Сім'я Лосюків із с. Голикового.
Фото поч. XX ст.

Освячено церкву в с. Голиковому.
Храмове свято у с. Голиковому

Всесвітній день телебачення

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

Михайла вважали покровителем
мисливців. Після Михайла вже закін-
чувалися весілля.

Коли на Михайла відлига — не жди
санного шляху до 19 грудня.

Іній — на великі сніги, а туман —
на відлигу.

На Михайла зима саньми при-
їхала.

Михайло завжди на білому коні
приїжджає.

Як Михайло закує, то Микола
(22 травня) розкує.

Як на Михайла вітер з полудня,
то буде тепло і до півгрудня.

Якщо на Михайла ніч ясна, то бу-
де зима сніжна і красна.

Сім'я Буків із с. Голикового.
Фото поч. XX ст.

22 листопада

9 листопада за ст. ст.

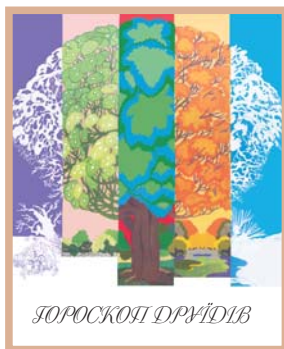
У смт Олександрівці відкрито й освячено пам'ятний знак жертвам голодомору 1932—1933 рр. (2002)

Під час відкриття пам'ятного знака жертвам голодомору 1932—1933 рр.

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Мучеників Онисифора й Порфирія (бл. 284—305). Преподобної Мотрони (бл. 492). Преподобної Феоктисти (881). Преподобного Онисифора Печерського, в Ближніх печерах (1148). Мученика Олександра Солунського (305—311). Мученика Антонія (V). Преподобного Іоанна Колова (V). Преподобних Євстоїї (610) та Сосипатри (625). Ікони Божої Матері, що іменується "Скоропослушниця".

ЯСЕН (23.05—03.06; 22.11—01.12)

Приємний. Елегантний. Подобається собі. Живий характер, але дуже вимогливий. Добре знає, чого хоче, а ще краще — те, чого не хоче. Передбачливий, мало помиляється. Оригінальний. Полюбляє фантазувати. Має надзвичайний дар проникливості.

НАРОДНІ ПРІКМЕТИ

Якщо зимова Мотря поставить зиму на ноги, то Федір (24 листопада) землю заохолодить. Якщо сніг випаде вночі на мокру землю, то зимовий шлях збережеться до весни.

Сніжна погода — на похмурий травень.

23 листопада

10 листопада за ст. ст.

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Апостолів від 70-ти Ераста, Олімпа, Родіона, Сосипатра, Куарта (Кварта) і Тертія (І). Мученика Ореста лікаря (304). Священномученика Милія, єпископа Перського, та двох учнів його (341). Преподобного Феостерикта, що в Символах.

Народилася вчитель російської мови і літератури Євдокія Іванівна Киреева (1924), яка довгий час працювала в Олександрівці

Четверта субота місяця — День пам'яті жертв голодомору та політичних репресій

Є. І. Киреева

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

Орест видався як хрест: і на холод, і на голод, і на бездоріжжя, та не біда, аби було збіжжя і вода.
З Ореста міцний наст.

ДОВІДКА

Видана гр. Петренко Івану Даниловичу
(прізвище, ім'я, по батькові заявника)
про те, що гр. Курганський Потап Григорович
(прізвище, ім'я, по батькові померлого)
помер (ла) « 09 » липня 1933 р., у віці 48, про що в книзі реєстрації актів про смерть у Любомирській с/раді
(назва відділу реєстрації актів громадянського стану)
проведений відповідний запис « 09 липня 1933 року за № _____
Причина смерті Від виснаження

Місце смерті село Любомирка Олександрівського р-ну
Е Кіровоградської обл

Реєстрація проведена відповідно до статті 158 Кодексу про шлюб та сім'ю України

М.
Р. Коваль
(розшифрувати підпису)

(підпису)

Олександрівська районна друкарня, тел. (05242) 5-25-78, сам. 303, т. 100—2001

Довідка Олександрівського ВРАГСу про причину смерті П. Г. Курганського

23 листопада

10 листопада за ст.

П. Г. Курганський.
Фото поч. ХХ ст.

старожилів, намагалися скласти списки жертв голоду. Не у всіх радах тоді відповідально поставились до цієї роботи, але з багатьох сіл у районному архівному відділі є такі списки.

Яка ж частина населення померла в нашому краї з голоду? Приблизно відповісти на це запитання по деяких селах можна лише тоді, коли порівняти кількість померлих за списками, складеними в 1993 р., і кількість населення в 1925 р. (Архів ВЖОР, м. Харків, ф. 5, оп. 2, од. зб. 11:73).

Звісно, з 1925 по 1933 р. остаточно визначити кількість населення важко: люди народжувались, помирали своєю смертю, виїздили (тоді йшов процес розкуркулювання, коли заможні сім'ї виселяли і відправляли у заслання).

У 1933-МУ ПОМЕР КОЖЕН ДЕСЯТИЙ

Рік 1933-й. Один з найстрахітливіших у болючій книзі нашої історії.

Рік, коли кістява рука смерті повновладно господарювала в селянських оселях України.

За зарубіжними оцінками, під час голоду 1932—1933 рр. в Україні померло голодною смертю від 2,5 до 4—5 мільйонів чоловік, а в деяких районах — до 18—20 процентів усього населення. Достовірно говорити про кількість жертв голоду важко, бо відомості про населення тих років у радянський час були засекреченими, фальсифікованими.

Через 60 років, у 1993 р., в Олександрівському районі, за спогадами

Результати дослідження про голод 1933 р. викладено в таблиці. У першій колонці цифр — кількість жителів на 06.02.1925 р., у другій — кількість померлих від голоду в 1933 р. за списками 1993 р., у третій — процент померлих від голоду від загальної кількості населення.

Слід врахувати, що до списків померлих могли потрапити не всі сім'ї, про когось могли забути.

Отже, під час голоду 1932—1933 рр. у багатьох селах нашого краю вимерло приблизно від 10 до 15 відсотків населення, тобто кожен сьомий — десятий житель села.

На вулиці лежить хлопчик років десяти. "О, вже готовий!" А у відповідь — кволий дитячий голосок: "Ні, я ще не готовий, я ще не вмер".

Микола Замига

Я ще не вмер...

Ще промінь в оці грає.

В четвер мені пішов десятий рік.

Хіба в такому віці помирають?!

Ви тільки поверніть мене на бік.

Омельгород	832	135	16,2
Китайгород	784	109	13,9
Нижчі Верещаки	1644	212	12,9
Розумівка	2297	250	10,9
Красносілка	4252	406	9,6
Триліси	1352	110	8,1
Любомирка	1175	92	7,8
Хайнівка	571	43	7,5
Кримки	1430	100	6,8
Соснівка	1948	113	5,8
Голикове	1904	102	5,4

24 листопада

11 листопада за ст. ст.

Народилася у с. Старій Осоті лауреат премії Бориса Кузика, вчитель Староосотської загальноосвітньої школи Олена Миколаївна Шишка (1972)

О. М. Шишка закінчила Староосотську середню школу з відзнакою у 1987 р., а в 1991 р. — Корсунь-Шевченківське педагогічне училище ім. Т. Г. Шевченка за спеціальністю "вчитель початкових класів". З 1991 по 1992 р. працювала вчителем початкових класів у с. Букварці. Потім з 1992 по 1997 р. навчалася в Кіровоградському педуніверситеті ім. В. Винниченка на філологічному факультеті. З 1992 по 1999 р. працювала в Староосотському дитячому санаторії, спочатку вихователем, а потім вчителем початкових класів.

З 1999 р. працює в Староосотській загальноосвітній школі вчителем української мови та літератури. Успіхи на педагогічній ниві відзначено премією Бориса Кузика.

О. М. Шишка зі своїми учнями

СТРІЛЬЦЬ (23.11 — 21.12)

Знак вогню. Під опікою Юпітера. Характер урівноважений. Натура філософська. Юпітер — планета щастя і добробуту — сприяє знаку. Його символ красивий і багатозначний: кентавр, який цілить у невідоме. Цей кентавр обумовлює подвійність Стрільця: з одного боку, дуже розвинений, з іншого — примітивний. Володіє даром вести за собою. Хоробрий, полюбляє пригоди і подвиги, ризик та авантюру. Веселий, оригінальний, екстравагантний. Представники цього знака —

вороги рутини і сірості. Прагне до знань і самовдосконалення. Характер Стрільця найкраще виявляється на керівних посадах. Він ефективніше працює в колективі, ніж на самоті.

Наділений незалежним характером, що заважає йому заробляти великі гроші. І все ж більшість Стрільців уміють створити для себе добробут. Успішно працює в рекламному, телевізійному, книговидавничому бізнесі.

Символи: кентавр, зірка, жезл.
Кольори: фіолетовий, індиго, синій, багровий.

Каміння: хризоліт, топаз, аметист, опал, сапфір, смарагд, агат.
Метал: цинк.

Щасливі дні: четвер.
Невдалі дні: середа.

Країни: Грузія, Угорщина, Польща.
Під цим знаком народилися: Мішель Нострадамус, Йосиф Сталін, Георгій Жуков, Людвіг ван Бетховен,

Гюстав Флобер, Петро Кропоткін, Стефан Цвейг, Гектор Берліоз, Фрідріх Енгельс, Етьєн Моріс Фальконе, Михайло Старицький, Григорій Тютюнник, Олександр Блок, Катерина Білокур, Ян Сібеліус.

У Стрільця добре ростимуть виноград, картопля, цибуля, соняшник, помідори, солодкий перець, часник.

А з баклажанами, баштанними, кабачками, кукурудзою, огірками можливі ускладнення.

24 листопада

11 листопада за ст.

ГЕНЕРАЛИ

Присвячується Б. М. Кузику

Музика *Анатолія Борисенка*
Слова *Наталії Купчинської*

Генерали росли поруч з нами,
І мріяли про щастя всі не раз.
Тривоги й втрати поруч крокували.
А ви вдивлялись з неба зорепад.

Приспів:

Приїздить ви, сини-соколята,
В рідний край, до матусі, до отчої хати.
Хоч не всі ще вершини узято,
На хліб і на сіль вас запрошує мати.

Генерали серйозні і щирі,
Ви слава й гордість княжої Руси.
І ваші діти, внуки і знайомі
Гордяться тим, що ми є земляки.

Приспів.

Люди року, посланці свободи,
Шануєте ви звичаї і рід,
Культуру і історію народів,
За це низький від земляків уклін.

Приспів.

Музична партитура з українськими текстами. Включає нотний запис з ліричними текстами та інструкціями виконавцю.

ЦЕРКОВНІ СВЯТЯ

Великомученика Мина (304). Мученика Віктора і мучениці Стефаниди (161—180). Мученика Вікентія (304). Преподобного Феодора Студита, сповідника (826). Блаженного Максима, Христа ради юродивого, Московського чудотворця (1434). Преподобного Мартирія Зеленецького (1603). Мученика Стефана Дечанського (бл. 1336).

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

Зима сідає на покуть. З Федора-Студита стає холодно й сердито.

25 листопада

12 листопада за ст. ст.

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Святителя Іоанна Милостивого, патріарха Олександрійського (620). Преподобного Ніла постника (V). Блаженного Іоанна Власатого, Ростовського (1580). Пророка Ахії (960 р. до Р. Х.). Ікони Божої Матері "Милостива".

Партизани загону "Москва" пустили під укіс німецько-фашистський ешелон поблизу Соснівки (1943)

ПРОГУВАМ З ДАВНИМИ ІРКАМИ

Дослідники давньої історії України називають Бовтишку одним із центрів торгівлі скіфів-орачів з античним світом ще до появи причорноморських грецьких міст-держав.

А завдячує Бовтишка такою славою археологічним знахідкам XIX ст. У 1863 р. між лісами Куцевим і Нерубаєм було розкопано два скіфських кургани. В одному з них виявилось горло глечика родосько-іонійського центру, тобто завезеного з давньої Еллади. На уламку зображено собаку, що переслідує гірського козла. Знахідка експонувалась на виставці XI Археологічного з'їзду в Києві. Її малюнок міститься в каталозі, випущеному в 1890 р. Вчені датують предмет античного імпорту другою половиною VII ст. до н. е. і вважають його одним з найбільш ранніх свідчень торговельних зв'язків давніх мешканців України.

Помітно зростає кількість предметів античного виробництва у скіфських курганах нашого краю в середині — другій половині VI ст. до н. е. Особливого розквіту торгівля з античними центрами Причорномор'я набуває з кінця V ст. до н. е. У фондах Державного музею історії Олександрівського району є чимало уламків давньогрецького посуду, зокрема амфор. Їх було знайдено у скіфських поселеннях, яких чимало було на Олександрівщині.

Фрагмент античного глечика з с. Бовтишки

НАРОДНІ ПРІКМЕТИ

Якщо цього дня дощ або сніг —
буде потепління до Введення
(4 грудня).

26 листопада

13 листопада за ст. ст.

В смт Олександрівці створено перше приватне підприємство "Енергетик" (1992)

ПЕРШОПРОВОДИТЬ МАЛОГО БІЗНЕСУ

Коли у 1992 р. П. С. Бондаренко вирішив податись у малий бізнес, на нього дивились, як на інопланетянина. Жодного приватного підприємства в селищі Олександрівці тоді не було. "Як це ви відкриватимете приватне підприємство? Таких немає і бути не може. У нас є тільки індивідуальні підприємства", — сказали йому в коридорах влади, коли він прийшов реєструватись. Почав Петро Сергійович переробляти документи. Та, дякувати Богу, погортали в органах реєстрації закони і таки зареєстрували його власне приватне підприємство "Енергетик".

А пішов П. С. Бондаренко у малий бізнес не від хорошого життя. На підприємстві району електричних мереж, де він працював доти, хоч і цінували його золоті руки, але і йому, і решті трудівників зарплату не виплачували. Отож і ризикнув Петро Сергійович працювати на самого себе.

Створив робоче місце для себе і кількох своїх колег.

Як на початку діяльності, так і нині "Енергетик" займається контрольно-вимірювальними роботами, монтажем і ремонтом електрообладнання.

Якість роботи працівників ПП "Енергетик" за 10 років його діяльності зуміли оцінити не лише в Олександрівському районі. Для підприємства знаходиться робота і на сусідній Черкащині, і в багатьох районах Кіровоградщини. "Доводилось працювати в Новомиргородському, Ново-

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Святителя Іоанна Златоуста, архієпископа Константинопольського (407). Мучеників Антоніна, Никифора і Германа (бл. 308). Мучениці Манефи (бл. 308).

27 листопада

14 листопада за ст. ст.

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Апостола Филипа (I). Преподобного Филипа Ірапського (1527). Правовірного царя Юстиніана (565) і цариці Феодори (548). Святителя Григорія Палами, архієпископа Фессалонійського (бл. 1360).

Народився у с. Красносіллі заслужений артист України Василь Ісакович Зіноватний (1938)

В. І. Зіноватний у виставі Кіровоградського обласного українського музично-драматичного театру ім. М. Кропивницького "Фараони"

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

Починається вовчий місяць. Тварини підбираються ближче до людських осель. Колись жінки починали прясти кужіль на полотно.

Якщо хмарно або сніжно — наступний травень буде негожий.

Іній — на врожай вівса, дощ — на дорід пшениці.

Іній на Пилипа — буде овес, як липа.

Хто святкує на Пилипа, той буде голий, як липа.

В. І. Зіноватний з матір'ю у рідному с. Красносіллі

28 листопада

15 листопада за ст. ст.

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Мучеників і сповідників Гурія, Самона (299—306) та Авива (322). Преподобного Паїсія Величковського (1794). Мучеників Єлпідія, Маркела та Євстохія (361—363). Мученика Димитрія (бл. 307). Куп'ятицької ікони Божої Матері (1182).

ЗИМОВЕ ЖИТТЯ ОВОЧІВ

На капусті, що має довго лежати, не слід залишати жодного зіпсованого листочка. Качани треба вкоротити, щоб вони були завдовжки не більше 3 см. Скласти капусту у підвалі качанами догори у піраміду і прикрити солом'яно. Можна розкласти її на полицях, у два-три шари, або повісити на рейках чи цвяхах. Для кращого зберігання кожну головку слід обгорнути цупким папером.

Подовжує строки зберігання капусти й такий спосіб, яким варто скористатися у снігову зиму. В затіненому місці садової ділянки утрамбовують невеличкий майданчик і роблять до-

вокола нього товсті снігові стіни заввишки близько 1 м. Головки виносять з погреба і складають у це снігове укриття. Кожен шар головок засипають 20—30-сантиметровим шаром снігу. Усю цю споруду зводять у формі конуса. Потім вкривають її поверх снігу ще й товстим шаром тирси. Така саморобна схованка здатна зберегти вашу капусту в найкращому стані аж до літа.

Якщо ж ви зберігаєте її у погребі чи підвалі, то необхідно регулярно оглядати головки. У січні — лютому такий огляд вимагатиме особливої пильності: на той час на капусті мо-

жуть з'явитися гниль, бактеріози, плямистість.

Брюссельська капуста здатна досить довго зберігатися у підвалі, якщо висмикнути її з корінням і скласти на схов щільно, качан до качана. А коли коріння ще й присипати піском чи торфом, то в неї навіть подовжиться розвиток головок. Стиглий і великий гарбуз чудово почувається у комірчині при температурі 10—15 градусів тепла. Там він здатний цілим і неушкодженим пролежати всю зиму. Головне, щоб сусіди-гарбузи не притискалися один до одного. Згодний він

(особливо коли невеличкий) жити в кімнаті разом з людьми. Тільки щоб тримали його подалі від опалювальних пристроїв, а ближче до прохолодної стінки. Там у гарбуза триватиме досягання. Шкіра його потвердішає, вкриється рум'янцем. Насіння наллється цілющою силою.

Щодо цибулі й часнику, то їх найкраще зберігати у вінках. Але температура у приміщенні з цибулею не повинна виходити за межі 18—20 градусів тепла, а вологість — 70—80 відсотків. Якщо вологість зросте, то цибуля почне проростати, якщо зменшиться, то вона пересохне.

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

Гурій на рябій кобилі їде (бездо-ріжжя).

Якщо на Гурія лежить сніг, то лежатиме до весняної повені.

Починається Різдва́ний (Пилипівський) піст.

У Пилипівку день до обіду.

Яка ніч у Пилипівку, такий день у Петрівку (з 29 червня по 12 липня).

29 листопада

16 листопада за ст. ст.

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Апостола і євангеліста Матфея (60).
Праведного Фулвіана, князя Ефіопського,
у Святому Хрещенні Матфея (1).

ЗИМОВЕ ЖИТТЯ ОВОЧІВ

Коренеплоди здатні зберігатися довго, але за обов'язкової умови, що їх зберуть до того, як підмерзне ґрунт, і не завдадуть при цьому бодай найменших ушкоджень.

Тому основою довгого зимового життя коренеплодів є пухка земля. Крім того, їм протипоказане перепідживлення азотними добривами. Особливо бурякам, які за своєю здатністю накопичувати нітрати майже вдвічі перевищують капусту.

Моркву і буряк закладають на збереження без гички, щоб вона не випарувала вологу, а коренеплоди не втрачали соковитості і разом з цим здатності чинити взимку опір хворобам.

Деякі городники занурюють коренеплоди у глиняну бовтанку. На овочах тоді утворюється тонкий глиняний футляр, що захищає їх від хвороб і висихання.

Не хвилюйтеся, якщо на капустині раптом з'явилася пухнаста пліснява — ознака сірої гнилі. Обірвіть уражене місце — листя, а головки обсипте крейдою.

У середині зими одяг у капусти змінює колір на білий. Це свідчить про те, що з листя зник хлорофіл. Лише в найлежкіших сортів листя

майже до весни не втрачає барви. Які ще особливості зимівлі капусти варто знати? На вигляд головки можуть здаватися здоровими, та коли їх розрізати — всередині гниль. Таке трапляється, якщо на зберігання було закладено вже підмерзлу капусту. У головках утворились льодяні прошарки, вони й порушили циркуляцію повітря всередині капусти.

Якщо на зовнішньому, а потім і на внутрішньому листі виникли чорні крапочки, це свідчить про те, що було забагато внесено азотних добрив, коли вирощували капусту.

Тепер про картоплю. Їй подобається, якщо на зберігання її перекладають горбиновим листям (на 100 кг бульб — 2 кг горбинового листя), а поруч з нею кладуть цукровий буряк.

Листя горобини має бактерицидні властивості і здатне до певної міри вберегти бульби від загнивання.

Якщо картопля хворіла на фітофтороз, то закладати її на збереження можна не раніше, ніж через місяць після копання. Цього строку достатньо, щоб кілька разів перебрали бульби, видаливши неякісні. Взимку теж потрібно пильнувати, особливо верхні шари, де середовище найвологіше.

НАРОДНІ ПРІКМЕТИ

На Матвія зима в білому кожусі ходить. На Матвія земля потіє, а сніг — гріє.

Віють буйні вітри — будуть хуртовини і заметілі до 19 січня.

30 листопада

17 листопада за ст. ст.

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Святителя Григорія чудотворця, єпископа Неокесарійського (бл. 266—270).
Преподобного Никона, ігумена Радонезького, учня преподобного Сергія (1426).
Преподобного Лазаря іконописця (бл. 857).

ДЕЩО ПРО ГЕРБИ УКРАЇНСЬКИХ РОДІВ

В Олександрівському районі проживає чимало представників українських родів, однофамільці (тезки)

яких, а може, і предки, мали власні герби. Це Андріївські, Безпалі, Брюховецькі, Василенки, Вишневіські, Вигівські, Голуби, Грабовські, Граховські, Дмитрашки, Жукови, Іваненки, Карпенки, Киселі, Красовські, Крижанівські, Купчинські, Левицькі, Левченки, Лисенки, Марченки, Мироненки, Мовчани, Навроцькі, Нечаї, Овсієнки, Онищенки, Охріменки, Павловські, Панченки, Прасоли, Редьки, Савичі, Савченки, Семенови, Сорочки, Стороженки, Тарасенки, Тарасови, Тимошенки, Тищенки, Уманці,

Федченки, Харченки, Хоменки, Чайки, Щербані, Юркевичі, Яновські, Ярові, Ярошенки, Яценки та інші.

На гербі Вигівських зображено на щиті у срібному полі чорний укорочений ламаний пояс, а над нашоломником — подібну фігуру. Таким гербом користувався гетьман Іван Вигівський (1657—1659), який ще при гетьмані Богдані Хмельницькому, будучи генеральним писарем, побував у Бірках.

Грабовські мали на щиті зірку, що супроводжується знизу півмісяцем між двох страусиних пер.

Щит герба Іваненків розділено горизонтально навпіл, у верхній половині, в золотому полі, знаходиться голова зубра, проколена мечем. У нижній половині, в зеленому полі, на срібному блюдці покладено серце, проколоне хрестоподібно шаблею і стрілою. Щит увінчаний дворянським шоломом і короною зі страусиними перами, на середині котрих горизонтально означено срібну стрілу і шаблю, вістря стрілу повернуто в правий, а шаблю — в лівий бік.

Намет на щиті золотий, підкладений зеленим.

На гербі Шевченків намальовано білий гриф, Марченків — срібного лебедя, Мироненків — чорне орлине крило, Савченків — лева, що виникає зліва з кам'яної стіни і тримає в лапах колесо, Тарасових — журавля, Щербанів — короновану діву в білому одязі, яка сидить на крокуючому ведмеді, Ярошенків — перекинуту підкову, проколену мечем.

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

Який день, така й зима.

ГРУДЕНЬ

ДЕКАБРЬ DECEMBER

У ста млинах зима пшеницю
на сніг сріблясто-синій меле.
Назустріч бурі ніч іскриться,
привалюючи небом села.

Богдан-Ігор Антонич

ГРУДЕНЬ

Назва першого місяця зими в українців не випадкова. Адже саме у грудні на дорогах утворювалися замерзлі грудки. Відомі й такі народні назви місяця, як "першозимник", "хмурень", "стужайло", "лютовій", "вітровій", "річкостав", "мостовик". І справді, грудень і замостить, і зацвящить, і саням хід дасть.

У російській мові за груднем затвердилася назва декабрь. Латинською мовою децембер — "десятий".

У римському календарі цей місяць у році був десятий за ліком.

За багаторічними спостереженнями, середньомісячна температура повітря в Олександрівці становить мінус 4 градуси. Холоднішими від норми були, наприклад, грудень 1977 та 1978 рр., коли середньомісячна температура повітря становила відповідно 5,7 та 6,1 градуса. А грудень 1981 р. зовсім не був схожим на зимовий місяць: середньомісячна температура становила плюс 0,4 градуса.

Часто у грудні бувають морози за мінус 20. Приміром, 16 грудня 1997 р. термометр показував 26 градусів нижче нуля, 28 грудня 1996 р. — мінус 23 градуси, 30 грудня 1995 р. — 22 градуси морозу. Під час відлиг буває й плюсова температура повітря.

В один з днів 1982 р. повітря прогрілося до 12 градусів тепла. 2 грудня 1996 р. спостерігалася температура повітря плюс 5 градусів.

Метеорологічні архіви свідчать, що середньомісячна кількість опадів у грудні — 37 мм. Максимальна кількість опадів (105 мм) випала у грудні

1978 р., мінімальна (5 мм) — у грудні 1948 р. У 1996 р. перший сніг випав 13 грудня.

Народ запримітив: "Грудень холодний та сніжний — хліб буде буйний та пишний", "Як у грудні випадуть великі сніги, то літо буде родюче", "Як грудень м'який, то зима тверда", "Якщо першого тижня грудня погода стала, то буде зима довготривала", "Якщо сухий грудень буває, то весна і сухе літо довго триває", "Пізня зима — пізня весна".

У ЦЬОМУ МІСЯЦІ

1903 — відбувся страйк робітників цукроварні в Олександрівці, які вимагали запровадження 8-годинного робочого дня

1918 — район визволено від австро-німецьких окупантів, влада перейшла до Директорії

1957 — група комсомольців Єлизаветградки вирушила на будівництво Кременчуцької ГЕС

1973 — в Олександрівці почав діяти телетайпний зв'язок

1975 — розчинив двері новий Будинок культури у Розумівці

1984 — прийняла відвідувачів нова поліклініка центральної районної лікарні

Перша неділя місяця — День працівників прокуратури

Третя неділя місяця — День енергетики

Четверта неділя місяця — День української дипломатії

ГРУДЕНЬ

САДИВНИК

Охороняють сади та ягідники від зайців і мишей, заготовляють добрива, ремонтують садовий інвентар.

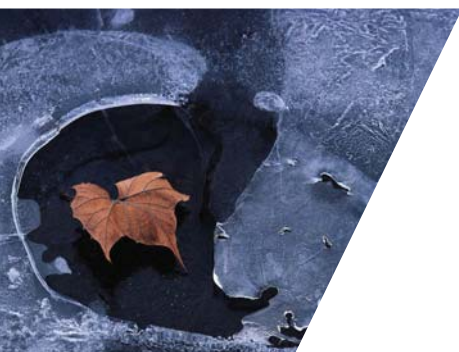
РИБАЦТ

Грудень — один з найбільш несприятливих місяців для рибалок-любителів. Адже більшість риб перебувають у зимовому заціпенінні. Лише деякі (плітка, окунь) виявляють незначну активність. Та попри все, примхи погоди плутають і риб. Якщо стоїть відлига, то можна впіймати карася. Але для цього потрібна тонка снасть, а наживка — мотиль. Можна спробувати і реп'яхову міль — личинку білого чи жовтого кольору. Якщо лід надійний, то настав час зимової риболовлі.

ГОРОДНИК

Приступають до ремонту парникових рам, городнього інвентаря, збирають попіл, гній, пташиний помет та інші добрива, сміття для біопалива.

1 ГРУДНЯ

18 листопада за ст. ст.

Помер український громадський діяч, ліберальний народник, поет Микола Васильович Левитський (1936), який довгий час жив у с. Федварі (нині — Підлісне) і створив тут у 1894 р. першу в Росії землеробську артіль. Народився в 1859 р.

Створено Фонд відродження с. Красносілки (2000)

Перша неділя місяця — День працівників прокуратури

Всесвітній день боротьби зі СНІДом

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Мученика Платона (302 або 306).
Мучеників Романа диякона і отрока Варула (303). Мучеників Закхея, диякона Гадаринського, і Алфея, читця Кесарійського (303).

Працівники прокуратури району

Будинок районної прокуратури

НАРОДНІ ПРИКМЄТИ

Який Платон і Роман, така й зима.
Зранку тепло — початок зими м'який, опівдні дощуляють мороз та хуртовина — така середина зими, а трапиться негода надвечір — зима ненадійна.

2 ГРУДНЯ

19 листопада за ст. ст.

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Пророка Авдія (з 12-ти) (IX ст. до Р. Х.).

Мученика Варлаама (бл. 304). Преподобних Варлаама й Іоасафа, царевича Індійського, і батька його Авеніра царя (IV).

Преподобного Варлаама, ігумена Печерського, в Ближніх печерах (1065). Обретіння мощей преподобномученика Адріана Пошехонського, Ярославського (1625).

Мученика Ази і з ним 150 воїнів (284—305). Мученика Іліодора (бл. 273). Преподобного Іларіона чудотворця (875). Ікони Божої Матері, що іменується "У скорботах і печалях Розрада" (1863).

Міжнародний день скасування рабства

ВАНКАМИ ВЗИМКУ

Приємно дарувати друзям та рідним узимку квіти. Щоб виростити їх, не обов'язково мати оранжерею чи тепличку. Достатньо якогось теплого приміщення, навіть зі штучним освітленням.

Найпростіше виганяти гілочки дерев і кущів, — поживних речовин, що містяться в них, достатньо для утворення квітів або листя. За красою квітучих гілочок на перше місце ставлять махрову трилопатову сливу китайську. Її витончені квіточки, що нагадують мініатюрні троянди, можуть позмагатися з розкішними каллами

і гвоздиками. Житло можна також прикрашати яскравими, ніжними, золотавими, сонячно-жовтими зірочками форзиції, ставлячи гілочки в тепле місце. 6—8 днів вони можуть цвісти, не осипаючись. Неповторної ніжної краси набувають і гілочки таволги, за білосніжні суцвіття прозваної в народі "нареченою".

Поставивши у воду чи в живильний розчин гілочки хеномелеса (айви японської), агрусу, смородини чи порічок, черемхи, таволги, яблуні (краще з рожевими квітками), бузку, вишні, черешні, абрикоса, жимолості, ліщини, тополі, вільхи, верби, берези, можна скласти великий букет неповторної краси.

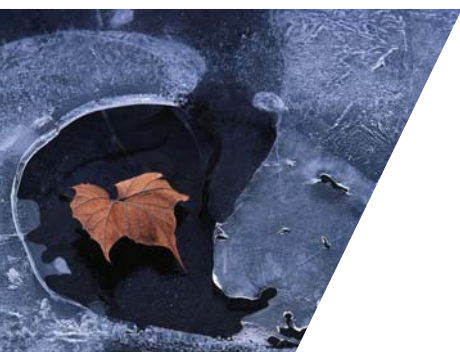
Гілочки зрізуйте обережно, щоб не знівечити рослини. Зрізані в період зимового спокою спочатку необхідно "розбудити" — поступово розморозити в прохолодному приміщенні, а потім на 8—12 годин занурити у воду з температурою 25—30°C.

Виганяйте гілочки в теплій (можна перевареній) воді, але краще приготувати живильний розчин. Найпростіший з них — 30 г цукру на 1 л води; складніший: на 10 л води 8 г галуни, 3 г хлористого калію, 2 г кухонної солі, 300 г цукру. Температуру в приміщенні підтримуйте на рівні 20—22°C.

Після утворення бутонів знизьте її до 15°C, щоб подовжити період цвітіння.

Гілочки регулярно обприскуйте з пульверизатора водою кімнатної температури, не ставте біля печей і опалювальних батарей, щоб не засохли бруньки. Гілочки сливи китайської розквітнуть через 20—25 днів, форзиції — 10—16, вовчолика (дафни) — 6—9 днів. Виганяти квіти взимку можна з кореневищ, дернин, цибулин, бульб.

Стокротки (маргаритки) викопайте у жовтні — листопаді з землею і поставте в підвал. Занесені до теплого, світлого приміщення, вони зацвітуть через 45—50 днів.

3 ГРУДНЯ

20 листопада за ст. ст.

Міжнародний день інвалідів

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Преподобного Григорія Декаполита (816). Святителя Прокла, архієпископа Константинопольського (446—447). Преподобного Діодора Юр'єгорського (1633). Мученика Дасія (284—305). Мучеників Євстафія, Феспесія і Анатолія (312). Священномучеників Нірси єпископа та Іосифа, учня його, Іоанна, Саверія, Ісакія та Іпатія, єпископів Перських; мучеників Азата скопця, Сасонія, Фекли, Анни та інших мужів і жон, які в Персії постраждали (343).

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

Якщо у цей день іде сніг, то 3 червня піде дощ.

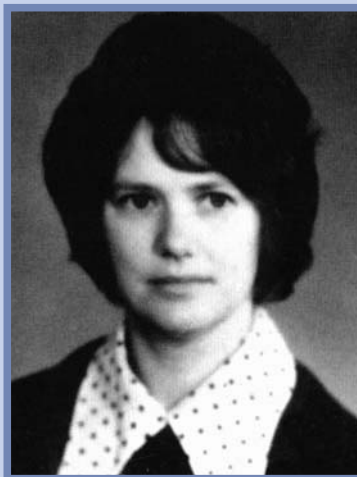

4 ГРУДНЯ

21 листопада за ст. ст.

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Введення у храм Пресвятої Владичиці нашої Богородиці та Пріснодіви Марії.

Т. О. Охрімecь

Народилася відмінник народної освіти України Тамара Омелянівна Охрімecь (1942), яка 30 років працювала вчителем математики в Олександрівській середній школі № 1

НАРОДНІ ПІРІКМЕТТЯ

У минулі часи до Введення дівчата й молодиці мали закінчити тіпати чи терти льон і коноплі. Хто не впорасться з цією роботою, накличе влітку бурю на поля, а на себе — зневагу людей. Існувало повір'я, що на Введення відьми можуть відібрати молоко у корів. Тому подвір'я і стайні у цей день обсипали маком, обкурювали зіллям худобу, мастили вим'я маслом, часником, а на дверях малювали дьогтем хрестики.

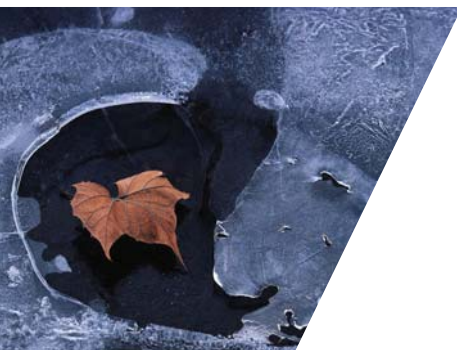
Якщо з Введенням ламається крига і зима з Катерини (7 грудня) заплаче, тоді морозів не чекай раніше Варвари.

Скільки на Введення води, стільки на Юрія трави.

Сильні морози на Третю Пречисту — всі наступні свята будуть холодними.

Т. О. Охрімecь з учнями

5 ГРУДНЯ

22 листопада за ст. ст.

Відкрито рух на Фастівській залізниці, що пролягла через станції Цибулеве і Фундукліївка (1876)

Помер український біолог, заслужений діяч науки України Антон Іванович Задонцев (1971). Народився у с. Ставидлах у 1908 р.

Народився російський поет Афанасій Афанасійович Фет (1820), який у 1848—1849 рр. перебував на військовій службі в селах Красносілля та Єлизаветградці. Помер у 1892 р.

року. — *Авт.*) [...] Прийшов на моє ім'я папір від полкового штабу із запрошенням прибути в поселення Єлизаветградку для зайняття посади полкового квартирмейстера. Коли я прибув до нового полкового командира Карла Федоровича Блера, він сказав мені: "Я призначив вас на посаду квартирмейстера, але вам відомо, що Сакен одержав піхотний корпус у Західному краї, а новий наш корпусний командир барон Офенберг запросив Н. І. Небольсіна до себе в ад'ютанти. Тому я вас прошу прийняти на час у своє відання полкову канцелярію".

[...] Весняна вода зійшла, і земля відтанула. При цьому ходити вуличним чорноземом інакше не було можливості, як у болотних чоботях, в котрих, одначе, незручно було з'являтися на обід до полкового командира. Тому, вирушаючи туди, я надівав болотні чоботи і сідав верхи на одну упряжну, покриту попоною, а слуга мій з чобітьми зі шпорами їхав на іншій упряжній. У передпокої я скидав брудні болотні і взував формені, а через годину слуга повертався по мене, і я, перевзувшись, їхав додому. Так тривало днів п'ять. Але ось вулиці стали просихати, і вздовж стін утворилися стежки, по котрим можна було сухо пробиратись.

папери, які йому було представлено, сказав: "Канцелярська справа у вас іде успішно, я думаю попросити вас залишитись на цій посаді".

Розуміючи, що військова служба надає мені єдино доступну дорогу, я, звичайно, був дуже радий пропозиції такого люб'язного командира, яким був Карл Федорович.

[...] Амунічне господарство дійшло до останньої неможливості. [...] У цілому полку не було сотні міцних шинелей; старі вальтрапи були в лахмітті, а новопридбані — обрізані до неможливості. І все в такому роді. Діловитий, сумлінний і досвідчений барон

добре розумів усю тяжкість роботи, що стояла перед ним. Потрібно було протягом довгих років водити солдатів мало не голими, щоб зібрати і відновити все вкрадене. Якщо додати, що халатним ставленням до справи серед фронтових коней розвели сап, то зрозуміло, які переживання могли оволодівати полковим командиром. Але найскладніше було покращити дисципліну між офіцерами.

НАРОДНІ ПІРІКМЕТТИ

У цей день казали: "Прокопе, заверни пиріг у замет".

ЗІ СПОГАДІВ А. ФЕТА

Коли перехід наш із Спецівки в Красносілля був уже вирішений (літо 1848 року. — *Авт.*), Божеський при побаченні сказав мені: — Там ви будете в недалекому сусідстві від Михайла Ілліча Петровича, одруженого з моєю рідною сестрою, Єлизаветою Федорівною. Вони дуже милі й гостинні люди і сердечно будуть раді вам. [...] Підходив час до весни (1849

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Апостолів від 70-ти Филимона й Архипа та мучениці рівноапостольної Апфії (І). Благовірного князя Михаїла Тверського (1318). Благовірного Ярополка, в святому хрещенні Петра, князя Володимира-Волинського (1086). Мучениці Кікілії (Цецилії) і мучеників Валеріана, Тивуртія і Максима (бл. 230). Мученика Прокопія читця (303). Мученика Менігна (250). Преподобного Агави ісмаїльтянина (V). Праведного Михаїла воїна, болгарина (866).

*Афанасій Фет.
"Ранні роки мого життя"*

6 ГРУДНЯ

23 листопада за ст. ст.

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Святителя Амфілохія, єпископа Іконійського (після 394). Святителя Григорія, єпископа Акрагантійського (VI—VII). Благочинного великого князя Олександра Невського, в схимі Олексія (1263). Святителя Митрофана, в схимі Макарія, єпископа Воронежського (1703). Мучеників Сисинія, єпископа Кизичеського (III), і Феодора Антіохійського (IV).

День Збройних Сил України

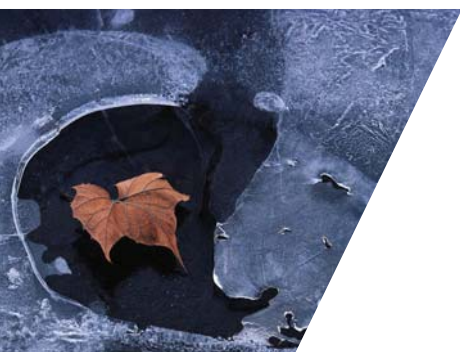
Інструктивне заняття з військовослужбовцями проводить райвійськком підполковник О. Г. Левченко

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

Якщо йде дрібний сніг і вітер дме з півночі, то 6 червня буде вітер з півночі і йтиме дощ.

Засідання призовної комісії райвійськкомату

7 ГРУДНЯ

24 листопада за ст. ст.

День місцевого самоврядування

Міжнародний день цивільної авіації

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Великомученика Меркурія (III). Великомучениці Катерини (305—313). Мученика Меркурія Смоленського (1238). Преподобного Меркурія, посника Печерського, в Дальніх печерах (XIV). Мучениці Августи, мучеників Порфирія Стратилата і 200 воїнів (305—313). Преподобної Матридії. Мучениці Філофеї (1060). Преподобного Симона Сойгинського (1562).

На засіданні виконкому Олександрівської селищної ради

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

На Катерини дівчата збиралися на вечорниці, ворожили й долю кликали.

Вранці, до схід сонця, кожна з дівчат зрізала у своєму садку гілочку вишні і ставила її у воду. Якщо до Меланки гілочка розів'ється і забуває цвітом — добра ознака, доля дівоча квітнути-ме, а як засохне — щастя дівчину обмине.

Катерина на льоді — Різдво Христове буде на воді.

На Катерини холодно — буде голодно.

На святої Катерини ховайся під перину.

Почалися відлиги й тумани — морозів не чекайте.

Голова Олександрівської райради О. С. Невержицький та голова правління громадської організації "Земляцтво Олександрівщини" В. А. Стежка

8 ГРУДНЯ

25 листопада за ст. ст.

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Священномучеників Климента, папи Римського (101), і Петра, архієпископа Олександрійського (311). Преподобного Петра мовчальника (бл. 429).

Визволено від німецько-фашистських загарбників Єлизаветградку (1943)

У с. Соснівці за зв'язки з партизанами каральний загін окупантів закатавав 38 мешканців села, спалив понад 200 будинків (1943)

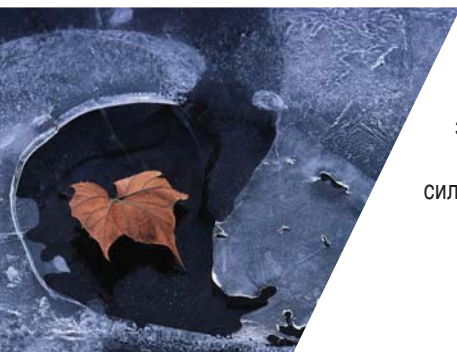
Помер у смт Олександрівці учасник Великої Вітчизняної війни, ветеран праці Микола Петрович Кузик (2001). Народився у 1924 р.

Пам'ятник на могилі М. П. Кузика

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

Климент сльозу в мужика морозом гонить.
На Клима холодного бувають сильні морози.

8 ГРУДНЯ

25 листопада за ст. ст.

Вулиці наповнилися криком, плачем, пострілами. Всіх мешканців виганяли з дворів і хат на дорогу, били прикладами по вікнах, підпалювали хати, вбивали тих, хто хотів сховатися.

Ватага поліцаїв і фашистів жваво просувалась по всіх вулицях. Її кривавий слід тягнувся через усе село, аж до залізниці. Одні виганяли людей, а кого й убивали на місці, другі підпалювали і грабували, треті конвоювали до тупика тих, хто залишився.

Професійні вбивці нікого не щадили, особливу жорстокість вони виявляли до чоловіків і юнаків. У перші ж хвилини кривавої акції на Вигоні (так називається східна вулиця села) вони вбили ще зовсім юного Гришу Бабича, поранили в голову Яшу Гаркушу. Та найбільш по-звірячому палили хати Дядюрів, Волосянів і Миколи Кам'янецького.

— Нас гнали під конвоєм — і дівчат, і жінок з дітьми, — згадувала

Ганна Середа. — Худоба ревіла, чулися крики людей, стрілянина, вулиці затягувало димом. Той, хто нас гнав, злісно стріляв у кожного, хто тікав.

Він убив чоловіка, котрий біг городями. Потім помітив серед нас Мишка Бурого, який учився зі мною в сьомому класі. Йшов поруч з ним. А потім каже: "Біжи он ту корову відв'яжи".

Сам іде до корови. Тільки Мишко нагнувся до ясел, а він йому в голову. І наповал. Там Мишко і зостався.

Усіх зігнаних до тупика, де колись був бурякопункт, почали відразу "тасувати". Жінок і дітей в один бік — на дорогу, а чоловіків і хлопчиків — у другий, до рову. Дітей тримали дітей на руках. Дітей виривали, кидали жінкам, а їх, стареньких, заштовхували в чоловічий гурт. Усі відчували: готується масова розправа.

Та розв'язка всьому настала, коли двоє оскраженілих виродків зловили

в лісосмузі чотирнадцятирічного Андрюшу Степаненка і привели побитого, в синцях і продовжували й тут, перед офіцером, показувати свою "роботу". Не витримав цих знущань з хлопця інвалід Петро Майданник. Він підійшов на дерев'янці до карателів, відштовхнув їх від хлопчини, загородив його собою і вигукнув: "Люди, не бійтеся душолюбів! Скоро їм буде кінець. Вони відповідатимуть за все!"

Голос дядька Петра не надломився навіть під ударами автоматів. Його з Андрюшею одразу відтіснили до чоловіків.

Люди заворушилися, знявся гамір. Жінки просили помилувати, благали нікого не вбивати, плакали. Але кат не захотів і слухати. Різко й несамовито він став викрикувати: "Ві партизане! Ві партизане!"

Вчинивши побоїще чоловіків, карателі погнали жінок і дітей назад у село, до школи. Був план загнати їх і підірвати. Та страх за скоєне вніс у дії бандитів неузгодженість: не встигли зігнати людей, як школа і дім учителів злетіли в повітря. Тоді всіх повернули на залізницю. Засніженими шпалами напівроздягнених, напівбосих жінок з дітьми погнали в Олександрівку.

А Соснівка горіла. Горіли хати, клуб, колгоспні будівлі. Язики полум'я освітлювали червоним сяйвом небо й околиці.

До визволення села залишалось ще 30 діб...

ДЗВОНИ ПАМ'ЯТІ

...У середу, туманного ранку 8 грудня 1943 року, ніхто в Соснівці не передчував ніякого лиха, люди поралися у своїх дворах, розмітали сніг, топили печі. Було тихо. І в цей час від Олександрівки почувся гуркіт двигунів. Він швидко наростав. Ще кілька хвилин — і люди побачили багато танків, автомашин і ряди гітлерівців, їхніх поплічників — зрадників Батьківщини. Вони півкільцем із заходу й півночі оточували село. В їхніх діях було щось загадкове і тривожне. Та зразу стало все зрозумілим, коли танки залпом вистрелили, вдарили кулемети, а солдати з автоматами і факелами кинулися до хат.

Василь Колісник

9 ГРУДНЯ

26 листопада за ст. ст.

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Преподобного Аліпія стовпника (640).
Освячення церкви великомученика Георгія
в Києві (1051—1054). Святителя Інокентія,
єпископа Іркутського (1731). Преподобного
Іакова пустельника (457).

СНІГ... СНІГ...

Легеньким толем струшується сніг.
Бере в полон іскристо-білий-білий
Стежки-доріжки, по яких ходила,
Моє мовчання, і слова, і сміх.

Уже в полоні радість і печаль,
А з неба сипле тихо і погідно...
Уже й самій себе мені не видно,
Лише снігів мелодії звучать.

Сніги, сніги, ви звідки і куди
Йдете своїми вічними стежками?
Сніги, сніги, і я піду за вами
Назустріч Святу Талої Води.

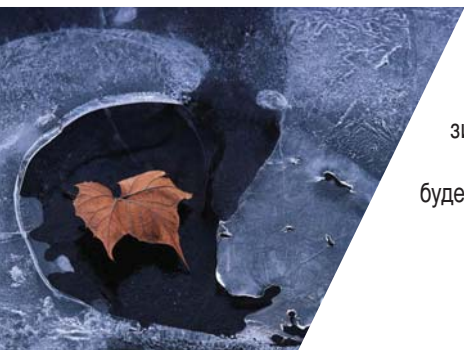
Лідія Доценко

НАРОДНІ ПІСЬМИ

Юрія зимового вважали вовчим
заступником.

У цей день слухали воду в крини-
цях: тиха, не хитається — на теплу
зиму, хвилюється — на холодну.

Який день на Юрія — така й зима
буде.

10 ГРУДНЯ

27 листопада за ст. ст.

Загальні збори колгоспників Єлизаветградки ухвалили рішення про конфіскацію майна і реманенту куркулів і передачу його кооперативам (1929).

Генеральна Асамблея ООН ухвалила Загальну декларацію прав людини (1948)

День прав людини

Помер декабрист, генерал-майор Сергій Григорович Волконський (1865), чоловік М. М. Волконської, який неодноразово бував у маєтку Раєвських у с. Бовтишці. Народився у 1788 р.

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Ікони Божої Матері "Знамення". Знамення Пресвятої Богородиці, що було в Новгороді в 1170 р. Великомученика Іакова Персянина (421). Преподобного Палладія (VI—VII). Святителя Іакова, єпископа Ростовського (1392). Обретіння мощей благовірного князя Новгородського Всеволода, у Святому Хрещенні Гавриїла, Псковського чудотворця (1192). Преподобномучеників монахів 17 в Індії (IV). Преподобного Романа (V).

ЖИТТЯ РАЄВСЬКИХ — НЕПРОЧИТАНА КНИГА

У родині Раєвських було три Миколи Миколайовичі: генерал, герой Вітчизняної війни 1812 р. (старший), його син генерал-лейтенант (середній) та внук полковник, письменник, герой війни у Сербії (молодший). Кожен з них залишив помітний слід в історії і заслуговує на серйозні дослідження життя та діяльності.

Про генерала М. М. Раєвського (старшого) написано найбільше. Відомо, що Раєвські мали дружні стосунки з видатним російським поетом О. С. Пушкіним. Та виявляється, що з Раєвськими знався не лише поет, а й його брат Лев. Під час воєн Росії з Персією і Туреччиною (1827—1829 рр.) Лев Пушкін служив у Нижегородському полку під керівництвом середнього М. М. Раєвського.

Генерал-лейтенант М. М. Раєвський мав дружні стосунки, листувався з Михайлом Петровичем Лазарєвим — російським флотоводцем, адміралом, географом, гідрографом, який разом з Ф. Ф. Беллінсгаузенем відкрив Антарктиду.

Теплі спогади про генерал-лейтенанта М. М. Раєвського залишив Г. І. Філіпсон, який служив при ньому з 1833 р. Він пише, що "М. М. Раєвський був високого зросту, смаглявий, міцно складений і взагалі масивний;

риси обличчя його були виразні... він дуже добре володів французькою мовою, знав французьку літературу, багато читав... Він мав гострий розум, був добрим і веселим. У його поведінці завжди було щось відверте, молоде; він дуже добре говорив і писав... У товаристві його неможливо було не помітити... У службових справах і стосунках він не напускав на себе поважного вигляду, все робив ніби жартуючи".

Сучасники вважали М. М. Раєвського (середнього) оригінальною і дуже обдарованою особистістю, якій зашкодили виявитись на повну силу спочатку недобррозичливці (був дружній з декабристами, про що не забували можновладці), а потім і рання смерть (у 43 роки).

До речі, М. М. Раєвський (середній) був відомим у Росії садівником.

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

За характером хмар, ясністю зірок, напрямком і силою вітрів передбачали погоду. Якщо цього дня стати обличчям до північного вітру — змете всі негаразди.

11 ГРУДНЯ

28 листопада за ст. ст.

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Преподобномученика і сповідника Стефана Нового (767). Мученика Іринарха і святих семи жон (303). Святителя Феодора, архієпископа Ростовського (1394). Мучеників Стефана, Василя, Григорія, іншого Григорія, Іоанна та інших багатьох (VIII).

Народився у с. Бірках заслужений медичний працівник України Василь Никифорович Сіканенко (1924)

У смт Олександрівку з ініціативи колишніх будівників газопроводу прибула гуманітарна допомога з Німеччини (1990)

Гуманітарна допомога прибула в Олександрівську школу-інтернат

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

День вважався днем сойки. Слід підгодувати її зерном, про долю запитати: птах всюди буває, про все знає, мало спить, про все сповістить.

Альфред Хуберт (на передньому плані) — один з ініціаторів доставки гуманітарної допомоги в Олександрівку

12 ГРУДНЯ

29 листопада за ст. ст.

ВСЬОМУ СВІТІ ЧАС

День сухопутних військ України

ЦЕРКОВНІ СВЯТЯ

Учені-хронобіологи встановили, що ритм нашого життя циклічний. Тричі на добу бувають припливи і відпливи фізичних сил, принаймні стільки ж разів змінюється і наш настрій.

Водіям не рекомендується сидіти за кермом з 2-ї до 4-ї год. ночі, навіть якщо перед цим вони добре відпочили. Взагалі, 2-га год. — сліпа, і працездатність у людини на нулі.

Усі найважливіші справи найкраще вирішувати між 10-ю та 12-ю год. ранку, коли біологічний годинник працює на повну силу.

Школярам найкраще робити уроки з 16-ї год. 30 хв. до 18-ї год.

Найсприятливіший час для ремесла, майстрування — між 15-ю і 16-ю год.

Лікування краще проводити о 9-й год. ранку.

Найбільш придатний час для відвідання стоматолога — середина дня: організм найменш чутливий до болю.

А в сутінках, навіть штучних, біль загострюється.

Найбільш дієздатні м'язи для заняття спортом о 13-й год. 30 хв.

Зоряний час для кохання — о 8-й год. ранку.

Найсприятливіший час для обіду — о 13-й год.: виділяється найбільше шлункового соку. Найменше слід їсти ввечері, бо обмін речовин уповільнюється, а найбільше — вранці, коли в організмі найменше відкладається жиру.

Печінка краще сприймає алкоголь між 18-ю і 20-ю год.

Шкіра найкраще сприймає косметику з 18-ї до 20-ї год.

Народжувати дітей найкраще з опівночі і до 4-ї год. ранку.

Організм чинить найбільший опір інфекціям та болячкам о 22-й год.

Мученика Парамона і з ним 370 мучеників (250). Мученика Філумена (бл. 274). Преподобного Акакія Синайського (VI). Преподобного Нектарія Печерського, в Ближніх печерах (XII).

ІРАБ (04.06—13.06; 02.12—11.12)

Красивий, але без особливої чарівності. Тип естета. Хороший сім'янин. Емоційний. Непостійний. Працює ретельно. Імпульсивний. Сповнений добрих намірів. Реаліст. Ділова людина. Підприємливий. Дуже вразливий.

НАРОДНІ ПРІКМЕТТЯ

Зоря на Парамона багрова — на вітер.

На Парамона сніг — будуть завірюхи до Миколи (19 грудня).

Якщо цього дня віхола — гулятиме хуртовина цілий тиждень.

13 ГРУДНЯ

30 листопада за ст. ст.

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Апостола Андрія Первозванного (62).
Святителя Фрументія, архієпископа
Індійського (Ефіопського) (бл. 380).

Народився у с. Трилісах український
поет, прозаїк Андрій Іванович Кримський
(1905). Помер після 1937 р.

ОСІНЬ

Розпускає осінь мокрі коси,
Стелить ранком росяні тумани,
Дошкуля мороз у ноги босі,
Докіль сонце землю не огляне.
А сьогодні рано, ледь світанок
Осіяв, окреслив небо з сходу,
Ми засіяли пшеницею півлану
Під осінню дощову негоду.
І гудуть, гудуть сюди верхами,
І ведуть мелодію осінню,
Сонце креше скелі блискавками
І хова за обрієм проміння.
Хмари-пурпур, вітер ламле гілля,
Перламутром листом землю стеле,
А спереду — голубе весілля
П'янить думку у життя веселе.

А. І. Кримський

МАТЕРІ МОЇЙ

П'ятдесят шість літ, на руках — пухирі,
Сіра кофтина, спідниця синя.
Чи і в тебе, як у всіх матерів,
Руки сухі, згорблена спина?
Ой ні, не та ти, не та... Це ж ти
Дряпаєш мені листівку чорнилом:

У СТИШІ

Вийшов я у степ широкополий
Вартувати ніччю кавуни.
Ліхтарі край неба заясніли
І пливуть серед небесних нив.
Зорі небо на шматочки колять,
Мов той старець, місяць за grubів
Та й у торбу золотого поля
Колоски збирає голубі.
Нивонько, на золото вагітна,
Одгуло твоє весілля вже!
Забуйай і весело розквітні
Знов на осінь в золоті пожеж.
На мої обрубані рамена
Дме вітрами дивовижний край.
Степе мій, чекаючи на мене,
Знову колосись і доспівай.

"Сину, вступила я в колектив,
Більше не маю сили!"
Знаю, мамо, позбулась ти снів,
Через нас у косах сивини шнурочок.
Ти ж нас виростила — шістьох синів,
Шістьох синів ще й чотирьох дочок!
Рідна моя, не сумуй, не марній,
Я вернусь у село незабаром,
І зійдемось до тебе шість синів,
Таж високі, дебелі й гарні!
І повідаєш нам про життя своє,
Про гіркі жалі свої й муки.
Я по-синівськи обніму тебе,
Поцілую натруджені руки.
Хай щастить тобі, мамо, в днях праці
й турботи.

НАРОДНІ ПІРІКМЄТТЯ

На Андрія дівчата ворожили на
заміжжя.
Вода на Андрія в річках і озерах
тиха — на добру зиму, шумлива —
на холодну і заметілі.

Наша зустріч відбудеться скоро.
Скінчу школу відмінно і стану пілотом,
Владарем над веселим мотором.

Андрій Кримський

14 ГРУДНЯ

1 грудня за ст. ст.

Повстання декабристів у Петербурзі (1825)

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Пророка Наума (VII ст. до Р. Х.). Праведного Філарета Милостивого (792). Мученика Ананії Персянина.

БРАТИ ПОДЖІО

Брати Йосип та Олександр Поджіо — своєрідні постаті в декабристському русі. Сини італійця Віктора Яковича Поджіо, що переселився в Одесу і служив у Суворова, палко полюбили свою другу батьківщину, без вагань вступили в ряди її дворянських революціонерів.

Після виховання в Петербурзькому пансіоні юнаки служили в Преображенському полку. Їхній маєток у с. Янівці (нині — с. Іванівка Олександрівського району) знаходився недалеко від Кам'янки. Брати підтримували дружні взаємини з Давидо-

вими. А згодом Йосип Вікторович одружився з племінницею декабриста.

У 1824 р. В. Л. Давидов прийняв Йосипа в Південне товариство. З цього часу він став частим гостем Кам'янки, брав участь у нарадах декабристів.

За участь у декабристському русі, за підготовку замаху на Олександра І Й. Поджіо було засуджено до 12 років каторжних робіт. Вісім років він просидів у Шліссельбурзькій фортеці, а з 1834 р. жив на поселенні в Сибіру, де й помер 1848 р.

У 1823 р. підполковник Олександр Вікторович Поджіо вступив до Південного товариства і став гарячим прихильником республіканської програми Пестеля, висловлювався за знищення царської родини й енергійну підготовку повстання.

На нараді в Кам'янці О. Поджіо з М. Бестужевим-Рюміним обговорювали питання про формування

групи для замаху на царя. Він схваливав пропозицію "избрать надежных 12 человек для изведения царственной фамилии". О. В. Поджіо виконував важливі доручення П. І. Пестеля щодо зв'язку Південного і Північного товариств.

Прихильник рішучих дій і суворой революційної дисципліни, О. В. Поджіо намагався переконати керівників Кам'янської управи почати повстання в грудні 1825 р. Після арешту Пестеля він звернувся до С. Г. Волконського з закликом підняти повстання у 19-й дивізії, напасти на Тульчин, визволити Пестеля, заарештувати

командування 2-ї армії, з'єднатися з Муравйовим-Апостолом і йти на Петербург. Одержавши негативну відповідь, він склав свій план замаху на царя під час коронації. Слідчий комітет не дарма назвав Олександра Поджіо "пламенным членом, неукротимым в словах и суждениях".

Декабриста було засуджено на довічну каторгу. Він відбував покарання на поселенні в Усть-Куді біля Иркутська. Після амністії 1859 р. повернувся з Сибіру. Кілька років провів за кордоном, де зблизився з О. Герценом. Помер 1873 р. в с. Вороньках Чернігівської губернії в родині С. Г. Волконського, похований там же, поруч зі своїм сибірським другом.

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

Колись у цей день батьки вели своїх дітей до школи, бо починався навчальний процес. Кажуть: "Пророк Наум наведе на ум".

15 ГРУДНЯ

2 грудня за ст. ст.

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Пророка Аввакума (VII ст. до Р. Х.).
Преподобного Афанасія, затворника Печерського, в Ближніх печерах (бл. 1176), та іншого Афанасія, затворника Печерського, в Дальніх печерах (XIII). Мучениці Миропії (бл. 251). Преподобних Іоанна, Іраклемона, Андрія та Феофіла (IV). Святого Стефана Уроша, царя Сербського (1367).

День працівників суду

Засідання районного суду

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

Коли в цей день іде дощ, то буде йти ще 40 днів і тиждень, тобто 47 днів.

Будинок Олександрівського районного суду

16 ГРУДНЯ

3 грудня за ст. ст.

Колгосп "Шляхом Леніна" (с. Красно-сілка) перетворено на радгосп (1962)

Третя неділя місяця — День енергетика

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Пророка Софронії (635—605 рр. до Р. Х).
Преподобного Савви Сторожевського
(Звенигородського) (1406). Преподоб-
ного Феодула Цареградського (бл. 440).

Преподобного Іоанна мовчальника, ко-
лишнього єпископа Колонійського (558).

Священномученика Феодора, архієпис-
копа Олександрійського (606).

У диспетчерській Олександрівської філії ВАТ "Кіровоградобленерго"

Господарський двір Олександрівської філії ВАТ "Кіровоградобленерго"

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Великомучениці Варвари і мучениці Юліанії (бл. 306). Преподобного Іоанна Дамаскіна (бл. 780). Преподобного Іоанна, єпископа Полівотського (VIII). Святителя Геннадія, архієпископа Новгородського (1504).

УКРАЇНСЬКЕ САЛО

У книзі М. А. Маркевича "Звичаї, повір'я, кухня та напої сучасних малоросів" докладно описано, як українці готували свиняче сало. Виявляється, не проста то штука зробити по-справжньому добре сало. Щоб і смачне воно було і зберігалось довше свіжим. Наші предки вважали, що найсмачніше сало зі свині, годованої хлібом. Кололи свиню, як правило, перед Великоднем, Різдвом чи Новим роком спеціальним ножем-костоломом під праву лопатку. Треба було вміло обсмалити тварину, щоб не потріскалася шкіра. Тому її поливали водою, накладали на тушу соломку й запалювали. Робили це кілька разів, поки добре не обсмалиться. Потім обдавали свиню холодною водою й накривали соломкою, щоб відпарилася.

Далі шкіру ретельно шкребли, доки не стане чистою. Ще раз добремили чистою водою, перевертали догори черевом і розчиняли. Знімали салосмугами по 3 вершки вздовж усієї туші. Розрізали на квадрати, кожен квадрат спочатку обтирали сіллю (на пуд сала — 7 фунтів солі), потім засипали густо. Тим часом вибирали внутрішнє сало (здір). У нього склали посолені шматки сала, загортали і туго зашивали ниткою. Обв'язували навхрест трьома солом'яними крутнями (перевеслами) і на добу ставили клунок у ночви. Потім підвішували, обов'язково у сухому місці. Через місяць сало було готовим.

Таке сало клали в борщ та юшку, на ньому смажили картоплю й ковбаси, їли сирим.

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

Колись вважали, що великий гріх буде тому, хто білитиме, глину міситиме чи пратиме на Варвари. Можна лише сушити білизну і сукати нитки.

На Варвари болото — зима буде красна, як золото.

Варвара заварить, Сава (18 грудня) закалить, а Микола (19 грудня) закує.

Варвара кусок ночі увірвала, день приточила.

Варвара мости мостить.

Тріщить Варюха — бережи ніс і вуха.

18 ГРУДНЯ

5 грудня за ст. ст.

районів, приблизно по лінії Бірки — Омельгород — Трилиси — Федорівка — Іванківці — Федірки — Миронівка — Талова Балка — Іванівка — Лозоватка.

Поверхню Землі вкриває ціла мережа кратерів, що утворилися через падіння космічних тіл. Більшість цих кратерів утворилися від удару об Землю велетенських залізних і кам'яних метеоритів. Коли метеорит, що летить зі швидкістю 4—70 км за секунду, зіштовхується з Землею, виникає величезна кінетична енергія, яка витрачається на гальмування, випаровування, плавлення і роздроблення метеорита і земних гірських порід, а також на утворення кратера на поверхні Землі.

В момент зіткнення космічного тіла з Землею відбувається вибух, під час якого тиск може досягати 5 мегабар, а температура — 3000—4000 градусів.

Метеоритні кратери ще називають астроблемами, що в перекладі означає зоряна рана. Відомо місце розташування шести астроблем, дві з яких — на Кіровоградщині.

"ЗОРЯНІ РАНИ"

На думку вчених, падіння космічних тіл на Землю принаймні двічі ставало причиною знищення життя на планеті.

Внаслідок такої катастрофи 65 мільйонів років тому загинули динозаври.

250 мільйонів років тому в результаті падіння космічного об'єкта великих розмірів зникли трилобіти, а разом з ними майже всі морські тварини і 70 відсотків рослин на суші. Астероїдів та гігантських метеоритів підозрюють у настанні льодовикових періодів на Землі. У четвертинному періоді під час найбільшого в Європі дніпровського зледеніння льодовик вкрив більшу частину північної України, в тому числі північну частину сучасної Кіровоградської області — від Олександрівського до Онуфріївського

ного кратера і метаморфізм порід відбувалися з небаченою для інших геологічних процесів швидкістю. Ударна хвиля поширювалася в гірських породах зі швидкістю 5—40 км на секунду. Це означає, що Бовтиський кратер утворився за кілька секунд.

Потім протягом кількох років нагріта поверхня астроблеми охолоджувалася, кратер перетворювався на прісне озеро, яке періодично сполучалося з морем. Довгий час вода в озері була теплішою, ніж у морських басейнах навколишніх районів, що сприяло розвитку ендемічних видів тварин і рослин. За багато мільйонів років кратер наповнився осадовими породами, його місцезнаходження вдалося встановити за допомогою спеціальних наукових методів. З Бовтиською астроблемою пов'язано утворення найбільшого в Україні родовища горючих сланців.

На південний схід від Бовтиської астроблеми, поблизу с. Зеленого Гаю Знаменського району, розташовано ще один метеоритний кратер. Вік Зеленогайської астроблеми аналогічний до Бовтиської. Це може означати, що гігантський метеорит, влетівши в атмосферу Землі, розколовся на кілька частин. Зеленогайську астроблему досліджено менше за Бовтиську, оцінити її розміри можна лише орієнтовно. Кратер був діаметром 1,3—1,4 км, а глибиною близько 100—180 м. Зеленогайська астроблема пройшла таку ж еволюцію, як і Бовтиська, і її знайшли тільки за допомогою спеціальних геофізичних і геологічних досліджень.

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Преподобного Савви Освяченого (532).
Святителя Гурія, архієпископа Казанського (1563).
Мученика Анастасія. Преподобних Каріона ченця і сина його Захарії, єгиптян (IV).

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

Сава засалить дорогу.
Сава відпускає морози, крижані перини стелить.

Цього дня жінки збиралися в рукодільницькі гурти, бо настав час "і савити, і варварити, і куделю кучмачити".

19 ГРУДНЯ

6 грудня за ст. ст.

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Святителя Николая, архієпископа Мір Лікійських, чудотворця (бл. 345).

Освячено Свято-Миколаївську церкву у с. Бірках. Храмове свято у Бірках

Народився відмінник народної освіти України Віталій Сергійович Тарнавич (1918), який з 1945 по 1978 рік працював учителем фізики в Олександрівській середній школі № 1. Помер у 1995 р.

В. С. Тарнавич

Народився (1788) декабрист, генерал-майор Сергій Григорович Волконський, який неодноразово бував у маєтку Раєвських у с. Бовтишці. Помер у 1865 р.

С. Г. Волконський

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

День Миколин прийшов би —
буде й зима.

Зима з цвяхом на Миколу ходить.

Іній перед Миколюю — овес буде
добрий.

Перший Микола (22 травня) весну
відкриває, другий — зиму ставить.

Два Миколи: один — трав'яний,
другий — з зимою.

Який день на Миколи зимового,
такий день і на Миколи літнього.

19 ГРУДНЯ

6 грудня за ст. ст.

Народився у с. Красносіллі Герой Радянського Союзу Степан Олексійович Німенко (1911)

С. О. Німенко

ної війни I ступеня. За довголітню службу в Червоній Армії його нагороджено медаллю "За бойові заслуги".

Тов. Німенко є майстром водіння штурмовиків на знищення ворога, кожний бойовий виліт приносить йому перемогу відважному повітряному воїну. Весь бойовий шлях льотчика сповнений мужності, героїчної боротьби, презирства до смерті в ім'я перемоги над ворогом.

[...] Виконуючи бойове завдання 17.07.1944 р. в районі Аулея, штурмував автоколону і підводи з вантажем, з першого заходу прямим попаданням бомб запалив цистерну з паливом, від якої загорілись автомашини, що стояли поруч. На дорозі утворилася пробка, противник у паніці почав розбігатися. Скориставшись замішанням противника, тов. Німенко виконав ще три заходи на ціль і підпалив дві автомашини. Всього група знищила близько восьми автомашин

і дві бензоцистерни. При повторному вильоті того ж дня на залізничному перегоні Призьма — Папулі Німенко, незважаючи на сильний вогонь зенітної артилерії, сміливо атакував залізничний ешелон і з першого заходу прямим попаданням бомб знищив паровоз і один вагон.

[...] Виконуючи бойове завдання 17.09.1944 р. в районі Салгані вівачим 6 літаків ІЛ-2 по штурмуванні артмінбатарей і автотранспорту противника, незважаючи на сильний вогонь зенітної артилерії, прорвався до цілі, знизився до висоти 100 метрів і розстріляв німецьких зенітників, знищивши при цьому одну гармату

МОВОЮ ДОКУМЕНТІВ ПРО ГЕРОЯ

На 16.02.1945 р. С. О. Німенко здійснив 26 вильотів на літаку СБ і 64 вильоти на літаку ІЛ-2. Всього за час Великої Вітчизняної війни здійснив 90 бойових вильотів на знищення живої сили і техніки противника.

За відмінне виконання бойових завдань у період фінських подій його нагороджено орденом Червоної Зірки, за 31 успішний бойовий виліт на літаку ІЛ-2 — орденом Червоного Прапора, за наступні три успішні бойові вильоти — орденом Олександра Невського.

За відмінне виконання бойових завдань і коректування артилерійського вогню командуючий артилерією 2-го Прибалтійського фронту нагородив Німенка С. О. орденом Вітчизня-

з обслугою. На зворотному шляху майор Німенко помітив на галявині замасковану мінометну батарею, подав сигнал своїм веденим і з групою вивів з ладу всю батарею.

[...] На бойовому рахунку тов. Німенко має знищеної живої сили і техніки противника: танків — 8, автомашин — 56, гармат НА і ЗА — 19, підвід з вантажем — 76, залізничних вагонів — 11, паровозів — 2, ДЗОТів — 13, складів з паливом — 1, складів з боеприпасами — 3, мінометних точок — 7, солдатів і офіцерів противника — до 1500.

З нагородного листа Героя Радянського Союзу С. О. Німенка

20 ГРУДНЯ

7 грудня за ст. ст.

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Святителя Амвросія, єпископа Медіо-ланського (397). Преподобного Нила Столобенського (1554). Преподобного Антонія Сійського (1556). Преподобного Іоанна, пісника Печерського, в Ближніх печерах (XII). Мученика Афінодора (бл. 304). Преподобного Павла Послушливого. Селігерської (Володимирської) ікони Божої Матері.

Народилась у с. Бірках лауреат премії Бориса Кузика, вчитель Бірківської загальноосвітньої школи Надія Андріївна Вікторенко (1958)

Н. А. Вікторенко у 1975 р. закінчила Бірківську середню школу, з 1976 р. по 1980 р. навчалась у Кіровоградському педагогічному інституті ім. О. С. Пушкіна на філологічному факультеті. З 1981 р. працює в Бірківській школі. За сумлінну працю нагороджена грамотами Міністерства освіти України, є відмінником освіти України. У 2001 р. за плідну роботу по вихованню у дітей культури мови засобами рідного слова стала лауреатом премії Бориса Кузика.

Н. А. Вікторенко

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

У давнину дівчата на Андросія організували обряд "трусити груші". Одна з дівчат вилазила на вербу і струшувала, а інші збирали сухі палички. Який хлопець присниться дівчині, за того вона й вийде заміж.

20 ГРУДНЯ

7 ГРУДНЯ ЗА СТ. СТ.

День міліції

У черговій частині відділення міліції

Будинок райвідділу УМВС у Кіровоградській області

21 ГРУДНЯ

8 грудня за ст. ст.

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Преподобного Потапія (VII). Преподобного Кирила Челмогорського (1367). Апостолів від 70-ти Сосфена, Аполоса, Кифи, Тихика, Єпафродита, Кесаря і Онисифора (I). Мучеників 62 ієреїв і 300 мирян, які в Африці від ариан постраждали (477). Мучениці Анфіси в Римі (V).

Тихо бродить осінь, заплітає в косу
Срібла несподівані нитки.
Котить до порога, лащиться під ноги
Старості димок гіркий.

Приспів:

Все частіше втома, невсипуший гномик,
Тихо заколисує жагу.
Лиш вночі жар-птиця нам ще й досі сниться,
Бо несе у весняну югу.

Там на травах й нині самоцвіти сині,
Наче очі дівчини, горять.
Там думки-печалі, ніби коні чалі,
Полетіли за чужі моря.

Вишенька зелена — юна наречена,
Квітень приміряє їй фату.
Там вітри веселі на віолончелі
Грою відганяють самоту.

Приспів.

Проженем розлуку, хай під вальсу звуки
Щастя-радість душу огорта.
Вальс меланхолійний — трунок чародійний
Нас з тобою в молодість верта.

МЕЛАНХОЛІЙНИЙ ВАЛЬС

Музика **Анатолія Борисенка**
Слова **Валентини Кондратенко**

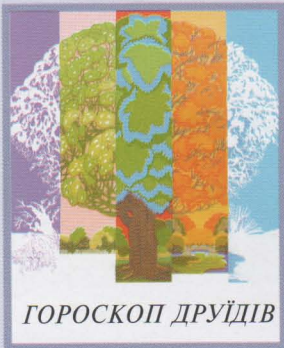
Карнавал ілюзій — ворогів і друзів —
Падолистом душу застеля.
Вальс меланхолійний, сумно-безнадійний,
Самоти малює вензеля.

Мі фа#
 Сі7 Мі фа#
 Кар-на-вал і - лю-зій, во - ро-
 Сі7 Мі Мі7
 гів-і дру-зів Па-до-лис-том ду-шу за-сте-ля. Вальс ме-
 ля Мі6
 -лан-хо-лій-ний, сум-но без-на-ді-й-ний са-мо-ти ма-
 фа#7 Сі7 Мі6 фа#
 лю - є вен-зе-ля. ста-рос-ті ди-мо-о-
 Сі7 Мі7
 -ок гір-ки - ий. Все час-ті-ше вто-ма не-всипу-ший
 Мі7 ля
 гно-мик. Ти-хо за-ко-ли-су-є жа-гу. Лиш вно-
 Сі7 До фа#
 чі жар-пти-ця. Нам ще й до-сі снить-ся. Бо не-се у
 Сі7 Мі7
 вес-ня-ну ю-гу.
 Мі7 ля
 фа#7 Сі7 До фа#7 Сі7 Мі
 3). Нас з то-бо-ю в мо-ло-дість вер-та.
 фа#7 Сі7 Мі
 рр

22 ГРУДНЯ

9 грудня за ст. ст.

ГОРОСКОП ДРУЇДІВ

Народився лікар, один з основоположників вітчизняної епідеміології Данило Самійлович Самойлович (Сушковський) (1742), який у 1799 р. обстежував хворих у Михайлівці (Єлизаветградці)

День української дипломатії

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Зачаття праведною Анною Пресвятої Богородиці. Пророчиці Анни, матері пророка Самуїла (1110 р. до Р. Х.). Святителя Софронія, архієпископа Кіпрського (VI). Преподобного Стефана Новосіятеля (912). Ікони Божої Матері "Несподівана Радість".

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

З цього дня починається сонцеоборот, сонцестояння — найкоротший день у році.

На Ганни починали годувати курей гречкою, щоб краще неслись.

Яка Ганна до ніченьки — така зима до весноньки.

Якщо на Ганну сонячно і світло — до ясного й морозного 31 грудня, похмуро і на деревах іній — до похмурого і теплого новоріччя.

БУК (22.12)

Стрункий, красивий. Завжди доглянутий. Кокетливий. Винахідливий. Повний різних планів, котрі вміє реалізувати. Добре влаштовує своє життя. Інтелігентний, має організаторські здібності, розсудливий.

ГОРОСКОП
ЗАХІДНИЙ
(ЗОДІАКАЛЬНИЙ)

респектабельність, стабільність. Чутливий і сором'язливий, але приховує це. Козеріг — "робоча конячка" Зодіаку. Краще працює на самоті. З підлеглими коректний, тримається на відстані. У фінансових питаннях розумний і скромний. Під цим знаком народилося чимало відомих бізнесменів фінансової сфери.

Символи: козел, драбина, вежовий годинник.

Кольори: темно-зелений, чорний, синій, попелясто-сірий, блідо-жовтий, темно-коричневий.

Камені: хризопраз, лазурит, онікс, агат.

Квіти: біла гвоздика, плющ, чортополох.

Метал: свинець.

Щасливі дні: субота, вівторок.

Невдалі дні: понеділок, четвер.

Число знаку: 25.

КОЗЕРІГ (22.12—20.01)

Знак Землі. Під захистом Сатурна. Характер упертий. Старанний, терплячий. Козеріг — найвитриваліший знак Зодіаку як фізично, так і морально. Потаємний, честолюбний, він живе реальною дійсністю, вміє і любить працювати. Шанує традиції,

Країни: Албанія, Тибет.

Під цим знаком народилися: Жанна д'Арк, Ісаак Ньютон, Йоганн Кеплер, Сергій Корольов, Луї Пастер, Ігор Курчатова, Петро Могила, Володимир Сосюра, Агатангел Кримський, Осип Манделштам.

У Козерогів добре ростимуть груша, капуста, картопля, буряк, редис, петрушка, смородина, слива, яблуна.

А з баклажанами, баштанними, кабачками, кукурудзою, огірками, помідорами можливі ускладнення.

23 ГРУДНЯ

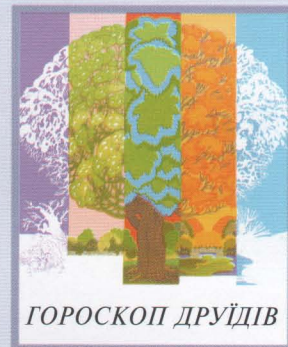
10 ГРУДНЯ ЗА СТ. СТ.

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Мучеників Мини, Єрмогена і Євграфа (бл. 313). Святителя Іоасафа, єпископа Белгородського (1754). Мученика Гемела Пафлагонянина (бл. 361). Преподобного Фоми (X). Блаженного Іоанна (1503) та батьків його, блаженного Стефана (1446) і блаженної Ангеліни, правителів Сербських.

Червоний партизанський загін під командуванням І. М. Курченка розгромив поблизу Єлизаветградки денікінську військову частину (1919)

Партизани загону (командир — П. А. Іщенко) знищили два фашистських танки на стратегічній дорозі Голикове — Олександрія (1943)

ВЕЧОРНИЦІ

Як тільки було відшумить в Україні зимове веселе і яскраве народне свято Миколая, у селах влаштувалися вечорниці. Щовечора дівчата й хлопці сходилися до хати, як правило, самотньої вдови чи солдатки. Домовлялися про хату дівчата. Вони й платили печеним хлібом, пшоном, борошном та полотном. Але не грішми, — вважалося, їх бере тільки шинкар. У будні на вечорницях дівчата

працювали: пряли, шили сорочки, вишивали собі на придане рушники.

А хлопці залицялися, розказували різні бувальщини та небилиці, співали, танцювали. Зібрання ті були своєрідним клубом молодих людей. Тут вони зближувалися, пізнавали одне одного, а потім одружувалися.

Лад на вечорницях тримала паніматка — господиня хати. Про неї й приповідка була: "Паніматка як сова, а очі шулічі". Якщо парубки та дівки поверталися додому опівночі, "з першими півнями", то були вечорниці, а коли засиджувалися аж "до третіх півнів" — то досвітки. Кожна частина села або

ЯБЛУНЯ (23.12—01.01)

Багато чарівності й сердечності. Викликає думки про любов. Сентиментальна і чутлива. Безкорислива, легко піддається на обман, однак не простачка. Вона — повний фантазії філософ, який радується життю. Інтелігентна, вдумлива і логічна, має схильність до наук.

Й кожна вулиця мала свої вечорниці. Навіть на маленьких хуторах було не менш як дві хати для них: не годилося ходити на ті самі рідним братам чи сестрам. Ішли на вечорниці тільки парубки та дівчата.

Перед початком Великого посту такі зібрання припинялися, бо "великий гріх". Улітку дівчата й хлопці ходили "на вулицю".

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

Держись, Хома, йде зима.

24 ГРУДНЯ

11 грудня за ст. ст.

У с. Красносілці відкрито новий Будинок культури (1964)

День працівників архівних установ

Народилась у смт Олександрівці лауреат премії Бориса Кузика, вчитель Олександрівської загальноосвітньої школи № 3 Надія Леонівна Глушина (1960)

Н. Л. Глушина

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Преподобного Даниїла Стовпника (489—490). Преподобного Никона Сухого, Печерського, в Ближніх печерах (XII). Мученика Миракса (VII). Мучеників Акепсія та Аїфала. Преподобного Луки Стовпника (бл. 970—980).

Начальник архівного відділу райдержадміністрації
Т. Б. Дзядевич

Н. Л. Глушина у 1978 р. закінчила Олександрівську середню школу № 2, у 1985 р. — філологічний факультет Кіровоградського педагогічного інституту ім. О. С. Пушкіна. Нині викладає зарубіжну літературу й російську мову в Олександрівській загальноосвітній школі № 3. Відмінник освіти України, вчитель першої категорії. Н. Л. Глушина на уроках використовує елементи компаративістики та роботу з ключовими епізодами, розвиваючи творчі здібності учнів. Її працю відзначено грамотою Міністерства освіти України, премією Бориса Кузика.

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

Никон стоїть біля вікон, і сонце опускається на землю золотою драбиною.

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Святителя Спиридона, єпископа Триміфунтського, чудотворця (бл. 348). Преподобного Ферапонта Монзенського (1597). Священномученика Олександра, єпископа Єрусалимського (251). Мученика Розумника (Синезія) (270—275).

Утворено Українську РСР (1917)

СТОЯЛА БОСІВКА БІЛЯ ШПИЛЯ

Моє село Триліси звалось колись Босівкою. Жили в ньому гарні, працьовиті люди. Займалися переважно гончарством і скотарством. Їздили у Крим по сіль — поруч пролягав чумацький шлях.

Тяжкі часи колись переживала наша земля. На українські села часто нападали татарські орди, палили їх, грабували, а людей гнали в полон. Неподалік Босівки стояла гора Шпиль, а на ній красувалася сільська церква. Її було видно здалеку.

Якось на село налетіли татари, пограбували Босівку і спалили дотла.

Кілька вершників подалися й до церкви. Та не допустив Господь, щоб руки погані торкнулися навіть її воріт. Шугнула, пішла церква під землю.

Люди, які залишилися живими, почали будуватися в яру, оточеному з усіх боків лісами. Назвали село Трилісами. Найближче до села підступали ліси Михайлове, Зарудне і Синичене.

З того часу серед трилісян ходить легенда, що на Різдвяні свята зникла церква виходить із землі і правиться в ній служба Божа.

Цю легенду про церкву й Босівку розповідала мені мама, а вона почула її від свого дідуся.

— Сиджу собі позаду батька, — оповідав прадід, — куняю. Коли це коні зупинилися, захропіли і не хочуть далі йти. Батько мене штовх під бік.

Я й прокинувся, глянув на Шпиль і оторопів: стоїть на горі церква, вся осяяна світлом. З церкви чути слова, ніби служба Божа правиться. Ми стояли з батьком, зачудовані цим видовищем. Очам і вухам своїм не вірили. Лячно так нам стало, що батько повернув коней назад, і ми вихором помчали до Трилісів.

А за лісом Чернечим, де колись стояла Босівка, й досі виорюють черепки давнього посуду...

— Зібралось кілька парубків, — оповідав мій прадід, — та й подалися на Шпиль церкву розкопувати. Видерлись на саму верхівку та й ну копати, церкву шукати. Копали-копали і докопалися до хреста, що на верхівці церкви був. Потомилися й сіли перепочити. Випили для хоробрості та й знову за роботу. Нелегким це діло виявилось. Сила була, а терпіння не вистачило. Один з парубків вилаявся. Що тут сталося! Загримотіло так, ніби сім громів докупи зійшлися. Земля захиталася під ногами парубків.

Хлопці з переляку кинулись хто куди... А коли перегода хтось пішов на Шпиль, то очам своїм не повірив: ніби нікого й не було на тому місці, нічого не копалось. Тільки квіти польові на вітерці легенько гойдалися...

Мамин дідусь розповідав, що й сам бачив ту зниклу церкву. Було моему прадіду років десять, коли взяв його батько з собою на базар у Соснівку.

Їхати потрібно було ярком поміж Кринички, Осунену гору і отой Шпиль. Виїхали ще з ночі, бо дорога неблизька, поки конячками через Нижчі Верещаки доберешся, то й сонце зійде.

— Сиджу собі позаду батька, — оповідав прадід, — куняю. Коли це коні зупинилися, захропіли і не хочуть далі йти. Батько мене штовх під бік.

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

Від Спиридона колись починали готуватись до Різдва. Мили і прибирали в хатах, наводили лад у хлівах, білили, прали, заготовляли дрова і корм для худоби.

День вважається початком найсильніших холодів.

Якщо на Спиридона вранці буде сонячно, то не поспішай з ранньою сівбою.

Якщо зранку буде сонячно, то весна буде пізною.

Людмила Приходько

СТРЕМЕЩИНА

Стремещина — сільський куток по лівому боці Сухого Ташлика. Річка блискучою старою підковою оперізує круту гору за левадами. Вона відгородилася ще й від поля положистою Меланчиною балкою. Хат на горі небагато, десятків зо два. Якщо глянути здалека, то здається, ніби вони зринули над сиво-зеленим розмаєм верб, що вщерть затопили широку долину.

[...] Стремещанську воду хвалять не тільки місцеві, а й люди здалеку.

На левадах — Кам'яна криниця.

Джерело з-під гори пробивається на поверхню, і воду люди зачерпують, тримаючи відро за дужку. Цямрини викладено з чотирьох плоских гранітних брил хтозна й коли, вони переконалися і геть обросли сірим мохом, що аж затвердів од давності. Через ті брили і називають криницю Кам'яною.

З найдавніших часів у селі існує такий звичай: коли парубок і дівка домовляться стати на рушник, то йдуть опівночі до Кам'яної криниці випити з липового корячка води, щоб любов довгі роки залишалася чистою і свіжою, як джерельна вода. Отож часом улітку Гордій Нелинь, прийшовши до схід сонця полити розсаду капусти, примітить протолочену скрадливу стежечку в траві, а з потривоженої гілки калини збиту сизу росу. Взимку ще здалеку видно сліди: брьохалися молодята через засніжені левади до криниці.

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

Вважали, що цього дня відьми літають на мітлах і силкуються замести сонце.

З Луки дня додало на п'ядень.

З цього дня спостерігають за погодою протягом 12 діб, вважаючи, що кожен день покаже погоду одного місяця наступного року: 26 грудня відповідає січню, 27 — лютому, 28 — березню, і так до Різдва, що вкаже погоду грудня наступного року.

че до хат, викопано другу криницю. На тому ж вигонку росте трирічна липа.

[...] Коли ж десь у гурті, як западуть присмерки, заспівають пісню "По той бік гора, по цей бік гора, поміж тими крутими горами сходила зоря", то стремещани неодмінно зауважать:

— Од нас пішла ця пісня в світи, що ви собі не кажіть.

І нехай хто спробує заперечити!

За руку потягнуть показувати і ту гору, де хати їхні, і другу гору, по той бік Меланчиної балки, з древньою

могилою на вершині, ще й пальцем тицьнуть туди, де низько над садком моргає велика зоря. А подальші слова пісні — "Ой то ж не зоря — дівчина моя" — достеменно про стремещанських дівчат, бо кращих дівчат

(і молодичь теж) — весь світ обійди — не знайдеш. Такої думки дотримується і Юстина Мальована, а їй, як ка-

жуть, і карти в руки: має трьох дочок,

старша — на виданні, а близнята підрастають, та й сама, хоч була в літах, зуміла причарувати негіддатливого до одруження Віктора Мальованого.

Та не тільки в народній пісні увічнено стремещанський край.

Микола Григорів

(Далі буде)

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Мучеників Євстратія, Авксентія, Євгенія, Мардарія та Ореста (284—305). Мучениці Лукії (304). Преподобного Аркадія Новоторзького (XI). Преподобного Мардарія, затворника Печерського, в Дальніх печерах (XIII). Преподобного Арсенія (VIII—IX). Преподобного Никодима.

Тоді Гордій каже своїй дружині Варварі:

— Скоро весілля загуде.

— Ой!.. Чи не наша Марійка надумалась?

— Ти — мати і повинна знати, що робиться з нашою донькою.

Посеред невеликого вигонка, ближ-

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Мучеників Фірса, Левкія і Калініка (249—251). Мучеників Филімона, Аполлонія, Аріана і Феотиха (286—287).

СТРЕМЕЩИНА

(Закінчення)

Гордій Нелинь відкриє "Наймичку" Тараса Шевченка і прочитає з власним коментарем:

— Тринадцятирічний Тарас чумакував з батьком. Виїхали вони з Гуляй-Поля, — це стара назва Златополя... "Вот мы взяли соб... — Це в нашу сторону. — Поднялися на гору... Опять степь широкая, беспредельная. Только чуть мреет влево что-то похожее на лесок..." Та це ж наш лісок, Рідкодубина, його видно з чумацького шляху!

Стремещани живуть у злагоді та довірі. Навіть замків не тримають. Зіперте на одвірок коромисло — то знак: нема нікого вдома. Усі були на виду, та й ховатися одне від одного не було чого.

Щовесни стремещани мучаться з городами. На такій крутизні городи

не виореш, копати доводиться. Зате як обсаджатися і руки, ноги й попереки переболать, то перестають охати і клясти долю. Хазяйновитий Веретенник ще й похвалиться:

— Тут і курку годувати не треба, сама знайде поживку — поля з трьох сторін підступають. А качка на четверту сторону перевальцем-перевальцем — та до річки так і скотиться...

Ні, що не кажіть, а вигода немала!

Тільки-но пересядуться морози і над Рідкодубиною з'явиться просинець у захмареному небі, а там і сніги посиніють і візьмуться водою — над кутком дзвенить небо. То жайворонки зависають у піднебесі на вервечках

Улітку погожими днями чутно заколисливий легіт густих вишників у садках, таємниче перешіптування колосків у полі.

Восени пахне яблуками, викопаною картоплею і буряковою гичкою. Та ще прохолодні протяги доносять з левад дух пізніх отав.

Мерщій і зима підкрадається.

За ніч стужавіє земля, Сухий Ташлик у берегах стягає пришерхла крига, лише посеред річки парує чорна вода.

Ночами чути пружкий шум старезної липи на горі.

Віяли над Стремещиною і тихі вітри, гойдали цвітом волошок, і від того цвіту ще більше блакитнявіли небеса. Віяли і буйні вітровії, рвали маків цвіт, встеляли червоними пелюстками плеса на Сухому Ташлику. І тоді над Стремещиною пливли важкі хмари, набрякли грозовими відблисками, і війна кидала тінь од свого чорного крила на кожне подвір'я...

із сонячних променів. Не завжди дослухаються стремещани до пташиного співу, земні турботи відволікають. Проте коли випаде часина, отоді й почує той передзвін, і тихий усміх торкнеться уст, потрісканих на степових вітрах, і серце защемить бентежно в передчутті чогось гарного, і подих перехопить...

А там і тополі, схожі на струнких дівчат, займаються ніжно-зеленим світлом — і вже весна. Вдень яришас сонце, уночі вишні в садках стоять нашорошені, оповиті серпанком легкого туману, — ось-ось викинуть брость, зацвітуть буйно, і стане більше квіту на землі, більше, ніж зірок на небі. А блідий місяць, що сходить, — мовби теж велика вишнева квітка.

Улітку погожими днями чутно заколисливий легіт густих вишників у садках, таємниче перешіптування колосків у полі.

Восени пахне яблуками, викопаною картоплею і буряковою гичкою.

Та ще прохолодні протяги доносять з левад дух пізніх отав.

Мерщій і зима підкрадається.

За ніч стужавіє земля, Сухий Ташлик у берегах стягає пришерхла крига, лише посеред річки парує чорна вода.

Ночами чути пружкий шум старезної липи на горі.

Віяли над Стремещиною і тихі вітри, гойдали цвітом волошок, і від того цвіту ще більше блакитнявіли небеса. Віяли і буйні вітровії, рвали маків цвіт, встеляли червоними пелюстками плеса на Сухому Ташлику. І тоді над Стремещиною пливли важкі хмари, набрякли грозовими відблисками, і війна кидала тінь од свого чорного крила на кожне подвір'я...

ДЕНЬ ГАЗЕТНИМ РЯДКОМ

Відомо, що в осінній і весняний час наші дороги бувають завжди непрохідними, через страшну багноку восени і високі гори, і проїхати по таких дорогах верст 90 і більше для людини навіть з коштами дуже важко, а про малозабезпечених і говорити нічого. ("Киевлянин", № 271, 15 грудня 1888 р.).

Микола Григорів

28 ГРУДНЯ

15 грудня за ст. ст.

Народилась у смт Олександрівці українська поетеса Галина Олексіївна Демченко (1922). Померла в 1986 р.

СОН

Ходить сон із хати в хату,
Щоб послули всі малята,
Бо вже час.
У постільку заглядає
І тихесенько співає:
День погас.
Закривайте оченята,
Білолиці голуб'ята:
Спить усе.
Сни яскраві,
Сни ласкаві
Ніч несе.

ЗАГАДКИ

В нього голочок на спині
Більше, ніж у магазині,
Голки ті не для шиття —
Берегти йому життя.

(Іжак)

За його робочий ніс
Поважає гай і ліс.
"Тук-тук-тук", — біда кохам!
Ви цього впізнали птаха?

(Дятел)

Як працює — носом коле,
За собою тягне хвіст.
Не вдягається ніколи,
До шиття у неї хист.

(Голка)

РУКАВИЧКА

Ремез виплів рукавичку
Та й повісив на вербичку —
Хай висить.
До води схилились віти.
І гойда гніздечко вітер —
Хить та хить.
Буде ремез прилітати,
Буде діток годувати
Кожну мить.
Рукавичка над водою
З кучерявою вербою
Хить та хить.

МОРОЗ

На шибках мороз сріблястий
Вже виводить залюбки
І кущі широколисті,
І берези, і дубки.
В нього пензель-невидимка,
В нього фарби чарівні.
Бачиш — виросла ялинка
На причільному вікні.
А над нею — зорі-зорі —
Чарівний, казковий край.
Морозові ті узори
Хоч на килим переймай.

Довгий ніс, червоні лапи.
По болоту чап-чалапа,
Ловить жабок на обід.
Хто такий цей жабоїд?

(Пелека)

А що це за хитрунець
Сплів химерний ятірець,
Ятірець легкий, як пух,
Не для рибок, а для мух?

(Павук)

Галина Демченко (Рукопис зберігається у Державному музеї історії Олександрівського району ДМІО 4435. — Д 2259).

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Пророка Агея (500 р. до Р. Х.). Мученика Марина (III). Блаженної цариці Феоданії (893—894).

Народився у с. Цвітному народний майстер гончарства Агей Маркович Койда (1898). Помер у 1991 р.

Міжнародний день біологічного різноманіття

А ЗВІРИНИ ВОДИЛОСЬ БЕЗЛІЧ...

Тваринний світ Олександрівського району в минулому був дуже багатим. У давноруському літописі є місце, датоване 1190 роком, де написано: "...Святослав зі сватом своїм Рюриком, утишивши землю Руську, а половців підкоривши під волю свою і порадившись, пішли удвох на лови по Дніпру на човнах, на устя Тясмину, і тут, лови діявши, наловили безліч звірів". Отож безліч звірини водилось у цих краях у XII столітті! Згадки про різноманіття фауни краю є і в пізніших джерелах. На це вказує, зокрема, академік А. І. Гільденштедт.

У праці Н. Мукалова "Географія Київської губернії" (1883) можна прочитати, яким багатим був тваринний світ регіону. "...Из диких птиц водятся: воробьи, сороки, вороны, журавли, дрозды, перепелки, гуси, утки, аисты, ястребы, совы, жаворонки, соловьи, иволги, грачи, горлицы, кукушки, чайки, лесные бекасы, кулики, дрофы, удода, скворцы, щеглы, чижи, снегири, синицы, сорокопуды, ласточки, филины, кобцы, кобчики, голуби, коршуны, куропатки, тетерева". За останні сто років на Олександрівщині зникли журавлі, дрофи, теруки...

У наш час чимало представників

фауни Олександрівського району перебувають на межі вимирання. Автори праці "Заповідні куточки Кіровоградщини" (1999) відзначають, що на території району ще можна зустріти і на пальцях полічити таких представників тваринного світу, як шуліка рудий, скопа, канюк степовий, орел-карлик, борсук, жук-олень. Всіх їх занесено до Червоної книги України.

Цей список неповний. Ще у 1984 році Б. М. Ярмоленко серед птахів краю, занесених до Червоної книги України, називає пугача, сичика горобиноного. До червонокнижних тварин, виявлених у регіоні, А. П. Федоренко (1985) відносить також широковуха звичайного, орла-могильника, полоза лісового, гадюку степову східну, вуса-ча альпійського, бражника-джмеле-

видку, бражника дубового, бражника — мертву голову, шовкопряда-ендроліса, шовкопряда кульбабового.

Тож час нам схаменутися, зупинитися, замислитися. Згадаймо мудрі слова відомого англійського натураліста Джералда Даррелла: "Пам'ятайте, що у рослин і тварин немає депутатів, їм нікому писати і скаржитися, за них нікому заступитись, крім нас, людей, які разом з ними заселяють цю планету".

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ

На Агея сильний мороз — він протримається до Йордані (19 січня).

Коли на Агея на деревах іній, Святки (з 7 по 11 січня) будуть теплими.

Коли на Агея сніг до парканів щільно привалить — прикмета поганого літа.

ДЕНЬ ГАЗЕТНИМ РЯДКОМ

Із залізненням завезли в магазини тютюнові вироби, що їх мали продавати за талонами на грудень. Та справа не в цьому, а в цінах. За талоном на листопад пачка сигарет коштувала 23 купони, а зараз усі 49. Удвічі подорожчали сигарети з фільтром. Єдине, що може порадувати курців: у листопаді на талон можна було придбати шість пачок сигарет, а зараз уже вісім. (*Газета "Вперед", № 110, 29 грудня 1992 р.*)

30 ГРУДНЯ

17 грудня за ст. ст.

Народилась учасник Великої Вітчизняної війни, ветеран праці Тетяна Хомівна Кузик (1924)

Помер український актор, народний артист України, народний артист Узбекистану Олександр Петрович Юра-Юрський (1968). Народився у с. Федварі (нині Підлісне) в 1895 р.

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Пророка Даниїла і трьох отроків: Ананії, Азарії та Мисаїла (600 р. до Р. Х.). Преподобного Даниїла сповідника, у схимі Стефана (X).

Т. Х. Кузик

П. А. Остапенко

МОВОЮ ДОКУМЕНТІВ ПРО ГЕРОЯ

Наприкінці грудня 1943 року німецьке командування здійснило контрнаступ у районі північного заходу від Знам'янки, в результаті якого йому вдалося трохи потіснити наші частини. Мінометна батарея 958-го саперного полку 299-ї саперної дивізії залишилась відрізаною від своїх частин.

У складну хвилину бою командування батареєю прийняв на себе заступник командира батальйону з політчастини капітан Остапенко. Піднявшись на горище одного з будинків, він побачив там телефоніста ефрейтора Малишева і з ним ще одного бійця-розвідника. З горища будинку капітан Остапенко вміло коректував і вів вогонь по фашистських солдатах, які наступали, боязко тулячись до броні танків. Однак сили були нерівними.

З наших вогневих позицій передали, що всі міни використано і бійці відбиваються гранатами і штиками. Потім зв'язок перервався, а німці насадили і вже ввірвались у село Лисий Хутір. У будинку, де на горищі перебували троє наших воїнів, розмістились 16 німецьких солдатів і встановили цілодобовий пост. Вийти з горища було неможливо. Наступного дня, після чергової п'ятки, німецький унтер, шукаючи "яйка", поліз на горище. Побачивши червоноармійців, він хотів крикнути, але пістолетний постріл обірвав його крик. Те ж саме сталося з другим німцем, який намагався вилізти на горище. Фашисти підняли тривогу, вони хотіли захопити

Друга група німців кинулась на капітана Остапенка. Він відстрілювався до останнього патрона, тоді взяв палаючу головешку і почав нею відбиватись. Побачивши, що німці оточують його, капітан Остапенко схопив першого німця, який підбіг ближче, і впав разом з ним у вогонь хати,

наших воїнів живими, але всіх, хто намагався добратись до горища, зустрічала влучна куля або граната.

Тоді німці під страхом смерті змусили одного дідуся, жителя цього села, йти до наших бійців і передати їм наказ здатися. Дідусь добрався до мужньої трійки наших воїнів і переказав:

"Діти мої, вчиняйте, як знаєте, — німці обіцяють зберегти вам життя, коли скоритесь, або спалити, коли ослухаєтесь. Моя думка: краще смерть чесну прийняти, ніж смерть погану.

Німці все одно вб'ють вас". Капітан Остапенко відповів: "Батьку, скажи проклятим німцям: радянські воїни живими в полон не здаються".

Німецький офіцер наказав підпалити будинок. ...Будинок згорів, але офіцер, який оглядав його залишки, згорілих тіл не побачив. Тоді він ретельніше оглянув руїни будинку, що догорали, відкрив заслінку печі і тут же був убитий. До нього кинулись

німці, але потужний вибух гранат, кинутих з печі, повалив на смерть групу німців, а решта корчилися від ран. Німці відкрили вогонь з протитанкових рушниць по печі, де ховались радянські воїни. Капітан Остапенко наказав ефрейтору Малишеву і бійцю-розвіднику пробиватись до своїх, а сам став відволікати вогонь на себе. Він кинув останню гранату в німців, що перегородили шлях у поле, а потім вистрелив з пістолета і вбив німецького офіцера. Малишев і боєць-розвідник, прізвище якого залишилось невідомим, побігли в поле. За ними, як шакали, помчали гітлерівці.

що догорала. Герой задушив німця і сам загинув, підкошений автоматною чергою.

Незабаром наші частини остаточно визволили українське село. У попелі, під руїнами будинку, було знайдено обвуглені останки Остапенка і залишки його партійного квитка.

З нагородного листа Героя Радянського Союзу Павла Антоновича Остапенка, підписаного генерал-лейтенантами Манягаровим та Гороховим

31 ГРУДНЯ

18 грудня за ст. ст.

Укрупнено райони Кіровоградської області (1962). До складу Олександрівського ввійшов Знам'янський район

ПОБАЧИТИ СУДЖЕНОГО

Під Новий рік та не побачити судженого? Кращого часу для цього й не буває. На думку одразу спадають поетичні рядки відомої балади Жуковського.

А в Болгарії під Новий рік дівчата збиралися біля джерела, колодязя і мовчки зачерпували відро "німої води", якій нібито властива магічна сила. Кожна з них кидала у відро жменю вівса, перстенець або букетик з міткою. Потім маленька дівчинка (незацікавлена сторона) виймала їх

під звуки обрядових пісень про майбутнього чоловіка. "Заговорені" предмети дівчата клали під подушку, сподіваючись, що у новорічну ніч присниться суджений.

Цікаво, що парубки теж ворожили про наречених, хоча їм легше здійснити задумане й без магії.

Зима лягла така глибока —
Не перебуть. Не перейти.
І всюди — скільки глянеш оком —
Набіло прибрані світи.

Вгорнули землю заметілі
В іскристу розкіш срібних шат.
І сни — прозорі, блідо-білі —
Вколисують вишневий сад.

Цей безмір чистоти й печалі —
Все, що було і відбуло...
Урочисте землі мовчання
Торкає вічності крило.

ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Мучеників Севастіана і війська його (бл. 287). Преподобного Севастіана Сохотського, Пошехонського (бл. 1500). Ушлявлення праведного Симеона Верхотурського (1694). Святителя Модеста, архієпископа Єрусалимського (633—634). Преподобного Флора, єпископа Амійського (VII). Преподобного Михаїла сповідника (бл. 845).

Світлана Барабаш

З НАСТУПАЮЧИМ НОВИМ РОКОМ!

Холодный Яр

Холодний Яр

ХОЛОДНИЙ ЯР — ДЖЕРЕЛО ДУХОВНОСТІ

Традиційно склався стереотип, що Холодний Яр — то тільки Черкащина. Справді, значна частина Холодного Яру географічно розташована на Черкащині. Саме там знаходиться духовний центр Холодного Яру — Мотронинський монастир. В історичному розумінні Холодний Яр — південна частина колишнього Чигиринського повіту Київської губернії. За сучасним адміністративно-територіальним поділом це частина Чигиринського і Кам'янського районів Черкаської області та Олександрівського району Кіровоградської області.

Народні перекази донесли до наших днів історію виникнення назви Холодний Яр. У роки нашествия монголотатар поселяни рятувалися в непрохідних хащах глухих лісів.

На схилі глибокого яру, вкритого лісом, над річкою Серебрянкою, поселилася Маланка Холод з дітьми.

До неї приєдналися й інші втікачі.

Так виникло невеличке поселення, яке дістало назву Холодне. А звідси й пішла назва величезного урочища — Холодний Яр.

Уже в наш час спеціалісти лісового господарства, метеорологи і науковці звернули увагу на те, що будь-якої пори року температура повітря в урочищі на два-три градуси нижча.

Виявлено також повітряну течію вздовж Холодного Яру — протяг, природу якого не з'ясовано. Цей факт підтверджує назву урочища — Холодний Яр.

У Холодному Яру ростуть дерева більш як 120 видів, з них 75 видів — місцеві. Рідкісними або ввезеними сюди є модрина європейська, модрина сибірська, сосна Веймутова, дуб

червоний, бархат амурський, явір, вишня східна, тополя Максимовича.

В науковій літературі описано унікальну колекцію волоського горіха, яка складалася з трьох тисяч дерев.

На південному схилі Кирилівського яру, за хутором Буда, росте дуб-велетень діаметром 8 м 64 см. Колись він був заввишки більш як 20 м. Набирав дуб сили багато століть. На жаль, попри всі зусилля, гине лісовий патріарх. Поруч з ним височать п'ятивікові дуби-онуки.

Лісовий масив має велике водоохоронне значення, бо тут беруть початок ріки Серебрянка, Осота (Осотянка), Жаб'я, Косарка, Розанка, Креселка, Ляна, Чорнобривка, що вливаються в Тясмин. Вони течуть по Холодному, Гайдамацькому, Кирилівському, Поташному і Січківському ярах.

Лише в самому Холодному Яру функціонує понад 150 джерел.

Багатий тваринний світ регіону нараховує 64 види ссавців, понад 250 видів птахів, тисячі видів комах.

А про історію Холодного Яру, людей, пов'язаних з цим краєм, можна розповідати без кінця!

Однією з найдавніших історичних пам'яток Холодного Яру є Мотронинське городище скіфських часів. Тут на значній площі збереглися оборонні рови, вали, що тягнуться на багато кілометрів. Поруч з городищем розташовано численні кургани.

Святиною Холодного Яру є Мотронинський монастир. Розповідають, що бував тут київський князь Ярослав Мудрий. Ця місцевість йому дуже сподобалась, і він подарував її своєму

Холодний Яр

Мотронинський монастир, заснований на поч. XII ст.

найкращому воєводі Мирославу. Мирослав збудував тут городище, обніс його високим земляним валом, створив різноманітні укріплення, а у відрогах Яру побудував печери.

Під час останнього нападу печенігів на Київ Мирослав зі своїм військом вирушив на допомогу київському князю, а своїй дружині Мотрі і слугам звелів берегти фортецю від можливого нападу. З перемогою повертався Мирослав з дружинниками. Коли їхні човни наблизилися до пристані (а Дніпро тоді протікав старим руслом, і пристань була поблизу самого городища), воєвода вирішив перевірити,

чи добре його дружина та слуги стережуть вхід з Дніпра. Мирослав і всі дружинники одягнули вороже вбрання і підняли на човнах трофейні печенізькі знамена.

У фортеці було тихо. Та коли човни пристали до берега і воїни рушили до фортеці, із засідки вийшли оборонці на чолі з Мотрею. Першим же пострілом з лука Мотря вразила вожака (свого чоловіка), загинуло багато дружинників.

Оплакавши і поховавши з почестями свого коханого, Мотря стала черницею. Щоб увічнити пам'ять про трагічно загиблого Мирослава, вона побудувала Мотронинський чоловічий монастир.

Писемні джерела про заснування Мотронинського монастиря не збереглися. Але у 1685 р., кажуть, на честь закладення церкви святого Іоанна Предтечі було встановлено камінь.

Холодний Яр

Церква Іоанна Богослова у с. Головківці

У написі на камені згадувалось ім'я єпископа Переяславського Павла.

Про цього владику, у підпорядкуванні якого знаходився Мотронинський монастир, у Симеонівському літописі сказано: "6706 (1198). Посла благовірний князь великий Всеволод Юрійович Павла блаженного і покірного на єпископство в Руський Переяславль". Отже, наприкінці XII ст. монастир, напевне, уже існував.

За переказами і літописами, у Холодному Яру за часів панування монголо-татар зберігалися вивезені з Києва скарби.

Під час монголо-татарського нашествия, очевидно, монастир було зруйновано. Відродження Мотронинського монастиря почалося при великому князеві литовському Ольгерді. У монастирських записках є згадка про те, що в 1568 р. з благословення митрополита Київського Іони Протасовича почали відновлювати зруйноване святилище.

У XVII ст. монастирем опікувався гетьман Петро Сагайдачний. У 1620 та 1621 роках він навіть видав Мотронинському монастирю свої універсали.

Ліси навколо Мотронинського монастиря служили надійною фортецею для козаків і народних повстанців.

Плоскогір'я, на якому стоїть монастир, у діаметрі трохи більше трьох кілометрів. Ще до побудови монастиря його було обнесено земляними валами. За чотири кілометри від монастиря

виявлено залишки поселення, обнесені валами. На Кізіп-горі, на стрімких кручах понад верхів'ями ріки Жаб'я, теж залишилися великі вали.

Усі три городища мали підземні ходи, які вели до Холодного Яру. Городища зв'язувалися між собою такими ж підземними ходами. Довжина окремих ходів перевищувала 10 кілометрів. Підземними ходами міг вільно пересуватися вершник.

Під час Великої Вітчизняної війни окупанти підірвали один з виходів. Інший вихід закінчувався поблизу села Цвітного. Залишки його збереглися й до сьогодні.

Холодний Яр

Нові дзвони церкви Іоанна Богослова

Через Холодний Яр проходили два знамениті шляхи: Чорний — на Черкаси і Чумацький шлях — від Чигирина на Златопіль, Умань і Варшаву.

На Дикому полі (так називався степовий простір південніше Чорного лісу) поодинокі і групами височіє кілька тисяч могил. Найбільша з них — Великодня — забралась у Холодний Яр. За народними переказами, в ній вірні козаки переховували тіло Б. Хмельницького. У Холодному Яру в минулому столітті встановлено до 30 пам'ятних знаків: на місцях, де плавили сталь, де існували порохові майстерні, де освячували мечі, де

повстанці проводили всілякі ради тощо.

У національно-визвольній боротьбі 1637 р. під керівництвом гетьмана Павлюка брали участь в основному вихідці з холодноярських і навколишніх сіл.

Недалеко від Холодного Яру, в Суботові, ріс і мужнів Богдан Хмельницький. Не раз він мчав серед хащ Холодного Яру, милуючись його величчю.

Під час Чигиринських походів (1677 та 1678 роки) турки і кримські татари знову зруйнували Мотронинський монастир. У 1685 р. митрополит Київський Гедеон Святополк (Четвертинський) благословив на старому місці "каплицю в печері і церкву малу".

Після Прутського мирного договору (1711 р.) Правобережна Україна

в 1714 р. знову опинилась у складі Польщі. Доля Мотронинського монастиря залежала тепер від чигиринського старости князя Яна Яблоновського.

У 1717 р. на прохання настоятеля монастиря схимонаха Кирила Шумлянського він не тільки дозволив відновити монастир, але й надав йому матеріальну допомогу.

У 1726 р. в Мотронинському монастирі було закладено, а 21 червня 1727 р. освячено Свято-Троїцьку церкву.

У 40-х рр. XVIII ст. в Холодному Яру стояли табором козаки на чолі

Холодний Яр

Отець Ігор — настоятель церкви Іоанна Богослова

з гетьманом Гнатом Голим, які вписали нові сторінки в історію визвольної боротьби українського народу проти польської шляхти. Після загибелі в бою тіло Гната Голого було перепоховано з-під Черкас у Холодному Яру, на горі Голий Шпиль.

У 1768 р. брати Йосип та Василь Шелести готували повстання в Холодному Яру, яке ввійшло в історію під назвою Коліївщина. За два дні до повстання (4 червня 1768 р.) Й. Шелеста було вбито. Цього ж дня полковником і керівником повстанці обрали Максима Залізняка, що був родом з хутора Калинового, розташованого

між селами Медведівкою та Івківцями.

Духовним центром Коліївщини був Мотронинський монастир, який на той час очолював ігумен Мелхіседек Значко-Яворський. Поблизу монастиря, на козацькому цвинтарі, було поховано полеглих народних месників.

Після придушення Коліївщини царський уряд піклувався про заселення південних околиць Холодного Яру сербами, хорватами, молдаванами, чорногорцями та росіянами, щоб відрізати Холодний Яр від основних сил козацтва — Запорозької Січі.

У Холодному Яру не раз бував Т. Г. Шевченко. Він намалював Мотронинський монастир, тисячолітній дуб поблизу хутора Буда ("дуб Залізняка"). Під враженням героїчних подій, що відбувалися в цьому краї, Шевченко

написав твори "Гайдамаки", "Холодний Яр", "Княжна", "Суботів", "Треті півні", "У неділеньку святую", "Наступила чорна хмара" та інші. На честь перебування Кобзаря у Мотронинському монастирі встановлено пам'ятний знак.

У 1911 р. Мотронинський монастир став жіночим.

У 1918—1922 рр. у Холодному Яру почалося нове повстання за волю України. Було створено Холодноярську повстанську республіку, в історію якої золотими літерами вписано імена братів Чучупак, Пилипа Хмари, Мефодія Голика-Залізняка, Миколи Кібця,

Холодний Яр

Ігуменя Мотрона, отець Ігор та Б. М. Кузик

Юрія Горліса-Горського та багатьох інших.

Після поразки Холодноярської республіки для Мотронинського монастиря настали чорні часи. Радянська влада закрила святиню.

Під час Великої Вітчизняної війни у Холодному Яру діяли партизани. Холодноярський ліс залишився острівцем, який німці так і не змогли захопити. Неподалік від Мотронинського монастиря у 1978 р. встановлено пам'ятник холодноярським партизанам (автор пам'ятника — скульптор Станіслав Грабовський), поблизу якого в середині серпня

щороку збираються колишні народні месники та їхні нащадки з Чигиринського і Кам'янського районів Черкаської області, Олександрівського району Кіровоградської області, Сміли, Черкас, звідусіль.

А монастирські споруди за роки радянської влади перетворилися на руїни. Лише у 1980-х рр. почалась реставрація Свято-Троїцької церкви Мотронинського монастиря, а за основу взято картину Т. Г. Шевченка, який свого часу замалював цю споруду. У 1992 р. з благословення архієпископа Черкаського і Канівського Софронія відновилася діяльність Мотронинського монастиря. Спочатку навели лад у Свято-Троїцькій церкві. Згодом за проектом архієпископа було збудовано двоповерховий житловий корпус для черниць, багато господарських споруд, огорожено

територію монастиря кам'яними стінами. Черниці на чолі з ігуменею Мотроною (Гребенович) молять Бога, щоб на цю благословенну землю більше ніколи не прийшло лихо руйнування. Всім необхідним Мотронинський монастир забезпечує себе сам. Є тут і чудовий сад, і корови, і земля для господарювання. До Мотронинського монастиря і Холодного Яру щороку приїздять тисячі паломників, туристів.

На холодноярській землі, крім уже згаданої ігумені Мотрони, є й чимало інших людей, що оберігають духовність. До них належить і отець

Холодний Яр

Б. М. Кузик з родиною у Холодному Яру

Ігор (Ігор Михайлович Коркоц) — настоятель храму Іоанна Богослова в с. Головківці Чигиринського району Черкащини. Він народився 30 січня 1973 року. Спочатку здобув сільсько-господарську освіту, а потім відчув потяг до церкви і став священником.

Під керівництвом отця Ігоря в селі розбудовується храм Іоанна Богослова. У 1997 р. люди за власні кошти почали будувати церкву. Не залишився осторонь цієї благородної справи і Б. М. Кузик.

"Предки Б. М. Кузика походять саме з с. Головківки. Тож природно, що Борис Миколайович відгукнувся

на прохання нашої громади і допомагає будівництву храму щедрими пожертвами. На його кошти було виготовлено і подаровано храму дев'ять дзвонів. На знак вдячності нашому благодійнику ми вирішили наректи церковну дзвіницю іменем святих Бориса і Гліба", — розповідає священник.

Отець Ігор опікується цілющим джерелом Живун та криницею Пресвятої Богородиці поблизу с. Головківки.

Як розповідає легенда, записана в селі, Святий апостол Андрій Первозваний з учнями, пройшовши спекотними шляхами Дикого поля, наближався до Холодного Яру. Вийшли вони на найвище місце, з якого вже й Дніпро-Борисфен виднівся, та й зупинилися відпочити і помилуватися краєвидом. А літо на той час таке спекотне було, що й річки пересихали.

Та не носив з собою Святий Андрій Первозваний баклажки з водою.

Було, як захочуть люди води, то вдарить Андрій Первозваний своїм посохом об землю, з того місця і потече джерело з холодною смачною водою.

До того ж вода у такому джерелі була ще й цілющою, бо Бог давав ту воду святу. Сказано було Богом:

"Хто буде пити воду, котру я дам йому, того не буде мучити спрага довіку: та вода, котру я дам йому, зробиться в ньому джерелом води, що тече в життя вічне" (Євангеліє від Іоанна, 24, вірш 14).

Ось і цього разу вдарив Святий

Холодний Яр

Ікона Святої Мотрони —
покровительки Мотронинського монастиря

апостол посохом, і потекла з-під кручі жива вода. Стали люди селитись поряд із джерелом і запримітили, що коли хвора людина поп'є води з джерела, то одужує, до життя повертається. З того часу і почали джерело називати Живуном.

Недалеко від джерела, на пагорбі, стояла церква, висока та красива, на всю округу її було видно. Три роки будували той храм російські майстри за кошти поміщика і цукрозаводчика Терещенка. Цеглу для церкви виготовляли й випалювали нижче Жукової гори, в урочищі Барановому. При будівництві у розчин домішували

яйця. У плані храм мав вигляд хреста. Прикрашали церкву чудові фрески. Мала церква і дзвіницю. Та один найбільший дзвін не міг на ній вміститись, бо важив понад тонну. Тому для нього спорудили спеціальну вежку з конусовидним дахом, розміром 4x4 метри. Цікаво, що дзвона-велетня відливали в яру поблизу Головкивки спеціально викликані майстри. Територію церкви було обгороджено триметровим кам'яним парканом.

Зачарований красою цього місця, Терещенко побудував собі дачу трохи нижче церкви.

Але після революції від дачі Терещенка залишилась купа каміння.

Трапилось те наприкінці 1930-х рр.

Почав один безбожник руйнувати вівтар з постаттю Пресвятої Богородиці на всю стіну. Коли відрубав він частину стіни із зображенням голови Діви Марії, то грудка полетіла просто на голову руйнівникові. Упав той і не

тріпнувся. Божа кара спіткала й інших руйнівників святині, всі вони через деякий час помирали, а в науку решті людей не стало живої води: під горою висохло джерело Живун. Стали люди Господу молитися, прощення просити. Змилювався Господь. Знову

ожила вода в джерелі, та вже далі від села, в Гайдамацькому парку.

А фрески у храмі Божому як не забілювали — не могли заховати. Тоді стали розпис зрубувати... У церкві розміщували то школу, то клуб, то столовний цех. Тільки в 1988 р. парафіяни зібрали 9 тисяч карбованців і купили храм у місцевого колгоспу.

А стараннями отця Ігоря з'явилась у Головкивки гарна церква.

Через дорогу від Гайдамацького парку є криниця з цілющою водою. Коли було викопано ту криницю, того ніхто не знає, та не раз являлася людям на тому місці Богородиця, тому її називають її криницею Пресвятої

Богородиці. Уже багато століть на десяту п'ятницю після Великодня з'їжджаються священики з усієї округи, служать службу Богородиці й освячують воду в криниці. Цілющою водою лікують жіночі хвороби та діточок маленьких у ній купають, щоб не хворіли та спали спокійно. Лікувальні властивості води підтверджують і лабораторні дослідження.

Зберігаються святині Холодного Яру завдяки людям, яким не байдуже минуле, сьогодення і майбутнє краю, оповитого ореолом таємничості й святості. Тож дай, Боже, наснаги всім, хто плекає славу і духовність Холодного Яру!

ГОЛОВНІ ПРАВОСЛАВНІ СВЯТА

ВЕЛИКДЕНЬ

День, коли Ісус Христос воскрес із мертвих, — найбільше свято християн. Його так і називають —

Великдень. Цього дня всі радіють: і ті, хто на землі, і ті, хто на небі.

У народі кажуть, що цього дня і сонце "грає", якимось по-особливому світить. Великдень від Масляної відділяють шість тижнів Великого посту і Страсний тиждень. Великий піст встановлено на згадку про сорокарічне блукання євреїв пустелею та сорокаденний піст Ісуса Христа.

Страсний тиждень, або Страсті Господні, пов'язано зі стражданнями і смертю Спасителя, жертвою, що приніс Син Божий за рід людський.

У Великий піст забороняються розваги, гульбища, весілля, встановлюються суворі харчові обмеження,

що, звичайно, вимагає від людини певного подвигу. Свята Церква готує своїх вірних до посту заздалегідь Неділею про Митаря і Фарисея, Неділею про Блудного Сина та Неділею про Страшний Суд.

Перша неділя Великого посту — торжество Православ'я. На цьому тижні Церква згадує перемогу православ'я над ересями, тобто хибними вченнями, зокрема над іконоборством.

Друга неділя — Собор усіх преподобних отців Києво-Печерських та святителя Григорія Палами.

Третя неділя — Хрестопоклонна.

Четверта неділя — Преподобного Іоанна Ліствичника.

П'ята неділя — Преподобної Марії Єгипетської.

Шоста неділя — Вербна, Вхід Господній в Єрусалим.

Останній тиждень перед Великим днем називається Страсним. На цьому тижні у Великий Четвер на літургії

ГОЛОВНІ ПРАВОСЛАВНІ СВЯТА

згадується Тайна Вечеря, а ввечері читається дванадцять Страсних Євангелій. Велика П'ятниця — спомин святих Страстей Господа нашого Ісуса Христа.

І нарешті Світле Христове Воскресіння. Пасха. Великдень — "Празник Празник, Торжество із Торжеств".

З Великоднем пов'язані Дванадцять перехідні свята: Вхід Господній у Єрусалим (Вербна неділя), Вознесіння Господнє і П'ятидесятниця, День Святої Трійці. Петрів піст починається через тиждень після П'ятидесятниці.

Трійця, Зелена Неділя

Трійця, як і Великдень, не тримається числа. Зелені свята залежать від Пасхи. Свята Трійця відзначається на восьмій неділі після Великодня, на десятій день після Вознесіння Господа нашого Ісуса Христа. У цей день Церква згадує Зішестя Святого Духа на апостолів. У Діяннях святих

апостолів ми читаємо, як у день П'ятидесятниці, коли апостоли зібралися разом (і Матір Божа була з ними), зчинився шум з неба, ніби від сильного вітру, і наповнив увесь дім, де сиділи вони. І з'явилися їм язики, немовби огненні, і на кожному з них по одному осів. Усі ж вони сповнілися Духом Святим і почали говорити іншими мовами.

Свято Зішестя Святого Духа визнається Православною Церквою як великий дванадесятий празник.

У цей день після літургії священник проголошує три особливі молитви до Господа, в яких прикликається Святий Дух на всю Церкву, на живих і на померлих. Зелені гілки, якими прикрашено храм і які тримають люди у своїх руках, і зелена трава на підлозі церкви — все це символи життя, що несе Дух Святий.

ГОЛОВНІ ПРАВОСЛАВНІ СВЯТА

ПАСХАЛІЯ НА 2003—2019 РОКИ (дати вказано за старим стилем)

Роки	Тривалість м'ясиць		Неділя про Митаря і Фарисея (початок Пісної Тріоди)	Неділя м'ясопусна Неділя	Сиропусна (Прощена) Благовіщення	Хрещення, 25 березня, припадає на:	Неділя ваї (Вербна)	ПАСХА	Преполовіння	Вознесіння Господне	День Святої Тройці, П'ятидесятниця	Тривалість Петрового посту	
	тижнів	днів										тижнів	днів
2003	7	6	3 лютого	17 лютого	24 лютого	Понеділок 5-ї седмиці	7 квітня	14 квітня	8 травня	23 травня	2 червня	2	5
2004	5	5	19 січня	2 лютого	9 лютого	Велику Середу	22 березня	29 березня	22 квітня	7 травня	17 травня	5	—
2005	8	3	7 лютого	21 лютого	28 лютого	Четвер 4-ї седмиці	11 квітня	18 квітня	12 травня	27 травня	6 червня	2	1
2006	7	2	30 січня	13 лютого	20 лютого	П'ятницю 5-ї седмиці	3 квітня	10 квітня	4 травня	19 травня	29 травня	3	2
2007	5	1	15 січня	29 січня	5 лютого	Велику Суботу	19 березня	26 березня	19 квітня	4 травня	14 травня	5	3
2008	8	—	4 лютого	18 лютого	25 лютого	Понеділок 5-ї седмиці	7 квітня	14 квітня	8 травня	23 травня	2 червня	2	5
2009	6	5	26 січня	9 лютого	16 лютого	Вівторок 6-ї седмиці	30 березня	6 квітня	30 квітня	15 травня	25 травня	3	6
2010	4	4	11 січня	25 січня	1 лютого	Середа Світлої Седмиці	15 березня	22 березня	15 квітня	30 квітня	10 травня	6	—
2011	7	3	31 січня	14 лютого	21 лютого	Четвер 5-ї седмиці	4 квітня	11 квітня	5 травня	20 травня	30 травня	3	1
2012	6	2	23 січня	6 лютого	13 лютого	Суботу 6-ї седмиці	26 березня	2 квітня	26 квітня	11 травня	21 травня	4	3
2013	9	—	11 лютого	25 лютого	4 березня	Неділю 3-тю, Хрестопоклонну	15 квітня	22 квітня	16 травня	31 травня	10 червня	1	4
2014	6	6	27 січня	10 лютого	17 лютого	Понеділок 6-ї седмиці	31 березня	7 квітня	1 травня	16 травня	26 травня	3	5
2015	5	5	19 січня	2 лютого	9 лютого	Великий Вівторок	23 березня	30 березня	23 квітня	8 травня	18 травня	4	6
2016	8	3	8 лютого	22 лютого	29 лютого	Четвер 4-ї седмиці	11 квітня	18 квітня	12 травня	27 травня	6 червня	2	1
2017	6	2	23 січня	6 лютого	13 лютого	П'ятницю 6-ї седмиці	27 березня	3 квітня	27 квітня	12 травня	22 травня	4	2
2018	5	1	15 січня	29 січня	5 лютого	Велику Суботу	19 березня	26 березня	19 квітня	4 травня	14 травня	5	3
2019	9	—	11 лютого	25 лютого	4 березня	Неділю 3-тю, Хрестопоклонну	15 квітня	22 квітня	16 травня	31 травня	10 червня	1	4

Примітка: при переході від юліанського календаря (старого стилю) до григоріанського (нового стилю) потрібно додати різницю в 13 днів.

*ВІСНИЙ П'ЯТЕЛ-КАЛЕНДАР ДЛЯ ВИЗНАЧЕННЯ ДНЯ ТИЖНЯ
БВД6-ЯКОЇ КАЛЕНДАРНОЇ ДАТИ
ЗА СТАРИМ І НОВИМ СТИЛЯМИ*

ПРАВИЛА КОРИСТУВАННЯ

Знайдіть у лівій частині таблиці рядок, який містить перші дві цифри потрібного року (за старим або новим стилем), а у верхній її частині — графу з останніми двома цифрами року. Запам'ятайте букву на перетині графи і рядка. Ця буква "діє" протягом усього року. В таблиці праворуч знайдіть потрібний місяць. У рядку, де є цей місяць, відшукайте знайдену раніше букву. Розміщена під цією буквою графа днів тижня відповідає числам взятого місяця. Дати місяця — ліворуч.

При цьому потрібно відрізнати місяці січень та лютий простого і високосного років. Вони займають різне положення у графі місяців: прості місяці позначено Іп і Іп; місяці високосного року — Ів та Ів.
Наприклад, потрібно знайти, на який день у 1984 році припадає свято Перше Травня. Зліва у графі нового

стилю знаходимо цифру 19, а зверху таблиці — 84. На місці перетину рядка і графи стоїть буква З. Знаходимо цю літеру в рядку, що відповідає травню (другий зверху). Опускаємось від цієї букви вниз до днів тижня, які відповідають порядковим числам травня, що стоять зліва. Отже, 1 травня 1984 року припадає на вівторок.

Якщо ж мова йде про дату до нашої ери, то передовсім переводимо число року R на одиницю (145 р. до н. е. = —144). Далі дві останні цифри переводимо в додатне число, додавши 100 (замість —44 маємо число +56). Його і шукаємо у верхній частині таблиці. Так, для 145 р. до н.

е. на перетині горизонтальної лінії $x = -1$ і вертикальної $y = 56$ знаходимо літеру Ж і переконаємось, зокрема, що 1 січня 145 р. до н. е. випало на суботу (високосними будуть ті роки, для яких $R - 1$ ділиться на 4 без остачі).

		Дві другі цифри року							
		00	01	02	03	04		05	
		06	07	08	09	10	11		
			12	13	14	15	16		
		17	18	19	20	21	22		
		23	24	25	26	27			
		28	29	30	31	32	33		
		34	35	36	37	38	39		
			40	41	42	43	44		
		45	46	47	48	49	50		
		51	52	53	54	55			
		56	57	58	59	60	61		
		62	63	64	65	66	67		
			68	69	70	71	72		
		73	74	75	76	77	78		
Перші дві дати року		79	80	81	82	83			
		84	85	86	87	88	89		
		90	91	92	93	94	95		
			96	97	98	99		Місяці	
Старий стиль	Новий стиль								
— 2	4 11 18 15 19	3	А	В	Г	Д	Е	Ж	Іп, X
— 1	5 12 19 16 20	Ж	З	А	В	Г	Д	Е	V
— 0	6 13 — —	Е	Ж	З	А	В	Г	Д	Ів, VIII
0	7 14 17 21	Д	Е	Ж	З	А	В	Г	Іп, III, XI
1	8 15 — —	Г	Д	Е	Ж	З	А	В	VI
2	9 16 18 22	В	Г	Д	Е	Ж	З	А	IX, XII
3	10 17	А	В	Г	Д	Е	Ж	З	Ів, IV, VII
1	8 15 22 29	Пн	Вт	Ср	Чт	Пт	Сб	Нд	Дні тижня
2	9 16 23 30	Вт	Ср	Чт	Пт	Сб	Нд	Пн	
3	10 17 24 31	Ср	Чт	Пт	Сб	Нд	Пн	Вт	
Д	4 11 18 25	Чт	Пт	Сб	Нд	Пн	Вт	Ср	
А	5 12 19 26	Пт	Сб	Нд	Пн	Вт	Ср	Чт	
Т	6 13 20 27	Сб	Нд	Пн	Вт	Ср	Чт	Пт	
И	7 14 21 28	Нд	Пн	Вт	Ср	Чт	Пт	Сб	

КАЛЕНДАР XX СТОЛІТТЯ

РОКИ			МІСЯЦІ											
1901—2000			С	Л	Б	К	Т	Ч	Л	С	В	Ж	Л	Г
25	53	81	4	0	0	3	5	1	3	6	2	4	0	2
26	54	82	5	1	1	4	6	2	4	0	3	5	1	3
27	55	83	6	2	2	5	0	3	5	1	4	6	2	4
28	56	84	0	3	4	0	2	5	0	3	6	1	4	6
01	29	57	2	5	5	1	3	6	1	4	0	2	5	0
02	30	58	3	6	6	2	4	0	2	5	1	3	6	1
03	31	59	4	0	0	3	5	1	3	6	2	4	0	2
04	32	60	5	1	2	5	0	3	5	1	4	6	2	4
05	33	61	0	3	3	6	1	4	6	2	5	0	3	5
06	34	62	1	4	4	0	2	5	0	3	6	1	4	6
07	35	63	2	5	5	1	3	6	1	4	0	2	5	0
08	36	64	3	6	0	3	5	1	3	6	2	4	0	2
09	37	65	5	1	1	4	6	2	4	0	3	5	1	3
10	38	66	6	2	2	5	0	3	5	1	4	6	2	4
11	39	67	0	3	3	6	1	4	6	2	5	0	3	5
12	40	68	1	4	5	1	3	6	1	4	0	2	5	0
13	41	69	3	6	6	2	4	0	2	5	1	3	6	1
14	42	70	4	0	0	3	5	1	3	6	2	4	0	2
15	43	71	5	1	1	4	6	2	4	0	3	5	1	3
16	44	72	6	2	3	6	1	4	6	2	5	0	3	5
17	45	73	1	4	4	0	2	5	0	3	6	1	4	6
18	46	74	2	5	5	1	3	6	1	4	0	2	5	0
19	47	75	3	6	6	2	4	0	2	5	1	3	6	1
20	48	76	4	0	1	4	6	2	4	0	3	5	1	3
21	49	77	6	2	2	5	0	3	5	1	4	6	2	4
22	50	78	0	3	3	6	1	4	6	2	5	0	3	5
23	51	79	1	4	4	0	2	5	0	3	6	1	4	6
24	52	80	2	5	6	2	4	0	2	5	1	3	6	1

ДНІ

Нд	1	8	15	22	29	36
Пн	2	9	16	23	30	37
Вт	3	10	17	24	31	
Ср	4	11	18	25	32	
Чт	5	12	19	26	33	
Пт	6	13	20	27	34	
Сб	7	14	21	28	35	

Щоб визначити, яким днем тижня був, наприклад, 1 травня 1999 року, в розділі "Роки" знаходимо рік (99), потім у тому ж рядку в розділі "Місяці" знаходимо цифру у графі "Т" (травень). Це — цифра 6. Додамо її до заданої (1), одержуємо 7. Знаходимо цифру 7 у розділі "Дні". Це буде субота.

РОЗБІДНИЦІ
МІЖ ЮЛІАНСЬКИМ І ГРИГОРІАНСЬКИМ КАЛЕНДАРЯМИ

Сто- ліття	Періоди років (юліанський календар)		Різниця в добах	Сто- ліття	Періоди років (юліанський календар)		Різниця в добах
	від 01.03	до 29.02			від 01.03	до 29.02	
I	1	100	- 2	XII	1100	1200	7
II	100	200	- 1	XIII	1200	1300	7
III	200	300	0	XIV	1300	1400	8
IV	300	400	1	XV	1400	1500	9
V	400	500	1	XVI	1500	1600	10
VI	500	600	2	XVII	1600	1700	10
VII	600	700	3	XVIII	1700	1800	11
VIII	700	800	4	XIX	1800	1900	12
IX	800	900	4	XX	1900	2000	13
X	900	1000	5	XXI	2000	2100	13
XI	1000	1100	6	XXII	2100	2200	14

ЯК КОРИСТАВАЛИСЬ
П'ЯТЬМАЦІЄЮ

Щоб відзначити річницю якоїсь події, що мала місце до введення григоріанського календаря, проводиться переобчислення дати. Наприклад, видатний польський астроном Миколай Коперник народився 19 лютого 1473 року за юліанським календарем. У XV столітті різниця між двома календарними системами становила дев'ять діб. Отже, днем народження Коперника слід вважати $19+9=28$ лютого за григоріанським календарем.

Слід зробити таке зауваження. 29 лютого 1900 року за ст. ст. — це $29+12$ (різниця переходу до н. ст.) = $41-28$ (число днів у лютому григоріанського календаря) = 13 березня за н. ст. Отже, при переході від юліанського до григоріанського календаря різницю

13 днів додаємо починаючи з 1 березня 1900 року і до 29 лютого 2100 року за ст. ст. У позаминулому столітті різницю 12 днів додавали у проміжку від 1 березня 1800 року до 29 лютого 1900 року за юліанським календарем і т. д.

З іншого боку, щоб перейти від григоріанського календаря до юліанського, слід з 15 жовтня 1582 року по 11 березня 1700 року відняти 10 днів, з 12 березня 1700 року по 12 березня 1800 року — 11, з 13 березня 1800 року по 13 березня 1900 року — 12, з 14 березня 1900 року по 14 березня 2001 року — 13 днів. Бо, наприклад, 13 березня 1800 року за н. ст. — це $(13-12=1)$ 1 березня за ст. ст. У свою чергу, 13 березня за н. ст. — це 28 (стільки днів у лютому за н. ст.) + 13 = 41 "лютого". Віднявши різницю 12, отримуємо дату — 29 лютого за ст. ст.

МІРИ
СТАРИ І НОВІ

Порівняння старих мір з новими
(метричними)

Площа

1 десятина = 2400 кв. сажнів =
=1,0925 гектара = 10,925 ара
1 кв. сажень = 9 кв. аршинів =
=49 кв. футів = 4,4 метра
1 кв. аршин = 256 кв. вершків =
=784 кв. дюйми = 0,5 кв. метра
1 кв. фут = 144 кв. дюйми =
=0,1 кв. метра
1 кв. вершок = 19,3 кв. сантиметра
1 ар = 21,9 кв. сажня
1 гектар = 0,9 десятини

Вага (маса)

1 пуд = 40 фунтів = 16,38 кілограма
1 фунт = 32 лоти = 409 грамів
1 лот = 3 золотники = 12,8 грама
1 золотник = 4,26 грама
1 тонна = 61 пуд
1 кілограм = 2,41 фунта
1 грам = 22,5 долі
1 доля = 0,044 грама

Довжина

1 верста = 500 сажнів = 1067 метрів
1 сажень = 3 аршини = 7 футів =
=2,13 метра
1 аршин = 16 вершків = 28 дюймів =
=71,1 сантиметра
1 фут (стопа) = 12 дюймів =
=30 сантиметрів
1 четверть = 17,8 сантиметра
1 вершок = 4,44 сантиметра
1 дюйм (цаль) = 2,54 сантиметра
1 метр = 22,5 вершка
1 кілометр = 0,94 версти

Рідке й сипке

1 бочка = 40 відер = 5 гектолітрів
1 відро = 20 пляшок = 12,25 літра

1 сулія = 5 пляшок = 3 літри
1 пляшка = 0,61 літра
1 четверть = 8 мірок = 210 літрів
1 мірка = 8 гарців = 26,2 літра
1 штоф = 1,23 літра
1 літр = 0,3 гарця

Старі українські народні міри

На землю

Різа = 2 десятини
Морг (на пашні) = 1317 сажнів
Опруг = 0,25 десятини
Косара = 0,5 десятини
Клітка = 10 десятин

Довжини

Гони = 120 сажнів
Лікоть = 13 вершків = 66,6 сантиметра
Шнур = 63 аршини

Рідини

Відро = 10 кварт
Око = 3 кварта
Чвертка = 0,5 кварта
Кручок = 1 сотка = 0,5 осьмушки

На прядиво

Міток = 40—50 пасом
Півміток = 20 пасом
Пасмо (повісмо) = 10 чисниць
Чисниця = 3 нитки

Грошей

Шаг = 0,5 копійки
Гривня = 3 копійки
Злот = 15 копійок
Семигривеник = 20 копійок
Сороківка = 20 копійок
Копа (коповик) = 50 копійок
П'ятка = 5 карбованців
П'ятдесятка = 50 карбованців
Сотка = 100 карбованців

ОЛЕКСАНДРІВЩИНА
КОРОТКА ХРОНОЛОГІЯ ПОДІЙ

Х—VIII тис. до н. е. Перші поселення первісної людини	дрівщині існували численні поселення скіфів-орачів, які входили до племінного об'єднання з центром у Мотронинському городищі	града Борового (за однією з версій, град Боровий, або Бірград, знаходився в районі нинішнього села Бірок)
Х—VII ст. до н. е. Поселення чорноліської культури існували поблизу сіл Нова Осота і Китайгород, городище — поблизу села Гутницької	Друга чверть VII ст. до н. е. Мешканці поселення поблизу села Бовтишки вели торгівлю з античним світом, про що свідчить уламок глечика родосько-іонійського центру	Сер. XIII ст. Краєм промчали монголо-татарські полчища
VII—II ст. до н. е. На Олександрівському городищі знаходився центр племені Скіфів-орачів	Бл. 514 р. до н. е. Згідно з гіпотезою, під час війни з перським царем Дарієм I Гістаспом скіфи відправили обози з жінками, майном і худобою до Чорного лісу та Холодного Яру	XIV ст. Литовські феодали захопили землі на Тясміні
	IV ст. до н. е. Згідно з гіпотезою, столиця скіфського царя Атея знаходилась у верхів'ях Інгульця	Друга пол. XV ст. Селянська колонізація земель по Тясмину, Інгулу й Інгульцю
	III ст. до н. е. — II ст. н. е. Мешкали сарматські племена. Їхні сліди виявлено поблизу Цвітного, Нової Осоти, Старої Осоти та Ружичевого	Кін. XVI ст. На берегах Тясмину, Інгулу й Інгульця були мисливські, рибальські, бортні промисли
	II—VII ст. Територію краю заселяли хліборобські племена черняхівської культури	запорозьких козаків
	376 р. Під час гото-гунської війни слов'яни розгромили військо готів на Тясміні	1541 р. Воевода Київський
	VI—VII ст. Поблизу села Білявки було поселення пеньківської культури	Пронський ходив переймати кримськотатарську орду до Нерубайського лісу. Тут відбулася сутичка між поляками і татарами
	Х—XII ст. Північна частина Олександрівського району знаходилась на південних рубежах Київської Русі. З'явилися "городи" — оборонні форпости держави	1575 р. Під Чорним лісом розташувалась 80-тисячна орда під командуванням кримського хана та семи його синів. Татари пограбували околиці Чигирина, взявши полонених, і повернулись у Крим
1190 р. Київські князі Святослав і Юрик полювали на звірину на Тясміні. Половці побували поблизу	Тясмина вище Чигирина в чотирьох милях, через річку Дніпро, Дніпром униз до ріки Сули, звідти по річку Буг, а від Бугу по кордон корсунський"	1589 р. Польський король
	1596 р. У Чутянському лісі знайшов притулок козацький ватажок Северин Наливайко, який рятувався від польської армії, очолюваної коронним гетьманом Жолкевським	Сигізмунд III видав грамоту "міщанам і людям" міста Чигирина, в якій сказано, що їм жалувано землі "від Тясмина вище Чигирина, в якій сказано, що їм жалувано землі "від Тясмина вище Чигирина, в чотирьох милях, через річку Дніпро, Дніпром униз до ріки Сули, звідти по річку Буг, а від Бугу по кордон корсунський"
	Весна 1649 р. Гетьман Богдан Хмельницький побував під Чорним лісом на похороні кримськотатарського воєначальника Бея-мурзи	Богдану Хмельницькому привілей на право володіння Медведівкою, Жаботином, Кам'янкою, лісами Бовтишем і Нерубаєм
	27 березня 1649 р. Польський король Ян Казимир надав гетьману	Літо 1649 р. На полі поблизу Чорного лісу перебувало 15 тисяч кримських татар для захисту українців від поляків. Під Чорним лісом гетьман Богдан Хмельницький мав зустріч з кримським ханом. На кінець року під Чорним лісом перебувало 40 тисяч татар — союзників гетьмана
		1650 р. Гетьман Богдан Хмельницький жив у таборі кримськотатарського війська під Чорним лісом
		Травень 1652 р. Гетьман Богдан Хмельницький перебував у Бірках
		Серпень — вересень 1653 р. Геть-

ман Богдан Хмельницький перебував у Бірках, де приймав послів московського царя, кримського хана, турецького султана. Під Бірками стояла татарська орда — гарант безпеки українців	в районі Тясмину 1673 р. Кримські татари, як союзники гетьмана Петра Дорошенка, перебували під Чорним лісом 1674 р. Гетьман Іван Самойлович завдав поразки татарам і козакам Петра Дорошенка під Смілою, а татар вигнав за Чорний ліс 1675 р. На допомогу гетьману Петру Дорошенку через річку Інгул проходило 30 тисяч кримських татар, але кошовий отаман Іван Сірко розбив орду 1677—1678 рр. Турецько-татарські війська здійснили походи на Чигирин, які пролягали через наш край Січень 1679 р. Кримський хан Кирим-Гірей здійснив похід на Нову Сербію і спалив багато сіл, порушив кордони з Польщею і там теж захопив полонених	товому (нині — Родниківка), Федварі (нині — Підлісне) та Вуковарі (нині — Букварка) 9 грудня 1759 р. Генерал-майор Хорват писав єпископу Гервасію, що "в Чуті ніяк втриматись не можна від гайдамаків" 1764 р. Створено Єлисаветинську провінцію у складі Новоросійської губернії Росії, куди ввійшли південні землі нинішнього Олександрівського району 1768 р. Населення краю стало учасником великого селянського повстання Коліївщина 1774 р. Новоросія, в тому числі
27 березня 1654 р. Російський цар Олексій Михайлович підтвердив право гетьмана Богдана Хмельницького на володіння Бірками		
1657 р. Кримський хан стояв "під Чорним лісом, від Чигирини в 40 верстах"		
Серпень 1658 р. Кримський хан зібрав військо під Чорним лісом і пішов походом на "черкаські городи"		
Серпень 1661 р. Кримський хан з ордою пройшов через край і отаборився поблизу ставу в Телепиному, неподалік від Кам'янки. Потім вчинив напад на Україну		1684 р. Польський король Ян Собеський видав універсал, яким віддав українським козакам для поселення землі між Тясмином, Тікичем і кордонами Київського Полісся
Серпень 1666 р. На допомогу гетьману Петру Дорошенку до Чорного лісу прийшла кримськотатарська орда з 900 чоловік		1714 р. Правобережна Україна, в тому числі північна частина нинішнього Олександрівського району, знову ввійшла до складу Польщі
29 травня 1667 р. Султан Ширин-Гай і султан Селім-Гірей стояли за Чорним лісом		Сер. 30-х рр. XVIII ст. Чорний і Чутянський ліси (верхів'я Інгулу, Інгульця, поблизу Тясмину) стали центрами зосередження і формування гайдамацьких загонів
1668 р. Запорозькі козаки завдали відчутної поразки татарам на Тясміні		
8 квітня 1669 р. Гетьман Дем'ян Многогрішний надіслав листа московському царю, в якому писав:		Початок 1737 р. Гайдамаки "снували по лісах і селах понад річкою Тясмином"
"...орди сорок тисяч під Чорний ліс вийшло і біля Чигирини, Жаботина та інших місць тої сторони Дніпра після свята великоднього більше трьох разів набігали з замовленнями запорізькими і великі збитки в худобі і в конях, і людей багато піймали в неволю"		Липень 1750 р. Відбувся бій між польськими військами і гайдамаками поблизу Чутянського лісу
1671 р. Татари спустошили землі		1751 р. Інженер-полковник Дебоксет склав карту, підписану Іваном Хорватом, де передбачено поселення (розміщення рот) у Новій Сербії, зокрема в нашому краї в Сен-

<p>й південні землі нинішнього Олександрівського району, перейшла у володіння князя Григорія Потьомкіна 5 січня 1781 р. Підписано акт розмежування між Новоросійською губернією і Польською Україною. Вона проходила по річці Тясмин до впадіння в неї Ірклійця</p> <p>1783 р. До складу новоствореного Катеринославського намісництва увійшов Олександрійський повіт (південні землі нинішнього Олександрівського району)</p> <p>17 травня 1785 р. Польський король Станіслав Август надав містечку Олександрівці право на проведення шляхта</p> <p>1793 р. Північна частина краю ввійшла до складу Чигиринського повіту Київської губернії Росії</p> <p>1797 р. Створено Новоросійську губернію, до складу якої входили південні землі нинішнього Олександрівського району. Проіснувала до 1802 р.</p> <p>1799 р. Територія Олександрійського повіту ввійшла до Єлисаветградського повіту</p> <p>1802 р. Південна частина краю опинилась у складі Миколаївської (з 1803 р. — у складі Херсонської) губернії</p> <p>18 травня 1803 р. Указом імператора відновлено Бузьке козацьке військо, до якого входили станиці Михайлівка, Красносілля, Гутницька та Нерубайка</p> <p>1817 р. Українські улани оселилися в Сентовому (Родниківці), Букварці, Федварі (11, 12 і 13-та роти)</p> <p>1817 р. Повстали бузькі козаки</p>	<p>дванадцяти щорічних ярмарків і двох щорічних торгів</p> <p>1787 р. У красносільські маєтки було переселено бузьких козаків, які заснували станиці в Красносіллі, Михайлівці, Гутницькій. Через 10 років бузьких козаків перевели на становище державних селян</p> <p>1787 р. Князь Г. Потьомкін виміняв право володіння Смілянщиною, до якої входила північна частина території нинішнього Олександрівського району</p> <p>15 липня 1789 р. Селяни Соснівки поскаржилися комісару Київського воєводства про те, що їх кривдять</p> <p>1793 р. Північна частина краю ввійшла до складу Чигиринського повіту Київської губернії Росії</p> <p>1797 р. Створено Новоросійську губернію, до складу якої входили південні землі нинішнього Олександрівського району. Проіснувала до 1802 р.</p> <p>1799 р. Територія Олександрійського повіту ввійшла до Єлисаветградського повіту</p> <p>1802 р. Південна частина краю опинилась у складі Миколаївської (з 1803 р. — у складі Херсонської) губернії</p> <p>18 травня 1803 р. Указом імператора відновлено Бузьке козацьке військо, до якого входили станиці Михайлівка, Красносілля, Гутницька та Нерубайка</p> <p>1817 р. Українські улани оселилися в Сентовому (Родниківці), Букварці, Федварі (нині — Підлісне) першу в Росії землеробську артілю</p> <p>1905—1907 рр. Перша російська революція. У краї відбувалися страйки робітників і селянські виступи</p> <p>Початок 1918 р. На території краю здійснено спробу встановити радянську владу, хоча більша частина території перебувала під контролем Української Народної Республіки</p>	<p>в станиці Михайлівській (нині — село Михайлівка), протестуючи проти поселення в цих місцях Української уланської дивізії</p> <p>1825 р. Учасниками руху декабристів були О. В. та Й. О. Поджіо, В. М. Лихарев, А. В. Єнтальцев, чиї імена пов'язані з Олександрівщиною</p> <p>1829 р. Створено управління військових поселень. В Єлисаветградці розмістився центр IV округу</p> <p>1833 р. Відбулося селянське повстання у Старій Осоті</p> <p>40—50-ті рр. XIX ст. Зароджувалася промисловість</p> <p>1855 р. Селяни Олександрівки та сусідніх з нею сіл взяли активну участь у повстанні Київська козащина</p> <p>1857 р. Село Ставидла стало містечком</p> <p>1861 р. Скасовано військові поселення</p> <p>1861 р. Сталася заворушення селян Китайгорода і Северинівки, незадоволених результатами реформи з ліквідації кріпацтва</p> <p>1871 р. Засновано Ставидлянське сільське однокласне училище</p> <p>23 листопада 1876 р. Відкрився рух поїздів на Фастівській залізниці між Знамянкою і Фастовом, у тому числі через станції Цибулеве й Фунду-кліївку</p> <p>1879 р. Засновано Бовтиське сільське однокласне училище</p> <p>1894 р. Ліберальний народник М. В. Левитський організував у Федварі (нині — Підлісне) першу в Росії землеробську артілю</p> <p>1905—1907 рр. Перша російська революція. У краї відбувалися страйки робітників і селянські виступи</p> <p>Початок 1918 р. На території краю здійснено спробу встановити радянську владу, хоча більша частина території перебувала під контролем Української Народної Республіки</p> <p>Березень 1918 р. Край окупували австро-німецькі війська</p> <p>1918—1922 рр. Села краю перебували під значним впливом Холодноярської повстанської республіки</p> <p>1919 р. Частину території краю контролювали війська М. О. Григор'єва та Н. І. Махна</p> <p>Липень 1919 р. У селі Сентовому (нині — Родниківка) за наказом Н. І. Махна вбито М. О. Григор'єва</p> <p>Серпень 1919 р. — січень 1920 р. Територія краю частково перебувала під контролем денікінців</p> <p>1920 р. Утвердження радянської влади на Олександрівщині.</p> <p>У склад новоствореної Кременчуцької губернії ввійшов Чигиринський повіт, у тому числі й північ нинішнього Олександрівського району</p>
---	--	--

1921 р. Олександрійський повіт зі складу Херсонської губернії передано в Кременчуцьку. Населення краю пережило перший у ХХ ст. голод	німецько-фашистські загарбники. У краї набули розвитку підпільний і партизанський рухи
1922 р. Ліквідовано Кременчуцьку губернію. Чигиринський повіт знову опинився у складі Київської губернії	Лютий — березень 1943 р. Через Олександрівщину проліг рейд кавалерійського партизанського з'єднання під командуванням М. І. Наумова
7 березня 1923 р. Територія Олександрівщини ввійшла до складу Єлисаветградського, Олександрійського і Черкаського (з 1928 р. — Шевченківського) округів. Утворено Єлисаветградківський та Олександрівський райони	Грудень 1943 р. — січень 1944 р. Олександрівщину визволено від німецько-фашистських загарбників
1929—1930 рр. Колективізація сільського господарства краю, розкуркулення селян	1947 р. Населення краю постраждало від голоду
15 вересня 1930 р. Ліквідовано округи. Райони підпорядковано безпосередньо центру.	1954 р. У приміщенні Олександрівського райкому КПУ встановлено перший у районі телевізор
Олександрівський район увійшов до складу Кам'янського району	1957 р. Села Олександрівка та Єлисаветградка стали селищами міського типу
Лютий 1931 р. Єлисаветградківський район приєднано до Знам'янського	1959 р. Ліквідовано Єлисаветградківський район
9 лютого 1932 р. Територія нинішнього Олександрівського району ввійшла до складу Київської (північ) і Одеської (південь) областей	31 грудня 1962 р. Укрупнено райони Кіровоградської області. До складу Олександрівського ввійшов Знам'янський район
1932—1933 рр. Край охопив страшний голод, що забрав життя кількох тисяч людей	4 січня 1964 р. Розукрупнено райони Кіровоградської області. Від Олександрівського відійшла територія Знам'янського району
1935 р. Відновлено Єлисаветградківський та Олександрівський райони	1969 р. Завершено електрифікацію району
1937 р. Найбільший розмах сталінських репресій у краї	70-ті рр. ХХ ст. Територією Олександрівського району прокладено магістральний газопровід "Союз"
1937 р. Утворено Миколаївську область, куди ввійшов Єлисаветградківський район	1 грудня 1991 р. На Всеукраїнському референдумі 98% виборців району проголосували за незалежність України
10 січня 1939 р. Утворено Кіровоградську область, куди ввійшли Олександрівський та Єлисаветградківський райони	1995 р. Розпочалася приватизація промислових підприємств через майнові приватизаційні сертифікати
5 серпня 1941 р. Територію Олександрівщини повністю окупували	2000 р. Проведено приватизацію сільського господарства району

ПРО АВТОРІВ

КУЗИК БОРИС МИКОЛАЙОВИЧ.

Народився в 1958 році в смт Олександрівці Кіровоградської області.

Доктор економічних наук, професор, заслужений діяч науки Російської Федерації, академік Академії військових наук Російської Федерації, лауреат Державної премії Російської Федерації в галузі науки і техніки, генерал-майор, помічник Президента Російської Федерації з питань військово-технічного співробітництва (1994—1998 рр.). За багатогранну благодійну діяльність і допомогу у відновленні православних святинь нагороджений орденом Святого Сергія Радонезького (2002 р.). Незалежним соціологічним інститутом, Російським біографічним інститутом, рядом провідних російських дослідницьких центрів його визнано Людиною року Росії в 1995 та 1999 роках, особою року Росії в 2001 р. З 1999 р. входить у десятку провідних бізнесменів Росії.

Проживає в Москві, очолює холдингову промислову компанію "Нові програми і концепції", що працює в реальному секторі високотехнологічної оборонної промисловості. Президент Інституту економічних стратегій. Добре знааний у політичних, ділових і військових колах США, Китаю, Індії, Франції, Німеччини, Італії, Єгипту, Сирії, Ірану, ПАР, країн СНД, Південно-Східної Азії, Латинської Америки. Має ряд друкованих праць у галузі економіки, фінансів, військово-технічного співробітництва Росії

з зарубіжними країнами. Автор книг, виданих у Росії: "Російська зброя: війна і мир", "За лаштунками прориву. Росія на ринках озброєнь", "Оборонно-промисловий комплекс Росії: прорив у XXI століття", "Вибір століття", "Ніхто крім нас" та інших. В Україні у співавторстві з Василем Білошапкою видав книги "Олександрівка. Погляд крізь віки", "У плині часу. Енциклопедія Олександрівщини". Лауреат кіровоградської обласної краєзнавчої премії ім. Володимира Ястребова (за книгу "Олександрівка. Погляд крізь віки"). Книга, яку ви тримаєте в руках, є спробою Бориса Кузика у співавторстві з Василем Білошапкою відтворити календар землі, яку він вважає для себе найдорожчою в світі.

БІЛОШАПКА ВАСИЛЬ ВІКТОРОВИЧ.

Народився в 1959 році в місті Макіївці Донецької області. Предки

по материнській лінії походять із сіл Бовтишки та Івангорода Олександрівського району і колишнього села

Мотронівки Знаменського району

Кіровоградської області. З 1982 року

проживає в смт Олександрівці. Член

Національної спілки журналістів

України, Українського геральдичного

товариства, історичного клубу "Холод-

ний Яр". Завідуючий фондами Державного музею історії Олександрів-

ського району, власний кореспондент

кіровоградської обласної газети

"Народне слово". Співавтор та автор

гербів і прапорів Олександрівського

району, смт Олександрівки, сіл Трилі-

сів, Антонівки, Бовтишки Олександрів-

ського району Кіровоградської

області. Автор статей, нарисів, розві-

док з питань краєзнавства, географії,

історії, геральдики. Як журналіст,

друкувався в олександрівській район-

ній газеті "Вперед", багатьох газетах

Донецької, Житомирської, Луганської, Кіровоградської областей, у загальноукраїнських виданнях ("Сільські вісті", "Урядовий кур'єр", "Радянська освіта" та інші). Автор передач для Українського, кіровоградського обласного та олександрівського районного радіо. У співавторстві з Борисом Кузиком видав книги "Олександрівка. Погляд крізь віки", "У плині часу. Енциклопедія Олександрівщини". Лауреат кіровоградської обласної краєзнавчої премії ім. Володимира Ястребова (за книгу "Олександрівка. Погляд крізь віки"). Книга, яку ви тримаєте в руках, є спробою Василя Білошапки у співавторстві з Борисом Кузиком відтворити календар землі, яка стала для нього рідною.

ОБРІЇ ОЛЕКСАНДРІВЩИНИ

ОБРІЇ ОЛЕКСАНДРІВЩИНИ

ОБРІЇ ОЛЕКСАНДРІВЩИНИ

ОБРІЇ ОЛЕКСАНДРІВЩИНИ

ОБРІЇ ОЛЕКСАНДРІВЩИНИ

ОБРІЇ ОЛЕКСАНДРІВЩИНИ

Борис Миколайович Кузик, Василь Вікторович Білошапка
Олександрівський меридіан: люди, події, час
Книга-календар
Київ, "Мистецтво", 2003

Керівник творчої групи *Ніна Дмитрівна Прибєга*

Макет, художнє оформлення *Петра Миколайовича Буркута*
Комп'ютерна верстка *Петра Миколайовича Буркута*,
Андрія Леонідовича Прибєги

Редактори *В. М. Кузьменко, В. І. Отрішко*
Художнє редагування *П. М. Буркута*
Технічний редактор *С. М. Гавриленкова*
Коректори *С. І. Гайдук, Н. М. Шугай*

У виданні використано фото В. Білошапки, І. Демчука, М. Коломійця, О. Кравченка, І. Скічка та архівні фотографії з фондів Державного музею історії Олександрівського району

Видання здійснено на замовних засадах

Роботу над виданням автори закінчили 1 лютого 2003 р.

За надані ілюстрації, текстовий матеріал та фактичні дані видавництво відповідальності не несе

Підписано до друку 10.04.03. Формат 60х90/8. Папір крейдяний. Гарнітура Svoboda.
Друк офсетний. Умовн. друк. арк. 64,0. Обл.-вид. арк. 65,84. Умовн. ф.-відб. 257,0.
Зам. 3-67. Др. № 00974

Видавництво "Мистецтво", 01034, Київ-34, Золотоворітська, 11
Тел. (044) 234-91-01, 235-53-92
Факс (044) 229-05-64

АТ "Книга", 04655, МСП, Київ-53, Артема, 25

Вивід фотоформ виконано дизайн-центром "Сова"

Кузик Б. М., Білошапка В. В.

К89 Олександрівський меридіан: люди, події, час: [Кн.-календар]. — К.: Мистецтво, 2003. — 512 с.: іл.
ISBN 966-577-176-0

Ілюстрована книга-календар розповідає про історію й сьогодення Олександрівського району Кіровоградської області, про відомих людей, які народилися, жили чи бували тут. Розрахована на широке коло читачів.

ББК 63.3(4УКР-4КІР)я2